This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

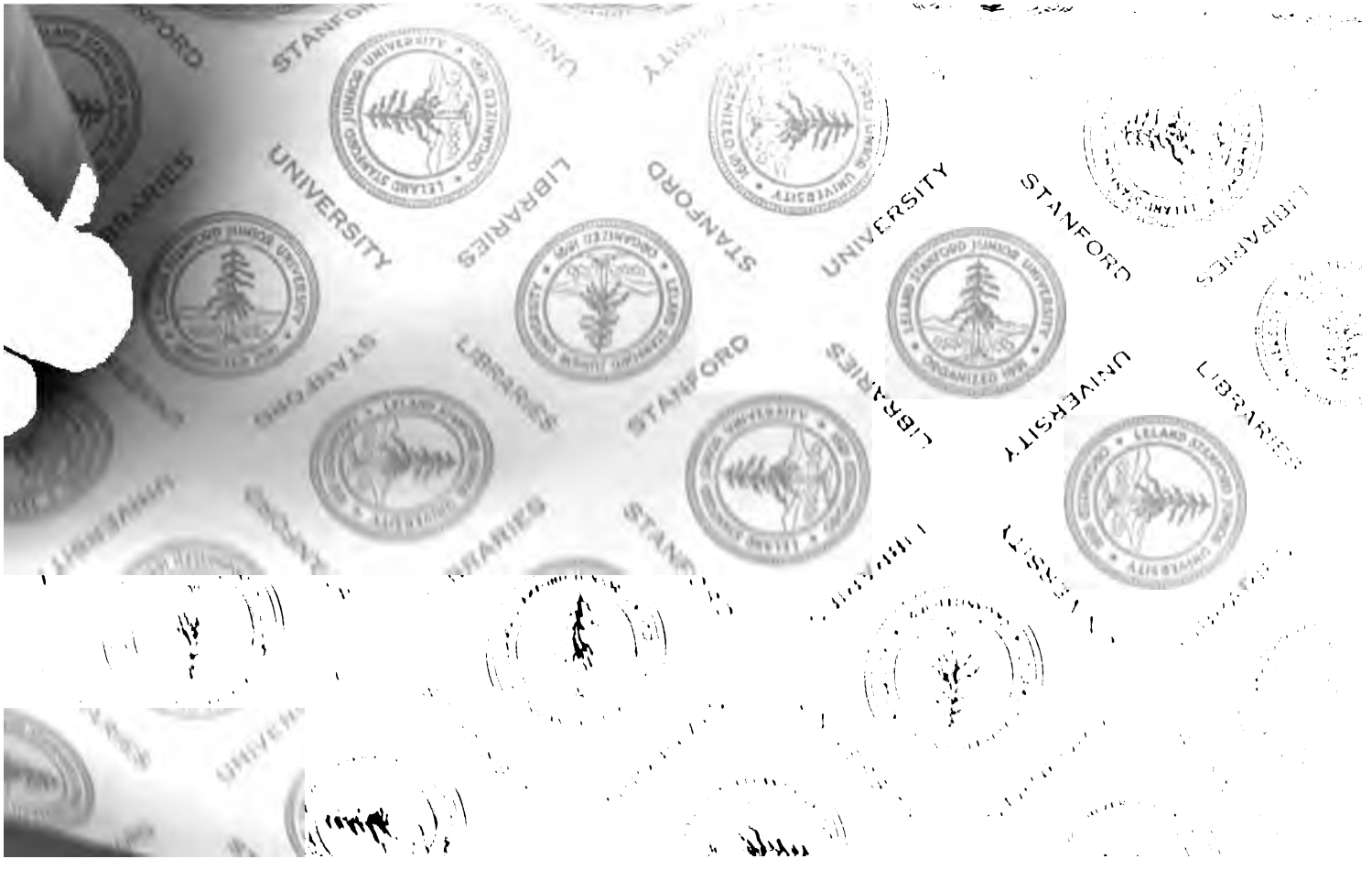
STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

RUKOVĚŤ

K

DĚJINÁM LITERATURY ČESKÉ

DO KONCE XVIII. VĚKU.

VE SPŮSOBĚ

SLOVNÍKA ŽIVOTOPISNÉHO A KNIHOSLOVNÉHO

SEPSAL

JOSEF JIREČEK.

Svazek I.

A—L.

V PRAZE 1875.
NÁKLADEM B. TEMPSKÉHO.

Z2138
L5J5
v.1

Tiskem akcijní společnosti Bohemia.

Stroje se psáti děje písemnictva českého, za nutné sem shledal, napřed probrati životopisy těch osob, ježto v duchovním u nás rozvoji nějaké měly účastenství, zůstavivše po sobě památky snah svých psané jazykem českým anebo některým jeho nářečím. Mnoho v oboru tom již pracováno, ale všestranného a pokud možná rovnoměrného probádání podnes se nedostává. A předce, neznajíc povahy, smýšlení, společenského postavení a praktické působnosti jednotlivých spisovatelův, těžko porozuměti jejich spisům, natož rozbírati a rozsuzovati je podle vnitřního obsahu a účinkův na souvěkovce a potomky! Stačí v tom ukázati na jednu stránku. Nikde snad rozpory náboženské neměly tak důsažného vlivu na literaturu, jako u nás. Jak velice ku př. působila sama Jednota Bratří českých! Od počátku XVI. do polovice XVII. věku málo se čítá vynikavějších spisovatelův nekatolických, kteří by nebyli buď zjevnými nebo tajnými Bratry. A kolik o tom posud bylo vůbec povědomo?

Z příčin u věci samé založených připojil sem také životopisy literárních historikův, třeba nepsali česky, pak písařův starověkých rukopisů, kněhtiskařův, nakladatelův a jiných pěstovatelův slovesnosti české. Že sem přitom mezi muži znamenitými a těmi, jenž jméno

své leda nepatrným spiskem obeznámili, rozdílu nečinil, ospravedlňovati nadbytečno. Však-tě bývaly u nás doby, kde se živoucnost české literatury udržovala druhdy jen plytkými praménky plodův posledního řádu slovesního!

Netajím se, že mne mocně vábila myšlénka, abych dílo své rozšířil i na mimočeské spisovatelstvo ve vlastech našich, jelikož by se jen tím uzavřel okruh dělníkův, pracovavších na literárním rozvoji našem. Ale přílišná úkolu takového rozsáhlost brzo mne poučila, že se uskrovniti třeba.

Pokoušel sem se o jiné ještě rozšíření, totiž na spisovatelstvo aspoň prvních desetiletí XIX. věku; ale i od toho upustiti ukázalo se nutným. Rok 1800 vlastní jest mezník doby dávnější a doby nové. Na spisovatele, jejichž činnost, byť i dříve začatá, bytnou svou částí padá v dobu novou, s jiného hleděti sluší hlediska, nežli na starší jich vrstevníky. I stavivo, ježto k zbudování životopisův jich pohotově, zcela jest rozdílné.

S životopisy spojil sem výsledky nové přehlídky starších spisů českých. Však-tě, chvala Bohu, naše jich známost rok od roku vzmáhá se a roste. Kolik již doplňkův k Jungmannově historii literatury české na jevo vynesli Dudík a Hanuš! A vždy ještě můžeme se bažiti novými a novými objevy. V posledních těchto dnech vynikly dva převzácné rukopisy kroniky Dalimilovy, jeden ve Vídni, druhý v Cambridgi!

Pragmatická se historie literatury české s životopisy a kněhopisem nikterak v jeden celek sloučiti

nemohla; toho nyní, kde první svazek Rukověti kladu do rukou znalcům, doličovati bohdá se mi ukládati nebude.

O obtížích podniknutého díla šířiti se nemíním, leč abych omluvil poklésky, kterých druhdy při největší ostražitosti nebylo se lze vystříci. Největší nesnáze plyne z veliké rozptylenosti pomůcek literárních a kněh českých vůbec. Kam všude po Evropě roznešeny jsou rukopisy a knihy české! Ani jedna z našich veřejných bibliothek nemůže se honositi sbírkou i jen přibližitelně úplnou. Ba na mnoze z nich ze všech nelze sestaviti všecko. Zajímavá tu jedna okolnost. Že staré knihy české zhubeny hrabivou horlivostí jesuitských missionářův, jest obecně známo; ale méně známo jest, že s podobným osudem potkaly se české spisy jesuitské. I tyto za dnů našich náležejí k vzácnostem bibliografickým.

Snažil sem se proniknouti všude k pramenům nejbližším, ale často nezbývalo než přestati na zprávách z druhé i třetí ruky. Aby udaje každý znalec mohl kontrolovati, všude sem doložil, odkud co vzato. Kde dokladu takového není, tu čerpáno z obsahu samých spisův spisovatelových. Zkratky, pokud třeba, vyloženy ku konci svazku přítomného.

Velikou mi pomocí byly výpisy Šafaříkovy ze spisů bratrských, kterýmiž se zvěčnělý za posledních let svých s zálibou obíral. Vděčně vzpomenouti náleží přívětivost, které se mi dostalo od úřednictva veřejných bibliothek v Praze, ve Vídni i v Olomouci, jakož i laskavou ochotu, s kterou potazům mým hověli literární přátelé moji, jmenovitě neunavný pěstoun

starověkosti české Antonín Rybička, pak musejní bibliothekář A. J. Vrtátko, moravský archivář V. Brandl, strahovský bibliothekář D. K. Čermák, rektor Prokop Dvorský, professor Dr. A. Gindely, archivář J. Emler, Dr. H. Jireček a jiní, jichž jména svým sou místem doložena.

V Praze na nový rok 1875.

J. Jireček.

A.

Br. Abdon Martin, starší bratr Jana Blahoslava, rodic přerovský, nar. 1529. Snešením synody, l. 1549 v Prostějově odbývané, vyslán na útraty Jednoty do Královce, kdež slýchal proslulého tou dobou theologa, Jiříka Sabina. Ale již 1551 byl odtamtud spolu s jinými mládenci od Br. J. Husity proto vzat, že se Bratří začali obávati, aby v tovaryšstvě luteránův tamních neutrpěli co do mravní kázně (Gind. GBr. I. 358, 517); i odebral se na universitu wittemberskou, kdež se spolu s Herbertem a Štefanem u Esroma Rudingera (Quellen 364) učil řečtině a hebrejštině. Mírumilovnou povahou svou získal si přízeň Melanchthona, kterýž jej, an z Wittemberka odcházel, zvláštním listem, po otcovsku důtklivě psaným, odporoučel (Fiedler 243). Počátkem 1555 byl v Ml. Boleslavi, kdež ošetřoval Arnošta Krajíře v poslední jeho nemoci (Gind. GBr. I. 383). L. 1557 zřízen ve Slezanech na kněžství, načež potřebován ve správě duchovní v Praze. Tam jej dne 8. března 1561 v domě Jana Kustoše z Zubří zastihla předčasná smrt, i pochován u sv. Jindřicha „blízko dveří na krchově u zdi.“ Br. Jiřík Streyc složil mu nadhrobní nápis (Fiedler 244).

Jedna od něho píseň „Mocný všech věkův králi“ v kancionále šamotulském.

Abrahámffy Jan, potomek zemanské rodiny uherské, františkán provincie Spasitelovy, vynikal co kazatel a drahně duchovních řečí v rkp. po sobě zůstavil. Zemřel 16. dubna 1728. (Horányi Mem. I. 2. Mem. nova 12.)

1. Knížka modliteb nábožných. Vydána nákladem Jakuba Haška, prolnšta v N. Městě nad Váhem. V Trnavě 1693. (ib.)

2. Žaltář. V Brně 1697. (ib.)

Abrahamides Izák, syn Abrahama Hrochotského, vojenského hejtmana stolice zvolenské, a Anny Curkajovy ze Zvoleně. Studoval nejprvé doma, potom ve Štávnici, v B. Bystřici, v Bardyjově a v Mošovcích, načež se odebral do

Prahy, kde dvě léta pobyl a mistrství ve svob. um. dosáhl, a do Lipska. Po delších službách u cís. dvora a při školství, stal se notářem města Křemnice. Byv povolán za probošta do Bojnice, odebral se pro svěcení na kněžství do Wittemberka. L. 1610 spolu s E. Lánim a S. Melíkem v Žilině vyvolen za superintendenta stolic předdunajských, při čemž mu svěřen nadzor v Těkovsku, Nitransku a Prešpursku. Ve spolku se svými soudruhy v superintendentství přeložil katechismus Lutherův, tišt. v Levoči 1612. (Kuzmány v Sl. N. I.)

Ackermann von Behem viz **Tkadléček.**

Adalbertus a S. Tobia viz **Vojtěch od sv. Tobiáše.**

Adam bakalář, rodic litomyšlský, propůjčil se před 1500 Br. Martinu Kabátníkovi v sepsání cestopisu jeho i opatřil 1542 vydání jeho tiskem. L. 1526 koupil Adam od Petra doktora z Třebska dům na náměstí litomyšlském (Pam. 1871, 44). Ale když se 1548 Bratřím bylo z Čech stěhovati, prodal jej panu Kostkovi, kterýž se o schválení koupě této v červnu ucházel u Šebestiana Šejnocha, hejtmana litomyšlského. Šejnoch listem ode dne 16. června žádal na králi, zdali by v tom povoliti měl, jelikož i pan Kostka k Jednotě náleží (Bor. II. 101); jak se král rozhodl, povědomo není. Adam mezitím v druhé polovici máje již byl v Krakově spolu s Br. J. Jirkem, kdež se měl sejíti s kastellánem poznaňským, hrabětem Ondřejem z Górky, a ještě jiným šlechticem polským jména nyní neznámého, jenž kdysi před tím v Litomyšli užíval Adamova pohostinství. Byla tehda naděje, že král polský Zigmund August s vévodou pruským Albrechtem do Krakova zavítá; leč ukázala se klamnou. I viděl se tudíž Adam nucena obrátiti se písemně ke svému příznivci, prose o přímluvu jeho při králi, by vystěhovalcům českým dán byl svobodný a bezpečný průchod zeměmi polskými (Quellen 83). Král polský k prosbě Bratří co do ubytování v zemích svých nesvolil; příznivější jim byl vévoda Albrecht. Většina vystěhovalců obrátila se do Prus. Brzo však shledali, že jim stálý pobyt jen pod tou výminkou má býti dopuštěn, přiznají-li se k učení Lutherovu. Několik Bratří vypraveno bylo před vánoci 1548 do Královce, aby tam podnikli výslech, jehož výsledkem osud jejich měl se rozhodnouti. Mezi vyslanými byl i Adam bakalář (ib. 92), ačkoli se činně rozmluvy neúčastnil, jelikož jménem Bratří

jen znalci německého jazyka Br. Urban Hermon a Br. Jan Jirek, pak k otázkám polským Br. Izrael odpovídali. Kdy se Adam do domova navrátil, určitě říci nelze. Podle svědectví knih městských byl 1559 opět v Litomyšli. Rovněž není povědomo, zdali i po svém návratu zastával městské písařství, kteréž mu před vystěhováním bylo svěřeno. Již 1530 psal se písařem městským. Manželku měl Ludmilu, dceru Daniele z Semanína (Pam. 1871, 44).

Ant. Korvina krátcí výkladové na epištoly nedělní celého roku. V Litomyšli 1541 u Alexandra (IV. 1490) Ded. Bohuši Kostkovi z Postupic.

Adam viz **z Veleslavína Daniel a Samuel.**

Adami Viktorin, Manetinský rodic, kněz pod obojí směru luteranského. L. 1615 byl farářem v Slušticích na podacím Smiřických, i měl t. r. dne 8. června první nad mrtvolou Albrechta Václ. Smiřického, když do Náchoda přivezena byla, kázaní. Řeč tato otištěna ve sbírce od Vita Phagella (IV. 1704) zpořízené. L. 1617 vydal čtyry písně na památku Bohunky Skalské, roz. Bohdanecké z Hodkova (IV. 200). Později přeložil Mr. Jana Chorinna báseň, počínající se: „Války nejkrvavější atd.“, kterou Mr. Jan Sudlecius připojil k Modlitbám svým, 1620 tištěným (IV. 1996). Asi 1620 dostal se do Prahy i působil na jedné z tamních far sv. Vojtěcha až do srpna 1624, kdež nový dán byl rozkaz, aby kněží evangeličtí země byli prázdni. Domnívaje se, že se mu, jako posud, i dále podaří, výpověď obejíti, ukrýval se, ale v létě r. 1625 předce byl vypátrán a u vězení vržen. Po delší vazbě dosáhl svobody pod reversem, že se hned ze země odebéře (Hist. pers. 199). Od té doby živ byl v Žitavě, zanášeje se soukromým vyučováním, až tam 1645 co stařec osmdesátiletý život svůj dokonal (Pescheck Exul. 73, 138). Vzdělaná a také v jazyku latinském zběhlá dcera jeho Zuzana provdala se u vyhnanství za kn. Martina Felmera *), vysvobodivši se tím z nutnosti, aby si prostředkův k živobytí vyhledávala sloužením.

*) Felmer, rodic z Bakova, byl kaplanem na N. M. pražském u sv. Štěpána, 1618 farářem v Chotěboři, 1619 v Bohdanči, 1625 kazatelem v Žitavě, 1636 po několik neděl kazatelem v Č. Lípě, pak ve Velkém Hennersdorfě a od 1637 v Seif-Hennersdorfě, 1648 v Jänkendorfě, kdež 1674 zemřel (Pescheck Exul. 90).

Adamův život, „knihy o pohřebu, životu a pokání i smrti Adamově“, zčeštěn v prvních dobách XIV. věku. Rkp. 1400 v Č. Mus., 1465 v univ. bibl. pražské (II. 137 a III. 919) a j. Tištěn v Plzni okolo 1498. Doň vložen i „spisek o dřevě kříže“, jenž u Bohomilův bulharských byl oblíbeným čtením, složen jsa od zakladatele víry jejich, od popa Jeremiáše či Bogomila (Jagić Istor. knjiž. I. 83 a v Arkivu IX. 92; Rački, Rad jug. akad. X. 239, 246). Adamův život pojat i do Solferna. Srovn. Výb. II. 471.

Adelf Městecký Jan, rodem z Heřmanova Městce, 154[illegible] vysvěcen byl na kněžství v Benátkách, 1549 dán kn. Krišt[illegible] forovi do Vys. Mýta, aby u něho kaplanoval po pět let. L. 15[illegible] shledáváme jej co faráře v Poděbradech (Bor. I. 206, 245, 38[illegible] Odtud odebral se na Moravu, kdež 1571—2 spravoval fa[illegible] jaroměřickou, 1574—5 faru ve Zdounkách, načež se dostal [illegible] Prostějova. Příčina odchodu jeho z Čech nebyla jiná, než [illegible] se silně chýlil k učení luterskému, v čemž na Moravě směl [illegible] nadíti větší svobody, nežli v Čechách pod vládou konsistoře, [illegible] Ferdinanda I. k pevnější moci došlé. Ale selhalo mu. L. 15[illegible] Vratislav z Pernšteina, pán na Plumlově, ku kterémužto pans[illegible] náležel i Prostějov, duchovenské řízení statkův svých zcela oc[illegible] vzdal bisk. Stanislavu Pavlovskému. Ten, ač opatrně, ale o[illegible] hodlaně k odstranění jinověrcův na území tom pracovati se j[illegible] Jakás záležitost manželská zavdala příčinu k obsílce Adelfa jednoho souseda prostějovského před officiala biskupského [illegible] Olomouce. Radda prostějovská odpovědčla, že duchovní její [illegible] nikdá pod právo olomoucké nepříslušeli, majíce vrchní s[illegible] úřad, kterýž od starodávna věci církevní tam spravuje. Kd[illegible] i druhá obsílka marně prošla, rozkázal k pobudce biskupo[illegible] regent plumlovský, Petr Tarnovský z Tarnůvek, všem kněž[illegible] na panství, aby v určitý den v Kroměříži se najíti dali a te[illegible] svědectví o své ordinaci prokázali. Ale i tento rozkaz zůs[illegible] bez účinku. Adelf pokojně seděl na faře, chráněn jsa městsk[illegible] raddou, která se zastírala privilegiemi svými, že duchovní [illegible] bez jakéhokoli vlivu pánova sama si ustanovuje a propou[illegible] Tu přihodilo se, že Adelf spolu s plumlovským knězem [illegible] mášem, pozváni byvše do Zdounek od p. Jiříka Zoubka Zdětína, koncem ledna 1583, na cestu se vydali. Zastaviv[illegible] v hospodě v Kroměžíři, odvážili se proti katolíkům z pru[illegible]

kázati a posluchačstvo proti světské i duchovní vrchnosti bouřiti. Biskup, byv o tom zpraven, oba dva kázal zajmouti. Z počátku vězil je v Kroměžíři, po některém pak čase Adelfa poslal na Hukvald, Tomáše na Mírov. Jen důrazné přímluvě zemského hejtmana, Jindřicha Brtnického z Waldšteina, a Fridricha z Žerotína podařilo se vězně v březnu t. r. vyvětiti. Leč musili se napřed zavázati písemným reversem, že diecesi bez odkladu a navždy výhost dají. Ale již 17. máje byl Adelf zase v Prostějově a kázal tam. Teprv za měsíc viděl se donucena k odchodu. Kde se od té doby potloukal, nevědomo. Zdá se, že bezdččné té prázdně užil k sepsání spisu svého proti Kyrmezerovi, s kterým žil v nehrubě dobrém přátelství, bezpochyby pro nějaké osobní šrůtky, jakož souditi z hanlivé Adelfovy na Kyrmezera písničky. L. 1592 přejal faru v Brtnici a tam také roku příštího (1593) zemřel. (Wolný I. 2, 11 a 326, II. 3, 32 a 208. Gindely GBr. II., 272 sld. ABr. XIII. 300).

1. Píseň posměšná na Jana Augustu. Rkp. druhdy u Bočka (IV. 217).

2. Ohlášení-se proti psaní, jež slove Acta concordiae kn. Kyrmezera (Index. IV. 1465. Rozb. stč. lit. II. 17).

3. Píseň „Jan Adelf, Kyrmezeře, vzkazuje-t: Da pacem“ (ib.). Srov. ČČM. 1873, 213.

Adelfi viz **Vrána Mikuláš.**

Adolf Jiřík, rodic **Zdounský,** kněz luteranský z horního podkrají brněnského, tudíž z područí někdy kn. Tom. Závorky. L. 1614 měl kázaní „při sepultuře dětátka Bohušíčka ze Zástřizl“ (tišt. v Němčicích, IV. 1710).

Br. Aeneas Jan viz **Eneas.**

z Ahornberka, viz **Táborský Jan.**

Achilles Jan Berounský, rodic z Berouna. Stav se knězem podobojím, pobyl za kaplana v Chrudimi, pak za faráře v Rosicích a Chroustovicích na podacím pana Diviše Slavaty, od něhož a synův jeho Adama, Jindřicha, Albrechta a Zachariáše mnoho užil vděku. Později, krátce před 1589, přejal duchovní správu v Pacově. Odtud přenesl se (1611) do Přibyslavě. Zemřel po 1617.

1. Mik. Hemmingia Cesty života věčného 1587. (IV. 1836).

2. Luk. Osiandra Výklady na nedělní a sváteční evangelia. V Pr. 1589 (u Dačického), 1595, 1611 (IV. 1510).

3. Výklad na Daniele. V Pr. 1590 (ib.). Dedik. synům Diviše Slavaty.

4. Výkladové kratičcí na epištoly nedělní a sváteční. V Pr. 1595 (ib.).

5. Postilla z lat. přel. V Pr. 1595 (IV. 1559).

6. Knížka o polním hejtmanu a jiných správcích vojenských. V Pr. 1595 (IV. 823).

7. Kázaní kratičké o moru. 1599 (IV. 1607).

8. Eortologia, t. j. kázaní sváteční o životu, práci a smrti sv. apoštolův. Dle Dresserova lat. spisu. V Pr. 1611 u Hanuse (ib.). Ded. Rudolfovi Trčkovi z Lípy.

9. Jer. Wellera Krátký výklad historie evangelické o umučení Páně 1612 (IV. 1510).

10. Výklad na trojí zaslíbení Pána Boha našeho 1613 (ib.).

11. Výklad některých písem sv. 1616 (ib.).

12. Výklad na dvě kap. Zjevení sv. Jana 1617 (ib.).

Akanthido-Mitis Jakub, rodem z Velké Polomě v Opavsku, prvotně slul **Acanthes**, kteréžto jméno z příčin neznámých porozšířil. Studoval na universitě pražské, načež 1605 spravoval školu v Dobrovici. (Č. Č. M. 1845, 634). Potom stal se knězem podobojím, i byl až do 1613 farářem v Dřínově blíže Velvar, odkudž první svůj spis 1612 věnoval „bratřině" kůru literáckého a váší obci velvarské, druhý pak 1613 literátům obce kouřimské. L. 1614 dostal se na faru do Škramníka u Poděbrad. Téhož roku zemřel pan Albrecht Václav Smiřický, muž vysoce vzdělaný a mnoho sjezdilý, veňž současníci veliké skládali naděje. Smutek nad nenadálým případem tím byl všeobecný. Básníci provázeli jej truchlozpěvy; k nim připojil se básní českou i farář škramnický. Mimo to vydal ještě dvě příležitostné básně 1616 a 1620; četnější jsou poezie jeho latině sepsané. L. 1623 odebral se ze Škramníka u vyhnanství (Jacobaei Idea 47).

1. CVnae theanthropI MVnDo natI. (1612), spis o nar. Krista. V Pr. 1612 u Hanuse (IV. 1476).

2. Asylum piorum, traktátek o autočišti lidí pobožných. V Pr. 1613 u Hanuse (IV. 1534). Jest to výklad žalmu 3.

3. Kratičké a sprosté správy světské vysvětlení (o střídmosti). V Pr. 1614 u Pardubského (IV. 716).

4. Káz. nad Albrechtem Smiřickým 1614 (IV. 1701).

5. Zpráva krátká o rodu i života skonání pana Albrechta Václ. Smiřického ze Smiřic. V rytmy české uvedená. V Pr. 1614 u Pardubského (IV. 195).

6. Modlitby a písně 1614 (IV. 1982).

7. Vinš pobožný šťastně na svět narozenému pacholátku, synu Tob. Štefka z Koloděj, v rytmy uvedený. 1616 u Karlsperka (IV. 188).

8. Catechesis verae religionis christianae. Katechismus pro dítky. V Pr. 1619. V Krosně 1723 (IV. 1459).

9. Píseň prosebná za pokoj. Při modlitbách od Mr. Jana Sudlecia 1620 vydaných (IV. 1996).

Albert či **Albrecht z Kaménka Mikuláš,** rodilý Slezan, studia konal na školách v Němcích a 1571 ve Wittemberce dosáhl mistrství svobodných umění. Když 1575 Esrom Rudinger přijal povolání na nově zřízenou školu v Evančicích, odebral se s ním tam tušín i Mr. Mikuláš co učitel hebrejštiny, jížto důkladný byl znatel. Mezitím 1577 Br. Štefan přistoupil k překládání knih Mojžíšových, a Mr. Mikuláš vítaným mu byl pomocníkem. Ten však u prostřed práce odešel navštěvit přátel, čímž se, zvláště když i Br. Štefan brzo potom zemřel, dílo sotva započaté na čas popřetrhlo. Teprvé k jaru 1578 opět vzato do rukou, leč ne již v Evančicích, nébrž v zátiší královském, pod řízením Br. Cibulky (ABr. XII. 323). Mr. Mikuláš vytrval věrně až ku konci, a když 1594 starší se usnesli, aby biblí v jednom díle znova byla vydána, poručeno přehlednutí textu i konkordancí vedle Br. Sušického a A. Felina i Mr. Mikulášovi (Dekr. 262). Po smrti Esromově 1588 převzal řízení evančické školy. Ale brzo se staršími se nepohodl. Počalť jich pomlouvati, jakoby jej chtěli opouštěti, na nešvary mezi Bratřími skrze prsty hleděli a. j. L. 1598 pak na synodě boleslavské obracel stížnosti své na školu, že Evančice jsou místo nepříhodné pro zlé povětří a časté nemoci žákův, že tam drahota náramná, tak že se uživiti nelze a j., i zavřel tím, že v takových okolnostech školy spravovati nemůže. Po některém jednání s ním usoudili starší, aby jinam dán byl (ib. 268), i poslali jej na školu do Fulneka (ib. 274). Jak dlouho tam pobyl, není známo, tolik jen jisto, že 1609 byl zase ve Wittemberce. Odtud se po odevzdání university pražské stavům podobojím, jednak puzen jsa nadějí, že by tu příhodného sobě dosíci mohl místa, jednak vybídnut byv od některých pánův jemu nakloněných, přestěhoval do Prahy i s rodinou svou. Leč tu upadl u velikou bídu a nesnázi, zvláště když při vpádu pasovském byt jeho na Malé Straně byl vyloupen a on tudíž o všecken svůj statek přišel. Přítel jeho Dr. Huber, chtěje mu pomoci, v srpnu 1610 přimlouval se zaň u professorův, aby mu povoleno bylo v kolleji Karlově učiti jazyku hebrejskému, ale marné bylo úsilí jeho. Poč. dubna 1611 obrátil se Mr. Mikuláš sám k defensorům, líče jim smutné své posta-

vení, načež professoři, bojíce se nemilosti pánův, po některém zpírání bez obyčejné disputace za úda akademie jej přijali, penězi jej poněkud založili a místo k obývání jemu vykázali v kolleji národa českého (ČČM. 1847. II. 518, 522). Syn jeho Jan opatřen tím, že pro defensory překládal německé tajné korrespondence příčinou lidu pasovského (Abh. b. GW. V. 4). Tím aspoň z nejhoršího bylo pomoženo: leč řádného platu nový professor pořád neměl. Jen co prefekt nad školou zemskou (gymnasium provinciale), jímž v list. 1611 byl jmenován, dostal jaký taký jistější příjem. Na rok 1612/3 vyvolen byl děkanem fakulty filosofické. Když z jara 1613 universita rektorem vyvolila Julia Šlika, poslán s Campanem do Svijan, aby na Jáchymu Ondřeji Šlikovi vymohl přivolení k tomuto synovu povýšení. L. 1614 Mr. Mikuláš prorektorem byl za rektora Bernarda z Žerotina (St. Un. 220, 223, 233). Konečně 1617 dostalo se mu přijetí do kolleje Karlovy, a brzy potom uveden byl co probošt do kolleje všech svatých. Ale neužil dlouho místa toho, zemřev v prosinci t. r. (Tomek Univ. 238). Kromě účastenství v překladu bible kralické byl Veleslavínovi nápomocen při slovníku Silva quadrilinguis, 1598 vydaném. Co prefekt zemské školy 1612 vydal „Intimationem paedagogii acad. trilinguis trivii" (Voigt Acta II. 277). Mikulášova dcera Kateřina Alžběta proslula vzdělanosti klassickou. Již 1605 ji Slezan G. Martin z Baldhoven s velikou chvalou uvozuje mezi učenými dámami. Znala mimo češtinu a němčinu důkladně jazyk latinský, řecký a hebrejský. Nebylo učence, kterýž Prahu navštívil, aby se s obdivem s ní nebyl seznámil (Balb. Boh. d. II. 371).

Alberta Vel. knihy mravní, viz **Ráj duše.**

Albertana, právníka brixenského za cís. Fridricha II., spis o rozličných etnostech v pol. XV. věku přeložen byl do češtiny, spisovatelem dle jména neznámým. Rkp. několikero z l. 1462, 1475, 1493 a j. (III. 880). První kniha, jednající „o řádném mluvení a mlčení" nalézá se mimo to v rkp. 1457 (Boček) a od 1465 (v Klatovech), i byla tištěna v Plzni (Hanka č. 19) poprvé 1502, podruhé 1528. Výňatek ve Výb. II. 889.

Br. Albín Jan z Bělé, oddav se stavu duchovenskému v Jednotě, zřízen jáhnem 1582 a knězem 1584 v Slavkově; na synodě lipnické 1592 přijat do úzké rady (Meč 154). L. 1598, jsa správcem zboru v Uherském Brodě, podal panu Ar-

klebovi z Kunovic spis nějaký, jejž známe jen ze zprávy Martinia z Dražova (Obrana 335). Byla to jedna z publikací, kde Bratří „rozdíl mezi sebou a kněžími (t. j. evangelickými) ukazují, sebe dokonalostí vychlaubají a kněžstvo bídně potupují, a takovými spisy do zborů vábí a své utvrzují, aby nepřistupovali k kněžím.“ Proti Br. Albinovi vystoupil kn. Samuel Virga, z jehož knihy Martinius (Obrana 332, 335 a 337) výňatky některé podává. Téhož roku žádal Br. Albin na starších Jednoty, aby mu bylo dovoleno oženiti se, čehož ne hned dosáhl, jelikož mu starší vzkázali, aby se v tom dále ještě pokusil (Dekr. 271). Z Brodu dostal se 1605 do Strážnice a odtud do Žeravic, kdež 1621 zemřel. (Wolný I. 2, 168 a 296).

Aletinus Adam a Mikuláš, synové Mr. Aletina z Aupy, jenž od r. 1548 byl král. rychtářem v Kolíně (ČČM. 1848 I. 514), společně složili „Modlitby nábožné“ (IV. 1992). Zevrubnějších zpráv nemáme než o Mikulášovi. L. 1564 stal se v Praze bakalářem a 1565 mistrem svob. um., načež působiti počal na své fakultě, kteráž jej na l. $157^2/_3$ a $157^3/_4$ vyvolila děkanem (LD. II. 378, 384, 411—5).

Alexander, jenž se dílem bez přídavku, dílem *Plzenský*, později *Aujezdský*, *Aujezdecký* nazývá, rodem byl z Újezda u Plzně. V Plzni se bezpochyby u jednoho z kněhtiskařův tamních, Bakaláře, Pekka a Mantuana, umění svému naučil a pak Pavlovi Olivetskému do Litomyšle ve službu se dal. S tím vstoupil v bližší přátelství, za manželku pojav ovdovělou mladší jeho dceru Annu. Když mu tchán 1534 zemřel, jal se o své ujmě knihtiskařství provozovati. Užíval v tom dílny v domě jeho na hoře Olivetské, jakož na nejedné u něho vyšlé knize výslovně naznačeno, kdežto s rodinou svou přebýval v druhém, též někdy P. Olivetského domě, kterýž 1535 od spoludědicův ženy své koupí byl přejal. Pres starý normberský i se vším příslušenstvím tchyně jeho k užívání mu propůjčila a konečně v plné majetnictví odkázala. Jmění Alexandrovi, neméně jako vážnosti u sousedův, rok co rok přibývalo. L. 1547 koupil spáleniště domu jednoho pod baštou, nyní pod kostelem piaristským. Činnost jeho, podle okolností onoho věku, velmi byla veliká. Od 1535 až do 1544 neminul rok, aby několik spisů z tiskárny jeho nebylo vydáno. L. 1545 nastala přestávka; aspoň dosud není žádný tisk Alexandrův z té doby povědom.

Po zbouření 1547 zvláště sousedé litomyšlští, v jejichž městě bylo sídlo správy bratrské, těžce byli ztíženi. I není pochyby, že se zvláštním podezřením hleděno k Alexandrovi, jenž uměním svým tolikerou službu Jednotě byl prokazoval. Alexander nicméně snažil se, aby hrozící pohromě ušel. Spolu s několika jinými osobami postavil se přede pány v konsistoři pod jednou a přiznal se k církvi římské. Tím si zjednal list ochranný, pod jehož záštitou mohl zůstati v Litomyšli přes výpověď, Bratřím v máji 1548 danou. Než nebylo mu přáno těšiti se bez překážky z této bezpečnosti. Na Litomyšli tehdá co hejtman královský vládařil Šebestian Šejnoch (Schönaich), jenž spolu s farářem kn. Martinem nemilosrdně zření měl k tomu, zdali obrácení bývalých Bratří upřímně bylo míněno, a všelijak je týrati neustával. Alexander stížnost svou vznesl na arcikníže te Ferdinanda i dovedl toho, že se Šejnoch i kn. Martin měli ospravedlniti. Listy, jež napsali arciknížeti, svědčí o veliké nevrlosti jejich. Alexandra přímo viní z podvodného vymožení ochranného listu u konsistoře, jelikož prý přestoupení svého až do dneška přijímáním svátosti oltářní nepotvrdil, nad to pak, přijda domů, „rozličného daremního a nepravdomluvného mluvení lidem k pohoršení nastrojil“ (Bor. I. 231, II. 107). Následek toho byl, že Alexander předce musil se z Litomyšle vyprodati. Nejprvé se 1549 za přátely svými obrátil do Prus. Požívaje zvláštní ochrany vévody Albrechta, zařídil si tiskárnu v Královci, kdež 1551—54 pode jménem Alexandra *Čecha* (Böhm) jmenovité knihy polské tiskl. Mimo jiné vytištěn od něho polský překlad písem sv. od Jana Seklucyana 1551 a Valentina z Brzozowa polské vzdělání českého kancionálu 1554. Z Královce odebral se do Moravy, veza s sebou náčiní své, které tou dobou nebylo příliš veliké a snadno se z místa na místo převážeti dalo. L. 1558 v létě byl v Prostějově, kdež vytiskl Osvědčení Bratří proti Vojtěchovi z Pernštejna (IV. 1265). Ale pobytu tomu bylo na krátce. Brzo viděl se přibezděčena, znova vydati se nazpět do zemí polských. Tam našel přívětivý útulek u Lukáše z Górky, kterýž jej přijal na zámku Šamotulách za svého knihtiskaře („typographo meo, quem in arce alui et alo hodie adhuc“, psal pan Lukáš o svatodušních svátcích 1561 Janu Černému. ČČM. 1862, 35). Starší bratrští, uzavřevše zpořídíti nové vydání kancionálu, obrátili

se 1560 k pánu, aby Alexandrovi dopustil knihu tu vytisknouti. Dne 7. června 1561 byl kancionál hotov, a Alexander zvláštním přípisem děkoval Lukášovi z Górky, nazývaje jej svým milostivým pánem a dobrodincem, jenž jej s pomocníky jeho i s čeládkou při tom díle věrně opatroval. Přípis ten přitištěn jest ku kancionálu, jímž se počíná řada nádherných tiskův, pod ochranou Jednoty vydaných. Kdežto se Alexander, pobývaje v Litomyšli, buď prostě tímto jménem anebo *Al. Plzenským* psával, shledáváme jej od 1558 jiným příjmením naznačovaného. Na Osvědčení proti V. z Pernšteina píše se *Aujezdský*, na šamotulském kancionále proměsmo *Aujezdecký* a *Aujezdský*, a tak i později se psal. Z kancionálu šamotulského vidíme, že Alexander co erbu nebo znaku uměleckého užíval štítu, na němž stojící medvěd s visutým na hrdle řetězem. Do Litomyšle vrátil se, jak se podobá, teprv po smrti Ferdinanda I. 1564. Příštího potom roku vydal totiž už zase z Litomyšle paměti Michala Konstantinovice z Ostrovice, připojiv k nim starší pamflet „Tažení proti Turku“ a některé zprávy o Skanderbegovi (Rozpravy I. 1—9). Od té doby, zdá se, že Alexander kněhtiskařství zanechal. Manželka jeho koupila 1566 dům na náměstí, mimo nějž drželi i dům na spáleništi, 1547 koupeném, vystavěný. Alexander zemřel 1577, nezůstaviv dědicův, jelikož jej i manželka i dcera Lidmila byly předemřely, tak že veškeu jeho majetek odúmrtím spadl na obec. Domy byly prodány. Pres i jiná instrumenta tiskařská za 70 kop míš. koupil „Andrys kniharˇ“, který už od 1573 v Litomyšli kněhtiskařství provozoval a na knihách svých „Andreas Graudenc“ se psal (Sedláček v Pam. 1871, 39). Alexander náleží k nejznačnějším typografům českým. Z děl jeho vynikají Práva městská, Kronika Karionova i Konstantinovicova, jmenovitě pak arcidílo jeho, kancionál šamotulský. Zajímavé jest, že on první provedl důsledné šetření dvojího *l* ve spisech českých (ČČM. 1867, 226) a v kancionále řezáním nových liter Blahoslavovi učinil za možné, aby všecky zvláštnosti pravopisu jeho i v tisku byly uskutečněny.

1. Přípis k panu Lukáši z Górky i píseň o lodí, erbu jeho, v kancionále (ČČM. 1862, 31—38).

2. Předmluva ku kronice Konstantinovice z Ostrovice. Při témž spise připojeny jsou překladem Alexandrovým:

3. Některé věci z knih o slavných činech Skanderbega knížete epirot-

přistoupil k Jednotě brzo po založení jejím. Po přemožení malé stránky účastnil se 1495 snešení, kterým Jednota zavrhla spisy Br. Řehořovy (Dekr. 2), i zřízen byl do úzké raddy. Po smrti Br. Matěje Kunvaldského l. 1500 povolán spolu s Br. Tůmou Přeloučským, Eliášem Chřenovským a Lukášem Pražským k úřadu biskupskému i zvláštní na to potvrzení vzal od Br. Tůmy a Eliáše (ib. 43). Hned potom s Br. Lukášem vypraven do Prachenska, aby ordinovali na kněžství Ondřeje písaře z Janovic, jakož od nich učiněno ve schůzi na Štěkni (ib. 44). Později ustanoven byl, aby spravoval všecken kraj prachenský. L. 1520 byl s Br. Lukášem na Štěkni, i přijeda s ním do Boleslavě, tu umřel, a pochován v klášteře (Fiedler 223).

Od něho jedna píseň v kancionále bratrském starších vydání.

Amort Vavřinec Emanuel, kněz katolický a katecheta u sv. Jindřicha, pak u sv. Štěpána na Novém městě pražském. Zanášel se hedbávnictvím a mládež tomu učil. Nad to pak podle panujícího tehdá směru usiloval o to, aby děti německému jazyku přivykli, začež 1777 pochvalu obdržel a 1784 poctěn byl čestným penízem. Germanisace školy u sv. Štěpána mezitím tak byla pokročila, že 1792, když Amort ohlásil, že chce ve dny prázdné českému jazyku zdarma vyučovati, ochota jeho zůstala bezúspěšnou.

1. Uvedení, jak se hedbávní dílo koná. V Pr. 1783 (VI. 1555).

2. Pravidla zdvořilosti, opatrnosti a zachování zdraví. V Pr. 1794. (VI. 1288).

3. Píseň ke cti Jos. ryt. z Florentinu 1799 (VI. 390).

Amos, rodem od Uherského Brodu (Palacký Děj. V. 1 384), jeden z těch, kteří byli při zakládání Jednoty, usedl ve Vodňanech, fanatik a dobrodruh zvláštního spůsobu. Kdy rozšířením Jednoty počet přivržencův jejích z rozličných stavů počal růsti, ujímaly se i mírnější náhledy naproti přísnému učení P. Chelčického a Br. Řehoře, kterým pak snešením synod brandýsské 1490 dostalo se dotvrzení. Vítězství toto stran osvícenější Br. Amosa a soudruha jeho Kubíka, mlynáře šte keňského, rozhořčilo tou měrou, že navrátivše se domů, jali s Bratrstvo svého okolí proti správcům Jednoty bouřiti, i dosáh toho agitací svou, že ještě téhož roku strana mírnější, veden Br. Janem Klenovským, místo své poustoupila horlivcům. Po slabým biskupem Br. Matějem utvořila se nově úzká radd ve kteréž, s úplným vyhoštěním mírnějších, zasedli Amos, Jí

Ambrozy Jiří, Oravec z Dolního Kubína, potomek rodiny zemanské, nar. 1694. Učil se v Leštině, Kežmarku (1712), v Berzetině i v Prešově, načež se 1718 odebral na universitu wittemberskou. Vraceje se odtamtud přes Bialu, jat byl a odveden do Krakova pod žalobou, že v horách podle způsobu evangelického služby boží konal. Soud krakovský života jej odsoudil, i málem byl by zahynul, jedva že jej stavové oravští, zvědavše o nebezpečí, v posledním okamžení vybavili (1721). Vrátiv se domů řídil školu v Necpalech, až se 1724 stal kazatelem ve Vrbovcích, kdež při Krmanově vydání bible byl nápomocen. L. 1733 přešel do Přítrže a 1738 do Štítníka. L. 1741 vyvolen za superintendenta Předtisí a Zátisí. Spisy své J. Ambrozy tisknouti dával v Břehu u Trautmanna nebo ve Wittemberce, ačkoli na žádném z těchto tiskův místo nedoloženo. Zemřel dne 5. července 1746 (Tablic Poezie II.).

1. Katechismus učení křesťanského pro mládež větší i menší 1738.
2. Gruntovní vysvětlení katechismu (V. 789).
3. Rozebrání částek katechismu M. Luthera 1742 (ib.).
4. Příprava k smrti s připojením jiných užitečných knížeček 1742, pak 1778 v Prešpurku u Packa. (V. 1497).
5. Jádro křest. evang. učení 1745 (V. 789).

Ambrozy Ondřej, rodem z Dolního Kubína, literárně se vzdělal na školách v Leštině, v Kežmarku a v Prešpurku, načež se stal učitelem v Přítrži. L. 1745 vzat byl od pánů Zajovcův za dvorského kazatele do Podlužan, odkudž přešel do Středy Nitránské (Tablic Poezie).

Jedna píseň ve funebrálu Jakobeiho.

Ambrozy Samuel nar. v Selnici 22. března 1748, kněz evangelický, jenž vedl duchovní správu nejprvé ve Veličné v Oravě, pak v Radvani a posléze při něm. církvi v Štávnici. Opatřil nové vydání cythary Třanovského a zvláště si získal jméno vydáváním periodického spisu „Annales novi ecclesiastico-scholastici Evangelicorum A. et H. C. in Monarchia Austriaca", ježto vycházely ve Štávnici 1793—1803. Mimo to přeložil, ale nevydal, Zollikoferova Přemyšlování (Tablic Poezie). Zemřel dne 15. února 1806.

Řeč při pohřbu Ludv. Radvanského na Radvani 1803 v B. Bystřici (VI. 2079).

Br. Ambrož příjmím **veliký** (tak řečený pro rozdíl od současníka svého Br. Ambrože malého † 1513), rodic ze Skutče,

přistoupil k Jednotě brzo po založení jejím. Po přem malé stránky účastnil se 1495 snešení, kterým Jednota zav spisy Br. Řehořovy (Dekr. 2), i zřízen byl do úzké ra Po smrti Br. Matěje Kunvaldského l. 1500 povolán spo Br. Tůmou Přeloučským, Eliášem Chřenovským a Luk Pražským k úřadu biskupskému i zvláštní na to potvrzení od Br. Tůmy a Eliáše (ib. 43). Hned potom s Br. Luk vypraven do Prachenska, aby ordinovali na kněžství Onc písaře z Janovic, jakož od nich učiněno ve schůzi na Štěkni (ib. Později ustanoven byl, aby spravoval všecken kraj prachen L. 1520 byl s Br. Lukášem na Štěkni, i přijeda s ním do leslavě, tu umřel, a pochován v klášteře (Fiedler 223).

Od něho jedna píseň v kancionále bratrském starších vydání.

Amort Vavřinec Emanuel, kněz katolický a katec u sv. Jindřicha, pak u sv. Štěpána na Novém městě pražsk Zanášel se hedbávnictvím a mládež tomu učil. Nad to podle panujícího tehdá směru usiloval o to, aby děti německ jazyku přivykli, začež 1777 pochvalu obdržel a 1784 po byl čestným penízem. Germanisace školy u sv. Štěpána n tím tak byla pokročila, že 1792, když Amort ohlásil, že ve dny prázdné českému jazyku zdarma vyučovati, ochota zůstala bezúspěšnou.

1. Uvedení, jak se hedbávní dílo koná. V Pr. 1783 (VI. 1555).

2. Pravidla zdvořilosti, opatrnosti a zachování zdraví. V Pr. (VI. 1288).

3. Píseň ke cti Jos. ryt. z Florentinu 1799 (VI. 390).

Amos, rodem od Uherského Brodu (Palacký Děj. V 384), jeden z těch, kteří byli při zakládání Jednoty, us ve Vodňanech, fanatik a dobrodruh zvláštního spůsobu. K rozšířením Jednoty počet přívržencův jejích z rozličných st počal růsti, ujímaly se i mírnější náhledy naproti přísn učení P. Chelčického a Br. Řehoře, kterým pak snešením sy brandýsské 1490 dostalo se dotvrzení. Vítězství toto st osvícenější Br. Amosa a soudruha jeho Kubíka, mlynáře keňského, rozhořčilo tou měrou, že navrátivše se domů, ja Bratrstvo svého okolí proti správcům Jednoty bouřiti, i d toho agitací svou, že ještě téhož roku strana mírnější, v Br. Janem Klenovským, místo své poustoupila horlivcům. slabým biskupem Br. Matějem utvořila se nově úzká ve kteréž, s úplným vyhoštěním mírnějších, zasedli Amo

ým mathematikem. I vyvolili jej 1543 za děkana; on však jda za svým prospěchem (rebus suis melius consultum iri sperans), po dvou měsících se poděkoval a universitě výhost dal (ib. 331), ačkoli jí spůsobem jiným sloužiti nepřestal. Jmenovitě 1548 jednal v nesnázi o andělskou kollej s Mystopolem (ČČM. 1847. I. 624). Erbem a přídomkem „z Helfenberka“ obdařen 1540. Pojav za manželku Dorotku Korunovou (Coronissa) stal se s ní majetníkem domu „u tří korun“ a měšťanem staroměstským. Ale nepřežil desítiletí v novém tom stavu, ve kterém obecné požíval vážnosti, byv vyvolen i za konšela. Dne 20. února (dle St. U. 147: 1. máje) 1552 v noci zavražděn, z příčiny neznámé, od Václava z Kolovrat, jednoho z tehdejších násilníkův, kterýž po této vraždě konečně vzal odplatu zaslouženou, byv stat (Smolík v Živě 1864, 194 sld.). Z panstva stál ve bližším spojení se známým podpůrcem luteranstva, O. Ungnadem, k jehož žádosti překládal spisy Korvinovy a jeden Melanchthonův.

1. Korvina výklady na čtení nedělní. V Praze 1531 u Severina (IV. 1486).

2. Korvina výklady na čtení nedělní a sváteční. V Litomyšli 1541 u Alexandra, v Praze 1542 u B. Netolického (IV. 1490).

3. Korviua rozjímání o umučení Krista Pána. V Praze 1541 a 1543 u Severina (IV. 1570). Ded. Ondřejovi Ungnadovi, sv. p. z Suneku a na Hluboké, jehož erb na rubu titulního listu.

4. Kronika o Herkulesovi. pro příklad udatným a zmužilým jonákům. V Praze 1565 u Melantricha (IV. 252).

5. Phil. Melanchthona knížka o úřadu světských pánuov. O překladu tom dí Mr. Antoch v ded. ku p. Ondřeji Ungnadovi 1540 (č. 3), že „Vaší Milosti k žádosti též v český jazyk před sím (sic) vyložena jest.“ Jungm. spisu toho nezná.

Anxigin Viktorin Skutečský vzdělal se na kněžství podobojí, načež, podle tehdejšího spůsobu, vydal se do Benátek, aby od biskupa tam žijícího posvěcení přijal. Vrátiv se 1551 domů, podán byl za kaplana kn. Jakubovi Kamenickému, děkanu v Žatci, aby u něho tři léta pobyl (Borový I. 300). Po vypršení této lhůty 1554 shledáváme kn. Viktorina kaplanem Vysokého kostela v Kutné Hoře. V Hoře tehdá veliké byly hnutí o náboženství, kterými se konsistoř pod obojí dlouhá léta zanepraždňovala. I kn. Viktorin vešel v kolej, po které děkanové Václav a Benedikt kráčeli. Leč 1554 byl děkanem Matouš Hradecký, přívrženec starověrné strany pod obojí; žalobě jeho kn. Viktorin spolu s kn. Brikcím Tajovským,

farářem na Náměti, musili se postaviti před konsistoř. Oba byli vinění, že některé ceremonie, u Hory v kostelích ode dávna zachovávané, nyní změnili, zvláště že nechtěli vystavovati svátost oltářní. Oni odpovědělí, že to pro zachování svého svědomí činí, ano prý i lid tomu obvykl a již nic neříká, žádajíce, aby při tom tak zůstaveni byli. Když pak na svém stáli, vzati sou oba do trestání úřadu a do vězení na radnici staroměstskou (ib. 323). Přitěžující okolnost Viktorinovi byla, že vydal jakýsi spis pobuřovací (seditiosum scriptum. ib. 374). Přestáv trest svůj, uchýlil se do Magdeburka, kdež se odhodlal vydati svým překladem některé malé sepsání Mr. Jana Husi, ačkoli tiskárny tamní písmem k českému tisku opatřeny nebyly.

Mr. J. Husi kázaní dvoje o Antikristu a šelmě. V Magdeburce 1554 (literami švábskými bez akcentův). Nově vydáno v Hus. sebr. spisech (III. 841).

Aorgus (Neděle) Kašpar, též **Kašpar Prostějovský** zván, knihtiskař, jenž první na Moravě české knihy tisknouti počal, rodic z Prostějova. Jméno jeho výslovně vyskýtá se 1530 co správce tiskárny, kterou pan Jan Dubčanský v Lilči, „in monte liliorum", „na hoře lilecké" byl založil; leč nelze pochybovati, že i „Listové" páně Janovi, 1527 v Prostějově tištění, jsou dílo Kašparovo. Kašpar tudíž závod svůj z rodiště svého na Lileč jen přenesl. Od té doby tiskl venkoncem spisy habrovanské s jedinou výjimkou Zřízení moravského, nákladem Otmara z Nepomuku v Lilči 1535 vydaného. L. 1537 uvězením pana Dubčanského závod lilecký vzal za své. Za doby lilecké shledáváme Kašpara 1533 v Náměšti, kam bezpochyby na čas byl povolán, aby upravil tiskárnu, od samouka Matěje z Dvořišť zařízenou; tehdejší zajisté vydání grammatiky Optátovy a Gzelovy nese jméno K. Prostějovského (D'Elvert Beitr. 28). Opustiv Lileč dal se Kašpar, jakož se podobá, ve službu Jana Günthera, jenž již 1541—3 v Normberce knihy české tiskl, až 1545 v Prostějově impressi svou uhostil. Když pak 1553 Günther do Olomouce se přestěhoval, přejal Kašpar typografický apparát od něho i jal se v Prostějově knihtiskařství opět o své ujmě provozovati. L. 1559, sklíčen jsa stářím, tiskárnu opět na Günthera převedl, sám pak umřel 1562 (D'Elvert 23).

Apokryfy biblické:

1. Epištola sv. Petra o svěcení neděle v rkp. univ. bibl. pr. XVII. E. 8 na l. 17—20 a XVII. E. 10, l. 239. Starší

vyňatek z ní otištěn v Star. sklád. III, 259 pod titulem: „List v Galatan s nebe spadlý“ (II. 160). Překlad z poč. XIV. věku.

2. Čtenie Nikodemovo, co sě dálo při umučení Páně. Rkp. na Strahově od 1442, v Mikulově od 1453, v univ. bibl. pr. od 1465. Tišt. 1513, pak v Pr. u J. Hada a t. d., posléze od Hanky 1861. Srov. Daničić v Starinách IV. (IV. 602). Překl. z XV. věku.

3. Evang. o Ježíšově mládí (Euang. infantiae), vzdělané veršem přímo z lat. textu, rkp. XVII. E. 8 v un. bibl. pražské (l. 41—57), otištěno ve Výb. I. 387—420 (II. 44). Viz Nebeský v ČČM. 1847. I, 596 sld. Z pol. XIV. věku.

4. List k Laodicenským, poprvé se vyskytující v kodexu kap. kolleg. v Mikulově od 1406 (ČČM. 1872, 385. Jungm. II. 606),

5. Kniha Tobiášova v rkp. univ. bibl. pr. XVII. E. 9 co č. 2. (III. 604).

o Apollonovi tyrském povídka, přeložena do češtiny v XIV. věku. Rkp. 1459 v Č. Mus. a 1539 *podnes* v bibl. ústavu Ossolińských ve Lvově. Správné vydání od Vrťátka v ČČM. 1863, kdež i literatura sestavena (III. 93).

Apterix, Apterigius, *Ἄπτερις*, pseudonym, kterého užíval Blahoslav podle jména matky své, rozené *Bezperové* (Gindely Quellen 129, 150, 162, 163, 287, 290).

Aquensis viz **Bosák Jan.**

Aquila Jan z Kozího Hrádku, již 1554 mistr učení pražského, sepsal komickou hru ze života staršího Tobiáše, která 8. srpna 1575 při deposici beánův od studentů university pražské byla provozována (Lumír 1851, 302). L. 1576 potkala jej nehoda nějaká, ve které mu Matyáš Gryll připsal carmen consolatorium. Psal se též **A. z Plavče** (LD. II. 418, Proch. Misc. 400).

Aquilinas Jan viz **Vorličný Jan.**

Aquilinas, prvotně **Vorličný, Pavel,** rodic z Hradce Králové, studoval spolu s Tomášem Mitisem v Žatci pod slavným tehdá paedagogem, Kameničanem Václ. Arpinem z Dorndorfu, pod jehož řízením od 1542 škola žatecká stála. Z Žatce přenesl se do Prahy, kdež 1546 dosáhl hodnosti bakalářské (LD. II. 341). Latinskými básněmi získal si přístup do kruhu Hodějovského, do něhož uveden byl dotčeným již přítelem Mitisem (Proch. Misc. 386). Elegie a epigrammata jeho vydána ve Farragines (1561—2). Brzo po dosažení ba-

kalářství odebral se do Prostějova, kdež byl korrektorem v tiskárně Güntherovské a zároveň na škole tamní vyučoval: L. 1548 vydal tam epithalamion k oslavení svatby učitele svého Arpina s dcerou Mik. Černobýla či Artemisia (D'Elvert Beitr. 25). Zvláštní přízně tehdá požíval v domě Šimona z Nadějova, radního písaře prostějovského, jehož synům, žákům svým, 1550 věnoval Pravidla Terentiova. Mezitím se odhodlal vstoupiti do stavu kněžského. L. 1553 vydal se do Benátek, kdež byl vysvěcen, ale, vrátiv se, hned zase v Prostějově zůstal, pražské pak konsistoři podobojí, osobně se před ni nepostaviv, odtamtud jen formáty poslal (Bor. I. 316). L. 1555 povýšen za předního správce školy prostějovské. V úřadě tom zůstal až do 1589, zaměstnávaje se hlavně upravováním školních kněh. Ale i jednání náboženských se účastnil. Že s Vojtěchem z Pernšteina ve spojení byl, o tom svědčí již dedikace kněh o válce židovské (1553). Když nejv. sudí Albrecht Černohorský z Boskovic začal jednati o srovnání mezi Bratřími a podobojími, či vlastně luterány moravskými, spatřujeme Pavla, an mezi těmito na předním místě byl činný. Jmenovitě vyniknul ve valné schůzi kněžstva podobojího 1566, kteráž naň vzložila úkol, aby spolu s Benediktem Ostrožským sepsal konfessí jménem jejich (Gind. GBr. II. 37 a 469). Sepsání toto tiskem nikdy nevyšlo. L. 1589 povolán po Vítu Aquilinovi, tuším že bratru svém, na faru kyjovskou (Wolný I. 2, 174), kdež bezpochyby za moru 1599 zemřel.

1. Eleg. colloquiorum formulae ex Terentii comoediis selectae s překladem českým a německým. V Prost. 1550 u. J. Günthera (IV. 24).

2. Regulae communes civilis vitae ex comoediis Terentii, quibus additi sunt rythmi bohemici. V Prost. 1550 u Günthera (IV. 204). Ded. synům Š. z Nadějova.

3. Pranostika na l. 1551, o níž Blahoslav v Gram. (257) se zmiňuje.

4. J. Flavia o válce židovské knihy sedmery. V Prost. 1553 u Günth. (IV. 272). Ded. Vojtěchovi z Pernšteina. Podruhé 1805 v Levoči od Bartolomeidesa.

5. Dicta Graeciae sapientium, interprete E. Rotterodamo, item Mimi Publiani, omnia boj. serm. reddita. V Olom. 1558 u Günthera (IV. 274) a často potom.

6. Catonis disticha moralia cum scholiis E. Rotterod. V Olom. 1558 u J. Günthera a často potom (IV. 277).

7. Konfessí kněžstva luteranského na Moravě 1566. ABr. IX. 139—145.

8. Grammatica Ph. Melanchthonis latina. Nunc primum bojem. sermone

illustrata per P. Aqu. Hr. V Olom. 1567 u. J. Günthera (D'Elvert Beitr. 38; IV. 17). Čeština dílem v marginaliích, hlavně v textu co překlad slov a průpovědi na příklad uvozovaných.

9. Modlitby pobožné z epištol a na evangelia celého roku. V Pr. 1589 (IV. 1964; Ungar in Balb. 253).

Br. Aquinus č. **Vodička Jan,** stal se učenníkem 1553 v Boleslavi, jáhnem 1556 a knězem 1562 v Slezanech (Meč 152), do úzké raddy povolán 1567 v Přerově. Správcím byl nejprvé zboru přerovského, potom od 1572 uhersko-brodského. Zde měl nemalé nesnáze s Pavlem Kyrmezerským (Gind. GBr. II. 261—266); v půtkách s ním prokázal se co statečný zápasník a nejednou jej poklidnými, ale místnými i bystrými odpovědmi přemohl. Teprv odstraněním Kyrmezera z brodského děkanství nastaly Br. Aquinovi doby pokojnější. L. 1566 připojil se spolu s Br. Herbertem a Jiříkem Streycem k vyslancům, kteří cís. Maximilianovi nově tehdá vydaný německý kancionál odevzdati měli (ABr. X. 294). L. 1584 byl při pohřbu Dobromírova „čeledína" Br. Prušáka v Napajedlích, kdež řeč hospodáře, zármutkem a pláčem umlklého, k lidu dokonal (Fiedler 278). Když se připravovalo malé vydání bibli (1596), vzloženo na Br. Aquina, aby udělal „rejstřík", kterýž od synody přerovské 1594 schválení došel (Dekr. 262). L. 1591 přijel do Evančic dne 24. ledna, zcela zdráv jsa, a na to v noci, poražen mrtvicí, skonal. Pochován 27. ledna za městem u kostelíka. Br. Jan Effrejm po nešporním kázaní o něm dal svědectví (Fiedler 287).

Rejstřík svědectví, od Krista a apoštolů v Novém Zákoně z Starého citovaných (při bibli 1596, tři listy).

Aretin z Ehrenfeldu Pavel, pražský měštěnín a slovútný svého času zeměměřič, 1619 zhotovil původní mapu země české (rytou 1632 od P. Bayarda), na zkušenostech cestovních a výskumech měřických založenou. Názvosloví správně české; titul a znamení latině (J. Erben v Pam. 1861, 137). Od 1618 byl sekretářem appellačním, pod praesidentem Václ. Budovcem, s kterým pak již v domě svém uvězeným několikerou měl rozprávku (Hist. pers. 230 sld.).

Br. Ariston Zachariáš *) studia svá konal ve vlasti. Bylt prý „jeden z těch, kteříž se mnohem více v domácích

*) U Jungm. a D'Elverta chybně *Aston.*

[illegible] akademiích.- Dokonav [illegible] 1572 přidán byl Br. Janu Kaleťovi, jenž tehdá [illegible]. Tam téhož roku přijal stupeň [illegible] 1574 řízen byl k jáhenství v Přerově [illegible] 1587 v Lipníce. do úzké raddy přijat [illegible] 1592. [illegible] 1594 [illegible] z[illegible] v Napajedlích a v Břeclavech. [illegible] 1595 dostal do Mezi[illegible] [illegible] 274. Nedlouho tam pobyv, přesazen [illegible] 1606 z souchotin [illegible] výmluvného, [illegible] velmi žádosti[illegible] [illegible] v mnohé práci [illegible] [illegible]mančickou. „pře[illegible] [illegible] na nížto stu[illegible] [illegible] velikou naději [illegible] [illegible] budou." [illegible] Natrapil se dosti [illegible] do vlasti [illegible] 1605 [illegible]. popálení [illegible] vání a zajetí [illegible] bojně pojmév [illegible]mančickou, ale [illegible] nemalý [illegible] Fiedler 300. [illegible] Tur[illegible] [illegible] však na [illegible] jenž [illegible] stranu [illegible] 498 [illegible] napsal [illegible]

Ariet [illegible] [illegible] [illegible] Bro[illegible] [illegible]

Moc a ctnost kříže sv. arciotce Benedikta. V Olom. 1680 u Kiliana (D'Elvert, dle Cerroniho, Nachtr. 273).

Arnold Tobiáš, Moravan ze Šumberka (Schönberg), nar. 1597, vstoupil do řádu jesuitského 1618, kdež z počátku působil co kazatel, snášelivostí a opatrností získávaje si oblibu u katolíků i evangelíků. L. 1625 vedl správu semináře pražského. Tehdá cís. Ferdinand II. s císařovnou navštívili kollej jesuitskou, i byli od žáctva a učitelstva ve třiceti jazycích a nářečích uvítáni, přičemž Arnold zastupoval nářečí slezské. L. 1630 vypraven byl do Svidnice, kdež tehda zakládána byla nová kollej jesuitská. Zemřel v Kladsku 12. pros. 1645.

Duchovní schránka. V Pr. 1657 u sv. Klim. a později několikrát (V. 1412). Ded. Adamu Leop. Vratislavovi z Mitrovic.

Arnolt (z Dobroslavína) Jan, rodic Lehnický, jakož se podepsal na Štefanově Methodu (IV. 1162) a na Zlatém řetězi (IV. 1404; tu mylně Lehenšteinem jmenován, kdežto Klíč na str. 83 správně klade Lehnického), nejprvé vyskýtá se 1620, v tiskárně Kleinwächterově. Syn jeho, též *Jan*, 1653 za manželku pojal vdovu po litomyšlském tiskaři Mat. Václ. Březině, i stal se tudíž majetníkem tamního závodu, kterýž uměštěn byl v domě „Kuklík" řečeném (č. 182). Odtud přenesl jej Arnolt do nárožního na náměstí domu (č. 112), jejž 1658 zakoupil. L. 1668 vymohl si erb s přídomkem „z Dobroslavína", načež se 1669 do Prahy, koupiv tam Sedlčanských tiskárnu na M. Straně, přestěhoval. L. 1672 vyjednal si potvrzení na novinářské privilegium, jež 1657 Lidmile Sedlčanské uděleno bylo. Vedle toho nepřestal držeti tiskárnu litomyšlskou až do 1686, kdež ji prodal Dan. Kamenickému (Jelínek II. 71). Zemřel 1687, zůstaviv závod svůj druhé manželce Anně Kateřině, kteráž jej do 1710 na své jméno vedla, část apparátu tiskařského prodavši bratřím Sinapim, když 1689 impressi v Brně zřizovali (D'Elvert, Beitr. 65). Jeden syn Arnoltův *Karel Jan* stal se radou u apellačního soudu v Praze, druhý, *Karel Ferdinand*, pokračoval v živnosti otcovské. Knihy české, pod jménem jeho tištěné, nepřesahují l. 1714.

Apatyka duchovní a tělesná, t. j. o zapuzení rány morové, modlitby. Z něm. přel. V Pr. 1679 (V. 576).

Arsenius z Radbuzy Kašpar, z Plzně rodem, theologii studoval v Římě v kolleji germanské. Navrátiv se do vlasti,

stal se kanovníkem u sv. Víta. L. 1608, zastávaje hodnost scholastika, volen byl do kapitoly na Vyšehradě, i hned na to vedl tam administraci úřadu proboštského, až 1609 důstojenství to skutečně naň vzloženo. Leč již po pěti letech (1614) se jeho vzdal, stav se z archidiakona děkanem kapitoly pražské (Ruffer Vyšehrad 270, 272). L. 1617 assistoval arcibisk. Janu Loheliovi při korunování Ferdinanda II. (Slav. Paměti II. 283), od něhož povýšen byl na šlechtictví s přídomkem „z Radbuzy". L. 1619 měl nesnázi s direktory o ves Kozlí, na kterou tito 2000 zl. vypůjčili (Skala III. 267). L. 1624 odevzdal kostel Panny Marie Vítězné Karmelitánům (Pam. 1858, 200). Zemřel co generální vikář dne 13. září 1629 (Berghauer Prot. poen. 154 a 319).

1 Kázani in reconciliatione hl. kostela sv. Víta (28. ún. 1621). V Pr. [illegible] (V. 880)

2 Knížka o P. Marii Boleslavské. V Pr. 1629 u P. Sessia (V. 1158). Dedikace třem s okna shozeným pánům. Slavatě, Martinicovi a Fabriciovi.

Artemisius viz **Černobýl Mik.**

Artopoeus Kašpar z Pardubic byl 1610—20 děkanem v Slaném.

1 Synopsis psalmi XXII. Krista Pána snížení a povýšení 1610. (V. [illegible])

2 Pohřební kázaní [illegible] s Jana z Husince. V Pr. 1612, [illegible] S. N. I. 341.

o **Asseneth** [illegible] v XIV. věku zčeštěný. Rkp. [illegible] pražské. 1470 v Č. Museum, [illegible] v Pr. 1570 a správ[illegible] [illegible] literatura (II. 139 a III [illegible]

Assodu [illegible] **Podmanický Jan**

Auerschachu [illegible] **Fleškyn.**

Augusta Johannes [illegible] syn Augusty klobouč[illegible] [illegible] nebyl, anobrž [illegible] umění škol[illegible] soukromou [illegible] spisy ve češti. [illegible] české [illegible] vykládi se. [illegible] Di stav [illegible] začal

h následovati. Vždy nicméně kněží podobojích v radách
ival a svátosti od nich přijímal, až mu jeden z nich poradil,
by se obrátil k Bratřím. Nemeškaje vydal se do Boleslavě
524 i přistoupil k Jednotě. Pobyv některou doby u Br. Lu-
áše, dán byl do Turnova, a odtud zase do Boleslavě povolán
k učení. Po pětileté přípravě zřízen 1529 k jáhenství a 1531
ku kněžství, obé v Brandeyse (Fiedler 257). Již co jáhen
podán byl k duchovní správě na Benátky, jichž pán, Fridrich
z Donína, 1530 veřejně k Jednotě se přiznal. V Benátkách se-
tkal se Augusta s prvním sokem, Oldř. Velenským (Bl. Gr. 285).
Odtud rychle rostlo jméno jeho, a již 1532 stál v čele mlad-
ších mužův, Mich. Weisze, Mart. Michalce, Macha, Týnského
a j., kterým se správa Jednoty zdála příliš býti mdlou. I do-
vedli toho svými o to domluvami na synodě brandýské, že se
nejen všickni dostali do úzké raddy, ano že Augusta, neslý-
chaným posud postupem, hned nato zřízen k biskupství (Bl.
hist. 205). Od té doby usadil se Augusta v Litomyšli pod
Bohušem Kostkou, utvořiv tam středisté Jednoty. Především
shromáždil do čelednosti své mládence vtipné, kteříby budoucně
Jednotou vládnouti mohli, a jemu oddané. Byliť tam Jakub
Bílek, bratr jeho Matěj Rybář, později v poselství často užíva-
ný, slavný potom Matěj Červenka a jiní, na něž měl vliv
nad míru důsažný. Všickni zajisté stali se následovníky jeho i
ve spůsobech zevnitřních. Mdloba, která úmrtím Br. Lukáše, ve
správě Jednoty byla nastoupila, začala se jeviti i vně. Kněží
kališní, jimž Jednota již pro mravní zachovalost, v ní přísně
ostřenou, od jakživa byla trnem v oku, jali se na ni urputněji
lorážeti, haněním, tupením a utrháním ji snižujíce, sňatky
ed kněžími bratrskými uzavřené za neplatné, děti za neman-
elské prohlašujíce. Tu Augusta podle plánu důvtipně pro-
yšleného v několika letech vytrhl Jednotu z ponížení toho,
e z obranného postavení mohla přejíti k zřejmému útoku.
rvní krok bylo podání konfessí Ferdinandovi I. 1535 skrze
vláštní poselství, ku kterémuž se i Aug. připojil. Ve Vídni
ou příčinou jsouce, událo se jim, že spis ten doručiti mohli i
urfiřtovi saskému Hanušovi, jakož již před třemi léty ji byli
oslali Jiřímu, markrabí brandenburskému. Druhý krok učiněn
i náčelnících reformace německé, aby Jednotu co společenství
áboženské uznali. K Lutherovi do Wittemberka sám se Augusta

1536 vybral i dovedl toho na něm, že pod záštitou jména je konfessí bratrská 1538 byla vydána. K Bucerovi, Capitovi Calvinovi 1540 vypravil Červenku do Strassburku s výsledke rovně příznivým. Na obě strany nepřestával pěstovati přáte ské svazky častým dopisováním, kdykoliv se k tomu udal vhodná příležitost. Takto ozbrojen, odvážil se i doma svrhnou posavadní pokoru a útajnost. V červnu 1540 sešla se synod v Boleslavi. Zde poprvé dálo se řízení jáhnův a kněží zjevn s úmyslnou okázalostí v přítomnosti četného shromáždění pánů rytířův a měšťanův, zvláště z Prahy. Augusta sám měl kázan vyvoliv si k němu až urážlivě významný text o ustanovez sv. Matěje na místo Jidášovo. Současně pustil do veřejnos Augusta dva spisy proti kněžím kališným, totiž připravený ji od několika let „O závazcích" a „Zrcadlo kněžské", a jede proti Habrovanským. Ano 1541 i k cís. Karlovi V. jméne vší Jednoty poslán zvláštní spis, vymáhající veřejné jí uznán Není divu, že vystupování toto vybouřilo celou stranu poc obojí, v jejíž čele stál tehdá luterující Mystopol. Od traktátů ježto v Bělé prý dílem od Augusty, dílem od jiných Brat vycházely, vzal si 1541 příčinu k žalobám u krále i vymol při něm mandát k Boh. Kostkovi, aby Augustu před krá postavil. Augusta, aby nesnáze této unikl, podniknul druho cestu do Wittemberka, chtěje s Lutherem jednati o kázni, př činou kteréž posud největší byla neshoda. Ač se o to ned hodli, rozloučili se předce velmi přívětivě. „Estote vos ap stoli Bohemorum, ego cum meis erimus apostoli Germanorum byla slova, jimiž Augustu od sebe pustil (Quell. 32). V Čechác zatím strana kališná sestoupila na kolbiště literární, a brzo s jiných stran se připojili, ač nezvaní, soudruzi. Petr ze Zása a Jakub Volyňský jali se psáti z Litoměřic za kališníky, k Václav děkan ve spojení s Habrovanskými z Litomyšle, Václ Křížek z Přerova, Bartoš Bílinský ze Zábřehu, Václav Mi mánek, spojenec Mystopolův, z Prahy, ano i zapomenutý j Kalenec hlasu svého pozdvihl z Letovic. Tu Augusta ukáz se statečným zápasníkem. Petra z Zásadí a Jakuba Voly ského odbyl přímo, kn. Václava obratně zapletl v hádku pís mnou s soukenníkem Kašparem v Litomyšli, doražení jeho z nechav Adamovi Šturmovi, Mitmánka porazil jáhnem Laurine Bartoše pak, Křížka a Kalence umlčel. L. 1543 hlavní bit

byla dobojována a Augusta tasil ještě jednou k raně nejcitelnější, zároveň chtěje upokojiti rozpačníky své strany, kteříž celý spor za zlé mu pokládali, pravíce, že prý bez toho býti mohl, a že prvé vědí, kdo a co jsou. Sebrav celou svou při, obořil se na kněží kališné, vyčta jim, že jsou nectní, nemravní, tvrdí, pyšní, lakomí, ukrutní, nelitostiví, hánce bez dobrotivosti, svatokupečtí, nečistí, smilní, rozkošní, lehcí, šaškovní, žertýři, zahálevi, krčemníci, hráči, žráči, zlolejci atd., krátce, kázně Kristovy v církvi zbavení a neztrestatedlní. Vedle toho Jednotu ovšem velebil nade všecko. A nejen v knihách, i v kázaních totéž činil, jako jmenovitě 1544 při pohřbu manželky Bohušovy, paní Justiny, které přítomní při tom kněží kališní nemeškali po Čechách i Moravě rozvolati a roznésti, až se Augusta viděl přinucena, k uvarování lží, k pověstem těm přiměšovaných, celou řeč vůbec vydati (Červ. hist. 304). Nejmocnějšího nepřítele svého však Augusta vždy ještě nepřeválčil. Byl to jeden z předních tehdá pánův, Jan z Pernštejna. Ten počátečně v přívětivém žil poměru k šlechtě bratrské a tudíž i k Jednotě, až se první roztržka stala tím, že mu Bohuše Kostka a Arnošt Krajíř odepřeli přejmouti rukojemství za několika drahně tisíc. Jan z Pernštejna přičítal to Bratřím, že by to byla jich rada. Utrhal a pomlouval je s mnohým prý láním a zlořečenstvím. Regenti pak a dvořané jeho nelenili ovšem přizvukovati. Brzy roznášely se z kruhův jejich na Bratří potupné listy a písně, v nichž Augusty, proti němuž hlavně hněv pánův se obrácen, nejméně šetřeno. Jan z Pernštejna, stavěl se tehdy v čelo hnutí luterského, a literární útok proti Bratřím nalezl v něm ochotného ochránce. Počátkem 1543 udála se jiná příčina, která se citelně dotýkala nejslabší jeho stránky. Peněžné. Vládna ohromnými statky, hospodařil takovým během, že se finance jeho ustavičně spravovaly klíny na úroky vrážených. Petr Bohdanecký půjčil mu 20.000 zl. a dluhu jinak vydobyti, smluvil se s Bohušem Kostkou, od Pernštejna kupoval Svojanov na oko sobě, vlastně Petrovi. Neopatrnosti Bohdaneckého se Pernštejn o věcí dověděl, a rozhněval se ovšem na Kostku, jeho na Augustu, maje za to, žeby on to vše šikoval a na Jednotě samé schladiti se strojil. Právě tehdy mův Dialog proti kn. Václavovi, a Br. Mich

pokládán byl za původce jeho, sedě na půdě pernšteinské, p
ní musil pykati za vinu Augustovu (Červ. hist. 201, 2
Brzy se strhovala mračna nad samého Augusty hlavou. Pod
k tomu dán 1544 vyloučením dvou osob z komonstva Kostk
ského pro „hřích smilstva“, jež Augusta v Litomyšli s okáza
přísností provedl. Skutek tento, jímž se očitě měl uká
rozdíl mezi mravnou zachovalostí v Jednotě a nekázaností
jiných stranách, opačné měl následky, nežli Augusta očeká
Dosti obecně počínaly se zdvíhati pokřiky o pokrytství, a
mezi Bratřími nejeden se počal vrtkati. Nejvíce však nov
o tom popudila u dvora a na zámcích pernšteinských. I
Augustovi, že prý se, trestaje hříšníky, Bohem dělá. Je
potupné listy a písně již před tím se odtamtud roznášely, n
již nebylo jim ani meze ani konce. Zvláště Jiřík Sadovsl
úředník na Pernšteině samém, pánovi se v tom zalíbiti hle
Augusta nevěděl si jiné rady, než aby vyloučení to veře
ospravedlnil. Po spůsobu svém ovšem dotekl se jízlivě i P
dubic i Prostějova, ano Sadovského zejména v tom polo
Ten pak, neváhaje, Augustu pohnal před soud komorní a k
tu nepořídil, na samého krále žalobu vznesl i dosáhl listu za
kacího, aby Augustu jako člověka neosedlého, kde by ho dop
směl zatknouti. Jen k velkým přímluvám pánův bratrských
tykač ten vyzdvižen, tak že si Augusta mohl zase volněji
dechnouti. V postě 1546 sprostředkoval M. Kanka, že se Augu
sešel s Janem z Pernšteina, an tehdá na cestě jsa, v Litom
se zastavil. Tu v přítomnosti Jana Češky stalo se smíření o
protivníkův. Nad to pak Jan Šiška z Kounic a na Slavk
přivedl Augustu k tomu, že se chtěl dáti najíti do Tovač
kdeby i s Sadovským stalo se vyrovnání. Později volen
schůzi Slavkov, a Augusta se tam i skutečně chystal.
když v Prostějově na koně sedal, přišla mu novina neves
že (11. máje) Litomyšl z gruntu vyhořela: obě města, zám
zbor, kostel a všecko všudy. Tožt musil, nechaje Slavko
bez meškání jeti k Litomyšli a opatřiti svou čeládku
hořelou a jiné věci (ib. 305, 356). Mezitím strojila se
Augustu nesnáze s jiné strany. V Jednotě proskakov
nápřed po tichu, ponenáhlu pak pořád hlasitěji stesky,
Augusta spolčováním s Lutherem Bratří odvedl od učení
Lukášova. Nejedni, jako k. p. Václav z Ludanic, nejv. hejtı

moravský, proto z Jednoty vystoupili. Na synodě boleslavské 1546 strana protiluterská ze zapomenutí vynesla knihu „Správ kněžských“, kterou Br. Lukáš krátce před smrtí svou byl sepsal a vydal. Obecně proniklo vědomí, že, skvělostí učení luterského davše se zaslepiti, od základův Jednoty poodstoupili. Br. Jan Roh s pláčem se k tomu přiznal a pokání činil (Dekr. 164). I Augustou to hnulo. S lehkostí podivu hodnou rázem se obrátil v horoucího posobce Lukášova. Jakž a kudy mohl, počal zase Lukášovy spisy velebiti a je v kněží uvoditi i v lid, kněžím „Správy kněžské“, mládencům spis „O panenství“, „Otázky troje“, obecným Bratřím a Sestrám spisy a „O spravedlnosti, O pokání, Rozmlouvání ducha s duší, O církvi“ rozdávaje. I na kázaní věci ty předkládal a tak všecky sobě ohýbal zase k prvním Br. Lukášovým cestám. Jedním takovým kázaním, o coelibatu, velice pohnul Br. Jirkem, kterýž se s ním o to dal v disputaci tvrdou, a rozhořčenost svou sdělil i s luterským kn. Janem Satbauchem či Sopouchem (ABr. IX. 15). Ještě obrat tento dokonce nebyl proveden, a již se shrnovala mračna bouře politické. Do spolku stavovského proti králi připojilo se drahně osob z Jednoty, jmenovitě hlavní její ochránci Arnošt Krajíř, Bohuše Kostka, Vilém Křinecký a j. Ano i správcové některých zborův a někteří ze starších do schůzí stavovských najíti se dali, nad to pak v Jednotě položen byl půst na sv. Matěje spolu v modlitbami za zdar věci stavovské. Po bitvě mühlberské nastalo tudíž hoře i Jednotě. Darmo se Augusta omlouval listy k nejv. purkrabí Jindřichovi z Plavna a k Václ. z Ludanic; darmo odvolával na to, že v Praze, když se tam spojenci stavovští scházeli, předpovídal, že vše to zlý konec vezme: moc jeho, kterou provozoval nad Bratřími, jmenovitě nad panstvem, příliš byla známa, aby naň nebylo obráceno podezření spoluvědomstva. Nad to opětné jeho do Wittemberka cesty, ještě pak více jízda do Lehnice ukazovaly k hlubšímu jeho spojení s předními odpůrci domu habsburského. O jízdě lehnické tolik jen výpovědmi samého Augusty (Živ. 27) zjištěno, že ji podnikl asi 1546 k pobídnutí samého knížete Fridricha, skrze B. Kostku jemu oznámenému, a že k ní nákladem panským skrze úředníka Bohušova Martina Kanku z Ježovic vypraven byl. I strana kališná pomáhala, aby se na mocném protivníku svém

povymstila, a neméně naň sočily osoby, jeho původstvím z Jednoty vyloučené (ib. 7). Konečně i chvástavost Vil. Křineckého podezření tvrdila (ib. 27). Není divu, že se po Augustovi, jakoby byl přední hlava povstání, počalo pásti. On nicméně z Litomyšlska neodešel, anobrž nejen Bratřím v městě pozůstalým útěchy, ale i tém, kteří z nich v Praze vězeni byli, peněz poskytovati nepřestal. Konečně však podlehl úskoku Šebestiana Šejnocha, kr. hejtmana. Raním jitrem 25. dubna 1548 jat byl i s Br. Jak. Bílkem v lese za Sloupnicí, kam mu Šejnoch, zaručiv se mu věrou svou, byl položil schůzi. Šejnoch sám je odvezl do Prahy, noclehovav ve Veselí u Přelouče a ve Vrbčanech u Plaňan. V Praze Augusta vsazen na bílou věž, po několika dnech (11. máje) s mučením, v noci a ráno opakovaným, vyslýchán a po sv. Duše (z 25. na 26. máje) i s Br. Jakubem odvezen na Křivoklát. Z počátku tam velmi přísně byli střeženi a tuze drženi; Augusta převelice trpěl od pacholka formanského, který s ním do jedné jistby vsazen byl. L. 1549, 7. srpna, po třetí byl trápen, ale jiných než v Praze seznání z něho nevymučili. I v Praze i na Křivokláté zřejmě k tomu ukazováno, že pro víru netrpí, jsa pokládán za vězně jen politického. Konečně po dvou letech podařilo se pomocí jednoho strážníka, že mohl s přátely vstoupiti v dopisování. Cesta tato zůstala odevřena od masopustu 1550 až do 1553, v kterémžto čase i jeden mladý kněz bratrský k službě mu byl oddělen. Dostalo se mu i knih, i jal se čas krátiti spisováním Sumovníka, již před uvězením počatého, a skládaním písní nábožných. Mezitím zemřel Br. Machem poslední biskup Jednoty, a starší obrátili se k Augustovi s dotazem, zdali by směli přistoupiti k volbě nových biskupův; ale Augustova odpověď zněla, aby toho naprosto zanechali. Bratří, ač se srdcem sklíčeným, uposlechli, a byli by snad i déle v poslušenství vytrvali, kdyby prozrazením tajného s Augustou dopisování nebyla nastala neočekávaná katastrofa. Vědělo se, že všecko, co u Augusty bylo písemného, padlo do rukou úředníkův od komory vyslaných, že k výslechům odvezen i s Br. Jakubem do Prahy, ano již se o bezživotí jejich roznášela pověst. Na Bratří padl veliký strach, aby pro psaní jejich, u Augusty nalezená, na ně nepřišly těžkosti, až i od Bratří domlouváno starším, proč mu píší, a proč ho tak již

v tom vězení nenechají (ABr. VIII. 62). Tu se konečně vzmužili, vyvolivše Černého a Červenku k biskupství, o čemž Augustovi, an tu dobu dnou velmi churavěl, ani hned ani později žádná zpráva nedána. Panstvo Jednotě příznivé a Bratří sami neustávali doprošovati se vyproštění Augustova. První pokus učiněn ze sněmu 1552 skrze biskupa olomouckého, J. Doubravu. L. 1555 hledal v tom Blahoslav skrze Pfausera přímluvu arcikn. Maximiliána. L. 1557 přiměli Vergerius i někteří páni polští vévodu würtemberského Krištofa, aby u téhož arciknížete o to se domáhal. Leč vše nadarmo. Od 1555 mohl Augusta se svými opět si psáti, ano dal se v nové zpracování Sumovníka, jelikož mu 1553 první koncept byl odejmut. Úmysl jeho byl, aby se místo posavadních nedělních evangelií a epištol ve zborech vykládali článkové víry. Ačkoli mu v tom již 1547 starší povoliti nechtěli, pokusil se nyní znova o jich svolení i poslal jim jako na zkušenou registra o každé pravdě na celý rok. Ale nepotkal se s lepším výsledkem. Tu od té chvíle zasadila se v něm proti nim a v Bratřích proti němu nelibost (Živ. 59), kteráž vplápolala v lítý hněv, když se Augusta 1556 dověděl o volbě k biskupství nejen Černého a Červenky, ale i Blahoslava a Izraele. Poutišiv se, krátil si čas opět básněním, skládaje dílem písně nové, dílem staré opravuje; ale ani to se mu nezvedlo po vůli. Redaktoři kancionálu šamotulského, ač prý o nich věděli, ani o ně nepožádali, tak že „bez nich oba kancionálové, polský i slovanský, vytištěni sou“, kdežto i starší jeho písně zbytečně, jakož dí Bílek, napravovány i měněny (ib. 60). Blahoslav ovšem věc jinak líčí, pravě, že písně Augustovy, kterézkoli převzaly do nového kancionálu, všecky téměř netoliko znovu pilně zkorrigovány, ale hned jako přelity a v jinou formu obráceny býti musily s velikou prací a to z potřeb nevyhnutedlných (De cant.). Osud Augustův ve vazbě stával se pořád snesitedlnější; tím horčeji nesl svémyslnost, jak on na věci hleděl, starších Bratří, kteří ovšem synody odbývali, vážná snešení činili, jeho se ani neptajíce. Psaní za psaním jim posílal, hrozil, zatracoval, proklínal; synoda žeravická, odpověděla mu jednomyslným obnovením snešení, „že nemá jeden žádný sám jako jedna hlava v té přednosti a tím spůsobem jako papež v římské církvi vystavován býti, aby na ní vše záleželo“ (Dekr. 202). Augusta viděl

zřejmé, že z vězení ničeho nevyřídí, i dal se tedy 1560 snadn pohnouti návodu Ladislava ze Šternberka, aby arcikníže Ferdinandovi, an tehdá Křivoklát učinil svým a choti své Filipiny Welserové, obyčejným sídlem, podal supplikaci navrácení svobody. Tu uděřeno na novou překážku. Žádán na věznì, aby od posavadního svého náboženského směru u stoupil a buď k straně pod jednou nebo podobojí se přidal Jménem arcikníže dodán Augustovi výpis šesti artikulův, o kněží pod jednou zdělaných, chtěl-li by vězení prost býti, c by podniknouti a slíbiti měl (Živ. 64). Po některém rozmy šlení podal on v prosinci „přiznání své k straně podobojí", užívaj v tom té opatrnosti, že jeden artikul nechal bez odpovědi jen k té církvi se hlásil, která jest prvé byla pod oboji (ib 65). Kněží ovšem brzo shledali nedostatky spisu toho a neope menuli vytknouti je. Koncem ledna 1561 snažil se A. výtk tyto vyvrátiti, konečně pak v odpovědi na šest artikulův jem podaných úplně se k straně podobojí přiznal (ib. 66). Tí trpělivosti starších poslední útory sraženy. Na synodě přerov ské čteny všecky jeho listy i zápisy, jehož i „Příčiny přiznán toho k straně podobojí", ježto jim k ospravedlnění kroku sv ho byl zaslal, a s obecným souhlasem zůstáno na tom, aby s mu prostě dal výhost z Jednoty. Což mu důvodným spůs bem v obšírném listě od starších bylo oznámeno (Dekr. 203—6 Nemohlať Jednota „starství" nad sebou a vrchní své řízen zůstaviti muži, kterýž se zřetedlně od učení jejího odtrhnul vůli „opatrnostem těla". Na následující synodě přerovsk 1562 usnesli se o vyměření působnosti všech osob, ve vrch správě Jednoty postavených, aby se na vždy zabránilo podo ným neshodám, jakož vzešly s Augustou (ib. 208), zárov pak, když o odstoupení Jakubově a novém bezvýminečné přiznání Augustově zprávy došly, výslovně prohlášeno ob jich vyloučení z bratrství i kněžství (ib. 213). Přes to pře všecko Augusta vazby nezbyl, ačkoli mu z přízně „panny F lipiny" nejedno ulehčení půjčeno, jako že mohl o velikono svoboden a, po osmiletém nevidění, spolu s Jakubem býti. Br potom odvezen do Prahy k Jesuitům, kdež se rektor Jindři Blissemius o obrácení jeho pokoušel a Václ. Šturm česky jen kázal. Když se úsilí jesuitův ukázalo marným, odveden A gusta z Prahy zase na Křivoklát. Konečně 1563 vymohl s

cikn. Maximilian při Ferdinandovi I. rozkaz, aby Augusta pod týmiž výminkami, jako v loni Br. Jakub, byl propuštěn. V dubnu dostal se Augusta zase do Prahy a v máji sveden byl s dávním svým protivníkem Mystopolem, s kterým se nyní dobře pohodl. Ale tvrdohlavostí Augustovou opět jednání zmařeno; ještě jednou musil nastoupiti cestu na Křivoklát. Teprvé 1564 „Pán Bůh obrátiti ráčil jakýs tichý větříček od Dunaje“. Augusta opět přivezen do Prahy, uhoštěn byv v domě Jindřicha z Waldšteina, a prvním jarem zproštěn byl vazby bez revokací (Živ. 122), jen na slib, že více kázati nebude. Z Prahy odebral se Augusta do Boleslavě, slavit tam velikonoci. Ačkoli od starších dosti chladně byl přijat, a opatrnost ovšem vedla ke středmosti, jal se s okázalostí provozovati moc svou, světě zbory, řídě na kněžství, tak že Karel Krajíř ostrou dostal důtku od nejv. purkrabí pro toto „potvorníka Augusty“ řádění. Z Boleslavě jel Aug. do Lipníka, kdež s Bratřími smířen, že jej zase k přednímu místu jeho připustili (Meč 152). Ale sotva toho dosáhl, počal hýbati nedůtklivými věcmi. Již 1565 jeho podnětem ožíval spor o pořádek kázaní, rejstřík a Sumovník; ale nedovedl jiného, nežli že po mnohých nepříjemnostech synoda přerovská 1567 návrhy jeho doprosta zamítla (Dekr. 223). Ani tím mysl jeho, jak k novotám snadná, tak proti rozumným překážkám tvrdá, nedala se proměniti, anobrž knihu svou s pospěchem dále dělal, ba proskakovalo, že ji mimo vůli starších v cizí nějaké tiskárně chce vydati. Není pochyby, že spisu toho co prostředku chtěl užiti v snaze své, aby dovedl spojení Jednoty se stranou podobojí směrem luterským a sám se tudíž stal hlavou všech nekatolíkův v Čechách i na Moravě. Bratří, vidouce nebezpečenství, kteréby z toho Jednotě nastati mohlo, neopomenuli jej zvláštním listem 1. září 1570 vystříhati, zřetedlně mu předkládajíce, aby „vrchnosti nedráždil větší svobody sobě přivažčivě osobováním, ale na tom, což má, i načež se vrchnost jako skrz prsty dívá, přestával“ (ib. 229). Ale Augusta nepopustil. Jakoby chtěl dohoniti, co dlouholetým vězením promeškáno, z obyčejného svého stanoviště, z Brandeysa nad Orlicí (ABr. X. 434), jezdil ustavičně po zborech nejen v Čechách a na Moravě, ale i v Polsku. Přitom v obleku i stroji vedl pohodlí a nádheru, špatně s skromností bratrskou se srovnávající, hro-

madě jmení jak moha, tak že z toho obecné pohoršení vzcházelo. Co Sopouch o hospodářství Augustově napsal, jistě přehnáno, ale ovšem ne zcela vymyšleno. L. 1570 začal s Mystopolovým v administraci podobojí následníkem, Martinem Mělnickým, přímo jednati o sjednocení obou stran. K tomu cíli dal se s ním v dopisování, ano sestavil i návrh o reformací konsistoře a jemu jej spolu s agendami bratrskými odevzdal, vše to bez vůle a vědomí starších, proti němu bezmocných. Leč přehlednul Augusta, že lahodná ochota administratorova jen líčena; věděl i tento, že syn kloboučníkův „páchne primatum". Posléze ucítil arci Augusta, že vešel v léčky, a nemálo se nad tím durdil. Přátelé sotva jej zdrželi, aby listův s kn. Martinem vytisknouti nedal, „aby prý všickni věděli, jak on dva jazyky v hrdle má" (Kalef v ABr. XI. 31). Počínání toto přinutilo Bratří, že Augustu konečně z místa sudího ssadili. Stalo se to tuším ve schůzi, kterou v říjnu 1571 měli v Evančicích (Dekr. 236). Za nedlouho vyplnila se touha Blahoslavova „po upokojení země Páně", ač se sám toho nedočkal. Augusta, churavěv již po delší čas dnou, až mu i ruce zachváceny klesnutím, zemřel 13. ledna 1572 v Boleslavi, svém to od 1564 úředním sídle; i pochován na obecném krchově v kostelíku, kdež Krajířové mívali pohřeb svůj (Fiedler 258).

Přes všecky ty zármutky a trápení, jichžto byl příčino[illegible] Jednotě i ve vězení i napotom na svobodě, náležel August[illegible] k nejskvělejším osobnostem jejím, i málo jest mužův z o[illegible] doby, k jichž vylíčení tolik se zachovalo paměti. Blahosla[illegible] ač odpůrce jeho, nejhojnější o něm zůstavil svědectví, popsav[illegible] první dobu vězení jeho, kdežto druhá živě zobrazena pérem B[illegible]kovým. I Červenkův spis drahně podává o Augustovi vědomos[illegible] Neméně o něm i protivníci z jiných táborův psali, jako jmenov[illegible] Sopouch, Sadovský a j. Blahoslav vystavuje nám jej co č[illegible] věka, po velkých i nových věcech dychticího (magnarum et n[illegible] varum rerum studiosus), vlipného duchem bystrého a prudkéh[illegible] ale Themistoklejského (ingenium acutum et vehemens, sed Th[illegible] mistocleum. ABr. IX. 15). Nad to pak mu vytýká Bl., [illegible] byl nepřítel vzdělanosti učené (nusomusus) a jiných, ježto u[illegible] ním pohrdali, vůdce a podpůrce (ib. IX. 102). Nekrologis[illegible] jmenuje jej „předivných, sivých a neustálých mysli člověk[illegible] přenesnadným pustiti ne, což on usaudil a míti chtěl, sko[illegible]

zhůru nebo dolů“ (Fiedler 258). Kazatel byl výtečný a horlivý — hořelo prý všecko, i slova, i výřečnost, i posunky — rovnaje se v tom velmi Lutherovi. Blahoslav, viděv oba krátce po sobě na kazatelně, neslyšel prý nikdy tak horlivých dvou kazatelův a v té věci tak sobě vespolek podobných. Jen že Aug. někdy poněkud byl drsný, někdy zase příliš hladký, až prý po asiatsku měkký (Gram. 287). Rád užíval mluvy květnaté a hromadil mnoho podobnosti a porovnání spůsobem Origenovým. Leč vždy pronikal nedostatek pravidelného vzdělání; jmenovitě od té doby, co se ve vězení zahloubil do curišského překladu biblí, chtěje nápodobiti rčení latinská, překřepčoval prý a příliš latinisoval (ib. 288). Po dosažení svobody liboval si v drahém oděvu a kožešinách, jakož i ve vybraných krmích, v pěkných vozích, vůbec v okázalém vystupování. Hotových peněz, dle zprávy Virgovy, zůstalo prý po něm 6000 zl. (Mart. Obrana 454).

1. Psaní Pavlovi Štefanovi do Křižanova 1539 (Bl. hist. 211).

2. O závazcích křesťanských zákona Kristova. Seps. 1537 k žádosti Řehoře mydláře v Novém Městě pod Pernštejnem. Tišt. v Litomyšli 1540 u Alexandra (IV. 1233, Bl. Gr. 283).

Proti tomu Petra z Zásadí Odpis 1541 (ib.).

3. Káz. o Jidášových dětech na I. Actor. V Litom. 1540 Alex. (IV. 1569).

4. Káz. držané o synodě červnové v Ml. Boleslavi 1540. V Litom. 1540 Alex. (ib., Blah. Gr. 224, 319).

5. Proti Habrovanským. V Litom. 1540 u Alex. (IV. 1233).

6. Zrcadlo kněžské pro ty, kteříž jiné za odřezance církve sv. býti lehce kazují. O tom dí A. Šturm: „Vydal z knihy M. Luthera proti kníž. brunckému, což Ant. Korvin, z němčiny v latinu přeloživ, dal vytisknouti, a to (Aug.), z němč. v češt. přeložené též vytisknúti dal, které důvody má ten, jenž jest z církve sv. a zase i ten lid, kterýž není z církve sv., a mu Zrcadlo kněžské titul dal“ (Dial. 3). V Litom. 1541. (ib.). L. 1540 vyšlo; sic by se o něm Bl. v hist. byl zmínil.

7. Ozvání a ohlášení proti knížce Petra z Zásadí k lidu vuobec. V Litom. 1541 u Alex. (ib., Dial. 3, Blah. Gr. 283).

Na to odpověd Petrova a Jakuba Volynského (ib.).

8. Spis jménem celé Jednoty poslaný k JMC. do Augšpurku. V Litom. 1541 u Alex. (ib.).

9. Přé J. Augusty a kněžstva kališného, od něho samého věrně a právě sepsaná, všem vuobec k saudu podaná. Datum onde a onde, a vyt. 1543 (ib.). Výňatky v Martiniově Obraně 372 a v Tomsově Chrestomathii 153.

10. Spisek o pokušeních. V Litom. 1543 u Alex. (ib.).

11. Svědectví starých Čechův o Antikristovi. Rkp. (ib.).

12. O vyobcování dvau osob hříšných ze zboru litomyšlského. V Lit. om. 1544 u Alex. (IV. 517). Týž spis, co u Blah. Gr. 283 „O vylaučení."

13. Svědectví p. Justině z Kunštátu, manž. Buhuše Kostky. V Lit. om. 1544 u Alex. (IV. 1669, Blah. Gr. 283). Pohř. kázaní.

14. Psaní sboru litomyšlskému o epišt. sv. Pavla k Galatům 1547. Rkp. (IV. 1233).

15. Příčiny, proč by Bratří do kostelův choditi neměli 1547 (ib., Šturm v Rozsauz.). Tuším, že týž spis, co zmíněn v Živ. Aug. 9.

16. Sumovník, ve tři díly rozdělený, na němž psal ještě před uvězením, ve vazbě i potom. L. 1571 ještě byl rukopisem, jelikož Blahoslav, napsav o něm kritiku (Gram. 327—9), dokládá, že „snad na světlo všechněm audí Jednoty a, strach i jiným, vyskočí."

17. Registra pořádná na celý rok, velmi místná a důvodná o každé pravdě. Kterýžto registřík Br. starší bez vědomí Augustova jináč po své vůli předělali, změnili a vytisknouti dali, čímž prý Br. J. Černý nejvinnějším byl 1555. (Živ. Aug. 58 sld.)

18. Písně duchovní. V kancionále šamotulském jest jich 118. Mimo to zachovaly se jich dva rukopisy, jeden v bibl. kapitoly vyšehradské (Gind. GBr. I. 357, 522), Bílkův od 1562 v cís. dvorské knihovně vídenské. Druhý tento rkp. vypsán v ČČM. 1845, 595 (IV. 59). Rozděleny sou na dva díly, I. jedná o pravdách náboženských dle apošt. vyznání, desatera přikázaní, II. o trojici sv., o původu a rozvoji církve.

19. Příčiny přiznání mého ke straně pod obojí 1561. Spis tento, s ostatními toho se týkajícími listy, nalezá se v Cerronském rkp. Živ. Augustova (IV. 1233).

20. Instrukcí o reformací konsistoře 1570. Ztracena (Gind. GBr. II. 473).

Augustini Matěj, rodem z liptovského sv. Mikuláše. Odbyv přípravné učení dílem doma, dílem v Šoproni, stal se 1730 školy necpalské a 1732 školy v Krajné rektorem. V Krajné však dlouho nepobyl, odešed ještě téhož roku do Trenčína, kdež zůstal až do smrti 1753 (Tablic Poezie II.).

1. Přemyšlování sv. o trpělivosti křesťanské. V Púchově 1734 (V. 1487).

2. Kázaní pohřební Dan. Knoglerovi, měšťěnínu trenčanskému 1736 (V. 1092).

3. Jedna píseň v Cyth. Třanovského.

Augustini Matěj, syn předešlého, kazatel evangelický. Nábožné káz. vojenské. V Prešp. 1779 (VI. 1983).

Augustini Štěpán, katolický farář v Prenčfalvě, sepsal „kázaní času letného na dni nedělné" 1774 pět dílů 8° (stran 2662), jichž rkp. choval se u faráře P. F. Rešetky (Sl. Pohl. I. 2, 13).

Auinger č. **Awinger Jan Adam**, kněhtiskař, manžel vdovy Anny Alžběty Rosenburkovy (1718), pod jehož řízením tiskárna někdy Hradeckého velice klesla, až obec olomoucká

nechtíc ústavu tak starého nechat zaniknouti, 1724 ji koupila. Obec správu její svěřila s počátku samému Auingerovi, ale za krátko jej zase odstranila, leč 1726 jej zase ve službu přijala i držela v tom až do 1730 (D'Elvert Beitr. 69, 72). Knihy české A. tiskl 1720—1 a 1726—8.

Aujezdecký v. **Alexander** a **Klement Adam.**

Aunhoštský Václav viz **Kristian Václ.**

Aupický přijmím **Okurka**, rodilý z Úpice, vysvěcen na kněžství p. o. ve Vlaších 1554, dán byl kn. Janu Vodičkovi, děkanu jaroměřskému kaplanovat za 6 let (Bor. I. 324). Slouživ v několika jiných osadách, 1566 přejal faru u sv. Štěpána Velkého v Praze. Když se 1571 administratorem konsistoře podobojí stal Jindřich Dvorský z Helfenberka a přísněji na zachovávání či spíše obnovení obřadův církevních státi počal, nastaly nesnáze kn. Janovi, kterýž, rovně četným vrstevníkům svým, co do učení i bohoslužby víceji se klonil ku konfessí augsburské nežli k utrakvismu, jakž jemu podle kompaktát konsistoř rozuměla. Nechtěje administratorovi býti po vůli, byl uvězen a když dvanáctinedělní vazba a nemoc v ní přestálá mysli jeho neobměkčila, i fary zbaven. Trvaje u vězení sepsal pobožnou knížku o potěchách v zármutku, i dav ji vytisknouti, poslal ji z jara 1572 raddě rodiště svého. Že však rukopis před tiskem nepředložil censuře arcibiskupské, a tuším i pro závady v obsahu samém nalezané, přišlo naň nové vyšetřování. V domě, kde byl v podruží, všecky věci jeho prohledali a zpečetili, jej samého pak chtěli zatknouti. Tomu kn. Jan sice ušel, ale bídně se mu dosti vedlo, ještoť „nikdež nic neměl, ani penízku při duši," až se nad nim paní Mandalena z Wartemberka, manželka nejv. komorníka Jana z Waldšteina, smilovala a vzala jej v ochranu na Lovosice (List jeho k Náchodským v ČČM. 1828, I. str. 104 sld.). Když nesnáze tyto pominuly, pobýval na rozličných farách, až 1588 podán byl od konsistoře pod obojí za děkana do Poličky; ale dlouho tam nevytrval. Jmenovitě s rektorem školy tamní Václavem Kutniem a učitelem bakalářem Janem Gelpachem Lehnickým z Lehnice pro „svěcená drva po faře rozmetaná", které prý rektor měl srovnati a drobno rozsekati, měl neshody. Již 1589 určen na děkanství polické jiný kněz. Hlavní příčinou odchodu Aupického z Poličky byl úmysl jeho oženiti se, což, usadiv se tuším

v Pardubicích, i provedl pojav za manželku Annu Tomášovou (Just. Michl v Pam. 1872, 407).

1. Svitedlnice duší. Sebraná z písem sv. . . . v spůsob rozmlauvání dvau bratří. Bez m. 1571 IV. 1820).

2. Knížka, jenž slauti muože obživující kořen uvadlý a napoly umrtvený, sebrána od kn. J. Aup. u vězení sedícího na rathauze St. M. pražského. Bez m. 1571 (IV. 1820).

3. Rozmlauvání Jana s Bartolomějem, aneb knížka, kteráž slove boží aumluvy s lidským pokolením skrze desat. přikáz. (jest druhý díl předešlé). Bez m. 1571 IV. 1821).

Auspitzer Patric, řeholní kanovník lateránský, 1730 v Pr. vydal kázaní o sv. Janu: „Hortus conclusus, zahrada skrze mlčenlivost zavřená" (V. 956).

Austský (Austinus) Václav č. **Vaněk,** syn Michálkův z Ústí nad Orlicí, vyučil se umění knihtiskařskému v Norimberce, kdež 1537 nákladem Mr. Jana Chocenského vytiskl kroniku Bilejovského (IV. 515). L. 1544 koupil v Ml. Boleslavi dům, po Lukáši Sixtovi na Arnošta z Krajku připadlý, a sjednal se s Jiříkem Chlaumeckým o vystavění presu i vší impressi. Asi 1547 biskupové bratrští, Br. Mach Sionský a Br. Jiřík Izrael, s Václavem učinili smlouvu o vydání kancionálu bratrského ve 800 výtiscích. Když pak nastaly bouře 1547 a trvání Jednoty v Čechách vždy více se stávalo vrátkým, zpěčoval se Mr. Mach smlouvě své dostáti, čímž ovšem Václavovi k nemalé přišel škodě, jelikož se ani odbytem knihy, která pro společnost náboženskou ze země vyobcovanou určena byla, hojiti nemohl. Jan, bratr Václavův, Br. Macha v Boleslavi tudíž obstaviti chtěje, s rychtářem vešel do domu bratrského. Leč tu uhodil na odpor Jana Prostibořského z Prostibořic, kteryž toho dovedl, že rychtář obstávku zdvihl. Václav, nemoha se domoci práva svého u úřadův boleslavských, vznesl stížnost na zeměsprávce, arcikníže Ferdinanda. Arcikníže Prostibořskému nařídil, aby Br. Macha dostavil k soudu komornímu. Když pak bratrský zeman zdráhal se rozkazu tomu uposlechnouti, soud komorní žalobu Václavovu za neboha Machova přejal na Prostibořského, a výsledek byl, že pro pouhý klásek formální obstávka rychtářova sice uznána za nenáležitou, nicméně Prostibořský odsouzen, aby Václavovi ve dvou nedělích dal ten náklad, který jest na tlačení těch knížek podle smlouvy vynaložil (20. listopadu 1548). Mezitím však snažil

Arnošt Krajíř jiným spůsobem, aby Václava oblomil. Žádalť
ı něm, aby mu přísahal člověčenství. Čemuž když se Václav
»íral, kázáno jej skrze městskou raddu věziti, zároveň pak mu
·áněno, aby dům svůj prodal a odejíti mohl. I v tom obrátil
Václav se supplikací k arciknížeti, táhna se k tomu, že
st on poddaný královský. Konečně, nevida v Boleslavi po-
›jného bytu, do Brandeysa nad Labem se odstěhoval, a od-
ıd teprvé důrazněji při svou vedl, až i k rozsudku svrchu
›tčenému došlo. Václav byl kališník, a když jej Bratří tak
ihati se jali, nechoval se k nim ovšem po přátelsku; nalezalť
tom oporu na kněžstvu podobojím, jmenovitě na faráři bran-
ýsském Řehořovi a na odpadlíku bratrském Petru Plicperovi,
nu po knězi bratrském Br. Pavlu Koláři ve Val. Meziříčí
'iedler 232). Tím se vysvětluje příkrost, s kterou o něm
. Jan Černý mluví, nazývaje ho „lotříkem převráceným,
lmi lehkým lidským pokladačem a lhářem“ (Gind. GBr. I.
4. Zoubek v Pam. 1872, 553 sld.).

Austinus viz **Mitas Mik.**

Z Aušavy viz **Rendl Albrecht.**

Aužvička (prv. Haužvička, Auschwitschka) **Jan,** učitel
ský v Žitavě okolo 1758, vedl odtamtud s evang. knihami
chod do Čech (Pescheck Exul. 113).

Awerbeck Jan (Awerbeckius), v lékařství doktor, v
›raždějovicích usedlý, jedenácte let stoupencem Jednoty bratr-
é byl, načež se přichýlil k učení Kalvinovu i byl horlivý
formatus. L. 1590 vydal spis, kterýmž dovozoval, „že Bratří
těch místech, kde se v čistotě slovo boží káže a svátostmi
lebnými posluhuje, do chrámu choditi a služebnostem sv.
covati povinni jsou“ (Martin. Důvody XXXII). Chtěl toho
síci, aby Bratří v osadách, kde již reformáti byli, posluchače
é k církvi těchto připojili. Starší bratrští jemu v tom ne-
volili, proto prý, „že nebyl čas, bez podané k sjednocení
íčiny od svých věcí pouštěti“. Později ovšem, když se
›dnáním 1609 příčina taková udála, dopustili, „čeho a jak
ıdejší čas vyhledával“ (Ohláš. 163). Nad odmítnutím svého
ání se doktor nemálo rozmrzel. L. 1593 sepsal Jednotě na
›tupu „dvanácte důvodův, jimiž, že Bratří jsou jen mniši
·angelistští, ukazoval“. Výtah ze spisu toho podán v bratr-
:ém Ohlášení proti Martiniovi (129—132). Dojem, jejž pam-

fletem tím spůsobil, nejlépe posouditi lze z toho, že kněží z jižních Čech k synodě, 1594 v Přerově shromážděné, podali žádost, „aby tomu doktoru o jeho bouřlivá psaní proti Bratřím učiněná od správce jeho, Br. Jakuba Velkého, něco učiněno bylo“. Leč starší zůstali na tom, aby se v té věci nic nestalo, jelikož A. „nyní žádného správce nemá, ale svou hlavou se spravuje, a kdyby mluveno bylo, že by se málo napravilo, jako i předešle se zkusilo“. (Dekr. 261).

z Aventina viz **Melantrich Jiří.**

Avus Vilém, na jehož jméno složena píseň: „Volám k tobě ve dne v noci“ v kanc. Kleychově 110.

Axlar Pavel, kněz katolický. Sám čtvrtý ustanoven byl na fundaci, od arcibiskupa Jana Friedr. hr. z Waldšteina při farním kostele klatovském k tamnímu obrazu marianskému 1685 založenou. Když pro čtvero těch kněží 1688 vystaven byl zvláštní příbytek, vzloženo na Axlara superiorství. L. 1695, dosáhnuv rok předtím hodnosti doktorské v theologii, zřízen byl za rektora pražského semináře, později vyvolen kanovníkem kapitoly vyšehradské (Hammerschmied hist. klatovská) a konečně členem kapitoly u sv. Víta. Zemřel co děkan tohoto druhého sboru dne 8. června 1714, odkázav znamenitou svou sbírku kněh jakož i vlastní své rukopisy cisterciákům v Plasích, jejichž nákladem rektor semináře pražského, M. Jos. Hájek, vydal Axlarova kázaní výroční:

Nábožný horlivý vůdce do nebeského Jeruzalema. V Pr. 1720 v tisk. klementinské (V. 870).

B.

Babler Tomáš, rodem buďto z Budějovic nebo odněkud z tamního okolí, vysvěcený na kněžství ve Würzburku, 1548 k návrhu městské raddy ustanoven byl od administratora arcibiskupství pražského na faru u sv. Jana Křt. v Budějovicích a zároveň jmenován arciděkanem bechyňským (Bor. II. 108). L. 1550 přeložil modlitební knihu, ježto 1538 od vídenského biskupa Fridricha Nausey pro královnu Annu, manželku Ferdinanda I., byla sepsána a 1544 přehlednutým textem bratřím arcikněžatům Maximilianovi, Ferdinandovi a Karlovi věnována.

Hlavní pohnutku, aby „modlitby tyto také naším jazykem českým vytisknuté vůbec vydány byly“, vzal Babler z toho, že původně složeny byly pro JMst. královou, „kterážto mnohých zarmoucených potěšení, chudých a nuzných pozdvižení, věznův vysvobození a krátce nás všech milostivý přímluvce k najj. knížeti a pánu, Ferdinandovi králi, v potřebách našich bývati jest ráčila, a kterážto bez srdečného vzdychání nikdá nemá připomínána býti, jejížto duši blahoslavenou Pán Bůh v svých sv. rukou míti ráčí“. L. 1556 co nástupce jeho v děkanství bechyňském shledáváme T. Bavorovského.

Křest. modlitební knížka přes celý rok na nejmilost. žádost najjas. a velemocné kněžny a paní, paní Anny, římské etc. královny, někdy slavné a svaté paměti . . . složená, a nyní v nově z něm. řeči v českau přeložená. V Pr. 1550 u B. Netolického (IV. 1936). Ded. purkmistru a raddě a vší obci města Č. Budějovic.

Bahyl Jiří, z Perlace v Gemeru, korrektor kněh slovenských v Levoči, vydal nedělní a sváteční perikopy, sepsal historicko-kritický úvod ku knihám St. i N. Zákona. Později živ jsa súkromí na Klenovci, sepsal historii kněh symbolických: „O víře“. Mimo to uveřejnil výklad slov českých, v bibli Slovákům nesrozumitedlných. Zemřel 1759, (Šafařík LG. 391, Sl. Pohl. I. 2, 18).

Bahyl Matěj, Jiřího bratr, kněz evangelický. Až do 1734 byl kazatelem v Čerenčanech, načež povolán do Prešova. Odtamtud pode jménem *Theodor de Hybla* 1744 vydal ve Wittemberku český překlad Ern. S. Cyprianova spisu o počátku a zrůstu papežstva a 1745 Meissnerovu „Consultatio de fide luterana capessenda“. Spisy tyto mezi katolíky nemalé spůsobily pohoršení, tak že se magistrát prešovský viděl pohnuta 1746 Bahyla uvěziti. Leč podařilo se mu z vazby uprchnouti. L. 1747 vydal v Břehu spis „Tristissima ecclesiarum Hungariae protestantium facies“, němž vylíčil své v Prešově utrpení. Do vlasti se více nevrátiv, zemřel ve Slezku (Horányi I.).

S. S. Cypriani naučení o původu a zrůstu papežstva. Ve Wittemberce 1744 u J. Kříšt. Tschidricha (V. 393). K tomu připojeno napomenutí učitelů wittemberských, které před sto a více roky k Čechům vydáno bylo.

Bacháček Nauměřský z Nauměřic Martin, nar. v Nauměřicích u Slaného 1539. Vzdělání svého nabyl na školách ve Slaném, v Táboře, v Praze u sv. Štěpána, a konečně ve Vídni, kdež od biskupa Ant. Brusa z Mohelnice ve službu

přijat co krasopisec. Od 1570 zanášel se učitelováním dílem na školách městských v Žatci, v Pardubicích a j., dílem v domech šlechty české. Bakalářem stal se teprv 1577 a mistrem svob. um. 1582, načež přijat do kolleje Karlovy, kterou $15\frac{8^3}{4}$ co probošt spravoval. V l. $15\frac{8^5}{6}$ a $15\frac{9^3}{4}$ byl děkanem fakulty filosofické, 1584—6 proboštem kolleje Laudovy; 1604 odevzdána mu kollej krále Václavova, kdež až do smrti příbytek svůj měl. Od 1598 do 1611 s přetržkou tří let zastával rektorství universitní. Erbem a přídomkem „z Nauměřic" obdařen 1591. Oblíbené mu studium bylo hvězdářství a mathematika. S Mr. Th. Hájkem, s Tychonem Brahem měl svazky přátelské, ano Kepler pohostinu u něho v kolleji pobýval (1605). Sám si ustrojil zeměkouli, kterou pak postoupil universitě. Asi 1590 začal vydávati pranostiky, ale zapletl se obsahem jich v jakés mrzutosti. Někteří prý na osobu jeho dosti prý utrhavé císaři spisy podávali. Přímluvou Adama z Hradce 1591 dosáhl toho, aby „v té věci podle jiných dvou v lékařství doktorův proti zjevnému hánci domácích nás vydavatelův pranostik pořádem práva vyslyšán a nálezem spravedlivým podělen byl". Co s v tom dále stálo, neznámo (Palacký v ČČM. 1829, 59). klassických studií s láskou hleděl. Když 1598 řečtí posl přišli do Prahy, mnoho se s nimi bavil o vlasti jejich. 1603—4 přednášel o Iliadě a Odyssee. Leč hlavní jeho sluha věnována školstvu v městech českých, které tehdá rektorův universitních bývalo opatřováno. S nemenší horliv ujímal se oprav, které se od 1609 strojily na universitě sa Zemřel 16. února 1612 i pochován v kapli božího těla. U versita postavila mu náhrobek, jehož nápis zachován od Balb (Boh. d. II, 276). Literárně činným nebyl u veliké mí Nevydalt kromě pranostik a kalendářův nic jiného, než učel knihu pro nižší školy: „Rudimenta cosmographiae J. Hunte 1595 s připojenými názvy českými. Mimo to dal vytiskno Epicedia, na památku Mr. P. Kodicillovi od básníkův zah ničných do Prahy zaslaná. (Tomek Paměti o školách české v ČČM. 1845, Rybička v Lumíru 1856).

Minucí, pranostiky a kalendáře 1590 do 1606, ač prý jen „střední ... podstatné" (Palacký l. c.).

Bájky aesopické. Nejstarší toho druhu báseň česká je ... původní skládaní „o lišce a džbánu" v rkp. hra-

ieckém, odkud věrný otisk v Tomsově chrestomathii, pak ve Výb. I. atd. (II. 67).

Větší sbírka „fabulí“ aesopických prostomluvou, spolu s bájkami Remicia, Aniana, Adelfonsa, Poggia, Dr. Šeb. Branta a s životem Aesopovým náleží mezi prvotisky české. Z vydání 1487—8 v Praze spůsobeného, zachovaly se jen dva listy, právě život Aesopův obsahující, jež Hanka v ČČM. 1848. I. literně otisknouti dal. Tamtéž jsou zprávy o vydáních pozdějších. Větší výňatky ve Výb. II. (III. 106).

Jiná sbírka bájek jest tak řečený *Čtverohranič*, o čemž viz *Zrcadlo sv. Crhy.*

Rovněž připomenouti sluší bájky indického mudrce Bidpaje, ježto „knihy Dimnovy a Kelilovy slovú“, přeložené 1528 Konáčem, u něhož viz.

Bajza Josef Ignác z Předměře (trenč.), nar. 1754, jeden z předních pěstovatelův samosvojnosti Slovákův co do jazyka spisovného, byl farářem dolno-dubovským, pak kanovníkem prešpurským. Zemřel 30. list. 1836, dosti značné jmění své bratřiv k církevním a dobročinným účelům (Lányi Catol. erus érdemei II. 40).

1. Cvičení pobožnosti 1783 (Šaf. LG. 393).
2. Právo o živení farárov (ib.).
3. Obrana bl. Panny Marie (ib.).
4. René mládenca príhody a skušenosti. V Prešp. 1783 (VI. 777).
5. Něco o epigrammatech anebožto malorádkoch. V Žilině 1794 (VI. 3, kde omylem Bernolákovi připsáno. Sl. Pohl. I. 2).
6. Krestansko-katol. náboženství. 5 dílů. V Žilině 1789—96 (Šaf. l. c.).
7. Veselé účinky a rečení k strávení truchlivých hodin. V Prešp. 1795 (ib.)
8. Príklady ze sv. Písma. V Trnavě 1820. 2 díly (VI. 1886).

Bakalář Adam viz **Adam bakalář.**

Bakalář Martin viz **Martin Bakalář.**

Bakalář Mikuláš, slul vlastně **Štětina** a hodnosti bakalářské nabyl na akademii krakovské. Knihtiskařství jal se provozovati v Plzni. Knihy, jež 1498—1513 tiskl, buď průpovědí: „Od porodu panenského“ anebo jménem svým zřejmě označoval; úplným jménem podepsal se jen jednou, totiž na knize Wolfganga bosáka 1510.

Bakalář Tomáš, též knihtiskářstvím se zanášel. L. 1533 vytisknul v Plzni „Zahrádku duše“ (III. 933).

Bakovský Jan, v druhé polovici XVI. věku byl farářem

v Bakově. Dle Berghauera (Protomartyr poenitentiae) složil historii českou 1575—87 (analecta historica), ježto omylným změněním jména měšťanu pražskému, Rakovskému a Rakovnickému, připisována (Ungar in Balb. II. 289).

1. Sedlák povycvičený, maje rozmlauvání s doktorem lékařským, že od morových bolestí žádného nakažení není. V Pr. 1582 (IV. 896). Ded. Hendrichovi a Abrahamovi z Wartemberka.

2. Historie česká 1575—87 (IV. 430).

Balbin Bohuslav Ludvík, potomek rodiny vládycké Balbinův či Škornicův z Vorličné, syn Lukáše Škornice na Dřevíči († 1622) a Zuzanny Vodičkové († 1644), narodil se v Kr. Hradci 1621. Přípravní studia konal v Broumově, v Jičíně a v Olomouci, prázdniny trávívaje v Častolovicích u dobrodince svého Oty z Oprštorfu. L. 1636 vstoupil do řádu jesuitského, přiveden byv k tomu rektorem kolleje olomoucké, Mik. Łęczyckým č. Lanciciem, jehož život později předsmrtným dílem svým vypsal. Vzdělání řeholního nabyl v Brně, v Kladsku a pod Theod. Moretem v Praze. L. 1642 dostalo se mu první příležitosti rozhlednouti se po vlasti; byl dán za průvodce slavnému tehdá theologu Rod. Arriagovi. L. 1650 vysvěcen na kněžství, načež dvakrát vyslán co missionář do té končiny Kralohradecka, která proslula co prvotní sídlo Jednoty bratrské. Ačkoli se mírné jeho výmluvnosti, bez násilí, ba i bez hrozeb podařilo 1500 mužův získati církvi katolické, volili předce představení jeho raději učitelské proň povolání. Třináct let ztrávil vyučováním mládeže v Krumlově, v Kladsku, v Praze, v Brně, v Jindř. Hradci a v Jičíně; vděčností, kterou k němu žáci jeho do pozdních let chovali, nejlépe dosvědčuje se pečlivost a učitelská statečnost jeho. Již za této doby zanášel se skoumáním a snášením pramenův dějinných. Jmenovitě probral archivy v J. Hradci, v Krumlově a v Třeboni, střádaje stavivo k velikým svým dílům dějepisným, statistickým a rodopisným. L. 1662 mohl přisednouti k zpracování. Zprostiv se učitelství, usídlil se k tomu v kolleji klementinské v Praze. Po dvou letech vystoupil s životopisem arcib. Arnošta (Pr. 1664). Roku následujícího připojil k starším svým monografiím marianským, o Vartě a Tuřanech, třetí, o Sv. Hoře. L. 1669 dokončil historii českou „Epitome rerum bohemicarum“, [illegible] k vytištění, udeřil na nesnáze nepředvídané·

Nejv. purkrabí, Bernart Ign. z Martinic, kýms sokem ponuknut, jal se dotištěné archy čísti, a nalezaje v nich závady politické, tisk kázal zastaviti. Celý spis znova podroben censuře ve Vídni a v Římě, ubohého pak spisovatele poslali pokutou do Klatov. U vyhnanství tomto ulehčil stísněné mysli spisováním horoucné obrany jazyka českého, jemuž se tehdá doby nejhlubšího úpadu počínaly. Tam povstala „Dissertatio apologetica“, věnovaná jednomyslnému jeho příteli Tom. Pešině a končící prosebným povzdechem z písně svatováclavské: „Nedej zahynouti nám i budoucím!“ Konečně, po sedmiletém zkoušení a opětovném odporníkův usilování, Epitome uznáno za bezzávadné. Bibliothekář císařský, Petr Lambecius, skvělé o něm dal svědectví. Balbin, jenž se mezitím 1674 z Klatov byl dostal do Opavy, opět se mohl navrátiti do Prahy k upřímnému potěšení všech přátel svých, mezi nimiž spatřujeme J. Max. z Lamberka a Frant. Oldř. Kinského, ježto se ho v tísni nejupřímněji ujímali, T. Pešinu, lékaře Marka Marci, s kterýmž od nemoci své 1655 se byl seznámil. L. 1680 začal vydávati obsáhlé dílo o Čechách pod titulem „Miscellanea historica regni Bohemiae“, kteréž rozvrhl na dvě dekády každou o desíti částech. Do 1688 vyšlo I. dekády osm, druhé dekády dvé části. Části I. dekády zavírají v sobě vědomosti přírodnické, národopisné, místopisné, náboženské (Boh. sancta), o farách a záduších (lib. parochialis et sacerdotalis), o arcibiskupství pražském, o panovnicích (lib. regalis), sbírku listin (lib. epistolaris). Devátou částí měla býti „Bohemia docta“, později (1776—80) od Candida a Ungara vydaná, desátou „Liber curialis“ (t. j. o úřadech a soudech českých, 1793 Riggerem uveřejněný. Druhá dekas měla v sobě zavírati úplný rodopis český. Kromě dvou prvních částí, 1687 vyšlých, vydána od Balbina 1665 zpráva o pánech z Guttenšteina, posmrtně pak 1767 o pánech z Kolovrat. Mimo to psal Balbin život sv. Jana Nep. 1682 a některá díla učebná, jakož i básně, vše jazykem latinským. L. 1683 potkala jej nejhorší pohroma, jakou muž tak horlivě činný postižen býti může. Byl raněn mrtvicí po jedné straně, že ani psáti ani z lože hnouti se nemohl. Ani tím nedal se z práce vytrhnouti, užívaje pomoci písařské. Pět let později rozžehnal se s světem; skonal 29. list. 1688 i pochován v kryptě kostela sv. Salvatora v Praze (Ungar a Candidus při vyd.

Bohemiae doctae: Wydra Leben u. Wirken B. Balbins 1788; Em. Tonner při českém překladu Dissertace apolog. Rybička o Balbinech v ČČM. 1871).

1. Dissertatio apologetica pro lingua slavonica, praecipue bohemica. Prvotně nadepsaná: De regni Bohemiae felici quondam, nunc calamitoso statu. Vyd. Fr. M. Pelcel v Pr. 1775. E. Tonnerův překlad: Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého. V Pr. 1869 (Matice lidu).

2. Bohemia docta. Ed. R. Ungar. Pragae I. 1776, II. 1778, III. 1780.

3. Bohemia docta. Pars II. Ed. P. Candidus. Pragae 1777.

Bánovský Jiří, muž svého věku velice vážený, byl okolo 1550 rektorem školy žilinské a zemřel 22. dubna 1561. Složil několik písní, jako „Bože, otče náš", „Budiž Bohu čest", „Buh se nám nyni narodil" (kde jméno B. akrostichem vyznačeno) a j., ježto se v kancionale Klevchově a Cytaře Třanovského nalezají.

Baraňay Matouš, katolický kněz někde u Košic (Sl. Pohl. I. 2).

Lékařství duchovné. V Košicích 1737 (ib.).

Baráni Daniel z Vel. Paluze, syn učitele tamního. Školy navštěvoval v Levoči, v Ožďanech, v Prešově a v Šoproni, načež se odebral na universitu tübingenskou. Osamostatněv, byl z počátku soukromým učitelem, pak knězem církve baďanské (1780). Z Baďanu přešel 1784 do Dol. Příbelec, odtud 1788 do Aszódu, kdež zůstal do 1790. Dav se na odpočinek, zemřel 1802 (Tablic III.).

Sepsal dvě písně školní, u Tablice otištěné.

Barlaam a Josafat, román duchovní, prvotně řeckým jazykem sepsaný od Jana Damascena, uveden v češtinu v XIV. věku. Rkp. tři v univ. bibl. pražské, jeden od 1469 též u dvorského rady Dr. A. Becka. Tištěn v Plzni 1504 a 1512, u M. Bakaláře (III. 899, Hanka č. 21). Rozbor krátký od Wocela v Abh. b. G. V. 8, 64.

Barner Jan z Jičína, nar. 3. února 1643, stal se 166[illegible] jesuitou. V řádu pracoval 5 let co učitel náuk humanitních ostatek svého života (32 léta) výhradně působil co český kazatel a spisovatel. Jmenovitě při zpořizování textu starého zákona pro bibli svatováclavskou nastoupil na místo Štýrov 1692, ale nedočkal se dotištění, zemřev v Kutné Hoře 2[illegible] dubna 1708.

1. P. Royaumonta, převora v Sombrevallu, příběhy st. i n. zákona (z franc. přel.). V Pr. 1697, 1777 (V. 818).

2. Mik. Causina dvůr svatý (aula sancta) aneb křesť. naučení proti osemnetným základům marných světáků (z fr. přel.). V Pr. I. 1700, II. 1705 (V. 1452).

3. Jiřího Šerera postilla. V Pr. 1704 (V. 839 a 864).

4. Krišt. Fischera Oko páně aneb dobře spořádané hospodářství polní. V Pr. I. 1706, II. 1705 (V. 567).

5. Summarie na všecky čtení a evang. V Pr. 1711 (V. 864).

6. J. Scherera káz. na sváteční evangelia a o umučení Páně. V Pr. 1724 (ib.).

Barta viz **Netolický Bartoloměj.**

Barthold z Praitenberka Jiří, rodic města Mostu, odkudž obecně slul *Pontanus*. Původem příbuzného svého, humanisty Jakuba Spanmüllera Pontana z T. J., dán byl na školy jesuitské do Prahy, kdež studoval i filosofii a theologii. Arcibiskup Martin Medek, k jehož nastolení 1581 vydal báseň Dialogus gratulatorius, učinil jej svým sekretářem. L. 1582 stal se kanovníkem u sv. Víta a brzy potom officiálem arcibiskupovým. L. 1586 vypraven byl na Karlštein installovat nového děkana, ale purkrabí tamní, Jan Vchynský na Zásmukách, opřel se tomu, pravě, že osazování prebendy té náleží jemu, ne císaři, tak že installator odešel s nepořízenon (Gind. GBr. II. 299). Téhož roku po Fel. z Lindy přejal děkanství kapitulní a vydal epickou báseň „Vita Hroznatae“, kteráž mu zjednala vavřín básnický. L. 1588 obdržel šlechtictví s přídomkem „z Praitenberka“ a falckrabství; pět let později povýšen na kapitolní proboštství. Asi 1599 na proboštském statku Hostouni provedl reformaci, faru tamní místo posavadního kněze podobojího osadiv katolickým duchovním, což za následek mělo několikaletý spor s universitou, která se ujímala poddaných svých ve vsi Dolanech, snažících se proto odtrhnouti se od Hostouně. L. 1605 rozhodla dvorská kancelář ve smyslu proboštově. Za arcibiskupův Medka, Zbyhněva Berky, Karla z Žamberka a Jana Lohelia býval Pontan generálním vikářem a sede vacante administratorem. Pro duchovenstvo své vydal dvě sbírky lat. kázaní. Pokusil sa též o sepsání církevní historie české, ale dílo jeho „Bohemia pia“, 1608 vydané ve Frankfurté, nemnoho mu slávy přineslo. Balbin sám vytýká mu nedostatek pořádku, nepravidelné upotřebení pramenův, z krátka, že „lectorem delusit hiantem“ (Boh. d. II. 83). Větší

u souvěkých pochvaly docházely Bartholdovy plody básnické, jichž drahný počet. Co vychovanec jesuitův velikým byl jich příznivcem; na počest Ignacia z Loj. prvé ještě, než byl kanonisován, v kostele sv. Salvatora v Praze postavil pozlacenou obrazovou desku. Zemřel 20. února 1616 (Pelcel Abbild. II).

1. Život sv. Ivana. V Pr. 1592 u Nigr. (IV. 1787).

2. Duchovní obveselení koruny české. V Pr. 1599 u Nigr. (Přid. 104).

Bartolomeides Ladislav nar. m. list. 1754 v Klenovci v M. Hontě. Vystudovav na domacích školách, jmenovitě v Kežmarku, některý čas byl kantorem v Ožďanech, načež se odebral na universitu wittemberskou. Po návratu do vlasti spravoval školu v Ratkové, později přejal duchovní správu evang. obce v Ochtiné. Zemřel 19. dub. 1825. Psal nejen slovensky, ale i německy (Beitrag zur Gesch. der Gemeinden von Theiszholz u. Pila, pak: Doktor Grobian, eine Satire auf grobe Sitten, a konečně: Gespräch zwischen Kais. Josef II. u. Mathias Corvinus 1790) a latině (De Bohemis Kishontensibus antiquis et modernis 1796, Memorabilia provinciae Csetnek 1799, Notitia hist.-geogr.-stat. comitatus Gömöriensis 1809). Mimo to byl obratný kreslíř a mědirytec; obrazy a mappy ke spisům svým sám i rejsoval i ryl. (J. Müller v Sl. N. I. 504). Ze starší literatury učinil nové vydání Aquilinova spisu o válce židovské (v Levoči 1805. IV. 272).

1. Summa (Jádro) nábož. křesťanského. V B. Bystřici 1784, v Pešti 1796, 1798 (VI. 1769 a 1806).

2. Historie o Americe. V Prešp. (VI. 949).

3. Geografia aneb vypsání okršlku zemského (se 6 mappami). V B. Bystřici 1798 (VI. 1143).

4. Kratická historie přirození (s 10 rytinami). V Budíně 1798 (VI. 1458).

5. Řeči písma sv. V B. Bystřici 1799 (VI. 1806).

6. Zollikofera řeči. Rkp. (VI. 2214).

7. Utopia. Rkp. (VI. 589).

Bartolomeus Jiří z Kutné Hory, 1619 farář na Vysoké.

1. O příčinách války 1619 (IV. 734, Klíč 48).

2. Kázaní krátké ku potěšení a napomenutí pobožným vojákům. V Kr. Hradci 1619 (IV. 1656, Klíč 48).

Barton František Jan, rodic z Plzně, asi od 1730 byl farářem v Charvatcích na Zlonicku. Odtud 1731 a 1732 měl kázaní o sv. Norbertu v chrámě kláštera doksanského, 1734 při installaci Tob. Čechury na faru ve Vraném. Všecka tři tiskem vydána. L. 1735 dostal se za děkana do Skutče, kteráž

tehdá, rovněž panství zlonickému, pod patronátem hrabat Kinských stála. L. 1746 posvětil nový kostel v Janovičkách vystavěný (Pam. 1854, 170). Ze Skutče vydal kázaní dvě, 1736 o sv. Josefu a 1748 o sv. Salvatoru (IV. 968). Život svůj dokonal co kanovník svatovítský.

Bartoš Písař viz **Písař Bartoloměj.**

Bartoš z Bíliny viz **z Bíliny Bartoš.**

Bartošek z Drahynic viz **z Drahynic Bart.**

Bartošek viz **Bzenecký Václav.**

Bartošek Jeroným Antonín z Úsova, nar. 1680, řeholník kláštera zábrdovického. Od 1739 do 1744 spravoval faru v Křtinách (Wolný II. 2, 334). Zemřel na klášterním statku Jesenci 12. máje 1748. Svou dobou byl na slovo vzat co kazatel. Některé řeči jeho, při slavnostech zvláštních učiněné, vyšly tiskem, jmenovitě 1712 kázaní pohřební nad opatem Hájkem, 1730 při vysvěcování nového kostela v Židlochovicích, 1732 o korunování obrazu marianského na sv. Hoře, 1740 při svěcení nového kostela rajhradského biskupem olomouckým Jak. Arn. hrab. z Liechtenšteina (D'Elvert Nachtr. 279).

Bartys Matěj z Mor. Ostravy, nar. 1693, cisterciák kláštera velehradského, 1732—5 byl farářem v Polešovicích (Wolný I. 2, 160), od 1740 převorem. Zemřel 1770 (D'Elvert Nachtr. 280). Latině sepsal knihu o filosofii rationální (v Pr. 1724, 1752), pak o scholastické theologii (tamtéž 1727—32). Česky vydal tři kázaní: Růže nad potoky, sv. Jan (v Pr. 1728), Vojna štěstí moravského s neštěstím (v Pr. 1734), a na den posvěcování chrámu polešovského (v Pr. 1740, V. 974).

Barvíř Jan viz **Tonsoris J.**

Basilius z Deutschenberka Daniel, Slovák z Německé Lipče, nar. 1585, studoval v Praze, i stal se 1609 bakalářem (ČČM. 1848. I. 195), načež převzal rektorství na malostranské škole u sv. Mikuláše, jež držel až do 1613 (St. Un. 222). L. 1612 povýšen na mistrství svob. umění (ib. 219). L. 1610 pod předsednictvím Mr. Jak. Žabonia z Vyšetína, rektora školy u sv. Jindřicha, zastával theses de pestilentia. Vůbec se tou dobou zabral do badání přírodnických, jakož 1611 vydal dvě rozpravy, „de spiritibus corporis animati“ a „de plantis.“ Brzo však, zanechav toho, jal se studovati práva, a 1614 podstoupil zkoušky o dosažení doktorátu právnického. K tomu

vydal dissertaci „de materia successionum ab intestato“. Mezitím se přiženil na nákladnickou živnost na Malé Straně a stal se tamním měšťanem. L. 1615, když jej professoři beze svolení defensorův povolali na universitu, byl již právnickým vědám dal výhost, a počal přednášeti o fysice (ib. 234), později o mathematice a hvězdářství, i přejal vydávání minucí universitních. Po smrti Albrechta z Kaménka 1617 obrátil činnost svou k hebrejštině i přednášel o ní. L. 1618 vydal první díl „Principiorum ss. linguae hebraicae“ (Dlabač 48). Téhož roku zapletl se „Soudem hvězdářským“ v učenou půtku s pražským lékařem Ondřejem Habervešlem, kterýž velmi důtklivě mu vytýkal nepokročilost ve vědě, zastaralost náhledův, zaměstnání učenci nepříslušné, jmenovitě pivovarství. Bouře tehdejší delšímu sporu ovšem nedaly vzniku; nad to pak Basilius na universitě přes míru byl zaneprázdněn. L. 1619 podruhé zastával úřad děkanský, od 1620 pak vedl proboštství kolleje Karlovy. Po bitvě bělohorské spolu s Žaboniem, Campanem a Troilem věrně setrval v obraně university, účastně se v trapných jednáních s P. Michnou, s Mitrovským, s dobrodružným špitálníkem vévody bavorského P. Giambattistou Savonanziem. V peněžných nesnázích postavil se vlastním jměním v rukojemství za universitu a vydal se na nebezpečnou oné doby cestu do Slaného o vypůjčku. Když 14. list. 1622 učení pražské odevzdáno jesuitům, přestoupil Basilius, vedle Mr. Campana, k církvi katolické. Brzo potom učiněn primatorem malostranským, pak sekretářem dvorské kanceláře a konečně 1627 radou nad appellacími, v kterémžto úřadě 25. června 1628 život svůj dokonal (ČČM. 1847. II. 608 sld. Smolík v Živě 1864, Auersberg AppG. II. 112). Erbu a přídomku nabyl mezi 1609 a 1612, jelikož 1609 ještě se prostě psal: „Dan. Basilii Teuto-Lipčenus“, 1612 pak slove již: „D. Basilius a Deutschenpergk Pannonius“.

1. Minuce a pranostiky, z nichž jediná toliko (1615) známa, ded. Juliovi Šlikovi, t. č. rektoru univ. (Palacký v ČČM. 1829).

2. Saud hvězdářský o kometě, která se . . . 28. list. 1618 vyskytla. V Pr. 1618 (IV. 786). Ded. šepmistrům a raddě na Horách Kutnách.

Baštský z Lerojid a Chvatěrub, též **z Baštku, Václav,** zeman český, jenž sobě 1435 přepsati dal kroniku trojanskou, Dalimila, Mandevilla, Tristrama a Tkadléčka. L. 1446 připomíná se co svědek (Arch. Č. III. 534).

Rkp., někdy u minoritův pražských, nyní na Strahově (III. 92. Weyrauch 19).

°**Baušner Ezechiel,** tuším že potomek Samuela Baušnera, brašovského v Sedmihradech lékaře, jenž též co lékař působil na Moravě. Oba vydali spisy o moru, Samuel 1550: „De remediis adversus luem pestiferam", Ezechiel 1680 „De peste". Tento druhý vyšel i českým překladem.

Krátká rada, kterak by se sprostý člověk a chudí lidé v čas morové rány zachovati měli. V Olom. 1680 (V. 578, Přid. 2).

Bavorovský (Bavorovinus) Tomáš, rodic z Bavorova, 1546 stal se farářem a arcipryštem v Plzni po Janu Přeštickém, kterýž tou dobou povolán do kapituly pražské (Lib. memor. decanor. plsnens. 267). V postě 1551 měl v Plzni třináct kázaní o pokání, kteréž spolu s řečí na boží hod pomocí kaplana Petra z Telče k tisku připraviv, 1552 skrze J. Straněnského tiskem vydal. Po několika letech následoval za předchůdcem svým ke sv. Vítu; 1555 po resignaci Václ. Hána učiněn tam děkanem kapitulním (Pešina Phosph. 610). To však za zvláštních tehdejších běhův církevních nebylo na závadě, že Bav. 1556 v Krumlově působil co kazatel při dvoře Viléma z Rožmberka, zároveň po Bablerovi zastávaje arciděkanství bechyňské. Z Krumlova odebral se zase do Prahy, kde tuším vytrval až do 1561, načež, složiv kapitulní děkanství, do Plzně se přestěhoval. Příčina k tomu byla stav zdraví jeho; praví zajisté sám v červenci r. t., že „od některého času častými a těžkými nemocmi tak obtížen býval, že někdy malé naděje v tomto smrtedlném bytu byla". Přátelé jeho poněkud mu potěchy přinášeli návštěvami. Jmenovitě tak činil Hendrich st. z Švamberka. Bavorovský zemřel v Plzni asi polovic září 1562, nemálo dluhův po sobě zanechav, tak že stateček i věci jeho sotva stačily k zaplacení. Mezi dlužníky, asi se stem kop, byl i kostel sv. Víta a probošt tamní (Bor. II. 354).

1. Kázaní o sv. pokání. V Pr. 1552, pak 1820 péčí vyšehradského kanovníka Ditricha (IV. 1576). Ded. Anně z Hradce. Srov. Klíč 152, kdež se čte ovšem T. Javorovský.

2. O umučení pána našeho J. Krista rozjímání. V Prostěj. 1552 (IV. 1576 a 1805).

3. Dvoje kázaní při slavnosti nové mše. 1557, pak v Pr. 1822 péčí Ditricha (IV. 1576).

4. Postilla česká. V Olom. 1557 nákladem Viléma z Rožmberka. Tisk nádherný s několika velkými dřevořezbami a četnými menšími (IV. 1550). Několik kázaní z nova vydáno od Ditricha 1822.

5. Zrcadlo věčného a blahoslaveného života. V Pr. 1561, pak 1822 od Ditricha (IV. 1270). Ded. H. z Švamberka.

(Naučení o přijímání pod obojí 1562 (IV. 1272) jest officiální prohlášení článku koncilia tridentského; omylem se tudíž Bavorovskému připisuje).

Br. Bavoryňský Beneš (Benedikt) z Bavoryně a z Vlčího pole, rodem z Turnova (Blah. hist. 120), muž stavu rytířského (Quell. 46, Fiedler 228), některý čas byl na studiích ve Wittemberce. Odtud počítala se známost jeho s M. Lutherem a Ph. Melanchthonem a příchylnost k učení jejich. K Jednotě přistoupil u věku dospělejším po delším rozvahování a potazování. Učinil zajisté 1510 některé otázky o těle Páně, t. o transsubstanciaci, k Br. Lukášovi, kterýž mu širším psaním odpověděl. Ještě později odhodlal se Beneš k stavu kněžskému; byl zajisté řízen na jáhenství teprv 1521, na synodě brandýsské (Blah. hist. 120). Kdy přijat byl do úzké raddy, známo není; za biskupa zřízen v Brandejse 14. dub. 1532. Po smrti Škodově, téhož roku událé, stál v pořádku biskupův druhým. V dobu biskupování jeho připadá poselství k Lutherovi a Melanchthonovi, ve kterém spolu s jinými vypraven byl 1535 Martin Michalec. Poslové opatřeni byli „listy z poručení“ k oběma reformatorům německým od Bavoryňského, jenž, podle slov Mik. Slanského, „jim prvé poněkud byl známý“, a vyřídivše svou věc, od nich přinesli listy, dat. po velikonoci 1535 a připsané opět Bavoryňskému (Quell. 18). Sic jinak o B. jiného povědomo není, než že 1534 na synodě boleslavské kázaní činil (Blah. hist. 206). Zemřel v Ml. Boleslavi 22. srp. 1535. Blahoslav Br. Beneše v historii své (207) nazývá mužem „výmluvným a pro zvláštní až k podivení v mluvení i v psaní snadnost vznešeným, jehož prý mnoho knížek a psaní jest v Jednotě.“ Odchylný poněkud jest úsudek Blahoslavův, pronešený v Grammatice (287 *), kdež dí: „Po Br. Lukášovi Br. Beneš byl a také nemálo psal. Sed quia idiota fuit, velmi prostou češtinu měl, však srozumitedlnou podle mého soudu. Melaňktonově latině jeho čeština velice byla podobná. Viz spisy jeho tištěné i psané. Však jsou před rukama“. Ještě příkřejší jest poznámka v nekrologu bratrském (Fiedler 228) o činnosti Bavoryňského v úřadě biskupském, že prý „všecky

*) V ČČM. 1872, 460, Dr. B. Jedlička úsudek tento mylně vztahuje na Beneše Optáta, jenž nikdy k Jednotě nenáležel.

věci téměř v Jednotě na divné zrumbrejchání přivedeny byly za jeho času a k posledku".

1. Psaní jisté paní o spasení 1529 (Bl. hist. 203).

2. Napomenutí pobožné jisté paní, aby, opustíc marnosti, pravdu spasitedlnau zamilovala 1531 (ib. 204).

3. Psaní, jak by člověk zatracení ujíti a skrze koho spasení dojíti mohl. 1534 (ib. 207).

4. Kniha o pravém náboženství křesťanském. V Prostějově 1543 u J. Olivetského. Vydána skrze Br. Martina Michalce (IV. 1244. Hanslik 512).

5. Rozmlauvání společné čtyř bratří (radostného, smutného, středmého a pokojného) o pravém a jistotném požívání dokonalého spasení v pokoji svědomí dobrého. U Šeb. Olivetského (kdy?); v Pr. 1563 (IV. 676). Že spis ten jest dílo Bavoryňského, dosvědčuje Blahoslav (Gram. 287).

6. Psaní, v kterémž dává se odpověd na otázku, proč ti, jenž naděje hledají, řídce jí požívají. Rkp. v bibl. magdalenského gymnasia ve Vratislavi, kde od Blahoslava připsáno stojí: Legi 1555 in Carmelo, verum non certe statuere potui, quis autor fuerit hujus libri tripartiti, an Lucas, an Benedictus, an vero Procopius. Simillimus tamen videtur Benedicti scriptis (Gind. v ČČM. 1861, 279).

Beckovský Jan František z Něm. Brodu, nar. 1658. Se vstoupením do latinských škol prodlil, až mu bylo 16 let; tím pak se stalo, že i s ostatními studiemi značně se opozdil. Byv přijat do řádu křižovnického, učinil slib řeholní teprv co muž 27letý (1685). Ve zvláště přátelském svazku byl s jesuitou Matějem Vieriem, jenž spisy své latině skládané s pomocí jeho přečešťoval. Hlavní Beckovského činnost obrácena byla k dějům domácím. Vzácnost kroniky Hájkovy, jediného to zdroje, z kterého Čechové tehdejší mohli čerpati vědomosti o předcích svých, přiměla jej k tomu, aby ji jednak rozšířil a nově upravil, jednak provedl až na doby novější. K tomu cíli jal se sbírati paměti staré, studovati dějepravná díla, jako Slavatovo, Bartošovu (již on mylně nazývá Burianovu) kroniku pražskou, Pešinův Hesperus septicornis a j. Nadto proputoval Čechy, Moravu a Uhry, očitě ohledávaje místa v dějinách proslulá. Tak mimo jiné 1712 byl ve Stadicích (Čít. gymn. I. 48). Na prvním díle pracoval 1690—99, na druhém až asi do 1715. První díl shoduje se v celku s pořádkem Hájkovým; i v druhém seřaděny jsou příběhy politické a události přírodní posloupně podle let. Nejširší výklad věnován dobám Matyáše a Ferdinanda I.; jmenovitě panování jalového krále Fridricha líčeno pérem velmi ostrým, jakož pak celá kniha prodchnuta

duchem přísně katolickým. Zemřel v Praze 26. prosince 1725, raněn byv mrtvicí (Pelcel Abbild. II).

1. Životy Jana Matenského a Felixa Valezského, arciotcův řádu křižovnického (1690), apošt. Judy Thaddaea (1693) a sv. Anežky, dcery Otakara I. (1701). IV. 1300.

2. Dioklecian a Maximian. V Pr. 1697 (V. 389).

3. Poselkyně starých příběhův českých aneb Kronika česká. Díl I. V Pr. 1700 (V. 286).

4. Nuntia vetustatis (Cic. de orat.). Poselkyně atd. aneb kroniky české od časův Ferdinanda I. až do Leopolda I. díl II. Rkp. rukou samého Beckovského na čisto psaný, v bibl. křižovníkův pražských XXVII. B. 1, stran 1452 (287—96 vytrženo). Poslední děj, kterýž se vypravuje, jest příjezd Leopolda I. po smrti Ferdinanda III. do Prahy. Mimo to jsou v univ. bibl. pražské dva kusy konceptu 1606—8 a 1640—57.

5. Čtyři spisy vzdělatelné, 1694, 1706 a 1724 vydané (V. 756, 1445).

Bedeč z Falkenberka viz **Budechius Š. Th.**

z Bedršdorfa viz **Lebeda Václ.**

Bechyňka Jan, horlivý kněz pod obojí, silně se klonící k mysticismu. Byl syn krejčího, u fary sv. Apollinaříše usedlého. Přípravu k duchovnímu stavu měl od Jakuba faráře v Načeradci; jiný kněz, s kterým ve svazcích zvláště důvěrných zůstával, byl Mikuláš, farář v Pacově. O posvěcení na kněžství vybral prý se 1499 spolu s jinými žáky až do Armenie, nesa s sebou list od akademie pražské. Leč teprvé po důkladném prozkoušení dosáhl svého záměru (Collin Vera Narratio). Pokud koli byl knězem, sloužil vždy u sv. Apollinaříše, z počátku co kaplan, později co farář. Starý letopisec líčí jej co muže velikými dary od Boha obdařeného, v známosti písem sv. kazatele a učitele věrného, obcování šlechetného v postech, v modlitbách mnohých, a života velmi přísného (St. let. 516). Všecko jeho úsilí obráceno bylo k utužení strany podobojí; s jedním zápalem bojoval proti katolíkům jako proti Bratřím. Jmenovitě snažil se působiti na ženy. Tak přimlouval paní Dorotě Řiehové, aby přistoupila k podobojím; paní Rybové připsal rozmluvu Chudoby s Bohatstvím a rozpravu o přednostech stavu vdovského. Paní Krescencii Zmrzlíkové na Orlíce poslal psaní, ve kterém ji pro všecko na světě napomíná, aby upustila od Jednoty. Psaní toto uvedlo jej v polemiku s Bratřími. Bechyňka totiž, aby ukázal, jak Bratří jsou nestálí u víře, paní Krescencii s psaním tím poslal i list, jejž Amosenci učinili o rozmluvě chlumecké 1496. Toho

starší ztrpěti nemohli, i postarali se o to, aby Bechyňka skrze Krescencii samou dostal odpověd (Blah. hist. 112). O úmrtí jeho zvláštní se událost vypravovala. L. 1507 dne 3. list. přišel do kostela, přisluhoval „tělem božím a krví boží“ starým i dítkám, při nichž míval veliké potěšení. Když pak dokonal posluhování, tehdy, stoje před oltářem, všemu lidu smrt svou oznamoval a široké napomenutí k nim učinil. Vrátiv se domů velice nemocen, ulehl, aby nepovstal. Dne 5. list. skonal. „A kteří sú při něm byli, žalostí a pláčem nemohli se zdržeti, a s druhé strany měli potěšení při jeho smrti. A při pohřbu pláč veliký byl, že žalostí najzúfalejší člověk z těžka by se mohl zdržeti od pláče; nebo i od dětí byl pláč veliký, ježto jest mohl dobře z daleka slyšán býti“ (St. let. 284, 518). Veleslavína (Kal. 450) klade smrt jeho na 25. srpna 1507, řka, že sešel morem.

Spisy jeho zachovaly se ve dvou rukopisech, jež Jungmann v Rozboru stč. lit. I. 177—186 šířeji popsal. Jsouť pak následující:

1. O zprávě duchovního života v obraze korbelíka.
2. O hříších smrtedlných a božích přikázaních, kn. Jakubovi Načeradskému.
3. O pokoji církve v Čechách, panu Pešíkovi z Komárova.
4. Paní Dorotě Řiehové statečnici, aby přistoupila ke straně pod obojí.
5. O křtění zvonu.
6. Porovnání stavu manželského se stavem tkadlcovským. „Vilémovskému náb. bratru Benešovi Dorota Kostková a Eliška Kovářovská“, pod kterýmiž to jmény Bechyňka se kryje.
7. Praga mystica, kdež se mravní stav Čechův přirovnává ku Praze.
8. Porovnání nebeského království k rouchu. Rodičům od B. připsáno.
9. Rozmlauvání Bohatství s Chudobau, paní Rybové připsané.
10. Rada paní Rybové vdově, aby se nevdávala (IV. 1801).
11. Život jakéhos mládence nemocného a často u vytržení bývalého, ve kterém viděl muky hříšníků po smrti. Zdá se býti jeden spis s „Proroctvím jednoho mládence“, 1550 tišt. (IV. 792).
12. Psaní kněze, pooddáleného tělem, avšak přítomného duchem, k souvěrcům podobojím, napomínající k setrvání u víře své, kterouž B. fanaticky zastává proti „Jednuškám a Pikhartům“ (ib.).
13. Psaní k p. Krescencii Zmrzlíkové 1504 (Blah. hist. 112).

Bél Matěj „magnum Hungariae decus“, narodil se 24. března 1684 v Očové na Zvoleni. Počátečního vzdělání nabyl doma, načež poslán do Lučence, později do Kalinova a do Dol. Střihové, 1695 do Banské Bystřice, pak do Prešpurku a 1700 do Vesprima, a odtud zase do Bystřice. L. 1704, když kurucové Rákóčtí dobyli Bystřice, odejel do Hali magdeburské.

Dokončiv universitní studia, pomáhal vyučovati na škole klosterberské u Magdeburku, až 1708 přijal povolání na školu bystřickou, kdež zároveň pracoval ve správě duchovní. Tu jej potkala nehoda, že u gen. Haystera byl obžalován, jakoby s Rákócym smýšlel. Obvinění toto shledáno sice bezpodstatným, nicméně nezůstalo bez zasmušujícího účinku na mysl Bélovu, i rád se uchopil příležitosti, která mu 1714 podána byla, aby, opustiv Bystřici, uvázal se v rektorství lycea v Prešpurce. Lyceum pod řízením jeho rychle ze zanedbání svého okřívalo. Ač mu 1719 přejmutím fary evangelické práce a starosti přibylo, jal se vší horlivostí usilovati o všestranné poznání své vlasti. I na vyšších místech snaha jeho docházela uznání; Karel VI. povolil mu roční příspěvek 400 zl. k podpoře vlastenských jeho studií. L. 1723 vydal průpravní spis: „Hungariae antiquae et novae prodromus“ (v Normberce), po němž následovala díla velká: „Adparatus ad historiam Hungariae“ 1735—46 a „Notitia Hungariae novae historico-geographica“, jížto pohříchu jen půlpáta dílu tiskem vyšlo 1735—42. Kromě toho Bél drahně jiných spisů mluvnických, literárně-historických, zeměpisných a náboženských latině, uhersky a německy vydal. Při tom při všem nezanedbával řeč svou materskou. Pro zásluhy své na šlechtictví byl povýšen, cís. historikem jmenován, od akademií londýnské, berlinské a j. údovstvím poctěn. Mnohočinný život svůj dokonal dne 29. srpna 1749 (Tablic Poezie II. Hurban ve Sl. N.).

1. Předmluva k halskému vydání Nov. zákona, obsahující v sobě návod ke čtení písem sv. 1709. Nový otisk v Lipsku 1714 nákladem Kašp. Károlyiho (V. 655).

2. Jana Arnda rajská zahrádka. B. m. 1720, v Prešpurku 1777, v Pr. 1782, 1785, 1811 (V. 1612).

3. Předmluva k halskému vydání bible 1722, kterou Bél společně s D. Krmanem přehlednul a porůznu i v textu poproměnil (V. 653).

4. Přátelstvím Hygey s Theologií tovaryšstvím Herman Leidenfrostské svadebné vesselí atd. 1726. V Prešp. u J. P. Royera (V. 192). Kusy básně této otištěny v Tabl. Poez. II.

5. Jedna píseň v Bodově „Zvuku evangelium věčného“ (V. 137).

6. Orthographia bohemo-slavica 1742, 1795 (V. 20), kterou však někteří připisují Pavlu Jakobaeimu.

Belial, líčení sporu Kristova se sborem pekelným podle pravidel processu kanonického. Český překlad z 1. pol. XV. věku. L. 1466 již se o něm Hilarius Litoměřický zmiňuje

jako o spise vůbec známém. Rkp. 1450 v Habřině psaný, druhý 1459 a třetí 1470 v Č. Museum; jeden z též asi doby u dvorského rady Dr. A. Becka. Značný výňatek otištěn ve Výb. II. (III. 901).

z Bělína viz **Vok z Bělína.**

Bělkovský z Ronšova Jan, městský písař v Prostějově, sepsal do 1582 paměti tamní obce. Rkp. v Bočkově sbírce (IV. 473).

Benátský viz **Stříbrský Matěj.**

Benčič Antonín, Slovák, františkán, žil koncem XVIII. věku.

1. Manna spasitedlná. Čtyry díly (Šaf. LG. 394).

2. Hodoegus, k pravdě vedúcí kalauz, I. díl 1791, II. 1792 (Sl. Pohl. I, 2). Jest to překlad díla Pázmányova „Hodoegus, igazságra vezérlö kalauz", 1613 vydaného.

Benedikt či **Beneš,** kněz podobojí ku kalvinismu se klonící, stoupenec a přítel kn. Václava Řezníka, děkana kutnohorského, jehož se po kn. M. Hradeckém před 1560 stal nástupce. Tu zapletl se v rozepři o transsubstanciaci s Jiříkem Mladečkou, farářem na Náměti, kteráž vedena s takovou ostrostí, že děkan veřejně v kostele sv. Barbory s kaplanem svým povstal proti Mladečkovi mezi kázaním, počna katolické jeho učení o sv. oltářní před obcí všeho lidu zamítati. Mladečka nemeškal vznésti žalobu ku konsistoři. Počátkem 1561 došla na děkana obsílka i dodány mu artikule, jež proti němu přednesl odpůrce jeho, mezitím do Křečhoře přestěhovalý. Kn. Benedikt odpověděl obšírným spisem, jenž otištěn ve sbírce Borového (I. 354—68), ale nevyvedl se tím z nesnáze. Byltě 1562 úřadu svého zbaven, na staroměstské radnici uvězen a po dvou letech z koruny české i ze všech zemí císařských pod ztracením hrdla vypovězen (Dačický 56).

Benedikt, též **Benedikti z Nudožer (Nudožerinus) Vavřinec,** nar. asi 1555 ve vsi Nudožery, Nedožery anebo, dle Kleycha, Nedožerice nazvané, v Nitransku. Prvního vzdělání nabyl v Prividzi, tuším pod správou učeného milovníka češtiny, Alb. Husselia, jehož snahu o navedení žáků svých k pravé orthografii a k řeči ozdobnější a vzdělanější sám vychvaluje (Předml. ku gram.). Odtud odebral se do Jihlavy, kde učil proslulý svou dobou Jách. Goltz. Podobá se, že tam nalezl pobyt v domě příbuzného, Samuela Benedikta, kterýž ve pří-

telských svazcích žil s Dr. Jordanem z Klausenburka (ABr. XI. 572). U prostřed studií se roznemohl. Následkem nastuzení upadl v těžkou nemoc, že šest let jako ve spaní trval. Teprv sedmého roku uzdravil se, když v Uhrách 1587 válka zuřiti počala. Dokončiv přípravná studia, odebral se do Prahy, odkudž 1594 poslán za správce školy do Uh. Brodu. Ale již 1596 zase byl v Praze, složiv báseň latinskou ke cti 12 přátelům, tehdá na mistrství povýšeným. Až do 1598 zůstával alumnem universitním (ČČM. 1848. I. 181). Téhož roku stal se bakalářem, načež 1599 povolán za rektora na školu žateckou, odtud pak, byv mezi tím povýšen na mistrství svob. umění, 1601 se přenesl co přední správce na školu do Něm. Brodu (ib. 1845, 632 a 637). V N. Brodě dokonal gramatiku svou, na níž bezmála devět let byl pracoval. L. 1604 přijat do kolleje Karlovy, i jal se čísti o mathematice a klassicích. Vedle toho obíral se prosodií českou i ustálil pravidla časomíry 1606 čili, jak dí Kleych, „vynalezl kunšt, kterýmž by verše v českém jazyku skládány a písně rovnozpěvem ušima příjemným, v němž se s notou řeč srovnává, zpívány býti mohly.“ L. 1606 když pro kollej všech svatých volen nový probošt, většina snesla se na J. Chorinna, menšina pak hlasy své dala Mr. Benediktovi. Po některých nesnázích, když i ten i onen volbu přijíti se zdráhal, konečně Chorinnus předce naň[illegible]luviti se dal. V poradách o obnovu university 1609 Mr. Benedikt neposlední měl účastenství; rovněž přibírán i k jednání o prodej vesnic, ku kollejím patřících. L. 1611 byl spolu s krajanem svým, Štávničanem Petrem Fradeliem a s Mik. Troilem v deputaci, která králi Matyášovi přednesla blahopřání mistrův (St. un. 216). Ku konci t. r. učinil kollegiatům návrh, aby obtížný úřad proboštský byl zrušen a k práci s ním spojené aby se ustanovil placený úředník a písař. Návrh ten, ač se shodoval s vůlí defensorův, hned schválení nedošel, ale již v bř. 1612 se k němu rektor i mistři navrátili. Dne 12. máje vyhlášen P. Paeonius za quaestora, a jemu k radě vedle Mr. Troila přidán Mr. Benedikt. Podobně povoláván do raddy, která rektorům připojována bývala. Vůbec po Bacháčkovi a vedle staříčkého Hubera nebylo muže, který by s upřímnější snahou byl se zasazoval o zvelebení kleslé university. Od 1609 obmezil přednášky své na mathematiku, aby tím důklad-

něji předmět ten vyčerpati mohl. K vůli tomu vydal v Pr. 1612 i lat. učební knihu: „Elementa arithmeticae“. Umíraje nezapomenul na ústav, jenž mu tak velice omílel; odkázalt akademii pražské více než 1000 kop gr. Mimo to fakultě filosofické zanechal drahocenný pokrov, kterýž 1621, když fakulta v nesnázích vázla, měl býti zastaven ve 400 kopách. Zemřel 4. června 1615 i pochován v kostele božího těla (Apostrophe exequialis Mr. Campani Vodňani, Dlabač 82; ČČM. 1847. II; Tablic Poezie I.).

1. Grammaticae bohemicae libri duo. Pr. 1603 (IV. 10).

2. Žalmové někteří v písně české na spůsob veršů latinských v nově uvedení a vydaní. Co předmluva položen přehled prosodie časoměrné. V Pr. 1606. Podruhé v Časoměr. překladech žalmů ve Vídni 1861. Žalm 101 i v Cythaře a u Kleycha. (IV. 118). Ded. Akademii pražské.

3. Žalmové 91. a 103. na spůsob lat. veršův. V Pr. 1606; pak 1861 ve Vídni. Ded. J. Bunsonovi z Bunsonu.

4. Úplný překlad žalmův dle vzoru Buchananova, kterýž 1620 na zmar přišel (Komenského list k Montanovi, o čemž Ferd. Schulz v Českém Obzoru liter. 1868, č. 12).

Benek (Benk) Petr Antonín, kněhtiskař pražský 1690—1707.

Beneš viz **z Hořovic.**

z Benešova viz **Petřík Jan.**

Benešovský Adam viz **Wolfius Adam.**

Benešovský Jan, rodic z Benešova, Václava administratora bratrovec, nar. 1542. Brzo po vysvěcení povolán 1568 na děkanství do Kr. Hradce, ale již 1570 odtud odpuštění vzal, i nastoupil na faru v Pardubicích (Švenda Ž. Obr. III. 209, 219). L. 1578 konsistoř opět jeho podala Hradečanům, kteříž jej, když i Mr. Petr Kodicill k tomu radil, po druhé přijali. Postavení duchovních kališných bývalo tehdá plno nesnází. Nejen že důchody jejich byly obmezené, natož k výživě rodin nedostatečné (od 1575 kněží na mnoze byli ženati), ale každý za šťastného musil se pokládati, měl-li patrona lakavého, spolukněží pokojné, a byla-li osada jeho prosta od různověrcův a náboženských novotářův. V Hradci správa městská kn. Janovi přála, ale sic jinak měl pořád zápasiti s překážkami, které se svědomitému konání povinností pastýřských zavalovaly. K tomu ovšem přistupovalo, že byl souchotinář a tudy snad i poněkud citlivější a popudlivější. Asi

v dubnu 1578 usadil se na děkanství, a již v červenci měl příčiny k žalobám jednak na kněží, že jeho jako předního v tom kraji správce neuctili, alebrž řečmi všetečnými uráželi, jednak na „pikharty", kteříž děti své ven z města od kněží bratrských křtíti dávajíce a jinak po svém si vedouce, když z nich někdo zemřel, předce děkana k provázení mrtvého nutkali a jinak všelijaká příkoří a potupy jemu činili. Když obec stížnostem jeho na místě vyhověti nemohla, hned z děkanství dával výpověď (ib. IV. 21, 26). Podobné události se po celý ten čas, co kn. Jan v Hradci byl, opakovaly velmi často. L. 1579 nebezpečně se roznemohl, i povolal k sobě přední z města osoby, přání svá jim přednášeje. Jmenovitě zajímavá byla žádost jeho, jest-li že by prý umřel, aby manželka jeho, ano také i věci jeho s dítkami v dobrém pokoji odsud propuštěny byly, to jest, aby obec co patron neužívala práva odúmrtního, jakož se tehdá, zvláště pod patrony světskými, skoro obecně dělo. Rovněž se kn. Jan i později opatřoval, když pro manželku svou Esteru 1587 v Hradci koupil zahradu a 1590 dům (ib. 42, 141 a 175). Hradečané ochotně mu, čeho žádal přislíbili. Rovně přívětivou mysl nalezl, když 1583 před obec přistoupil s celou řadou návrhův, k opravení kázně a církevního řádu směřujících. Stěžoval si na neřádná manželství, kteráž se od pobělých kněží na zlehčení církve pro peníze ztvrzují, na nesvěcení neděli a svátků, na nedbalou návštěvu služeb božích. Žádal, aby kůr literátský byl zveleben, aby pro lid kancionál nějaký, pro kůr pak, místo posavadního velmi skrovného, čistý, velký, pergamenový graduál, nadto pak positiv zpraven byl (ib. 87). L. 1591 odstoupil konečně předce, s osadou se rozloučiv písní, schválně k tomu složenou, a odebral se na faru do Chlumce nad Cidlinou. Ale již po třech letech opět se s nim Hradečtí sjednali, aby se k nim vrátil. Stroje se k příjezdu, těžce se rozstonal, a ač mu Hradečtí poslali svého lékaře Leonh. Kreuzheyma, nezotavil se, nýbrž v Chlumci skonal 20. dubna 1594 (ib. 225).

O důstojnosti slova božího písnička na odchodné. Počíná se: Bůh věčný vás požehnej. V Pr. 1591 (IV. 104).

Benešovský Konrád viz **Konrád mistr.**

Benešovský Matouš, přijmím **Philonomus**, dobrodruh zvláštního způsobu, jehož příhody poskytují divného světla k

poznání stavu věcí duchovních, jakýž byl v Čechách za doby rudolfinské. Matouš narodil se asi 1550 v Benešově z rodiny, jejíž jeden člen, Václav Benešovský, Matoušův ujec, 1581 stal se administratorem podobojí. Matouš, když dokonal studia svá, vyučoval v domě podskalského plavce Výžala (1569), načež se obrátil k hospodářství, přebývaje na statcích Viléma z Rožmberka, v Libáni a v Újezdě. Tu k sobě jako za ženu přijal nějakou Salomenu, osobu pro nezachovalost z Prahy vyhoštěnou, i žil s ní po osm let. Když se mu při hospodářství nechtělo po vůli dařiti, odhodlal se, aby pokusil štěstí svého v kněžství. Cestu k tomu proklestil si vydáním překladu epištol sv. Ignacia, v jejichž předmluvě žalostně naříká nad zkázou mravův souvěkých, jak prý se „nyní mezi námi jednota ruší, víra klesá, poslušenstvi a poddanost vrchnostem duchovním hyne“. L. 1577 shledáváme jej co vikáře při kostele sv. Víta a co správce školy tamní. Nesl tehdá barvu přísně katolickou i dovedl se tím připochlebiti nejen u arcibiskupa Antonína z Mohelnice, ale také u legáta papežského, ano i u samého dvoru císařského. K upevnění svému nepřestal užívati literatury. Sepsav přehled deklinací a konjugací českých a připojiv k tomu časoměrný překlad několika žalmův, dovedl, že dedikace dílce toho od císaře byla přijata (1577). V přípise věnovacím s počítavou chytrotou ukazoval k příbuznosti a rozšířenosti národův slovanských, což od 1572 příčinou snah domu habsburského o korunu polskou bylo v kruzích dvorských předmětem velmi oblíbeným. Matouš neopominul vylíčiti blízkou možnost, žeby buď sám císař anebo některý z bratrův jeho mohl „skrze přízeň národův slovanských nad nimi a skrze ně nad jinými vládnouti“. Když pak knihu svou podával císaři, připojil žádost písemnou, v níž s důrazem dokládal, kterak prý pracně o to usiluje, aby církvi katolické mohl prospěti. Všecko to mělo určitý účel. Nejednalo se Matoušovi o nic menšího, než aby se stal proboštem kolleje andělské čili všech svatých, která se úmrtím Havla Gelasta (11. bř. 1577) byla uprázdnila. Mistři kollegiati kvapili sice s novým obsazením, za probošta vyvolivše a uvedše Petra Kodicilla, ale vkročily jim v to požadavky kapituly všech svatých, i rozkazy vyšší, prohlašující proboštství za odúmrť na císaře připadlou. Po obraně od mistrův podané rozepře poutichla, a Kodicill nebyl v držení

svém znepokojován. Kn. Matouš, nevida v Praze zatím okamžitého prospěchu, odebral se na Moravu, kdež dosáhl 1579 fary v Kouřimi na podacím brněnském. Ale ani tu nemohl nalézti pokojného bytu, sváře se s úředníkem kouřimským, Mik. ze Vztuh, který mu ovšem příkořími odplácel, faru stavěti mu nedopustil, desátky vybírati mu překážel, schůze jinověrecké podporoval, konečně pak, když se nikterak snésti nemohli, faru mu do sv. Jiří 1580 vypověděl. Kn. Matouš tak se tím rozlítil, že radním brněnským počal neurvale hroziti, až se biskup Pavlovský nucena viděl, dáti jej jmouti a na Vyškově uvěziti. Potom odporučen Janu z Lipé na faru evančickou, ale pán ho přijmouti odepřel (Wolný II. 1. 254, 287). Po této krátké episodě odebral se kn. Matouš zase do Prahy, kdež doufal, že najde okolnosti příznivější. A v skutku se dotěravosti jeho dobře zdařilo. Už dříve si byl od císaře i od nejv. kancléře, Vratislava z Pernšteina, vymohl připověď, že mu kancléř v dosažení bohatší nějaké prebendy bude nápomocen, a spoléhaje se na to, podal opět žádost o proboštství kolleje andělské. Když pak věci předce vázly, umínil si je popohnati, vloživ do rukou nejv. kancléře obšírné promemoria, jehož odůvodnění zajímavým spůsobem objasňuje povahu prosebníkovu. Matouš odvolává se ku katolickému svému smýšlení, k přímluvě legáta papežského, k slibům císařovým i kancléřovým, konečně pak dokládá, že dostana kollej, mohl by se doučiti ještě filosofii u jesuitův. Promemoria od nejv. kancléře 16. října 1580 o správu posláno raddě staroměstské, radda pak tázala se mistrův o zdání jejich. Mistři ovšem nepronesli příznivého úsudku. Netajili se s podivením svým nad opovážlivostí prosebníka, ješto prý směl prositi za věc cizí, nejsa ani strany jejich pod obojí, ani professor anebo študent akademie pražské; nad to se teprva nyní, když se ozývá o proboštství, doučovati chce, ale prý již pozdě, „poněvadž jest první léta, oženiv se, při hospodářství strávil“. S dobrým zdáním kollegiatův snesla se i městská radda ve zprávě své, 29. října nejv. kancléři podané. (Tomek v ČČM. 1847. I. 645 sld.). Tím naděje Matoušovy co do kolleje andělské přivedeny nazmar; ale za nedlouho otevřela se mu vyhlídka šťastnější. Dne 15. září 1582 zemřel bývalý administrátor pod obojí a spolu opat kláštera emausského, Mr. Jindřich Dvorský z Helfenberka, a Matouš všem

prostředky jal se pracovati k tomu, aby se stal opatem na Slovanech. Není pochyby, že i zde smýšlení a snažení své katolické stavěl na odiv a nešetřil slibův, že dávný záměr katolíkův tehdejších o vybavení starovzácného založení Karlova s rukou podobojích uvede ve skutek. Tentokrát šlo mu podle přání. Ale sotva v nové své důstojenství byl uveden, hned počal barvu měniti. Klášter slovanský v krátce stal se sídlem rozmařilých rozkoší. Opat Matouš udělal v něm plac kuželkám, vystavil ptáka k střílení a veselým hostům byl přívětivým hospodářem. Přitom nezanedbával prostředku, kteryž mu po dvakráte byl posloužil. Sepsalť spisek slovozpytný, ve kterém k výkladu slov českých těžil z reminiscencí emausských, uvozuje citáty z tamních rukopisů hlaholsko-chorvatských (1587). Vida, že mu nikdo v hospodaření jeho překážek neklade, dal se za nedlouho svésti ku kroku ještě odvážnějšímu. Salomenu svou usadil ve Slovanech v domku nějakém, kdež žila s jedním krejčím, sám pak jal se ohlížeti po nevěstě. L. 1589 slavila se s velkou okázalostí svatba opata Matouše s dcerou jakéhosi šenkýře pražského, jménem Prasátka. Z kláštera učiněna krčma; víno načato, věník vystrčen a trubači zjednáni, a bývalo-li už předtím veselo na vrchu slovanském, nyní teprv rozpustilost vrchole dostoupila. Opat veřejně s „paní“ svou se projížděl, náklad pak na rozmařilé živobytí musely poskytnouti lesy klášterské (Gind. GBr. II. 316 a 495). Snadno pomysliti, jaké z počínání takového vzešlo pohoršení! Arcibiskup i konsistoř proti zheyralému knězi dovolávali se pomoci při raddě novoměstské, ale Matouš jist byl přízní sousedů svých, kteří málo dbali na stížnosti proti němu vedené. Teprv 1590 dokročeno naň s konečnou přísností. Byltě s opatství sazen a ze země vypovězen (Křížek v Pam. 1855, 198). Ujec jeho zachováním sestřence svého tak trpce byl dotčen, že se hned téhož roku vzdal administrátorství a vrátil se na faru prosickou. O Matouši od té doby všecky zprávy mizejí; zahynul bezpochyby ve vyhnanství.

1. Epištoly sv. Ignacia, které psal k Marii jménem Rasobolitě. Bez m. a r. s povolením arcib. Antonína z Mohelnice (1561—1580); z ostatních okolností souditi lze, že spis ten vydán asi 1576. Po druhé 1586, po třetí péčí F. Procházky 1786 (IV. 1762). Dedik. Vácsl. Benešovskému, t. č. faráři v Úhoněticích.

2. Grammatica bohemica. Gramatika česká, milovníkům téhož jazyka

velmi užitečná. V Pr. 1577 (IV. 9). Ded. cís. Rudolfovi II. Připojen časo měrný překlad I—VIII. žalmu, jenž celý skoro otištěn v „Časoměrných pře kladech žalmův" 1861.

3. Knížka slov českých vyložených, odkud svůj počátek mají, totiž, jak jejich jest rozum. V Pr. 1587 (IV. 19; Dobrovský LG. 1818, 62).

Benešovský Václav, rodic z Benešova, kněz podobo Byv vysvěcen 1544 ve Vlaších, dostal se za kaplana ku kr Pavlu Bydžovskému u sv. Havla v Praze (Bor. I. 191). I 1555 povolán za děkana do Kr. Hradce (Švenda Žel. Obr. II 108), ale již 1557 jinam se odebral. L. 1562 shledáváme j farářem v Lysé (Bor. I. 386). Okolo 1576 byl na fař Úhoněticích, odkudž se dostal na faru v Prosíku. Od krá kanceláře 12. pros. 1581 ustanoven administratorem konsisto podobojí. Přestěhovav se tudíž do Prahy, přejal zároveň fa u sv. Martina na St. Městě. Leč jsa na zdraví nedostatečn brzy se ukázal neschopen k zastávání pastýřských při fa povinností. Poněvadž po smrti Jana Kosteleckého kaple b tlemská po nějaký čas byla bez kazatele, dožádal se toho mistrů kolleje Karlovy, aby mu u kaple dopřáli bytu; poku by mu prý síly stačily, že sám v ní bude služby konati. čemž mu kollegiáti byli po vůli (1583), ale s nevalným p kapli užitkem. Stav zdraví administratorův nikterak se nele šil, a jelikož kapli po několik let držeti nepřestal, došlo na že služby boží v ní větším dílem zanikly. Běh ten se koneč kollegiatům znelíbil, i pokusili se v prosinci 1585 přátelsk domluvou přiměti administratora aspoň k tomu, aby k v službám božím přijal některého kněze za kaplana, a když nic neprospělo, usnesli se na tom, aby mu dali výpověd. A ani to nepomohlo. Benešovský ještě několik let při ka zůstal, jen že od 1587 povolil, aby kněz od sv. Jiljí každ třetí neděli v Betlemě posluhoval. Po opětovaném marn pokusu o vybavení Benešovského 1588, konečně, ač z jiný příčin, k tomu došlo. Neplechy, které tehdá plodil syno administratorův, Matouš, opat slovanský, přiměly nedužive starce, že se administrátorství na jaře 1590 vzdal a na fa prosickou navrátil. (ČČM. 1847 II. 51—56, 1848 I. 46 L. 1593 psal z Prosíka kn. Tomáši Soběslavskému do Pra že sobě kn. Václav Dačický, děkan slanský, naději činí administratorství, při čemž se tohoto nepřívětivě dotýkal. I

dostal se Dačickému, kterýž naň učinil odpověď dosti ostrou. (Rkp. XVII. G. 12. Šaf.). Kdy kn. Václav zemřel, zjištěno není.

Ozvání starých Čechův a Moravcův před léty osmdesáti, kteréž učinili proti těm, kteříž o nich mluvili, že jsau odřezanci církve svaté. V Pr. 1588 (IV. 1324).

Benezník Jeremiáš z N. M. pražského, správce církve v Neustadtlu pod Bělou (u Plas v Plzeňště), 1613 městské radě lounské poslal traktát „o starožitné posloupnosti" a „kšaft večeře Páně pod obojí spůsobou", začež mu Lounští darovali čtyry tolary (ČČM. 1847. II. 325).

Benický Petr, potomek zemanské rodiny z Turce pocházející, nar. v Trnavě 1603. O životu jeho zachovalo se pramálo zpráv. V jedné ze svých maďarských básní připomíná ves Lovce (Lócz), kdež snad některý čas byl živ (hogy az egek ura még visszahoz Lóczra). Při korunování tuším Ferdinanda IV. 1647 byl pasován na rytíře zlaté ostruhy, odkudž se psal „eques auratus." Zemřel v době mezi 1652 a 1664. L. 1652 zajisté sepsal slovenské básně své, 1664 pak, po smrti jeho, ostřehomský kanovník Štěpán Bartók vydal sbírku, maďarské jeho písně, světské i náboženské, pak přísloví v sobě obsahující (Beniczky Péter rythmusai), která i později několikrát byla tištěna a původci svému příjmí maďarského Horáce získala (Horányi I.). Literární dějepisec Fr. Toldy sepsal o Benickém širší rozpravu v „Új magyar Museum."

Verše P. Benického, sepsané l. 1652. Rkp. z knihovny rodu Madočanského v Horovcích dostal se do sbírky kn. M. Rešetky a spolu s touto stal se majetkem Matice slovenské. Vydány od Fr. Sasinka v Archivu II. 1—50 (v Turč. sv. Martině 1873).

Benno, kapucín, 1743 v Praze vydal „Náležitou zprávu regul sv. Františka" (V. 476).

Bepta Bohuslav, potomek patrické rodiny vysokomýtské, kněz podobojí směru luterského, farářem byl v Miletíně, odkudž 1592 pro ženu svou Salomenu a děti své koupil dům v Kr. Hradci (Švenda Ž. O. IV. 200). Zemřel asi 1608; toho zajisté roku patron miletinský, Bartoloměj z Waldšteina, o přejmutí tamní fary jednal s Z. Tribuleciem z Lochenic (Jandera Miletin 51).

Postilla evangelitská. V Pr. 1594 (IV. 1558, Klíč 122).

Beránek Jan, knihtiskař pražský u sv. Anny. Pracoval od 1793 do 1798, kdež závod svůj prodal Boh. Haasovi.

z Bergova, jeden ze synův Oty staršího (1399—1415), buď Ota nebo Jan, přepsal formy a řád žalob latinským textem (kteryžto rukopis, pocházející ze sbírky hr. Zaluského, chová se nyní v bibliothece petrohradské), jakož viděti z poznámky: „manu Bergaw filii.“ Ku konci připojena česká „paměť“, jak panu z Bergova král (Zigmund) dal list k markrabí Prokopovi († 1405), že velí, aby „při tom listu byl ostaven, a že ho markrabí porúčie, a praví jemu, že mu jest JMst. i odúmrti i jiné všecky věci, což sě súditi má, poručil, aby je podle práva vedl. A také, ať mu ku purkrabství něco dá, ještoť by mohl do JMsti tráti.“ (Srov. Codex j. boh. II. 2, 312).

Berinker (Beringer) Joachym 1611 sepsal obsáhlou zprávu o španělské inkvisici, ježto se rukopisně ve sbírce druhdy Bočkově zachovala (IV. 568). Potomek jeho *Jiří Samuel* zařídil si ku konci XVII. věku v Praze tiskárnu, kterou po jeho smrti vdova *Barbora Františka* do 1723 a snad syn *Petr Antonín* do 1742 vedli, každý na svůj účet do těch dob knihy české tiskna a vydávaje.

Berka Jan viz **Chocenský Jan.**

Berlička z Chmelče Šebestian viz **Scipio Šeb.**

Bernolák Slanický Antonín, nar. dne 4. října 1762 ve vsi Slanici v Oravě. K duchovnímu stavu připravoval se v semináři prešpurském, zároveň pak pojal myšlénku, aby obecnou slovenčinu povznesl za jazyk spisovný, následuje v tom Alex. Mácsaye. V celku šetřil B. methody P. Doležalovy, jen že všude místo forem českých položil slovenské. Psal najisto: bol m. byl, čo m. co; patoro, šestoro; ně m. ne; budě, dátě; ist m. jíti; išol m. šel; vedol, mohol; tlstý, slnce, stlp; dvc sto, tri sto. (Dobrovský Slovanka II. 184). Co do výslovu, toho byl náhledu, že pravý jest jen v těch končinách, které rovnou měrou odloučeny jsou od Čechův, Moravanův, Polákův i Uhrův. V pravopise po příkladu Bajzově pustil rozdíl mezi y a i zcela mimo sebe. Co kaplan v Čeklési 1790 vydal grammatiku svou, latinským textem sepsanou, jížto způsob svůj na základech soustavných ustáliti se snažil. Sepsal i slovník slovenský, který však teprv po smrti jeho vydán. V kaplanství přišel za faráře, pak za arciděkana do Nových Zámků (Érsek Ujvár), kdež 15. ledna 1813 život svůj dokonal. (Horányi N. Mem.).

1. Dissertatio philologo-critica de literis Slavorum, . . . cum adnexa nguae slavonicae per regnum Hungariae usitatae compendiosa simul et cili orthographia. Posonii 1787 (VI. 41).

2. Grammatica slavica. Posonii 1790. Připojena přísloví slovenská z oležalovy a vlastní sbírky. Německy vydána v Budíně 1817 (VI. 97).

3. Maličké písmo Anti-Fándlymu. V Hali 1790 (VI. 373).

4. Etymologia vocum slavicarum. Tyrnaviae 1791 (ib.).

5. O vážnosti a uctivosti stavu kněžského příhodná kázeň. V Trnavě 5 (VI. 2006).

6. Katechismus. V Trnavě 1796 (VI. 1800).

7. Pohř. kázaní nad J. Stočkem, far. šuranským. V Trnavě 1803 (VI. 2080).

8. Slovár slovenský česko-latinsko-německo-uherský. V Pešti 1825—27 kladem university. Šest dílův (VI. 160).

Berounský viz **Achilles.**

Beskovský (Bescovius) Jakub z Lipovic okresu strakonického (Balb. Boh. d. II. 405*), nar. 1579, vstoupil 1597 do řádu jesuitského. Drahně let byl kazatelem; od 1613 řídil kollej krumlovskou. Zemřel 27. července 1624 v Linci. Počal překládati Suriův „Commentarius rerum in orbe gestarum“ (životy svatých), ale nedovedl toho ku konci on, nébrž teprv po smrti jeho A. Chanovský (V. 256 a 1248—9).

o Biancefoře a králi Floriovi čtení, za XVI. věku velmi oblíbené, přeložené poč. téhož století a vytištěné u Camerhovského v Pr. 1519. Podruhé 1600 (III. 98). Zmiňuje se o románu tom Rozml. Petra sv. 1585 a Budovec.

Bessus, též Moravus Jan, rodic z Kutné Hory, po odbytých studiích podstoupil před konsistoří podobojí veřejnou zkoušku, načež 29. bř. 1546 vypraven byl k vůli vysvěcení do Benátek. Když se navrátil, obdržel od osadníkův M. Boží pod Týnem půjčku 24 kop míš. na ten konec, aby u nich přádně byl dvě léta aspoň, a teprv od druhého roku aby po 10 kopách ročně splácel (Bor. I. 206). Asi 1550 dostal se na faru postupickou u Benešova na podacím Adama Předbora z Hradešína (Pam. 1858, 148). Tomu a švagrům jeho 1567 věnoval překlad svůj turecké kroniky, od Bart. Gjorgjeviće sepsané. Gjorgjević (Georgević), rodem Slavonec, na pouti do Jeruzalema upadl Turkům do zajetí a 13 let u vězení jejich prožil. Dílo jeho, ač posud neznámo, kterým by jazykem původně bylo složeno, záhy převedeno do latiny, němčiny, pol-

*) Pelcel klade „Czitowitz“, Jungmann „Čišťovice“.

štiny a od Bessa i do češtiny (Šafařík Gesch. d. serb. L 283). K práci této Bessus ponuknut byl bezpochyby Sixte z Ottersdorfa, s kterým, v Praze pobývaje, v bližší příz byl vešel, a jehož „pánem a maecenem svým zvláštním“ nazýv

O začátku tureckého císařství, též jak se v svém válečném běhu řídí jakého cvičení užívá. V Pr. 1567, v Olom. 1728 u Auingera (IV. 305, kd se omylem Sixtovi připisuje; viz též ČČM. 1861, 365).

z Bezdězce viz **Ješín Pavel.**

***Biber Max,** mylně s Awerbeckem ztotožněný, byl pre dikant, o němž Jesuita Scherer napsal spis, Václavem Brosier zčeštěný (č. 3).

Biblí viz **Písmo sv.**

***Bidones z Bidenthalu Konstantin Kristian,** německ theolog, jakož se zdá, z družiny Mik. hr. Zinzendorfa, sepsa s pomocí některého žitavského Čecha zčeštil a 1724 vydal spi

Výstraha proti (v) římsko-katol. náboženství ubíhání, všechněm k augš neb české konfessí se přiznávajícím Čechům potřebně spravená (V. 770).

Bílejovský Bohuslav z Malína, nar. okolo 1480. Jak chlapec viděl Augustina Luciana, biskupa sanktuarienskéh 1493 zemřelého (Balb. Boh. d. II. 63). Oddav se na kněžstv byl farářem u sv. Barbory v Kutné Hoře. L. 1531 stěžova si stavové pod jednou, že by 150 farářův katolických od k lišníkův bezprávně bylo vypuzeno. Tím pobídnut, umínil Bohuslav historicky dokázati, že v Čechách přijímání podob spůsobou obyčejem bývalo od samého počátku křesťanstv Dovozování toto zavřel epištolou k stavům pod jednou. Dál líčí vznik a vzrůst Pikhartův, předkládaje, kterak by potřeb bylo, aby se sektě jejich učinila přítrž. Spis tento, z něhož jasně jeví starověrné kališnické smýšlení spisovatelovo, 153 byl hotov, ale teprv 1537 nákladem Mr. Jana Chocenského Normberku vydán. L. 1532 Bílejovský již nebyl v Kutn Hoře, jelikož se farářem svatobarborským t. r. jmenuje kr Václ. Seliga (Bor. I. 70). L. 1539 nalezáme jej na faře u sv Linharta v Praze (ib. 127) a 1540 kazatelem u Teyna (ib. 150 Co farář svatolinhartský podán byl za člena konsistoře poc obojí, v kterémž postavení pobyl do 1542 (ČČM. 1848. I, 465 L. 1541 vysvědčoval spolu s Mr. M. Šudem ústní poručení fa ráře u sv. Michala, Jiř. Tábora (ib. 171). Téhož roku st se farářem u sv. Klimenta na Poříčí (ib. 170), ale ještě pře koncem jeho uvázal se ve faru sv. Kříže (Slav. Pam. I. 237

V jednáních náboženských 1543 spolu s opatem Nožičkou, kn. Pavlem Smetanou, kn. Bartošem děkanem kouřimským stál proti luterským snahám Mystopolovým (Červenka hist. 223), ač ovšem, jsa již stařec, daleko nebyl tak činným jako opat a kn. Pavel. Zemřel 8. dubna 1555 i pochován v kostele u sv. Havla (Lupáč).

Kronika česká (církevní). V Normb. 1537, v Pr. 1816 péčí J. Ditricha (IV. 515).

Br. Bílek Jakub z Ml. Boleslavě, nar. 1516, spolu s bratrem svým, Matějem Rybářem († v Holešově 1570) od pacholectví vychován byl v čelednosti Augustově. U něho zůstal, i když se 1544 stal knězem, slouže mu co písař, společník a důvěrník. Jmenovitě vedl pod ním peněžité záležitosti Jednoty. Pochopitelno tudíž, proč spolu s Augustou 1548 byl uvězen. Z výslechu, jejž hned po přivezení na hrad pražský musil podniknouti, vysvítá, že sám osobně viněn byl, jakoby peníze od Jednoty kurfirštovi do Wittemberka dovážel. Když očekávaných zpráv o Augustovi a o jeho účastenství v jednáních protikrálovských po dobrém z něho vydobyti nemohli, přikročeno k němu mučením. Zároveň s Augustou dodán do vazby na Křivoklát a tam se v lepších i horších osudech s ním sdílel, jediné že mu druhý útrapný dotaz byl odpuštěn. Za zvolnějších dob konal Augustovi písaře, vše, co tento složil, na čisto přepisovav. Z opisů jeho podnes se uchoval svazek písní ve dvorské bibliothéce vídenské. Obecně se spolu srozumívali jen písemně, ježto léta jeden ke druhému nebyli puštěni. Kdykoli Augusta dodán byl do Prahy, vežen s ním tam i Br. Jakub. Leč po pobytu v kolleji klementinské 1561 se Br. Jakub více nenavrátil, maje na radu Jesuitův puštěn býti na svobodu. Ale nedosáhl propuštění bez výminky, nébrž musil podepsati zápis, Jednoty se v něm odčítaje, a přijmouti nato svátost oltářní od kněze kališného. Krok tento nemalé v Jednotě spůsobil rozhorčení, ano synoda přerovská 1562 Jakuba i bratrství i kněžství zbavila (Dekr. 213). Jakub, byv 2. srpna vysvobozen, šel z Prahy hned na Křivoklát, novinu o tom sám nesa Augustovi. K prosbě jeho zůstával Br. Jakub na Křivoklátě, dav se ve službu zámeckého hejtmana Ladislava ze Šternberka, jenž celé jednání o vyproštění i jeho i Augustovo byl vedl. Pán učinil jej za kuchmistra i vší čeledi zámecké za představeného. I paní Šternberkova služeb

jeho užívala, davši si od něho zpořídíti stav tkadlcovský. Ba chtěli jej ustanoviti za správce všeho hospodářství na Zelené Hoře, jakož tam skutečně pět neděl i pobyl. Vedle toho nepřestával k ruce Augustově písařovati. Konečně Augusta byl propuštěn, ale Jakub, jehož „jako pavouk mouchu opletl služebami“, nemohl se tak hned ven vydobyti a za ním mez Bratří se obrátiti. Pro štěstí se těžce roznemohl. Kdy ozdravěl, užil nepřítomnosti Šternberkovy, aby, učiniv účet z všeho, Křivoklát opustil. O sv. Jiří 1564 již byl za Augusto Po smíření s Jednotou i on připuštěn byl k užívaní úřad kněžského, jejž konal v místech několika, až se dostal d Napajedl. Tu od nejedněch byl za to žádán, aby utrpen zkušení a vysvobození Augustovo i svoje vypsal. I jal s psáti, počna od 1555, do kteréhož roku Blahoslav u vypiso vání vazby Augustovy byl dospěl. L. 1579 dokonal spi svůj v Malenovicích. Zemřel v Napajedlích 27. listop. 1581 pochován v tamním domě bratrském pod pavlačí. Br. Mil Dobromír nad ním kázaní učinil. Paměti bratrské líčí jej muže „dosti pobožného, kazatele dlouhého a tesklivého, jenž chudobu mnoho naříkal, ale bez pravdy“ (Fiedler 273).

Život Augustův dělí se na dvé. První část jdoucí v tišt. vydání do 56, pochází bezpečně od Blahoslava, jenž ji co prodloužení své historie b trské ukončil 18. července 1554. Druhá část Blahoslavovou prací bezpe není; i sloh jest jiný, a smýšlení Blahoslavovu diametrálně odporné. Skla tel sám dí o sobě, že „všeho toho výborně byl povědom.“ Ont, prý, ví, jest pravdu psal, a mimo něho jiný tak důkladně toho položiti nemo Toť jediné se hodí na Bílka, a věru, vypravování jest tak živé, žeť ne aby bylo od někoho, kdo všeho sám osobně nezkusil. Zdali Bílek 1579 byl správcem v Malenovicích, není arci zjištěno, anobrž se tu v době 1575—80 za správce uvozuje Br. Jakub Delfin (Wolný I. 3, 387); ale Malenovice tak jsou blízké Napajedl, kde Bílek správcem byl, že nic nevadilo častému jeho a delšímu tam pobývání.

Bílek Jan, rodic **Poříčský,** konec XVI. věku napsal sbírku obsahující: 1) přísahy úředníkův a sluh na panství, 2) nařízení obecná pro lid sedlský poddaný, 3) formuláře hospodářských register. Rukopis tento, prvotně p. z Kolovrat, pak některému Berkovi, 1621 Jarosl. Bořitě z Martinic náleževší, býval u Brožovského (124. S. I).

Bílek z Bilenberka Jiří, rodic z Chrudimě, studoval na akademii jesuitů v Praze, kdež dosáhl hodnosti mist ve svob. um. Vysvěcen byv na kněžství, spravoval asi

1615 faru v Chotěšově. L. 1623 povolán na děkanství rodiště svého, i svěřeno mu provedení katolické reformace v Chrudimi a okolí tamním, v čemž za ochotného podporovatele měl bratra svého Václava, cís. rychtáře. Z Chrudimě dostal se 1626 do Kutné Hory za arciděkana a odtud za děkana kapitoly staroboleslavské. Spolu z bratrem 1630 obdržel erb a přídomek „z Bilenberka“. Ku konci 30leté války přeložen na arciděkanství krumlovské, jemuž 1655 vymohl právo užívati pontifikalií. Zemřel 1657 (Rybička v Sl. N. I).

Budič křesťanské pobožnosti. V Pr. 1617 (IV. 1914).

z Bilenberka viz **Kupec Kašpar Jan.**

z Bíliny Bartoš, vlastně **Bartoloměj Synopher** (snad Sünhofer) zvaný, „rodic bílinský z Čech“, kněz pod obojí, veliký v náboženství horlivec, který svou cestou jda, se všemi stranami se přátelil i přel. Vysvěcen byv za kněze katolického, přestoupil ku kališníkům. Od 1526 byl farářem na podacím Jana Dubčanského, zakladatele sekty habrovanské. Ten jej 1528 pod záminkou, jakoby ukládal o jeho bezhrdlí, kázal dáti na skřipec (Gindely BrG. I. 198). Na událost tuto naráží sám, řka, že „nynější kristianové (kteréhožto on slova vůbec užívá) za spravedlivý a Bohu vděčný odsudek uložili, aby jej hlásajícího a jím se spravujícího mezi sebou netrpěli, nébrž bez milosti upálili, nebo nejméně vazbou utrápíce a u pranýře šilink dadúce z měst vypověděli. Čehož díl poněkad i mně jest se přihodilo.“ — „Tuť“, vypravuje dále, „rozliční úkladové, mnohá lstivá rada, lživá pověst i o bezhrdlí smýšlení, křivá naříkání: Br. Bartoš, br. Bartoš bludný a změtený člověk, kterýžto pravdu potlačuje, na Krista Pána nic nedrží, ani o křtu, ani o večeři Páně, ani o řádech a ceremony, totiž věcech služebných, než všecko pořád tupí, plundruje, opomítá a haní.“ Od Dubčanského přešel kn. Bartoš na statek moravského hejtmana Krištofa z Boskovic, do Zábřehu, kdež pokračoval v kazatelství po svém spůsobu. Aby pak žádnému nebyl k obtížnosti, „živnost rukama svýma v potu tváři své dobýval“, provozuje (podle poznámky v Dialogu dvou formanův) řemeslo mydlářské. Podle zprávy bratrské prý se tehdá oženil a později od mydlářství obrátil k vinopalství a k šeňkování vína páleného. Příkré Bartošovo naproti Habrovanským postavení přimělo některé starší bratrské, aby

se s ním dali v řeči „o podstatných věcech, k lidskému spasení přináležejících.“ Ale nedohodli se. Po delších rozmluvách na tom z obou stran zůstáno, aby Bartoš jich a oni jeho důvody zdravě uvážili, a po časích každý v tom svůj smysl otevřel a oznámil. Následkem toho psali mu Matouš a Jakub, správci zboru landskrounského, že oni tak, jakž i prvé, při svém smyslu stojí. Bartoš jim nato dal odpověd, ve které rozličnými výňatky ze starších písní bratrských a z novější jich obnovy doličoval, že se učení předešlých, starých, prvních, věrných a upřímých učitelův jejich s učením nynějším nesrovnává, kdežto prý „onino pravdy Kristovy celost, tito tělem vymyšlený literní smysl schvalují.“ Ale vše to od Bratří v mlčení obráceno, ano puštěn od nich o Bartošovi hlas, kterak by bludný při víře byl člověk, stranně a cizoložně o svátostech smýšlel, je veřejně tupě opomítal a novou víru zarážel. Tím pohnut, 1539 jal se skládati spis, aby scestnost učení bratrského dokázal. Ale i k tomu Bratří smlčeli. Mezitím se Bartoš dostal za faráře ke sv. Petru v Prostějově. Zde mu kázaní Br. M. Michalce o večeři Páně zavdalo příčinu k polemickému spisu, ve kterém jmenovitě Bratřím vytýkal, že kněží své od řemesel berou a posluchačům svým v ně věřiti ukládají. „Zprosta věřte“, říkají prý Bratří, „ledajakémus prtáku aneb vetešníku, kterýžto uteka od kopyta nahlédl do zákona co pes do kuchyně, něco pošmuchuje v liteře, ant se za kazatele vynáší, ant úřad starší sobě osobí, ant se nadýmá a ledcos ledajaks lháti bude, tref se anebo chyb.“ To konečně bez odpovědi zůstati nemohlo. K žádosti Mr. Jana lékaře v Ml. Boleslavi sepsal ji Br. M. Michalec, správce tou dobou zboru prostějovského, v únoru 1544, spůsobem notně pepřeným a osobně na Bartoše dorážejícím. Téhož roku odebral se Bartoš z Prostějova i uvázal se v faru ve Veselí na podacím Hynka Bělíka z Kornic, jehož přízeň si byl získal dedikací spisu svého proti Michalcovi (Wolný I. 2, 313). Nemoha zůstati beze svazků s jednověrci, přidržoval se každého, kdo mu ukazoval na čas aspoň souhlas ve víře. Drželi prý, jak jej Bratří vinili, „i s Novokřtěnci, s Kalencem a Fazianem a s Ariany“ (káz. Michalcovo). L. 1546 viněn byl, že kn. Matouši Křižanovskému napomáhal při spisování jakéhos traktátu arianského, i musil se počátkem listopadu t. r. postaviti před pražskou konsistoř pod-

obojí. Podařilo se mu sice, z viny té se očistiti, ale konsistoř uchopila se příležitosti, aby mu vytknula, že v posledním svém spisku proti Bratřím zastával „smysl cvinglianský de eucharistia.“ Leč i v té příčině osvědčil Bartoš dokonalou svou shodu s konsistoří (Bor. I. 209). Od té doby, zdá se, že neopustil již, ať díme s Br. Michalcem, „kněžského pluhu.“

1. Odpověd Br. Matúši a Jakubovi, správcům zboru lanckrounského, asi 1530.

2. Spis Br. Bartoše z Bíliny Čecha, v kterémž učení a zachování Bratří veliké strany neb boleslavských zřetedlně scestné a pravdě Páně v smyslu zdravém odporující býti dokazuje. Bez m. (u J. Olivetského v Prostějově) 1540 (IV. 1234). Ded. Krišt. z Boskovic.

3. Psaní proti kázaní M. Michalce 1544. Ded. Hynkovi z Kornic. Na to odpověd Michalcova (IV. 1245).

Bílovský Bohumír Hynek (Gottfried Josef) z Hlučína v Slezku, školního vzdělání nabyl u Jesuitů a, vstoupiv do řádu jejich, 1692 na kněžství byl vysvěcen. L. 1695 od nich vystoupiv, stal se děkanem v Písku. Kázaní jeho velmi byla oblíbená. Kdykoli kázal, hrnul se lid do kostela, že ani prostor vnitřní nestačoval a k oknům lavice i řebříky přistavovány. Zvláštní jest příkrost jeho proti řádu, jejž byl opustil. Jednou byv od Jesuitův pozván do Březnice, v kázaní tak bouřlivě horlil na jejich chytrost, náruživost a nekázanost, že vyšed z kostela nechtěl se s nimi ani setkati, nýbrž rychle vsed na vůz do Čímelic ujel. Kázaní to dlouho se v knihovně děkanské chovalo na památku. Dokud byl v Písku, obyčej míval, v kostele nábožné hry dávati, ku kterým se lid velikým davem sbíhal (Sl. N. I). Přes to všecko nepodařilo se mu získati si trvalou přízeň mezi měšťany. Jalit se jej z rozličných neslušností viniti, až se 1701 děkanství vzdal a na Moravu ušel. Zde mu s počátku dána administrace ve Vrahovicích, pak 1702 fara letovická. V Letovicích zůstal do 1708, načež se stal farářem v Slatenicích. Tam 7. pros. 1725 život svůj dokonal (Wolný I. 1 a 2, II. 2). Mimo české spisy, samá skoro kázaní, vydal dvojí sepsání latinské, totiž sapphickou báseň: „Stella nova Sarcander“ (Olom. 1703) a „Zodiacus Sarcandrius“ (Olom. 1712), jejž dedikoval cís. Karlovi VI (D'Elvert LG. 97, 119).

1. Nový Cherubin, sv. Ignacius 1695 (V. 859).

2. První a nový farář, sv. Josef 1696 (Sl. N. I). Jedná o důstojnosti stavu kněžského. Ded. arcibisk. hr. Breunerovi.

žeby proti mandátům z l. 1548 zbor bratrský byl otevřel, vypracoval zaň Blahoslav odpověď, tak důtklivou a opatrnou, že pan Wolf, když ji přečetl, velmi se hněval a leccos prý jedovatě mluvil proti Bratřím, jichž ruku on v tom zřetedlně spatřoval (ABr. VIII. 78). Ale hlavní záměr byl dosažen: zbor boleslavský zůstal otevřeným. Snášeje a probíraje stará akta bratrská, seznámil se Blahoslav důkladněji, než kdo před tím, s minulostí Jednoty. Tím pak ponuknut, jal se spisovati historii Bratří, kterou 1554 provedl až k témuž roku, dále však psáti zanechal. Z milého zaměstnání toho vytržen rozkazem starších, aby se odebral do Vídně. Šly tehdá pověsti, že mladý král chýlí se od katolicismu, a Bratřím vidělo se za užitečno, aby k opatření pravého stavu věcí a k dosažení svazkův nějakých s osobami, krále blízkými, vypravili Blahoslava. Druhý pátek v postě 1555 dojel do Vídně. Po několikadenním rozhlédání představil se evangelickému kazateli Maximilianovu, Šeb. Pfauserovi, i podařilo se mu, získati si jeho důvěru a přípověď úslužnosti. Se šťastným tímto vyřízením chvátal do Boleslavě, kdež naň na lůžku, ošetřován jsa od Br. Abdona, toužebně čekal pan Arnošt. Ale přišed, již pána mezi živými nezastihl. Umřelť několik dní před tím (18. března). Úmrtí toto zlé mělo pro Bratří následky. Synové Arnoštovi, nemohouce odolati přímluvám nejv. úředníkův, odhodlali se, zavříti zbor boleslavský. Blahoslav s Br. Černým opustil posavadní místo své činnosti. Některý čas pobýval ukrytě v okolí; pak se odebral do Prahy a odtud na Moravu. Poč. listopadu uzavřeli starší o synodě prostějovské vypraviti jej znova do Vídně. Suppliku, která měla podána býti králi, on přeložil do latiny; též učinil latinský výtah ze spisu nedávno vydaného: „Příčiny, pro které se Bratří kněžím podrobiti nemohou“ (Quell. 150 a 153). Bylo to tuším „šest artikulův“, 1554 ve sporu s Vojtěchem z Pernšteina uveřejněných. Blahoslav s nechutí a jen z poslušnosti k starším dal se v tu práci; raději by prý byl celý spis předělal. Po sv. Kateřině byl ve Vídni, hledaje prostřednictví Pfauserova. Pfauser přijal jej s nemenší, než poprvé, přívětivostí, a sám to vzal na sebe, aby oba spisy doručil Maximilianovi. Bez prodlení vrátil se Blahoslav do Prahy, kdež tehdá zůstával, jak se zdá, v domě Jana Kustoše z Zubří. Odtamtud 26. ledna 1556 Pfauserovi poslal s některými dárky list šetrně upomínající. Pfauser krátce od-

pověděl, že spisy bratrské králi dodány a od něho přemilostivě přijaty. Chtěje více zvěděti, chystal se Bl. po velikonoci zase do Vídně; ale starší jiný pilnější úkol naň vzložili. Omluviv se Pfauserovi (2. dub.), odebral se do Magdeburka. Tam žil Istrianec labinský, Flacius Illyricus (původně Vlačić), odpůrce Melanchthonův, jehož vážnost mezi protestanty tehdá na vrcholi svém horovala. Illyricus, muž přepyšný, tvrdý a neustupný, počal Bratří nepokojiti dokazováním, že pocházejí od Waldenských a že třeba, aby souvěrcův svých ve Vlaších vyhledali. Blahoslav měl mu odevzdati list Černého a sám osobně k tomu působiti, aby mu lichost domněnky té prokázal. Rozhovory jejich dosti živě vedeny. Blahoslav nejednou upadl v rozhorlení, sám pak Illyricus někdy býval tak rozčilen, až se mu hněvem třásly ruce. Z Magdeburku zamířil Bl. do Wittemberka, ale nepozdržev se tam, dále jel do Schmiedeberka. Tu náhodou setkal se s Melanchthonem a zetěm jeho Kašparem Peucerem, pak s poslem polského pána J. Laského, Mr. Petrem Antoniem, a s jakýmsi šlechticem nízozemským, kterýž pro víru vlast byl opustil. Nejvíce se bavil s Peucerem, jemuž i později dopisovati nepřestal. Melanchthon mnoho se dotazoval o věcech českých. Společně s oběma vezl se Blahoslav do Lipska, a z Lipska do Bornu (Borna) jel s nimi Joach. Kamerarius. V Poniku (Penig) rozloučil se s Melanchthonem, sám se obrátiv do Řezna. Po návratu do Boleslavě upravil spis, jehož už před cestou magdeburskou byl učinil stručné navržení, líče proti Illyrikovi původ Jednoty bratrské: „Summula quaedam brevissime collecta ex variis scriptis Fratrum, qui falso Waldenses seu Picardi vocantur, de eorum Fratrum origine et actis.“ Illyrik podvrácením hypothesí svých velmi nepříjemně se cítil dotknuta a nepřestal od té doby proti Bratřím, kde mohl, brojiti (ABr. VIII. 157—163). Brzo nastala potřeba třetí cesty Blahoslavovy do Vídně. Würtemberský vévoda Krištof, u něhož žil bývalý biskup koprský Pavel Vergerius, k jeho a některých polských pánův ponoukání králi Maximilianovi po Br. Rokytovi poslal list přímluvný za Augustu (29. dub. 1557). Rokyta roznemohl se však na cestě v Praze, a starší na synodě přerovské (10. máje) Blahoslava určili k převzetí povinnosti jeho. Tentokráte zacházel Bl. nejen s Pfauserem, ale i s cís. radou Dr. Kašparem z Nidburka, jemuž přinesl knihy nějaké Wiklefovy, Husovy,

Jakoubkovy a jiné. Zdá se, že i s Dr. Kratonem z Kraftheimu, životním lékařem Ferdinanda I., tehdá se poprvé setkal. V srpnu 1557 stalo se valné shromáždění starších z Čech, Moravy, Polska a Pruska. Tu Blahoslav povolán do úzké raddy a téhož téhodne i k úřadu biskupskému, jejž s omluvou a mnohou prý bázní na se přijal (Dekr. 184). Na též synodě uzavřeno, aby opět, již po čtvrté, do Vídně zajel. Šlo tehdá starším vždy ještě o vysvobození Augustovo. Přibrav se tam po sv. Václavu, překvapen byl zprávou o umrtí Dr. Kašpara; sic jinak účele cesty své nedosáhl. Posaváde obyčejné své sídlo měl v Boleslavi, ačkoli čas některý z jara 1558 žil v Praze (Quell. 214). Teprv synoda, toho roku v Boleslavi držaná, za budoucí mu bydliště vykázala Evančice, ustanovivši jej zároveň, vedle Br. Červenky, za písaře (Dekr. 185). Patrně chtěli mu starší zjednati příbytek, literárním prácem lépe vyhovující, nežli kde v Čechách býti mohlo. K první neděli po sv. Trojici se z Boleslavě do Evančic přestěhoval (Fiedler 257). Zde přistoupil přede vším k provedení úkolu, který synodou boleslavskou 1555 naň, na Černého i Ad. Šturma byl vzložen, totiž k nové úpravě kancionálu. Po tříleté práci, jejíž hlavní podíl na něho připadl, 1560 rukopis k tisku byl připraven, a příštího na to roku Alexandrem v Šamotulách vytištěn. Tehdá i myšlénky, které se mu přitom nastrádaly o zpěvu, sepsal a 1558 vydal. L. 1561 strojil se k vydání konfessí bratrské „v jazyku charvatském“ (ABr. X. 146). Hned potom z uložení Starších přistoupil k překladu N. zákona z původního textu, jenž 1565 vydán (Gram. 352). Na překlad St. zákona nepomýšlel, anobrž učencům pražským, kteří překlad Vartovským zpořízený, vydati se chystali, úsilovně k pospěchu přimlouval (Quell. 288). L. 1559 dal v Evančicích odbývati rozmluvu s „austrlickými“ Novokřtěnci, čili jak sám dodatkem připomenul, s „Gabrielitskými, ne těmi společníky“ (ABr. IX. 255). Nejvíce pak mysl jeho i zajímaly i skličovaly neshody s Augustou. Již v jednání s ním, dokud byl u vězení, vedl od 1558 spolu s Červenkou rozhodné slovo. V listu, který 1561 ze synody přerovské vězni poslán, nenesnadno poznati péro Blahoslavovo (Dekr. 203). L. 1564 staly se dvě události, ježto po celou řadu let velký měly účinek na Jednotu: propuštění Augustovo a nastoupení vlády cís. Maximiliana. Augusta nezplácel Bratřím přívětivou ochotu, s kterouž jej, přes všecky

dřívější příkoří, na přední místo zase byli uvedli, ano v panovačné své nedočkavosti chyby hromadil na chyby. Panstvo bratrské, po prvním lichém do Vídně poselství, k radě jeho 1564 vypravilo druhou legací. Jedouce do Vídně zastavili se poslové v Evančicích. Blahoslav, hledě střízlivým rozumem na stav věcí, velice zrazoval od obnovování prosby v této době. Výstraha jeho oslyšena, avšak brzy osvědčila se oprávněnou. Prosebníci prostě odkázáni k mandátům Ferdinandovým, s nemalým rozklamáním všech těch, kteří z proměny trůnu věštili jistý převrat politiky náboženské. Jediný Blahoslav v mysli neklesal, nýbrž hned jal se pomýšleti, jakby jinou cestou došel cíle. Evančický pán, nejv. maršálek český Berthold z Lipé, dal se paní své, kteráž byla Sestrou v Jednotě, namluviti, aby se ujal svobody náboženské. Obezřele dal mu Blahoslav nadmítnouti, kterakého poklésku se dopustili rádcové čeští, uvedše odmítnutím prosby bratrské v nemalé nebezpečí Maximilianovy snahy o trůn polský. Důvodem tím u císaře pronikl. Bratřím, ač dávní proti nim mandátové formálně nepozbyli moci, nastala doba volnější. Zbory jejich se otevíraly, aniž by kdo tomu bránil. Ale sotva tato odvarována, již hrozila nová nesnáze. Panstvo luterské a bratrské strany pod Albr. Černohorským začalo o své ujmě, bez kněží, jednati o sjednocení. Jan Fr. z Hardeka, prakticky se toho uchopiv, jal se Bratří v Letovicích bezděčiti k tomu, aby zbor svůj spojili s luterskou církví. Posobce jeho, starý Augustův protivník, Jan Sopouch, tím časem děkan v Třebíči, černil Jednotu u theologův wittemberských. Přes všecko usilování Blahoslavovo zbor letovický zůstal ztracen; ve Wittemberce skrze Br. Enease a Blaž. Adamicia jaká taká docílena náprava. Panu Černohorskému 1566 poslal Blahoslav list na poučenou, proč se Bratří od jiných jednot dělí a proč lidi ku poslušenství zavazují (ABr. IX. 107). Za podobným účelem Bertholdovi z Lipé vysvětloval kap. XIII. zjevení sv. Jana (ib. 45). Asi 1562 byl spůsobil, aby v Evančicích zřízena byla tiskárna a on tudíž své a jiných knihy bez dalších okolkův mohl dávati tisknouti. Založení stalo se v takovém úkrytu, že ani pán evančický o jsoucnosti závodu toho ničeho nezvěděl. Knihy tam tištěné, jakož i listy Blahoslavovy, vycházely s náznakem: „Ex horto“, „Ex insula hortensi.“ Vydáním N. zákona nicméně tajemství prolomeno, a biskup

Prusinovský 1566 vymohl král. mandát, kterým na Moravě zakázáno knihy tisknouti bez jeho nebo nejv. hejtmana censury. Leč dokud pán evančický sám ruky nepřiložil, rozkazy takové tehdá málo byly platny, a Berthold z Lipé, ač mu o to přimlouváno, zastřel se nevědomím. Horší, nežli vše to, byly pokusy Augustovy o sjednocení luteránův s Bratřími. „Sumovník“, jejž hlavně k tomu cíli byl složil, opět a opět vnucoval starším. Blahoslav, nemoha utajiti v sobě obavy, aby tu „základ mnohého zlého díla Jednotě nebyl“, jal se o tom, podle spůsobu svého, důkladně rozjímati a myšlénky své 1565 v sepsání uvedl, konečně pak, když Augusta neustával, navrhl i zamítavou odpověď, kteráž od synody přerovské 1567 přijata (Dekr. 223). Nejvíce se však rozhorlil, když Augusta, chtěje sobě podle dávnějšího v Jednotě příkladu mezi prostáky utvořiti stranu, studia a učení tupil a haněl, odvolávaje se v tom k výpovědem Br. Lukáše. Pohnutí jeho tak bylo veliké, „div že se mu srdce nerozpučilo.“ V tomto rozpoložení mysli napsal 1567 filipiku svou proti nenávistníkům vzdělanosti, ježto právem náleží k nejjímavějším výtvorům české výmluvnosti. V ustavičných těchto zápasech a rozčileních zdraví Blahoslavovo, samo sebou jsouc vrátké, pořád nebezpečněji se rušilo. Věrný jeho Br. Nikodem až do Benátek o léky pro něho zajel a nejednou cestoval do Vídně k Dr. Kratonovi za podobnou příčinou. L. 1567 sám Blahoslav byl na léčení ve Vídni, ale již příštího nato roku stěžoval si Kratonovi, že se zdraví jeho den ode dne téměř mění; brzy prý jej obtěžuje neživnost žaludka, brzy horkost jater, druhdy stísněnost a jako prý zácpa plící. Přese vše to činným býti neustal, aniž ustati mohl. L. 1568 opět se něco strojilo proti Bratřím. Proslýchalo se o svolání katolické synody do Olomouce a o jakýchs úkladech na tiskárnu evančickou. Blahoslav nemeškal do Vídně vypraviti Nikodema, aby mu od Kratona přinesl zevrubnější nějaké zprávy. Dr. Krato seznámil Blahoslavova posla s cís. sekretářem, Mik. Walterem z Waltersperka, kterýž mimo nadání Jednotě důležité služby prokazoval, ano Nikodema až i s kancléřem biskupa olomouckého, Dr. Kerstmannem, svedl, ba samého Blahoslava císaři představiti se nabízel. O tiskárně nebylo více řeči. Synoda ovšem, přes odpor i arcibiskupa pražského, Antonína z Mohelnice, poč. máje v Olomouci se sešla, ale stav věcí skrze ni proměny

nevzal. I v Evančicích samých leccos událo se nemilého. O masopustě 1569 napsán utrhavý nápis od žákův školy městské na dveřích zborových. Ale Blahoslavovi nevidělo se tím hýbati (ABr. X. 435). Hledaje odtuchy v literárním zaměstnání, zabral se jednak do příprav k dějepisu bratrskému, jednak do studií mluvnických. S Červenkou, Nikodemem častá míval rozmlouvání o zvelebení jazyka českého a o cestách k tomu příhodných. Ještě více podnětův dostalo se čilému duchu jeho při zčešťování N. Zákona. Dav se do psaní, v poměrně krátké době dokonal velké své dílo grammatické 1571. Jak daleko dospěl co do dějepisu, nyní uhodnouti nelze, ač nesměřovala-li snaha jeho v tom jen k podporování díla Lasickým počatého. S podivením jest, že muž, stojící v čele společnosti náboženské, theologických rozprav se štítil. Nestačily prý síly jeho k tomu, nad to pak „jakž mohl psáti, takž se mu nechtělo, a jakž chtěl, nemohl“ (Gram. 351). Publicisticky ovšem i o církevních otázkách psával. Sem patří svrchu dotčená psaní jeho Černohorskému a B. z Lipé. V létě r. 1571 dostala se mu příčina k podobné práci se strany, odkudžby se toho nejméně byl nadál. Dr. Krato, bavě se v červnu a červenci na Mor. Krumlově u Čeňka z Lipé, sepsal rozpravu, v níž všechněm protestantům radil přijmouti konfessí augspurskou. Blahoslav, ač při osobním setkání o tom pomlčel, nemohl se zdržeti, aby neodpověděl polemickým spisem, z něhož se jeví všecka ta hořkost, kterou jej rada Kratonova naplnila. V posledních dobách zvláště na srdci mu leželo latinské vydání konfessí bratrské. Již 1568 nařídil Eneasovi, ve Wittemberce studujícímu, aby pod vedením Esroma Rudingera pokusil se o překlad některých částí. V červenci 1571 pak, po oné osudné rozpravě Kratonově, ještě očitěji vida potřebu toho, schválně do Wittemberka vypravil milého chovance svého, Br. Cibulku, aby Esroma k provedení celého překladu pohnul. S částkou hotového textu vrátil se Br. Cibulka 14. října do Evančic. Den před tím rozešli se odtamtud starší. Odbývalit tam synodu, ježto Blahoslav již od 5. září prudkou zimnicí trápen jinam jeti nemohl. Chtíce mu práce ulehčiti, přidali mu k písařství Br. O. Štefana a Jana Lorence (Dekr. 236). Velmi sobě přál, aby se mohl i o konfessí s nimi dohodnouti, a byl až nevrlý, vida, že opozděným příjezdem Cibulkovým vše

zmařeno. Překlad a psaní přátel wittemberských sotva že prohlédl. Nechtěl již o ničem mysliti ani mluviti než o smrti. Jedno jen přání opakoval, aby před skonáním ještě spatřil hotovou konfessí a latinskou historii Jednoty (Quell. 332). Nicméně vzmužil se opět, i vydal se v listopadu visitovat okolních zborův. Tu zachvátil jej neduh jeho v Mor. Krumlově, jemuž i podlehl 24. list. 1571. Naplnilo se vidění, o kterém krátce předtím psal věrnému Orlíkovi svému, že se mu zdálo, ano dva sloupové sklesli, což vykládal na Červenku a sebe. „Umřel otec a vozataj lidu Páně v Jednotě, muž veliký a znamenitý, velice pobožný, pracovitý od mladosti, ke všem velice přívětivý, jehož pověst široce mezi jinými národy roznešená vznikla, veliký a drahý klínot Jednoty. Přepříliš brzo, podle našeho soudu, Pán Bůh jej vychvátiti ráčil.“ A slova tato, jimiž Vavř. Orlík mistra svého slavil, nebyla nadsazená. Co do učenosti, neměli tehdá ani v Čechách ani na Moravě muže, jenž by nadeň vynikal. Jak velice přál vyšším studiím, toho nejvýmluvnější důkaz zůstavil ve své filipice proti misomusům. Mládence bratrské, jak mile u nich spatřil skvělejší nadání, posílal na cizí university, jako Enease a Cibulku do Wittemberka, Jindř. Švorce z Semanína a Jiříka Streyce do Tubingů. Rozsáhlé bylo jeho s cizími učenci dopisování. Jmenujeme jen Jana Lasického, Pavla Vergeria, saského ve Vídni vyslance Hub. Langueta, Joach. Kameraria v Lipsku, Esr. Rudingera, Kašp. Peucera ve Wittemberku. Z opatrnosti se v listech svých často podepisoval *Apterix* po matčině příjmení „Bezpero“ a *Macarius* po otcově „Blažek“. Povahy jsa přívětivé a vůbec klidné, když se mu udála příčina spravedlivá, dovedl vystupovati s ohněm uchvacujícím. Podivuhodná jest znalost jeho povah lidských a založená na tom opatrnost politická. Otázek praktických i vědeckých uchopoval se s důmyslem, kterýž vždy udeřil do živého. Zvláště jasně poznával, jak škodná byla Jednotě posavadní její tajivost, i hleděl tomuto nedostatku všemožně odpomoci hlavně vydáním konfessí a historie latinským jazykem. Hluboce pravdivá o tom jsou slova, jež 1571 psal Lasickému, že Jednotě, při všech dobrých stránkách jejich, nedostává se ústou (Quell. 325): Ecclesiam nostram *ore* destitui. (Gindely v ČČM. 1856 Výpisy Šafaříkovy z VIII. a IX. ABr. Slavík v Osvětě 1873. I.).

1. Archiv bratrský. Sv. I.—VI., kde složena starší akta a paměti Jednoty, sestaven, kromě počátku, od Blahoslava. Od něho redigován VIII. sv. od l. 63 a sv. IX. Ve sv. X., od Br. Ondř. Štefana redigovaném, drahně zápisův Blahoslavových.

2. Psaní Br. Zachariášovi z Přerova 15. července 1551 o rozmluvě s kn. Benešem Optátem. ABr. VIII. 48—52. Krom náboženských řečí otištěno při Gram. VII.

3. Psaní Arnošta Krajíře nejvyššímu purkrabí Wolfovi Krajíři z Ml. Boleslavě, čtvrt. po sv. Marku 1554. ABr. VIII. 76—78. „Hanc epistolam nomine D. Ernesti ego scripseram."

4. Čtyry cesty Blahoslavovy do Vídně 1555 a 1557. ABr. VIII. 97—104, 118—125 a 181—188. Něm. překladem Gindelyho v Quellen 126 sld. Kus v ČČM. 1856. I. 32.

5. Historie bratrská, složená ze dvou částí:

První u Jaffeta citována co „O původu Jednoty kniha větší." Ze dvou se skládá svazkův, z nichž první obsahuje dobu 1457—1535, druhý 1536—1541. Obsah šíře vypsán od Šafaříka v ČČM. 1862 (IV. 514). Rkp. Brožovského, nyní v univ. bibl. pražské, druhý fiskál. kancellisty Jana Heidela († 1782) na Strahově. K tomu loučí se některé životopisy 1542—51 otišt. v ČČM. 1843 (IV. 616).

Druhá část od 1546—1554 pod titulem „Historia pravdivá o některých zvláštních věcech a divech božích, obzvláštně při Jednotě bratrské stalých" (IV. 529, 614, 615). Rkp. Bočkův v zem. archivě moravském od 1625, v bibl. arcib. v Praze, v Roudnici. Vypsání vězení Augustova do 1554 vyd. Šumavským 1837, 1—56; ostatek je dílo Bílkovo.

6. Historie hrozného zahřmění božího 1555. ABr. VIII. 104—109. Vypsání toto, co se po smrti Arnošta Krajíře stalo v Boleslavi.

7. O původu Jednoty kniha menší, již Jaffet cituje (IV. 1276) není psána česky, nébrž jest to latinská Summula.

8. Vypsání cesty k Flaciovi Illyrikovi do Magdeburka 1556. ABr. VIII. 142—156.

9. Jednání s Vojtěchem z Pernšteina 1558. ABr. X. 2—4.

10. Odpověď na adnotata, které Jan Laský ku konfessí, 1538 ve Wittemberku vydané, učinil a po Jiřím Izraeli do Čech ku konventu Bratří vypravil 1558. ABr. X. 30—36.

11. Musika, to jest, knížka zpěvákům náležité zprávy v sobě zavírající. V Olom. 1558 (IV. 44). Druhé vydání, rozmnožené regulemi a naučeními potřebnými kantorům a písní skladatelům, jež Bl. 1560 sepsal, v Evančicích vyšlo 1569. Nový naučení těch otisk při Gram. ve Vídni 1857.

12. Kancionál bratrský, 1561 v Šamotulách vytištěný, jejž Blahoslav upravoval. Vložil do něho 49 svých písní, a 17 jich předělal ze starých. Z těch sám (Gram. 283) klade za nejzdařilejší: Vzdejmež chválu po vše věky, Aj přeslavný vítěz pravý, Chvály radostné nebeskému otci (Žalmy V), Z hlubokosti své úzkosti (ib. 62), Věčný králi, Pane náš (ib. 59), O ušlechtilé přirození, Važmež život smrtedlnosti, Ve dnech bídných (ib. 61). ČČM. 1862, 31—42.

13. De novo cantionali bohemico, při čemž „Písní duchovních rejstřík“ 1561. ABr. IX. 318—341. Tamtéž 39—42.

14. Apologia pro editione cantionalis nova. Odpověd Martinovi Žateckému, bakaláři v Domažlicích, na jeho hanlivé o Bratřích psaní. V Evanč. na den sv. Tomáše 1564. ABr. IX. 368—393, k tomu corollarium 407. Tamtéž 42.

15. Prokázaní světlé toho, že církev sv. a její učitelé nevyznávali o člověčenství Krista P., žeby bylo nestvořené a neučiněné. ABr. IX. 393—407.

16. Disputací o čteních nedělních a o novém pořádku kázaní 1565. ABr. IX. 64—101.

17. Zpráva o artikulích Jana Satbaucha čili Sopaucha, kněze třebovského, a nesnázích z toho pošlých 1565. ABr. IX. 15 sld.

18. Nový Zákon. V Evančicích 1565 a 1568, pak v bibli kralické šestidílné 1593, 1601, v jednodílné 1596 (IV. 1180).

19. Zpráva o jednání luter. kněžstva na Moravě 1566. ABr. IX. 136—138. Výňatky v Gind. GBr. II. 467—470.

20. Psaní panu maršálkovi (Berth. z Lipé), v němž jest vysvětlení počtu toho v 13. kap. sv. Jana Zjevení. V Evanč. na tři krále 1566. ABr. IX. 45—59.

21. Psaní panu sudímu, p. Černohorskému o tom, proč Bratří dělí se od jiných jednot a proč lidi k poslušenství zavazují. V Evanč. v prosinci 1566. ABr. IX. 107—131.

22. Filipika proti misomusům: „Poznamenání soudu mého o těch slovích Br. Lukášových, že nic nepsal, čehož by v Jednotě nevzal.“ V Evanč. 15—18. února 1567. ABr. IX. 101—106. Otišt. v ČČM. 1861.

23. Gramatika česká, dokonaná l. 1571. Rkp. v theresianské bibl. ve Vídni. Vyd. ji J. Hradil a J. Jireček 1857.

24. Evangelia neb čtení svatá, kteráž slovau pašije. V Náměšti 1571 (IV. 65). Exempl. v univ. bibl. pražské. Jest to kniha k potřebám ve zbořích ustanovená a notami opatřená.

25. Vitia contionatorum, t. j. vady kazatelův, rozděl. na 4 knihy. Listů 50 v 8°. Rkp. v městské bibl. v Žitavě (Gind. GBr. II. 472).

26. O rotě milovné Anvolimator (snad: Adamitarum, jelikož o nich tu jednáno). Rkp. v městské bibl. zhořelecké (ib.).

27. O vyvolení božím. Rkp. v též bibliothéce (ib.).

28. Duchovní alchimia Joannis Blahoslai. Rkp. v bibl. švedské královny Kristiny. Dudík Schw. R. 117.

Blazius Jan starší, z Ivankovec (turč.), studoval v Křemnici, ve Vratislavi a ve Wittemberce. Stav se knězem A. V., 1704 vedl duchovní správu v Divácích. Odtud se 1705 přenesl do Slov. Lipče. Potom pobyv některý čas zámeckým kaplanem u Pavla Újfalusiho, 1712 přijal faru v Trenčíně. L. 1719 zanechav úřadu kněžského pro neduživost, v Krenči až do 1740 dni života svého trávil. L. 1749 přestěhoval se ke svému synovi do Velké Paluze, kdež ještě téhož roku

zemřel (Tablic Poezie III, Horányi I, Andr. Smak De eruditis Thurócienſibus).

1. Šestnácte písní v Cyt. Třanovského, z nichž některé i v Kleychově kancionále.
2. Libé jádro zpěvův. V Žitavě 1720 u Kleycha (V. 119).
3. Apathečka duchovní v čas morového nakažení potřebná. 1739 (V. 582).
4. Milovníka písní duchovních rozkoše nové. 1743, v Chrud. 1812 (V. 119).
5. Rozkoše aneb okrasa domu božího 1745 (ib.).
6. Břímě uvalené na Hospodina aneb obrana proti Štěp. Dubnicay. Rkp. (V. 776).
7. Pokladnice domovní pro dítky křesť. Rkp. (V. 499) a více jiných spisů, rukopisem pozůstalých.

Blazius Jan mladší, nar. ve Slov. Lipči 8. srp. 1708, syn předešlého. Učil se v B. Bystřici, v Rábu a v Prešpurku; univ. studia konal ve Vratislavi a ve Wittemberce. Vrátiv se domů, stal se rektorem 1735 školy štávnické a 1737 křemnické. Když jej však 1749 z Křemnice vypověděli, přijal faru ve Vel. Paluzi. Zemřel 14. dubna 1773 (Tablic Poez. IV).

1. Písně v Cyth. Tř. a ve funebrálu Jakobaeiho.
2. Celé srdce milosti boží. 1756 (V. 1651).
3. Jazyk slovo boží zpívající (69 písní) 1756 (V. 119).

Blazius Michal, Slovák a kněz evangelický ok. 1800, sepsal několik spisův ascetických; jmenovitě pochází od něho překlad katechismu Rautenbergova (Šaf. LG. 393).

Blažek Michal, Slovák ze Senice, nar. 1753, studia theologická konal v Debrecíně a na universitách nízozemských. Vraceje se domů, ve Vídni požádán byl ode dvou údův osady nosislavské, aby duchovní správu u nich na se přijal. I byv na kněžství H. V. v Debrecíně zřízen, usadil se 1782 v Nosislavi. L. 1784 povolán do Jimramova a téhož roku jmenován superintendentem H. V. na Moravě. Zemřel dne 10. října 1827 (Tardy 237).

1. Heidelberský katechismus. V Brně 1783 (Tardy 255).
2. Jiříka Sixaiho křesť. naučení a modlitby. V Brně 1796 (VI. 2298).
3. Ruční kniha modliteb. V Brně 1809 (ib.) dle vyd. bratrského t. ř. kazatelek z l. 1618 (IV. 1983).
4. Přípravka dítek k več. P. V Litomyšli b. r. (ib.).
5. Malý katechismus pro školu jimramovskou. V Litomyšli 1826, Tureček (VI. 1839).

Bleiweis Gnido, cisterciák sedlecký, o klášteře svém 1743 vydal zprávu historickou „Cistercium“ (V. 475 a 1001).

Blovský Václav Ignác, kněz katolický v první pol. XVIII. věku.

Vigiliae Joanneae (káz.). V Pr. 1724 u děd. Labounových (V. 938).

z Blumenberka V. C. viz **Coelestin Václ.**

Bocko Daniel, nar. 31. pros. 1751 v Demendicích (lipt.). Učil se v Hnúšťanech u rektora J. Drozdíka. Ale rodiče chudobní, nemohouce se odhodlati dát ho na studie, obrátili jej k řemeslu krejčovskému. Nicméně po dvou letech zase vrátil se k náukám. Naučiv se uhersky v Ožďanech, odebral se do Kežmarku a 1777 do Prešpurku, načež se 1779 vydal na universitu jenajskou. L. 1782 stal se duchovním správcem ve Velké Lhotě na Moravě, kteréžto postavení vyměnil za faru v Trnovci (lipt.). Od 1786 do 1803 spravoval církev sarvašskou. L. 1703 složil kazatelství a žil soukromí, až 22. dubna 1806 zemřel (Tablic Poezie IV).

1. První ká zaní v cír'cvi velko-lhotské. V Jindř. Hradci 1783 (VI. 1988).
2. Ruční kancioná l. V J. Hr. 1783 (VI. 197).
3. Náuka k štěstí a blahoslavenství. V Prešp. 1790 (VI. 1283, 1795, 2217).
4. Slabikář. Ve Vácově 1801 atd. (VI. 11).

Boček Bohuslav z Vys. Mýta, nar. 9. dubna 1660, vstoupil 1670 do tovaryšstva Ježíšova. Byl kazatelem po 11 let, navštěvuje při tom žaláře a věznům útěchu přinášeje. Pak stal se rektorem kolleje březnické a j. Zemřel 4. září 1720 (Pelzel 133).

Historie Panny Marie tuřanské u Brna. V Brně 1716 (něm. vydána 1719).

Bodo Matěj, syn evang. kněze v Římavské Báni. Odbyv přípravní školy v B. Bystřici, obrátil se k právům i stal se jedním z nejznamenitějších prokuratorů v Uhrách. Bydle v Štítníku, vyvolen assessorem soudní tabule gemerské, později inšpektorem církví gemerských. Latině sepsal spis o trestním právu uherském (1757). Rok úmrtí jeho není zjištěn (Tablic Poezie II).

1. Zvuk evangelium věčného a pravdy nebeské hlasité zvěstování. 1743. (V. 137). Jest to sbírka písní, hlavně od samého Boda skládaných; těchto 253.
2. Obrana křesť. náboženství. Rkp. (V. 795).
3. Poutník, na spůsob labyrintu Komenského. Rkp. (V. 1507).

Bogádi z Baraně a na Hanzlíkově (Hanzlikfalva) **Jan,** nar. 1726, odbyv přípravní náuky na gymnasiích v Trenčíně, v Rábu a v Prešpurku, oddal se na právnictví. Navrátiv se z patvarií domů; převzal správu svých statkův. Přitom vedl

inspektorství evang. církví bratrstva trenčanského. Zvláštní měl zalíbení v básnickém tvoření; z veršův jeho, které jen rukopisně bývaly šířeny, Tablic (Poezie IV.) výňatek otiskl. Zemřel v Malých Ostraticích 1806.

Bohemář viz z **Strážnice Martin.**

Bohuněk, kněz, sepsal zprávu o štěpích koncem XV. věku. Rkp. v bibl. roudnické (III. 256). Přepisy od Pitrkaffa z l. 1437 a Zdislava Křineckého (Sternberg Pflanzenkunde in Böhmen I. 60 sld., kdež podána i širší zpráva o obsahu knihy Bohunkovy. Srov. Dobrovský LG. 292).

Bohutský z Hranic Jonata, kněhtiskař, syn měšťana na N. M. pražském Jana, kterýž v přátelství žil s Oldřichem Šturmem z Hranic, registratorem při deskách zemských, příbuzným Br. Adama Šturma. Od něho přijat v strýcovství erbovní, což 1614 dosáhlo král. potvrzení. Jonata tiskárnu měl na Starém Městě, od 1605 do 1620. Jmenovitě tiskl věci, kterých kancelář a komora říšská měla zapotřebí (A. Rybička v ČČM. 1864, 307). L. 1606 spůsobil nové vydání Veleslavínovy Politie historické, dedikovav je Vilémovi Slavatě a Krišt. Harantovi z Polžic.

Bojan z Kamené Lhoty František, potomek patrické rodiny čáslavské a měštěnín tamní, popsal utrpení svého rodiště za války o rakouskou sukcessí (Pam. 1865, 139). Rkp. ve sbírce někdy Bočkově (V. 328).

Boleslavský Jan, studoval v Praze, kdež se 1562 stal bakalářem svob. um.; později obrátil se k stavu kněžskému u podobojích.

Káz. o bohatci pekelníku a Lazarovi, nebeském měšťanu. V Pr. b. r. u J. Nigrina (IV. 1592).

Borbonius z Borbenhaymu Matyáš, doktor v lékařství a zemský lékař za Rudolfa II. Zanášel se i skládaním básní latinských. Zvláště báseň jeho „Caesares" takové mu jméno zjednala, že jej Campanus mezi básníky svého času na druhém místě klade. Když se 1609—10 jednalo o zvelebení university, účastnil se Borbonius netoliko porad, ale odhodlal se přijmouti na se i professuru lékařskou (ČČM. 1847. II. 513, 517), ač s toho tuším sešlo. Jakož tehdá nevyhnutedlno bylo, zanášel se B. i spory náboženskými. Když 1615 kn. V. Vrbenský vydal konfessí českou na otázky rozebranou, B. do-

stav spis ten do rukou, i titul i prefací pérem zkommentoval, načež exemplář takto „zmakulovaný“ kn. Jan Cyrillus, do konsistoře přinesl *). Zanedlouho doneslo se o tom Vrbenskému, který už za týden tištěným traktátem Borboniovi odpověděl, (Martinius Důvody XX. Obrana 347—362). L. 1618 účastnil se B. ve vydání veršovaného žaltáře, u Karla z Karlsperka tištěného, připojiv k němu verše latinské s překladem českým. L. 1616 byl mezi defensory, zasedaje zároveň v raddě N. M. pražského, jehož byl měštěnínem. Dne 23. máje 1618 vypraven byl sám druhý mezi stavy do Karlovy kolleje, aby oznámení učinil, že radda i obec novoměstská ke stavům přistupují (Skala II. 126). Po bitvě bělohorské uvězen od rychtáře novoměstského, J. Chrys. Šreple, 20. února 1620 (ib. V. 41) i zůstal déleji ve vazbě na radnici novoměstské; teprvé v máji dne 6. 7. 22. byl se spoluvězni svými od Václ. z Flissenbacha a J. Kapra z Kaperšteina vyslýchán (ib. 73). Jakkoli vina jeho poměrně nebyla veliká, předce rozsudkem 19. června prohlášeným hrdla, cti i statkův odsouzen. K přímluvě knížete Karla z Liechtenšteina, jenž lékařské pomoci Borboniovy užíval, hrdlo mu darováno, a později i doživotný žalář proměněn v dočasný, z něhož 9. října na rukojmě jest propuštěn (ib. 85, 172). Konečně 3. června 1622 docela uvolněn. Mezitím byl knížeti z Liechtenšteina podal suplikaci, kdež se mezi jiným stížnými slovy v něčem dotekl i Šreple. Šrepl, zvěděv o tom, umínil na něm mstu svou zchladiti, i poručil rychtářovu písaři novoměstskému, kdekoli Borbonia na ulici trefí, aby ho pochopům svým kyji, které mu sám na něho odevzdal, dal „dobře zopálati“. Dne 25. června B. vyšel z domu, jda ke svým nemocným po koňském trhu; tu náhle vystoupil písař rychtářův s pochopy, a jali se počestného starce v přítomnosti velikého shluku lidu pražského, bijíce a při každé ráně: „Bývej doma a vrchnost svou nežaluj!“ volajíce, hnáti zpátkem

*) K charakterisování spůsobu Borboniova stůj zde jedna z gloss jeho: „Chybil's, piš pravdu a ne lež; pomni na to, že poselství Hospodinovo děješ, a nevrtej lodičky; sedíš v ní, utoneš s jinými. Nehryz, neujídej, aby i ty sežrán nebyl. Po tom učedlníci Kristovi poznáni bývají, když mezi nimi láska, svornost, starost a péče o slávu boží a vzdělání jedněch od druhých bývá. Ty bouříš dům boží, nestavíš, a lásky ani svornosti v tobě není.“

ku příbytku jeho. Když z poděšení svého se zotavil, šel hned ku knížeti, žádaje za ochranu. Kníže nemeškal mu zjednati nápravu. Šrepl na radnici novoměstské byl uvězen, i zůstal tam až do 27. června, byv po tuhé domluvě knížecí propuštěn (ib. V. 222). Jakkoli však kníže Borboniovi přál, předce nemohl mu výjimky vymoci, když 1627 jinověrci ze země vypovězeni byli, a B. k náboženství katolickému přistoupiti se zdráhal. B. vystěhoval se do Žitavy, odtud pak obrátil se v čele valného zástupu exulantů k Toruni, kdež jim kníže Radivil vykázal pustou osadu (Pescheck Exul. 21). V nové své vlasti dosáhl brzy skvělého postavení; přijat zajisté za lékaře od knížete Vladislava, pozdějšího krále t. j. IV. Zemřel v Toruni 16. pros. 1629 (Hist. pers. 283).

***Boregk Martin,** rodic z Vratislavě, 1588 ve Wittemberce vydal kroniku českou „Bemische Chronika", kterou Boček a po něm Jungmann (IV. 429) omylem pokládali za spis český.

Borott Jan, Slovák z Pezinku, kněz evang. A. V., 1784 přejal duchovní správu v Habrech, odkudž po Čaplovičovi byl povolán za kazatele do osady české v Žitavě. Tam jej shledáváme od 1793 do smrti (Tardy 160). L. 1830 podepsal se „správcem církve evang. ostatků českých exulantův", i byl v skutku poslední kněz jejich. Zemřel 1832 (Peschek Ggref. II. 489).

1. Dvojí kázaní o stálosti v náboženství. Přitom krát. historie o původu města Žitavy a biografie tamních seniorův. V Žitavě 1793 (VI. 2005).

2. Památka třetí jubil. slavnosti augšpurské konfessí. V Žitavě 1830 u Sayfarta (VI. 2260).

Borovský z Borovna Blažej, nar. okolo 1570. Od 1597, kdež zřízen byl na kněžství, vedl duchovní správu na rozličných místech, jmenovitě v Černomicích pod Řípem, v Hranicích, v Kolíně (1606), až se z jara 1607 dostal do Chrudimě na faru u sv. Kateřiny. Zde se církevních věcí horlivě ujímal. Zachovala se památka, že hned po příchodu svém vybíliti dal kostel (Pam. 1861, 43). Že si brzy dovedl získati i přízeň obecnou, toho důkazem jest oslava, která se mu stala, když mu 20. června t. r. narozen syn Jan Ludvík. Šest měšťanův a učitelův chrudimských opěvalo událost tuto latinskými básněmi (Zpráva A. Rybičky). Přes to přese všecko necítil se v Chrudimi spokojeným, neboť již 1608 dožadoval se u Hradečanův, aby mu po Z. Tribuleciovi dali faru lochen-

skou (Švenda Ž. Obr. V, 147). Za nedlouho pak došla naň pohroma, kterou sám prudkou svou povahou byl zavinil. Když 1609 konsistoř pod obojí od stavův s přibráním Bratří obnovena a přitom bratrskému seniorovi, an první po administratoru místo zaujímal, rozhodný vliv na kněžstvo bratrské vyhrazen byl, tu kn. Blažej kněží kraje svého svolal a jal se před nimi zřízení konsistoře haněti, řka, že bude-li senior na fary dosazovati moc míti, tudy kněžstvu administratorovu ujma far bude. Ano i defensorům podal spis stěžovací, že se na některé kollatury dosazují kněží z Jednoty a tudy jiným kněžím že far ubývá. Pro toto bouření proti porovnání, mezi stavy podobojími učiněné, kn. Blažej od defensorův do Prahy byl citován, obviněn, za buřiče odsouzen, vězením ztrestán a jméno jeho, na příklad prý jiným buřičům, z kněh konsistorianských u přítomnosti celé konsistoře, všech defensorův a množství kněžstva od nejv. komorníka, Jana J. ze Švamberka vymazáno 28. července 1610 (Ohlášení proti Martiniovi 59; Skala I. 326 a II. 59, kde zúmyslným omylem m. Blasius čteno Blazénus). Dříve však, nežli rozsudek ten nad ním vynešen, kn. Blažej Chrudim opustil a odebral se, konec dubna 1610, na faru do Dašic. Potom farářoval v Sezemicích 1612, v Černilově 1615, v Holohlavech 1616, spravuje odtamtud i Semonice a Chlumec. Konečně dal se na Moravu, kdež jej nacházíme farářem ve Zdounkách (Wolný I. 2, 326. slove tam Blasius Burowný). Borovský byl oblíbený kazatel a společník. Nebylo křtin, svateb, pohřbův a jiných hodův, aby jej nezvali do domů měšťanských i do dvorův zemanských, a on řečmi svými nebavil hosti, jichž modní pochoutkou bývaly rozpravy náboženské. Řečí pohřebních 1598—1616 učinil 60, jež pak ve zvláštní sbírce vytisknouti dal. Jmenovitě kázal při pochovávání Pavla Korky z Korkyně, Václava i Jiříka Záruby na Žamberce, Mik. Opršala z Jetřichova, Jana st. Jezvenského, Jana Vrchlabského z Vrchlabí, Jana st. Příbka z Otaslavic a j. (Sl. N. I.).

1. Dvanáctero kázaní o pokání. V Hradci Kr. 1603, 1616 (IV. 1617).

2. Knížka o povětří země české. V Pr. 1613 (IV. 818).

3. Manipulus concionum funebralium, t. j. kázaní pohřebních snopček svázaný. Dva díly. V Hradci Kr. 1616 (IV. 1692). Ded. I. díl Janu Rud. Trčkovi, Jách. Ondřeji Šlikovi, Bartoloměji z Waldšteina na Miletíně, II. Jindř. Kunatovi Dobřenskému.

4. Hypomnema epistolarum. Výklad řečí epištolních nedělních, kteréž se od adv. do sv. Troj. čtau dle konfessí české, jinak augspurské. V Hradci Kr. 1617 (IV. 1541).

5. Řeč učiněná od B. B. faráře holohlavského (Klíč 18).

6. Troje kázaní o umučení a vzkříšení (Klíč 18; IV. 1617).

7. Hádaní člověka s pokušením (Index; IV. 1899).

Borový Antonín, učitel na obecné škole ve Zlaté Koruně ku konci XVII. věku.

1. Zrcadlo pošetilosti. V Pr. 1792, 1795 nákladem Krameriovým (IV. 783).

2. Zrcadlo příkladův k naučení a obveselení. V Pr. 1794 (ib.).

Bosák Jan z Chyše, františkán, 1554 byl kazatelem v Plzni, i sepsal 26 rozprav, ježto 1555 v jedno sebrané vydal. Všecky směřují proti Bratřím a jiným církve katolické odporníkům.

Enchiridion, t. j. knížky a ukázaní . . o svátostech a jiných všech církve sv. pořádcích. V Pr. 1555 (IV. 1258). Ded. Jáchymovi z Hradce. Spis o moci boží a církve, jejž Jungmann (l. c.) co 1555 tištěný uvozuje, zdá se býti totožný s Enchiridiem.

Bosák Jan, řečen též **Aquensis, Vodňanský,** rodem z Hlivice v Opavsku, vstoupiv do řádu františkánského (minorum de observantia), vysvěcení přijal v Poznani. Do Čech dostal se okolo 1490. L. 1496 proti mistrům pražským uveřejnil spis jakýs o přijímání podobojím, jemuž Mr. V. Koranda odpovídaje převzděl „matrikát" (matratum stř., matracca vl. = hrkačka. Šaf.) Léta 1499 vydal spis o zlém 1500 přijíti majícím. Poč. XVI. věku přebýval ve Vodňanech, kdež 1508 dokonal slovník svůj nazvaný „Lactifer" a 1509 sepsal spis o nepoškvrněném početí P. Marie. V l. 1511 a 1524 žil u Horažďovic „in loco S. Angelorum", odkudž 4. bř. připsal Zdenkovi Lvovi z Rožmitálu latinský traktát o Bratřích: „Locustarium Fr. J. Aquensis de sectis et diversitate atque multiplicatione Begardorum in terra Boemiae", jehož přepis zachoval se v bibl. Ottobonianské v Římě (Dudík Iter Rom. I. 279). Některý potom čas byl v Bechyni, kamž mu „quidam haereticus innominatus" poslal traktát „Triplex funiculus" (univ. bibl. pr. XI. E. 1.). Tu se v klášteře počal cíititi nespokojeným. „Musilť prý vždycky sem i tam choditi a na jiné žebrati, a tak ani se nemohl nic učiti." K tomu přistoupily i pochybnosti náboženské. L. 1547 odhodlal se k rozhodnému kroku. Rozžehnav se po přátelsku s guardiánem kláštera jindřichohradeckého, ve kterém tou dobou přebýval, s přivolením jeho a opatřen jsa přímluvčím

listem Ondřeje Ungnada na Hluboké, vydal se do Prahy předstoupit před konsistoř p. o. se žádostí, aby byl přijat v počet kněžstva kališného. Dne 5. srp. konsistoř mu toho povolila pod tou výminkou, aby prvé k oltáři nepřistupoval, leč by pod pečetí Ungnadovou list přinesl nebo od jiných vysvědčení, že „pod římskou stranou mše sv. při oltáři sloužil a kněžstva užíval“ (Bor. I. 211.) Poslední o něm zpráva je z l. 1549, kdež sepsal poslední svůj spisek náboženský.

1. Matrikát (III. 718). V Korandově manualníku 38—81.

2. Proroctví o zlém 1500 přijíti majícím. Rkp. v univ. bibl. pr. (III. 906).

3. Vokabulář Lactifer. V N. Plzni 1511 (III. 34). Prvotní tuším rkp. ve Vodňanech, popsaný v ČČM. 1843, 148.

4. Rozmlouvání mezi Jindřichem a Janem o nepoškvrněném početí P. Marie. Rkp. v un. bibl. pr. (III. 760).

5. Snažení Satanáše, aby si vystavil babylonskou věž v Sasích. Rkp. tamtéž od l. 1549 (IV. 527).

Bosák Kliment, kazatel v Jindř. Hradci, 1524 byl na sjezdu podobojích, v kolleji Karlově před hromnicemi držaném (Mart. Obrana 340). Sic jinak nevíme o něm, leč co Blahoslav (Gram. 286) napsal: „Předešlého času byl také dobrý muž a pobožný v Čechách povstal, Kl. B., nezadní kazatel. Ten i písniček pobožných drahně skládal, i některé knihy jeho jsou tištěny.“

1. O pravdě spasitedlné, jejž Blahoslav (l. c.) kritisuje.

2. Písničky tři, o vrchnosti, o lstivém utrhání a ženách lstivých 1563 (IV. 60).

3. V kancionále, 1617 od S. Palmy vydaném, položeny sou i písně Klimentovy (IV. 119, Kleych 42).

4. Písně Klimentovy v kancionále Miřinského (Hanuš Dod. II. 6). Sedm jich přejato do kanc. Kleychova.

Bosan Frant. (chybně u Jungm.) viz **Bojan.**

z Boskovic Marta, dcera Václava z Boskovic († 1482) a Kunky z Kravař, sestra nešťastného Jaroslava († 1485) a klassicky vzdělaného Ladislava († 1520). Narodila se ok. 1466. Kdežto oba bratří její byli katolíci, ano Ladislav, prvé nežli se panství ujal, i knězem a kanovníkem olomouckým, přilnula Marta k Jednotě, kteráž za příkoří svých pod Vladislavem II. v ní nalezla odhodlanou obránci. L. 1503 žila v Litomyšli. Mik. Trčka, setkav se tam s ní, naříknul Br. Vavřince Krasonického, kterýž se t. r. z „lživého toho nářku“ zvláštním listem očišťoval (Bl. Hist. 110). Nejv. kancléř Albrecht z Kolovrat

dosáhl toho s pomocí sekretáře králova Dr. Augustina Olomouckého, že vydán byl dekret proti Bratřím a ochráncům jejich ze stavův vyšších, kterýmž zejména nařízeno, aby Bratří od pánův svých ke 27. pros. 1507 postaveni byli na radnici pražské před preláty a mistry. Krok tento tak velice se příčil řádu zemskému, že se rozvážný Vilém z Pernšteina viděl pohnuta k důraznému protestu (25. list. 1507), starší pak bratrští učinili psaní ku králi, ve všem se jemu zpravujíce a prosíce, aby mohli předložiti konfessí svou. Marta uvázala se v to, aby list ten českým i latinským textem s přípisem svým poslala králi. Přípis její u dvora budinského nemalou spůsobil nevoli, kteráž se očitě jeví v odpovědi královské od 15. pros., hrozící „lotrům kacířským“ beze vší milosti ze země vypleněním. Ještě ostřeji, než král, pronesl se Bohuslav z Hasisteina. „Chce tomu tuším ďábel“, dí slavný humanista „aby bez žen nevydařilo se žádné kacířství v církvi. Mělať naše Marta následovati raději příkladu Marty staré, a starati se o len a přeslici, nikoli na spůsob nemoudré mužatky sápati se proti víře katolické.“ Týmž duchem nadšeny byly dva listy Dr. Augustinovy, jež král s odpovědí svou byl poslal Martě. Bratří Dru. Augustinovi jsou „nevěrní a ohyzdní otroci, pikharští chlapi“, Marta pak „ne ona hospodyně Kristova, ale šenkéřka ďáblova.“ Na den mladátek shromáždili se sice nejvyšší úředníci s mistry a preláty na radnici staroměstské, ale nedostavilo se leč několik nepatrných osob z Jednoty, kteréž podkomořímu podali spis ospravedlňovací, načež bez dalšího jiného opatření byli propuštěni. Bratří pak uchopili se dvou psaní Dr. Augustinvých jako příhodné proti nepřátelům svým zbraně, i dali je do veřejnosti spolu se svou na ně odpovědí. Episodou touto končí se, pokud nyní vědomo, Martino u veřejnosti působení.

1. List Dr. Augustina 14. list. 1506, český. (Výňatek Gind. GBr. I. 501).

2. Dekret královský proti Jednotě, jehož ani datum ani text nejsou známy (Palacký Děj. V. 2. 121).

3. List nejmenovaného pána, snad Viléma z Pernšteina, v Novém Městě 25. list. 1507 (Arch. Č. VI. 354).

4. List od Bratří psaný králi Vladislavovi 1507. (III. 752).

5. Psaní Martino ku králi (Blah. hist. 112; Arch. Č. VI. 355).

6. List Dr. Augustinův 14. pros. 1507. (Výňatek u Gind. I. 501).

7. Odpověď králova panně Martě 15. pros. 1507 (Blah. hst. 113. Arch. Č. VI. 356).

8. List Bohuslava z Lobkovic k Pibrovi (Palacký ib. 123).

9. List tento od Bratří dán na rathaus v Starém městě pražském panu podkomořímu a všem pánům auředníkům (svědčící pánům, rytířům a všem vůbec). V Litomyšli 1507 (III. 753).

10. Odpověď na dvoje psaní nějakého Br. Augustina, někdy probošta olomauckého, králi Vladislavovi 14. list. 1506 a 14. pros. 1507 v Budíně podané. B. m. 1508 (III. 756).

Božan Jan Josef, farář v Chroustovicích, znatel a milovník hudby. Dlouhá léta snášel písně s notami k velkému katolickému kancionálu. Nemoha však nakladatele najíti, obrátil se prosebně k Františkovi Ant. hraběti ze Sporcka, jenž společně s dcerami svými úsilovně se zasazoval o šíření spisů francouzských, jmenovitě Sacyho, kapucína Ivesa Pařížského, kardinála z Noailles, hraběte z Cheverny, abbéa Boileau, Karla Drelincourta, kn. Courbona, kn. Mik. Clausina, a j. v překladech německých, rozdávaje každého po 5.000 a 10.000 výtisků zvláště na panstvích svých. Božan v naději své se nezklamal. Sporck vykázal mu potřebný náklad a přešťastný stařeček jal se hned dílo své tisknouti, ale nedočkal se vydání jeho, zemřev mezi tiskem 1719. Sporck kancionál Božanův po kostelích a obcích štědrou rukou rozdaroval. „Als hat diese edle und tapffere Nation billigmäszige Ursach, gegen ihren diszfälligen wohlthätigen Landsassen mit ewiger Dankbarkeit verpflichtet zu verbleiben", jsou slova, kterými panegyrista Sporckův řeč na oslavu skutku toho zavřel (Leben eines herrlichen Bildes wahrer und rechtschaffener Frömmigkeit. Von Gottwald Caesar von Stillenau, der Wahrheit liebenden Gesellschaft Mitglied. 1720).

Slavíček rajský na stromě života slávu Tvorci svému prozpěvující, t. j. kancionál aneb kniha písební (sic m. písenní). V Hradci Král. 1719 (V. 117). Ded. Fr. hrab. Sporckovi.

Brandeyský František Jan, kněz olom. diecese, farář v Podhradní Lhotě a od 1733 v Břestu, kdež do 1740 vytrval (Wolný I. 2, 125).

Káz. při korunování mar. obrazu u sv. Tomáše v Brně 1732 (D'Elvert Nachtr. 282).

Brazidin Jakub, sousedá horník na Horách Kutných, přepsal 1619 kroniku Pulkavovu, císaře Karla IV. život a celou kroniku Vavřince z Březové 1414—1422 v starém českém překladě. Rkp. v bibl. děčinské, předtím u Pelcela (St. let. XI. Palacký Würdigg. 208).

Brendl R. D. 1703 vydal život sv. Petra z Verony, dominikána (V. 1309), sám tuším jsa téhož řádu členem.

Brewer Vavřinec (V. 1554 chybně „u Wowria a Brewtra"), kněhtiskař v Levoči, jenž od 1631 do 1648 (V. 1550) byl činným. Po něm tiskárnu vedl *Samuel*, 1680—1700. Některý čas (1703—5) *Žofie* vdova Samuelova na tiskárně hospodařila, 1711 pak jménem dědiců Sam. Brewera se tam tisklo. Poslední z rodiny té známý kněhtiskař slul *Jan* 1735 (V. 63).

Breviář český v rkp. kapituly mikulovské z polovice XV. věku (Čas. matice morav. 1873,4). Jiný na pergaméně psaný daroval Dobrovský poslední abatyši u. sv. Jiří, po jejížto smrti nalezen nebyl (LG. 250; III. 927).

Březan Václav mladší svá léta ztrávil v Ml. Boleslavi. Vypravuje zajisté o násilí, jež Adam Krajíř 1580 provedl nad bratry Markvartem a Jiřím Vančurou v Kosmanosích, dokládaje k tomu, že „toho nedaleko tehdáž byl" (V. z. R. 246). Zdá se, že pobýval tam u Br. Jana Kalefa, biskupa bratrského, od něhož „v dobré pobožnosti a vůli boží byl vyučen a příčinou jeho k pravému poznání víry čistého slova božího došel." Máme zajisté zato, že spisovatel kroniky české proti Hájkovi obrácené, jejíž rkp. se z bibliotheky rožmberské dostal do Stockholmu, není nikdo jiný než Březan. Ku kronice té vztahují se slova Veleslavínova ve předmluvě ke „dvěma kronikám" 1585 pronešená, kdež praví, že nejmenovaný historik již od drahně let snažnou o vypsání dějin českých práci vede, nelituje ani zdraví ani nákladu. Domněnka o totožnosti Březana s historikem tím nejmenovaným, již od Šafaříka pronešená, nabývá podstaty, pomyslíme-li, že Petr Vok, do jehož služeb Březan co archivář vstoupil, sám byl přívrženec Jednoty a tudíž rád přijal k tak důvěrnému úřadu muže stejnéhopřesvědčení náboženského. Nad to pak není pochyby, že v Boleslavi, jakožto v sídle církevní správy bratrské, hojná bývala příležitost, naučiti se pracem dějepravným a manipulaci archivální. L. 1597 byl Březan již v Třeboni. Tehdá totiž složil registřík všech listin tamního archivu, jenž se nyní chová v Roudnici. Od 1602 do 1608 pracoval o velikém katalogu bibliothéky rožmberské ve čtyrech foliantech, jenž za Ferdinanda III. s bibliothékou tou na Hradčany převezen a odtud od Švédů od

nešen byl, nyní pak v Stockholmě sa nalezá (Dudík Schw. R. 74.) L. 1604 přepsal aneb spíše přepsati dal sbírku kněh lékařských, kterýž rukopis tamtéž uložen (ib. 179). Mezitím pracoval na historii domu rožmberského do 1545, z níž 1609 krátký výtah učinil. Na to jal se 1610 spisovati život Viléma z Rožmberka obsáhlým rozkladem, i byl 1611 hotov s přední částí až do 1569, kteroužto pro Petra Voka přepsal a tento ji krátce před smrtí svou sobě i přečetl. S ostatkem hotov byl do července 1611, ale zpořízení přepisu prodlilo se až do ledna 1612, kde pán byl již pochován. L. 1616 sestavil registrum listův na pány ze Švamberka se vztahujících, a 1617 je na čisto přepsal (IV. 505). Tím se končí vědomosti o Březanovi. Palacký (Würdigg. XV) za poslední činnosti jeho rok klade 1619.

1. Kronika česká, proti Hájkovi namířená a do l. 1160 provedená. Rkp. od 1608 v Stokholmě (Dobrovský Reise na Schweden 61; ČČM. 1851, II. 64; Dudík Schw. R. 167). Ded. Br. Janu Kalefovi.

2. Kronika rosenberská do 1545 provedená. Rkp. z části v Třebonském archivu.

3. Rosenberské kroniky krátký a sumovní výtah 1609. Otištěn od Palackého z rkp. jindřichohradeckého v ČČM. 1828. IV. 39—89 spolu s rodokmenem. (IV. 505). Něm. překlad v Cerronské sbírce (Dudík M. Gesch. Q. 467).

4. Padesátiletný letopis, t. j. poznamenání některých věcí paměti hodných p. Viléma z Rosenberka. V Pr. 1847 (ib.). Přel. do němčiny (Ungar in Balb. II. 258).

5. Život Bohuslava ze Švamberka a

6. Historie domu Šternberského (rkp. v Třeboni).

Březina Matouš Václav, knihtiskař, jenž po J. Rykovi držel tiskárnu v Litomyšli od 1636. L. 1641 nadělen byl privilegiem od arcibiskupa hr. Harracha, aby tisknouti mohl knihy všeho druhu, pokudby od děkana a piaristův litomyšlských uznány byly za dobré. Když 1645 v říjnu vojsko Torstensonovo, táhnouc od Brna, Litomyšl obsadilo, uložili vůdcové švédští Litomyšlanům 2800 tolarův kontribuce, kterouž když tito celou zplatiti nemohli, Švédi odcházejíce vzali s sebou v zástavu dva radní městské, totiž Jana Braunera i knihtiskaře Březinu; ale již nazejtří je sousedé litomyšlští, sehnavše mezitím peníze, ve Vys. Mýtě vyplatili. Březina zemřel 1651, zanechav tiskárnu vdově své Dorotě, která, vdavši se za Jana Arnolda, věnem na tohoto ji přenesla. (Jelínek Litom. II. 71, 177). Po Březinovi zachovaly se paměti litomyšlských událostí z l. 1600—1645, jichž rkp. se tam podnes nalezá.

z Březové Vavřinec, mylně z **Březiny** a **Bysinius** zvaný, rodem z Prahy a syn bezpochyby některého z dvořanův královských, nar. 1370. Oddav se na studie, směřoval k stavu duchovnímu; co „žák“ již dosáhl fary lounské 1391. Prominutí let, jehož k tomu bylo zapotřebí, vymohla mu v Římě královna Žofie. Mistrem svob. um. stal se 1394, načež některou dobu na universitě zůstal, zanášeje se studiemi právnickými. Faru lounskou, či vlastně důchody její, měl ještě 1406, kteréhožto roku se uvozuje i co majetník domu na St. Městě pražském (Tomek Zákl. I. 208). Potom vstoupil ve službu dvorskou, konaje tuším povinnosti písařské v kanceláři králově. Králi k zábavě, aby prý „budoucích věcí jistotu mohl poznati, kterážto okryta jest u podobenství kolotavých znamení“, přeložil „Somnium Slaidae“; k žádosti komorníka králova, Jana z Ejzemberka, sepsal kroniku obecnou; jiným spoludvořanům tuším k libosti zčeštil cestopis Mandevillův. Týmž nejspíše během povstal i spis jeho o slávě Čechův, Bohemův a Slovákův, o kterém Hájek píše. Viděti z toho, že mezi milci Václavovými zastupoval stránku slovesnou. Když po smrti Jíry z Roztok statky jeho připadly na krále a on je 1413 znova dělil, dostaly se platy na Mělníce, Brozánkách a na N. M. pražském co vyšehradská léna Mr. Vavřincovi (Arch. Č. III. 483), kteréžto darování si tento 1429 knihami městskými pojistiti dal. Po smrti králově žil v Praze, kdež 1423 na St. M. koupil a 1428 prodal jeden z domů, ježto po odešlých měšťanech na obec připadly (Zákl. I. 67). Před l. 1427 vznesla naň radda novoměstská prosbu, aby přeložil jejich privilegia, jelikož text latinský, při tehdejší kleslosti školního vyučování, málokomu byl srozumitedlný. Jako v případech takových zhusta bývá, roznášely se klevety, že překladem svým vedl ke zkrácení práv městských. Když pak 1427 připojil se k těm, kteří stáli o vypuzení Zigmunda Korybuta, užil toho některý z přívrženců knížecích a v písni o události té obvinil Mr. Vavřince, že

umie písmo přeložiti,
z pravdy křivdu učiniti (Výb. II. 314).

Opatrnost Novoměstských za nedlouho v jiné příčině se ukázala užitečnou. Když při dobytí Nového Města skrze Staroměstské 1434 originalie privilegií na zmar přišly, mohli se k

dolíčení pravosti přepisův odvolati ke svědectví Mr. Vavřincovu, na kteréž Zigmund, přes odpor Staroměstských, potvrzení vykonati kázal (St. l. 102). V pozdních letech svých, asi po 1437, jal se Mr. Vavřinec latinským jazykem psáti děje české za své paměti. Počal rokem 1414, ale teprv od 1419 šířeji se rozepsal, i dovedl dílo své až do poč. 1422. Postavení jeho strannické nikterak se v něm neukrývá; byltě kališník a tudíž odpůrce strany táborské, i chtěl jako na výstrahu potomstvu vylíčiti všecky hrůzy války občanské, jimiž Čechy, jež znal v kvetoucí době Karlovské, před očima jeho byly zmítány a hubeny. Mimo to zůstavil: Carmen coronae Boemiae pro tropaeo sibi divinitus concesso circa Ryzmberg et Domažlic 1431. Báseň tato tištěna v Dobnerových Monum. II.; báseň i spis „De gestis et variis accidentibus regni Boemiae" ve Fontes rer. austriacarum 1856 péčí K. Höflera.*) Rok úmrtní Vavřincův není zjištěn; Jungmann (II. 74) klade 1455 (Palacký Würdigg. 202).

1. Snář či vlastně „Knihy snového vykládanie." Rkp. (týž snad, co podán králi Václavovi) v bibl. Dietrichsteinské v Mikulově, jiný v Stockholmě od 1471 (Dudík Dietr. Hs. 48, Schw. R. 188). Vydán 1550 od Hájka z Libočan, 1580 od Dačického (II. 165). Výňatky ve Výb. II.

2. Kronika světa. Rkpy. v univ. bibl. pražské dva, z nichž jeden (XVII. F. 47) z počátku XV. věku. Nezachovalo se z ní leč dvě části. První (do l. 70) obsahuje děje nejstarší až do spálení křivých prorokův, Achaba a Sedechiáše; druhá děje od r. 3 až do 678 po Kr., nejsouc než větším dílem porozšířený překlad Martina Polona (II. 74). Výňatky v Anthologii I. a ve Výb. II.

3. Jana Mandevilly (John Maundeville) cesta po světě, zčeštěná z německého překladu kanovníka metského Oty z Dimerinku či z Daymarku. Rkp. u ryt. z Neuberka od 1445 a j. Tišt. v Plzni 1510, 1513 a často potom (II. 79). Srov. Dobrovský LG. 1818, 165.

Brhel (Birhel) Jan, farař od 1719 v Studené, od 1721 v Jaktaru a od 1730 v Prostějově, kdež 1753 život svůj dokonal (Wolný I. 2 a 3, 13 a 240).

Jan jménem i skutkem. V Olom. 1732 (V. 972 a 1346). Kázaní.

Bridel (Bridelius) Fridrich, syn Václava Bridle, písaře radního ve Vys. Mýtě, nar. 1619. Co osmnáctiletý mladík vstoupil do tov. Ježíšova (1637). Devět let učil na gymnasiích, šest let kazateloval a konečně 15 let v missionářství ztrávil. Se zvláštní péčí ujímal se dvou sestřenců svých, Jiřího a Jana

*) O českém překladu viz **Brazidin.**

Aleše Čapkových, z kterých onen stal se jesuitou, tento pak dostoupil proboštství boleslavského. Bridel co missionář prochodil hornaté končiny Boleslavska, Hradecka, Chrudimska a Čáslavska; vyhledával zvláště rozptýlené zbytky českých Bratří, nedbaje přitom ani nepohod ani neschůdných cest, ani nepřívětivosti, ano i bití od rozmrzelých nad jeho horlením jinověrců. Když 1680 vypukl mor v Kutné Hoře, vydal se tam spolu s Jiřím Čapkem a jinými spolutovaryši obsluhovat a těšit nemocných, při čemž sám i se sestřencem nákaze podlehl a 15. října 1680 život svůj dokonal. Oba pohřbeni sou u kostela sv. Barbory, kdež jim 1701 Jan Aleš Čapek postavil náhrobek (Pelcel 46; Šembera V. Mýto. 123).

1. Život sv. Ivana. V Pr. 1657 (V. 1269).
2. Mik. Causina den křest. V Litomyšli 1657, v Pr. 1662 (V. 1411).
3. Stůl Páně. V Pr. 1659 (V. 724).
4. František sv. Xav. V Pr. 1659 (V. 1269).
5. Nadašiho rok marianský. V Pr. 1661 (V. 1417).
6. Jiskra slávy svatoprokopské. V Pr. 1662, v Litomyšli 1689 a 1699 (V. 1269). České zpracování latinské knihy od samého Bridle sepsané.
7. Jod. Kedd zahrada getsemanská 1662 (V. 1562).
8. O zázracích u pramene sv. Václava v Bavořích. V Pr. 1662 (V. 1180).
9. Zástupce duší v očistci. V Pr. 1674 (V. 724).
10. O sv. Liboriovi, patronu proti kamenu. Z něm. (V. 1269).
11. Katechismus katolickey, s novými obrazy v nově na světlo vydaný, též křest. učení veršemi vyloženy (sic). V Pr. 1681, 1684 (V. 174, 724).
12. Duše v očistci. V Pr. 1694 (V. 724).

Brikcí z Licka (Ličska) či **Zlicka** (Briccius de Licsko), rodic kouřimský, studia svá konal v Praze, kdež se 1508 stal bakalářem, 1513 mistrem svob. um. Potom několik let na universitě přednášel. Tou dobou měl 1515 nesnázi s Mr. Václavem, jenž ho nectně byl nařknul. Rektorovi podařilo se celou věc bez hluku ukliditi; jen z jeho v pamětech universitních zápisky, že Mr. Brikcího podle zachovacího listu jeho všickni mají za mistra dobrého a poctivého, z řádných rodičův pošlého, poněkud domysliti se lze, co se vlastně bylo přihodilo (St. Un. 84). Opustiv universitu, přiženil se na Novém Městě pražském i brzo ve správě obecní zaujal místo vynikající. Po sjednocení St. a N. Města 1518 volen do společné raddy i zůstal členem jejím ve všech následujících obnovách (St. let. 421, 435, 455, Bart. 32). Nové učení německého reformatora nezůstalo naň bez účinku, i brzy shledáváme jej mezi předními jeho zastanci.

V osadě sv. Štěpána většího, kdež tuším byl osedlý, přikazoval kněžím, aby těla Kristova přílišně ani nechválili ani tupili. Kn. Jeronýmovi od sv. Haštala, vraceje mu uschované formáty, pravil, že veliké bláznovství jest, pro kněžství a listy nato choditi do Vlach; však i bez těch listův a toho chození mohli by býti dobře kněžími (Bart. 97). Smýšlení toto samo vykazovalo mu stranu, kam se postaviti. Hlavsa, náčelník strany pokročilé, mimo Sobka neměl věrnějšího stoupence nad Mr. Brikcího. L. 1521, když se Čechové konečně odhodlali, králi Ludvíkovi poslati válečnou pomoc proti Turkům, byl Brikcí spolu s Jak. Strnadem předním v houfě Pražanův. Ale nedojeli do Uher. Uslyševše na cestě, že sultán ze země odešel, vrátili se nazpět a po všech svatých již zase byli v Praze (St. let. 450). Mezitím strojila se v Čechách usilovná reakce proti směru luterskému, k níž se Lutherův na oko nedávno přítel, Mr. Havel Cahera, spojil s Mr. Janem Paškem a s Zikou Vaníčkovic. Ti počátkem srpna 1524, potají stranu svou zbrojně spravivše, věc vedli tak, že protivníky do nastražených sítí vehnali. Dne 8. srpna došly Mr. Brikcího, an té doby purkmistrem byl, zprávy o rocení na Malé Straně. Bera to za pravdu, svolal večerem raddu, aby proti hrozícímu nepokoji učinila opatření. Ani Zika ani Pašek do schůze nepřišli, sami pak účastníci její, dozvěděvše se ze zpráv rychtářův městských, že všecken ten poplach byl planý, pokojně a ničeho netušíce domů se rozešli. Ale Pašek a Zika roztrousili po městě, že poplach večerní byl jen záminkou, aby Hlavsovci spiknutí a zrádu svou proti nim osnovati mohli. Lid pověstmi těmi rozčilen začal se bouřlivě u radnice staroměstské shromažďovati. V čele nejprudších vrazil Zika do radní světnice, i jal se jménem krále a obce Sobka, Hlavsu, Brikcího a j. obviňovati, a nedada těm, kdo z nich byli přítomni, promluviti, s úřadův je ssadil a u vězení odvésti kázal. Následkem násilnického tohoto kroku Brikcí se svými zůstal ve vazbě, a teprv v listopadu, když se Karel z Münsterberka vrátil z Budína, domohli se toho věznové, aby byli slyšeni. Kníže zachoval se v tom velmi stranně a slabošsky. Nevědělť králův zástupce věznům jiné rady, než aby odpůrce a násilníky své prosili o propuštění. Mr. Brikcí se všemi soudruhy mužně tomuto ponížení se vzepřeli. Jediné, čeho dosáhli, bylo, že kníže písemné

jich věci vyložení spolu s sepsáním Paškovcův poslal ke dvoru. Král Ludvík, nebyv ani určitě zpraven, o koho se tu jedná, 18. pros. vydal rozkaz, aby věznům dána byla svoboda, ale zároveň, aby rozprodavše vše, co drží v Praze a v okolí, jinam se vystěhovali. Ve třech nedělích (11. ún. 1525) musili město opustiti. Brikcí s Hlavsou usadili se v K. Hoře, i počali odtud dovolávati se práva. Ale Paškův v Uhrách spojenec, arcib. Szálkán, pilně bděl nad tím, aby ani jeden z prosebních listův jejich králi nepřišel do rukou. Posléze, nevida jiné rady, odebral se v červnu Hlavsa sám do Budína i zjednal si pokradmo slyšení u krále, kterýž nemálo byl překvapen, dověděv se, že mužové králi věrní takovým hanebným spůsobem byli týráni. I vydán hned rozkaz, aby mezi stranami spůsobeno bylo narovnání; ale s nevalným úspěchem. Teprv po druhé cestě Hlavsově v srpnu podařilo se spojenému úsilí královny Marie a Adama z Hradce, že stavům položena schůze do Kolína. Tu Hlavsa výmluvností svou dovedl toho, že všecka města král. prohlásila se proti Pražanům. Ale ani tím se Pašek ustrašiti nedal. Již předtím byl manželkám vypovězených měšťanův nařídil, aby statky své v Praze prodali; nyní pak je (11. pros.) obeslal na radnici i poručil, aby se konečně ve čtyrech nedělích za svými muži ven vybrali. V té tísni vydal se Hlavsa spolu s Brikcím opět do Budína, i tolik aspoň vymohli, že král (11. led. 1526) vzkázal přísně Pražanům, aby manželek vyobcovanců nechali s pokojem. Docílivše toho, nekvapili domů, nýbrž zůstali u dvora, aby důkladné o stavu věcí mohli dáti poučení. Teprv 12. bř. byli zase v Hoře. Stihání zřejmé sice poustalo, ale do Prahy nesměli, dokud Ferdinand I. mocnější rukou, než Ludvík, vlády se neuchopil, a zrušiv jednotu pražských měst moci Paškově 1528 konec neučinil. Prázdeň, kterou Brikcí měl „za onoho nevinného neštěstí svého“, přivedla jej k první literární práci. Nemaje tehda nic co činiti, jal se práva městská z latiny do češtiny vykládati, pořádati a registrovati (Přípis k Ferd. I.). Jmenovitě místokancléř Jiří Žabka z Limburka, seznámiv se s ním, dovedl výtečných jeho schopností oceniti a králi vylíčiti. L. 1529 propůjčen Mr. Brikcímu erb s přídomkem, na starodávní název rodiště jeho upomínajícím, „z Ličska“ či vlastně (jak Hájek píše) „z Zlicka“; zároveň ustanoven sekretářem soudu hejtmanského v Praze, od kteréhož po 1534

ustoupil, stav se písařem soudu komorního. Za starších let, zdá se, Brikcí od mladistvého pro náuku Lutherovu zápalu poupustil, navrátiv se k náhledům mírných kališníkův. Tím jediné vysvětluje se přátelský jeho svazek s Hájkem a s tuhým staroutrakvistou, Pavlem Bydžovským. Onoho k vydání kroniky nejen pobádal, ale i podporoval, s tímto pak společně vydal Miličův spis o zarm. církve (II. 162). Poslední svá léta ztrávil v Čáslavi, usadiv se tam co měšťan. Mezi prvními členy tamního literatského spolku (1539—43) nalezá se i jméno jeho (Pam. 1864, 127). Z jara 1543 dvakrát poslán byl do Prahy, aby tam spůsobil deskový vklad statkův čáslavských. Zemřel 16. list. 1543 (St. Un. 122), jakož se podobá, v Čáslavi, a tam i pohřben (Sedláček Děje Čáslavě 168).

1. Titulové stavu duchovního a světského. V Pr. 1534 (IV. 1133). Ded. místokancléři Jiřímu Žabkovi z Limberka.

2. Práva městská. V Litomyšli 1536 (IV. 930). Ded. Ferdinandovi I. a purkmistru i raddě St. M. pražského.

3. Sententiae philosophicae, t. j. naučení mudrcuov o spravování a saudech lidských. V Pr. 1540, pak v Olom. 1558 a 1563 (IV. 726). Ded. pražské raddě.

4. Předmluva ku kronice Hájkově 1541 (IV. 416).

5. Miličovy knížky o zarm. církve, 1542 společně s P. Bydžovským (II. 162).

Brněnský Jiří Mikuláš narodil se počátkem XVI. věku, vzdělání svého nabyl na některé universitě cizozemské, nepochybně ve Vídni, i dosáhl tam stupně mistrského ve svob. uměních. Okolo 1550 vyučoval na jedné z farních škol pražských, pak v domech šlechtických. L. 1567 vydal učební knihu o umění početním, i věnoval ji žákům svým, Janu, Vilémovi, Jaroslavovi a Albrechtovi, synům pana Jindř. Mik. Hasišteinského z Lobkovic (Smolík v Živě 1864).

Knížka, v níž obsahují se začátkové umění arithmetického pro pacholata a lidi kupecké. V Pr. 1567 (IV. 741).

Brodecký viz **Mathiades Václ.**

Brodský Adam viz **Tesacius A.**

Brodský Šimon, kněz pod obojí, 1573 vydal výklad na X. božích přikázaní (IV. 1502).

Brosius Václav, rodic horšovotýnský, příbuzný Šimonovi Brosiovi, proboštu pražskému († 1642). Studoval v kolleji klementinské, kdež v theologii dosáhl stupně mistrského, i stál v úzkém přátelském spojení s Václ. Šturmem, jemuž v boji proti

Bratřím buď zjevně, buď bez jména, buď pod přijatým jménem (Vitolid Poskok) nemálo byl nápomocen, vládna pérem ostrým i vtipným. Jmenovitě „Šesti důvody“ velmi se Bratří hluboce dotekl. Od Jednoty mu pod jménem Sylvia Uberina odpovídáno. Mimo to překládal populární brožurky jesuity Jiříka Scherera.*) Na děkanství litomyšlské dostal se před 1584 i vytrval tam pod ochranou katolické rodiny pernšteinské až do 1594, kdež se stal proboštem v Jindřichově Hradci. Zemřel po 1613.

1. Veystraha věrným Čechům . ., aby mohli znáti, jakey jest rozdíl mezi učením Mr. J. Husi a učením Bratří Boleslavských v artikuli o večeři Páně. V Litomyšli 1584, 1589. Na rubu tit. listu obraz Husa před kalichem klečícího a Augusty kalich vylévajícího. Dále položena stará píseň katolická: „Vítej milý Jezu Kriste, vítej synu Panny čisté“, kterou Lukáš nebo Augusta předělali: „O přeslavný Jesu Kriste, synu Panny vždycky čisté“ (IV. 1333).

2. Šest důvodův, kterýmiž se prokazuje, že Jednota Bratří Boleslavských z Boha není. V Pr. 1587, v Litomyšli 1589, 1591, 1613 (IV. 1323).

Proti tomu od Sylvia Uberina „Odpověď“ 1587 (ib.), a na tu od Brosia:

3. Apologia t. j. obrana proti nedůvodné a nestřídmé odpovědi S. Uberina na místě Bratří Boleslavských, kterau dává na šest podstatných důvodův Dra. V. Šturma. V Pr. 1587 (ib.).

Na to opět odpověď Uberinova (ib.).

4. (Jiříka Scherera) Chodcovský plášť pikhartského, luteryanského a jiných novotných sektářuov učení. Obraz chodce a tyto verše na tituli:

Teď sedí chodec, má sukni zedranau,
z rozličných flekův v hromadu splácenau,
která znamená učení sektářské,
zvlášť roty pikhartské a luteryanské.

B. m. 1588 (IV. 1326).

5. (J. Scherera) O nové a neobyčejné monstrancí, s kteraužto jeden predikant (Max Biber) léta tohoto 1588. v Rakausích a v Štyrsku se procházel a lidem posluhoval. B. m. (v Litomyšli). (IV. 550, kde omylem Awerbeck jmenován překladatelem').

6. Koule Danielova viz **Poskok**.

7. Jak. Feychta pět kázaní na 20 neslušných příčin a zjevných klamův . . od Pikhartův proti katolickým smyšlených. (Z něm. přel.). V Litomyšli 1589. 1591. V Pr. 1628 (IV. 1599). Ded. Oldřichovi Felix. z Lobkovic.

8. J. Scherera rozmlauvání o ceremoniích a řádích křtu sv. mezi farářem a bábau luterianskau. V Litomyšli 1591 u Graudence (IV. 1338).

9. Kázaní o svátku těla božího. V Litomyšli 1594 (IV. 1599).

---

*) Jiří Scherer, jeden z nejhorlivějších zastanců katolictva, rodem byl ze Schwatzu v Tyrolích, působil co učitel, jmenovitě pak co kazatel po 45 let. Zemřel 1605 v Linci.

10. (Jiř. Scherera) Křesť. vojenská kázaní. V Litomyšli 1596 (ib.). Tři kázaní proti Turkům vzbuzující.

11. (J. Scherera) Jisté umění a zaklínání proti střílení, bodení, sekání atd. V Litomyšli 1596 (ib.).

12. O přijímání svátosti těla a krve Páně, rozmlauvání mezi dvěma osobami (Pavlem a Janem). Dle něm. spisu 1587 v Nise vydaného. B. m. 1598 (IV. 1356).

13. Ohlášení proti pikhartskému netopýři. V Litomyšli 1599 (ib.). Spis psaný proti Bratru, kterýž, kryje se anonymitou, vydal soukromí obranu jakousi na spis č. 12. Tohoto svého odpůrce Brosius nazývá netopýřem, „zmotaný pikhartský mozek" jemu vyčítaje.

Brotec Václav Josef počátkem XVIII. věku byl děkanem v Počátkách.

Archa úmluvy (sv. Barbora na Horách Kutnách). V Pr. 1715 v koll. jesuit. (V. 918).

Br. z Brzozowa Valentin, starší bratrský v Polště, kancionál český, od Jednoty 1541 u Severina vydaný, do polštiny přeložil. Překlad jeho vytištěn 1554 v Královci pruském skrze Alexandra, tehdá tam usedlého, pod titulem: „Księgi chwał boskich, to jest pieśni duchowne s czeskego języka na polski przez X. Walentego z Brz. nowo przełożone", a věnován králi Zikmundovi Augustovi. Brzozowski zemřel 1570. *)

z Brozánek viz **Leva Zikm.**

Brtvín Jan z Ploškovic sepsal před 1535 knížku na dvě stránky rozdělenou, z nichž první jedná o spůsobu a životu křesťanském, „kterak by člověk sám sebe, přitom i jiné vésti měl, zvláště pak ti, kteříž nad jinými v světě panují", druhá o hospodářství, jmenovitě o spravování panství, povinnostech hejtmana, úředníkův a služebníkův panských, o držení soudův mezi lidem poddaným, o přihlédání pánově. O okolnostech životních Brtvínových nic vědomo není.

Knížka tato dvě stránky v sobě drží: o spůsobu a životu křesťanském, o pořádku s strany hospodářství. V Pr. 1535, 1540 a 1587 spolu se Správou Černobýlovou a ded. Janu Labounskému z Labouně (IV. 858).

Bruncweikar Stilfried z Podhoří (Podhorský), kněz podobojí, 1625 buď v cizině nebo někde v Čechách pokradmo vytisknouti dal:

---

*) Později vydán kancionál bratrský polským textem 1569 a 1646. L. 1589 bylo nové vydání již téměř doděláno, až tu celá zásoba požárem města Ostrorogu zmařena i s pamětmi Jednoty (ABr. XIII. 589). Bratří obratno i písně polské zčešťovali, jakož několik takových překladů i v Kleychově kancionálu.

Christi theanthropi etc. O nejsvět. jediném prostředníku. 1625 (V. 684).

o Bruncvikovi povídka, prvotně v XIV. věku sepsaná veršem, podobně Tristramu a Tandariáši. Rkp. v univ. bibl. pražské z XV. věku. Vyd. od Hanky 1827 a ve Výb. II. Srov. Feifalík v Sitz. Ber. W. Ak. 1859 a Maloch v Sl. N. Také do Rus přenešena byla dosti dávním časem a rovněž i k Maďarům (III. 96).

Bruncvik Zachariáš, rodic z N. M. pražského. Spolu s bratrem Ondřejem dal se na kněžství, a oba dostali se do Chrudimska. Ondřej 1587 byl farářem v Heřm. Městci, Zachariáš 1595 dán kaplanem do Chrudimě, odkudž se 1604 v témž postavení dostal do Prahy ke sv. Jindřichu. L. 1606 povolán za děkana do Žatce, odkudž se před 1615 dostal na děkanství do Prachatic. Zdá se, že po 1620 přestoupil k církvi katolické.

1. Kázaní osmnáctero od 1606 do 1615, z nichž historicky zajímavější jsou: 1606 o morové ráně, 1608 o zemětřesení koncem 1607 (připsáno raději městské ve Vys. Mýtě), 1615 o zemětřesení v Bechyňsku a Prachensku (IV. 1420 a 1422).

2. Zrcadlo zkázy m. Jerusalema. V Pr. 1610 (IV. 1884).

3. Starožitnost kšaftu večeře P. V Pr. 1613 (IV. 1417).

4. Srovnání dvau tyrannův církve. V Pr. 1613 (ib.). Též latině.

5. Spis potěšitedlný rodičům pro odchod dítek zesnulých v morové ráně 1613 (IV. 1889).

6. Pharmacopoeia seu myrrhothecium psychocorporeum, apatéka neb sklad lékařství duch. i tělesného. 1633 (V. 1389).

Bruno viz **z Raupova Hynek.**

Bubenka Jonáš, kněz evang. v Ochtiné, obstaral 1685 v Levoči první českým textem opatřené vydání Komenského díla Orbis pictus, sám k tomu zhotoviv dřevořezy (Šaf. LG. 387).

Bubla Martin k rozkázaní Zdenka ml. z Waldšteina na Brtnici přepsal český Hodinář (horarium), k němuž připojen Žaltář, stč. kalendář, Husovo kázaní o umučení Páně. Rukopis nyní v Stockholmě (ČČM. 1851. II. 75, Dudík Schw. R. 147).

Budechius či **Budek z Falkenberka Šimon Thadeáš,** kněz evangelický, jenž se zanášel naukami přírodními a stál ve službě Rudolfa II., jsa jeho „v kovích a drahém kamení mocně nařízený inquisitor“ anebo, jak se latině psal „caesareus rerum naturalium inquisitor.“ Aby povolání své ke skoumání

hornickému odůvodnil i historicky, vypravoval, že nějaký lešín Budek, Hadač nad jiné slovútný, v Budči školu vyzdvihl a v ní tejnému věcí přirozených umění jakož i věštbám, kteréž prý těch časů za největší moudrost se pokládaly, učedlníky a učedlnice své vyučoval. Chodili prý pak k němu do té školy nejpřednější mládenci a panny, z nichž nejvzácnější Přemysl a Libuše. (Paprocký o stavu městském, Kořínek 4). Budek jakožto potomek tak proslulého mistra, za svého věku ovšem daleko větší, než obyčejní přírodovědci, mohl se dožadovati vážnosti v oné chase dobrodružných zlatodějů.

(Verše) na smrt Zikmunda Smiřického ku potěšení p. Hedvice, manželce jeho. V Pr. 1608 (IV. 190).

Budovec z Budova Václav, příjmím **Kozí bradka,** syn rytíře Adama a Johanky z Chlumce, nar. 1547. Byl-li od mládí vychován v Jednotě, či později k ní přistoupil, vědomo není. L. 1565 vypraven od rodičův do cizích zemí na učení, ačkoli po 1567 některý čas ztrávil i na pražské universitě pod zvláštním vedením Adama Hubera, jenž mu později 1587 upomínkou na onu dobu svůj „Regiment zdraví" věnoval. Projel Německo, Dánsko, Anglii, Nizozemí, Francii a Vlachy, kdež i Řím navštívil. Pozdržev se na akademiích tamních, jako 1572 ve Wittemberce (Pam. 1871, 72), seznámil se s předními učenci svého věku; jmenovitě s Theod. Bezou, slavným učencem kalvinským, v bližší stoupil známost, tak že jej Slavata (II. 307) žákem jeho nazývá. Spatřiv i nejpřednějších knížat a králův dvory a přiučiv se obyčejům i jazykům hlavních národův, vrátil se po dvanáctiletém cizincování k rodičům 1577 (Antialk.). Avšak, oblíbiv si cesty, převelice žádostiv byl také východní země projeti. Tu sotva že několik neděl doma pobyl, došel ho dotaz, chtěl-li by s císařským poslem Joachimem Sinzendorfem jeti do Cářihradu, k čemuž ihned s radostí přistoupil. Co hofmistr poselství císařského pobyl v Turecku sedm let (Hist. persec. 229). Seznámiv se s jazykem tureckým i arabským, jakož i s náboženstvím Osmanův, častá míval s Turky i s renegáty rozmlouvání. Pilné studium koranu, dle latinského překladu 1550 tištěného, roznítilo u něho ohnivou nenávist k mohamedanismu, jakož o tom svědčí „Antialkoran", spis s rozhorlenou vroucností proti nauce Mohamedově bojující a sic jinak mystickými ideami naplněný, jejž brzo po

návratu svém do vlasti sepsal. Prvotní jakés navržení díla toho věnoval 1593 císaři. Z Cářihradu v říjnu 1579 německému učenci Dav. Chytraeovi k jeho žádosti obšírnou poslal správu o církvích v Řecku a v Asii, připojiv k tomu posloupnost a skutky posledních králův perských a gruzinských. List tento Chytraeus vytiskl v spisku svém: „Oratio de statu ecclesiarum hoc tempore in Graecia, Asia, Africa, Ungaria, Boemia“ (Francofurti 1580). Dokonav úkol svůj v Turecku, jmenován jest od Rudolfa II. 14. srpna 1584 (Auersberg Appell. Ger. II. 107) radou nad appellacími. L. 1589 vedle Rudolfa II. spolu s jinými úředníky zemskými učinil přísahu na obnovení smluv s královstvím polským, kteréž válkou arcikníže Maximiliana se Zigmundem Švédou o korunu polskou byly přerušeny (Dačický v ČČM. 1828 II. 94.) Pak dovídáme se o něm, že 1591 od Jana Ratibora Sekerky kupoval statek Lobkovice s Neratovicemi za 11.750 kop gr., ale trh ten vinou prodavcovou zůstal nedokonán (ČČM. 1836, 296). L. 1597 přítomen byl sám třetí co král. komissař sněmu moravskému (Žer. L. I. 41). V důvěrném poměru trval s Karlem z Žerotína, jenž ho 1592 v listu z ležení u Rouenu mezi přátely pražskými zvláště pozdravovati vzkazuje (I. 84); s ním i s Illesházim a jinými náčelníky uherskými mnoho si dopisoval. L. 1603 vystoupil poprvé veřejně co obhájce Jednoty bratrské, chtěje vůbec krajanům svým vydobyti svobody náboženské. Dne 11. ledna jménem rytířstva opřel se proti mandátu, 1602 vydanému, kterým další provozování náboženství Bratřím zakázáno. Od dávné doby neslyšáno na sněmě českém řeči tak výmluvné a tak smělé. Když domluvil, nadšením a důležitostí okamžiku až k slzám byl pohnut. Rudolfovi podána supplika, při jejímž sepsání Budovec neposlední měl účastenství. Avšak císař velice naň proto zanevřel; i vzat jest pod závazek, že se k zodpovídání povždy dostaví. Od té doby poustoupil od činnosti veřejné (Gind. GBr. II. 333—341). Po strýci svém Kristofovi († 1602) dědil část Mnichova Hradiště a Kocňovice. L. 1604 od Kateřiny Říčanské ze Smiřic koupil Zásadku. L. 1606 nalezáme Budovce na cestě po Moravě (Žer. L. III. 50). Dvě léta později k přepsání půjčil Petru Vokovi z Rožmberka spisy své Antialkoran, Kroniku duchovní a Kšaft duchovní (Dudik Schw. R. 151). Když 1608 nastal boj mezi Rudolfem II.

a arcikn. Matyášem, Budovec s Karlem z Žerotína a Petrem Vokem přidržoval se arciknížete. Na sněmě, od Rudolfa tehdá svolaném, stavové evangeličtí a bratrští z příznivých jim okolností nový vzali přístup k tomu, aby sobě vymohli svobodu náboženskou. Budovcovi, kterýž mezitím 1607 přijat do stavu panského, 23. května na sněmě uloženo, aby přání ve spis uvedl. V červnu, když Matyáš před Prahou stál, nalezal se mezi poslanci Rudolfa II. a stavův, kteří s ním v Dubči vyjednávali o mír. Když pak válečný lid Matyášův opouštěl Čechy, provázel Budovec vojsko uherské co královský kommissař. V Pardubicích strhla se krutá seč mezi vojáky a selským lidem; krveprolévání trvalo do noci, než se kommissařům podařilo rozkacené houfy ukrotiti (Skala I. 185). S událostmi následujícího roku 1609 jméno Budovcovo spojeno nerozdílně; o vymožení majestátu přední jemu náleží zásluha. Budovec byl tehdá nejen světskou hlavou Bratří, ale i vůdcem stavův protestantských vůbec. Horlivostí svou všecky pohromadě udržoval i staral se, aby celé hnutí rázu náboženského nepozbývalo. Na sněmě hlavním byl řečníkem. Vyslancům, k. př. uherským, on býval vstříc posílán, aby je vítal. Když stavové direktory sobě zvolili, zaujal mezi nimi Budovec přední místo, ještě zvolený k tomu Petr Vok z Rožmberka přítomen nebýval. Dne 9. čce. císař konečně majestát podepsal. I mezi defensory nad konsistoří a akademií zvolen 10. října Budovec; 26. března 1610 vzat do kommisse, která na starosti měla reformu university (ČČM. 1847 II. 511,516). O této své činnosti 1608—10 zůstavil obšírné paměti v jazyku českém, přední to pramen dějepisný pro onu dobu. Po vydání majestátu hájil Jednotu proti choutkám luteránův, kteří Bratřím rovné právo upírali, zastírajíce se konfessí českou. L. 1611, když po vpádu pasovském Frant. Teynagl byl zatčen, Budovec z rozkazu stavův byl při výslechu jeho. Rok po tom přikoupil druhou část zboží hradištského s hradem Mnichovým Hradištěm (Pam. 1864, 27). L. 1614 tiskem vydal svůj Antialkoran, obraceje se v předmluvě k rytířstvu českému vůbec a k Pražanům zvláště. L. 1616 uveřejnil v Hannoveru latinský spis: „Circulus horologii lunaris et solaris, h. e. brevissima synopsis historica etc. repræsentans ex Vet. et N. Test. continuam seriem præcipuarum ecclesiae et mundi mutationum.“ Proti čemuž když lu-

terský theolog Dr. Matyáš Hoë z Hoëneggu z Lipska polemicky vystoupil, odpověděl Budovec knížkou: „Gnomon apologeticus circuli horologii historici“ (Francofurti 1617). Při jednání o přijetí arcikn. Ferdinanda za krále 1617 byl Budovec, tehdáž rada soudu dvorského a komorního, mezi těmi, kteří žádali, aby se prvé stalo potvrzení všech privilegií stavovských a především majestátu (Skala II. 31). Ale v sněmovním sezení samém, když stavové činili své přímluvy, se Budovec prostě a bez dalších dokladův snesl s přímluvou nejv. purkrabí, Adama z Šternberka, jakož se zachovali i jiní krom Viléma z Lobkovic, Šlika a Thurna (Slav. II. 271). Vůbec nebylo jeho účastenství při hnutí stavovském tak rozsáhlé, jako 1609. Při rokování o supplikaci k místodržícím a k císaři 11. března 1618 na sjezdu v kolleji Karlově napomínal, aby se zmínka stala i o impressí, kteráž stavům pod obojí byla zabraňována. V osudný den 23. května byl na kanceláři české, když Slavata, Martinic a Fabricius byli s oken shazováni. Po skutku tom zvolen (25. kv.) mezi direktory; 18. září obrán k spisování odpovědi na proposice stavův moravských. Tehdáž i on i Vilém z Roupova jednali s Žerotínem, jenž hrozící boje odvrátiti se snažil. V lednu 1619 vypraven s poselstvím direktorův k sněmu moravskému do Brna. V březnu nařízen mezi kommissaře k interposicí v Chebu. Na sněmě 19. srpna vyjádřil se proti přijetí Ferdinanda II. Při jednání o zemské hotovosti a opatření potřebných k tomu prostředkův ohlásil se (21. srp.), že v tak důležité potřebě stříbra ani zlata za nic nepokládá a netoliko klenoty odvede, ale i hrdlo pro vlast vynasaditi chce. Nazejtří zvolen do kommisse k sepsání spisu ospravedlňovacího příčinou zavržení Ferdinanda II. Při volbě nového krále Budovec podporoval Fridricha Falckého, i bylo naň a tři jiné pány vloženo, aby jménem sněmu volbu tuto psaním jemu oznámili. Po korunování jmenován od Fridricha komorníkem a presidentem nad appellacími. Když do Prahy přijeli poslové Betlena Gábora, latinskou řečí je přivítal. L. 1620 v červenci chtěli stavové vypraviti vyslanství do Konstantinopole i podáno na Budovce, ještoť v mladém věku svém v Turcích byl a obyčejův národa toho povědomost má, aby tu legací na sebe přijal; ale on sešlostí věku z toho se vymluvil. Za to mu přikázáno, aby vyslance tureckého Mehmed-agu slavně uvítal, hrad a Prahu jemu

ukázal a s ním jednání vedl (Skala a Slavata). Tehdá B dovci a Vilémovi z Roupova věnoval Pavel Ješín své vydá Dalimila Po bitvě na Bílé hoře Budovec, vyprovodiv ma želku svou Annu z Wartemberka, syna Adama a vnuky*) Prahy, vrátil se, aby se nezdálo, že korunu českou, kte jemu a Ottovi z Losu k ochraně svěřena byla, opouštěl Dů jeho zúplna vydrancován a on pak uvězen. Když Pavel Ar tin, appellační sekretář, navštíviv jej, se ho tázal, proč ne prchl, odvětil Budovec mezi jiným: „Syt jsem dnův svýc Pán Bůh račiž vziti duši mou k sobě, abych nespatřil pohro které, jak vidím, zachvátí vlast mou.“ Dva kapucíni poko šeli se v posledních dnech obrátiti jej, oba však theologick jeho zběhlostí poraženi ustoupili. Podobně dařilo se dvěm jesuitům, kteréž Budovec známosti písma přemohl. O to vypravoval kn. Rosaciovi, jenž jej v žaláři navštívil. Jelik žádný duchovní bratrský k odsouzeným nebyl připuštěn, skon bez svátosti a nejsa knězem doprovozen na staroměstské náměstí 21. června 1621. Heslo jeho bylo: „In Deo fortitudo

1. Kroniky duchovní katolické na 4 díly rozdělené. Rkp. v Stockholm (ČČM. 1851. III. 36).

2. Tureckého podvodného náboženství aneb raději bezboženství hrozné v učení i obcování jejich pošlého krátké poznamenání. Ded. cís. Rudolfovi 1593. Rkp. tamtéž (ib.).

3. Kšaft duchovní. Rkp. tamtéž (ib. a Dud. Schw. R. 152).

4. Akta a příběhové, kteří se dáli od tří stavův král. českého tělo krev pod obojí přijímajících od 1608 do 23. ún. 1610. Rkp. v Schafgotsch ské knihovně ve Warmbrunnu v Slezsku Y. d. 54. (Gind. GBr. II. 497 IV. 448).

5. Anti-Alkoran. V Pr. 1614. (IV. 1428. Hanuš v Sitzb. d. böhm. G 1868 I. 116—124). Spis ten dělí se na tři díly, z nichž první podává obs koranu: v druhém vyvracována náuka Mohamedova: třetí pak obsahuje ře menších spisků. Jsou to: 1) horologium lunare t. j. měsíčný kompast, zrcadlo z Mojžíše a prorokův, 3) hor. solare t. j. slunečný kompast, 4) zrca z Nového Zákona (náuka bratrská), 5 kontrfekty Messiáše a Antikrista, harmonia o St. a Nov. Zákonu, 7) o přelivných proměnách v světě, 8) o a padlých od víry křesťanské, 9) o rytíři křesťanském. Latinský spis nah smíněný zdá se býti téhož obsahu co horologia u Alkoraun.

6. Účastenství při rozličných spisech od stavův 1618 vydaných, jmenov při apologii IV. 1065).

Pan „**Bukůvka**“ složil píseň: „Blud se z husta roz

*) Vnučka jeho Anna Magdalena zemřela 1625 a smrt její oslavena bá t. r. tištěnou „Echo pokřební“ (Pam. 1866. 328).

posledního věku“, již Br. Jan Roh potom zpravil lépe, načež přijata byla do kancionálu 1541 a i do šamotulského (Blah. de cant.). Byl to buď *Albrecht*, jenž 1540 od Petra Dobřenského v Lipnici nazván byl podle přísloví moravského „tatérským bičem“ (t. j. novým zemanem), očež jej 1541 před soud předvolal (Rel. Tab. 263), anebo *Petr* na Červené Lhotě, jenž 1556 byl komorníkem soudu olomouckého (Ryb. v Sl. N. X).

Buoc č. **Bůc Jan,** Slovák, jenž v druhé polovici XVIII. věku žil ve Štávnici, okolo 1770 sepsal písně, ježto se tehdá obecně zpívaly, mezi nimi několik prostonárodních, pak básně, jakéž bývaly v obyčeji při svatbách, gratulace, konečně pověry a rozličné domácí rady.

Sbírka ta rukopisná chová se nyní knihovně Matice slovenské. Otištěna od Šasinka v Archivu II. 51—77 (v Tur. Sv. Martině 1873).

Burda Jan, rodic z Pelhřímova, kněz p. o. luterského směru, 1616 byl farářem ve Velikých Kněžicích.

J. Gerharda (gen. superintendenta v Koburce a prof. v Jeně † 1637) Knížka velikých potěšení plná. V Pr. 1616 (IV. 1909, Klíč 48). Připsána bývalým úředníkům žateckým.

Burger Kajetán, kněz katolický, jenž 1715 farářem byl v Budějovsku blíže Ledenice.

Kázaní při sekundici faráře ledenického Tom. J. Havlíčka. V Pr. 1715 (V. 919).

Burger Vojtěch, kněz katolický, 1730 administroval faru v Jirnách.

Plast strdi a roj včel (sv. Jan Nep.). V Pr. 1730 (V. 958).

Burian doktor viz **Sobek B.**

Burius Jan, narozen ve Sv. Ondřeji v Liptově, kdež otec jeho Jan 1634—48 byl kazatelem. Dokonav studie domácí odebral se na universitu marburskou. L. 1666 stal se rektorem školy v Panské Dolině u Bystřice, odkudž 1670 povolán za německého kněze do Krupiny. L. 1672 s jinými knězími Uhry opustiti musev, pobýval ve Vratislavi a v Břehu, až po mnohých cestách 1686 opět do Krupiny zavítal, kdež 1699 život svůj dokonal. Hlavní jeho díla psána jsou latině: Dissertatio de perioecis (Wittembergae 1659), Memorabilia martyrum duorum in Hungaria, Micae hist.-chronolog. atd. Do kancionálu Třanovského přeložil z něm. jednu píseň: „Pane již v pokoji.“ (Tablic Poezie I, Sl. Pohl. I. 2.)

Byčkovský Jan viz **Facilis Jan.**

Bydžovský František Viktor, kněz katolický, 1765 v Pr. vydal: Dvojnásobné království Ježíše Krista (V. 811).

Bydžovský Jiří viz **Kezelius Jiří.**

Bydžovský z Florentina Marek, syn měšťana a primasa bydžovského Václava Moravce († 1569), jenž 1568 vymohl, aby N. Bydžov za město svobodné a věnné byl prohlášen (Slav. k l. 1569). Marek, nar. 1540, záhy odeslán na universitu pražskou, kdež se 1559 stal bakalářem a 1565 mistrem (LD. II. 383, St. Un. 163). Tehda již nazývá se „M. Bydžovinus a Florentino"; 1575 erbovnictví jen mu potvrzeno. Brzo po dosažení hodnosti mistrské (1567) přijat byl do kolleje Karlovy, i jal se na universitě čísti o hvězdářství a mathematice. Na l. 1570 poprvé vyvolen děkanem, kteryžto úřad pětkrát zastával, pilně se staraje o prospěch fakulty své. Jmenovitě přihlédal k divadlu akademickému, i nebylo za jeho děkanství ani jedné deposice beánův, aby studenti nějakou hru byli neprovozovali. Když 1589 konec října Kodicill náhle zemřel, vloženo na Marka, co nejstaršího kollegiata, nejen rektorství, ale i proboštství kolleje krále Václavovy. Rektorský úřad spravoval šestkráte (1589, 1590, 1594—6 a 1602). Když byl již 37 let professoroval a v 64. létě věku svého stál, z čista jasna překvapeni vrstevníci jeho zprávou, že se oženil. Pojalt za manželku vdovu Kateřinu Slivenskou, s kterou obdržel nákladnickou živnost na N. M. pražském. Hned v den svatby přijal právo měšťanské a vstoupil do pořádku pražských sládků, aniž by kollej kr. Václava mistrům byl odevzdal anebo počet učinil. Z toho nemalé pobouření na universitě. Mistři, zvěděvše o tom, co se stalo, nemeškajic sami se v kollej, kde Marek posud choval své věci, nehrubě šetřice slušných ohledův, uvázali a Mr. Martina Bacháčka na proboštství zvolili. Mr. Marek velmi se popudil a s ostrou žalobou k císaři se obrátil. Proti tomu mistři opětili svými stížnostmi, viníce Marka, že prý se vytrhnul z jich jurisdikci jako „čáp z konopí", v ničemž pořádku nezachovav. Konečně podařilo se purkmistru a raddě novoměstské, kteří se v to jako přátelští úmluvci vložili, mezi stranama učiniti narovnání. Ale Marek vždy ještě závazkům svým dosti učiniti se vzpíral, tak že teprv 1608 sporům bylo konec (ČČM. 1847. II. 392). Kyselost, která těmito běhy spůsobena byla, ještě déle potrvala. Ani smrt muže,

kterýž tolik let a takovou měrou universitě sloužil, jí neulahodila. Když 15. září 1612 Mr. Marek s životem se rozloučil, nebylo nikoho, kdoby událost tu v pamětech akademie pražské byl chtěl zaznamenati. Jediný Mr. Pr. Paconius oslavil památku jeho latinskou elegií. Marek pochován v kostele božího těla a hrob jeho označen nádherným památníkem mramorovým a nápisem, jenž se končí heslem „Me beat alma fides.“ Latině složil rozměrem horatianským báseň na Bart. z Löwenburga, jenž universitu ustanovil dědicem 1581, pak Tabule meteorologické 1582, jež připsal Pavlu z Koldína (Pelcel Abbild. III. Mikovec v Lumíru 1851, 301. Smolík v Živě 1864, 224).

1. Život císaře Maximiliána. V Pr. 1589 (IV. 432).

2. Rudolphus rex Bohemiae XXI., obsahující zprávy o dějích, jež se od korunování krále tohoto 1575 až do úmrtí nejv. purkrabí Adama z Hradce 1596 v Čechách a v jiných zemích, zvláště v Uhrách zběhly (ib.). Širší zpráva o tomto univ. bibliotheky pražské rkpu. od Tomka v ČČM. 1846; hojné výňatky otištěny od Mikovce v Lumíru 1851.

Bydžovský Pavel příjmím **Smetana**, z N. Bydžova, nar. 1496, studoval na universitě pražské, kdež dosáhl bakalářství. Vysvěcen byv, bezpochyby v Benátkách, na kněžství, po všecken svůj život zůstal neodstupným přívržencem starovérné strany podobojích, která se jen spůsobem přijímání lišila od katolíkův. L. 1535 stal se farářem u sv. Havla na St. M. pražském, a hned počal zavazovati nevole s mistry akademie pražské, mezi nimiž tehdá učení luterské vždy širší dostávalo průchod, skoro vždy svá kázaní jimi otvíraje nebo zavíraje. Vinil je, že nechodí ke zpovědi ani k přijímání; i hrozil, nezmění-li se v tom, že jim pohřbu církevního nedá, ani zvoniti. Dále, že se sklátili u víře, a třetí, že jsou almužníci (čímž míněno, že plat svůj z fundací berou). Rektor tehdejší, Mr. Jiří Písecký, 28. dub. 1536 s děkany a mistry předstoupili před konsistoř, na kn. Pavla proto žalobu vedouce. Pavel 4. máje na žalobu odpovídal, dílem se k tomu, oč ho nařkli, znaje, dílem pak zastíraje se tím, že mluvil o učencích obecně, mistrův výslovně se nedotýkav. I konsistoři i mistrům, pro uvarování většího v té věci povyku, na tom záleželo, aby přec na soudy vznášena nebyla, i podali ji tudíž na rozsudí, kteříž rozhodli v ten smysl, že kn. Pavel, jelikož se jen pro neznalost privilegií a statut universitních skutku svého dopustil, před shromážděním university učiniti má odprosbu (Bor. I. 113, St. Un. 107).

Od té doby kn. Pavel mistrův nechal na pokoji, za to však počal boj proti konsistoři podobojí, ve které rovněž směr luterský čím dál tím důsažněji bral převahu. První k stížnostem příčinu dal tím, že 1538 biskupovi vídenskému, Janu Faberovi, známému odpůrci protestantstva, zaslal artikule nějaké, aniž by je prvé byl předložil konsistoři. Tato, zvěděvši o tom, obeslala jej o to, i vytýkala mu to za svémyslné jednání. On se omlouval, dodávaje, že se radil s kancléřem staroměstským Jakubem Vršovským a že „má ještě jiných artikulův na pikharty na dvě stě“ (Bor. I. 124). Brzy však nastaly stížnosti větší, tak že nevycházel téměř z napomínání a trestání konsistorního. „Co se jemu zdá a zavrtí, to před se bere, a na svém neustupně stojí, z čehož prý nepokoj a posměch úřadu a straně podobojí děje se a brána k neposlušenství se otvírá“, byly důvody, jimiž konsistoř tvrdila (19. list. 1539) svůj rozsudek, kterým kn. Pavel byl z počtu kněžstva podobojích vyobcován (ib. 139). Tím dáno heslo k stihání i vně konsistoře. Protivníci Pavlovi jali se naň listy psáti, po Praze je lípati a po jiných městech královských rozesílati. Kaplani jeho strojili se faru svatohavelskou opustiti. Čtvrt léta vydržel tyto nesnáze, ale déle nemohl. Děkan Václav od sv. Apolinařiše dal se mu za přímluvce i přivedl jej 19. února 1540 do konsistoře. Tu Pavel sám prosil, aby byl zase přijat v počet kněžstva, „že jest jako ratolest odťatá od stromu, ruka od těla, ovce na poušti, a že jest jako řetězem svázán.“ Konsistoř jej přijala, ač ne bez příkré důtky „aby sám sebou se nespravoval a na sobě tak mnoho nezavíral“ (ib. 145). Mezitím odvaha strany luterské pořád více vzrůstala. Po Mart. Klatovském za administratora zvolen 1542 kn. Jan Mystopol, odhodlaný učení Lutherova podpůrce. Ten již 1543 cítil se tak pevně postaveným, že kněžstvo podobojí (konec dubna) svolal do kolleje Karlovy k poradám o některé prý věci dogmatické, vlastně však, aby provedl uznání hlavních zásad protestantských. Přes odpor opata emauského J. Nožičky, děkana kouřimského Bartoška a kn. Pavla základem porady přijaty byly tři otázky: Jest-li mše obět? Jest-li prospěšno k spasení svaté vzývati o jich přímluvu? Jest-li ospravedlňují skutkové dobří, či sama toliko víra bez skutkův? Že mše není obětí, o to se dohodli, ale co do druhých otázek nedošlo do shody, ačkoli smysl luterský zřejmě převládal. Brzo na

to (27. dub.) přivoláni k poradám kněžským i stavové, s Janem z Pernšteina v čele. I tu odpor starověrného kněžstva přemožen a uzavřeno odstraniti ceremonie, pokud prý sou nálezken lidským, jako mše, vystavování svátosti oltářní, processí, modlitby za mrtvé, vzývání svatých, osvěcování kostelů, svěcení všelijakých věcí, časté zvonění, zpívání kollekt, a vyvoliti sobě vlastního biskupa. Ale všecka tato snešení psána byla na písek. Král vyslance shromážděných prostě odkázal na kompaktáta, nařídil, aby ceremonie jako posud byly zachovávány, a zapověděl pod těžkými tresty všeliké další scházení se podobojích v Karolině bez povolení královského. Starověrný utrakvismus vítězoslavil. Tu opat emauský i kn. Pavel, kteří mezi jednáním podobojích o všem, co se dělo, Ferdinanda I. zpravovali, jali se v kázaních svých velebiti krále jakožto panovníka spravedlivého a věhlasného, jehož Bůh vzbudil k obhajování církve své v tomto království a dal mu prý v srdce jeho, aby se dostatečně postavil proti všem těm, kteříž počali kaziti sv. služby boží a rušiti řády církve sv. Nastal den božího těla, a Mystopol s kněžstvem svým usnesl se, aby processí konáno nebylo. O čemž když král skrze kn. Pavla a opata byl zpraven, processí odbývati poručil, a Mystopol neměl odvahy odporovati. Totéž se opakovalo ke dni Jana Husi, kde se však administrator pomstil tím, že v kázaní vylíčil obraz protivníkův Husových, v němž opat a kn. Pavel podobiznu samých sebe neviděti nemohli, a žalobu o to na krále vznesli. Dne 7. července doručeny Mystopolovi artikule, z nichž byl viněn, aby se ve třech dnech ospravedlnil. V určitý den uveden zároveň s opatem a kn. Pavlem před krále, na zejtří pak věc prozatím odbyta tím, že Mystopolovi zapovězeno, kromě zvláštního králova povolení, kázati (Červenka hist. 222—253, Tomek v ČČM. 1848, I., Gindely Br. G.-I.). Od té doby choval se kn. Pavel pokojně, zanášeje se spisováním a připravováním kandidátův ke stavu kněžskému, kteréž pak buď sám buď s jinými faráři uváděl před konsistoř, aby je tato vyzkoušela a opatřila dimissoří, aby k vysvěcení do Vlach se odebrati mohli (Bor. I. 167, 182, 207). Zajímavá je o tom smlouva jeho s Janem od Váhy z Kutné Hory, kterýž, chtěje se „od něho slovu božímu učiti“, do dvou let při něm býti se zavázal. Kn. Pavel měl jemu knihy k učení půjčovati a jemu v nich podle mož-

nosti ukazovati, čehož by Jan neuměl (ib. 305). Kn. Pavel bděl i nad pravověrností kněží mimo Prahu, jakož viděti z žaloby, kterou konsistoři podal 1549 proti kn. Václavovi, děkanu kutnohorskému (ib. 250). Neméně vzal na se dobrovolný úřad dohledu na „Pikharty", jimž ovšem snad ještě méně přál, nežli luteránům. Tak 1544 udal Br. J. Černého, že křtil syna Dra. Koppa, a 1545 Br. Macha, že v Týně nad Vltavou oddával Zigm. Valkouna s Čabelickou (Červ. histor. 308 a 318). Přízní, kterou mu král byl nakloněn, domohl se tudíž, ač vysokého úřadu nezastával, nemalého vlivu na běh věcí církevních v Čechách. Mezitím se Mystopol, poučen byv zkušenostmi posavadními, od směru luterského ponenáhlu odvracel, až zcela v starověrný utrakvismus zabočil a tudíž na jedné s kn. Pavlem půdě se ocitil. Mezi oběma navrátila se dobrá vůle, kterou kn. Pavel dotvrdil, věnovav Mystopolovi 1546 spis svůj o těle a krvi boží (č. 13). Anobrž oba ti mužové v užší spolu vstoupili shodu. Tak tuším rozuměti třeba nejasnému narčení „propter conventionem clancularium", kteréž na ně Havel Gelastus v supplikací, 1561 králi podané, vedl, ačkoli slova dotěravého tohoto prosebníka příliš vážiti nelze, aniž také od Ferdinanda I. nikterak vážena nebyla (Bor. I. 374, 388). Spisové kn. Pavlovi všecky bezmála obírají se otázkami o svátosti oltářní. Zvláštnost jeho jest, že některá sepsání, jež vydal (č. 9, 10, 11), též na německo přeložiti a vytisknouti dával, aby prý lidé v Čechách je čtouce česky i německy, odtud poučení brali. Pro Canon mše řecké 1549 měl mrzutosti, jelikož farář v Čelakovicích, kn. Řehoř, tvrdil, že spis ten jest „k veliké hanbě Čechům a ku podezření víře jich" (ib. 247). O přátelských kn. Pavla svazcích s Bílejovským, s Brikcím z Licka, se Sixtem z Ottersdorfu, a j. svědčí z části dedikace spisův jeho. Zemřel 23. listopadu 1559 (St. Un. 159).

1. Traktát (vlastně kázaní) s krucifixem: Čechové milí atd. Jedná o přijímání pod obojí. V Pr. 1537 (IV. 1228, Štelcar v ČČM. 1864, 282). Ded. Václ. Aunoštskému, administratoru kons. p. obojí.

2. Traktát s kalichem o třech věcech, též o sv. oltářní, sepsaný 1538, tišt. v Pr. 1539 (ib.). Ded. Janovi z Pernštejna.

3. Zjevení sv. Jana v kap. 14: Zdeť jest trpělivost sv. Seps. 1538, tišt. v Pr. 1539 (IV. 1211; Štelcar ib. 283.) Ded. Mr. Janovi z Choceně.

4. Knížky o přijímání těla a krve Páně (též s kalichem). V Pr. 1539 (IV. 1228; Štelc. 283). Ded. Janu Litoborskému z Chlumu, purkrabí kraje

hradeckého. K tomu přidány i spisy č. 1 a 2, pak „spis o postu“, při kterém Husova píseň „Jezu Kriste, štědrý kněže.“

5. Tato knížka toto tré ukazuje, že Pán Bůh a člověk jest v svátosti atd. (ib.).

6. Děťátka a nevinňátka ihned po přijetí křtu sv. tělo a krev přijímati mají. V Pr. 1541 (ib.). Ded. Janovi z Wartmberka, nejv. purkrabí pražskému. Po druhé vydán traktát ten 1586 proti spisu Štelcarovu „O pravé a falešné církvi.“ (ČČM. 284, 286).

7. Miličovy knihy o zármutcích velikých církve sv. V Pr. 1542 u B. Netolického, vyd. společně s Mr. Brikcím z Ličska (II. 162). Ded. Jaroslavovi, Vratislavovi a Vojtěchovi, synům Jana z Pernštejna.

8. Tento spis ukazuje, že biskupové biskupa, a biskup kněží, a kněží těla a krve boží posvěcovati mají. V Pr. 1543 (IV. 1228).

9. Překlad spisu sv. Jana Zlatoústého na 2. kap. sv. Matouše, česky a německy. V Pr. 1545 (IV. 1754). Ded. Sixtovi z Ottersdorfa.

10. Kázaní Mr. Jakobella o poctivosti, kterau má věrný člověk učiniti tělu a krvi boží. V Pr. 1545. Česky s německým překladem (III. 849). Ded. Arnoštovi z Újezdce a z Kunic na Jílemnici.

11. Kázaní Mr. Jana Husi o tělu božím. V Pr. 1545. Česky s něm. překladem (III. 841). Ded. Duchkovi Chmelířovi z Semechova, měšťanu staroměstskému, co horlivému kněh a spisů Husových sběrateli.

12. Husův provázek třípramený. V Pr. 1545 (III. 608). Ded. Jakubovi Fikarovi z Vratu, hofrychtáři a primasovi St. M. pražského.

13. Křesťanské víry upřímé o těle a krvi boží vyznání. V Pr. 1546 (IV. 1228). Ded. administratorovi Janu Mystopolovi.

14. Canon sv. mše řecké, vydán 1549 (Bor. I. 247).

15. Odvolání jednoho Bratra z roty pikhartské, kteréž učinil v Hradci Kr. Při tom ustanovení proti kacířům cís. Karla IV. Item proč na Horách Kutných v kostele vysokém každý čtvrtek processí s tělem božím jest ustanovena atd. Odvolání a vyznání Jana od Teplé. V Praze 1588 u Jičinského (Dudík Schw. R. 350). Ded. Janovi st. z Waldšteina a na Seči. Zdá se, že to buď druhé vydání staršího tisku anebo otisk z pozůstalých po kn. Pavlovi rukopisův.

Bydžovský Václav, rodic z N. Bydžova, přijav přípravu ku kněžství od Pavla Bydžovského, snad příbuzného svého, 1550 ve Vlašich byl vysvěcen a pak učiteli svému na pět let dán za kaplana (Bor. I. 278). Od sv. Havla dostal se za faráře do Pelhřimova, 1562 pak shledáváme jej na faře u sv. Antonína v Kr. Hradci. Před 1558 vydal spis „proti slovu božímu a posluhování děťátkám“ (ČČM. 1864, 286), na nějž jiným knězem, který jméno své jen začátečnými písmeny *G. M.* naznačil, učiněna odpověď, Janu st. z Waldšteina na Hrádku věnovaná. Když 1562 příčinou obnovení konsistoře vzešly nesnáze, tu část kněžstva starověrného s Havlem Gelastem v čele, na krále vznesli prosbu, aby rozdíl, pošlý vzrůstem strany luterské, před

svým ze země odjezdem přivedl k narovnání. Král odpověděl, ať prý se napřed sami o prostředky takového narovnání spolu snesou, z čehož oni opět vymlouvali se. Mezi kněžími, ježto se krokův těchto účastnili, byl i kn. Václav (Bor. I. 384).

Bydžovský Václav viz **Posthumus V.**

Bylinové, rodina knihtiskařská v Praze. *Štěpán Bylina*, měšťan pražský, horlivý jsa katolík, v bouřích 1618—20 stál při straně Ferdinanda II., i byl po bělohorské bitvě povolán do raddy staroměstské. Manželka jeho *Judita* 1621 koupila dům melantrichovský „u tří velbloudův" nazvaný i s impressí veleslavinovskou od jesuitův, jimž byl od Karla z Liechtensteina odevzdán. I chtíc impressi, tehdá na větším díle zpustlou, zase vyzdvihnouti, vymohla si u kn. z Liechtensteina nejen na to povolení, alebrž i přípověď, že jí mandáty, patenty, listy a jiné věci nejv. kanceláři, komoře a jiným úřadům potřebné k tisku budou dávány. Což Ferdinand zvláštním majestátem 1623 ve Vídni daným potvrdil. Od 1622 počínajíc tiskly se v impressi bylinovské zase knihy české, ale nebyla to ovšem díla, ježto by se veleslavinovským mohla rovnati. Po smrti Štěpána Byliny 1626 přijala Judita v držení tiskárny syny své *Jiřího Adama* a *Jana*, až, bezpochyby po smrti její, 1630 závod ten přešel v majetek jediného Jana. K tomu aspoň ukazuje ta okolnost, že knihy u Bylinův od 1626 do 1630 tištěné značeny jsou firmou „dědicův Štěp. Byliny", kdežto od 1630 sám Jan co tiskař se uvozuje. L. 1631, když se boje zase začaly, odebral se Jiří Adam k armadě císařské jako komissař vojenský. O čemž když se dověděli emigranti, po příchodu svém do Prahy 1631 veliké na domích, impressi a vinicích bratří Bylinův škody spůsobili. L. 1637 povýšeni Jiří Adam i Jan do stavu vládyckého s přídomkem „*z Lipovce a Lazu*". (A. Rybička v Pam. 1855, 256). Firma Bylinův zanikla okolo 1650.

Bzenecký Václav řečený **Bartošek**, Moravan, 1385 přepsal „Excerptum viatici Tibini" a o něco později Sequentionář Mr. Konráda Benešovského (Hanka, Sbírka nejdáv. slov. X).

Bzenecký Václav, měštěnín a primator města Kyjova, o zvelebení jeho vysoce zasloužilý, žil v pol. XVI. věku. Sepsal paměti kyjovské, jichž rkp. v tamním archivě městském (D'Elvert LG. 72; IV. 478).

C.

(Jména s náslovným C, ježto zní za K, hledej pod touto písmenou.)

Caesareus viz **Leukopetra.**

Cahera Havel z Žatce, syn chudých rodičův, maje otce řezníka, studoval na universitě pražské, kdež se stal 1516 bakalářem (LD. II. 258). Potom vysvěcen byv na kněžstvi, vedl duchovní správu v Louně; odtamtud již domohl se hodnosti mistrské v svob. um. 1518 (ib. 263). Po Mr. Korambovi povolán na faru do Litoměřic. Tam počala se jeviti svárlivá mysl jeho, nastrojená k tomu, aby různice rozsívala. Rozvadiv měšťany jedny proti druhým, asi 1522 z města potupně a s nechvalitebnou pověstí odejíti musil (Bart. 123). Na to vybral se do Wittemberka i zůstal tam víc než čtvrt léta. Podařilo se mu takou měrou získati přízeň Lutherovu, že tento nejen k nabádání, nýbrž podle návodu jeho psal. Jmenovitě jej přiměl, aby městské raddě pražské poslal spis „De instituendis ministris ecclesiae“ (Wittemb. 1522), dovozující, že Pražané mají právo, sami sobě kněží podle vůle a potřeby své ustanovovati. Zpříznění s reformatorem německým pomohlo mu, že při obnově konsistoře po smrti Mr. Václ. Šišmánka 24. srpna 1523 sám čtvrtý zvolen byl za administratora a na faru týnskou uveden. Z počátku „na každém téměř kázaní chtěl římskou stolici čelem vyraziti“, napomínaje lidi, ať za Luthera Boha prosí, aby v tom dobrém začatém setrval (ib. 122—5). Když pak ke dni 29. ledna 1524 stal se v Praze sjezd valný podobojích z Moravy a Slezska, schváleno k návrhu jeho 20 článkův věroučných, zcela ve smyslu luterském sepsaných (ib. 30), on pak postaven sám za jediného administratora. Ale tu nastal obrat. Vida, že obec lidu pražského novotnému řádu církevnímu nepřeje, začal od směru posavadního ustupovati, čili jak Bartoš dí, „mluvil a činil k vůli lidem po vše časy“ (ib. 125). Luther, jemuž o přeměně této hned dána zpráva skrze Bur. Sobka, nemálo a nemile tím byl překvapen. Leč daremné bylo napomínání, jež mu listem od 13. list. 1524 učinil. Když v březnu Pašek v Praze obdržel vrch a hned potom v máji učiněna „výpověď“, kterou se článkové koncem ledna schválení bez obalu rušili, tu Cahera ke všemu tomu nejen

svolil, ale brzy se i s Paškem a Zikou Vaníčkovic spojil k obnovení a upevnění starého utrakvismu. Spůsob, jakým v tom postupovali, s dostatek vypsán od jednoho z obětí převratu toho, Bartoše Písaře. Mezitím začal Cahera přímo pracovati o sjednocení kališníkův s katolíky, doufaje dosíci místa někdy Rokycanova. Jeden z prostředkův k tomu bylo sepsání artikulův, jichž se strana kališná drží o svátostech a o životě křesťanském (Bor. I. 10); krok další byl list Caherův k papežskému legátovi, kard. Vavř. z Campeggia (Bart. 141), jenž koncem října ku králi Ludvíkovi z Říma do Uher byl vypraven. V máji 1525 zvolena deputace všech tří stavův českých, jejíž členem z kališných kněží spolu s Korambem byl i Cahera, aby v Budíně s legátem přímo jednali; ale deputace vrátila se, anižby jednota a srovnání víry k místu bývala přivedena. Odpor v Praze, pořád ostřeji byv utlumován, zcela zaniknul; ano v březnu podařilo se Caherovi, uvěziti i osobního svého odpůrce, jenž vážností svou u lidu pražského vždy mu nepřestával býti nebezpečným, Br. Matěje Pousteníka (ib. 173). Mezitím pracoval Cahera s důrazem o vnitřní zřízení a upevnění své strany, jakož o tom jmenovitě svědčí artikulové, 18. července 1526 kněžstvu i lidu kališnému v Praze vydaní (Bor. I. 18). Neméně usilovným byl z kazatelny. I za Ferdinanda I. se věci po některý čas týmž během vedly. Cahera důvěřoval v nerozbornost jednoty měst pražských, a v tom i lid utužoval, zřejmě mluvě, aby se Pražané žádného člověka nebáli. Jsouce svorni za jednoho, že jim žádný nebude moci nic zlého učiniti, ani tento, prý, nynější král. Při tom neopomíjel připomínati předešlé krále, kterak je Pražané sobě k vůli připravovali (Bart. 318). Toť ovšem byly řeči, jichž žádný panovník, nerku-li Ferdinand I., ztrpěti nemohl. Dne 3. máje 1528 shromáždili se podobojí pod předsednictvím Jana z Pernšteina v kolleji veliké. Tu jim oznámena vůle královská, aby se stala úplná obnova konsistoře a proto aby všickni členové její úřadu svého se vzdali. To se sice stalo, ale Cahera od stavův dožádán byl, aby do příštího sjezdu setrval na místě svém (Velesl. Kal. 272, Bor. I. 40), a tak překažen úmysl králův, aby Cahera bez hluku byl učiněn neškodným. Vedle toho šel příkaz za příkazem i raddě staroměstské i Caherovi samému, aby se od bouřlivých kázaní přestalo. Cahera nejen neupo-

slechl, ale bouřil-li jest prvé mnoho, nyní ještě více toho přibývalo. Tu konečně králi došla trpělivost. Listem, kterýž 5. srp. 1529 dodán do Prahy (Bor. I. 46), nařídil Staroměstským, aby se Cahera do slunce západu z Prahy, v šesti dnech z Čech a ve čtrnácti ze všech zemí královských vystěhoval. Proti tomu nebylo odporu. Z Prahy obrátil se Cahera nejprvé do Mišně, ale sotva přišed, byl od knížete Jiřího vypovězen. Odtud šel do Normberka, leč i zde mu radda městská, když kazatele jich tupiti se jal, brzy dala znáti, žeby tomu raději byli, aby jinde na své peníze trávil než v jich městě. Opustiv tedy Normberk, usadil se na delší čas ve Schwabachu. Konečně se v Anšpachu na podzim 1531 oženil (Bart. 306—8) i živil se bídně dosti co hospodský, až, neznámo kde, zemřel. — Hlavní o Caherově povaze zprávy zachovaly se u Bartoše Písaře, kterýž ovšem barev černých nešetřil. Leč i odjinud se ztvrzuje podstata toho, co Bartoš praví. Tak historik Jiří Písecký líčí jej co člověka úskočného a potměšilého, lahodně mluvícího a penězochtivého, pečujícího ne o prospěch víry, nýbrž o prospěch měšce, a pod. (Pal. V. 2, 459). A jmění hrabati uměl, nejsa v prostředcích choulostivý. Když přišel na faru týnskou, musili mu osadníci činiti sbírku na sukně, potom prý on sám jiným uděloval a kupoval na cizí mozoly šaty bez výminky — pohlaví obojímu (Bart. 288). L. 1526 žaloval jej před rektorem universitním zlatník Šimon z Tišňova, pro zadržování stříbrných číší, i byv odsouzen, C. poslechnouti odepřel, anobrž i knihu rektorovu k sobě vzal, a odsudek v ni zamazav, vrátiti ji nechtěl. Spor o to vzešlý narovnán teprv 1528 (Bor. I. 42). Za to rektor Mr. Tomáš z Javořice v pamětech universitních zaznamenal památku Caherovu, připodobniv jej duchem ku Clodiovi, mravem ku Catilině (Gallus animo Clodium, moribus vero Catilinam referens. Stat. Un. 96), a děkan filosofický napsal o něm že „non erat gallus pennis plumisque, sed dolis et fraudibus penitus consutus“ (LD. II. 297).

1. Lutherův spis: O ustanovení služebníkův církve. Purkmistru a raddě m. Prahy. 1523 (III. 155).

2. Artikulové sjezdu podobojích od 29. ledna 1524. Otišt. u Bartoše 23—30, kdež i původství Caherovo dotvrzeno.

3. Artikulové, jež kněží a lid obecný sub utraque zachovávati povinni jsau. Vydáni z konsistoře p. o. 18. července 1526. Otišt. u Bor. I. 18—26.

Cechner Jeroným, benediktin kláštera emauského, 1766 při stoleté památce uvedení benediktinův montserratských na Bezděz učinil kázaní:

Centifolia rosa mystica. V Pr. 1766 u Schweigera (V. 1042).

* **Cember Jiří,** spisovatel evangelický, o němž nic bližšího známo není, anobrž podobno, že německý a dvoudílný spis jeho: „Oltářík modlitební", bez udání roku tišt. (Koniášův Klíč 53, Jungm. Příd. 4), do češtiny přeložen.

Cenglerius Ondřej, rektor školy ružemberské v Liptově, potom jáhen a asi od 1588 kněz tamní evang. církve.

Jemu připisuje se v Cythaře Třan. píseň „Člověk hříšný v světě", kterou prý přeložil z originálu uherského (Tablic Poezie I.).

Br. Cepola Isaiáš viz **Cibulka.**

Cerveli Nivard, cisterciák, vydal v Litomyšli 1738 kázaní „Golgotejský vinný kmen" (V. 990).

Br. Cibulka, lat. **Cepola, Isaiáš** byl rodem z Bystřice pod Pernštejnem, Jiříka Cibulky syn. Spolu s bratrem svým Matějem oddal se k duchovnímu stavu. Vzdělání učeného nabyl u Blahoslava, jenž jej s zálibou jmenuje chovancem svým (ABr. XII.). Učedlníkem stal se 1562 v Boleslavi, jáhnem 1568 ve Strážnici, knězem 1572 v Slavkově. Studia universitní konal ve Wittemberce, odkud se 1565 do Moravy navrátil (Quell. 269). Známosti, kterých tam nabyl, dobře mu posloužily v řízeních, ježto mu v l. 1571—3 konati bylo. První cestu do Wittemberka podniknul z rozkazu Blahoslavova tím úkolem, aby skrze Esroma Rudingera zjednal latinský překlad konfessí bratrské. Dne 16. července 1571 vyjel z Evančic, opatřen jsa listy Blahoslavovými ku Kamerariovi v Lipsku, k Rudingerovi a Peucerovi ve Wittemberce. Až do Třebíče jel s ním Blahoslav. Ve Velkém Meziříčí pozdravil Dr. Jordána a dostal od něho list k Languetovi, od pana Berky pak k nevlastním synům, Heldům z Kementu. Dne 1. srpna k cíli cesty své dospěl. Tam neprodleně počal konati věci své, zajížděje tytýž do Lipska ku Kamerariovi. Setkal se i s Lasickým, jedoucím do Francie, jenž byl krátce před tím spis svůj latinský o Jednotě složil. Poč. října vrátil se do domova, a dne 14. byl zase v Evančicích, kdež Blahoslava nalezl na smrtelné posteli. L. 1572 bylo mu nastoupiti opět cestu do Wittemberka v průvodu Fridricha z Náchoda, kterýž tam syna svého Jana a příbuzné své,

Jindřicha ze Zástřizl a Přemysla z Žerotína, vezl na studie. Soudružství toto dobře se mu hodilo k ukrytí hlavního úkolu, jenž opět s vydáním konfessí souvisel. Cesta trvala od 10. do 23. máje. Jednal tam mnohonásobně s Peucerem, děkanem theologickým Pezeliem, s Kašp. Krucigerem, s Kamerariem, nejvíce ovšem s Esromem. Překlad konečně byl hotov, a s ním se 24. srp. navrátil do Žeravic, kdež správcem byl bratr jeho Matěj. Starší, prosoudivše text latinský, sešli se poč. adventu v Rosicích a vypravili Br. Isaiáše po třetí do Wittemberka, aby již vytištění jeho opatřil. Dne 13. pros. vyjel z Evančic, společně jeda s Br. Kalefem až do Boleslavě, 22. dorazil do Prahy, 1. led. 1573 do Lipska a 4. byl ve Wittemberce. Dne 14. podal konfessí Janu Bugenhagiovi, tehdá děkanu theologickému, s prosbou, aby ve sboru professorském vyjednal schválení a svolení k tisku. Tu mu kromě nadání nastaly nesnáze, jmenovitě od Jiřího Majora, který jsa ochotný daroberce, na Bratří nevražil, že Isaiáše poslali s prázdnýma rukama. Konečně se professoři ke čtení konfesse odhodlali a 30. poslu bratrskému rozhodnutí své oznámili. Bylo přívětivé, ale plno vytáček; radili mu, ať spis dá vytisknouti v Budišíně anebo někde jinde, kdež by to tiskař o své ujmě učinil. Ale Br. Isaiáš odstrašiti se nedal. Ještě 30. sepsal „protestaci“ latinskou, v níž námitky professorův důkladně vyvrátil, a s dobrým uspěchem. V neděli 1. února oznámil mu děkan, že páni uděluji zvůli k tisku, schvalovacího však přípisu připojiti že odepírají. Tisk brzo byl péčí Esromovou opatřen, a Br. Isaiáš s veselou myslí dal se na zpáteční cestu přes Prahu a Boleslav (Quell. 319—59). Po vykonání úkolu toho odevzdána mu duchovní správa na Kralicích. L. 1575 při jednání o konfessí českou byl v Praze v průvodu Br. Kalefa a Štefana, i dosti se v rokování účastnil. Mimo jiné volen byl do výboru k sepsání řádu konsistorního (Jaffet 178). L. 1577 povolala jej synoda holešovská do úzké raddy a hned naň vložena úloha, aby počaté Br. Štefanem dílo překladu písma sv. dále vedl pod dozorem Encasovým. Z jara 1578 přenešena na Kralice nejen tiskárna, ale i také sbor „vykladačův“ tam se přestěhoval. Br. Isaiáš se vší horlivostí ujal se práce i podařilo se mu, že ve čtyrech letech tři svazky i tiskem byly ukončeny. Pohříchu nebylo mu souzeno, viděti bibli celou,

Zemřelť 25. srpna 1582 na Kralicích i pochován tam v kosteliku, jsa ještě člověk zdárný, zdravý, čerstvý i moha ještě mnoho pracovati. Podivná ponékud je poznámka v pamětech bratrských: „Však divni soudové boží jsou, že jej Pán Bůh velmi rychle a nenadále vytrhnouti a vyprostiti ráčil, aby snad někam se v stranu neuchýlil.“ Téměř tak zní, jakoby se byl viklal v přesvědčení svém náboženském. Smrť jeho u vydávání Bible způsobila pětiletou přestávku i hořce želena byla ode všech přátel, mezi něž počítali se nejen Bratří, ale i cizinci, jako Wittemberští, pak Cirklerus z Břehu, jenž nevěda o smrti jeho, na něm se pro školu svou dožadoval českého professora, Dr. Krato a j. Latině sepsal obšírnou zprávu o řízeních svých wittemberských (ABr. XII. 122 a sld., otišt. od Gindelyho v Quellen).

Za řízení jeho vydán bible kralické I—III. díl, 1579, 1580 a 1582.

Cichoraeus Tobiáš, syn Štěpána Čekanky, souseda kralohradeckého, skončiv studia byl správcem školy u sv. Jakuba v Kutné Hoře, odkudž 1615 vypraven byl do Prahy, aby zřízen byl na úřad kazatelský. Dne 8. máje 1615 v chrámě sv. Jakuba první služby konal Potom u arciděkana Václ. Stefanidesa půl třetího roku v kaplanství ztrávil. Byv pak povolán na faru do Rozhovic u Chrudimě, za manželku pojal Zuzanu, dceru radního kutnohorského, Václava Štětkovského (23. října 1618). V březnu 1619 došlo ho povolání na děkanství v Poličce, kteréž přijal i kollatorům první svou knížku, zdá se že Ignis fatuus, přislal. V Poličce pobyl do 1624. (Just. Michl v ČČM. 1847. I. 424, v Pam. 1872, 411).

1. Ignis fatuus, kratičký spis o ohni bláznivém (V. 1373). Byl vydán, dokud ještě kn. Tobiáš farářoval v Rozhovicích, tedy asi 1618. Koniáš chybně má 1624 co rok vydání.

2. Sprostý výklad žalmu 83. (V. 824). Kn. Matěj spis tento též ještě v Rozhovicích sepsal a potom pánům kollatorům polickým dedikoval.

Cikáda, jinak **Kodeda, Jan Václav**, Pražan novoměstský rodem, vysvěcen na kněžství od arcibiskupa pražského; byl tudíž knězem pod jednou. L. 1591 dostal se na faru ve Fryštáku moravském, a odtud z jara 1592 do Smržice (Wolný I. 2 a 3, 34 a 433). Později, přestoupiv k podobojím, povolán za děkana do Tábora a odtamtud 1605 zvolen za konsistoriána. L. 1609, když se konsistoř naposledy starým řádem obnovovala, byl již farářem v Praze u sv. Jilji a brzo potom přenesl se ke sv. Jindřichu. Jak náhle se však konsistoř dostala pod

moc stavům, nebyla naděje, aby on, starověrný utrakvista, co člen její se mohl udržeti. Leč změna neobešla se bez malé potržky. V říjnu 1609 shromáždili se kněží v kolleji Karlově, i oznámeno jim, že se má přistoupiti k novému obsazení konsistoře. Tu Eliáš Šud, farář týnský, jménem ostatních osvědčil ochotu kněžstva poddati se novému řádu. Nato prokurator Joachim z Techenic, dávněji přítel Cikádův, slovy ne právě přívětivými jal se dotýkati posavadních konsistoriánů, ku kteréžto řeči ozval se Cikáda, že jest on svěcen na kněžství od arcibiskupa a proto od nikoho nepotřebuje býti brán v opovržení. Z toho veliká bouřka. Když konsistoriáni k otázce stavovských komissařův, zdali Cikáda mluvil z jich nařízení, se odmlčeli, obořil se na tohoto Litvín Říčanský, vytýkaje mu lehkomyslnost, i ukončil řeč narážkou na Cikádovo přestoupení k podobojím, řka: „Kterak máš lidem věrný býti, když jsi Bohu věrný nebyl!“ Schůze se rozešla u velikém rozkvašení, a volba teprv později vykonána. Cikáda ovšem volen nebyl (ČČM. 1847. II. 509), ač na faře své i dále pozůstal. Zemřel 1618 a smrt jeho smutečnou básní od Campana oslavena (Dlabač 83).

1. Autočiště křesťana věrného. (Káz.). V Pr. 1606 (IV. 1622 a 1875).
2. Kázaní, k čemu nám slauží časná trestání. V Pr. 1606 (ib.).
3. Bezpečné a pravé křesť. člověka rozveselení. V Pr. 1607 (ib.). Ded. Janu Zeidlicovi z Schönfeldu na Polné.
4. Hody křesťanské. V Pr. 1607 (ib.). Ded. Joachymovi z Techenic.
5. Cesta k životu věčnému. V Pr. 1607 (ib.). Ded. Matyášovi Jizbickému z Jizbice.
6. Kázaní o těle a krvi Páně (ib.).
7. O Bohu pravém. 1607 (IV. 1376).
8. Káz. nad Annou dcerou Václ. Samce ze Stráže. V Pr. 1612 (IV. 1687).
9. Káz. nad Alžb. z Waldšteina na Hrádku a Lovosicích. V Pr. 1614 (ib.).
10. Modlitby. 1617 (IV. 1974).

Br. Ciklovský, Ciclovius, Jiřík 1549 snešením synody prostějovské poslán byl spolu s Abdonem a j. od starších na studie do Královce. Br. Machovi, když v dub. 1551 v Doubravně zemřel, spolu s Janem Lorencem učinil nadhrobní nápis, „čehož, prý, žádnému v Jednotě od sta let učiněno nebylo“ (Fiedler 236). Když pak starší obávati se počali, aby mládenci jejich v Královci nevzali porušení mravův, uložili Br. Janu Husitovi, 1551 k vůli visitaci do Prus vypravenému, aby je vzal odtud domů. Potom pak Ciklovský sepsal zprávu, kterou Br. Jan o cestě své jako svou starším podal (ABr. VIII. 43).

Dvé léta později (1553) zřízen v Přerově na kněžství. L. 1557 byla synoda v Slezanech, ku které se i Jiřík odebral, maje již od starších hlas, aby do úzké raddy vzat byl. Než na cestě se roznemohl i zemřel v Křižanově, tři dni před řízením, jsa v letech ještě mladých, dne 20. srpna, tak náhle, že se tomu obecně divili. Blahoslav poznamenal, že s Ciklovským vždycky něco měl činiti, i líčí jej co člověka opravdového a snažného, horlivého, v hádání vtipného a trpký život vedoucího (Fiedler 240), na jiném pak místě (De cant.) co muže zbožného, prudkého a přísného.

V kancionále šamotulském jsou od něho tři písně.

Br. Ciklovský Ondřej, dle svědectví Blahoslavova (Hist. bratr. 203, Fiedler 226) „zakrnělý člověk, zůřivý, výmluvný, velmi svobodný a hned právě udatné mysli.“ Někteří pravili, že byl „Br. Lukáše opičník, jemuž se nechtěly ty škorně trefovati.“ „Divný, prý, člověk, avšak Bohu věrný a statečný, muž v slovu i v skutku mocný.“ Do užší raddy zřízen byl na synodě brandýské 1527, po dvou pak letech, na synodě, tamtéž v září odbývané, vyvolen na biskupství, kteréžto důstojnosti dlouho neužil; zemřelť již 28. října 1529.

Dvě písně v kancionále šamotulském.

z Cimburka Ctibor viz **Tovačovský z C.**

z Cimperka viz **Zvonař Brikcí.**

Cippelius Jan Leopold, nar. ve Slaném 17. června 1753. Byl děkanem v Mníšku a kanovníkem u všech svatých. Zemřel 16. února 1826.

1. Řeč pohř. Marii Theresii. V Pr. 1781 (VI. 2073).
2. Překlad Q. Curtia Rufa. Rkp. u J. Nejedlého (VI. 915).

Civilius Jan, syn Duchoslava čili Duchka Měšťánka, souseda v Nové Lomnici v Jičinsku, studoval v Praze a stav se bakalářem 1577 (LD. II. 425), spravoval školu 1579 v Třebenici, 1580—3 v Mělnice (Pam. 1861, 74). L. 1576 přepsal dílo: „Patrní důvodové z starých sněmův a z učení předkův našich podoboji v království českém, ze slova božího sebraní“ (IV. 1296), ježto později otištěno v Martiniově Obraně 97—105 (Rkp. ve sbírce Bočkově). L. 1579 v Pr. vydal k poctivosti městské raddy třebenické: „*Όπλα* sive arma pii magistratus“. Mimo to psal básně latinské, z nichž jedna, ke cti Urbana Čechtického, učitele v N. Lomnici, otištěna v Památ-

kách (l. c.), jedna připojena k Dobřenského „Pramenu vody živé.“

1. Skládal písně do graduálu, jejž Lomničtí, původem otce jeho D. Měšťánka a Václ. Lysského, 1579—83 napsati dali od Jana Kantora starého. (Pam. l. c., kdež i jedna píseň Janova: „Rythmy na figuru o andělích dobrých i zlých“ otištěna).

2. Scio, cui credidi, písničky staré i v nově složené k času rány boží a letania. V Pr. 1582 (IV. 82).

Cisiojanus (Circum-*cisio*, *jan*-uarius) za středověku slul kalendář, veršem složený, tou měrou, aby postupně na každý den v měsíci připadala jedna slabika. Ale nebyly všecky svátky tímto spůsobem naznačovány, nébrž jen ty, které zvláště slaveny. Jména pokládána buďto celkem anebo jen první slabikou, někdy i s připomínkou nějakou, tak že druhdy celé průpovědi se nalézají. I jméno měsíce nápřed nebo později do verše vstavováno. K. p. leden:

1. Obřez leden bůh 6 pokřtěn,
tu zákon křesťanský založen.
17. Ant, 18. Pryška, 20. Šeb, 21. Něliše,
24. Tim 25. s Pavlem, 27. Jan 28. s Karlem jdíše,

t. j.: 1. Obřezání, 6. boží křtění (3 králů), 17. Antonia, 18. Pryšky, 20. Šebestiana, 21. Anežky, 24. Timothea, 25. Pavla obrácení, 27. Jana Zlatoústého, 28. Karla Vel.

Nejstarší cisiojan český 1258—78 rkp. v Mnichově; druhý v rkp. Štítenském 1376 a v Kunšově; třetí v rkp. 1444, při písních 1501 a v Zahrádce rajské 1520; čtvrtý při grammatice 1614; pátý při škole salernitanské 1656 (ČČM. 1853. Rozbor stč. l. I. 1841 a Pr. Sitz. Ber. 1860. I. 57, vše prací Václava Hanky).

Coelestinus (Nebeský) z Blumenberka Václav František, rodic z N. M. pražského, kněz katolický, záhy dostoupil vyšších důstojenství. Byl zajisté kanovníkem u sv. Víta, u všech svatých, na Vyšehradě a v Staré Boleslavi. Literárně činným býti začal 1635, kdež chtěje oslaviti krále Ferdinanda II. z Říše do Prahy navrácení, přeložil spis o slávě domu rakouského, 1628 arcikněžně Isabelle, „paní zemí nidrlantských“ od Mik. Vernulea v Louvainu (Löwen) latině sepsaný. Brzy potom nadán byl erbem a přídomkem „z Blumenberka.“ L. 1636 přeložil spis Drexeliův „Zodiacus christianus.“ Když 1648, při vpádu švédském všeho oloupen a u vazbě držen byl, ulehčil stísněné mysli sepsáním díla rozjímacího. Na památku svého zachránění dal 1670 do záoltáří v kostele ve Velkém Pálči vsaditi desku s nápisem (Pam. 1865, 111). Před 1648,

stav se z arciděkana kutnohorského kanovníkem v kapitule pražské, zastával úřad scholastika. Čtyry léta po tom vyvolen na kanovnictví vyšehradské. L. 1670 byl proboštem u sv. Víta. Zemřel 1674.

1. Sláva nejstarožitnějšího arcidomu rakauského. V Pr. 1635 (V. 269). Ded. Přibíkovi Jeníškovi z Újezda, kr. podkomořímu.

2. J. Drexelia křest. zodiak. 1. V Pr. 1636 u Zikm. Levy, kterýž spis ten věnoval Magd. Malovcové, roz. Belvicové z Nostvic; 2. v Pr. 1674 nákladem kanovníka Dlouhovesského; 3. v Pr. 1761 u J. Schweigera (V. 1409).

3. Canon vitae spir., Odpočinutí života i duše křest. člověka (seps. 1648). V Pr. 1657 (ib.). Ded. obci Nov. Města pražského.

4. Věčná čest et. Josefa sv. (seps. 1655). V Pr. 1658 (V. 1270). Ded. kard. arcib. Harrachovi a Bern. Ign. hraběti z Martinic.

Coelestinus (Nebeský) z Kronenfeldu Jan Václav, rodic z Prahy, kněz katolický, jenž z jara 1623 po vypovězení Jakuba Hrabaea přejal arciděkanství kralohradecké. Pravomocnost jeho obsahovala celé Hradecko i Chrudimsko, na kterémžto pozemí horlivě se zasazoval o obnovení katolicismu. Z počátku uchopoval se k tomu prostředkův mírných. Sousedy hradecké buď k sobě zval anebo se od nich zváti dával, a při veselých besedách důvěru jejich sobě jednati se snažil. L. 1624 a 1625 vydal k témuž cíli dva spisky, jeden svého, druhý překladu Lerchenfelsova (Křest. otázky). Když čtyři léta uplynula, aniž by podstatného obratu myslí tou cestou byl docílil, jal se nastupovati příkřeji. Svolav sousedy do kostela, vykládal jim obřady katolické i vyzýval je, aby se po kázaní připojili ku processí. Když pak vyzvání toho nikdo uposlechnouti se nestrojil, vojáci chorvatští na lid udeřili a je mocí k povolnosti přinutili. L. 1626 vložen do Hradce celý pluk Brennerův s výslovným rozkazem, aby dříve neodešli, pokud se reformace v obci nevykoná. Coelestin pokusil se ještě přímluvou, aby aspoň přednější měšťany pohnul; teprv když snahu svou marnou býti spatřil, nařídil, aby se veškera obec shromáždila. Tu sousedé po sousedu byli předvoláni, a kdo přestoupiti nechtěl, uvězeni. Tou měrou většina přivedena k tomu, aby aspoň na oko se poddali; mnohý nicméně, zvláště mužové učení, jako Sim. Dan. Šud ze Semanína, Jan Tobolecius, lékař Mik. Acontius, volili opustiti vlast, nežby se přesvědčení svého náboženského odřekli. (Hist. pers. 345). Z Hradce dostal se 1628 Coelestin do Litoměřic za děkana

děkana kapitolního (Lippert 429), zároveň jsa kanovníkem staroboleslavským. Zemřel po 1639.

Jindř. Lancelotta haereticum quare per catholicum quia, t. j. otázky kacířské a na ně odp. katolické. V Hradci Kr. 1625 (V. 685).

Ctibor Jan Kbelský, měštěnín St. M. pražského, kdež mu náležel dům u tří medvědův v Kuchynkách, 1619 zařídil si tam tiskárnu, ale nevedl ji déle než do 1621. Sdíleje osud svých spoluvěrců opustil Prahu, načež mu co emigrantovi dům byl konfiskován. Když kn. Megander tiskárnu, od nápadníkův Henyka z Waldšteina jemu postoupenou, v Drážďanech zařídil, uvázal se Ctibor u vedení její. V témž postavení zůstal i když závod ten přenešen do Pirna a prodán kn. Martiniovi, až jej 1632 sám na se převedl. Zemřel v Pirně 1635; od toho zajisté roku naznačeny sou knihy tam tištěné firmou dědicův Ctiborových. L. 1639, zanikla tiskárna Ctiborovská osudem obecným, kterým exulanti čeští v Pirně byli zastiženi. Syn Janův, *Jan Jaroslav.* zůstal ve vlasti i byl v Praze kněh městských písařem, v kterémžto úřadě 1650 zdělal „Vyznamenání domův, na St. M. konfiskovaných“ (Pam. 1873, 771).

1. Kancionál 1631. Připsán všem rozptýleným krajanům (Kleych).

2. Každodenní pobožná postilla k modlení ranímu a večernímu, na všech sedm dní přes celý týden nápomocná. V Pirně 1632, pak b. m. 1708 (V. 841; Rybai 22). K tomu přidány:

3. Písničky raní, před kázaním, po kázaní sl. božího, před přijímáním atd.

Cukrman z Rupršťorfa Jan 1539 nákladem a práci svou, tiskem pak Severina mladšího, vydal Tovačovského „Hádání“ (Pam. 1868). Téhož roku poháněl Zigmunda z Púchova pro pohrůžku nějakou (Rel. Tabul. I. 290). Dcera jeho vdána byla za měšťana staroměstského Jana Kozla z Pokšteina (ib. 327).

Br. Cyrillus Jan z Třebíče, kněz bratrský. Když se 1609 konsistoř p. o. dostala pod moc stavův, byl vedle Br. M. Cyra spolu s Br. Janem Korvinem vyvolen za konsistoriána. Po smrti Cyrově stal se přes odpor purkmistra staroměstského Fr. Osterstocka (Skala II. 167) kazatelem kaple betlemské a biskupem bratrským, načež 1619 učiněn seniorem v konsistoři vedle administratora kn. Jiřího Dikasta. S ním společně 4. list. t. r. vykonal korunování Fridricha Falckého (ib. III. 370). Po bitvě bělohorské vypovězen byv v pros. 1621, některý čas tajil se v Čechách, bezpochyby na panství Jiříka Sadovského,

tak opatrně, že se neodvážil ani ke svatbě dcery své Doroty, která se 1624 v Brandeyse nad Orlicí vdávala za Br. J. A. Komenského. Rok 1627 nicméně odňal i bratrským kněžím možnost, zůstati déle ve vlasti. Za tuhé zimy ku konci ledna 1628 vydal se Cyrill se zetěm a jinými soudruhy na cestu do Lešna. Tam zůstávaje, v literární práci život svůj dokonal 30. máje 1632. Mrtvice jej porazila, an právě kázal (ČČM. 1848 I. 468; Dekr. 276).

1. Každodenní cvičení se v pobožnosti. V Pr. 1616 nákladem Joachyma z Techenic a s jeho dedikací Karlovi z Žerotína. Podruhé 1714 (IV. 1988). Překlad spisu J. Gerharda.

2. Káz. pohřební nad Albrechtem Janem Smiřickým 28. led. 1619 (IV. 1725).

3. Bart. Bittnera Enchiridion consolatorium, knížka potěšení. Bez r. a m. (v Lešně) 1631 (V. 708).

4. Mik. Wedelia v Genevě Panacea apostasiae, t. j. lékařství proti odpadlství. V Lešně 1631 (V. 707).

5. M. Wedelia Dvoje potěšné kázaní z 1. kap. Zachariáše vzaté. Od původ. spisovatele 1625 Fridrichovi Falckému věnované. V Lešně 1631 (V. 853. Rybai 28).

Br. Cyrus Matěj z Třebnice, nar. 1566, stal se jáhnem 1584 v Boleslavi. L. 1590 přebýval spolu s Br. P. Slovaciem u Vidimi. Knězem zřízen 1596 v Třebíči, členem úzké raddy 1604 v Žeravicích (Meč 156). L. 1609 ustanoven kazatelem při kapli betlemské, která po třech pak letech Bratřím formálně byla postoupena. Téhož roku vyvolen do konsistoře i postaven na druhé po administratorovi místo co senior, jakožto správce duchovenstva bratrského. L. 1611 povýšen k úřadu biskupskému. Zemřel 16. března 1618 (Tomek Pr. Un. 227, 239.)

1. J. Lerya Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasilia slove. Přel. Cyrus 1590 spolu se Slovaciem. Rkp. v bibl. Fürstenberské v Praze. Srov. ČČM. 1862, 195 sld. Výňatky v Anthologii II. 1. i 2. vyd. (IV. 649). Ded. Bohuchvalu Berkovi z Dubé na Loukovci nad Jizerou.

2. Káz. pohřební nad Petrem Vokem z Rožmberka. V Pr. 1612 (IV. 1688).

Č.

Čadecký z Chotěšova Ferdinand, řeholník premonstráckého kláštera v Zábrdovicích u Brna, mathematik a hvězdář na slovo vzatý. L. 1715 ustanovil polární výšku Brna a

sám o tom vyryl rytinu. Od něho jsou první kalendáře brněnské, ježto 1709 u Svobody, od 1784 u Siedlera vydávány byly. Malý kalendář Čadeckého od 1749 začala vydávati tiskárna olomoucká.

Čakert Tobiáš, rodem z Dačic, nar. 1669, vstoupil 1689 do řádu jesuitského. Po šest let učil humanitním naukám, 4 léta náboženství, a 14 let působil co kazatel. L. 1719 pobýval ve Znojmě, pak od 1720 v Kutné Hoře. Zemřel v Jičíně 20. pros. 1728 (Pelcel Jesuiten).

1. Dies sacer, festus et profestus. V Znojmě 1719 (V. 1611).
2. Výtah z života sv. Josefa. V Znojmě 1719 (V. 1320).
3. Výtah z života sv. Anny. V Kut. Hoře 1720 (ib.).
4. Jiřího Ivanka Přemož sebe sám (přel.). Rkp. 1728, tišt. v Ml. Boleslavi 1748 (V. 1485).
5. Pavla Barriho Tři dnové Svatomila. V Hradci Kr. 1728 u V. J. Tybely (ib.).

Čapek František z Vys. Mýta, syn Vojtěcha Václava, kněz katolický. L. 1738, jsa kaplanem v Hradišti, vydal v Pr. kázaní o sv. Serafinu de monte granario (V. 992).

Čapek Jan, prvotně katolický farář v Klatovech, když bouře husitské se začaly, přidal se k těm, kteří středisté své měli na Táboře, a brzy se ukázal jedním z nejnáruživějších členův Táborstva. Bitvy na Žižkově (14. července 1420) byl přítomen, i složil hned tu po ní píseň: „Dietky, Bohu zpievajme“ (Pal. Děj. III. 1, 340). Když potom roztržka mezi Prahou a Táborem ještě více se šířila, náležel Čapek spolu s Mik. z Pelhřímova, Markoltem ze Zbraslavic, Korandou, Martinem Houskou řeč. Loquis k ustanovitelům nauky táborské, anobrž není pochyby, že články, které u Pražanův největší budily pohoršení, hlavně jeho a Loquise měly za původce (ib. 383—91.) Ve všech schůzích táborského kněžstva, v Klatovech i na Táboře, míval Čapek přední účastenství. Cokoli psal, ve všem jevila se prudká výstřednost, jejíž vzorem byli proroci starého zákona, hlásající vyplenění pokolení chananejských. O jednom jeho traktátu dí Příbram, že plnější jest krve než rybník vody. Radí prý v něm a velí páchati všecky ty ukrutnosti, jimiž Táborí byli viněni, nauku svou mnohými písmy St. Zákona dovodě.

1. Píseň o desateru božím přikázaní a
2. Píseň o modloslužení, obě v kanc. táborském (Pam. 1873, 827 a 831

Čapek Jan Aleš z Vys. Mýta, nar. 28. pros. 1632, st vyšší konal v Praze, požívaje přitom zvlaštního opatrování l jana a ujce svého, jesuity Bridle. Pod jeho vedením pok se o jedinou svou práci v jazyku českém. Vysvěcen byv kněžství, stal se děkanem v Něm. Brodě, pak 1671 arcipryš v Plzni, kdež mu od dominikána J. Hocha 1673 věnov kázaní (V. 891). L. 1682 povolán do kapitoly boleslav jejímž později se stal proboštem. Leopold I. jmenoval král. radou. V Boleslavi pečoval nejen o zvelebení kapit ale i také o snešení a zachování pamětí jejích, jež ve d foliantech sám sepsal. L. 1684 vydal „Manuale vetero-bole viensis peregrini.“ Zemřel 22. máje 1695 (ČKDuch. 1838

Jana Nadasy Rok ukřižovaného Boha Ježíše. V Pr. 1660 (V. 1414

Čapek Matěj, písař hradecký čili zámecký v Ji Hradci, 1454 přepsal druhé vzdělání kněh Štítného o obecn věcech křesťanských, klada za původce jejich „slovutného noše, bohumilého Thuomu ze Zásmuk a z Chotěmic“ (V Erben. XXX.).

Čapek Vojtěch Václav z Vys. Mýta, bratrovec J Aleše a Václava Vojtěcha, děkana polenského i kanovn boleslavského († 1701). Studia svá konal v semináři kralol deckém. Tehdá navštíven byl těžkou zimnicí, ze které uzdravil lázněmi svatomikulášskými. Vděčnost za to pohr ho, že lázním těm zvláštní pozornost věnoval. Sám tam chalupu na louce řečené Makšulka. Vystudovav práva, us se v rodišti svém, kterémuž sloužil co radní a obecní hospo Zemřel 1745, zůstaviv po sobě četnou rodinu a dosti veliké jm

Starobylá lázeň mikulášská blíže vsi Vraclavi u Vys. Mýta. V Litor 1731 (V. 332).

Částka ze Šternšteina Ferdinand Josef, ze Ž rodic, kdež otec jeho byl syndikem. Dosáhnuv doktorství sofie a lékařství, usadil se v Kr. Hradci; tam se 1718 krajským fysikem. L. 1721 vzat do tamní raddy měst později jmenován kr. rychtářem. Co lékař platné konal slu za morův 1713 a 1728, začež 1734 dosáhl erbu a přídor „ze Šternsteina.“ Něm. 1737 vydal historický a medicin spis „von den Charlotten- oder Tannhäuserbrunnen bei Schw nitz in Schlesien“ (ve Frankfurtě). Zemřel 29. pros. 1 (Švenda Hl. O. II. 41).

1. Vypsání svatoňovických lázní. V Hradci Kr. 1736 (V. 557).
2. Čest a sláva vysokomýtská, t. j. veypis sv. mikulášské lázně. V Hradci Kr. 1739 (V. 557). Ded. Marii Terezii hraběnce Paarové, roz. ze Šternberka.

Čáslavský František Samuel, františkán kláštera hradištského, který 1671—81 u pánů Petrswaldských z Petrswaldu na hradě Buchlově co kaplan zámecký pobýval, a tehdá několik spisův českých složil, ježto však nikdy tištěny nebyly, jmenovitě o původu a víře Machometa (V. 383), o potupení světských marností (V. 1424) a o ceremoniích sedmi svátostí atd. (V. 1113). Rkp. ve sbírce Bočkově.

°Čech Jan, vlastně **Behem,** bezpochyby z rodiny norimberských Behmův, kazatel v Baireuthu (Bayrutu), sepsal knížku křesťanských pohádek, která 1536 v českém překladu vydána. (IV. 1223).

Čech Jan Melichar, rodic z Rakovníka, farář u sv. Ducha v Praze v prvé pol. XVIII. věku, 1730 v Pr. vydal kázaní o sv. Janu N. „Archa Páně" (V. 952).

Čech Mikuláš, Pražský rodic (Czechius Pragenus) studoval na universitě i dosáhl bakalářství 1575 (LD. 417). Od něho jest překlad spisu Simona P. Rostockia Šverinského o některých artikulích učení církve boží. Rkp. od 1579 v univ. bibl. pražské XVII. D. 13 (IV. 1301—2).

z Čechorodu viz **Pešina T.**

z Čechtic Bohuslav (Deo solemniza de Czechtic), skladatel písně žižkovské „Kdož ste boží bojovníci" (Výb. II. 283), jakož zjištěno přípiskem jména jeho v rukopise jenenském (III. 732). Širší o tom zpráva od Ferd. Mikovce v ČČM. 1854, 366.

Čekanka Tobiáš viz **Cichoræus T.**

Čenák Pavel složil na jméno své píseň: „Poslyš člověk veliký, kterak Pán Bůh pro hříchy." V kanc. Kleych. 566.

z Čenkova viz **Flaxius** a **Stehlík z Č.**

z Čénova viz **Vlček Václav z Č.**

Cereghetti Josef, syn Ant. Jos. C. Příbramského, syndika a později cís. rychtáře v Chrudimi, nar. 11. bř. 1722, oddal se na malířství, ve kterém se ve Vlaších dovzdělal. Maloval zvláště podobizny a obrazy kostelní. Sepsal několik románův z dějin českých, svůj životopis a historii chrudimskou (ČČM. 1855, 140). Zemřel v rodišti svém 1799 (Rybička v Sl. N.).

Čerňanský Jan z Rajce (trenč.), nar. 1709, odbyv pří-

pravní školy v Trenčíně, studoval na akademii wittemberské a lipské. V Lipsku opatřoval korrekturu kněh českých, u Breitkopfa tištěných. Vrátiv se domů, byl z počátku učitelem v Sulově (trenč.), až povolán za kazatele do Velké Poluzy. Odtud přešel do Hyb, z Hyb do Hnouště (hont.) a z Hnoušt do D. Střihové, kdež 1766 život svůj dokonal. (Tablic Poez. III.

1. Pořádek spasení. Bez m. i r. (knížka v rýmech pro dítky. V. 18
2. Vypsání pádu města Lizabony (veršem). Tišt. 1757 (V. 224).

Černaňský Samuel, Janův syn, nar. v Hnoušti 13. zá 1759. Co sedmiletý chlapec osiřel, načež se matka jeho rodinou odebrala do Turce, majíc tam skrovný stateček Dolních Vroutkách. Odtad 1769 Samuela na učení vyprav do Levoče; později studoval v Štávnici, kdež bratr jeho superintendentem. Po odbytých v Jeně studiích vyšších, stával některý čas u bratra, až mu 1782 nabídnuta spr církve pukanské. Než se v ni uvázal, došlo ho pozvání Turopole v Novohradsku, kteréž sice přijal, ale již po půl vrátil se do Pukance, i sloužil tam do 1786. Tu, hledaje vůli slábnoucímu zdraví služby méně namáhavé, přešel Bátovec, kdež 12. února 1809 zemřel na souchotiny (Tablic Poez. IV.).

1. Náboženské písně Gellertovy. V Prešp. 1787 (VI. 215).
2. Nejhlavnější pravidla slovenské dobropísemnosti. V Štávnici 1802 (VI. 43).
3. Příhody hr. Beňovského. V Prešp. 1808 (VI. 1052).
4. Některé modlitby a písně v Agendě Hamaljarově a v Bobokově knize pro pocestné.

z Černého Mostu viz **Černý Jiří** a **Dobřenský.**

Černín z Chuděnic Heřman, příjmím **Turček,** syn Jana, hejtmana kraje vltavského, a Marianny z Říčan, narodil se v Nedrahovicích 1579. Když mu bylo rok, osiřel smrtí otcovou 24. srp. 1580 (Pam. 1858, 57. Testam.). Poručníci jeho nehrubě oň pečovali, nedavše ho „do žádné školy ani umění.“ Když mu bylo devatenácte let, spojil se s Krištofem Harantem z Polžic ke společné cestě do Orientu. Dne 2. dub. 1598 vyjeli z Březnice i brali se přes Benátky, Zante, Kandii a

*) Tak dle zprávy v Testamentu: „Jsauce v roce věku svého osiřaley“, což srovnáno s úmrtním rokem otce vede k 1579. Dle náhrobku u sv. Víta umřel v 78 roce, i byl by se tudíž 1573 narodil.

Cypr do Jerusalema. V Jerusalemě pasován na rytířství božího hrobu. Návratem jeli přes Egypt. L. 1603 vzal jej Rudolf II. mezi komorníky, a 1607 přijat byl do stavu panského. Již tehdá ukazoval se statečným hospodářem. L. 1598 neměl než Nebilov v Plzensku, a 1615 od Václ. Chotouchovského za 60.000 kop gr. koupil Žleby (Pam. 1862, 37). Známosti, kterých mu pouť jeho u věcech orientalských zjednala, byly tuším pohnutkou, že 1616 vypraven v legací do Turek k sultanu Achmetovi, odkudž se 1618 navrátil s dobrým pořízením, přinášeje slib míru na 20 let. Cesta tato popsána od Adama Wennera (Türkisches Reisebuch von Prag aus bis Constantinopel, Normb. 1665). Po návratu ustanoven hejtmanem St. M. pražského. V bouřích tehdejších stál věrně k straně císařské. K odvrácení hrozícího nebezpečí spolu s Václavem Heraltem Libšteinským z Kolovrat a s jinými stejnomyslnými míval tajné schůzky v Kutné Hoře, i jednal s Dampierem, jenž se od moravské strany do Čech vtrhnouti strojil. Direktoři vinili jej 22. února 1618 v listu k městské radě čáslavské, žeby proto „na Železných Horách k Lichmburku cestu skrze lesy proklestiti dal, a stavy i obyvatele tamní skrze pohrůžky i jinak prý všelijak rozpakoval“ (Pam. 1862, 144). Proneslo se naň též, že 14. list. chtěl císařskému vojsku do Budějovic odeslati tři kusy střelby a čtyry vozy muškettů, což pobráno, on pak sám opatřen na některý čas vězením na kolinském zámku (Skala II. 457). Když stavové 18. března 1619 vydali rozkaz o osobách, které v zemi trpíny, anebo k úřadům brány býti neměly, uvedeno jméno Heřmanovo mezi těmito druhými (Slav. Pam. II. 219). Leč při tom při všem zůstával v zemi, anobrž i v Praze. Teprv počátkem srpna hrozilo mu opětné uvěznění. Heřman, zvěděv o tom, na den sv. Vavřince (10. srpna) ráno vyjel na Bílou Horu, a slyšev tam mši svatou, o $^3/_4$ na 11 hodinu úprkem pustil se k hranicím saským. Večer v sedmou hodinu dostal se do první vesnice kurfiršta saského, do Zavidova (Saida). Na památku osvobození toho vystavěl pak v zámku petršpurském kapli založení sv. Vavřince. Brzo se nicméně do země zase navrátil a stavům na vyzvání ode dne 17. října 1619, aby zemi přísahu učinil, poč. listopadu odepsal, že by ji rád vykonal, kdyby se toho neobával, aby tudy svědomí svého neurazil. Nicméně však, aby řečeno nebylo o něm jako o jiném

zlém synu vlasti, že neníní nic proti majestátu a porovnán
mezi stranami činiti, žádaje toliko, ať jej stavové při službě t
v kteréž u JMC. zůstává a v ní dvěma císařům již slouži
zanechali. Pokudž by pak toho se nestalo, žeby na ty cest
pomysliti musil, kterak by se mohl z země odebrati a vyh
stiti (Skala IV. 35). Stavové, vzavše to k vědomí, ničel
dále neučinili, anobrž o sněmě, konec března 1620 držané
nejv. purkrabí Bohuchval Berka, když se jednalo o posels
do Turek, navrhoval, aby se o presentu pro sultána vzala zprá
od Heřmana, kterýž toho povědom výborně, jak veliký
za legací jeho 1616 dán byl (ib. 27). Obojetný poměr te
přestal, jakmile se Ferdinand odhodlal k boji o korunu česk
ač pověst, žeby Heřman byl na Bílé Hoře bojoval, zjiště
není. Po vítězství zbraní císařských znova se ujal staroměst-
ského hejtmanství. Dne 6. břez. 1622 s Pečkem a Mollerem
přejímal listiny universitní (ČČM. 1847. II. 637), a 31. října
oznámil německým kazatelům pražským, aby se ven ze země
vystěhovali (Skala V. 233). V odměnu za svou věrnost 1623
jmenován baronem říšským a 1627 českým hrabětem, soudce
zemským a místodržícím královským. Tehdáž asi povolán i
do cís. tajné raddy. Příležitosti k nakoupení nemovitého
jmění, která se tehdá hojně naskýtala, vydatně od něho užit
Od 1623 nabyl těchto statkův: Petršpurk koupí po Jaro
Libšteinském z Kolovrat, Kysibli u Teplice, jenž po Kolo
novi z Felsu konfiskována, směnou od císaře za Žleby, Najde
od Albrechta z Waldšteina na porážku dluhu za panství pe-
kovské, Milčeves se Sedčici, Velkou Černocí, Čeradici a Lube
pak Kost koupí od Václava z Lobkovic, Schmiedeberk v Slezs
koupí od Ferdinanda III., Velechovky dědictvím po své dru
paní. V posledním svém ještě roku koupil Kosmanosy. Min
to držel Mělník v 95.000 zl. co zboží zápisné, pak dvůr v
Únhošti, v Praze tři domy, deskový na Malé Straně, dům „u
jednorožce“ na St. M. a dům Lyskovcův na N. M. (Testam.)
Za vpádu saského 1631 Heřman na svůj groš postavil celý
pluk těžkých jezdcův. S nimi a s hotovostí okolního lidu
sedlského v noci na den 24. února 1632 přepadl Žatec, a saskou
posádku pod nejvyšším Karlem Bosiem ke vzdání přinutil. Od
té doby datuje se hodnost jeho, co „nařízeného nejvyššího nad
1000 koňmi.“ L. 1644 povýšen do stavu hrabat říšských.

Téhož roku nastoupil druhé své poselství do Turek, kterým sobě nehynoucí dobyl zásluhy o říši rakouskou, ješto odvrátil od ní příčinu jisté téměř zkázy. Větší část mocnářství byla tehdá v moci nepřátel. Torstensonovy zástupy hospodařily v Čechách a na Moravě, i dorážely až k samé Vídni. Jiřík Rákócy umlouval spolek se Švédy. Benátčané veliké sumy podávaly Portě, aby válku proti císaři zdvihla. Tu Heřman osobní svou rázností a znalostí povah tureckých dovedl toho, že sultán Ibrahim vojsko, do Uher již vyslané, povolal nazpět a mír s domem rakouským obnovil. Navrátiv se do Vídně v létě r. 1645 měl Heřman dosti nesnází o nahrazení nákladu, jejž ze svého byl zakládal. Od té doby žil v Čechách, zastávaje po sobě nejvyšší úřady zemské. Od června 1645 do 1648 byl sudím dvorským, od 1649—1650 nejv. sudím; 1. dub. 1650 jmenován nejvyšším komorníkem a 4. ún. 1651 nejv. hofmistrem. Ženat byl třikráte, nejprvé s Mariannou Karlovou ze Svárova, od 1625 s vdovou Harantovou, Annou Salomenou Hradištskou z Hořovic, od 1638 se Sylvií Kateřinou hrab. Millesimovou, milou svou „Sylvičkou“, jejíž dojemné listy uveřejnil Dvorský v „St. pam. žen a dcer českých“ (v Pr. 1872). L. 1648 za vpádu švedského, když byl právě u císaře v Linci, pobrán mu všecken šperk v domě pražském, tak že neuchránil leč jen smaragd a zafír veliký, pak řetěz od kurfiršta kolinského jemu darovaný, který měl s sebou. Zafír ten pak na památku odkázal Ferdinandovi III. Dne 15. června 1650 učinil poslední své pořízení, kterým založen fideikomiss Černinský. Jest to listina v nejedné příčině památná. Jevíť se v ní v pravdě staročeská oddanost k rodu svému a jmenovitě k dávnímu jeho sídlu, Chuděnicům. Přísná jsou uložení k potomstvu, aby pilně dbali o literní vzdělání synů svých. Pakliby Černín některý syna svého do učení dáti se zpěčoval, ten takový nápadu svého a posloupnosti zbaven budiž. Totéž se státi mělo mladíkovi, kterýž by „hejskujíc“ do náležité doby v učení setrvati nechtěl. Asi rok potom Heřman skonal 7. března 1651. Pochovati se kázal „bez zbytečného prachtu a pompy“ v kostele stebenském u Petršpurka, kdež i první dvě manželky jeho spočívaly. Oděv, v němž chtěl býti pohřben, sám si přichystal. Pakliby se po něm nenašel nebo k zmaření přišel, tedy aby byl „toliko z sprostného šedivého sukna na spůsob poutníka

františkána udělán.“ Jen kříž zlatý jerozolimitanský ať mu do hrobu dán bude. Náhrobek postaven mu v kapli sv. Zigmunda v chrámě sv. Víta v Praze. Heslo jeho bylo: „Pro peccatis nostris Christus mortuus est.“

Denník cesty do Konstantinopole 1644—5, zachován i v konceptu i konečné úpravě v Jindř. Hradci. Odtud vytištěn 1856 v Lumíru, správněji, ač ne cele, v Miklošičově Slav. Bibl. II. (III. 198).

Černey J. viz **Cherney J.**

Černobýl lat. **Artemisius, Mikuláš** z Žatce, nar. 1495, co patnáctiletý mladík dán byl na studie do Wittemberka, odkudž se 1518 co mistr svob. umění a přivrženec náuky Lutherovy navrátil. V otčině z počátku jal se vyučovati na výborně zřízených školách tamních. Po několika pak letech škole dal výhost. Za manželku pojav dceru nejbohatšího měšťana žateckého, Michalovice, uvázal se v úřad písaře radního. „Suasit amor patriae scholicas deponere curas, huncque fori calamum sumere suasit amor.“ Později i písařství složiv, oddal se co zámožný měštěnín zcela péčem o dobré obecné a krásným náukám. Učeností, důmyslem a výmluvností brzo vynikl na přední v obci místo, stav se jejím primatorem. Nemálo k zvýšení vlivu přispívala i vnější jeho osobnost; byltě muž zrostu vysokého a spanilého. Nejednou podařilo se dojemnému vystoupení jeho ukliditi rozbroje a bouřky v městě. I lid sedlský v okolí žateckém k němu co upřímnému ochranci svému prohlédal, bezodporně věře slovům jeho. Když po osiření trůnu 1526 svolán byl volební sněm, vyvolili jej města v počet těch osmi zástupců svých, kteří spolu s volenci ostatních dvou stavův „rozjímati měli, kdo přijat má býti za krále.“ Rovněž byl vzat do poselství, k pozdravení nového krále a k oznámení mu výminek volebních koncem listopadu do Vídně vypravenému, jakož do deputace stavovské, před kterou Ferdinand I. 30. led. 1527 u Jihlavy zemi učinil první přísahu. L. 1530 povstala chátra žatecká na židy, drancujíc jich příbytky. I tu podařilo se výmluvnosti Černobýlově bez krveprolití spůsobiti pokoj. Po třech letech pak vymohl při králi, aby účastníkům výtržnosti té dáno bylo odpuštění. Mezitím pracoval na spise o vedení hospodářství panského k žádosti některého svého mezi panstvem přítele a o díle historickém. Dílo toto, 1538 dokonané, až do XVII. věku bylo známo, od

té pak doby pozaniklo. Lupáč se k němu v kalendáři svém historickém často povolává, i Pešina měl je v rukou (Phosph. sept. 674). „Praefatio ad Slavatas," o kteréž z Balbinova Epitome (I. 7, 31) víme, že obsahovala zprávy o původu rodu Slavatovského, byla tuším dedikací k němu připojená. Ve hnutí stavovském 1547 měl Žatec první po Praze účastenství, i není pochyby, že vše se dálo s souhlasem primatorovým. Dva případy Žateckým a Černobýlovi potom hlavně za vinu kladeny. Když král v březnu, z Chomutova jeda, v Žatci nocovati chtěl, odpověděl Černobýl, že krále rád uhostí, leč většího průvodu vojenského než 40—50 koní se odčítal. Král se nad tím tak rozhorlil, že radší noclehem zůstal v nějakém sedlském baráku, než aby tou měrou do „svého města Žatce" vjel. Když pak po bitvě mühlberské dlel v Litoměřicích, Žatečtí jali se město své silněji, než před tím bylo, opevňovati. Obé se ovšem omluviti dalo strachem před nekázaností tehdejšího vojska, ale není pochyby, že se tím krylo i smýšlení králi nehrubě příznivé. Dne 21. července musil Černobýl s jinými měšťany na hradě pražském státi a obvinění na se vzkládaná slyšeti. Podavše se na milost i nemilost, pokutováni sou na statcích a rozkazem, aby bran obořili; Černobýl 22. října do dvou nedělí z zemí královských byl vypovězen. Ale brzo k přímluvě přátel, a zvláště když se ukázalo, že mnohé o něm zprávy byly lživé, navrácen i k primatorství. Na sněmě 1549 opět jej shledáváme co člena kommisse k urovnání poměrů čeledních a řemeslnických. Zemřel v Žatci 14. února 1556. Jan Rosin oslavil jej epicediem „Querela urbis Zatecenae." (Procházka Comment. 277, Miscell. 111 a 132 sld. Tieftrunk Odpor stav. 1547).

Zpráva jednomu každému pánu velmi užitečná, kterak statek svůj i úředníky své říditi, spravovati i k nim dohlédati má. Vydán teprv 1587 od Veleslavíny (IV. 858).

Černohorský T., kněz tovaryšstva Ježíšova, sepsal slovník lat.-český s indexem česko-lat. ve čtyrech dílech, pak 1728 přeložil Jiřího Ivanka „Vince te ipsum." Oba spisové zůstali netištění. Rkpy. v un. bibl. pražské (V. 54 a 1483).

Černoch Jiří, kněhtiskař pražský asi 1665—1684. L. 1685 vedla závod jeho manželka *Kateřina*.

Černomostský Václav viz **Dobřenský Jak. Jan Václav.**

Černovický (Černovicenus, Černovicius) Pavel, rodic z Něm. Brodu, nalezá se 1606 mezi alumny univ. pražské. L. 1607 učinčn bakalářem (ČČM. 1848. I. 184 a 193), načež vyučoval na škole při kolleji Karlově (classes). Od 1608 byl kollegou při škole u sv. Štěpána na Novém Městě pražském (ib. 1845, 626). Stav se knězem podobojím směru luteránského, spravoval faru v Dobrovici, odkudž po poražení protestantských stavův českých odebral se u vyhnanství do Lužice. L. 1632 v máji zemřel v Žitavě (Pescheck 74).

Vocabularium rhythmico-bohemicum. Pragae 1614 u S. Adama z Veleslavina; Pragae et Viennae 1783 u Schönfelda (IV. 45).

Černý Adam viz **z Vinoře Ad.**

Černý František, kněz katolický 1791, jsa farářem v Probluzi (hrad.), v Pr. vydal „Mravnou chvalořeč o sv. Janu N.“ (VI. 2000).

Černý Jan, lat. **Niger,** z Prahy, vlastní bratr Br. Lukášův. Oba studovali na universitě pražské, a dosáhli stupně bakalářského, starší Jan 1479, mladší Lukáš 1481. Jan byl tehdá alumnem kolleje Reyčkovy, ve kteréž před hromnicemi 1480 dokonal přepis latinských výkladův na 9. traktát Rasisa k Almanzorovi o nemocech a neduzích všeho těla člověčího, jejž i později výpisky z kněh rozličných lékařův rozšiřovati nepřestával*). Takovým spůsobem připravoval se k povolání svému; jiných k tomu prostředkův v Praze, kde fakulta lékařská téměř byla zanikla, nedrahně bylo po ruce. Zdali Jan i některou cizí školu medicinskou navštívil, kde a kdy povýšen na hodnost mistrskou, povědomo není. Okolo 1490 usadil se v Litomyšli; výsledky, kterými se léčení jeho honositi mohlo, záhy jméno Mr. Jana Černého daleko široko roznesly; neméně známa byla horlivost jeho o Jednotu bratrskou. K osobám, ježto pomoci jeho užívaly, náležel i Vilém z Pernštejna. Když se choť jeho, Johanka z Liblic, 1493 roznemohla a pán ji poslati chtěl, jak se tehdá říkalo, „na lékařství“ do Litomyšle, nemohl se důvěrný přítel jeho, biskup Jan Bosák, zdržeti, aby mu psaním (2. máje) velice nedomlouval, ať paní do Litomyšle léčiti nedává, aby prý „tělo chtíc zhojiti, snad duše neumořila.“ Zároveň se pánu nabízel zjednati prach z Benátek od lékaře,

*) Dílo to 1566 přeloženo od Mik. Vrány v Litomyšli.

„kterémuž ve Vlaších rovně není.“ Obávání biskupovo nebylo nepodstatné; Mr. Jan vedle léčení tělesného i mysl paninu na svou stranu naklonil. Nezávadným toho důkazem je netoliko spis náboženský, kterýž od něho 1500 paní Johance byl podán, ale i přízeň, s kterou se Vilém sám v tehdejších neznázích propůjčoval Bratřím. Biskup Bosák neustával pánu jiné doktory navrhovati, ale s nevětší, než před tím, pohodou. Ba zdá se, že nepovolnosť Vilémova podala příčinu i k ochlazení poněkud mezi oběma přátelství (Pal. Děj. V. 2. 387). Mr. Jan zůstal lékařem pernšteinským, dokud Vilém byl živ. Druhý vynikající léčenec jeho byl slavný humanista Augustin Olomoucký († 1513), rozhodný odpůrce Jednoty, jížto jmenovitě co sekretář krále Vladislavův velice byl na příkoř. Oblíbiv si Mr. Jana, snažil se, aby jej odvrátil od Jednoty i počal si s ním o to dopisovati. Leč nevedlo to leda k rozdvojení. Augustin 1500 v Olomouci vydal důtklivý spis proti Bratřím: „Tractatus de secta Waldensium“ (Hanslík 553), k čemuž Mr. Jan nesmlčel. Na „ozdobná a široká psaní,“ ježto později pod titulem: „Augustini de Olomuc epistolae contra perfidiam Waldensium ad eruditum virum Joannem Nigrum, urbis Prostannae physicum“ v Lipsku 1513 (Voigt Acta II. 441) tiskem byla vydána, třikrát odpověděl, ačkoli čas, kdy se to stalo, zjistiti nelze. Mimo to vydal ještě tři spisy náboženské, z nichž jeden, kterým se obrátil proti opětování křtu, vyšel 1494. Vše, co posud řečeno, dostatečně vyvrací domněnku, jakoby Mr. Jan teprv 1500 k Jednotě byl přistoupil (Gind. GBr. I. 105). Byltě Bratrem jistě již 1490, neřku-li dříve. Vedle spisovatelství náboženského nezanedbával nauky lékařské. L. 1496 jmenovitě učinil přídavek k výkladům na Razise, z kněh Bertuccia Bononienského. Sepsal i větší dílo lékařské, jehož obsah nyní znám není. Veliký mor, jímž 1495 Čechy byly hubeny (St. let. 251), pohnul jej k sestavení návodu, jak se proti tomu chovati. L. 1501 vystěhoval se z Litomyšle, dům svůj prodav Br. Mart. Kabátníkovi. S mužem tímto žil v poměrech přátelských, jakož viděti z toho, že jej t. r. Kabátník ustanovil své manželce poručníkem (Pam. 1871, 43). V Prostějově neméně jako v Litomyšli, byl Mr. Jan útočištěm nemocných; jmenovitě přiváženy k němu na lékařství kněží bratrští, jako 1503 Br. Eliáš biskup (Fiedler 221). I písemnictvím se v

Prostějově zanášeti nepřestal. Jal se totiž, podle vzoru rostlinářů, od mohučského doktora Kauby 1459 vydaného, skládati herbář, jenž se z počátku v přepisech šířil, až 1517 v Normberce byl vytištěn. Jako rostla Janova sláva co lékaře, tak vynikal i co člen Jednoty pořád určitěji. Když 1509 postaveni býti měli všickni kněží a učitelé bratrští ke dni 27. prosince k nápravě před kněžstvo pod jednou a pod obojí v Praze, výslovně k stání tomu vedle Br. Lukáše a Br. V. Krasonického určen i Mr. Jan Černý. Ale nepřišlo k tomu, jelikož starší bratrští všecko při tom účastenství odepřeli (Pal. Děj. V. 2, 196). L. 1517, když se herbář tiskl, byl Mr. Jan opět v Litomyšli. Od tamtud 1520 v čas tehdejšího hrozného moru (St. let. 440) příteli jednomu napsal krátké poučení, jak by se v tom nebezpečenství kvapně mohl opatřiti. Toť poslední o něm zpráva. Jen tolik ještě zjištěno, že 1530 již nebyl mezi živými. (Mr. Jan Černý a jeho herbář od J. Rudy v Živě IX. 1872. Tam otištěn i seznam spisů Mr. Černého, přidaný k vydání 1530 spisu o nem. morních od Dr. z Třebska).

1. Dialog, že křesťanu nenáleží přísahati, hojně z písem svatých dovozuje. Sepsán asi 1489—96 (Dr. z Třebska u Rudy).

2. Traktát, že nepotřebí se křesťanu již jednú pokřtěnému po druhé křtíti. Seps. 1494 (Blahosl. hist. 107; III. 712).

3. Traktát, který Mr. Jan k Zachařovi z Chrudimě na Horách Kutnách jako k věrnému tovaryši svému psal, napomínaje k věcem křesťanským (Dr. z Třebska).

4. Spis o nemocech morních. Seps. 1496, tištěn 1506 v Litomyšli, 1518 v Plzni, 1530 péčí Dr. Petra z Třebska v Praze, 1544 a 1556 v Prostějově, 1582 v Praze, 1633 v Olomouci (D'Elvert Beitr. 62).

5. Výklad utěšený na Eklesiastes, knihy Šalomúnovy, k uroz. paní Johance z Liblic a na Pardubicích, 1500 psaný (Blah. hist. 109; III. 816).

6. Trojí odpověď Dr. Augustinovi na jeho ozdobné psaní i široké (Dr. z Třebska).

7. Knieha lékařská, kteráž slove herbář neb zelinář. V Normberce 1517, v Pr. v 1544 a Olom. 1554 (III. 269).

8. Spis o vodách pálených. Při Herbáři.

9. Předpis alchimistický, 1519 daný Petru Klenovskému z Strachovic (Ruda 77; III. 246).

10. Zpráva na morní obšírnější spis velmi krátce vypsaná. L. 1520. Rkp. v pozůstalosti Bočkově (III. 280).

Br. Černý Jan, lat. **Nigranus,** rodem z Konwaldu, jakož souditi z toho, že vlastní bratr jeho Pavel, zprávce zboru žeravického, 1580 v Třebíči zemřelý, nazýval se Konwaldským

(Fiedler 271). Vzdělaní svého nabyl jen na školách bratrských. Tím vysvětluje se nedostatečná jeho k spisování známost latiny, tak že, když bývalo kam latině co psáti, on česky skládal, jiní pak překládali. Na kněžství zřízen 1537 v Prostějově, i přejal pak zprávu brandýsského nad Labem zboru. Zvláštní požíval přízně u pána tamního Kundrata Krajíře, jenž ještě na smrtelném loži zejména naň vzpomínal (ib. 230). Byl tou dobou Černý duší veškerého Bratrstva v středních Čechách. Bratří v Nimburce, v Kolíně, v Berouně, ano i v Praze k němu co pastýři svému hleděli. I do Brandýsa zajížděli vzácní Pražané, jako Václ. Jaroš, Sixt z Ottersdorfa, aby kázaní jeho slyšeli. Vábilat je již sama výtečná výmluvnost Br. Černého, jemuž prý jako někdy Chrysostomovi hojnost nejušlechtilejší řeči z ústou plynula (Blah. de cant.). I nebylo tudíž divu, že 1543, když Ferdinand I. ukládati počal o vyplenění různověrcův, zřetel jeho obrácen i na Br. Černého. Nejv. sudí Jan z Lobkovic zdvihl naň žalobu pro spolky s Bratřími v městech královských. Zprávami o tom král nemálo popuzen. „Čert v těch Pikartích vyskakuje," pravil. „Nedávno se jeden Augustou císařem dělal a divné věci páchal; opět tuto jakýsi nám velmi přičerňuje. Nu musíme je zkrotiti." (Červenka, hist. 276). Za nedlouho nařízeno, aby Br. Černý byl jat, a tak pilně to král dělal, že hofrychtéř Jakub od Kos hned se do Brandýsa s trabanty musil vypraviti. Leč Br. Černý byl vystřežen, že v čas se z Brandýsa uchýliti mohl. Výstrahy dostalo se mu od jednoho ze služebníkův dvorských, an zaslechl, co král poroučel hofrychtéři (ib. 282). Ale mračno brzo minulo, tak že stihaný kněz usaditi se směl pod samýma očima dvoru v Praze, kdež Jednota nejčetnější „posluchače" měla na N. Městě, ano i v samé raddě novoměstské. Černým Bratří pražští uvedeni v řádně zřízený zbor. L. 1544 vykonal Br. Černý křest v domě Dr. Koppa z Raumentálu v četné schůzi panstva i měšťanstva, což donešeno králi skrze Pavla Bydžovského a opata Nožičku. Král byl nevrlý, potazoval se, ale konečně věci nechal (ib. 308). Z Prahy přenesl se Br. Černý do Ml. Boleslavě, kdež přetrval celou bouři 1547. Ještě v červenci 1548 poslán tam k němu na učení Br. Blahoslav (Fiedler 257). Leč na podzim musil se rozloučiti s vlastí a přidružiti se k zástupům vystěhovalcův do Polska a do Prus ve společnosti

biskupa Br. Macha Sionského, jemuž přidán byl co nejbližší pomocník, náležev již od 1543 do úzké raddy. V prosinci zastavili se v Toruni. Odtud sám několikátý vypraven do Královce podstoupit zkoušky před theology tamními. I zde rozhodný byl vliv Br. Černého. Odpověd, která od Bratří examinatorům dána, a na kteréž tito popřestali, od něho byla navržena. Z Královce vrátili se vyslaní ke třem králům 1549 do Toruně, vydavše odtamtud Bratřím obecným list pastýřský o docíleném sjednocení (Quell. 92). Br. Mach později pravidelné své sídlo vzal v Doubravně (Gilgenberg), zajíždívaje i na delší doby do Moravy. S ním ovšem stále býval i Br. Černý. Když 1546 archiv bratrský v Litomyšli ohněm na zmar přišel, vzal Br. Černý obnovu jeho odhodlaně do rukou. Kdežto posud vše se ukládalo v různých listech a svazcích, zůstal na tom, aby se příště písemnosti, pro Jednotu důležité, zapisovaly do foliantů pevně vázaných a z tuhého papíru složených. Jedna řada měla obsahovati paměti starší, druhá pak zápisy novější. K oběma Br. Černý počátek učinil. První foliant starší řady založen od něho již 1547, ačkoliv teprv 1557 dopsán; druhou řadu otevřel vypsáním událostí od 1547 do 1552. Další vedení obou, byv něco nemocmi, něco jinými překážkami od toho odveden (ABr. VIII. 63), odevzdal Br. Blahoslavovi, kterýž se 1552 opět k němu přidružil. Tak se Br. Černý stal zakladatelem neocenitelného archivu bratrského, jehož se 13 foliantů chová v Herrnhutě, jeden foliant v Č. Museum. Mezitím nastala Jednotě veliká útrapa odemíraním biskupův a tvrdohlavostí Augustovou, kterýž se všeliké nové volbě vzpíral. Na synodě prostějovské 1550 (Meč 150) se Br. Mach, jsa již kromě křivoklátského vězně jediným biskupem, viděl přinucena, aby pro všecky případy učinil opatření. Br. Černému s Br. M. Streycem svěřena moc sněmy svolávati, na nich vše říditi, kněží a jáhnův svědomí vyslýchati a spravovati i v řádu držeti (Dekr. 170). Úkolem tím vázán byl k pobytu, ač vždy jen ukrytému, v Čechách a na Moravě. Ponenáhlu se stav věcí Bratřím obracel příznivěji, tak že se 1552 pod ochranou Arnošta Krajíře mohl odvážiti k zjevnému usídlení v Ml. Boleslavi. Ano o sv. Trojici svolal tam členy úzké raddy z Čech, z Moravy a z Prus, kteříž tam, ještě i Br. Mach 1551 byl skonal, delší čas prodleli v trapném a mar-

ném čekání na vůli Augustovu. Leč tento řízení nových biskupův zamítnul, popřestav na tom, že Br. Černého ustanovil za svého „faktora“ (Meč 150). Teprv z jara 1553 vzmužili se Bratří, a přes odpor Augustův na synodě přerovské „k přední starosti“ vyvolili Br. Černého a Mat. Červenku, davše je k biskupství potvrditi od Br. M. Streyce a Pavlína (Dekr. 173). Nový biskup navrátiv se do Boleslavě, přiměl A. Krajíře k tomu, aby nejen zbor, rozkazem královským 1547 uzavřený, dal otevříti, anobrž i nový vystavěti, kterýž o velikonoci 1554, přes obnovený král. zákaz, službám bratrským byl odevzdán. V lednu 1555 odbývána v Boleslavi synoda, na které nová redakce kancionálu ze spolku s Blahoslavem a Adamem Šturmem svěřena Br. Černému (ib. 178). Ale smrtí Arnoštovou (18. března 1555) nastal zlý obrat. Synové jeho neměli odvahy odolati přímluvám nejv. úředníkův; zbor byl zavřen, a Br. Černý pohnutlivě se rozloučiv, opustil Boleslav. Několik dob pobýval ukrytě v okolí, veda odtud písemně správu zboru. V létě vydal se na visitační cestu do Prus. V Královci kázal v domě Viléma Křineckého u přítomnosti vévody Albrechta, kterémuž se, ačkoli řečnil česky, velice zalíbil a zvláštní přízeň jeho sobě získal. Z Prus jel k synodě do Kožminka i zdržel se tam až do sv. Václava (Quell. 113). Navrátiv se, pobyl na krátce v Boleslavi a spěchal do Moravy, kdež zůstal až do adventu. V lednu 1556, ač vždy jen ukrytě, opět bydlil v Boleslavi a „z Karmelu“ dopisoval si jednak s vévodou Albrechtem, posílaje mu Br. Lukášův spis o spravedlnosti a své kázaní královecké v latinském překladě, jednak s Illyrikem Flaciem (ib. 112, 281). Mezitím zaujal místo sudího v Jednotě, v kterémžto úřadě jej 1557 synoda boleslavská potvrdila. Od té doby bez příkoří žil v sídle svém, veda správu veškerého kněžstva bratrského v Čechách a pečuje o důkladné vzdělání mládencův, o čemž dopisoval si s Vergeriem v Tubinkách, s Dav. Voitem v Královci a s jinými. L. 1561 jednal s Lukášem hrabětem z Górky o vytištění kancionálu v Šamotulách. Rovněž měl styky s Janem Laským, Stanislavem Lasockým, Felixem Crucigerem a j. (ABr. X.). Dne 5. února 1565 večer před západem slunce zemřel v Boleslavi u vysokém věku co „muž pobožný, příkladný, výmluvný, pracovitý, pilný, bedlivý a sumau vzácné památky hodný“ (Fiedler 248).

1. Vyzdvižení původu v Jednotě od 1467 do 1559. Jaffet spis tento co pramen historický uvozuje (IV. 531).

2. Historické zprávy o dějinách Jednoty 1547 do 1552, obsažené v VII. a až k l. 63 v VIII. foliantu archivu bratrského, jmenovitě o sněmích tehdejších, o nakládání s Bratřími 1548 v Čechách, o opatření Bratří v Prusích (Gind. GBr. I. 510—518).

3. Písně duchovní dvě: „Chval Hospodina Sione“ a „Nejvyšší moudrost Kristus Pán“ v kanc. šamotulském. Mnoho jiných složil, ale zvláště prý se chovaly, nebyvše krom oněch dvou do kancionálu pojaty (Blah. de cant.).

Černý Jevičský Jan, rodem z Jevíčka, měštěnín v Zábřeze, 1556 přeložil Jeronýma Braunschweikera „liber de arte distillandi“, jenž se dělí na dvě částky; první jedná o distillování a o nádobí k tomu potřebném, druhá o přirození a způsobu zelin; při každé způsob distillování, léčivost a moc její uvedeny jsou. Ku konci přidána rozprava o vodách pálených. Překlad Černého vydán 1559. Nápřed předmluva o názvosloví rostlinářském.

Knihy o pravém umění distillování aneb vod pálení. V Olom. 1559 (IV. 849).

Černý, též Černoch, lat. **Nigrinus, Nigrin, z Černého mostu (von Schwarzprucken, de Nigro ponte) Jiří,** rodilý Pražan, zdokonaliv se v umění knihtiskařském, zpočátku (do 1572) pracoval v impressi dědicův Jana Jičinského (IV. 1135), až pak sám tiskárnu si zařídil. Asi 1590 obdařen byl erbem a svrchupsaným přídomkem, i přijal příbuzného svého Václ. Dobřenského v erbovní strýcovství. Poslední česká kniha pod jménem jeho vydaná, vyšla 1606 (IV. 689). Černý vedle Dačického, Melantricha a Veleslavíny nejčinnější svou dobou byl knihtiskař český.

Černý Karel, kněz katolický, 1727 příčinou slavnosti žďárské v K. Hoře vydal kázaní: „Medotekoucí sláva na hůře Liban“ (V. 945, 1336).

Červenka Jan, malíř v Hranicích, 1578 sepsal spis o alchymii, jehož rkp. od 1680 chová se v Č. Museum (IV. 854).

Červenka Leopold Benedikt, kněz katolický, 1697 byl střídníkem u sv. Apollinaříše i sepsal tehdá spis obsahu dogmatického:

„Curiosus tolerabilis, t. j. všezvěd snesitedlný.“ V Pr. 1697 (V. 748).

Br. Červenka, Erythraeus, též **Erythaeus, Matěj** z Čelakovic, nar. 21. února 1521, když mu bylo dvanácte let (1533) za Bratra přijat v Boleslavi. Tam se mu též školního

vzdělání dostalo. Učedlníkem učiněn 1540, jáhnem 1544, obé v Litomyšli. Tam byl čeledínem a později pomocníkem Br. Augusty, kterýž na duchovní jeho vyvinutí veliký měl vliv, tak že Červenka co kazatel stal se věrným jeho posobníkem, ano v letech pozdějších, dle soudu Blahoslavova, nad něho i vyniknul (Gram. 290). Za pobytu litomyšlského hojnou měl příležitost, seznámiti se s „psaními starých Čechův", ježto tam v archivě bratrském byla chována (ib. 289). L. 1540 v průvodu rodilého Elsasáka, v Litomyšli usedlého „barvíře" (lazebníka) Petra, vypraven byl od Augusty do Strassburka s listy k předním theologům tamním Bucerovi a Kapitonovi, aby při nich zjednal uznání Jednoty. Zástěrou úkolu tomu byl úmysl, seznámiti se očitě s stavem a spůsobem tamní správy náboženské. Od Bucera zvláště přívětivě byl přijat a s vynikajícími učenci strassburskými sveden. I s Kalvinem se tam setkal, a přiměl jej, aby s Bratřími vešel v dopisování (Quellen 58—71). L. 1542 opět byl vypraven s listy k Bucerovi a Melanchthonovi, ani tehdá byli v Řezně (Gind. GBr. I. 257). L. 1548 obrátil se do Prus, kdež se před vánocemi 1548 účastnil zkoušky v Královci. Na synodě slezanské, v pros. 1549, na kněžství byl zřízen a na synodě prostějovské 1550 do úzké raddy povolán (Meč 150). V Prusích zůstal až do 1553. L. 1551 měl v Doubravně kázaní při pohřbu Br. Macha (Fiedler 236). L. 1553 spolu s J. Černým v Přerově losem zvolen „k přední starosti", a zároveň s biskupstvím vzložen naň i úřad písařský (Fiedl. 252). V obém jej synoda boleslavská 1558 znovu potvrdila i zmocnila, a Blahoslava co druhého písaře jemu přidala (Dekr. 185). Sporu s Vojtěchem z Pernšteina účastnil se co nejživěji. Jeho „Osvědčením" pán k mlčení byl přiveden (1558). Mezitím počalo se jednání s dissidenty v Malé Polsce. Červenka, vládna dokonale jazykem polským, zastupoval Bratří na synodě v Pińcowě 1556. Požadavky polské byly předmětem schůze bratrské v Slezanech (Dekr. 183), načež se poslové Jednoty odebrali do Goluchova, kde však, proti umluvě, nikoho z Poláků nenalezli. Následkem urážky této Červenka odepřel účastenství Bratří v nové synodě na půdě polské, tak že Poláci konečně donuceni byli, dostaviti se sami ke schůzi, která v létě 1558 do Lipníka rozepsána. Zde v rokování s nimi Jednotu výhradně zastupoval Br. Červenka (ib. 188—201). Sídlo

své co biskup měl pravidelně v Přerově, řídě odsud kněžstvo celého tamního kraje. Po osm let pomocníkem mu byl Br. Matěj Kramplíř († 1566). Úzké jej přátelství spojovalo s Blahoslavem, s kterým zvláště o filologických věcech mnoho mluvíval, sám se zanášeje skoumáním podobným, jakož pak „nemálo toho po škartách poznamenaného po sobě zanechal“ (Bl. Gr. 148 o předložkách, a j., 352). Blahoslav upřímně mu přátelství zplácel. Kdykoli naň řeč přivedena, vždy o něm s jistým nadšením mluví, nazývaje jej soudruhem ctihodným, mužem učeným a nad míru pilným, výbornou pamětí nadaným a neposledně důmyslným, i mnohonásobně zečteným, výmluvným, příkladným a sumou, člověkem znamenitým, jehož ztrátu Jednota měla co litovati; nebo prý drahý její klínot byl. Uměl prý v českém jazyku *κοινακηρῶς*, t. j. o všech věcech obyčejných novým spůsobem ušlechtile promluviti, tak aby se cosi nového a neslýchaného i bedlivým a soudným ušima velmi příjemně vypravovati zdál. Nebo v mluvení jeho pro tu jakous lahodnou pronunciací a všechněm téměř příjemná gesta, v nichž se jakás ušlechtilá poníženost jevila ve spojení se zbožností a skromnotou, nebylo prý tak znáti patrných nějakých řeči jeho vad, jako v psaních. Že díl nemalý času svého ztrávil v Prusích a v Polště, a naposledy drahně let byl na Moravě, velmi sobě vlastnosti a rozdíly těch dialektův v mysli smísil a zpletl, a odtud prý urodilo se, že v řeči jeho některá slova a rčení nalezala se polská a pruská neb i mazovecká, kdežto jindy zase zatrhoval staročeštinou. Při tom nevždy šťasten byl ve formování nových slov složených, v nichž právě sobě obliboval. Proto spisy jeho větším dílem před vydáním od jiných bývaly pilovány a zdokonalovány, ač to dosti těžce nesl, ano s písněmi svými jen z této příčiny se tajil (De cant., Gram. 288 sld. a Fiedler 251). Příliš brzo z života byl vychvácen; zemřelť v Přerově 12. pros. 1569, nedoživ ani 49. léta věku svého.

1. Zpráva o cestě do Strassburka 1540. Otišt. v Gind. Quellen 58—71.

2. Osvědčení se Jednoty bratrské proti nářkuom p. Vojtěcha z Pernšteina. V Prost. 1558 (IV. 1265). Že to spis Červenkův, svědčí Blahoslav v Gram. 288.

3. Poznamenání některých skutkův božích obzvláštních, kterak jest Pán Bůh rušil a kazil rady těch, kteříž se protivili dílu jeho atd. Což se vše dálo za panování Ferdinanda I. od l. 1530 za několik let pořád (Děje české 1530

—45). Rkp. v univ. bibl. pr. XVII. C. 3; jiný v Herrnhutě od 1630, někdy Karlu z Žerotína náležely, jen dobu 1541—45 obsahující.

4. Zpráva krátká o původu bratrském 1561. Zmíněna u Jaffeta (IV. 534).

5. Žaltář v nově do češtiny přeložený. V Prost. 1562 (IV. 1188). Kritický jeho rozbor v Blah. Gram. 322—327.

6. Sbírka přísloví českých, jichž větší díl shromáždil Červenka, Blahoslav pak rozmnožil a vysvětlil. Otišt. v ČČM. 1829. IV. 39—73, doplňky v Gram. Blahosl. 295—8 (IV. 27).

7. Písně duchovní, z nichž jen tři v kanc. šamotulském: Aj jak jest to milé. Lide boží Izraeli zpívej. Zavítej nám Duše svatý (Blah. de cant. ČČM. 1862, 39).

8. Summa theologie bratrské, kteryžto spis z uložení starších měl sepsati a potom s volí totius synedrii i vydati. Dle svěd. Blahoslavova (Gram. 352) na něm i psáti začal.

9. Spolu s Blahoslavem na VIII. a IX. foliantu arch. bratrského pracoval, ač větší část díla je Blahoslavova. Odtud jsou i svědectví Červenkova, jichž se Orlík v nekrologu svém dotýká. Ano i historické dílo, na něž se dle zprávy Pešiny z Čechorodu (Mars morav. 34) Komenský odvolává ve spise svém o starožitnostech moravských, ztíží co jiného bude.

Červenka z Věžnova Václav, rodilý Turnovan, nar. 1636 vzdělal se na gymnasium jičinském i vstoupil do stavu kněžského. Hned po vysvěcení spravoval faru novovesskou a čisteckou u Bělohradu (od 1663 do ledna 1669), načež se odebral za děkana do Jičína. L. 1682 stal se po A. Čapkovi archipryštem plzenským a konečně kanovníkem v Litoměřicích, kdež 1694 život svůj dokonal. (Fr. Patera v Blahověstu 1856 I. 182). Jsa v přátelském spojení s Pešinou, s Balbinem, s cís. dvorským bibliothekářem Lambeciem, nebyl bez pobudek k pracem historickým, ku kterým se již co student klonil, sbíraje zprávy o Albrechtovi z Waldšteina. Biografie slavného toho pána, od Červenky sepsaná latině, chová se nyní co rkp. v českém museum. Jiný spis Červenkův „Splendor et gloria domus Waldsteinianae“ vydán 1673 v Praze, a od K. Záruby zčeštěn. Mimo to vydal několik ještě spisův latinských dílem obsahu církevního, dílem podle dané příležitosti předměty historické rozbírajících. Erbem a přídomkem „z Věžnova“ nadán byl od cís. Leopolda I. (A. Rybička v Sl. N. II.).

1. Jakuba Marchantia Podstata víry křesťanské. V Pr. 1669, 1673 (V. 734).

2. Kanisia Katechismus. V Pr. 1671 (IV. 1268).

Češka Jan, kněz p. o., výtečný podle poměrův tehdejších znatel literatury latinské i řecké, pokud tato z překladův latinských známa byla. Kde se k tomu vzdělal, povědomo není.

V době 1490—1500 přijat byl za pěstouna synův Viléma z Pernšteina, Jana a Vojtěcha. Z rozkazu páně učinil výbor ze spisův „dávních mudrcův pohanských“, přibrav k tomu drahně výňatkův z kněh Petrarkových, a vše do češtiny přeložil. Po smrti Mr. Vavř. Třeboňského 1531 stal se kazatelem kaple betlemské a téhož roku přijat do konsistoře podobojí. L. 1534 zastával též správu fary u sv. Jiljí (Bor. I. 61. 99. Slav. Pam. I. 236). S vychovancem svým Janem z Pernšteina zůstával v stálých svazcích, až mu tento (asi 1538—40) udělil děkanství pardubické, učiniv jej svým „kaplanem a regentem.“ V snahách o povznešení nauky Lutherovy k státní platnosti a v bojích proti Bratřím byl panu Janovi nejbližším radcem, jakož jej Červenka (hist. 219) vedle Mystopola, Dr. Mitmánka a kn. Václava Horského výslovně uvozuje mezi „miláčky a přední radou duchovní jeho.“ L. 1545 prostředničil v nevůli jakés, kterou kn. Václav měl s farářem chotusickým o naňknutí (Bor. I. 196). V postě 1546 doprovázel p. Jana na cestě z Moravy do Čech i byl účasten rozmluvy, kterou tento měl s Augustou v Litomyšli (Červ. hist. 351). Zemřel asi 1547; neboť v oběžníku, 24. ledna 1548 od konsistoře k děkanům pod oboji vydaném, již jméno jeho se nevyskytá (Bor. I. 215).

Řeči hlubokých mudrců. Rkp. 1490—1500 v kap. pražské, pak 1509, jiný souvěký a 1562 v univ. bibl. Tišt. v Plzni 1529 u J. Pekka, v Olom. 1572 u Milichthalera, v Pr. 1579 u B. Valdy (ded. Vratisl. z Pernšteina), 1786 F. Procházkou a 1844 Bezděkou (IV. 270). Srov. předmluvu Šafaříkovu k vyd. 1844.

Čichovský Řehoř František (Czichovecius) rodem ze slezkého Landšperka, benediktin, od 1629 do 1640 byl děkanem chrudimským i provedl do konce reformaci katolickou, od J. Bílka započatou.

Jana Polánka farář, t. j. zpráva a spůsob přie umírajících. V Litomyšli 1639 (V. 1108).

Čížek Nikodem, kněhtiskař v Trenčíně, jenž 1658 tiskl kaz. nad kn. Janem Efronem a 1659 Cytharu Třanovského (V. 86 a 1079). Cythara tato jest identická s kancionálem N. Čížkovým, v Index položeným (Jungm. Příd. 6).

O čtení prostonárodním zprávy některé ze starých spisův:

Hilarius Litoměřický ve spise proti králi Jiřímu 1466: „Jiřík praví, že nenie kacieřem; i ďábel, když se súdil před

Šalomúnem s P. Kristem, podle řeči *Beliala* a *Adama*, ačkoli to v příkladě psáno, činil se práva, a co jemu písma přivedeno, žádnému nechtěl věřiti atd.“

Bavorovský T. v Postille 1557: „Žádnému ještě zbráněno a zapovědíno není, aby *Práv Frantových*, *Rozprávek Markoltových*, kronik smyšlených a jiných světských někdy dosti oplzlých knih čítati neměl.“

Prefát Oldř. v cestopise 1563: „Protož ti a takoví nechť sobě to mé sprostné sepsání místo *Bruncvika* a kroniky o *Štilfridovi* a místo jiných neužitečných básní čtou.“

Komedia o žebrácích 1573: „V čemž jestli že kdo se kochá, jest toho nemalá trocha v *Májovém snu* kdys napsáno a tištěním ven vydáno.“

Bur. Valda při vydání spisu Češkova 1579: „Rozuměti jest, že užitečněji bude, tuto sobě moci jeden lístek přečísti, nežli básnivé kroniky o *Meluzině*, o *Guiškardovi* a o *Emilii*.“

Rozmlouvání Petra sv. s Pánem 1585: „Místo Cisiojanu učili se *Grobiánu* a četli o *Biancefoře*. Nevím, což čtli potom více: tak hádám, že *Májový sen*.“

Budovec v Antialkoranu 1590 (1614): „Jako, ať českých básníček dotknu, kronika o *Biancifoře*, o *Štilfridovi* a jiné, též *Amadis francauský*, a třebas přidejme *Markolta* i *Ejgenspigla*, též i o *Satranské zemi*, do níž se lidé skrze klobásy projídají.“

Čtení zimního času jsou perikopy, kteréž se čtou od adventu až do veliké noci, zachované rukopisem z druhé pol. XIV. věku u ryt. z Neuberka. Širší o něm zpráva Hankova v Rozb. II. (I. 4).

Čtverohranáč viz **Zrcadlo moudrosti.**

D.

Dačický Jakobaeus Jiří (Daczicenus Jacobides Georgius), syn Jakubův, kněhtiskař pražský, u něhož knihy české od 1570 do 1618 tištěny. Nejednou měl oplétání při tištění kněh směru luterského a kalvinského. Tak 1579 uvězen byl k rozkazu arcib. A. Brusa pro vytištění kacířského katechismu a jiných dvou pohoršitedlných knížek (Bor. A. Brus

123); 1602 zakusil vazby pro vydání postilly Philadelphovy (Slav. Pam. I. 240). L. 1619 uvozují se za majetníky tiskárny dědicové jeho (IV. 462). Jiřík přesvědčením svým klonil se k Jednotě bratrské, anebo což tou dobou již totožno, ku kalvinismu. Zachovalo se o tom zvláštní svědectví. Brzo po 1609 podán byl defensorům spis, v Martiniově Obraně (165—72) otištěný, „Zdání o napravení spůsobu církví evangelistských českých a uvedení jeho v jednotu", kdež se stanoviska luteranského důtklivě doráženo na šíření náhledů bratrských. Tu mezi důvody též to se uvozuje, že Dačický do Slabikáře, kterýž se u něho od 1570 (IV. 3) tiskl, při vydání nedávno tehdá učiněném „netoliko rozdělení zákona božího spůsobem cvinglianským vlepil, ale i otázky, proti konfessí české čelící, o večeři Páně tam položil."

Dačický Matouš viz **Philomathes.**

Br. Dačický Matouš, kněz bratrský, jenž 1535 učinil psaní Johance z Boskovic, býv. abatyši králové kláštera v St. Brně († 1540), dávaje jí zprávu o Habrovanských a jejich psaních proti Bratřím (Blah. hist. 207).

Dačický z Heslova Mikuláš, syn Mikuláše D. († 1571) a Doroty z Prachňan, nar. v Kutné Hoře 1555. O mládí a vychování jeho nic zevrubnějšího povědomo není; tolik jen zjištěno, že stálé sídlo měl v rodišti. Nedílnost, ve které s tetou svou Ludmilou Podivickou, rozenou z Prachňan, co do statku Kbele zůstával, mnoho mu po smrti paní této 1595 spůsobila těžkostí. První Mikulášovo do veřejnosti vystoupení byla výprava proti Turku do Uher, na kterou se co spolumajetník kbelského statku před 1595 vydal. Byl to skutek, zcela podle povahy jeho, jakožto muže, jenž ve rvačkách míval své kochání, ale pro ně také drahně protimyslnosti snášel. První jeho krvavá šarvátka, o které se pamět zachovala, udála se mezi ním, a Šťastným Novohradským z Kolovrat 1582. Soupeř, rapírem Mikulášovým byv probodnut, seč tu životem zaplatil. K žalobě vdovy byl zábojce do vězení dán, ve kterém delší čas zůstával, až k rozkazu Rudolfa II. na rukojemství měl býti propuštěn. Ale nemoha žádanou za rukojemství sumu sehnati, až do 1584 ve vazbě setrval. Mezitím vydán rozsudek první stolice, aby Mikuláš ve třech měsících země byl prázden a po 10 let se nevracel. Ale k vykonání nepřišlo. Po dvou zajisté

letech byl Mikuláš opět uvězen a teprv 1587 zase k rozkazu císařskému na svobodu dán. Odvoláváním a měněním rozsudkův celá pře tak se protahovala, že tuším teprva 1618 ku konečnému vyřízení dospěla spůsobem obžalovanému příznivým. Ale zkušenosti tyto nehrubě povahu Mikulášovu změnily; ba ani sňatkem s Alžbětou dcerou Jiřího Mládka (1589) nezkrotila se divokost jeho. Není divu, že při tom i on sám nejednou dostal na pamětnou. L. 1580 a 1594 byl dosti nebezpečně poraněn. Konečně neumorný nepřítel, stáří, zlomil bujnou jeho mysl; nemálo k tomu nápomocny byly i události, kterými Čechy od 1618 zmítány. Mikuláš byl horlivý přivrženec povstalých stavův. Ač v povstání samém žádného účastenstvi neměl, nicméně nehody a nezdar jejich hluboce ho dojímaly. K tomu přistoupilo, že ve vysokém svém věku stál docela o samotě, jelikož jej paní Alžběta, dětí mu nezůstavivši, 1610 předemřela. Nadto i majetek jeho velmi se byl ztenčil; již 1596 přinucen byl prodati Kbel. V takových trudných okolnostech ztrávil poslední svá léta. Zemřel co sedmdesátník 25. září 1626 i pochován na hřbitově u chrámu sv. Barbory (Mikovec v ČČM. 1854).

1. Paměti od 1454— 1506, pak od 1519 do 1550. Je to sbírka snešená ze zápisek praděda Mikulášova, Bartoše z Prachňan a z kalendářů (Rkp. u bar. J. Dačického).

2. Paměti starší, od 1278 počínajíc. Pro dobu od 1338—1432 mnoho zpráv vyňato ze stč. rkp., jehož obsah vytištěn v Script. rerum boh. II. 448—489, co „Chronicon bohemicum anonymi.“ Poslední datum staršího oddílu tohoto jest z 1516. — Oddělení II. zahrnuje v sobě směsici dát od zavraždění sv. Václava až do 2. pol. XIV. věku, hlavně z Dalimilovy kroniky. — III. 1454—66. — IV. 1470—1508. — V. 1462—1542. — VI. 1470—1508. — VII. 1552—72. — VIII. o kutnohorských věcech 1532—49. — IX. 1509—30. — X. opět o kutnohorských věcech 1510—28. — XI. pamětí Ondřeje Dačického 1525—46. — XII. taktéž 1534—71. — XIII. vlastní zápisky Mikulášovy z l. 1575—1626. (Rkp. v Museum českém. Výňatky v ČČM. 1827—29).

3. Prostopravda, sbírka básní mravokárných, seps. 1620 (Rkp. v Č. Museum; výňatky v ČČM. 1854).

Dačický Ch. Tobiáš, soused kralohradecký, starším obecním býval od 1600 do 1623, po kterémž roce zemřel. L. 1599 „v čas veliké a veřejné rány morové“ dopsal sbírku písní pro zbor literátský v Kr. Hradci. Dvě písně o moru, ježto odtamtud otištěny v ČČM. 1843 a ve Výb. II., zdají se býti též složeny od Dačického. Srov. ČČM. 1873, 449.

Dadan Jan, kněhtiskař v Žilině, jenž knihy české tisknouti začal 1660 a 1704 zemřel. Daniel Krman nad ním řeč pohřební měl (V. 1087). Po něm vdova jeho *Alžběta* živnost vedla až asi do 1710.

„**Dalimil Mezířický**, kanovník kostela boleslavského", poprvé se co dějepisec český uvozuje od Hájka; původcem rýmované kroniky jmenují jej teprv Pešina a Bolelucký. Sic jinak kronika ta slove *boleslavskou*. Tak se o ní zmiňuje Lupáč (Ž. Karla IV. 32), tak ji nazývá Ješín a Procházka. Balbin v Boh. docta (II. 72) zná sice Dalimila, ale že by v nějakém svazku byl s kronikou boleslavskou, nebylo mu vědomo. Nověji Dobner o „Dalimila" se zasadil, a po něm jméno to zobecnělo, na kterémžto obyčeji dobře popřestati lze. Důležitější jest otázka, kdy „Dalimil" žil a psal, a jakého stavu a povolání byl. Že kroniku dokonal 1314, sám dosvědčuje; že ji nezačal psáti před 1308, vysvitá z narážky na zavraždění cís. Albrechta I. skrze Jana Parricidu, po matce vnuka Přemysla Otakarova, kteráž obsažena jest ve proroctví stadického oráče, že „vnuk pomstí děda svého" (kap. 6), načež už Veleslavína a Ješín ukázali. Nejstarší zpomínka „Dalimilova" o vlastním svém zkušení připadá v dobu 1278—83, když vypravuje o výtržnostech německých měšťanův za vladaření brandeburského (k. 93). Za bojův, které zmítaly Čechy pod vládou Jindřicha Korutanského 1308—10, žil v Praze, i viděl, jak se z koně Vítka Ojířovic, když se po setkání s Mišňany na hrad pražský bral, střeva vláčela (k. 103), i jak páni čeští bojovali s mišenskou posádkou hradskou (k. 104). Z připomínek těchto zároveň jde na jevo, že sám se boje neúčastnil. Rodu měšťanského nebyl; byloť měšťanstvo tehdá venkoncem ještě jen německé, a on sám na ně hledí velmi s vysoka, nenazývaje jich jinak než „chlapy" (k. 102). I hořkost jeho ke všemu, co německého, na mnoze základ svůj má v tehdejším soupeřství mezi městy i šlechtou. Vzdělání měl na onen čas značné. Znal děje starosvětské. Zmiňuje boje Amazonek s Cyrem a Alexandrem (k. 10), výpravu Tita a Vespasiana na Jeruzalem (k. 47), bitvu kanenskou a počítání po ní prstenův rytířům sňatých (k. 84). Vědoma mu byla bájka o žabách a čápu (k. 55), bájka o sekeře a o dlubnách (k. 59 a 106). Rovněž povědomy mu byly pověsti středověké o Rulantovi a Karlu Velikém, o Dětřichovi

Berúnském (k 50 a 93). Mocen byl ovšem jazyka latinského, ale uměl i německy, ješto četl německou kroniku o hrab. z Altenburka (k. 39). Zanášel se studiem starých kronik českých, jichžto nejlepší nalezl „u kněze starého v Boleslavi“; jiných dostalo se mu u kapitol pražské a vyšehradské, v klášteřích břevnovském a opatovském. I v klášteře oseckém byl znám (k. 91). Zemi českou znal pořádně, taktéž i krajiny sousední. Nejčastější zpomínky jeho jsou o Praze, o Boleslavi staré i mladé, o Sadské, o Kouřimi a Žitoměři, o Libici, o Jaroměři, o Chrudimi, o Mýtě Vysokém a Vratislavi, jakož i o vesnicích okolních, Turovu, Opočně a Uhersku, o Litomyšli i Heřmanicích, vše to patrně z osobního rozhledu. Co do smýšlení, jeví se u něho především věrná oddanost k rodu přemyslovskému, i nelítostná nenávist k odpůrníkům jeho, k Vršovicům, pak obliba v památkách šlechtických, vedle čehož ovšem vyniká veliká nechuť k rytířským zábavám, jako k turnajům. Šlechtu svou souvěkou připomíná drahně ze jména a oslavuje činy jednoho každého, jak se kde statečně zachoval. Proti církevníkům nikde neukazuje nepřízeň, ale také žádnou zvláštní přízeň, ačkoliv rád vypravuje o svatých českých a jejich životu. V některých jen výstupech, jako k. p. v setkání Spytihněva s abatyší svatojirskou (k. 45), Ojíře s opatem fuldským (k. 83) pronikají náhledy nehrubě kněžské. Přitom všude s pečlivou šetrností vyhýbá se věcem mravně pohoršlivým; tak k. p. vypouští Kosmovu povídku o Mathildě lombardské, „aby ho kázaný nekázanú řečú nevinil“ (k. 49). Všecko to v jedno shrnouce, přijdeme k závěrce, že „Dalimil“ byl šlechtic z rodiny, někde v severovýchodních Čechách usedlé. Vzdělání jeho bylo takové, jakéhož tehdá lze bylo dosíci jen na školách duchovenských. Ale nestal se knězem, jakož s druhé strany nebyl ani válečníkem, ačkoliv horoucně velebil válečnou slávu šlechty. Byltě „pěvcem,“ jenž si za staršího věku svého položil za úkol, aby „vše české skutky v jedno svázal.“ I přiznání jeho, že by mu vytýkáno býti mohlo: „Plete se v to, a neuměje,“ určitě podle tehdejších náhledův ukazuje k tomu, že nebyl z kněží, jenž tehdá, jako mistři učení pražského naproti Štítnému, písemnictví výhradně za *svůj* obor prohlašovati uvykli.

Kronika Dalimilova. O rkp. jejich viz Palackého Würdigung 98; zlomky nejstaršího textu objeveny v Hradci, v Olomouci a Hanušem v un. bibl. praž-

ské. Nejstarší celý text v rkp. dvorské bibl. vídenské z konce XIV. věku. Vyd. Pavlem Ješínem v Pr. 1620, 1786 od Faustina Procházky, 1849 od Hanky (II. 50).

z Dalmanhorstu viz **Klatovský Ondř.**

Damascenus Marek (prvotně snad **Damaška**), kněz katolický poč. XVIII. věku, vydal sbírku kázaní:

Trojí chléb nebeský pro lačný lid český. V Pr. I. 1727, II. 1728 (V. 302).

Daniel a Sta Barbara, Pražan, nar. 1640, vstoupil 1658 do řehole piaristské. L. 1666 v Litomčřicích na kněžství vysvěcen. Vyučoval v Slaném (1675), v Strážnici (1680), načež představen co první rektor nově zřízené kolleji kroměžířské (1687). Od 1690 výhradně působil co český kazatel nejprvé ve Strážnici, pak ve Slaném a v Litomyšli, ve kterémžto posledním městě zemřel 1698 (Pr. Dvorský v ČČM. 1873, 455).

Krátká zpráva o životě a činech Josefa Kalasanzia. V Litomyšli 1692 (V. 1304).

Dasypus neb Dasypodius Václav, rodem z Nimburka, studoval na universitě pražské, kdež dosáhl 1578 bakalářství (LD. II. 427) a později mistrství svob. um. Od 1580 do 1591 pracoval ve správě duchovní, jsa farářem napřed v Hrušovanech, pak v Prachové (obé v Litom.). Při tom nepřestal konati studia hvězdářská, vedle nich skládaje slovník latinsko-český. I latině básnil. Zvláštní jest elegie jeho „de ultimo judicio et mundi fine," 1583 sepsaná, ve kteréž se konec světa klade na r. 1588 (Smolík v Živě 1864, 331).

1. Dictionarium latino-bohemicum 1581 (IV. 37), k němuž D. užil slovníka řecko-lat.-německého, od Strassburčana Petr. Konr. Dasypodia vydaného; na obrat zase Poláci ujali se díla jeho, slova česká nahradivše polskými a tím první svůj slovář lat.-polský zpořídivše (Ungar. in Boh. d. II. 249).

2. O zemětřesení na Moravě 1581. (IV. 168). Ded. Vladislavu Heldtovi z Kementu na Meziříčí nad Oslavou.

3. Calendarii perpetui pars prior. Zpráva na kalendář hvězdářský. V Pr. 1591 (IV. 774). Ded. Krištofovi Zelinskému z Sebuzína, místokancléři českému.

z Daubravice viz **Smil Osovský.**

z Daubravské Hory viz **z Vřesovic Wolf.**

Daubravský, alumnem jsa v semináři brněnském, spolu se třemi vrstevníky, Hančem, Pernšteinerem a Kvapilem, jal se překládati prostonárodní spisy náboženské.

1. Svatý denní pořádek. Ve Vídni 1782 u Trattnera, v Brně 1790 (VI. 2284).

2. Správce duchovní. Z něm. V Brně 1783 u Neumanna (VI. 176 2207).

Daubravský ze Skály Jan, jenž vůbec slul *Daubrava*, latině *Dubravius*, Polákům *Janusz Dubrawski*, kdežto se po povýšení ve stav vládycký (Balbin Boh. d. II. 59) psal *Daubravský ze Skály Daubravky a z Hradiště*. Rodem byl z Plzně z domu katolického i studoval ve Vlaších, kdež dosáhl i doktorství církevního práva. Po návratu do vlasti přijal jej olomoucký biskup, Stanislav Thurzo, za kancléře svého. Sám jsa klassicky i všestranně vzdělán (multigena doctrina praeditus), našel nejen v biskupovi samém, ale i v kanovnících Augustinu Käsenbrodovi a Janu Zvolském ze Zvole dokonalé humanisty, ježto s Konr. Celtesem, Erasmem Rotterodamským a j. pěstovali učené styky. Do přátelského kruhu toho náležel i Jan Šlechta ze Všehrd, jenž Daubravovi 1522 poslal k posouzení svůj „Mikrokosmus.“ Po nastoupení Ludvíka pasován D. na rytířství co eques auratus. Pro krále tohoto vzdělal tehdá Flaškovu „Novou radu“ veršem latinským: Theriobulia sive animalium de regiis praeceptis consultatio (v Normberce 1520, v Krakově 1521, ve Vratislavi 1614. Srov. Wocel v ČČM. 1855 a Feifalik Studien III). S králi rodu jagellonského, Vladislavem i Ludvíkem, pak se Zigmundem polským seznámil se, když na častých cestách svých po Moravě od St. Thurzy v Olomouci a Kroměžíři bývali hoštěni. Král Ludvík daroval mu 1526 zámek a město Břeclav co zpupný statek, jejž pak 1534 postoupil Bartoloměji a Karlovi z Žerotína (Demuth M. Landtafel 129). Jmenovitě pak král Zigmund si jej oblíbil, i vypravil ho 1515 a 1518 s poselstvím o nevěstu svou, pověstnou potom Bonu, dceru Jana Sforzy. L. 1529 byl D. ve vojsku, z Moravy k Vídni proti Turkům poslaném. Již od 1526 držel manskou část statku Blanska a Dědice. L. 1540 učinil s biskupem směnu tím spůsobem, že postoupil ke stolu jeho Dědice, zato pak i stolní část Blanska na sebe převedl, odevzdav celý statek tento později právem manským sestřenci svému Václavovi ze Skály Doubravky. L. 1541 sám vyvolen na biskupství olomoucké, a hned v příštích potom letech vykonal opětovně poselství do Polska, jednak o pomoc proti Turkům, jednak provázeje dceru Ferdinanda I. Alžbětu co nevěstu krále Zigmunda Mladšího 1543. Latinské řeči, kteréž přitom učinil, spolu s jinými vytištěny v Prostějově 1549. L. 1546 účastnil se u vyrovnání sporův, jež Slezané měli s Čechy. L. 1547

jednal co posel královský se stavy českými, jakož i potom co člen soudu, jenž od krále nad odpořilými stavy byl v Praze usazen. V obojím případě vedl, co mohl, k mírnosti. I 1552 působil co prostředník, přejav od bratrských pánův úkol přímluvčího za Br. Augustu (Černý v ABr. VIII. 58). Mezi tím neustával literárně pracovati. L. 1547 vyšel ve Vratislavi spis jeho, Ant. Fuggerovi připsaný: „De piscinis et piscium, qui in eis aluntur, naturis.“ Ten později od faráře rowinského Ondřeje Progy uveřejněn polským překladem 1600 v Krakově*), což přivedlo k tomu, že někteří liter. historikové polští Doubravu kladou za svého, ano rod jeho z vojevodstva ruského vyvozují. L. 1552 vydána Doubravova „Historia regni Bohemiae“ v Prostějově, jejíž druhý otisk v Basileji 1575 opatřili Dr. Krato a Dr. Jordan. Rok potom zemřel D., raněn byv mrtvicí, 9. září 1553 i pochován vedle Stan. Thurzy.

Daubravský z Daubravy Racek (Radslav), lat. **Daubravus Rodericus**, též prostě **Dr. Racek** zván, rodem, jak se podobá, z Plzně. K vůli vzdělání vyššímu odebral se do Vlach, kdež sedmiletým pobýváním, jmenovitě v Bononii, hojné nabyl učenosti. Vrátiv se co doktor obojího práva do Čech, několik mladých šlechticův vyučoval latině. Přátelé jeho veliké veň vkládali naděje, že se stane opravcem literatury latinské v Čechách. V tom směru začal pracovati, složiv 1500 „Libellum de componendis epistolis“ (ve Vídni 1505) a 1501 sepsav báseň latinskou o Vlastě. Spisek věnován Bohuslavovi z Lobkovic, horlivému jeho příznivci, báseň pak dedikována králi Vladislavovi (Srov. Boh. z Lobkovic Věk a spisy 170). L. 1525 vydal „Annotationes in epistolam divi Pauli ad Galatas,“ v nichž, jsa přesvědčením svým náboženským horlivý katolík, proti Lutherovi polemicky si vedl. Konečně před 1527 do latiny přeložil zřízení zemské od l. 1500, kteryžto překlad 1527 nově zvolenému králi Ferdinandovi I. jako na přivítání podán (vydán od Palackého v Arch. Č. V.). Toť ovšem nebyla díla, kterými se očekávání českých humanistův doby Vladislavovské ospravedlniti mohla. Dr. Racek obrátil se hned 1500 k prokuratorství čili k řečnictví při zemském soudě, ve

*) Janusza Dubrawiusza o rybnikoch i ryb, ktore się v nich chowają, o przyrodzeniach ksiąg pięcioro.

kterémžto postavení značných dosáhl výsledkův co statečný právník a důkladný znatel nejen římského, ale i domácího práva. Zemřel v Praze 3. srpna 1548.

Daudlebský Frant., jesuita, jenž 1705 bydlil v Kutné Hoře.

Truchlivý západ nejjasnějšího celé Evropy slunce (Leopolda I.). Bez r. (1705) a místa (V. 1089).

David Jiří, jesuita poč. XVIII. věku.

Medicus Hercynius (Život sv. Vintíře, Štěpána a Jindřicha). V Pr. 1713 v koll. jesuitské (V. 1313).

Dědictví sv. Václava, založené 1669 od Marie Štýrové, pekařky a měšťanky na N. M. pražském, a syna jejího M. V. Štýra, za účel mělo vydávání kněh katolických jazykem českým. Péči o ně zakladatelé odevzdali Jesuitům. První kniha, z dědictví vyšlá, bylo: „Světlo katolického učení“ 1670 (V. 735). L. 1692 arcibiskup Jan Fridr. hr. z Waldšteina závodu tomu dal nové zřízení, zároveň pak jej peněžně znamenitě zvelebil, darovav mu veškeren náklad Nového Zákona 1677, s tím ovšem uložením, aby z výtěžku opatřeno bylo i vydání Starého Zákona (biblí svátováclavská). L. 1752 Jesuité jistinu, mezitím z prvotních 1300 zl. na 7000 zl. vzrostlou, doplnili do 10.000 zl. Po zrušení řádu 1773 odevzdán sklad konsistoři arcibiskupské, o jistině pak (již 15.000 zl.) ustanoveno, aby úrok z polovice obracen byl na nábož. knihy školní, z polovice pak na rozdávání duchovních kněh českých mezi lid vůbec. L. 1785 knihy v dědictví nashromážděné Ungarem a Tomsou probrakovány, od té pak doby nakladatelská jeho působnost přestala. Teprv 1859 prvotnímu účelu svému zase navráceno (J. Jireček v Rozpravách I.).

Demian Ondřej, rodilý Trenčíňan, počátkům slovesným učil se v otčině, pak v Rábu i v Šoproni, právnická studia konal v Prešpurku. Vyniknuv co zástupce v právních rozepřích, stal se hr. Mikuláše Forgáče a městyse Šamořína (Schütt-Sommerein) fiškálem. Zemřel v Prešpurce 2. ledna 1799 (Tablic Poezie III).

Skládal příležitostné básně, jichž některé otištěny v Tablicových Slov. veršovcích.

Denhort Jeremiáš Skytořinský, kněz podobojí směru luterského, 1607 byl děkanem v Č. Brodě.

Angelika mornímu neduhu odporující. Výklad žalmu 91. V Pr. 1607 (V. 1528).

Dentulin z Turtelšteina Vít, též **Zubáček** a **Dentulus** řečený, rodilý Roudničan, studoval v Praze, kdež dosáhl i bakalářství i mistrství. Odešed z university zanášel se vychovávaním v domech šlechtických. Jmenovitě 1582 vychovatelem byl u Pavla Katarina z Kataru na Moravě, seznámiv se tam i s Karlem z Žerotína. Toho roku sepsal svatební verše Jiřímu Špetlovi z Prudic na Biskupicích, latině i česky. Později obrátil se k právnictví. L. 1590 usadil se na N. M. pražském co prokurator a 1594 se oženil, kteryžto sňatek od Campana básní latinskou oslaven (Dlabač 49). L. 1598 obdržel erb s přídomkem „z Turtelšteina". Zemřel 21. října 1613 i pochován u sv. Jindřicha (Rybička v Pam. 1868, 614).

Víta Zubáčka neb Dentula píseň o svornosti manželské. 1582 (IV. 186).

z Deutschenberka viz **Basilius z D. Dan.**

Dewald Ondřej František, kněz katolický, 1736 byl farářem v Dobrši.

Chvalořeči neb kázaní. V Pr. 1736 a M. Högera (V. 876).

Didacus viz **Novacius.**

Diesbach Josef Emanuel, kněhtiskař pražský, jehož jméno na knihách českých poprvé se vyskýtá 1769, naposledy 1805.

Dietrich Prokop, řeholník řádu sv. Benedikta poč. XVIII. věku. *)

SVVaté DCky kaVřIMské poCtěné (kaz. o ostatcích v Kouřimi chovaných). V Pr. 1716 (V. 921).

Dikast (Dicastus) z Miřkova Jiřík, rodic miřkovský z Klatovska, nar. okolo 1560, studoval v Německu, i byl v Lipsku nejen na mistrství svob. umění povýšen, ale i na kněžství vysvěcen (Mart. Obrana 331). V duchovní správě pracoval z počátku ve východních Čechách, jmenovitě i v Jičíně. L. 1602, jsa tehdá děkanem v Jičíně (ČČM. 1845, 610), kázal v Opočně nad Jaroslavem Kr. Trčkou, an následkem postřelení u Bělohradu zemřel. L. 1608 stal se farářem v Prostějově, odkud 1612 povolán na faru u sv. Štěpána v Praze (Wolný I. 2, 9). L. 1614 vyvolen do konsistoře podobojí, a současně asi dosazen na faru týnskou, úmrtím Eliáše Šuda uprázdněnou. Když se 1618 mezi universitou a obcí pražskou obnovily spory

*) Ditrich Vít (IV. 1572) není český, nébrž německý spisovatel: Veit Dieterich, od něhož drahně spisů náboženských (Klíč 158).

o právo presentační na kazatelství při kapli betlemské, do terny přijat i Dikast, ale Br. Cyrill definitivně dosazen (Skala II. 166). Po smrti Z. Crinita vyvolen za administratora 1619, a mocí úřadu toho 4. list. spolu se seniorem Br. Cyrillem vykonal korunování Fridricha Falckého (ib. III. 370). L. 1621 předloženo mu pět artikulův, pod kterýmiž by on a faráři pražští buď na místech svých zanecháni anebo jiným spůsobem opatření nadíti se mohli, totiž aby složili několik tisíc k zaplacení žoldu vojsku císařskému, aby korunování Fridrichovo veřejně odvolali, starobylé obřady do kostelův opět zavedli, od arcibiskupa svěcení své obnoviti dali a od manželství buď ustoupili anebo k němu povolení arcibiskupova si vyžádali. Nepřistoupiv na to, musel v prosinci t. r. opustiti Prahu i Čechy (Hist. pers. 181, 184). Od té doby žil v Žitavě, kdež v březnu 1630 život svůj dokonal a na hřbitově kostela svatokřížského pochován byl (Pescheck Exul. 71, 136).

1. Modlitba Páně. V Pr. 1586 (IV. 1508).
2. Modlitby hříšníkův. V Pr. 1588 (IV. 1962).
3. Idiota. Modlitby a rozjímání o milování Boha. V Pr. 1598 (ib.), 1617 (IV. 1867).
4. Tillemanna výklad sedmi žalmů kajících. V Pr. 1598 (IV. 1508).
5. Dialog ducha s duší. V Pr. 1602, 1609 (IV. 1831).
6. Modlitby z kněh sv. Bernarda. V Pr. 1609 (IV. 1961).
7. Cesta patriarchy Jakuba. V Prostěj. 1610, v Pr. 1611 (IV. 661 a 1471).
8. Modlitby v čas žalosti. V Pr. 1611 (IV. 1961).
9. Postilla. Dva díly. V Pr. 1612, pak 1614 a v Lipsku tušim 1708 (IV. 1560 a V. 841).
10. Káz. pohřební nad Jarosl. Krišt. Trčkou v Opočně 1602, tišt. 1612, nad pani Nosticovou a Barborou Floktovou 1612, nad Albr. Václ. Smiřickým 1614 (IV. 1685).
11. Písničky církevní (Klíč 53, IV. 130).
12. Žalm 103. a 136. v píseň uvedený. V Pr. 1617 (ib.).
13. Duchovní proti moru pavéza (IV. 1867).
14. Modlitby pro paní a panny. V Pr. 1617 (IV. 1963).
15. Historie Pána našeho Ježíš. Krista (Klíč 53).

***Dillinger Tobiáš,** kněz řádu kazatelského koncem XVII. věku, jehož spis o sv. Dominikovi: Idea sanctitatis v českém překladu vydán v Pr. 1689 (V. 1299).

Dlauhoveský z Dlauhé Vsi Jan Ignác, potomek vládycké na Kotouni usedlé rodiny, kněz katolický. Byl děkanem v Něm. Brodě a kanovníkem staroboleslavským, až se 1667 dostal na faru týnskou v Praze. Odtud již po roce po-

volán za kanovníka ke sv. Vítu, kdež se stal proboštem kapitulním, světicím biskupem pod titulem milevitanského a gen. vikářem arcibiskupa z Waldšteina. Zemřel 10. ledna 1701. Založil nadání 10.000 zl. k podpoře kněží, pro churavost na odpočinek daných, odkázav jim i dům svůj na Novém Městě pražském s vinicí a bibliothekou (Ungar in Balb. II. 143). Pro rodinu svou zřídil fideikommiss němčický, připojiv k němu výminku, aby držitelé jeho zůstávali v stavu rytířském, nepřijímajíce stavu panského. Literární jeho činnost počala teprv od té doby, co vstoupil do kapituly. Hned prvního roku 1668 napsal život sv. Jana N., jenž vydán jen německy (Berghauer Protom. poenit. 143); potom následovala řada spisů českých obsahu náboženského.

1. Požehnané pole, na kterémž švitorný podletní slavíček poletuje (St. Boleslav) a Zdoro-slavíček1670. Veršem (V. 98 a 1176).

2. Káz. nad opatem Vinc. Makariem 1670 (V. 889 a 1082).

3. Hora pomoci (14 pomocníků). V Pr. 1671 (V. 1423 a 1571). Ded. Anně Karolině z Martinic.

4. Zrost 12letého Krista Ježe. (káz.). V Pr. 1672 (V. 889 a 1242).

5. Lékař počestný (Frant. Xav.). V Pr. 1672 (V. 1279).

6. Život sv. Isidora. V Pr. 1673 (ib.).

7. Duchovní pozdvižení, káz. na sv. Václava za příčinou processí kutnohorské. V Pr. 1673 (V. 889).

8. Podivín s Přibyslavou. V Pr. 1673 (ib. a 1176). Spolu s Pešinovým rejstříkem ostatků u sv. Víta.

9. Koruna česká (modlitby k patronům českým). V Pr. 1673 (V. 1571)

10. Duchovní recipe proti morové ráně. V Pr. 1676, 1680 (V. 98).

11. Věnec neuvadlý (modl. k Panně Marii). V Pr. 1675 (ib.)

12. O P. Marii Teynické. 1678 (V. 1176).

13. Aurora consurgens. Dennice vstupující, do řádu a řehole sv. otce Dominika vcházející slečna Marie rozená hr. ze Šternberka (káz.). V Pr. 1678.

14. Vítám Vás k hrobu sv. Václava. Kutnohorským poutníkům 1682 (Kořínek 294).

15. Historie P. Marie Klatovské. V Pr. 1690 (V. 1176).

16. Strom života (obraz staroboleslavský). V Pr. 1690 (ib.).

Dobřenský z Dobřenic Jan na Dobřenicích a Březnici, syn soujmenného otce sezením na Dobřenicích u Bohdánče. Jako otec, tak byl i syn znamenitý hospodář polní, jmenovitě znatel a pěstovatel koní. Dokud otec byl živ, vedl co regent správu vrchní na panstvích některých pánův českých, jako Trčkův a Smiřických. L. 1582 po smrti otcově uvázal se v rodinný statek. L. 1590 byl na sněmě zemském; sic jinak

zemských úřadův nezastával. L. 1589 měl rozepři o meze s Jiříkem Adelspachem, hejtmanem panství pardubského, 1592 se pány hradeckými o plat ku kostelu sv. Petra, v němž pohřbena sestra jeho Eliška. L. 1593 vzat do soudu purkrabského v Hradci, ale téhož ještě roku, 27. dubna, zemřel i pochován v chrámě dobřenském (Rybička v Pam. 1872, 436).

1. Nařízení hejtmanům dané o řízení poddaných a sirotkův. Rkp. od l. 1550 (IV. 859). Výňatek v ČČM. 1843.

2. Zpráva o dobytku koňském. Rkp. ad 1550—80 (IV. 910). Výňatek tamtéž.

Dobřenský z Černého Mostu Jan Jakub Václav, též **Černomostský Václav,** Václavův vnuk*), rodilý Pražan. Doséh mistrství ve filosofii, obrátil se k naukám lékařským. Dokonav studia na universitě pražské pod Markem Marci a jinými proslulými tehdá učiteli, vyjel do Vlach. Tu pobyl čas v Modeně, čas ve Ferraře, obíraje se filosofií a přírodnickými naukami. L. 1657 vydal ve Ferraře spis o pramenech léčebních, velikou jím měrou obrátiv na sebe pozornost učencův. I tak se mu pod vlaským nebem zalíbilo, že se usadil v Parmě a se zdarem tam léčiti počal. Jen přímluvám Marciho podařilo se přiměti jej k návratu do vlasti. Přišed domů, povýšen byl 1663 na doktorství lékařské. Po smrti Marciho 1667 zaujal osiřalou po něm professuru, i zůstal na ní až do smrti. Několikráte byl děkanem medic., dvakrát naň vzloženo rektorství (1670, 1685). Nemenší vážnosti požíval co lékař praktický a co spisovatel. Latinský spis „Praeservativum universale," cís. Leopoldovi I. připsaný, zapletl jej v učenou, ač s druhé strany dosti jízlivě vedenou polemiku s Krajincem, alchymikem J. Frid. z Raimů. Mimo to vydal některá díla Marciho. Zvláštní jej přátelství spojovalo s Balbinem. Zemřel v Praze 3. břez. 1697.

1. Kalendář s pranostikou hvězdářskou vydával od 1665-1688 (V. 539). K ročníku 1665 připojeno: Důvtipné o obloze nebeské rozmlouvání (ČČM. 1858, 313).

2. Discursus sphaerici, obsahující pravidla o zachování zdraví, o pracech hospodářských, poučení hvězdářská. Asi patnáct ročníkův (V. 510).

3. Veřejná a přirozená před nemocmi obrana. V Pr. 1679 (V. 577).

Dobřenský z Černého Mostu Václav, Pražan, příbuzný pražského kněhtiskaře Jiříka Černého č. Nigrina, od kterého 1592 přijat byl v erbovní strýcovství, tak že užívati mohl erbu

*) Nemoha se dopíditi všech tištěných spisů děda svého, dal si je v jeden svazek sepsati. Rkp. ten chová se univ. bibl. pr.

i přídomku „z Č. Mostu“. Nabyv vzdělání svého na universitě pražské, ačkoli bakalářství sobě nezjednal, přidružil se k tehdejším milovníkům literatury české, zvláště pak k Petru Kodicillovi, jemuž 1590 nadšenou složil chvalořeč. Latinských veršův nepsal; jméno jeho se tudíž nenaskýtá mezi alumny básnického družstva. O poměrech jeho životních víme jen, že v Praze byl úředníkem nad solí a že dlouho zůstal neženat. Ještě 1583, kde byl už muž letitý, K. E. Chvalský jej nazývá poctivým mládencem. Ale toho již roku stav svůj změnil, za manželku pojav Dorotu, vdovu po Jakubovi Holcovi. Martin Philomusus sňatek jeho opěl básní českou (IV. 184). Zvláštním Dobřenského ctitelem byl Bl. Jičinský, kterýž na jeho a manželky jeho jméno tři složil písně 1587 a 1588 (IV. 95). Zemřel morem 1599.

1. Pro památku Danielovi Přeloučskému. V Pr. 1579 (IV. 618).

2. Modlitba krále Šalomouna, kteráž jest napsána v Přísl. 30. kap. V Pr. 1579 (IV. 1953).

3. Pramen vody živé. t. j. naučení a výstraha před cizoložstvím. V Pr. 1581. S lat. básněmi Jana Civilia a V. Liburina (IV. 673).

4. Koruna šlechetné a krásné panny ctnosti 1581 b. m. (IV. 673).

5. Srdečná stížnost na hříchy. Sumovní oznámení, proč Bůh ráčí ránu morovou dopouštěti. V Pr. 1582 (ib.).

6. Vrtkavé štěstí a Běh světa. V Pr. 1583. Vrtkavé štěstí podruhé vydáno v Praze 1824 péčí Václ. Rad. Štěpána. Jsou to dvě „strany“ jedné knihy: první věnována Mart. Volovatému ze Šenfeldu a Adamu Šmukýři, senatorům pražským, druhá Volf. Zimovi, Janu Pilátovi, Jiříkovi Konrádovi, měšťanům staroměstkým. K Vrt. štěstí přidána ještě druhá předmluva od *K. E. Chvalského* napsaná (IV. 673).

7. Věník fíkový, t. j. zastření aneb výmluva všelikého opilce. V Pr. 1587 (ib.).

8. Pohřební památka Kodicilla Petra z Tulechova, akademie pražské rektora. V Pr. 1590 (IV. 618).

9. Bibliotheka na Strahově chová zpořízenou od N. Dobřenského sbírku příležitostných básní (Kalina Nachrichten über b. Gel. II. 67).

Dobrohlav Vojtěch, kněz katolický, kaplanoval v Kr. Hradci, odkudž se dostal na faru v Libštátu, potom do Lužan. L. 1723 povolán za kanovníka do Kr. Hradce. L. 1728 stal se officiálem a generálním vikářem. Zemřel 25. března 1733 i pohřben v kostele sv. Ducha (Švenda Hl. Obr. I. 142, 159 a 179).

1. Otázka o hlasu, před časy sv. Janu Křt., nyní o sv. Janu N. předložená. V Hradci Kr. 1721 (V. 932).

2. Cti ochránce sv. Jan N. V Hr. Kr. 1723 (ib.).

Dobromir Jan složil píseň: „Proč tak truchlíš, ve mně se rmoutíš, duše má“ otištěnou v Kleych. kanc. 531 (na jméno).

Br. Dobromír Mikuláš, nar. 1513, stal se jáhnem 1544 v Litomyšli, knězem 1549 v Slezanech, do úzké rady přijat 1553 v Přerově (Meč 151). Na synodě přerovské 1562, když se roznášela naděje, žeby Maximilian II., dosedna na trůn, chtěl nějakou reformaci církevní míti, a Bratřím se dostalo napomenutí, ať se k tomu časně stroji, uloženo Br. Dobromírovi spolu s Br. Zachariášem Litomyšlským, aby konfessí augsburskou pročetli a zdání o možnosti přijetí jejího připravili (Dekr. 214). Br. Dobromír spravoval od 1571 do 1584 zbor holešovický, kdež mu za čeledína přidán Jakub Prušák, syn rodičův, 1548 vystěhovalých, narozený v Jaldově pruském; tomu velikou láskou byl náchylen, tak že při nenadálém úmrtí i pohřbu jeho pláčem ani slova promluviti nemohl (Fiedler 278). L. 1581 kázal při pohřbu Br. Jakuba Bílka v Napajedlích (ib. 273). Zemřel, na odpočinutí jsa u Jak. Kosteckého v Hodoníně 2. máje 1589 a tam v kostele pochován (ib. 286).

Píseň: „Chvaltež Pána Boha, věrní robotníci, páni i služebníci.“ Vyt. na Kralicích 1584 (IV. 88).

z Dobroslavína v. Arnolt.

Dolanský Jan Jiří, syn exulanta českého, za učitele měl Pavla Krupia a Václava Galli (někdy faráře v Kostelci a Turnově, od 1627 v Žitavě, kde 1674 zemřel). Dolanský byl první řádně ustanovený kazatel české osady žitavské, jejížto kostel o velikonoci 1691 vysvětil. Působil tam od 1689 do 1718 (Pescheck Exul. 68, 73).

1. Kázání v ned. I. po veliké noci, jež 1693 v Žitavě měl. Rkp. v Žitavě (V. 899).

2. Dítek křesť. biblí malá, pro dítky církve žitavské sebraná. V Žitavě 1709, 1710 (V. 758).

3. Písně v Pokladě zpěvův od Millera.

Dolanský Šimon, od něhož se nachází rukopisné jakés dílo obsahu theologického, připojené k rkp. překladu spisu, od Eutychia Miona latině složeného a „Papežský větrník“ nadepsaného, od 1594, v městské bibliothece žitavské (Pescheck Ggrf. II. 490, IV. 1344).

Doležal Augustin z Uh. Skalice, nar. 27. března 1737, školního vzdělání nabyl v Necpalech, v Křemnici, ve Spišském

Popradu, v B. Bystřici, v Modré a v Prešpurku. L. 1760 odebral se k vůli vzdělání theologickému do Altdorfu. Navrátiv se do Uher, nejprvé byl rektorem školy v Necpalech, pak kazatelem od 1767 v Hybech, od 1781 v Súčanech, kdež 21. března 1802 život svůj dokonal (Tablic Poezie III.).

1. Pamětná tragoedia, veršovné vypsání prvních rodičův pádu. V Uh. Skalici 1791 (VI. 540).

2. Veselost rolí boží hybské pod rakouským skřivánkem. Zpěv při příležitosti vydané od cís. Josefa II. tolerancí 1781 složený. V Tablicových Slov. Veršovcích 1809 (VI. 357).

Doležal František Daniel, minorita u sv. Jakuba v Praze, v pol. XVII. věku.

Vera effigies (zázrakové při nešporním obraze královny nebeské u sv. Jakuba). V Pr. 1659 (V. 1168).

Doležal Pavel, nar. ve Skalici uherské, vyučil se za mládí soukenictví, ale, cítě se puzen k náukám, opustil řemeslo i jal se doháněti, čeho se mu nedostávalo. Odbyv přípravní studia v Šoproni a v Rábě, odebral se na vysoké školy do Němec. Když se do vlasti vracel, naskytla se mu v Lužicích příležitost, ztráviti několik let co domácí učitel u jakéhosi zemana. V Uhrách nejprvé byl církve nemeš-čovské jáhnem, pak 1738—43 učil dívky na evang. školách v Prešpurku, načež jej pan Alex. Příleský na Podhradí přijal za dvorského kazatele. L. 1746 stal se kazatelem v Necpalech, a když odtud pro některé novoty ve službách božích byl vypovězen, přenesl se 1760 na Boci, kde až do smrti správu duchovní zastával. Zemřel ok. 1764 (Tablic Poezie II.).

1. Orthographia bohemo-slavica. B. m. 1717 (V. 17).

2. Biblí svatá rytmovními sumovníky představená. B. m. 1745 (V. 168.)

3. Gramatica slavico-bohemica. Posonii 1746. S předmluvou M. Béla. Výňatek v Hlasech o potřebě jednoty (V. 27). Připojena sbírka přísloví (V. 44.).

4. Donatus latino slavicus 1748 (V. 36).

5. Elementa linguae slavico-bohemicae. V Levoči 1752 (V. 27).

6. Sama učící abeceda a tak zpořádaný slabikář. Druhé vyd. 1756 (V. 10).

7. Život Dr. M. Luthera podle Masníkovy knihy: Vyvolená boží vinice. Rkp. druhdy u Tablice.

8. Několik písní v funebrálu Jakobaciho.

Domanina Jan Urban byl 1605 hejtmanem jedné části lidu válečného, od stavův moravských proti nájezdníkům Bočkajovým vypraveného. Jmenovitě svěřeno mu bylo bránění Břeclavě. O událostech nešťastné této výpravy od 3. máje do 13. září 1605 vedl denník, jež se nyní chová v Museum br-

něnském (D'Elvert LG 73). Pešina spisu toho užil k druhému dílu svého Mars Moraviæ (Dudík MGQuell. 43).

z Domašína Jan 1429 přepsal sbírku hymnů latinských s českým překladem, slovo po slově kladeným (O Deus ó bože, plasmator stvořiteli, hominis člověka, qui jenž, solus sám, ordinans spósobuje, cuncta všechno, jubes velíš etc.). Rukopis chová se v univ. bibl. pražské, kdež i druhý téhož obsahu XI. D. 1. se nachází (III. 33, Hanuš v Pr. Sitz. Ber. 1865. II. 76).

z Domažlic Zigmund 1414 přepsal Dcerku a Postillu M. J. Husi. Rkp. v českém Museum. (Sebr. spisy Husovy III. 325).

Domek Václav z Kubína z něm. přeložil „List od papeže Lva, kterak Luciperovi a vší obci pekelné psal.“ V Pr. 1521 (III. 785, Hanka č. 86).

Domina viz **Jičinský Blažej.**

Donát. „Pan Donát“ složil písně dvě, ježto se v kancionále šamotulském nacházejí. Není pochyby, že se v Blahoslavově o tom zprávě (De cantionali) míní některý člen vládycké rodiny Donátův, jejichž předek byl podkomořím císaře Karla IV. (Arch. II. 206). Koncem XV. věku rodina ta byla usedlá v Hradecku, držíc Těchlovice a Přín. Václav Donát zapsal se k spolku stavův podobojích kraje hradeckého (17. června 1482), kterýž byl učiněn k společné týchž stavův a biskupa Augustina Sanktuarienského ochraně (Arch. V. 409). Za XVI. věku Donátové usedlí byli v Slezsku (Památky V. 1862—3).

z Donína Fridrich, syn Václava z D. na Bílém Újezdci na Smečansku. Byl veliký milovník cestování. První cestu společně s bratrem starším, Janem Vladislavem, vykonal 1588 až 1591 do Rakous a do Uher, druhou od 7. ledna 1592 do 10. října 1593 do Němec. Na třetí cestu se vydal hned po druhé, ani se domů nenavrátiv, s otcem a dotčeným již bratrem, kteří se s ním sjeli v Ingolstadtu, do Italie. Ve Florencii 27. října 1594 ztratil bratra, načež bez odkladu Vlachy opustivše, poč. prosince do Čech přijeli. Stav se po otci majetníkem Bílého Újezdce, okolo 1600 za manželku pojal Isoldu, dceru Jana Bořity z Martinic. Když mu však 1605 v mladistvém věku zemřela (Pam. 1855, 361), opět se vybral do ciziny, a sice do Lorety. Na čtvrté této pouti ztrávil od 28. list. 1607

do 4. máje 1608. L. 1610 prodal rodinný majetek švakru svému Jaroslavovi z Martinic. Byl tehdá krále Matyáše radou a většího soudu zemského přisedícím. V zápasech o majestát se jméno jeho na straně katolické, ku kteréž podle přesvědčení svého patřil, nikde nevyskytá. Nejpodobnější jest, že vstoupil do služby dvorské u krále Matyáše. Před 1617 již byl mrtev.

Popsání cest jeho. Rkp. u Em. Petříka na Strahově, otištěn z části v ČČM. 1843, celkem v Lumíru 1858 (IV. 660).

Br. Drabík Mikuláš ze Strážnice, nar. 1586, zřízen na kněžství 1616 v Žeravicích. Asi od 1620 vedl duch. správu bratrského zboru v Drahotouši (Wolný I. 5, 144). L. 1629 musil opustiti Moravu, i usadil se s rodinou svou v Lednici u Uh. Skalice, kdež, zanechav duchovenství, živil se obchodem se sukny. Byl to podvodník zvláštního způsobu, lakotný po penězích, neurvalý, nemírnému pití oddaný, nad to ovládaný ženou, která podle všeho pravá byla litice. S Komenským od mladších let byl znám a v pozdějších letech domohl se naň vlivu opravdu osudného. V opilosti míval přeludy, jakoby přímo obcoval s Bohem a tudy věcí budoucích vědomosti nabýval, i jal se blouznění svá vydávati za neomylná proroctví. L. 1643 první jich sepsání poslal Komenskému; do 1657 počítalo se jich ale 400. Obsahem vztahovala se dílem k osobě prorokově, hlavně však nesla se k věcem politickým. Sám sobě předpovídal Drabík budoucnost skvělou, plnou cti a moci. Domu rakouskému věštil ztrátu nejen trůnu císařského, ale i korun dědičných. Čechy měly připadnouti Fridrichovi Falckému, Uhry Jiříkovi Rákócimu. Moravu z počátku dával Fridrichovi, pak Rákócimu, posléze kurfirstu brandenburskému. Když 1645 Rákóci s vojskem přitrhl k Uh. Skalici, dal se k němu Drabík uvésti a blábolal mu v nesrozumitelné latině předpovídání svá. Rákóci se smíchem jej propustil, kázav ho několika dukáty odbyti. Rok 1656 naznačoval Drabík co dobu obecného na zemi blahoslavenství. Poctivá mysl Komenského, sama nejsouc schopna sebe menšího klamu, uvěřila výpovědem Drabíkovým, s takovou určitostí podávaným. Drabík dosáhl svého účele, přiměv Komenského, an almužny exulantům z cizozemska posílané rozdával, k častému a hojnému podělování. Ale i jinými cestami se Drabík domáhal peněz. L. 1651, sve-

den jsa dílem náhlým zbohatnutím jednoho souseda lednického, což dobytému od něho pokladu bylo přičítáno, dílem pak věře snům ženy Br. Jana Solína, též v Lednici usedlého, začal kopati po pokladech v hradišti u Lednice, i neustal v tom, až se 1660 při vstoupení do pozemské jakési jeskyně silně porouchal. Ani toto počínání, ani nekázané živobytí Drabíkovo nestačilo vyvrátiti Komenského veň důvěru. Když se 1650, jeda do Šar. Potoku ve Skalici stavoval, užili kněží bratrští v okolí usedlí, Jan Efronius, Jan Felin a Pavel Vetterin, té příležitosti, aby Komenskému vylíčili stav věcí; ale vše nadarmo. Ani když 1656, v roce obecného blahoslavenství Drabíkova, Lešno požárem bylo zmařeno, nezviklala se víra Br. Jana Amosa v lednického blouznivce. L. 1657 vydal vidění Drabíkova spolu s jinými proroctvími téhož rázu beze jména pod titulem: „Lux in tenebris". Ale právě vydání toto vybavilo protivníky Drabíkovy ze všech ohledů, kterých po tu dobu Komenskému k vůli šetřili. Kněží ze Skalice, Lednice a Pouchova spojili se k důraznému zakročení. Br. Felin sepsal některé úvahy o proroctvích Drabíkových, i přečetl je přátelům; ti pak psali prorokovi, napomínajíce jej, ať prý jde do sebe. Tento, vida v tom původství Felinovo, všecko záští své proti němu obrátil. Došlo konečně k obapolnému sročení stran, při čemž Drabík na předložené mu otázky odpovídal, až naposledy umlknul, tak že již se domnívali, že se poddává. Ale po třech dnech opět byl tím, co prvé. Konečně, když v svém postupování neustával, byl 1671 v Prešpurce jat a odpraven. (Gindely über des J. A. Comenius Leben 30—51, kde zprávy Felinovy zpracovány; Světozor Sl. Novin 1857).

Nahlédnutí do hrozné propasti saudů božích. 1650. V Amsterdámě 1662 u J. Paskovského (V. 1404).

z Drahynic (Drahenic) Bartoš (Bartošek), syn Jana, 1401 v Příbrami, a Anny 1420 v Skřipěli pochovaných. Z dát těchto viděti, že rodina poč. XV. věku nebyla již v držení prvotního sídla svého u Blatné. Podobné jest, že jí patřil některý z manských statků, k hradu Karlštejnu náležejících, jakož není pochyby, že Bartoš sám za Zigmunda plnil povinnosti manské a k hradské posádce náležel. L. 1408 vykonal cestu do Italie. L. 1419 koupil od Tasa Ohništka z Ohništan a z Lubné 10 kop úroků ve vsi Draněvicích u Šternberka

Sázavského, kteryžto majetek 1437 v zástavu dal Oršile Bohuňkové ze Zbynic (D. dvor. XX. 100 a X. 115). Mimo to v Draněvicích držel tři dvory kmetcí, na nichž strýci svému Janu Brusovi z Dr. a Ofce z Dr. zapsal 50 kop (ib. XX. 131). Jelikož se i Oršila i Ofka 1445 v práva ta uvázaly (l. c. *), dosti bezpečně souditi lze, že roku toho Bartoš žiti byl přestal. Latinská jeho kronika, dobu 1419—43 obsahající, neskrývá katolické a králi Zigmundovi oddané smýšlení původce svého; nicméně vyniká věrností historickou. Přidané k ní českým i lat. textem krátké letopisy od 1310—1464 ovšem jen do 1445 Bartošovým dílem býti mohou.

Lat. kronika i s přídavkem tištěna v Dobnerových Monum. hist. I. Přídavek v St. let. co text E (III. 117).

Drachovský Jan z Třeboně, nar. 1577. L. 1594 vstoupil do řádu jesuitského. Po několiko let učiteloval, načež poslán byl na Moravu, maje tam působiti co missionář. Činnost svou počal v někdejším sídle sekty habrovanské, v Lilči, kamž jej 1607 Vilém Zoubek ze Zdětína povolal S malými přestávkami pobyl tam až do 1611 (Wolný II. 3, 442). Z Lilče odebral se do Zdounek (I. 2, 326) a 1613 povolal jej spolu s Chanovským Václav Morkovský ze Zástřizl do Boskovic (ib. 358). S Chanovským se 1615 vydal v průvodu svět. biskupa olomouckého J. Civalla do Holešova, na panství Ladislava Popela z Lobkovic, kdež se k nim 1617 přidružil Jan Sarkander (I. 3, 258). L. 1618 musel v úsilí svém popřestati, za to je po 1620 s tím větší horlivostí obnovil. L. 1622 povolal jej kardinál Fr. z Dietrichšteina do Lipníka, kdež nejen v městě samém, ale i v sousedních farách, v Soběchlebích, v Oseku a v Hranicích, do 1624 reformaci provedl (I. 5, 129). L. 1624 stal se prvním představeným nové kolleje ve Znojmě, a pokračoval i zde v díle svém. L. 1638 žil již v Brně. Odtud vždy po okolí missionářské výlety dělal. Tak 1640 byl v Doubravníku a na Pernšteině, kdež prý se mu zjevila bílá paní (Schmidl hist. S. J.). Zemřel v Brně, 24. máje 1644 (Pelcel Jesuiten).

1. Krátké dva traktáty české tištěné, jež 1638 Dr. poslal Slavatovi (Pam. I. 8). Patrně byly proti Bratřím, jelikož v nich otištěno seznání Ležkovo čili

*) Výpisky z desk dvorských jsou od p. prof. Sedláčka.

Levovo z r. prý 1570, jak píše Slavata, kterýž je celé odtud vložil do 46. dílu svého spisování (ib. 26). Srov. z *Krupé Vít* a *Bydžovský Pavel* č. 15.

2. Grammatica bohemica in quinque libros divisa. V Olom. 1660 vydána od M. Šteyera (V. 21).

Draušovius Kašpar Petr, kněz katolický, 1643 jsa děkanem v Nepomuku, sepsal životopis sv. Vojtěcha, jejž ded. Frant. Matyášovi K. ze Šternberka (V. 1263).

z Dražova Mart. Sam. viz **Martinius.**

Br. Dřevínek Havel z Pelhřimova, studoval na vysokých školách pražských, kdež 1534 dosáhl stupně bakalářského (LD. II. 311). Oddav se stavu duchovnímu vysvěcen byl za kněze kališného. Po několika letech však, seznav Br. Jana Augustu, dal se k němu za čeledína, načež 1543 v Boleslavi k užívání úřadu kněžského v Jednotě připuštěn byl. Od té doby postoupně spravoval zbory novojičínský, třebíčský, dačický, a opět třebíčský. Do úzké rady přijat na synodě přerovské l. 1553. L. 1557 vypraven byl s Israelem, Lorencem a Rokytou k synodě, do Goluchova sezvané; ale přišedše na místo, Poláky, kteří je tam očekávati měli, nenalezli (ABr. X. 101). Rovněž zastupoval Jednotu ve schůzi, která se v list. 1561 odbývala v Buzeníně. L. 1563 roznemohl se i vezen byl z Třebíče na lékařství do Prostějova, kdež 22. list. (Wolný I. 2, 9) život svůj dokonal a tam také pohřben byl. Paměti bratrské líčí jej co muže pobožného, pilného a učeného (Fiedler 247).

Od něho jest osmnácte písní v kancionále šamotulském.

Dreser Josef z Vyškova, nar. 1693. Jsa chudých rodičův syn, nalezl za studií svých opatření co služební pachole v Hradišti. Když vysvěcen byl na kněžství, vypravil jej olomoucký biskup, kard. Schrattenbach, na universitu salcpurskou, aby tam studoval práva, odkudž se co obojích práv doktor navrátil. Biskup přijal ho za ceremoniáře, později (1726) dal mu faru a děkanství v Kralicích, kdež vystavěl a nadal faru (1733), špitál a školu. Po účinném životě zemřel v Kralicích 21. února 1749. Kromě dotčených hodností, byl apoštolským protonotářem, biskupským radou a přisedícím konsistorním. Lat. psal spis o sv. Janu Nep. (v Ol. 1731); ostatek česky a dílem spolu i německy (D'Elvert Nachtr. 276).

1. Kázaní při korunování obrazu marianského na sv. Hoře. V Olom. 1732 (D'Elvert 276).

2. Bolestná žalost a žalostná bolest nad smrtí Wolfg. Hannibala kard. z Schrattenbachu, bisk. olom. V Olom. 1738 (V. 1093).

3. Život nesmrtelný paní hraběnky Max. Anny Barb. Rottalové, roz. kněžny z Liechtensteina. V Olom. 1741 u Hirnle (D'Elvert Beitr. 73). Česky a něm.

Drnovský z Drnovic Ctibor, syn Fridricha Dr. na Rajci, úřadu zemského nezastával, ale byl výborný znatel práva domácího a u vedení pří soudních velice zběhlý, tak že jej ti, kteří se soudili, rádi sobě brali za řečníka. Zastupování stran před soudem zemským bylo hlavní jeho zaměstnání; k vůli tomu, bera přístup od knihy tovačovské, mezi 1508—1543 učinil sbírku nálezův, kteráž pod jménem „knihy drnovské" proslula. L. 1535 zvolen byl do kommisse, která na sněmu znojemském ustanovena byla, aby o soudní a jiné spořádání zemské se radila, z kterýchžto porad vyšlo zřízení zemské 1535 tištěné. L. 1542 Ctibor těžce onemocněl, tak že při soudu zemském o „rok nemocný" žádati musil. Z choroby té neokřál již, až 1543 zemřel.

„Kniha drnovská" vydána od Vinc. Brandla v Brně 1868. O totožnosti její s „nejstarším zřízením markr. moravského" a s „kodexem Sedlnického" Brandl důkaz vedl v ČČM. 1865 a v předmluvě k vydání knihy samé.

Dryánek Pavel (Pál), Slovák, složil píseň: „Prosmež Ducha svatého utěšitelně věrného" v Kleych. Kanc. 329.

Dubánek Chval, kněhtiskař, snad z vládyckého rodu Dubánkův (Pam. 1863, 276), kterýž povolán byv od Václava a Hynka z Perknova na klášter vilémovský, 1520 tam Chelčického Síť víry vytisknul. Perknovští, zdá se, byli přední mezi Bratřími vilémovskými. Hynek, přebyvaje tehdá v Turnově, 1526 hodil se k tomu, když Amosenci, Mikuláš Vřetenář a Klára, vedeni byli na smrt, i byl pro osvědčenou s nimi u víře shodu jat, vězen a teprv po dvou letech ze závazku vybaven (Bartoš. Kron. 247).

Dubčanský, jinak **Habrovanský, ze Zdenína a na Habrovanech Jan**, vládyka moravský, jemuž náležely Habrovany s Lilčem (mons liliorum, lilecká hora) a Koutem. První podnět k hloubání náboženskému vzal od Novokřtěnců, jenž, chráněni jsouce Krištofem z Liechtensteina, přední své na Moravě sídlo měli v Mikulově. K tomu zajisté ukazuje mimo jiné i to, že mu hlava sekty té, Bart. Hubmoer z Friedberka 1527 věnoval traktát svůj o novém spůsobu křtění (Ein form ze tauffen im wasser die vnnderrichten im glauben. D'Elvert

Beitr. 19). Zdá se, že i s Burianem Sobkem, který se tou dobou na Moravě zdržoval a též s Novokřtěnci některé styky měl, Dubčanský obcoval. Vlastní však reformatorskou činnost počal od té doby, co k sobě přitovaryšil propuštěného v říjnu 1526 z pražské vazby Br. Matěje Poustevníka. S tímto a s Václavem z Lilče jali se spolu přemítati o založení nového spolku. Sotva lze pochybovati, že i jiné tehdejší hlavy novotářské, na střední Moravě usedlé, jako Kalenec a Gergele v Letovicích, Drštka v Evančicích, Vít Zedník a Václ. Křížek v Přerově (Dial. Šturmův) bráni byli na radu. Bartoš z Biliny dokonce byl farářem na habrovanském podací. S Jednotou bratrskou hned s počátku vyhledáváno přátelství. Starší habrovanští třikrát psali Br. Lukášovi, a listy své spolu s odpovědmi 1527 vytisknouti dali. Stalo se to k žádosti Krištofa a Dobeše z Boskovic, pak Jana z Lipé na M. Krumlově, z čehož viděti, že snahy Dubčanského u šlechty moravské nalezaly dosti značný ohlas. Uveřejněním tímto Dubčanský minil Jednotu nepochybně pokořiti, ale omýlil se v tom. Br. Lukáše nebylo tak snadno převálčiti. Mezitím i kromě Jednoty nalezala nauka Dubčanského jednak přívržence, jednak odpůrce. Děkan litomyšlský, kn. Václav Řezník, zřejmě se k ní přichýlil. Zato se proti ní vzepřel kn. Bartoš. Spor s ním takovou měrou se rozjítřil, že jej Dubčanský pod záminkou, jakoby mu o bezhrdlí ukládal, ztrýzniti kázal. Příčina nebyla jiná, než že se Bartoš zdráhal sloužiti svátostmi dle spůsobu nově vymyšleného. Při jiných kněžích p. o. o nic lépe se Habrovanským nedařilo. Když ani s kněžími kališnými ani s Jednotou shody docíliti nemohl, odhodlal se Dubčanský, jíti svou cestou a zříditi si vlastní svou církevní správu podle spůsobu bratrského. První v nové hierarchii místo vyhrazeno jemu samému. Za sídlo správy vyvolena vesnice Kout, v Lilči pak 1530 založena tiskárna, kdež co první dílo uveřejněn kancionál. Novověrci nazývali sebe Bratřími, jiní pak je Habrovanskými anebo Lileckými jmenovati uvykli. Písmo svaté prohlašovali za jediné své pravidlo a kněžstvo zavrhovali, jakož Br. Matěj už v Praze po prvním svém vystoupení, když jej vyzývali, aby byl knězem, odpověděl, že „by to na sebe velmi velikou věc vzal, jako by Kristus byl, a že žádný kněz nikdy není kromě jediného“ (Krista). Co do svátosti oltářní pravili, že chléb a víno

nejsou než pouhá znamení, tvrdíce, že Kristus při poslední večeři při slovech: „To jest tělo mé“ ne na chléb, ale na svou osobu ukazoval (Dekr. 193). L. 1531 Dubčanský, maje zato, že Br. Lukášem odstraněna hlavní překážka shody, znova se k Jednotě chýlil, začav s Br. Škodou jednati. Schůze, která se v Prostějově stala, zkončila se větší, než předtím, rozhořčeností. Po smrti Škodově 1532 pokoušel se o sjednání s Br. Michalcem. Stalo se opět shledání v Kyjově (25. února 1535), ve kterém on s panem Kunou a se strany bratrské Michalec a Mach se zúčastnili. Výsledek ničím se nelišil od předešlého. Vedle toho polemika písemní neustávala Tu se 1536 Dubčanský dal svésti ku kroku, kterýž i jemu i jeho sektě přinesl záhubu. Podle příkladu Bratří sepsána konfessí a pod titulem „Apologie“ v Lilči vytištěna. Ferdinand I., jemuž zemanův do věcí náboženských se míchání samo sebou se ošklivilo, nemálo se rozhorlil nad výstředností náuky habrovanské. Vídeňský biskup Faber sám s pomocí kněží českých Apologii do latiny přeložil. Jak mile král 1536 ke sněmu do Prahy přijel, došla pana Jana obsílka, aby se na hrad najíti dal. Věc byla nastrojena tak, aby proti němu stál Br. Jan Poustevník, tehdá na hradě ve volné vazbě držený. Ale nedošlo k tomu. Br. Jan, boje se mstivosti Dubčanského a před očima maje spůsob, jak tento s kn. Bartošem a bezpochyby i s jinými nakládal, ušel a k hodině nedostál. I předsevzat nyní před králem výslech s Dubčanským samotným na základě Apologie. Napřed byl tázán, zdali ji sám sepsal, čehož on upíral, ale zároveň dokonalé své s ní srozumění osvědčoval. Konec byl, že jej odvedli do černé věže, kde tehdá i mladí Sudové z Janovic seděli. Tu Dubčanský ztrávil okolo roku. Byltě teprv 1538 pod dosti tuhými výminkami propuštěn. Vyručen na 10.000 kop gr. č. pod rukojemstvím Jana z Pernštejna, nejv. komorníka Jaroslava z Šelnberku a Jindřicha ze Švamberku, a s závazkem, aby ani ústně ani písemně s nikým o víře rozprav nemíval, a žádné se strany nedotýkal pod ztracením hrdla i statku. „A tak Pán Bůh brzy a rychle té pýše rohy setřel!“ dokládá Blahoslav, jehož historie Jednoty nám o Dubčanském všecky tyto zprávy dochovala (201—210). Habrovanští drželi se ještě některý čas, dokud Br. Matěj byl živ, později pak se jednota jejich rozptýlila a na mnoze s No-

vokřtěnci splynula. Poslední Bratří proti nim ozvání byl spis Augustův, 1540 vydaný. Ve spisech habrovanských, ač ne všecky psal, předce pan Jan přední měl účastenství. Proto celou jich literaturu sem klademe.

1. Listové p. Jana Dubč. Bratřím Boleslavským poslaní, a také jejich odpovědi zase psané. V Prostějově 1527 (IV. 1213).

Na to odpověď od Bratří učiněna další a širší po částkách.

2. Psaní Dubčanského na tuto odpověď 1527 (Blah. hist. 202).

K tomu Br. Lukášovo sepsání o původu Jednoty 1527 (ABr. IV. 105—122).

3. Spis proti spisu bratrskému o kusé víře. V Prost. 1528 (Blah. hist. 202).

Odpovědi dvě, Bratří starších a Br. Vavř. Krasonického (ib.).

4. Písničky křesťanské. In monte liliorum 1530 u Kašpara (IV. 47).

5. Ukázaní nedostatkův i také neupřímnosti učiněné nám od starších Bratří. Tišt. 1531 (Blah. hist. 204).

Nato od Bratří odpověď a zpráva na spis Jana Dubč. 1532 (ib. 205).

6. Spis proti tomu, počínající se: „De monte liliorum", tišt. 1532 (ib.).

7. Ukázaní v dvojí stránce 1) o pořádku služebném a 2) o původu. Z hory lilecké 1533 u Kašp. Prostějovského (IV. 1728). Toť třetí spis Habrovanských, „plný prý hanění a v ošklivost uvozování" (Blah. hist. 206). Proti tomu:

Odpověď a zpráva na třetí spis. V Ml. Bolesl. 1533 u J. Šturma (IV. 1218).

8. Spis z písem sv. sebraný o pravém a věčném Bohu. De monte liliorum 1534 (IV. 1220).

9. Psaní J. Habrovanského i jeho Bratří a Michalcova 1535 (Blah. hist. 207).

10. Apologia. Zjevné dostiučinění aneb všem vůbec vydání počtu z víry atd. Bratří, kterým Habrovanští neb Liletí říkají. In monte lilior. 1536 (IV. 1227, Blah. hist. 209).

z Dubé Ondřej, syn soujmenného otce, po kterémž 1361 dědil statek Zlenice nad Sázavou s právem podacím na Lštění a v Ondřejově. Zároveň přejal po něm úřad nejvyššího sudí, i držel jej až do 1394, kdež král Václav IV. přinucen byl jednotou panskou, aby posavadní svou vládu rozpustil. Pan Ondřej nicméně zůstal peven při straně královské a nemalé účastenství měl při urovnání druhé bouře panské přiměřím 1399 (Arch. I. 61). Za prázdně své sepsal výklad na právo země české i poslal je asi 1400 králi s přípisem, kterýž sám jest skvělým památníkem hluboké vzdělanosti, ducha pronikavého a rázné jeho povahy. Jednalo se mu o to, aby „ta ctná paměť starého práva a zemský řád s ním, starým člověkem, neminula." Byltť po otci a z vlastní zkušenosti nabyl takového po celém oboru právním rozhledu, že málo bylo pánův, kteří

by, jako on, pomněli, „co sú jich otcové jměli za právo.“ Poslední léta trávil na Zlenicích, i zemřel 1412 bezdětek.

Výklad na právo země české, zachovaný v četných rkp., tištěn Palackým v Arch. Č. II., ve Výb. I. a v H. Jirečkově Codex jur. bohem. II. (II. 87).

Dubnicay Štěpán, farář teplanský a archidiakon trenčanský.

1. Prvotiny Bohu a beránkovi (Sl. Pohl. I. 2).

2. Kratičké katolické dokázaní (ib.).

3. Manna skrytá, kteryžto spis Dan. Krmana pohnul k vydání odpovědi „Anti-Dubnicay“ 1718.

4. Eductus coluber tortuosus, vyvedený točlivý had, totiž z jeskyně kacírského pokrytství a ošemetně činěného naproti učení katolickému pomlúvání podvodný prorok s rúchem ovčím pod vymyšleným jménem Anti-Dubnicay. V Trnavě 1728 (Rybai 7).

Dubravius (Dúbrava) Antonín Ferdinand, kněz katolický, farářem byl od 1710 v Horním Újezdě, od 1713 v Lukově, od 1716 v Jaroměřicích, od 1731 v Podivíně. Tu zemřel 15. března 1756 i pochován v kapli sv. Jana N., kterou svým nákladem byl vystavěl (Wolný II. 2, 169).

1. Hlahol osadenní slavnosti svatořečení Jana N. v Žďáře. Káz. Ve Znojmě 1728 (V. 948).

2. Slavnostní káz. o svatořečení servita Peregrina. Ve Znojmě 1727 (D'Elvert Nachtr. 264).

3. Virgo Maria, reg. urbis Brunensis a Sueco obsessae patrona. V Brně 1747 (V. 948).

Dubský František, jesuita, při pohřební slavnosti, v Kutné hoře 1705 za Leopolda I. držané, měl kázaní, jež vyšlo pod titulem:

Libitina vindicata, zastání smrti. V Pr. 1705 (V. 1088).

Dukát Jakub Jan, kněz katolický dioecese litoměřické v prvé pol. XVIII. věku.

Phoenix moravský neb život J. Sarkandra. V Litoměřicích 1725 (V. 1327).

Dupený Jan N. Karel, rodilý Brňan, nar. 1714, praemonstrát zábrdovický, zemřel 2. září 1765. Tiskem vydal dvě kázaní: 1745 při jubilejní slavnosti osvobození Brna od Švédův a 1747 na sv. Cyrilla a Methodia (D'Elvert Nachtr. 279).

Durych Václav Michal z Turnova, nar. 28. září 1735, gymnasiální studia odbyl u piaristů v Kosmanosích, načež vstoupil do řehole pavlánské, přijav jméno *Fortunát*, jež pak zčeštil v *Blahoslav*. L. 1758 vysvěcen na kněžství, načež po několik let přednášel náuky theologické řeholním svým bratřím

ve Vídni, potom v Mnichově a od 1767 v Praze. V klášteře pražském, jehož dějiny 1777 vydal, opětovně byl konrektorem; tři léta zastával i generální vikářství. Seznámiv se s Dobrovským, jal se společně s ním studovati arabštinu a shledávati pražské památky hebrejské. Ještě s větší horlivostí obrátil se k studiím slovanským. L. 1778 vzložil naň a Faust. Procházku arcibiskup A. P. hr. Příchovský zpořízení nového vydání české bible. S jakou péčí se k tomu měl, o tom svědčí „Hierolexidion slavo-bohemicum", obsahující českou frazeologii z N. Z. 1475. L. 1778 dokončili úpravu nového, 1780 starého zákona. Po zrušení řádu jesuitského zřízen byl Durych zkoušečem řečtiny a hebrejštiny při rigorosách, kteryžto úřad do 1784 vedl. Příštího na to roku přesídlil se do Vídně, chtěje tam z pokladův dvorské knihovny kořistiti pro práce své slovanské. L. 1790 byl v nich tou měrou pokročil, že mohl rozvrhnouti celou osnovu svého díla. Z počátku chtěl je nadepsati: „De subsidio criticae et hermeneuticae sacrae necdum culto, in Cyrillicae versionis Slavorum V. et N. Testamenti natura et usu proposito libri quinque". Ale již 1792 dal dílu svému obsáhlejší rozměr, i počal je 1795 (u Novakoviće ve Vídni) vydávati pod titulem: „Bibliotheca slavica antiquissimae dialecti communis et ecclesiasticae universae Slavorum gentis" (Slovanka II. 140). Pohříchu nevyšla než první část úvodního dílu. Když vídenský klášter pavlánův byl zrušen, odebral se Durych 1796 do Turnova, i vystavěl si tam za městem skromný domek se zahrádkou. Zde neunaveně pokračoval v úkolu rozpočatém, nedada se vytrhnouti ani lákavým pozváním k přejmutí úřadu ve vídenské dvorské knihovně, ani tvrdošijnou dnou, která jej ode dávna trápila. Příspěvek 200 zl. ze studijního fondu ulehčil mu starosti životní. L. 1800 dokonal druhou část a poslal ji k tisku do Budína; ale i část tato zapadla, i ostatek nedokončený zůstal (ib. 146). Brzy potom vyrvala mu péro mrtvice, a 31. srpna 1802 život mu zhasila. Dobrovský, přítel i přejemce rukopisův jeho, oslavil jej biografií v aktách pr. uč. společnosti, jejíž údem byl od 1786, Antonín Marek dojemnou básní (Ziegler v Dobroslavu II. 4).

1. De slavo-bohemica sacri codicis versione dissertatio. Praga 1777.
2. Biblí česká. Nový zákon 1778, starý 1780 (VI. 1705).

***Durink z Ryngolu,** jenž na kronice o Meluzíně ve vy-

dání prostějovském 1555 (u Aorga) co překladatel jmenován, nebyl Čech ani český spisovatel, nébrž 1456 převedl povídku tuto, prvotně Janem z Arrasu sepsanou, do němčiny, a slul vlastně Thüring von Ringoltingen. Převod jeho vydán v Štraspurce 1474. Jméno zčeštitele neznámo.

Dušík Ondřej, měštěnín a knihtiskař v Litoměřicích, 1542 vytiskl J. Vartovského české vzdělání Erasmova výkladu na evang. sv. Matouše (IV. 1491).

Dvořák Antonín Jarolim z Boru farářem byl v Praze u sv. Vojtěcha, od 1742 u sv. Jindřicha, od 1747 kanovníkem u sv. Víta.

1. Divotvorné vítězství sv. Bernarda. V Pr. 1743 u Rosenmüllera (V. 1004).
2. Káz. šestisteleté památky sedlecké. 1743 (ib.).

Dvořák Julius, pavlán, přeložil z latiny a 1798 vydal v Trnavě spis „Úzká cesta pobožného života“ (Sl. Pohl. I. 2).

z Dvořišť Matěj, řeč. **Pytlík,** bystroduchý samouk, který, jsa ve službě Václava z Lomnice v Náměšti, zhotovil kněhtiskařský pres a všecky tiskařské potřeby, ač se tomu jak živ od žádného neučil, ba jak živ jich ani dělati ani kněh imprimovati neviděl (Předml. k Gram. a k Nov. Z.). První kniha, kterou pod řízením Kašpara Prostějovského vytiskl, byla Grammatika česká kn. Beneše Optáta (v máji 1533), načež následovaly téhož spisovatele Nový zákon dle Erasmova textu (v listopadu 1533) a Isagogikon (1535). Pozdějších o něm zpráv není; i tiskárna náměšťská zašla; teprv 1571 shledáváme se opět s tiskem tamním (Blahoslavovy pašije, IV. 65), leč podobá se, že tehdá apparát tiskařský z Evančic na čas jen do Náměští byl přenešen.

Dvorský Bartoloměj, bezpochyby rodic z Kralové Dvora (Duorensis), studoval v Praze, kdež 1522 učiněn bakalářem (LD. II. 274). Vysvěcen byv na kněžství pod obojí, dostal se na děkanství kouřimské. L. 1538 byl v Českém Brodě na primiciích a tu se na kázaní dal s nimburským děkanem v hádku, což spůsobilo takové pohoršení, že oba od konsistoře dáni sou do vězení „na rathauz“ (Bor. I. 125). V boji s Mystopolem 1543 stál vedle P. Bydžovského.

Proti alkoranu, totiž zákonu tureckému a saracenskému. V Pr. 1542 (IV. 1237).

Dvorský Jan Pavel, kněhtiskař pražský, od něhož Jungmann (k 1627) jedinou knihu českou uvozuje (V. 1124).

Dvorský Mikuláš, kněz pod obojí, byl kaplanem na Zbiroze, potom 1571 farářem na Čížové u Písku a 1591 děkanem v Příbrami.

1. Zpráva o zavraždění Ludvika Loreckého z Elkauše a synů jeho, jakož i o potrestání vražedlníkův. V Paprockého Diadochu, Stav rytířský 22, pak v ČČM. 1832 z rkp. souvěkého kapituly vyšehradské.

2. Jeronýma Wellera kniha o povinnostech všech úřadův duchovních i světských. 1591 (IV. 728). Ded. Bohuslavu Havlovi z Lobkovic na Blšanech, později na Točníce a Opálce.

Dvorský Václav viz **Textorius V.**

Dzikowská kázaní česká, o nichž Aug. Bielowski (Bibl. Ossolińskich. Pocz. nowy, tom IV. 186) toto praví: „W Wiślicy jeszcze za Kazimierza Jagiellończyka miewano w kościele kazania do ludu w języku czeskim, a spory rękopism tych kazań znajduje się w Dzikowie w bibliotece hr. Tarnowskich.“

E.

Edelbert Petr, rodic nimburský, kapucín, přebývaje v klášteře horšovotýnském, přeložil německého kapucína Kochema spis:

Veliký život Ježíše Krista a nejsv. Panny Marie. V Pr. 1698, 1729, 1759 (V. 1244).

Br. Efreim (Effraim, Effrejm) Jan, jediný z překladatelův bible kralické, o jehož rodišti nebylo posud lze zprávy nějaké se dopátrati. Jáhnem a knězem zřízen byl ve dvou dnech 1572 v Slavkově, načež spravoval zbor v Mezříčí pod Rožnovem. L. 1584 povolán do úzké raddy v Slavkově (Meč 153). Okolo té doby svěřena mu správa zboru pražského. Ale nebydlil v Praze, nébrž sídlo své měl v blízkých Tuchoměřicích. L. 1584 byl v Slezanech při pohřbu mládence Jak. Prušáka a do nekrologu bratrského, co se přitom událo, zaznamenal (Fiedler 277). L. 1588 v říjnu byl spolu s Br. Kalefem v Chrasti u K. z Žerotína (Dudík MGQ. 363). Rok potom synoda lipnická zvolila jej k biskupství (Meč 154). L. 1591 kázal při pohřbu Br. Aquina v Evančicích (Fiedler 287). Od 1594 zaujímal přednost místa mezi biskupy, protože nejstarší

biskup, Br. Sim. Th. Turnovský, pro povolání své v Polsku ne vždycky mohl v Čechách i v Moravě v raddách sedati (Meč 154). Zbor pražský spravoval až do 1599, kteréhožto roku u něho v Tuchoměřicích zemřel starý kněz Br. Mart. Mach (Fiedl. 292). Po smrti Br. Sam. Sušického (8. srp. 1599) převzal prozatímní správu zboru boleslavského, ale brzy, roznemoh se, musel se odebrati na lékařství do Prahy, odtud pak živ se nevrátil. Zemřel tam 22. října 1600. Mrtvola jeho převezena do Boleslavě, a tu pochován v hrobě Br. Augusty při přítomnosti mnohého lidu. Paměti bratrské líčí jej, že byl muž pobožný a učený, k lidem všelikého stavu právě otcovsky přívětivý. Při tom pak sám v sobě velice byl starostlivý a kormoutlivý, více jiných než sebe ušetřující. Častokráte maje hodnou příčinu někoho potrestati, ale boje se, aby neb nějak převzat zle nebyl, neb někoho neurazil, raději sám v sobě se nakormoutil, i v koutě naplakal (ib. 294). Bázlivá tato povaha jevila se i v jednání jeho. Když 1588 šlo o prodej Boleslavě Jiřímu z Lobkovic od sester Krajířových, přepadla jej úzkost veliká o knihy a písemnosti bratrské; psaltě starším: „Knihy psané i tištěné, jichž množství veliké jest, ty, bojím se, že se nepřátelům našim v ruce dostanou! Teprv dělati o nás budou!“ (Rozpr. I. 18).

Účastenství v překladu bible kralické.

z Ehrenfeldu viz **Aretin.**

o Ejlenspiglovi kronika, asi 1550 přeložená, dle svědectví Budovcova, kteryž jej „Ejgenšpiglem“ nazývá, byla v druhé pol. XVI. věku oblíbeným čtením prostonárodním (IV. 245). Tištěna u Melantricha.

z Ekšteyna Ulrich Krištof, bakalář z Hortova na Děčinsku, jehož kancionál pohřební položen do Indexu (Příd. 164), muž sic jinak neznámý. Zdá se, že byl jen vydavatelem písní pohřebních, ježto 1586 a 1615 (IV. 91, 143) tištěny.

Br. Elam Václav, kněz bratrský a výtečný typograf, jeden z těch, kteří 1592 od synody lipnické dáni byli k Br. Zach. Solinovi za učně (Dekr. 250). Po Solinově smrti Br. Elam zcela na jeho místo nastoupil i důstojně je vyplňoval. Z tiskův kralických, za doby jeho vyšlých, zvláště naznačiti sluší: kancionál 1597, 1598, nový zákon z šestidílné 2. vyd.

1602*), katechismus obnovený 1604 (Dudík Schw. R. 339), konfessí 1607, agenda 1612, modlitby t. ř. kazatelky 1613, 1615, 1618, biblí fol. 1613, Streycovy žalmy 2. vyd. 1614, písně pohřební 1615, kancionál 1615, 1618, žalmy Komenského asi 1621 a j. Elam vedle správy tiskárny vedl též správu zboru kralického. Zemřel v Náměští 1622 (Wolný II. 3, 358).

z **Elbinku** viz **Plácel Václav.**

Eligius od sv. Jiří, augustinián německobrodský, v první pol. XVIII. věku vydal dvě kázaní:

1. Nebeský vůdce, vedoucí k sv. Janu N. V Litomyšli 1736 (V. 984).
2. Kristus Ježíš co růže mezi trním se červenající. V Pr. 1741 (ib.).

Elsenwanger, majetník kněhtiskárny v Praze, v níž 1792 dvě knihy české vytištěny.

Elsner Jan Theophil, nar. 5. března 1717 ve Węgrowě na Podlaší. Co šestiletý chlapec odvezen byl do Lešna, aby se od prvního mládí vzdělal v životě i náuce Bratří českých, k nimž rodiče jeho náleželi. Z Lešna vypravil se 1735 na ústavy vyšší do Berlína, Frankfurtu a do Leydenu. Po návratu do Lešna, zřízen byl na jáhenství 1743 a přidělen co adjunkt k tamnímu gymnasiu. Po dvou letech uvázal se v samostatnou duchovní správu na statcích pánů Mieleckých. L. 1747 poslán do Berlína k české osadě, která, vyšedši z Lužice, proto že tam nemohla užiti svobody k provozování náboženství svého podle spůsobu bratrského, po smrti Liberdově (1742) upadla v starou svízel, nemohouc dostati jiných duchovních, než luterských. Elsner přibyl do Berlína, pln jsa nejlepší vůle, ale český neuměje. S železnou pilností v čase nejkratším závadu tuto přemohl. Po 14 dnech již mohl malé kázaní učiniti českým jazykem. Přední svou k tomu péči obracel, aby osadníky seznámil s učením bratrským, ježto se mezi nimi posud jen nespolehlivým podáním udržovalo. K tomu za nejpříhodnější prostředek

*) Ve vydání tomto po skutcích apoštolských je okrasa, beránek v prostředku a kolem znaky čtyr tehdejších biskupův, jenž jsou: včela J E = Jan Efreim, muří noha S T = Sim. Theophil, květ čtyrlodyžný J N = Jakub Narcissus, otevřená svrchu ozdoba na spůsob osmičky s přivěšeným dole křížkem Z A = Zachariáš Ariston. V zadu je hvězda, kde v prostřed květinový hrnec se třmi květy S. S. H = Sam. Sušický H(oražďovický ?), kolem pak šest monogrammův, jež se nám rozluštiti posud nepodařilo.

obral si vydávání starších spisův bratrských, jmenovitě Komenského. L. 1748 vydal konfessí bratrskou s katechismem, 1752 N. Zákon se žalmy, 1750 a 1754 kancionál, 1754 Praxis pietatis, 1765 Nedobytedlný hrad a Přemyšlování o dokonalosti křesťanské Komenského. L. 1766 dal v Hali otisknouti bibli kralickou podle prvního vydání halského, 1722 D. Krmanem obstaraného, však tou měrou, že poklésky, ježto se do tohoto byly vloudily, porovnáním s textem starým skrze korrektora Fabricia byly odvarovány. Neméně sám činný byl co spisovatel v směru naznačeném. Mimo to pečoval o to, aby se i německé obecenstvo s učením, zřízením a utrpením Jednoty seznámilo. Již 1748 vydal něm. překlad katechismu starobratrského, 1764 překlad historie o protivenstvích církve české, 1765 přehled českých převodův biblických (předml. k vydání halskému 1766) a j. I latině o týchž předmětech psal. (Šířeji o tom Das neue gel. Europa XVIII a Sl. N. II). L. 1761 vyvolen byl starším Jednoty ve Velké Polsce. Zemřel 21. dubna 1782. Synové jeho Kristof Fridrich († 1822) a Benjamin Daniel († 1831) zastávali po něm správu české církve berlinské při kostele betlemském.

1. Otázky katechismusové. V Berl. 1754 (V. 794).
2. Mléko čisté pravdy, t. j. katechismus. V Berl. 1748 (V. 801).
3. Křtu sv. vysvětlení. V Berl. 1750 (V. 803).
4. Versuch einer böhmischen Bibelgeschichte. Halle 1765.
5. Periculum historico-ecclesiasticum, quo succincta diversorum verbi divini codicum bohemicorum delineatio exhibetur. Berolini 1768.
6. O suchých kostech Ezechielových káz. V Berl. 1775 (VI. 1980).
7. Lavatterovo upřímné rozsuzování sebe samého. V Berl. 1783 (VI. 2206).
8. Některé písně v kancionále 1754: Považ si duše s radostí. Umírám vždy. Můj Bože, jaká těžkost. Snažte se o své spasení a j. (Urban).

Emericus od sv. Štěpána, karmelitán v Praze, vydal „pražské veliké a malé příběhy Jesulátka u Karmelitánů.“ V Pr. 1749 (V. 1230).

o Emilii kronika, dle B. Valdovy zprávy, v druhé pol. XVI. věku bývala oblíbeným v Čechách čtením. Není to než kronika „o dvou milých, Emilii a Kamillovi“, 1565 tišt. (VI. 253).

Emler Jan, knihtiskař pražský v l. 1780—1790, ač ne často jmenovaný.

Br. Eneas č. **Aeneas Jan Boleslavský**, rodic z Mladé Boleslavě (Wolný II. 1 a 3, 252 a 138), nar. 1537, na učedl-

nictví zřízen byl v Přerově 1564, načež poslán na universitu wittemberskou. Tam mu hned po příchodu připadla úloha, ulahozovati rozmrzelost, která se působením luterských hrabat z Hardeka proti Bratřím ukazovala mezi theology wittemberskými (Quellen 260). Ačkoli 1567 nabyl mistrské hodnosti, neopustil Eneas předního luteránův sídla, anobrž prostředkoval tam i dáleji věci Jednoty. Jmenovitě když Br. Lorenc 1568 vypraven tam byl v poselství od Br. Izracle, platné mu služby konal v poměrech jeho k Peucerovi, Majorovi, Crellovi (ib. 296—308). Ještě jiný mu úkol dán, jelikož mu Blahoslav nařídil, aby se cvičil v latinském přeložení konfessí. Eneas, bera tehdá soukromé hodiny u Esroma Rudingera, vyžádal si na tomto, aby mu několik kapitol přetlumočil za vzor, jejž by pak sám napodobovati mohl (ib. 320). Navrátiv se domů, pobýval u Blahoslava. L. 1572 přijal ve dvou dnech zřízení na úřad jáhenský i kněžský v Slavkově, a hned potom svěřena mu správa zboru v Třebíči. L. 1577 na synodě v Holešově prvního dne mezi starší vzat byl a na zejtří za biskupa volen (Fiedler 288). Zároveň od úzké raddy ustanoven písařem Jednoty, ačkoliv již od 1575 vedl redakcí archivu bratrského, co pomocník Br. Štefana. S přijmutím „přední starosti“, přesídlil se 1577 do Evančic, spravuje nejen zbor tamní, ale i přední školu bratrskou, kteráž tam pod řízením Esr. Rudingerovým od 1575 kvetla. L. 1582 měl co činiti se známým dobrodruhem, Hieron. Šlikem (ABr. XIII. 70—100). Úřad biskupský s sebou přinášel, že mnoho cestoval. L. 1582 byl k. p. v srpnu v Rosicích a Slavkově, v pros. v Říčanech. Přitom neduhy nemálo trpěl a opětovně musil hledati pomoci lékařské. Jednou byl za tou příčinou i ve Vídni. L. 1584 z nova se těžce roznemohl, i dal se zavézti do Třebíče, aby tu povolal lékaře z Jihlavy k sobě; ale nemohlo to býti, tak že v adventě cestu do Jihlavy vážiti byl přinucen. Ve Vídni i v Jihlavě shromáždil Bratří tamní k společným službám i kázal jim. Leč v Jihlavě nastaly jemu, a ještě více hostiteli jeho, měšťanu Weidhoferovi, nemalé z toho protimyslnosti. Weidhofer byl uvězen, Eneas pak s tíží vymohl si povolení, aby léčení své aspoň dokončiti mohl (ABr. XIII. 386). Tehdejší neopatrnost zjednala mu ostrou důtku od ochránce jeho, Fridricha z Žerotína, jenž mu na omluvu jeho důtklivě k mysli přiváděl, že „časové jsou takoví, že více po-

třebí oheň hasiti nežli jej rozdymovati“ (ib. 397). Domluva tato tím hlouběji musila dotknouti Enease, ano mu ještě živě tanula na mysli obrana, kteréž dvě léta před tím od pána užil. Biskup Pavlovský byl poč. ledna 1583 vymohl si od Rudolfa II. zmocnění vyzdvihovati kněží scestných. Zdá se, že se to hlavně vztahovalo na Esroma Rudingera v Evančicích a na Kyrmezera, ale kdosi prý z rad biskupových k víře jednomu z pánů bratrských pověděl, že již nastrojeno i na Enease, Abdyáše a j. (ib. 301). Fridrich pokojil o to Enease listem 22. února, nechtěje výstraze místa dáti; nicméně zval jej, aby na ten čas k němu na Židlochovice přijel. „Nechť mi jej tam biskup vezme anebo vzíti káže!“ (ib. 320). Po smrti Štefanově převzal Eneas hlavní péči o bibli kralickou a dočkal se toho, že za řízení jeho všech šest dílův (1579—93) bylo vytištěno. I v překladu samém nemalé měl účastenství, ačkoli se nezachovala žádná zpráva o tom, pokud jeho a jiných účastníkův práce sahala. L. 1588 přestrašen byl v Evančicích bezuzdnými kousky lidu válečného, příčinou polskou sbíraného. Dne 16. února raním jitrem vytloukli „jacís lotrasové“ dvéře i domu bratrského. Téhož roku sešel se dvakrát s Karlem z Žerotína, jenž s ním a jinými staršími radu bral, v čas synody lipnické (Dudík MGQ. 363). L. 1589 kázal v Hodoníně při pohřbu M. Dobromíra a v Třebíči nad J. Kapitou (Fiedler 286). Od 1590 držel přednost mezi biskupy. L. 1592 na synodě žeravické měl kázaní k jáhnům, vystříhaje jich před zaměstnáváním s astrologií a čarodějstvím, ano i s lékařstvím a právnictvím jakožto prý vědami ďábelskými. Počátkem ledna 1594 jel z Kounic do Evančic, tu pak na cestě ve vozíku komorním od vojákův byl přepaden a obírán. Tím se tak velice polekal, že upadl v nemoc, ku které potom i jiné neduhy přistoupily, až i 5. února zemřel. Paměti bratrské nazývají jej zvláštním klínotem Jednoty, mužem pobožným, příkladným, čeládky boží strážcem bedlivým (ib. 289).

1. Podíl v překladu bible kralické a řízení celého díla.

2. Archiv bratrský sv. XI. (musejní), XII. od 1575, a celý XIII.

3. Ozvání proti spisu Kyrmezerovu „Acta concordiae“ 1580 (Gind. GBr. II. 266).

Engelthaler František, farář osecký, vydal spis:

Krátké a užitečné jednání o dobytku ovčím. V Plzni 1800 (ČČM. 1854, 645).

Ennius z Fönixfeldu, de Phoenicio campo, Šimon, Klatovan, studoval na universitě pražské, kdež 1544 dosáhl stupně bakalářského (LD. II. 333). Učitelství zastával v Prostějově a u sv. Jindřicha v Praze, načež pak stavu učenému výhost dal, a oženiv se usadil se ve svém rodišti. Jako básník latinský členem byl družstva pod Hodějovským kvetšího, anobrž pána toho z Klatov i s manželkou svou na Řepici navštívil. Přídomek „z Fönixfeldu“ udělen mu 1554. Zemřel 20. února 1561 v Klatovech co radní městský (Lupáč). Latině v 199 distichách sepsal: „Breve encomium Olomucii, metropolis in march. Mor.“ (Prost. 1550 u Günthera). Jiné básně jeho latinské vytištěny v Mitisových Farragines.

Roberta Barnesa (kaplana Jindřicha VIII. pro přivrženství k učení Lutherovu 1540 v Londýně upáleného) kroniky a životův sepsání . . . papežův římských od sv. Petra až do Alex. III. V Normberce 1565 a 1567 u Oldř. Neybera (IV. 611).

Eremiáš Adalbert viz **Jeremiáš Vojtěch.**

Ertel Jan Bohumír, rodem z Křemnice, stal se 1724 knězem církve ožďanské. L. 1732 přejal správu slovenské i německé osady v B. Bystřici. L. 1737 povolán byl do Šoproně i zemřel tam 1758 (Tablic II).

Od něho je 11 písní v Cythaře Třan. a jedna ve funebrálu Jakobeiho.

Erythraeus, Erythacus viz **Br. Červenka.**

Etesius Matěj viz **Chládek M.**

Ettel Vít Jindřich, rodic z Kostelce u Prostějova. Jelikož otec jeho pro krádež byl uvězen, pokládán i on podle tehdejších názorův za nepoctivého, tak že mu zabráněno bylo uchopiti se nějakého řemesla. Pro štěstí dostal se do minoritského kláštera v Olomouci, kdež se ho guardián Matouš Žačkovic z Gniazdova ujal. Odporučením jeho přijal Ettle do učení kněhtiskař M. Hradecký. Zdokonaliv se v umění svém, vydal se na cesty, i byl právě v Reyně-Kolíně, když ho došla zpráva o úmrtí dobrodince a vyzvání vdovy jeho, aby se uvázal ve správu tiskárny (1652). Po dvou letech podala mu *Dorota* Hradecká ruku a s rukou veliké své jmění. Ettel zemřel 1668, zůstaviv tiskárnu druhé své manželce *Anně Alžbětě*, která se pak po druhé provdala za J. J. Kiliana 1673 (D'Elvert Beitr. 61).

F.

Faberius (Fabricius) Václav z Bohdanče, dokonav universitní studia a stav se bakalářem, spravoval od července 1600 do března 1601 školu u sv. Klimenta na Poříčí v Praze (ČČM. 1845, 627). L. 1618, když vedl duchovní správu v Hořicích, vydal pohřební kázaní:

Monumentum vys. ur. p. Zigmunda Smiřického. V Pr. 1618 (IV. 1681).

Fabricius Hyacint, jesuita, 1761 vydal spisek o sv. Františkovi Xav. „Pilný dělník" (V. 1035).

Fabricius Hugo, kněz světský, 1764 sepsal knížku o sv. Prokopovi (V. 1364).

Fabricius Leopold, syn Karla Jindřicha F. z Leonperku, král. rychtáře ve Vysokém Mýtě († 1721), nar. 19 list. 1715. L. 1731, nabyv přípravného vzdělání u J. Rozvařila v rodišti svém, vstoupil do řádu jesuitského. Několik let zabýval se učitelstvím, načež přijal na se úřad kazatelský, kterýž jmenovitě v kostele sv. Klimenta v Praze a na jiných místech po 24 let až do smrti své zastával. Zemřel v Praze 3. června 1772 (Pelcel Jesuiten).

1. Smutná paušt opuštěného Pána Ježíše. Káz. postní. V Pr. 1760 (V. 881).

2. Mravná naučení na výroční svátky. V Pr. 1761 (ib.). Ded. raddě a obci ve Vys. Mýtě.

3. Mravná naučení na všechny výroční neděle Páně. V Pr. I. 1762, II. 1763 (ib.).

4. Syn pobožný mateře bezbožné, sv. Václav. V Pr. 1772 (ib.).

Br. Fabricius Pavel z Strážnice, kněz bratrský, po Cyrovi 1618 stal se členem konsistoře pod obojí. Po bitvě bělohorské kvapil z Prahy, necítě se tu bezpečným, i měl na čase. Vojsko zajisté, osadivši město, faru bratrskou vytlouklo a spisy rozmetalo. Mr. Martiniovi podařilo se skrze ruce Mr. Martina Bujáka něco jich uchrániti (Obr. 457). Z počátku skrýval se F. v okolí (Hist. pers. 186), ale konečně odebral se do Mišně, i usadil se v Drážďanech. L. 1631 byl v Praze (Obr. 427), odtud pak opět se vrátil do Mišně. Když jej 1632 synoda lešenská vyvolila biskupem, nemohl se k ní pro nebezpečenství cest vydati, tak že se potvrzení jeho odložiti musilo. Ale 1633 již byl v Lešně, podepsav list, odtamtud sběračům almužen daný (Obr. 409). L. 1635 vzloženo naň, aby spolu s Komenským odrazil útok, na

Jednotu od Martinia učiněný. Rovněž 1637 vedl k tomu s biskupem Br. Jiřím Erastem († 1643) a s staršími Petrem Cefasem i Václavem Locharem, aby příčinou téhož sporu Komenského „Cesta pokoje“ byla vydána (Mart. Inducie 7). Zemřel v Lešně 1649.

Na spis, proti Jednotě Bratrské od Mr. P. Martinia sepsaný, . . . ohlášení. V Lešně 1635 (V. 698).

Fabry Řehoř, Slovák z Hrušové (gemer.), nar. 6. bř. 1718, studoval a potom některý čas vyučoval v Kežmarku. L. 1744 odebral se do Němec, i pobyl tam čtyry léta dílem v Jeně dílem na jiných akademiích. Po návratu 1748 ustanoven rektorem kolleje evangelické v Prešově, a 1770 jej obec tamní A. V. vyvolila ku kazatelství. L. 1774 povýšen na superintendentství v Potisí a Zátisí. Zemřel 11. dubna 1788 (dle jiných již 1774). Co básník latinský záhy se proslavil, ano 1744 nadán i vavřínem (Rybička v Sl. N.).

1. Žalozpěv na smrt Tomáše Deseffyho, inspektora okresu zátiského. 1773.
2. Napomenutí k životu šlechetnému. Báseň. 1776.

Facilides Viktorin, Mezřický rodem, byl knězem podobojím směru luterského. V době bouří českých spravoval faru jesenickou (Jechnitz). Odebrav se do Sas, z počátku soukromým vyučováním se živil, až se stal kollegou při škole a zároveň kazatelem při špitále v Perně. Zemřel 17. dub. 1637, zůstaviv po sobě četnou rodinu, která v Sasích podnes kvete, vynikajíc drahným počtem mužův v duchovní správě a v povolání právnickém proslulých (Pescheck Ggrf. II. 525, Exul. 36, 53 a 96).

1. M. Hoe zdání, kterak se chovati mají ti, jimžto se poručí, aby učení papeženské přijali. V Drážďanech 1629 (V. 372).
2. Jiř. Miliusa gruntovní zpráva o věření a učení Lutherově. V Drážď. 1629 (V. 699).

Facilis Jan Boleslavský, bakalář 1562, farářoval 1580—86 v Praze u sv. Jindřicha. Týž co *Boleslavský Jan.*

Facilis Jan, Husička, též **Býčkovský** řečený, rodem z Býčkova, byl rektorem školy v Prostějově a jedním z pomocníkův snah Vojtěcha z Pernšteina. Blahoslav líčí jej co člověka převšetečného a pyšného. L. 1557 začal se s Bratřími tříti, napsav list Br. Zachariášovi, který tehdá správcem byl zboru prostějovského (ABr. X. 2). Po smrti ochránce svého

(1561) odebral se do Němec, načež, navrátiv se do Moravy co kněz luteranský, zde i onde se potloukal, až se do Ejvanovic za faráře dostal. Tu pak obnovil přetrženou s Bratřími polemiku, dav 1567 vytisknouti knížku s tímto titulem:

Některá hrozná poblauzení Starších (jakž sau oni se nazvali) zákona Kristova Bratří, kteréž (jak oni praví) nepřátelé z nenávisti k jejich potupě Pikharty nazeyvají, a mnozí z omýlení Waldenskými jmenují. Na předmluvě podepsán: „V Ejvanovicích první den léta 1567. K. Jan Býčkovskey nel Husička“ (ABr. X. 297).

Falckrabě Vít, rodem z Klatov, poč. XVII. věku farářem byl ve Skalici u Náchoda. Od něho jest ve Phagellově sbírce řečí pohřebních nad Albrechtem Smiřickým (IV. 1702) jedno kázaní.

z Falkenšteina Záviše, syn Budivoje z Rožmberka na Hluboké. První o něm zpráva děje se 1272. L. 1276 když spolu s bratry svými ze země byl vypovězen, utekl se pod ochranu něm. krále Rudolfa. Nalezli hledanou záštitu, ale zároveň vzešel z toho podnět k rozporům, které konečně nešťastný pro krále Přemysla Otakara II. obrat vzaly. Záviše, došed pak přízně u vdovy Otakarovy, královny Kunhuty, 1285 ji za manželku pojal, brzy však po slavné svatbě náhlým úmrtím ztratil. Událost tato nepřerušila důvěrných mezi králem Václavem II. a Závišem svazkův. L. 1287 svěřeno mu vedení vojenské moci, s kterouž rozmohlému na Moravě loupežnictvu přítrž učinil. Mezitím podařilo se Závišovi přikloniti uherského krále Ladislava k tomu, aby mu sestru svou, v klášteře žijící, zamluvil v manželství. Jeda pro nevěstu poprvé, byl od Hamana z Lichtenburka v Železných Horách (čásl.) loupežnicky přepaden a obrán, sám pak s těží útěkem do Opatovic se zachoval. Sebrav se podruhé, nádherněji ještě a okázaleji, do Král. Bělehradu se dostal, kdežto svatba s veselím a skvostně slavena byla. Po návratu do Čech opustil dvůr královský i usídlil se s manželkou svou na hradě Fürstenberku. Zde se mu 1288 narodil syn, i pozval ke křtinám krále Václava II. i Ladislava. Václav II. osobního jeho k vůli pozvání příchodu užil k tomu, aby jej jal a purkrabímu pražskému Zdislavovi z Šternberka ve stráž dal. Skutek tento pobouřil veškeré příbuzenstvo Rožmberské. Když král žádal za navrácení hradův, které Záviše po král. Kunhutě posud držel, a vězeň k tomu přivoliti se zpěčoval, došlo na boj v zemi. Václav II. k radě tchána svého, krále

Rudolfa, pod vůdcovstvím knížete Míkuláše Opavského, úhlavního Závišova nepřítele, vypravil vojsko, kteréž, vozíc s sebou Záviše svázaného, táhlo před hrady Závišovy i hrozilo purkrabím, že, nevzdají-li jich, pán bez milosti bude utracen. To se jim povedlo všude kromě Hluboké, kde se bratr Závišův Vítek brániti odhodlal. Toho kníže Mikuláš užil, a Záviši 24. srpna 1290 „prknem hlavu strčiti rozkázal“*). — Záviše, byv na hradě pražském držán, „v tom vězení mnoho dobrých písní skládáše“. Svědectví toto stč. veršovce, který děje Otakarovy za XV. věku vypsal (Výbor II. 437), opakují Hájek i Balbin. „Tu mnoho rozličných písní složil, neb byl muž dost učený a výborný zpěvák.“ „Ubi multas lepidas in fortunae suae solatium cantiunculas, quas manu scriptis vetustissimis in codicibus saepius inveni, composuit“ (Hájek 261, Balbin Epitome 296). Zpráva tato V. Hankovi byla pobudkou, že rkp. kralodvorského původství na Záviše svozoval, o čemž Palacký šířeji v Wiener Jahrbücher sv. 48, 138—169, se vyslovil. (Srov. Nebeského rozpravu v ČČM. 1852, 156—161.)

Falco Václav, rodic z Písku, kdež rodina toho jména za XVI. věku kvetla. Tak se jmenovitě uvozují Jan a Václav, jižto 1543 a 1548 na universitě pražské dosáhli bakalářství. Byli to snad synové Martina Mitise, bratra Tomášova a též básníka latinského, kterýž po dědovi svém, Mazovanu z Polska do Čech přestěhovalém, přijal příjmí Sokolovského z Sokola (Proch. Misc. 393). Synové spůsobem tehdejším jméno slovanské zase přeobrátili v latinské. Při tom zůstal i vnuk, jenž stal se soudcem městským v Litomyšli (syndicus reipubl. Litomysl.). Ten spolu s přátely, Mikulášem a Václavem Jeremiášem, Janem Krupiem, Václavem Kubínem, Vilémem Jenikovským, Janem Marchesiem a Martinem Přeštickým, v bližším nějakém býval svazku s Hendrichem Strakou z Nedabylic, pánem na Heřmaničích a Vestci i regentem rozsáhlých statků Jana Rud. Trčky z Kraji hradeckém. Spolu s Trčkou zapletl se pan Hendrich

*) Co by tu *prkno* znamenalo, nejisto. Jiné doklady jsou: Král káza Ctibořovi na Petříně *prknem* hlavu stieti. Dal. 85. L. 1474 Tomášek na starém Městském rathúze umřel, snad od *prkna*. St. let. 209. Jednomu hlava *prknem* sražena. ib. 222. Král Václav kázal *prknem* hlavy srážeti. Dvě kron. 247. Srov. *okno*, mucro.

v obmysly Albrechta z Waldšteina, načež mu oba statky byly zkonfiskovány (Weyhe-Eimke, Familie Trčka auf Náchod 24). Aby se očistil, obrátil se do Vídně, kdež jej však 22. pros. 1634 nenadále smrt zasáhla, an nebyl došel ani 40ho roku. Památku páně Falco a soudruhové jeho oslavili elegiemi latině a česky sepsanými. Falco sám složil nadhrobní nápis.

In subitum obitum . . . t. j. na pohřeb ur. a st. rytíře, p. Heudr. Straky z Nedabylic, všech statkův trčkovských v kraji hradeckém plnomocného regenta. V Litomyšli 1635 u M. Březiny (V. 198).

Fandli Jiří, kněz diecese ostřehomské, od 1780 byl farářem v Naháčích, kdež 1807 život svůj dokonal. Vedle Bernoláka a Bajzy nejčinnější byl o uvedení slovenčiny do spisův; jmenovitě vyhostil z pravopisu rozdíl mezi *i* a *y*. Spisem „Důverná zmluva" dal podnět expavlanu A. Kubovičovi k vydání polemické odpovědi „Anti-Fandli". I s Bajzou za příčinou slovenismu spory vedl.

1. Důverná zmluva medzi mnichom a djablom o prvních počátkoch aj o zmenách reholnických. V Prešp. 1789 u Landerera (Sl. Pohl. I. 2; ČČM. 1857, 141). Vyšel jen první díl.

2. Pilný domajší a polní hospodár. V Trnavě 1792 (VI. 1492).

3. Druhá stránka, v kterej po smrti prvnieho druhý pilný hospodár vykládá etc. V Trnavě 1792 (ib.).

4. Z Jiř. Papánka historie gentis slavicae výtah. V Trnavě 1793 (VI. 947).

5. Něčo o epigrammatech anebožto malorádkoch Jos. Ignaca Bajzy, dolňedubovského pána farára, opravdivým Slovákom k uvážovánju predložené. V Žilině 1794 (Sl. Pohl. l. c. 26; VI. 170).

6. Príhodné a svátečné kázně. V Trnavě 1795 (VI. 1924).

Fauknar z Fonkenšteina Šebastian byl asi 1570—90 písařem soudu komorního a lenního. L. 1581 nadán byl erbem a přídomkem „z Fonkenšteina". Zemřel po 1590.

Titulář obsahující v sobě formy listův a titule stavův duch. i světských. V Pr. 1589 (IV. 1154). Ded. nejv. hofmistru Jiřímu z Lobkovic, nejv. písaři Mik. Španovskému z Lisova, podkomořímu Buriánu Trčkovi a místopísaři Krišt. Želinskému z Sebuzína.

Fazekáš Jiří, Maďar původem, tuším že Debreciňan, kněz H. V., prostředkem J. Vegha dostal se k duchovní správě do Ledčic 1784, kdež setrval až do 1791. L. 1785 povolán do raddy superintendentské. Později sám se stal superintendentem H. V. v Čechách (Tardy 169, 239).

Křest. katechismus, v kterémž jest heidelberský a palatinátský katechismus sumovně obsažený. V Pr. 1808 (ib. 256).

Br. Felin Adam, syn Samuele Kocourka, zřízen na učednictví v Přerově 1573 a na jáhenství v Strážnici 1587 (Meč 154). K dovršení studií svých odebral se do Wittemberka. Tam se 1590 setkal s Abrahamem z Günterrodu, i spojil se s ním k společnému jazyka řeckého učení. Že tehda professor řečtiny četl o Cyropaedii Xenofontově, jali se dílo toto do češtiny překládati. Každodenně scházeli se v určitou hodinu srovnávat spolu svých notát o výkladech professorových, aby se v přetlumačení svém co nejblížeji s pravým spisovatele smyslem a s vlastními jeho slovy shodovali (Dedik. Přídavkův k Cyropaedii). Tím spůsobem přeložili společně první knihu, načež se Felin z Wittemberka odebral, a ostatek práce na Günterrodovi zůstal. Na synodě lipnické 1592 zřízen Br. Adam k úřadu kněžskému a dvě léta potom v Přerově do úzké raddy, zároveň pak ustanoven správcem zboru v Slavkově (Dekr. 261, 265). Na též synodě snesli se starší, aby „biblí znovu tištěna byla ve větším oktávu“ (vydaná 1596); i poněvadž potřebovala bedlivého prohlédnutí v textě i v konkordancích, poručeno to spolu se Sušickým i Mr. Mikulášem z Kaménka našemu Br. Adamovi, však, což prý mohou nejméně, aby opravovali a Br. Jiříkovi Streycovi aby ukázali (ib. 262). Br. Adam zemřel v Slavkově 10. pros. 1598, jsa ještě mlád v letech a dobyv si jména „člověka učeného“ (Fiedler 292).

Br. Felin Jan, tuším pravnuk Samuele Kocourka, činnost svou jevil už ve vyhnanství. V Lešně svěřena mu mládež česká, aby ji vyučoval, a vedle toho dovoleno mu synodou lešenskou 1634, by převziti mohl dohled na mladé šlechtice Rylské (Dekr. 301). L. 1637 vydal polemický spis proti Mart. z Dražova, k němuž připojeny jsou k poctivosti Felina básně latinské od Jana Tobolecia, někdy měšťana kralohradeckého, Šeb. Macera z Letošic, spolurektora gymnasia lešenského, a Jana Erasta Warlichia Kadaňského (A. Rybička v ČČM. 1855, 426 sld.). L. 1650 byl správcem zboru bratrského v Pouchově i vedl odtamtud ze spolka s vrstevníky svými Solinem, Laurinem i Pavlem Vetterinem tuhý boj proti podvodnému blouznivci Mikuláši Drabíkovi, o kterémž sepsal obšírnou zprávu až do 1660 sahající. Zemřel co starší 1662.

1. Rozebrání spisu druhého Mr. Samuele Martina, Obranau křesťanskau nazvaného, kterýž proti ohlášení starších kněží Jednoty bratrské l. 1636

sepsal a vůbec vydal. Pro vyjevení křivých nářků a odvedení nedůvodný hanění učiněné od K. Jana Felina. V Lešně polském 1638 (ib.).

2. Ignis fatuus Nic. Drabicius, luci in tenebris adsitus. 1662. Rkp. mus. českém (Gindely Über Comenius Leben).

* **Ferus Jan** viz pod **Scriboniem Jindř.**

Ferus Jiří (Plachý) z Horšova Týna, nar. 1585, v chován byl od dětských let v Plzni. Studia svá konal v Pra pod jesuity, do jejichž tovařišstva 1602 vstoupil. V Praze 1616 vyučoval filosofii, morálce a polemice, až 1620 ustanov byl českým kazatelem k sv. Salvatoru, vedle kteréhož úřa spravoval tiskárnu klementinskou a od 1623 též bibliothé téhož kollegia. Postavení svého užil k rozsáhlým studiím, jm novitě aby se seznámil s historií domácí. Slavatovi, když v like své dílo spisovati se jal, Ferus shledával prameny děj e- pisné a přepisy jich obstarával, pán pak jemu „spisování své" po částech ke čtení a posuzování posílal. O čemž se zachovaly dopisy Slavatovy k Ferovi z 1638—43 (Paměti I. 7—12). Spolu s Kotvou a s pomocí studentův za tmavé noci na 17. led. 1623 sňal s věže týnské kalich a sochu krále Jiřího. Kázaní jeho velmi byla oblíbená. Nikdy toho, co jednou přednesl, neopakoval; vždy předměty nové novým přednášel spůsobem. Příklady uvykl bráti z dějin českých. Horle pro ctnost, pravdu a nábožnost, neohroženě a bez přijímání osob káral nectnosti a nemravy souvěkých. Šlechtic jeden (procerum non nemo, jakož Balbin dí), který se zvláště cítil dotknutým, vymohl při provinciálovi, aby Fera z Prahy přeložil do Prachatic. Zde se výmluvnosti jeho podařilo převésti drahnou část obyvatelstva v lůno církve katolické. Ale zanedlouho k prosbám Pražanův, ano se vyšetřením celé věci nevina jeho na jevo vynesla, s velikou slávou přiveden nazpět ke sv. Salvatoru, kde s stejnou oblibou i nepřízní kázal až do posledních svých let. Působiv plných třicet let s kazatelny a pocituje na sobě již slabotu stáří, odebral se 1650 do Březnice, aby ostatní své dni ztrávil v pokoji. Tam 21. ledna 1659 světu výhost dal, i pochován v nové kolleji tamní, jejížto stavbu sám byl řídil. Ferus vydal 49 spisů obsahu náboženského od 1630—1644. Bratrovec jeho, *Jiří Plachý*, Budějovičan a též jesuita, proslul co vůdce studentův proti Švédům 1648, i zemřel 1664 v Kutné Hoře (Balbin Boh. d. II. 394. Pelcel Abbild. III.)

1. Překlady spisův Horatia Tursellina, Jeremiáše Drexelia, Jana Eusebia Nierenberského, Lukáše Pinelliho, Martina de Roa, Leonharda Lessia, Alexandra Cajetana, Mikuláše Lancicia, Matěje Nennichena, Jana Nádasiho, Cyriaka Riccia, Mik. Sfondrata venkoncem obsahu náboženského.

2. Život sv. Anežky. V Pr. 1666 (III. 916). Vydán ze starého rkp., věrně četše starého jazyka a s výklady slov nesrozumitelných. Ku konci přidány čtyry listy sv. Kláry k Anežce (Dobr. LG. 249).

3. Spisy ostatní Ferovy rozděliti lze na životy svatých (V. 1160, 1254), dogmatické (V. 715), rozjímací a modlitebné (V. 1385 a 1539). Zvláštního vyučknutí zasluhují jen:

Mappa katolická aneb obrácení národův celého světa. V Pr. 1630 (V. 375).

Orbis Phaëton, podpal celého světa jazyk lidský. V Pr. 1637 děd. sv. Václ. (V. 492).

Zlatý nebe klíč. V Pr. 1637 a často potom (V. 1539).

Fiala Jeroným Zikmund, rodic z Budyně, 1630 podepsal se „Jeho Sv. papežské alumnus“ na životech svatých, jež vydal pod titulem:

Dvanáctero rytířův božích obojího pohlaví. V Pr. 1630 (V. 1257).

Fický Jan Norbert, kněhtiskař pražský a držitel arcib. tiskárny v královém dvoře, od 1720 jmenovaný, jehož a Hladkého závod počnouc od 1760 od dědicův obou společně spravován. L. 1779 druhý *Jan Norbert* co knihtiskař vystupuje (VI. 2166).

Figuli Andreas viz **Hrnčířův.**

Fikar z Vratu pro obec kralohradeckou 1531 přepsal práva konšelská, běh městských výpovědí a dílo Všehrdovo. Krásný tento kodex chová se u obce v Hradci Králové. Písař ten se známým primatorem pražským Jakubem Fikarem z Vratu totožný není. Tento zajisté 1531 byl již padesátník i v takovém postavení, že není podobno, aby se přepisováním spisu rozsáhlého byl zanášel.

Ficklscher Václav Jan, kněz katolický v prvé pol. XVIII. věku.

Slavná pověst Plzně. V Pr. 1710 (V. 908). Kázaní k novému svátku plzenskému.

Filadelfus, Filomates, Filomusus, Filonomus viz **Ph. . . . .**

Finitor viz **Konáč M.**

Fizírek Ondřej Bartoloměj, rodem z Jindřichova Hradce, kněz katolický. L. 1631 byl děkanem na Mělníce a arcib. vikářem v kraji boleslavském. Později stal se proboštem

ve svém rodišti. L. 1637 účastnil se slavnosti, kterou tam Jesuité oslavili přivezení ostatkův sv. Hippolyta (Claudius Gesc[illegible] v. Neuhaus 107).

Auřad povinnosti duchovní . . . mělnickému bratrstvu literátskému 163[illegible] (V. 376).

Flaška z Pardubic a z Rychmburka Smil Jan z rodiny **Malovcův**, syn Viléma a bratrovnuk arcibiskupa Arnošta. Za mládí svého žil v Praze při dvoře slavného strýce svého i slyšel mistry na novém učení pražském, kdež dosáhl i bakalářské hodnosti. S jistotou téměř tvrditi lze, že dobře znám, anobrž spřátelen byl s královicem Václavem, jemuž 1378, když vstoupil na trůn otcovský, věnoval Novou svou radu. Ale brzy se příznivý mezi nima poměr počal kaliti. L. 1385 nastal spor s králem o Pardubice. Věc tuším se měla asi takto. Praděd Smilův Arnošt statek svůj Wismburk u Hostinného asi 1300 směnil za Pardubice. Jelikož však Hostinného nedržel právem dědičným, nýbrž jen manským, jal se král, přes potvrzení, směně té Karlem IV. udělené, zdvíhati právo k Pardubicům a dobývati toho soudem dvorským. Pře zkoncována 1390, kteréhož Smil statky po otci přejal, tím spůsobem, že Pardubice jemu zůstaly, on pak králi výplatu učiniti musil. Aby peněz k tomu potřebných dobyl, přinucen 1392 prodati Rychmburk za 10.000 kop. gr. Otě z Bieliny řeč. Bergov a Bočkovi z Poděbrad (Rel. Tab. I. 547). Brzo potom prodal i dědičný statek Staré Pavlovi z Jenšteina. Není tudíž divu, když v nesnázích, 1394 vzniklých, Smila nespatřujeme při straně králově; 1395 přistoupil k jednotě panské (Arch. I. 54 sld.). Výrokem jejž král Zigmund 2. dub. 1396 učinil mezi Václavem IV. a pány, jmenován nejvyšším písařem (ib. II. 355). L. 1396 prodal dvory své v Evanovicích a Uherčicích. L. 1398 opět se uvázati mohl v Rychmburk, od Bočka a Oty zpět koupený. L. 1397 obdržel při pro dluh na statcích Oldřicha z Holic (Rel. Tab. I. 562, 571, 574). Mezitím podařilo se králi Václavovi protivníky své překonati, načež úřady zemské přívrženci svými obsaditi nemeškal. Úřad nejv. písařství 1398 držel Oldřich z Hradce; teprv příměřím 1399 mohl jej Smil opět ujmouti, odtud pak v užívání jeho zůstal až do smrti, ačkoli Václav IV. 1400 nejvyšším písařem jmenoval nejv. kancléře Králíka z Buřenic. Na podzim 1401 byl v peněžitých nějakých nesnázích,

jelikož 8. října prodal úrok 43 kop na Rovné, Lozicích atd. Niklinovi z Ořecha za 430 kop (ib. 593 a 605). L. 1402 jat byl Václav IV. od Zigmunda a uvězen ve Vídni, i nastaly v zemi nové bouře. Zajatého panovníka nejtužeji držela se Kutná Hora, až Zigmund brannou rukou k ní přitáhl a jí dobyl. V jedné z bitek tehdejších padl Smil mezi Horou a Čáslaví, 13. srpna 1403 (St. let. 7), zůstaviv paměť muže, rozumem, moudrostí a opatrnou výmluvností vynikajícího a jednoho z prvních a v zemi české předních pánův. Ve Skutči trvá po něm památka v kostele špitálském, jejž 1387 vystavěti dal od stavitele Peška či Petra Lútky (Adámek v P. z V. Č. 1874, 15).

1. Nová rada, slož. 1378. L. 1395, jak ku konci básně položeno, vztahuje se jen k přepisu toho roku učiněnému. Rkp. dva v Č. Mus., z poč. XV. věku a od l. 1459. Zlomkův několik ve Všehrdově knize o právích. Vydána ve Výboru I. (II. 58). Srov. Wocel v ČČM. 1855, Wenzig a Štulc v Programmech 1854 i 1855, Feifalik Studien III. 1860, Gebauer ve Sborníku V. 1873 a úvaha o tom v ČČM. 1873. Vzdělání latinské od Dubravia, německé od Wenziga v Lipsku 1855.

2. Rada otce synovi. V rkp. z poč. XV. věku v Č. Mus. a v univ. bibl. pražské XVII. F. 50., pak 1459 v Roudnici. Tišt. v St. sklád. V., ve Výb. I. (II. 57). Srov. Feifalik Studien III.

3. Přísloví: Proverbia Flasskonis generosi domini et baccalarii pragensis. Rkp. z 2. pol. XV. věku v Třeboni. Tišt. v ČČM. 1827 a ve Výb. I. (II. 23). (Svár vody s vínem a Podkoní i Žák nejsou díla Flaškova).

Flaxius z Čenkova Bartoloměj, potomek rodiny plzenské*), studoval v Ingolštadtě tuším, a ve Vlaších snad dosáhl hodnosti mistrské písma sv. Navrátiv se, pobýval delší čas v Praze, jsa jedním z důvěrníkův arcibiskupa Zbyhněva Berky, a požívaje veliké vážnosti u panstva katolického. Asi 1578 svěřeno mu děkanství v Litomyšli, která od 1567 byla majetkem Vratislava z Pernštejna. Tu se brzo stal duší snah o obnovu náboženskou, které zvláště po smrti Vratislavově (1582) za správy vdovy jeho, Španělky Marie Manriquezovy de Lara, s velikým úsilím byly provozovány (ABr. XIII. 235). L. 1586 povýšen Flaxius na arcipryštství plzenské a 1594, když vojsko české vypraveno do Uher, přijal na se vrchní při něm kazatelství a řízení duchovní správy. Po návratu z Uher zůstal Flaxius v Praze co kanovník, později co kapitolní arciděkan, konaje zároveň úřad kazatele u sv. Jakuba. L. 1596

*) Jelínek (hist. litom.) praví, že by rodem byl z Uničova.

vzloženo naň děkanství u všech svatých. Erbu a přídomku „z Čenkova“ dostalo se mu 1598 zároveň s bratrem Janem a s přítelem Bart. Stehlíkem, měšťanem plzenským. Zemřel v Praze 1603.

1. K. Kverthalia Labyrinthus Lutheri, šest a třidcet míst, v nichž Luther v jednom artikuli o přijímání svátosti oltářní sobě odporný jest. V Litom. 1585 (IV. 1317).

2. Katolické glozy a vysvětlení na list predikantův luteranských, sekty ubikvitárské a professorů tubinských, kterýž řeckému patriarchovi poslali. V Litomyšli 1585 (IV. 1318). Ded. městské raddě plzenské.

3. Claudia Vieuxmontia o pokání naučení krátká. V Pr. 1586, 1596 (IV. 1321 a 1348). Ded. arcib. Zb. Berkovi.

4. J. Scherera Zpráva o antikristu. V Litomyšli 1589 (IV. 1326). Ded. Jiřímu z Lobkovic, presidentu nad appell.

5. K. Franka základ víry katolické. 1594. Vydán v Pr. 1636 (IV. 1345). Ded. Petru Vokovi Švihovskému na Příchovicích, Přešticích, Lužanech atd.

6. Výklad mše sv. (IV. 1743. Berghauer protom. poen. 316).

Flaxius z Čenkova Jan ml., syn Bartolomějova bratra Jana, kněz katolický, 1618 farář v Záhoří a senior děkanství píseckého.

1. Troje káz. o hodování, o smilstvu a sváru. V Pr. 1618 (IV. 1650).

2. Káz. o postu (ib.).

Fleškyn z Auersbachu Mikuláš, hejtman hradu pernšteinského, sepsal deník obležení hradu toho 1645 (V. 303). Rkp. ve sbírce hrabat Mitrovských.

z Florentina viz **Bydžovský z F. Marek.**

Fölk Jan, vůbec řečený **Hansfolk**, kupec a měštěnín St. M. pražského, jemuž náležel dům, kdež slove u „Vlčíhrdlův“. L. 1577 Pavlovi Griemillerovi napsal list „o židovském nepořádném pokolení“, jehož rkp. se chová u kapituly vyšehradské (IV. 645).

z Fönixfeldu viz **Ennius Šimon.**

Fordiš Antonín, jesuita, kazatel u sv. Petra v okovech v Brně v pol. XVIII. věku.

Chvalořeč na den posvěc. chrámu. V Brně 1769 (V. 1047).

Forman Bartoloměj Albrecht, Albertus Auriga, též **Bart. Albrecht**, rodem z Laclavě (Loslau) ve Slezsku. Oddav se na knětiskařství, 1598 pracoval v klášteře luckém. L. 1601 zařídil si knětiskárnu v Brně, kterou vedl až do 1611 (D'Elvert Beitr. 50).

Fornet Jan, syn Josefův, kněz evang. A. V. na Slovensku činný.

Kázaní o potvrz. svobodě v nábož. V Levoči 1791 (VI. 1999).

Fornet Josef, potomek rodiny hugenotské, nar. 1732 v Trenčansku, kněz evang. A. V. Byl kazatelem v Levoči a v Strbě. Zemřel 1809.

1. Suma křest. učení dle Luther. katechismu (VI. 1798).
2. Rozdíl filosofské a božské maudrosti (VI. 2227).
3. Křesťan v svobodě (ib.).
4. O tanci (ib.).

Foršt Kristián Jan, kněz katolický, v době 1742—51 byl farářem v Kácově. Vydal dvě kázaní, o sv. Skolastice 1742 a o sv. Mikuláši v Benešově držané 1751 (V. 1002).

Fortius Jan, syn Ondřeje *Chyby* († 1529), souseda kouřimského, nar. 23. února 1517. Dokončiv studie na universitě pražské, stal se 1537 bakalářem a 1541 učiněn mistrem. (LD. II. 318, St. U. 115, kdež slove Joannes Chyba Curimenus). Na to po dvě léta zastával professuru, uče jazyku hebrejskému, L. 1543 oženil se a usadil v Praze; u vyučování hebrejštině pokračoval však, ač jen soukromí, v domě svém. Zemřel 30. října 1590 (Lupáč).

Výklad výborný na žalm 127. Přel. z latiny. V Pr. 1543. (IV. 1492).

o Fortunatovi kronika, 1509 v Augšpurku vydaná, zčeštěna brzy potom. Nejstarší známé vydání české od 1561 (IV. 267).

Fortunatus Samuel Petr z Kouřimě, 1636 co alumnus theologie vydal spis:

Věčná mučírna. V Pr. 1636 (V. 1393).

Foyta Antonín, farář v Solopiskách, sepsal 1786 příběhy Hildebranství aneb papežského mocnářství. Rkp. v univ. bibl. pr. (V. 392).

Frank Augustin, evangelík počátkem XVIII. věku, přeložil dva spisy Jindř. Milde, ježto oba bez naznačení místa, bezpochyby v Žitavě, vydány byly:

1. Cesta víry ev. křesťana. 1723 (V. 767).
2. Pět otázek. 1722 (ib.).

Franta Václav z Plzně, kněz katolický a mistr theologie, byl kanovníkem u sv. Víta a proboštem kapituly boleslavské; v pozdnějších letech suffraganem arcibiskupa Ant. Brusa (Balb. Misc. VI. 76). L. 1571 poslán byl s T. Albinem z Helfenberka a s rychtářem staroměstským, aby sklad Tom. Mitise prohledli příčinou kněh kalvinských (Slavata díl 47). Když 1575

stavové se snesli o konfessi českou a Maximilian II. o ní se rozvahoval, učinil Mr.. Franta u sv. Víta v den posvěcení chramu, 15. června, kázaní o tom, co jest pravá víra křesťanská a jak v Čechách se rozšířila, nešetře při tom útokův na Bratří a konfessionisty. Br. Lukáše porovnával s vlkem Habakukovým, Augustu s Behemotem Jobovým, konfessionisty s Adoniem synem Davidovým, císaře pak se Šalomounem, jenž Adonia kázal usmrtiti, když tento žádal věc trůnu záhubnou. Kázaní toto, při tehdejším rozčilení mysli, nemalou spůsobilo bouři, že věc i na císaře vznášena, i ve sněmě přetřásána (Gind. GBr. II. 173*). Mr. Franta sám se viděl pohnuta, aby obsah kázaní svého zvláštní apologií obraňoval. Zemřel 1581 (Bor. Brus 92).

1. Pranostyka nová bez r. i m., 1567 v Olom. prodávati povolená (IV. 756).

2. Argumentum s krátkou apologií kázaní na den sv. Víta učiněného ABr. XI. 231—258 (IV. 1591).

Františkán nejmenovaný, důvěrník rodu Švamberského po několiko pokolení, žil ještě v polovici XVI. věku, ale byl tehdá už stařec věkem sešlý. Paměť jeho i spůsob češtiny jeho daleko sahaly nazpět do XV. století. K žádosti Jindřicha ze Švamberka a na Zvíkově (nar. 1507, zemř. 1574) sepsal mu charakteristiku praděda jeho, Bohuslava ze Švamberka (zemř. 1490) a matky, Magdaleny z Šellenberka, první manželky Jindřichova otce Krištofa ze Šv. (zemř. 1508). „A tyto věci sem já“, píše náš františkán panu Jindřichovi, „VMsti přiřekl sepsati, a tomu sem již dosti učinil a o jiném nevím; neb i tato malá věc s těžkostí mi přijde v mé starosti. A již znám, že všecken mdlím a odnikud nižádného posilnění nemám, a nevím, kterak milý Buoh ráčil to na mé osobě učiniti, že vždy mnějí, hledíc na osobu, že bych mocnější a silnější měl býti, než jsem. Ale již srdečná bolest mne často napadá, že leckdy omdlím a po chvíli okřeji, i bojím se, že někdy jako svíce uhasnu.“ Ctihodný stařec, byv k tomu ponuknut rozmluvou s Jindřichem ze Švamberka na Zvíkově, sepsal též chválu sv. Kateřiny, i připojil k ní píseň, složenou v Jindřichově Hradci, když tam ležel „maje červenou nemoc“. Jiné dílce jeho, též

*) Gindely mylně píše Mr. *Fronto.*

k přání páně Jindřichovu sestavené, jedná o koupení platu. O témž předmětu již dříve mínění své byl vyložil Duchkovi Chmelíři z Semechova, jenž, byv primatorem pražským 1547—54, zemřel 1569.

1. Charakteristika Bohuslava ze Švamberka a Magdaleny Švamberské roz. z Šellenberka (ČČM. 1830, Výb. II. 1349).

2. Chvála svaté Panny Kateřiny (v rkp. univ. bibl. pražské XVII. E. 19, kdež i ostatní spisy). Připojená k tomu píseň ke sv. Kateřině ve Výb. l. c.

3. Naučení, může-li býti kaupenie platu bez hříchu a bez lichvy, a to na zase vykaupenie. (V témž rkp.).

Frantova práva, zábavné čtení, ježto dle zprávy Bavorovského, v pol. XVI. věku velmi bývalo oblíbené. Tišt. u Melantricha.

Freudl de Termis (v Železnici) sepsal kázaní nedělní a sváteční 1520. Rkp. v univ. bibl. pražské (III. 854).

z Freyfeldu viz **Kotva Ctibor.**

Fridl J. Adalb., kněhtiskař v Trnavě 1591 (V. 744).

Fridolin staročeský, báseň jednající o témž předmětu, co Schillerův „Gang in den Eisenhammer", nalezá se v „Katechismu s novými obrazy", na místě daru nového léta 1684 v nově na světlo vydaném. (ČČM. 1831).

z Friedberka Desiderius, muž jinak neznámý, vydal bez m. 1618:

Cíl a praktiky papežencův, t. j. krátký důvod, kterak P. Bůh jesuitův proti stavům užívané praktiky říditi ráčil (IV. 606). Výňatek o zřízení bibliotheky jesuitské otištěn v Lumíru 1851, 499.

z Frimburka viz **Škorně Jan.**

Frozin Antonín, rodic a soused plzenský, žil poč. XVIII. věku i byl první, jenž se pokusil sestaviti přehled národopisných hranic v Čechách. Byltě poutník mnoho zchodilý k obrazům marianským. Léta 1700 nastoupil schválně tříletou cestu po Čechách, vyhledávaje, coby českého a co německého obyvatelstva bylo. Výsledky své zaznamenal v předmluvě na své „Obroviště", odkudž je Pelcel přejal do své kroniky.

V. Kumpenberka Obroviště marianského Atlanta (knížka o rozl. marianských obrazích). V Pr. 1704 (V. 1198).

Frýštadský Andreas, primas města Jaroměře, sepsal a k novému létu 1620 tamní raddě městské presentoval „Pravidlo konšelské", tišt. v Kr. Hradci (IV. 953).

G.

Galerita Simeon Vojtěch z Ledče, kněz katolický. L. 1603 poslán byl od arcibisk. Zbyhněva Berky na faru do Žebráka. Po šest let konal své povinnosti a hájil práva církve; leč 1609 přinucen byl žalovati, že mu osadníci dali výpověd, školu sobě podrobili, učitele farářem přijatého do školy nepustili, výživy jemu odepřeli atd. (Pam. 1872, 530). Odešed ze Žebráka, přejal faru v Počepicích pod patronátem Polyxeny Lobkovické z Pernšteina (Pam. 1859, 54), pro kterou 1610 z latiny přeložil modlitební knihu:

Štít víry a základ křesťanského života. Rkp. v lobkovické bibliothéce v Roudnici (ČČM. 1827; IV. 1396).

Gáli Matěj byl knězem A. V. v Ivančiné, pak v Nitranské Středě, od 1747 v Přítrži, kdež 1758 zemřel.

Od něho jedna píseň přel. z němčiny v Cyth. Třan. (Tablic Poezie III.).

Galli č. **Havlův David** ze Žlutice, studoval v Praze i stal se 1611 bakalářem. Latině sepsal „Onomatopoeia viridis diei“ (Klíč 109). Co kněz podobojí směru luter. vedl 1620 duchovní správu v Mukařově a v Budešíně. Opustiv 1625 vlast, vrátil se 1631 s vojskem saským a s ním zase v pohostinství odešel.

1. Rozjímání k neděli 4. po třech králích 1620 (IV. 1546).
2. Řeč o lodičce Páně. 1620 (IV. 1660).

Galli Jan ze Sušice, tuším že syn Jiřího, kněz podobojí, jenž se po 1621 odebral v pohostinství do Bavor, a 1632 tam v Kulmbachu frankenlandském pobýval. Toho roku přepsal si tam spis Jiřího Galli „Wasserquell“. Rkp. ve vídeňské dvorské knihovně (ČČM. 1850, 222).

Galli Jiří z Chrudimě studoval v Praze i stal se 1599 bakalářem (ČČM. 1848. I. 190), později mistrem svob. umění. Skládal drahně básní latinských, i dobyl sobě titulu básníka věnčeného (poeta laureatus). L. 1620 byl děkanem v Sušici (Jacobaei Idea 46), odtud pak odebral se v pohostinství do sousedních Bavor. L. 1625 žil v Řezně, 1633 v Kulmbachu (Nebeský v ČČM. 1850, 222 sld.).

1. Wasserquell, to jest, duchovní pramen čerstvé vody, z něhož jednokaždé srdce pobožné a věrné vně i doma, v vedru pokušení rozličných duchovních i tělesných vděčného občerstvení, svlažení a posilnění nabyti a dosáhnouti může, rozšířený a z něm. jazyka v česku řeč přeložený. V Řezně 1625. Rkp. zhotoven od Jana Galli (ib.).

2. Písně duchovní, v německých církvích obyčejné. Nyní v nově v jazyk a zpěv český uvedené. V Kulmbachu 1633. Rkp. jako i Wasserquellu v dvorské bibl. vídenské (ib.).

3. Píseň za krále švedského a celau armádu. Tišt. asi 1632.

Galli Pavel, kněz luteránský, od 1680 českým kazatelem byl v Drážďanech (Pescheck Böhm. Exul. 27.).

Mart. Luthera katechismus č. i něm. V Drážďanech 1685 u Chr. Baumanna nákladem Matěje Kohauta, exulanta českého (V. 740).

z Gamsenberka viz **Schönpflug J. B.**

o Galmy rytíři historie, prostonárodní čtení, 1561 poprvé vydané (IV. 249).

Gatti Kajetán z Morkovic u Zdounek na Moravě, nar. 1756, byl 1789 na kněžství vysvěcen (ČČM. 1855, 424), vydal dva mravoučné spisy: „O povinnostech stavu manželského" a „Cestu k pravému štěstí" (V. 1514) po 1798 v Olom. u Škarnicla. Toho zajisté roku teprv tam Škarnicl přejal tiskárnu.

Gavlovič Hugolin, františkán uherský, nar. 1712, řeholní slib složil 1733. Větší část neduživého života svého ztrávil v klášteře pruščanském, kdež 1787 zemřel. (Chrástek v Nauč. Sl. III). Psal česky, ale silně slovenčinou zatrhoval.

1. Menologium, t. j. krátké rozmlúvání o životech bratrov a sester svatých tretieho rádu sv. Františka. Rkp. od 1747. 527 str. 4°, u faráře Matěje Rešetky (Slov. Pohl. I. 2).

2. Valaská škola, dílo mravoučné ve verších, seps. 1755, vydané od M. Rešetky 1830—1 o dvou dílech v Trnavě (ib.).

3. Pet sto naučení o dobrých mravech (118 str. 4°). Rkp. též u Rešetky (ib.).

4. Škola duchovná, seps. 1777. Rkp. tamtéž (ib.).

5. Cvičení duchovné, seps. 1778 (355 str. 4°). Rkp. tamtéž (ib.).

Gazda Vojtěch, františkán uherský, nar. v Horním Kubíně (orav.). Byl výtečný kazatel a v několika klášteřích zastával úřad guardiána. Zemřel u vysokém stáří v klášteře žilinském 16. července 1817 (Chrástek v N. Sl. III). Psal nářečím slovenským po bernolákovsku.

1. Fructus maturi, t. j. zrelé ovoce slova božího. Dva díly 1716 v Trnavě. (VI. 2225).

2. Hortus florum, t. j. zahrada kvetná, v kterej na obecné i osobitné slavnosti Krista P. a jeho svatých svátečné kázanie. Dva díly 1798 v Trnavě (VI. 1925).

3. Dvanáctero kázaní. V Skalici 1798.

4. Bolestné stažování pre nás trpícího Krista P. v postních kázaních 1799 v Trnavě (VI. 1925).

Gdovský Sigmund, rodilý Polák, karmelitán, jenž vedl 1625—6 faru u sv. Haštala v Praze.

1. Poklad církve otevřený (milost. léto). V Pr. 1626 (V. 1100).

2. Poklad karmelitův. V Pr. 1626 (V. 1122).

z Geblic viz **Nosidlo Václav.**

Georgillus (Jiříček) Samuel, rodilý Klatovan, studoval v Praze, kdež se 1583 stal bakalářem (LD. II. 442). Potom vyučoval na školách městských, i vydal co první pro dítky knihu učební, obsahující v sobě zprávy o věcech k poučení názornému příhodných, pod názvem:

Život dětinský (Jungm. Přd. 26).

Gerich Josef z Mor. Ostravy, kněz dioecese vratislavské, kterýž okolo 1792 byl farářem v Bludovicích a 1803 v Domaslovicích v Těšinsku (ČČM. 1855, 428).

Kůr angelský aneb nábožné písně k nejsv. svátosti oltářní. V Olom. b. r. u Škarnicla (VI. 230).

Br. Gerson Jan, kněz bratrský, jenž 1570—1, jsa spolu s Br. Bartolomějem Justinem v Uherském Brodě pomocníkem Br. Zachariáše, s řečeným svým soudruhem přeložil Hemmingiovu homiletiku. Z Brodu dostal se do Dačic, kdež 1577 u něho umřel kn. Václ. Beránek (Fiedler 269).

Gesta Romanorum viz **Rozprávky.**

Girk, Gircaeus viz **Jirek Jan.**

Girth Tomáš, syn hejtmana panství benátského, řeholník řádu kanovníkův lateranských, 1739 v Praze vydal spis mariánský: „Radostné narození královny nebes“ (V. 995).

Gleych Václav viz **Kleych V.**

Glozius Jan Pondělský, nar. ve vsi Pondělku v M. Hontu, syn tamního kněze evangelického. L. 1700 stal se duchovním správcem v Římavské Báni, 1704 v Radvani, 1710 v Kalinově. Odtud 1711 přešel do Tisové a dáleji 1719 do Assódu, kdež zemřel 1724 (Tablic Poezie III.).

1. Etan hlasitě prozpěvující. Bez r. a m. (1711, když Gl. byl již v Tisové. V. 114).

2. Křesťan vždycky se modlící (písně). 1724 (V. 185 a 2287). Ded. Janu Podmanickému.

3. V Cyth. Tř. 10, ve funebrálu Jakobaeiho 18 písní.

Glozius Jan, nar. 1764, kazatel evang. v Roštáři, kdež 1794 zemřel.

Obsah potřebných naučení o včelách. V B. Bystřici 1792 (VI. 1514).

Griespek z Griesbachu Florian, syn Maximiliánův a Kateřiny z Grünhofu, nar. 18. pros. 1519 v Innsbrucku, kde otec jeho sloužil sekretářem a radou cís. Maximilianovi I. a Ferdinandovi I. Na studia poslán byl do Prahy, načež brzo vstoupil do služby, napřed při dvoře Karla V., pak od 1530 u Ferdinanda I. při komoře české, při které se 1532 stal sekretářem a 1538 radou. Již před 1540 položil základ potomnímu velkému jmění svému, koupiv statek Kacerov u Plas, s kterým 1542 spojil Kralovice Cinadrovy. L. 1540 dána mu příčina, aby soudně dokázal, že jest „po předcích osoba stavu rytířského“, proti nářku „chlapstvím“ skrze Václ. Dlaska z Vchynic (Pam. 1866, 27). Griespek přísně opatroval práva kr. komory, i dovedl toho, že nejeden statek, jenž zástavním právem přešel v ruce soukromé, opět ku komoře byl potažen. Neméně bděl nad tím, aby jmění poddanské nebylo rozchvátáno (ib. 1864, 99. ČČM. 1862, 384). Toť ovšem nebyla cesta k oblíbenosti. Záští, které proti němu vzrůstalo, vyrazilo o dubnovém sněmě 1547. Když Vilém Křinecký Griespeka viniti se jal, že on, jsa cizozemec, privilegia zemská přepisovati sobě dává, že z mnohých majestátův pečeti ztrhal a zkazil, pršelo výčitek, že toho i onoho připravil o statky, i žádáno, aby byl uvězen a zmučen. Marně se pokoušel nejv. purkrabí, aby rozjitřené mysli upokojil, marně se obviněný volal k slyšení a k pořádu práva, žeť obyvatelem království českého a hotov každému ihned ze všeho práv býti. Konečně nezbylo jiné pomoci, nežli odebrati se do bílé věže (20. dubna). Byl sice brzo potom (23. dubna) z vazby propuštěn, ale stalo se to na závazek tak neobyčejný, že se na cti dotknuta cítiti musil. Postaviv se v čas uložený před soud, dosáhl toho, že nevina jeho uznána a on z závazku propuštěn. Brzo dostalo se mu hojnějšího zadostiučinění. O sněmu bartolomějském 1547 stavové k proposicí královské výslovně dosvědčili, že o Griespekovi „jináč nevědí, než že jest se vždycky, jako dobrému (t. j. řádnému šlechtici) náleží, choval“, a že tudíž ani Křineckého naříknutí, ani vězení a závazek jeho cti a dobré pověsti k žádné ujmě a škodě nejsou a býti nemají (Zimmermann Ferd. I. 329 a II. 313). Na památku události této přijal Griesperk do erbu svého bílou věž v modrém poli. Od 1547 hojnou měl příležitost, těžiti

ze zahospodařených peněz. Již 1546 začal kupovat zadlužený Rož-mitál, jenž 1555 celý byl majetkem jeho. L. 1548 od komory koupil konfiskované Pražanům Holubice, pak odňaté Kašparu Pflukovi z Rabšteina Nečtiny (Tieftrunk 324). Za půjčky králi dané potáhl na se klášterní statek Velké a Malé Březnice, jež postoupil pražskému měšťanu Janu Mikšovi z Hrobčice (Pam. 1860, 173), pak 1549 majetek kapitulního probošta pražského, ves Nelahozeves, kterou přes všecky odpory kapituly (Bor. II. 117 sld.) konečně 1558 na dědično obdržel. Na Hradčanech měl dům, jejž 1562 prodal králi ke zřízení arcibiskupské residencí; náhradou vystavěl si dům na pustém místě, které mu blíže mostu na Malé Straně postoupeno od arcibiskupa Ant. Brusa (Brus 114). Ve sporu Viléma z Rožmberka s knížaty z Plavna o přednost místa na sněmě a soudě zemském 1554 stál při straně plavenské (Březan 68). Po smrti Ferdinanda I. zůstal ve službách Maximiliana II. co tajný jeho rada. Jmenovitě u věcech hornických působil, jakož i sám na statcích svých hory dělal. S manželkou svou, Reginou Holcovou ze Silianu, četnou měl rodinu, o jejíž vzdělání nemálo byl pečliv. Syny své Ferdinanda a Vratislava 1572 vypravil za příčinou svob. umění literního do Paříže, kde v noci bartolomejské jen péčí král. Alžběty Maximilianovny byli zachraněni (Výb. II. 1535). L. 1573 tři své syny pod opatrováním Jiříka Ostracia Rakovnického vypravil na akademii padovanskou (Proch. Comm. 255). Griespek byl přítel nádhery; jmenovitě na zámek v Nelahozevsi velké náklady vedl, zřídiv tam knihovnu a sbírku starožitností, kdežto na Kacerově měl zbrojnici. Ačkoli sám byl katolík, předce na panstvích svých měl kněží podobojí, anobrž proti pokusům katolické strany druhdy s bezohlednou příkrostí se postavoval (Brus 186, 215 sld.). Zemřel na Nelahozevsi 15. března 1589 (Dačický v ČČM. 1828. II. 92) i pohřben v Kralovicích, kdež mu 1593 vzdělán pomník s obrazem jeho i manželčiným (Pam. 1868, 144). Rok před smrtí vydal dva spisy o správě a řádu panství nelahozeveského, ježto jsou zajímavým svědectvím o statečnosti jeho hospodářské. Hesla jeho: Virtute et labore. Vince bono malum. Improbus labor omnia vincit. Invia virtuti nulla est via.

1. Instrukcí úředníkovi a písařům (IV. 867). V ČČM. 1835.
2. Řád sedlský čili artikulové saudní (IV. 964). Tam též.

Görl z Görlšteina Jiří, potomek rodiny německé. Česky se naučil v Litoměřicích u švakra svého Jiříka Teplického. L. 1577 bydlel v Praze v domě „u modrého lva“ (na mariánském náměstí). L. 1587 stal se veřejným notářem, vedle kteréhožto úřadu nepřestal se zaměstnávati studiemi mathematickými. Co ovoce prací těchto 1577 sepsal německy arithmetiku, věnovav ji Rudolfovi II., kterou pak sám přečeštil a několikráte vydal. Zemřel po 1591 (Smolík v Živě 1864).

1. Arithmetika. V Pr. 1577, 1597, 1610 (IV. 743). Ded. městské radě litoměřické.

2. O měření sudův vinných města a kraje litoměřického. 1577 (ib.).

3. Vinitorium, t. j. zpráva a naučení, kterak se mají vinohradové měřiti. V Pr. 1591 (ib.). Ded. raddám a vší obci tří měst pražských.

Goliáš Urban, kněhtiskař, jenž jedinou knihu českou vytiskl 1611 (IV. 1060). Potomek jeho *Urban Baltazar* provozoval pak touž živnost v době 1646—1679.

Golsert František, kněz katolický, 1790, jsa farářem v Chomuticích, sepsal a ve zpěv uvedl elegii na smrt cís. Josefa II. (VI. 372).

Gostko z Saxenthalu Anton Hynek, Kolíňan, kněz dioecese pražské, doktor filosofie. Od 1778 byl farářem v Horní Slatině u Jemnice (Wolný II. 3, 345), až 1780 povýšen za kanovníka kapituly pražské, ve kteréž postoupil za arcidiakona a 1805 za děkana. L. 1803 byl rektorem universitním. L. 1808 vydal: „Statuta facultatis artium studii pragensis antiquiora“. Zemřel 1820.

1. O živlech. V Pr. 1776 (VI. 1476).

2. Kázaní v Činovsi řečené, vzbuzující lid k pokání a k modlitbě příčinau války turecké. V Pr. 1780 (VI. 1997).

Graudenc Andres, podle jména soudíc, původem byl Prušák z města Gruděze, něm. Graudentz řečeného. V Litomyšli kněhtiskařství již 1573 vedle Alexandra provozoval, po jeho pak smrti 1577 pres a instrumenta knihtiskařská za 70 kop míš. koupil. Kdežto Alexander hlavně sloužil Jednotě, Graudenc pod ochranou Vratislava z Pernšteina obstarával tisk kněh katolických. Zemřel 1618, tiskárnu zůstaviv synovi svému, *Adamovi*, kterýž 1623 s životem se rozžehnal (Jelínek II. 71).

Gregor František Ignác z Horaždějovic, farářem jsa v

Nebovidech, 1737—8 vydal v Kutné Hoře čtvero kázaní (V. 987).

z Greifenberka viz **Rhacotomus Vikt. a Šturm Jan.**

Greifenfels z Pilsenburka Samuel, rodem z Litoměřic, vstoupiv do řádu kapucinského, drahně času pobýval ve Vlaších a s vlaštinou se dokonale seznámil. Po bitvě bělohorské vrátil se do Čech, i byl jedním z nejčinnějších missionářův. L. 1626 v Roudnici působil podporován jsa od probošta tamního, J. Petra Svošovského. Spolurehoľníka svého Františka z Rozdražova, potomka polské rodiny hraběcí, která se po bitvě býčinské s arcikn. Maximilianem do Čech přesídlila († 1658 ve Štyrsku*), spisy latinské překládal v češtinu. Po 1630 stal se guardiánem kláštera pražského. Tehdá (14. břez. 1636) obrátil se k arcibiskupovi pražskému, aby mu v rodišti jeho vykázati dal místo k založení kláštera kapucinského. Jakož se i stalo a při kostele litoměřickém sv. Vavřince 1649 klášter vystaven (Lippert 413), kterýž podnes trvá. Bratr jeho Jan od 1618—50 byl opatem klášterův velehradského a žďárského (Wolný I. 2, 260).

1. Hum. Segali Nové poselství. Z vlaštiny přel. V Pr. 1625 (V. 1250).

2. Hum. Segali Praktika. V Roudnici 1626, v Pr. 1629 (V. 1377).

3. Fr. z Rozdražova Rozbroj o kalich. V Roudnici 1626 nákladem probošta tamního J. Petra Svošovského. (V. 690).

4. Řebřík duchovní, po němž každý křesťanský člověk do království nebeského snadně vjíti může. V Olom. 1636 u M. Hradeckého (Dudík Schw. R. 338). Od původního skladatele Fr. z Rozdražova věnován Kateřině z Liechtenšteina a na Niklšpurku, kněžně Krnovské.

5. Capoleonův Kapucín z vlaštiny (veršem), připojen ke spisu tuto následujícímu:

6. Fr. z Rozdražova život sv. Antonína. V Pr. 1646 (V. 172 a 1267).

z Greifenwehru viz **Steydl V.**

Griemiller ze Střebska Pavel, potomek rodiny vládycké, zastával úřad zemského prubíře. Jsa horlivý přívrženec Jednoty bratrské, byl ve směru jejím zvláště na sněmě 1575

*) Fr. z Rozdražova česky ani dobře neuměl; očitý zajisté svědek, Václ. Nosidlo, vypravuje o něm, že „v kázaních svých slovácких pro fabule a potvornost oděvu na kazatedlnici více byl k smíchu a předčšení dětem, kdyžto na prvním svém kázaní modlitby Páně Otčenáš z kazatedlnice s lidem říkati neuměl“ (Dudík Mährens GQ. 462). Tudíž jej ovšem mezi české spisovatele řaditi nelze.

činný. Snažil se jmenovitě, aby recess, jenž 1577 mezi Bratřími, kalvinisty a luterány polskými v Sandoměři byl přijat, i v Čechách přiveden byl k platnosti. Sám jej přepsati dal a mezi sněmovníky rozšiřoval (Gind. GBr. II. 131—5). L. 1577 mu měštan pražský Fölk připsal spisek svůj o židech (IV. 645). Literárně zaměstnával se jen jednou za mladších svých let, když „na žádost mnohých dobrých lidí“ z němčiny přeložil:

Spis o zázraku, kterýž se stal v Platné (u Jáchymova) při nějaké děvečce ďáblem posedlé. V Pr. 1559 (IV. 825).

Gröbel Josef, kněhtiskař pražský, jenž v l. 1777—9 vytiskl několik knih českých.

Grosskopf viz **Olivetský Jan.**

Gruber Václav Antonín, kněz katolický, ke cti sv Aurelia Augustina hipponenského 1719 v Pr. vydal kázání: „Dva haliři mědění“ (V. 928).

Gruber Bernard cisterciák, ke cti sv. Norberta 1727 v Pr. kázaní vydal „Krásnospanilá hvězda“ (V. 932).

Gryll z Gryllova Jan, prvotně **Cvrček,** nar. 1526 v Rakovníku. Za mladých let studoval a putoval v cizině, a seznámil se s učenci i jazyky cizími. Později stále zůstával v rodišti svém, slouže mu nejen vůbec ve správě obecní, ale nadto ve zvláštních řízeních. Jmenovitě za nesnází, ježto městu vzešly z požadavkův král. panství Křivoklátu, měl příležitost osvědčiti se co statečný jednatel. Křivoklátský hejtman, Václ. Aulička, domáhal se na Rakovnických, aby arcikníženci Ferdinandovi, tehdá vládci tamnímu slíbili člověčenství. Což když učiniti odepřeli, zapověděl Aulička Rakovnickým grunty křivoklátské, jimiž město kolkolem obklopeno a na nichž sousedé skoro výhradně živnosti své vyhledávali, dříví z lesů tamních berouce a dobytek v nich pasouce. L. 1567 poprvé u věci té posloval, leč s nepořízenou. Druhé poselství konal 1577 ke dvoru Rudolfa II., kde pro město sice ztvrzení privilegií, ale žádného ulehčení obtíží křivoklátských nedosáhl. Spůsobilostí svou společenskou a řečnickou nicméně učinil v dvorských kruzích tak příznivý dojem, že 1571 obdařen erbem a přídomkem „z Gryllova“, od kteréžto doby, odloživ české příjmí „Cvrček“ počal se stále psáti „Gryllem“. Konečně se mu při třetím poselství 1579 podařilo, otčinu zbaviti útisků od Kři-

voklátu bez přítrže na ni dolehavších. Císař vydal list, v němž správcům křivoklátským nařízeno, aby Rakovničanům v užívání dávních práv nečinili překážek a zapovídáním gruntův jich nesužovali. L. 1582 vyzvobozen Rakovník konečně i také od pravomocnosti křivoklátské a prohlášen za město svobodné. Když se pak o změnu navrženého o tom majestátu v příčinách některých jednalo, obviněni sou Rakovničtí, že v lesích královských pytlačí. I toto obvinění podařilo se Gryllovi, an mezitím primatorem učiněn, v osobní s císařem rozmluvě s měšťanův odvésti, a vydání majestátu 1588 vymoci (Fr. Levý v Pam. 1869). Gryll zemřel 1600, zanechav tři syny, Jana, Pavla a Matyáše.

1. Písně nové dvě. V Pr. 1578 (IV. 74). První na jméno Jana Škorně z Frimburka, druhá na jméno manželky jeho Zuz. z Ništice.
2. Píseň ke jménu Lorence Mostníka z Ništice. V Pr. 1780 (ib.).
3. Patriarchův čtyr životy, též propadnutí měst sodomských. V Pr. 1587, 1597 (IV. 158). Přitom podobizna Gryllova.
4. Starý zákon v českých verších. V Pr. 1586 (ib.).
5. Akta neb skutky Krista P. a jeho kázaní. V Pr. 1586, 1595 (ib.).
6. Sečtení rokův od poč. světa. V Pr. 1588 (IV. 284).
7. Evangelia s figurami a rythmy. V Pr. 1595 (IV. 1207).
8. Opravdové světlo duchovní. V Pr. 1595 (IV. 1852).

Gryll z Gryllova Matyáš, Rakovničan, syn Janův, nar. 1551. Za mladých let zvláštní nejen otec, ale i D. Crinitus oň vedli péči. Po ukončených doma studiích odebral se do Prahy, kdež 1570 dosáhl bakalářství. Dvě léta ještě zůstal na universitě, zanášeje se mathematikou, a teprv potom vydal se vyplnit obecné tehdá bakalářům povinnosti. L. 1572 stal se správcem školy v Louně a 1576 v Táboře. L. 1576 povýšen na mistrství svob. um. a 1577 přijat do kolleje Karlovy, kterouž $157^{8}/_{9}$ co probošt spravoval. Na podzim 1579 opustil Prahu, aby na akademii genevské dalšího hledal vzdělání, kdež jej 1580 spolu s pověstným Jeronýmem hrabětem Šlikem mezi immatrikulovanými studenty theologie nalezáme (Pr. Sitz. Ber. 1862. I, 100). Po půlletém pobytu navštívil Bazileji a z jara 1581 opět byl v Praze, kdež jej fakulta filosofická vyvolila děkanem. Ale již 1582 dal výhost professuře, přijav v Žatci radní písařství. Zde za manželku pojal Annu, vdovu po Jak. Strabovi. Sňatek jeho opěván byl latině od Petra Kodicilla a Trojana Nigella, česky pak příčinou tou Jan Rosacius jemu a Pacheovi připsal přeložený z němčiny spisek o svornosti manželské (IV. 686). V

Žatci nastala Gryllovi nesnáze zvláštního způsobu. On podle náboženského přesvědčení svého náležel k Jednotě bratrské, v novém svém bydlišti nenalezl však než dva souvěrce, Standera a Therména. I obrátil se tudíž 1584 prostředkem Veleslaviny k starším Bratřím o radu, kterak by se zachovati měl. „Bratří, jimž sem připojen“ psal v listu svém, „učení a při něm všecky řády chválím, a jich se vždycky přidržeti chci. Ale když od nich a mezi nimi slova božího slyšeti a svátostí docházeti možné není, jakož proto že v městě našem přes dva měšťany žádný víc Jednotě té připojen není, tak i proto, že daleko od nás shromáždění svá mívají, kdež mně pro povinnost úřadu mého odcházeti jest nesnadné: měl-li bych já v této obci, kteráž se v základu s Jednotou bratrskou srovnává, podle mého soudu, kromě ceremonií, jenž adiaphora slovou, o něž se apoštol hádati nedá, večeře Páně užívati? Učení, podle mého soudu, čisté, od bratrského smyslu a písem sv. nerozdílné sleychám, modlitbám obecným a jiným službám přítomen bývám, v manželství od něho potvrzen sem, ke křtu dítky své dávám“ atd. (ABr. XIII. 278). Starší Bratří odpověděli mu přisláním rady, od Bezy dané žijícím v diaspoře souvěrcům. L. 1597 byl na sněmě, co zástupce stavu městského, vyvolen do kommisse, na niž vloženo porovnávání práv městských se zřízením zemským. Zemřel v Žatci 2. září 1611, a smrt jeho opěvána od Jiřího Karla z Karlsperka (Živa 1864,311). Latině vydal básně dvě: „Carmen consolatorium Joanni Aquilae a Castro Caprino“ 1576 a připsanou raddě rakovnické „Prima promissio de venturo semine facta Adamo et Evae“ 1578.

1. O kometách, kdy a kterých let sau se ukazovaly, a jaké účinky a proměny v světě s sebau přinášely. V Pr. 1578 (IV. 767). Ded. raddě táborské. O obsahu viz Živu 1864.

2. Báseň o řízení a opatrování božském při Kocínově spise Providentia Dei 1592. Otišt. ve Výb. II. 1683 sld.

z Günterodu (z Raunšteina) Abraham, mladší syn Krištofa, jenž na některém statku Krištofa z Lobkovic (Bílině, Kosti, Beškovicích) bezpochyby co úředník živ byl a dětem ještě nezletilým odemřel. Nejstarší syn jeho, též Krištof zvaný, usadil se v Bílině. U něho, zdá se, že Abraham ztrávil mladá svá léta, nežli se na studie odebral. L. 1590 byl ve Wittemberce, zanášeje se zejména studiem jazyka řeckého. Tu v užší přátelství vstoupil s Br. Adamem Felinem, a spolu s

ním zčeštění Xenophontovy Cyropaedie podniknul. První knih přeložili ze spolka, ostatek sám dokonal Günterod. Navrátiv se do vlasti, oženil se a 1594 koupil si dvůr kmetcí v Straškově za 900 kop míš., jejž pak 1602 v též ceně prodal (J. Miltner v Pam. 1869, 439). Téhož roku hotov byl s překladem Cyropaedie, i podal jej příznivci svému Oldřichovi Felixovi z Lobkovic, kterýž při arcib. Zbyhněvu Berkovi vyjednal povolení k tisku. Asi 1603 opustil Günterod Straškov, i přesídlil se do Kopidlna nad Leštinou, kdež (podle zprávy Jungmannovy) 1609 zemřel. Žeby v Kopidlně byl spravoval zbor bratrský, je nepodstatné; naproti tomu nebude ovšem rozpaků o tom, že G. jako Veleslavina, Gryll a j. byl „nikodemitou", t. j. tajným přívržencem Jednoty (Vacek v ČČM. 1840).

1. Cyropaedia, hodnověrná starožitná historia. V Pr. 1605 (IV. 279). Ded. Oldřichovi Felixovi († 1604) a synům jeho Vilémovi a Václavovi z Lobkovic.

2. Přídavkové k historii Xenofontově o životu Cyra I. V Pr. 1605 (ib.). Ded. Hendrichovi Libšteinskému z Kolovrat na Žichovicích.

Nově vydány oba spisy 1808 od děd. Krameriových a 1856 od Jana Rozuma.

Günther Jan, kněhtiskař, jenž v Normberce umění svému se vyučil a tam je i také provozoval, vytisknuv některé knihy české, jako Pentateuch 1541, Stráněnského 12 art. 1542, Regiovo lékařství duše 1543. L. 1545 měl impressí zařízenou v Prostějově. Zde si k vedení českého tisku přitovaryšil Kašpara Aorga, který, jakož se podobá, v též příčině ještě za pobytu normberského u něho byl činným. Jiní dva mužové, jenž se dali ve službu Güntherovu, byli Jiří Melantrich (ČČM. 1865, 125) a Pavel Vorličný, z nichž onen l. 1545, tento od 1548 do 1553 korrektorství u něho zastávali. L. 1553 přenesl Günther závod svůj do Olomouce, apparát prostějovský Aorgovi postoupiv. Impressí prostějovská nicméně v době 1559—62 opět byla majetkem Güntherovým. Olomoucký závod vedl až do 1569, kteréhožto roku zemřel, načež od 1570—72 řízen byl na jméno jeho dědicův, až prodajem přešel na Fridricha Milichthalera.

Gutgesell David, kněhtiskař v Bardyjově 1584 (IV. 1303).

z Gutšteina či **Guttenšteina hrabě Albrecht,** pán na Kolíně, Žirovnici a Štítném. L. 1533 ustanoven jest nejvyšším mincmistrem, s kterýmžto úřadem spojeno bylo vrchní řízení

Kutné Hory. Jsa horlivý katolík nechtěl trpěti směr kalvinský, který se tehdá v Hoře vzmáhal působením děkana Václava Řezníka. K ponutce jeho děkanovi zapovězeno kázaní o svátosti oltářní a jiných některých artikulích, jakož si na to 1540 vyslaní Horníkův před konsistoří podobojí. stěžovali. Konsistoř o to několikráte psala mincmistrovi, ale shledala, že jest málo platné úsilí její (Bor. I. 163). Různic a nevolí mezi Albrechtem a Horníky čím dále tím více přibývalo, zvláště když Albrecht, aby vůli svou provedl, na práva a svobody městské sahati se jal. L. 1542 vyslána konečně k vyšetření vzniklých odtud nepořádků zvláštní do Hory kommisse, jejížto zprávou se Ferdinand I. pohnuta viděl, aby Albrechta z úřadu vyprostil, zvláště když shledal, že tento pro náboženství zanedbával hory. Za jeho zajisté úřadování zatopen bohatý důl Osel, načež požehnání stříbrných hor náhle počalo klesati. Albrecht v Hoře držel Hrádek, od J. Smíška z Vrchovišť nádherně vystavěný, a tudíž rodina jeho i po 1542 tam přebývati nepřestávala. Jmenovitě se tam syn jeho Krištof vyznamenával hrubými výtržnostmi, až je 1545 i životem zaplatil (Dačický v Pam. 1862, 36). Podobně jako v Hoře se zachovával Albrecht u věcech náboženských i na svých statcích. Když děkan kolinský kn. Klement z učení starověrného vykročovati se jal, nemeškal jej před konsistoří pořádem práva žalovati 1545, sám pak s přátely svými přítomen byl, když zbloudilému knězi čten odsudek, kterým jej konsistoř z děkanství vyzdvihla a za kaplana ssadila (Bor. I. 193). Téhož roku dostalo se Albrechtovi nového zaměstnání, jelikož jej Petr z Rožmberka spolu s Oldřichem Holickým ze Šternberka a s Jeronýmem Šlikem povolal k poručnictví domu rožmberského, svěřiv jim nejen bratrovcův po panu Joštovi († 1539) osiřelých, Viléma a Petra Voka, vychování, ale i správu veškerých rozsáhlých statkův. Albrecht sedě na Žirovnici, a švakr jeho pan Oldřich, na Leštně přebývající, poručnické povinnosti byli nejbližší, a tudíž i nejvíce starosti její na ně připadaly. L. 1547 Albrecht k žádosti královské s lidem šternberským a rožmberským Ferdinandovi I. ku pomoci táhl, i pobyl u něho po celé válečné tažení, doraziv až do Drážďan a odtud do Falcu. V potřebách poručenských časté konával cesty do Prahy i do Vídně, ač byl nehrubě zdráv a na nohy mdlý. I jinak

pilně pečoval o prospěch svých svěřenců. L. 1549 Petra Doudlebského s perkmistrem a havéři vyslal, aby Čertovu skálu u Vyšního Brodu plavbě překážející, ano tehdá voda byla malá, stlouci a odprázdniti se pokusili. Zajímavý jest list, jejž 1546 poslal Vilémovi z Rožmberka tou dobou v Pasově na studiích jsoucímu, kdež mu zvláště klade na srdce, aby řeči české nezapomínal. Ke cviku v českém čtení přiložil mu i *„knížky, kteréž sám skládal a tisknouti dal.“* Leč nedočkal se zákonního konce svého poručnictví, zemřev 29. srpna 1550 na Žirovnici (Březan V. z Ržm. 5—38).

O lásce k Bohu a k bližnímu (De charitate erga Deum et proximum). V Pr. 1547 (Balbin Boh. docta II. 101 spis ten nazývá aureum tractatum).

Gzel Petr z Prahy, věrný i v pracech i v náboženských náhledech soudruh kn. Beneše Optáta, s nímž 1533—1535 přebýval na Náměští. Odtud zajisté společným úsilím vydali Grammatiku a Nový zákon 1533, Isagogikon 1535.

H.

Haas Leonhard 1743 vydal v Olom. „Školu Kristovu“ (D'Elvert Beitr. 73). Srov. Jana Ambrozyho spis téhož nadpisu (VI. 2203).

Habřina Jan Thadeáš, měšťan pražský. Když 1784 po zrušení staršího řádu obecního všecka čtyry města pražská pod společným úřadem, od městských representantů voleném, byla sjednocena, stala se obnova tato 9. srpna se zvláštní slavností. Při tom Habřina, jsa tehdá stařec sedmdesátiletý, jménem celého pražského měšťanstva přednesl řeč, která t. r. tiskem vydána (VI. 718 a 1992).

Habrovanský Jan viz **Dubčanský z Habrovan J.**

Had Jan viz **Kantor Jan.**

Had Václav, knihtiskař, jehož jméno se jedinékrát vyskytá 1566 na českém vydání Nostradamovy „Summy proroctví divného“ (IV. 796; ČČM. 1862, 247).

Hájek Matěj Josef, rektor semináře arcibiskupského v Praze, 1720 k tisku upravil kázaní Axlarova (V. 870).

Hájek Šimon (u Blahoslava mylně Václav), Pražan rodem i usedlostí, vyššího vzdělání nabyl na domácí universitě,

kdež 1509 dosáhl hodnosti bakalářské (LD. II. 228). Zemřel 29. října 1551 (Lupáč).

1. Tabula de proprietate participiorum et eorum discrimine juxta genera, numeros et tempora 1547 (IV. 6). Výtah ze spisu tohoto 1564 Collinus přidal ke své grammatice latinské, nadepsav jej: De recto usu participiorum in lingua boemica (Hanuš Zusätze zu Hanslik 24).

2. Tabula barbarolectica. V Prostěj. 1549. Známa jen z citátův Blahoslavových (v grammatice). Obsah její směřoval proti kazimluvům. Mezi jiným vytýkáno zanedbávání duálu (70), haněno zdvořilostné užívání plurálu: Jeli pán pryč, Nejsau pán doma (243).

Hájek z Hájku Thadeáš, lat. **Nemicus,** Pražan, Šimonův syn, nar. 1525. Nabyv doma důkladného vzdělání přípravného, odebral se 1548 na akademii vídenskou, kdež poslouchal čtení o mathematice a lékařství. Za rok navrátil se do Prahy a jal se zde ve studiích pokračovati, až se 1550 stal bakalářem (L. Dec. II. 352) a 1552 mistrem svob. umění (St. Un. 146). Přídomku „z Hájku“ užívati počal před 1548. Při povýšení na bakalářství již se tak píše. Formální na to obdaření dáno však teprv majestátem 14. září 1551 (Rybička v Sl. N. II. 373*). Na podzim t. r. vydal se přes Vídeň do Vlach na universitu bononskou. Tu zanášel se lékařstvím, ve kterém později, asi 1560, dosáhl hodnosti doktorské. Návratem pozastavil se v Miláně, seznati chtěje proslulého tou dobou mathematika Jeronýma Cardana. Na podzim 1555 opět byl v Praze, i počal na universitě přednášeti o mathematice. Tehdá i v básnictví latinském některé pokusy učinil. Ale již 1557 opustil kathedru i obrátil se zcela k lékařství praktickému a k literatuře. Dokonav české vzdělání herbáře Mathiolova, podniknul dílo, kteréž pohříchu ku konci nedospělo. S pomocí několika bývalých žákův svých začal 1563 okolí pražské vyměřovati a mapovati, i chtěl ponenáhlu celé Čechy takovým spůsobem opatřiti. Brzy však shledal, že potřebné k tomu podpory odnikud dojíti nelze, i musil úmysl ten, jehož provedení by vlast naši nad jiné krajiny evropejské bylo proslavilo, mimo sebe pustiti. L. 1566 odebral se co lékař za vojskem do Uher.

*) Majestát dán Thadeášovi společně s Mr. Matějem Curiem. Jelikož se tento 1545 psal prostě: M. Curius Dapsilis (LD. II. 337), ale 1548 již Mr. M. Curius ab Hájek (ib. 348), nepochybíme, položíce *první* obdaření i Hájkovo před 1548.

Až do podzimku zůstal v ležení u Rábu, potom pobýval čas v Prešpurku čas ve Vídni. Za zásluhy, kterých si tu dobyl, přijat 1571 do stavu vládyckého a jmenován protomedikem království českého. Rok nato vzal jej Maximilian II. za svého lékaře životního. Následkem tohoto povolání bydlel střídavě v Praze a ve Vídni. L. 1573—4 proslavil se dvěma latinskými spisy o náhlém vzniku nové hvězdy v souhvězdí Kasiopeje (Dialexis de novae stellae apparitione 1574), z kterých se rozpředla živá polemika, teprv 1597 ukončená. L. 1577 vydal rozpravu o vzešlé tehdá kometě a 1581 o kometách vůbec (Apodixis de cometis. Gorlicii), opíraje se proti běžným výkladům o působení komet na udalosti pozemské. Literaturou zdravotní se mimo komentář k dílu Vavř. Grylla o sladké a hořké chuti, 1564 vyšlý, teprv za posledních let obírati počal; 1585 vydal spis o vaření a moci piva, 1596—7 tré rozprav lékařských. Přitom neustával pracovati česky o předmětech hvězdářských. V náboženských sporech souvěkých nebyl nikterak nečinným. Když se 1575 jednalo o konfessi českou, volen do výboru, na kterýž vložena úprava její. A i v dalším řízení neposlední měl účastenství. Ač nebyl Bratrem, však velice klonil se k Jednotě. Příchylnost tato ještě více vynikla později. Když 1580 jihlavský kazatel Jan Heidenreich (Hedericus) proti Bratřím vydal polemický spis svůj „Examinatio capitum doctrinae fratrum Pikardorum“, napsal Hájek s kýms prý druhým o své ujmě a bez vědomí bratrského ostrou obranu, jížto část poslal Janovi ml. z Žerotína a na Břeclavi, aby ji, ač chce-li, on nebo Bratří svým jménem vydali. Leč pan Jan ani spisu Hájkova staršího nepředložil, ani Hájkovi neodpověděl, tak že tento, posílaje mu konec sepsání svého v máji 1581, úsilovněji o to upomínati musil. Tu teprv dodán rukopis starším v Slavkově shromážděným, leč i to beze všeho oznámení, co tím pan Jan míní anebo proč to posílá. Až potom Hájkův osobní přítel, Fridrich z Žerotína, vrátiv se z Prahy, mluvil s Br. Eneasem, proč prý Bratří doktorovi žádné odpovědi nedávají. Starší, dověděvše se tudíž, oč se tu jedná, vzali o to radu, ale zůstali na tom, aby Hájek obrany své netiskl, „že se hrubě dotýká i jiných jednot, až i augšpurské konfessí“. Snešení toto jemu, „jakožto příteli dobrému přátelsky a bratrsky“ oznámili a list panu Fridrichovi k dalšímu opatření dodali.

Ale Fridrich odkládal s tím, až umřel. Ústně pak něco toho, což v listu psáno, Br. Kalef Hájkovi při shledání předložil. Koncem 1581 začalo se s Hájkem jednati o to, aby přejal místo lékařské u krále dánského. Psalt o tom 10. ledna 1582 Fridrichovi z Žerotína: „Já těchto dnův opět z Denmarku psaní mám a se mnou se jedná; jakžby toliko o mé vůli zvěděli, že od krále psaní má mi učiněno a služba poctivá dána býti. Tak sem já na váhách a rozmýšlím sám u sebe, abych jistou věc za nejistou neupustil. Kamkoli Pán Bůh mne obrátiti ráčí, nechť se děje jeho vůle svatá". (ABr. XI. 564—580). Rozmyslil se posléze a zůstal ve vlasti. Za to se mu poštěstilo setkati se s Dánem, jehož nejvýšeji z celého národu toho sobě vážil, s Tychonem de Brahe. Seznámili se spolu v Řezně. Den, kterého se sešli, počítal Hájek za nejpříjemnější svého života. Když pak později Brahe přinucen byl opustiti otčinu, vyjednal Hájek, aby od Rudolfa II. povolán byl ke dvoru (1599). Spolu jali se nyní v Praze a v Benátkách konati hvězdářská pozorování. Ale nedlouho Hájek užil toho potěšení. Na poč. 1600 upadl v delší nemoc, která 1. září životu jeho konec učinila. Tělo jeho pochováno v kapli betlemské (St. Un. 206). Jiří Carolides, Jan Campanus a j. opěvali smrt jeho; M. Bacháček pamětní řečí jej oslavil (Pelcel Abbild. III, Smolík v Živě 1864).

1. Minucí a pranostiky 1549—1570. Srov. Palacký v ČČM. 1829 a Hanuš tamže 1862.

2. Vypsání s vyznamenáním jedné i druhé komety, kteréž vidíny byly března a dubna měsícuov l. t. 1556. V Pr. 1556 (IV. 749). Ded. místokancléři Zikm. Heldtovi z Kementu (Živa 1864).

3. Výklady na proroctví turecké. V Pr. 1560 (IV. 794). L. 1576 přitištěny k Mirotického spisu o Turcích (IV. 307).

4. Herbář, jinak bylinář Petra Ondřeje Mathioly. V Pr. 1562 (IV. 876). Na vydání 1558 povolili stavové 250 kop gr., ostatek nákladu opatřen dary císaře, arciknížat a osob z panstva, z rytířstva a z měst. Srovnej Sternberg Pflanzenkunde in Böhmen I. 123—133 a II. 46—99.

5. Tabule dlauhosti dne a noci k spravování orloje. V Pr. 1575 (IV. 764).

6. O některých předešlých znameních nebeských a úkazích v povětří, a o kometě t. r. 1580 vypsání. V Praze 1580 (IV. 794). České to vydání latinského spisu Apodixis de cometis. Obsah v Živě 1864.

7. Spis proti Hederikovi 1580.

Hájek z Hodětína Jan, jeden z milcův krále Václavových, 1410 byl purkrabím na hradě Protivíně v Prachensku,

1411—1412 podkomořím moravským a 1413—1414 českým (Arch. Č. VI. 22—25). L. 1413 když král Václav obehnatě dal hrad Skálu u Přeštic, na kterém se Půta z Skály byl zavřel, sepsána od Hájka „práva vojenská“ a tu před hradem skrze písaře vojenské prohlášena. L. 1414 úřad podkomořský směnil s povoláním mistra kuchyně královské (magister coquinae domini regis). L. 1416 v Praze od Ctibora z Dědibab koupil dům na celetné ulici, tu kdež nyní stojí hostinec u zlatého anděla (Tomek Zákl. I. 164). Roku následujícího opět převzal podkomořství na Moravě, i držel je tuším, až mu 1419 král dědičně zapsal hrad Písek se vším příslušenstvím v 500 kopách a na městě Písku 50 kop berně, aby hradu tím lépe mohl chovati (Arch. Č. II. 185). L. 1420 byl purkrabím na Zvíkově. Po smrti sestry, Jitky Dlúhomilové, 1421 připadla naň ves Olešná pod Načeradcem, jejížto příjmy brzo potom zapsal za dluh, pro potřeby královy učiněný (ib. I. 164, II. 54). Dne 10. září 1424, jsa ještě na Zvíkově, vedle Oldřicha z Rožmberka v příměří vstoupil s stranou táborskou (ib. III. 246). Od té doby osobnost jeho mizí s veřejného dějiště. Zemřel buď koncem 1429 anebo počátkem 1430, jelikož 1429 ještě se jmenuje majetníkem dotčeného domu pražského, kdežto k l. 1430 již čteme: „domus *olim* domini H. de H.“

České zřízení vojenské či vlastněji „práva vojenská“. Rkp. v archivu staroměstském. Otišt. Palackým v ČČM. 1828 a ve Výb. II. (III. 244).

Hájek z Libočan Václav, potomek rodiny vládycké, jejížto jiný člen, Jindřich, vyskýtá se v tituláři 1534. Vychován byl v utrakvismu, ale přestoupil k církvi římské, odkudž jej pak nazývali apostatou. Studia svá nejspíše konal v Ingolštadtě, obecném to tehdá učilišti katolické mládeže české. L. 1524 již byl knězem; od toho zajisté roku v klášteře poustevníkův-augustinianův u sv. Tomáše na Malé Straně mši sv. sloužíval a kázaní činíval. Přitom držel faru rožmitálskou na podacím Zdenka Lva z Rožmitálu, i účastnil se dělání hor příbramských, veda zejména účty těžířské. L. 1527 přízní osob světských a na spůsob jakýs nezcela kanonický stal se děkanem na Karlštejně. Nástupce jeho v Rožmitále a osada tamní měli příčinu sobě doň stěžovati, že prý více brał než zasloužil, že při faře nezanechal tolik nábytku, jakož k němu byl přistoupil, ano že odvezl

některé věci, ježto byly majetkem kostelním. Pan Zdeněk Lev, na něhož žaloba o to vznešena, 31. července 1527 listem Hájka vyzval, aby „takovou věc k nápravě přivedl, pokudž jest za slušné“ (Palacký v ČČM. a Vinařický v ČKD. 1864). Současně i Hájek na statku svém škodu utrpěl „pobráním“ skrze Hynce Zeydlice z Schönfeldu. Ačkoli pře o to mocnou výpovědí Karla knížete z Münsterberka a Jana z Wartemberka byla zkoncována, jal se Hájek v list. 1527 znova tím hýbati; ale soudem zemským půhon byl zdvižen a on k zapravení útrat soudních odsouzen (ČČM. 1864, 99). L. 1528 nesnáze měl s rychtářem pražským Matějem Boršíkem, kterýž jej v domě Václ. Kozla jal, uvězil a v sedm kop gr. šacoval. Tentokráte ujal se ho soud komorní, obeslav Boršíka, aby Hájkovi z obvinění práv byl (ib. 110). L. 1532 nastalo mu několik rozepří pro hanlivá slova, jimiž jeho Petr Bukovský z Hustiřan a po něm Endres krejčí naříkali. Podobného cos bylo příčinou nesnází, jež měl s Kateřinou z Komárova a na Pěčíně, manželkou purkrabí karlšteinského Jana Bechyně z Lažan (ib. 102). Rok nato dal se Hájek svésti k jednání, ježto upřímo čelilo proti zákonům církevním. Nejv. sudí Jindř. Berka a podkomoří Wolfhard Planknar si z roztržek nějakých v správě kostela vyšehradského vzali příčinu k neoprávněnému vměšování. Proti vůli administratora arcibiskupství a kapituly vyšehradské administratorem ustanovili Hájka (Pam. 1859, 326), kterýž povinnost tu na se přijal, ale zanedlouho k rozkazu královskému „cum rubore et verecundia“ odstoupiti musel (Bor. II. 51). Tak zbaven nejen administrace, ale ještě před uplynutím l. 1533 vyhoštěn i z Karlšteina, spůsobem nehrubě čestnějším. Co se přihodilo při tom, z pramenův určitě nevysvitá. Nepochybně, že od kapituly pražské byl ssazen. Purkrabí karlšteinský vzal jej na závazek a dal ho vyvésti z hradu (ČČM. 1864, 107). Od té doby usadil se na stálo u sv. Tomáše, koupiv si dům na gruntech klášterských, ku kterému si vyprosil 1539 na konventu, že mu bezplatně dali zahradu nadto pak pro osobu jeho placení úrokův i z domu i z zahrady jemu odpustili (zápis v inventáři klášterním). V Praze jsa, pomýšleti počal o sepsání kroniky české. První k tomu podnět podán zprávou, že se Kuthen chystá k podobnému dílu. Při úštěpačné a svárlivé povaze Kuthenově není se čemu diviti, že

zpráva ta mohla mezi katolíky i starověrnými utrakvisty vzbuditi obavy a pobídnouti je, aby sami hleděli předejíti. Nejv. sudí Jindřich Berka, místosudí Jan Hodějovský, Petr Bohdanecký z Hodkova, král. prokurator Petr Vencelík z Vrchovišť, zvláště pak Mr. Brikcí z Licka spojili se, aby Hájka, kterýž bezpochyby už předtím materialie nějaké byl sbíral, pohnuli k psaní a dáleji ho v tom podporovali. Vencelík vymohl při stavích, že Hájkovi vydávány přepisy z desk zemských, kteroužto prací tři písařové zaměstnáni. Psáno též ke všem purkrabím, hejtmanům a městským raddám, aby zprávy dějepisné zasílali. Sám Hájek se obracel k osobám v úřadech postaveným, jakož jeden list takový k purkrabí kralohradeckému, Janu Litoborskému z Chlumu, zachoval se podnes (Pal. Würdigg). Z jara 1539 spis byl hotov, a Hájek 27. máje opatřen majestátem na desetileté výhradní vydávání. Zároveň za censory či korrektory ustanoveni sou: nejv. sudí Jan z Lobkovic, místosudí Jan Hodějovský a Heřman Sedlecký z Dubu, „aby na té kronice s pilností poseděli, ji bedlivě přehlédli, a cožby v ní nepořádného našli, to přetrhli a vymazali.“ Zvláštní tato péče měla dvojí účel, jednak odstranění všeho, coby z tehdejších příčin politických bylo závadno, jednak zamezení všeho s jiných stran vměšování. O tom, co od korrektorův Hájkovi zabráněno, zajímavé jest podání, v Slavatově historii zachované. „V tom, co se Žižkovské a Mr. J. Husi bouře, jako také (od počátku té rozbroje) obecného regimentu a řádu dotýče, jaký by sám v sobě byl, jakou moc králové měli, kolik stavův před tou bouří české království mělo, kdy stav duchovní udušen, jakou předností mezi stavy byl poctěn, kdy zemské úřady osoby do nich vsazené za dědičné sobě připisovati počaly, který král a od kterých stavův k tomu byl přiveden, že jest stav duchovní některých úřadův zemských zbaven a z počtu stavův vymíšen, kterého léta též úřady zemské za dědičné rozdati a zanechati (král) musel: to vše jest naprosto pominuto, nepochybně ne tak autora, jako korrektorův příčinou. Neb čehož tak v té kronice od počátku nadepsané bouře a proměny dotknuto jest, to se velmi choulostivé stalo. A skrze to od některých týž Hájek castratus nebolížto vykleštěným jest nazván.“ Pokusy o to, aby kroniku pod svou censuru dostali, učiněny nejprv od konsistoře podobojí, potom od obec-

ních radd pražských. Konsistoriáni, sotva že o dokončení zvěděli, poslali k Hájkovi, ať prý jim ji k ohledání ukáže. On ovšem vyslané tím odbyl, že k tomu jiní jsou korrektorové zřízeni; jen to, co strany Mr. J. Husi sepsáno, předložil jim, v tom pak oni nic neshledali závadného. V máji 1541 Staroměstští a Novoměstští, pozvavše i administratora Mr. J. Zahrádku, sešli se na radnici staroměstskou, i učinili dotaz k purkmistru, že slyší jakoby kn. V. Hájek „apostata" nějakou kroniku českou k ublížení strany podobojí, a tudíž i městům pražským k potupě spisovati a vůbec vydati chtěl. Načež když purkmistr dal odpověd přisvědčující, obrátili se k administratorovi, kterýž oznámil, co se u věci té od konsistoře bylo učinilo. Poradivše se pak, na tom zůstali, aby k přehlednutí a k zkorrigování té kroniky po čtyrech osobách z konsistoriánův i z mistrův kolleje Karlovy voleno a k těm i z Pražanův několik osob přidáno bylo. Čas a den k tomu jmenovati měli Pražané, sjednajíc se napřed s nejv. hofmistrem. Vše ovšem bez úspěchu (Slav. Hist. díl 35). Co se toto mlelo, Hájek dávno již k tisku byl přistoupil. Již 8. pros. 1539 učinil o to smlouvu s Václavem Halašem z Radimovic v ten spůsob, aby Halaš veškeren náklad vedl. Vynaložené peníze měl sobě z výtěžku napřed ztrhnouti, a teprv o to, co by přebylo, jakož i o dřevořezy, měl se rozděliti s Hájkem. Ale nehrubě se o to staral. Zavdav „čtyry zlatá, aby se figury řezaly, ze země vyjel, dav se v jiné do Polska handle". Tím se věc prodlila až do sv. Jana Křt. 1540. Ale i tu napořád vázla. Kněhtiskaři, Jan Severin a Ondř. Kubeš, nedostávajíce platu, chodili o to na Hájka; ten je odbýval, že prý Halašových peněz nemá. I šli spolu o pomoc k Janovi z Lobkovic; ale pán nevěděl jiné rady, než aby prý se Hájek v peníze někde vdlužil a sám náklad hradil. Toho uposlechnuto. S půjčkou od Adama Vrábského mohla se práce, na čas zastavena byvši, dále vésti, tak že v pol. října 1541 tisk byl dokonán v 1000 exemplářích. Prodlení to k samému konci z nemalé části zaviněno požárem malostranským 2. června 1541, kterým i „něco té kroniky shořalo", tak že Kubeš potom musel některé archy znovu tisknouti. Ostatek s škodou svého statku ochránil Hájek, jemuž při tom shořel i díl presu kněhtiskařského. Hned po dokonání tisku nastaly nové rozstrky.

Hájek nucena se viděl poháněti Halaše, že mu účtu činiti a držeti nechce. Ujmu opozděním tisku vzatou kladl sobě za 50 kop gr. Do rozhodnutí rozepře této veškeren náklad kroniky složen byl pod zátvorem ve sklepě domu řečeného „ve vápenici“, jenž patříval Jindřichovi Berkovi († 1541) a potom Lorencovi Šlikovi připadl. Halaš ke sklepu druhý zámek na skobu zavěsil. Nový majetník domu, maje sklepu sám zapotřebí, kázal Hájkovi, ať jej vyprázdní. Že však pro zámek Halašův vjíti nemohli, zašli napřed k nejv. hofmistrovi, a teprv když tento povolil, aby zámek srazili, Hájek zásobu celou vybral, vázati dal a prodávati začal. Halaš, vida naději svou zmařenou, napřed vedl stížnost u raddy staroměstské, chtěje Hájka stavuňkem přinutiti, aby mu knihy vydal. I byly následkem toho na radnici zavedeny výslechy, ježto však pro Halaše zůstaly bez úspěchu. Tu Halaš i Hájek stížnosti své vznesli na krále, kterýž k vyřízení jich za kommissaře určil nejv. purkrabí a nejv. sudí; ti pak věc podali na smluvčí, Melichara z Ostrovačic, Jiříka Strakonického z Ploškovic a Víta Lišovského z Průchodu. Výpovědí smluvčích 4. pros. 1542 ustanoveno, aby Halaš dal Hájkovi 25 kop gr. a tento na obrat vydal mu knihy. Ale Halaš na výpovědi té přestati nechtěl, tak že nového smlouvání bylo třeba. Od smluvčích konečně 12. ún. 1543 Hájkovi dáno za právo, Halaš pak pro nezbednost svou „zůstaven na milosti královské“, t. j. k potrestání odevzdán (ČČM. 1860, 1861 a 1864). Mezitím nebyl Hájek bez jiného zaneprázdnění soudního. Jan Benátský z N. M. pražského postoupil mu pohledávku jakous za židem Abrahamem. Jelikož tento z Čech ušel, jal se Hájek poháněti Zalmana Munku a veškerou obec židovskou v Praze, jakoby mezi nimi všemi byla společná ruka; ale ničeho nespořídil (ib. 1864). Zásluha, kterou si přičítal z sepsání kroniky, 1544 k odměně přivedena tím, že mu císař udělil proboštství boleslavské (Bor. II. 50). Ale netrvalo dlouho, a Hájek i na novém tom postavení svou vinou vpleten ve svízele. Arnošt Krajíř 1545 zajmouti dal kmetičnu prelátův boleslavských, která z čarování byla viněna. Děkan kapitulní Zigmund ujal se své poddané a rychtářům z rukou ji vytrhl. Z toho vzešly nemalé nepohody, až děkan pro výtržnost a výboj soudem zemským odsouzen do věže (ib. 24). Tehdá administrator arcibiskupství žádal, aby Hájek

co probošt podle povinnosti své stál s děkanem a mluvil od něho před soudem proti Krajířovi. Ale Hájek nechtěl toho žádným obyčejem učiniti, zastiraje se tím, že té pře nic není vědom, že se děkan s ním neradil, když chtěl takovou věc před se bráti, a protož že on té pře jeho vyvozovati neumí a s ním nestane. A nestál. Za tuto neposlušnost vydána naň klatba; zastavili mu sloužení mší a zapověděli mu všecky kostely pod jednou. A když před kapitulou o zrušení klatby stával, žádný z katolíkův státi s ním nechtěl „chyba Wolfa Smečanského". Za to se ho ujímali někteří Bratří, jako Jindřich Domousický a Lorenc Šmelc. I nepuštěn z té klatby až do příjezdu králova (Červenka hist. 326). Po všecken ten čas, co se stal proboštem, do Boleslavě skoro ani nepřijel, nerci-li aby tam byl přebýval, jakož toho zákon církevní požaduje, ačkoli dobře dbal užívati důchodův proboštských. Vymlouval se v tom stále, že ho při kostele sv. Tomáše potřebují co kazatele. Při tom i mezi kanovníky boleslavskými pořád pletichy kul, aby prý tam nezůstávali a povinností svých nechali. Tu konečně vzmužila se kapitula pražská 1547 k rozhodnému kroku; žádalať krále, aby Hájka buďto k šetření residence přiměl anebo proboštství s něho sňal. V přípise jejím vyniká všecka hořkost, jižto Hájek dávním svým počínáním byl rozplodil. Od dvaceti let pořád prý předpisům kanonickým vzdoruje, ruše řád a poklid kostelův. S pomocí příznivcův světských nestydí prý se po scestích nekanonických truditi ústavy církevní, jakož toho důkazy dal na Karlštejně i na Vyšehradě. Vůči hrozícímu nebezpečenství Hájek již se ohlédal po jiném opatření. Zároveň s Mystopolem 1548 dožadoval se proboštství kolleje všech svatých, posud jen mistrům pražským vyhrazeného (ČČM. 1847 I. 626), ale konečně, vida nezbytí, předce se pokořil. Počátkem ledna 1549 spatřujeme jej, an před administratory arcibiskupství a v přítomnosti kanovníkův boleslavských skládá účty (Bor. II. 112). Poslední svá léta ztrávil v Praze v klášteře dominikánek u sv. Anny na St. M., kdež 9. března 1553 život svůj dokonal, jmění svého zanechav klášterním pannám. Pochován tam v kaple a nad hrobem jeho přibito z prken epitaphium s erbem jeho a nápisem, zvláštní latinou složeným: Cujus labore chronica scripta est bohemica, volumen ingens, antea tam diligenter

nemini est absolute conditum, Venceslaus Hajko presbyter in hoc sepulcro conditur: quiescat in Christo sinu (Slav. l. c.).

1. Kronika česká. V Pr. 1541 (IV. 418). Ded. Ferdinandovi I. Podruhé v Pr. 1819 péčí Jana Ferd. z Schönfeldu. Německý překlad od J. Sandela v Pr. 1596, v Normberce 1697 a v Lipsku 1718; latinský od piaristy Jeviny, jejž Dobner 1762 s rozborem kritickým vydávati počal.

2. Kniha o ohni v Menším Městě pražském, na hradě sv. Václava a na Hradčanech 1541. V Pr. 1541, pak 1614 nákladem Vavř. Žežhule (ib.).

3. Ant. de Rampigolis Biblí zlatá. V Pr. 1543 (IV. 672).

4. Snář Mr. Vavř. z Březové. V Pr. 1550 (II. 165). Ded. Vilémovi z Víckova na Cimburku, nejv. hofrychtéři. Srov. ČČM. 1862, 239.

5. Solfernus, od Hájka v řeči obnovený, vydán v Pr. 1553 od Sixta z Ottersdorfu (III. 900). Korrektoři: kn. Valentin Žák děkan kostela pražského, kn. Jan z Puchova administrator, kn. Jan Mystopol a podkomoří J. Dubanský z Duban. Ded. Wolfovi z Vřesovic, nejv. písaři.

Hájkovy kroniky prodlužitel jména neznámého, nar. 1634, studoval co seminarista u jesuitů v J. Hradci. L. 1647 co student hrál v komedii, kterou regent seminářský Kr. Pezeldus na zámku provedl Adamovi Slavatě. Později, jsa obytem v Kr. Hradci, odhodlal se k tomu, aby tu, „kdež V. Hájek svým letům ukrojil a psáti přestal, v českém nápodobně jazyku jeho zastal a nápotomních časův léta, v dobrý řád spořádaná, českému čtenáři, ku potěšení celého slovanského jazyku v známost uvedl.“ L. 1688 dospěl k l. 1546, a tím práce jeho zavřena. — Srov. *Beckovský*.

Rkp. prvotně 96 listův (několik nyní vyrváno) v bibliothéce ústavu theologického v Kr. Hradci. Výňatky v ČČM. 1845. Užil Březanův život V. z Rožm.

Hájský J. viz **Taciturnus.**

Halaš z Radimovic Václav, potomek zemanské rodiny uherské, v Čechách u Tábora usedlé. Obytem byl v Čáslavi, kdež 1534 a 1536 koupil domy a rodinu svou choval (Sedláček Čásl. 192). Sic jinak zanášel se obchodem a vůbec podniky peněžnými; z těch nejznámější bylo nakladatelství kroniky Hájkovy pro spory o to vzešlé.

Jméno Halaš je maďarské: halas-rybný, halász-rybář. S tím se shoduje také erb Halašovský, jenž jest sak čili čeřen rybářský.

Halecius Jakub, rodem z Týna Dobrohostova (Horšova), kněz podobojí a koncem XVI. věku farář v Klecanech.

Otázky, kteréž syn boží Kr. J. vydával na doktory a zákonníky, když byl v letech 12. L. 1593 (IV. 1469; Klíč 73).

Halecius Jan, kněz podobojí, duchovním správcem byl

v Nimburce. Odtud 1624 vypovězen, uchýlil se do Žitavy, kdež vydal kázaní, česky a německy sepsané (Pescheck Exul. 72).

Br. Halicaeus Šimon pracoval při Br. Zachariáši Solinovi v tiskárně kralické. V Novém Zákoně 1596 vydaném na l. 299 jméno jeho naznačeno začátečnými písmenami S. H. (IV. 1181).

Hallý Pavel Petr, kněz katolický, 1649—50 sepsal sbírku kázaní nedělních a svátečních, ježto se rukopisem chovají v univ. bibl. pražské (XVII. C. 40).

Hammerschmied Jan Florian ze Stoda, nar. 4. máje 1652, studia konal v Klatovech a v Praze. L. 1677 vysvěcen na kněžství i poslán za kaplana do Budějovic, odkudž se 1680 stal farářem v Kameném Újezdě. L. 1695 povýšen na děkanství klatovské, později pak povolán k rektorství semináře pražského. Dosáhnuv doktorství sv. písma, 1698 vyvolen kanovníkem na Vyšehradě a touž asi dobou i v Staré Boleslavi. Mimo to vyznamenán protonotářstvím apoštolským a zlatým křížem. L. 1710 přejal faru P. Marie před Týnem a provedl 1713—1721 všeobecnou opravu kostela tamního, při čemž pohříchu zmařeny památky z dob utrakvistických, co jich ještě po vyklizení Kotvově zbývalo (Pam. 1855, 55). Záhy se začal obírati církevní historií českou. Od 1695 do 1723 vydal jedenácte knih větším dílem latině psaných, jmenovitě děje kláštera svatojirského, děje kostela vyšehradského a Prodromus gloriae Pragenae, nejvážnější to všech prací jeho. Krom toho zůstavil drahně děl rukopisných, jichž seznam v ČČM. 1834 (Ruffer hist. vyšehr.). Zemřel 4. ledna 1735.

1. Historie klatovská. V Pr. 1699 (V. 329).
2. Praha stará pod figurou krásného mládence. Rkp. v univ. bibl. pr. (ib.).
3. Krátký výtah slávy kostela vyšehradského. V Pr. 1700 (V. 422).
4. V Praze blaze, kdo má peníze. V Pr. 1715 (V. 329).
5. Allegoria. Proteus felicitatis et miseriae čechicae (verše latinsko-české). V Pr. 1715, 1817, 1829, pak ve Vídni 1860 ve Veselém čtení (V. 230).

Hampl Josef Matys, knihtiskař pražský 1700—5, načež vdova jeho *Anna Voršila* 1706—8 závod jeho dále vedla.

Hán Josef, jesuita, 1736 vydal kázaní o novém svátku plzenském učiněné (V. 985).

Hanč (Hancz) co alumnus semináře brněnského 1782 účastnil se překládaní Noaillova „Svatého denního pořádku“ společně s Pernšteinerem, Daubravským a Kvapilem (VI. 2284).

Handl Jiřík, kněhtiskař v Olomouci osedlý a od 1597 u vydávání kněh českých činný. L. 1610 naň a Jana Milichthalera kardinál Dietrichštein vedl stížnost při městské radě olomoucké, že prý vydává evangelická kázaní pohřební a zpěvy, proti čemuž se Handl ohradil tím, že mu od stavův povoleno bylo tisknouti spisy katolické i evangelické (D'Elvert Beitr. 44). Po smrti Jiříkově veden byl závod jeho 1617—18 jménem dědicův, až k letům dospěl syn *Matyáš*, kterýž 1617 k církvi katolické přistoupil (ib. 47). Poslední u Matyáše tištěné knihy mají letopočet 1623, kdež i tiskárna handlovská obecnému podlehla zákazu tiskáren na Moravě.

Hanke z Hankenšteina Jan Alois, pseudonymem **Jan z Kohoutovic,** Holešovan, nar. 24. máje 1751. Studoval v Kroměžíři a v Olomouci, načež se stal hospodářským úředníkem postoupně na panstvích odravském, hranickém, lipnickém, bystřickém pod Hostejnem a napajedlském. Seznámiv se v Napajedlech se Sonnenfelsem, tak jím byl dojat, že nechav hospodářství, odebral se do Vídně, aby studoval práva. Vedle toho zabýval se dějepisem a filologií. Tehdá podal studijní kommissi promemoria: „Betrachtungen über die Nothwendigkeit eines Lehrstuhles der böhm. Sprache u. Literatur in Wien.“ L. 1777 stal se kustodem univ. bibliotheky v Olomouci a zároveň professorem českého jazyka na tamní šlechtické akademii. L. 1778 povolán za aktuáře k studijní kommissi brněnské a 1785 za bibliothekáře do Olomouce. Tu vzloženo naň, aby prohledl knihovny všech zrušených klášterův na Moravě a v Slezsku. L. 1791 dán na odpočinek. V uznání zásluh svých 1796 obdařen šlechtictvím s přídomkem „z Hankenšteina.“ Zemřel 26. března 1806 v Prostějově. Většina spisův jeho psána německy (D'Elvert LGesch. 270).

1. Dějiny olomoucké v l. 1642—1650 (V. 314). Rkp. v musea moravském.

2. Empfehlung der böhm. Sprache u. Literatur. Wien 1782 a 1783 (D'Elvert l. c. 272).

3. O vyzdvižení roboty. V Brně 1787.

4. Překlad listů Pliniových (VII. 916). Rkp. v museu moravském.

5. Lapidární epigrafy na arcivévodu Karla, č. a lat. Ve Vídni 1802 (VI. 1050).

6. Mravné průpovídky, pravdivými příklady utvrzené. Od Jana z Kohoutovic. V Nikolšpurku 1804 (IV. 1294).

Hansfolk viz **Fölk Jan.**

Hanuchna Jiří Antonín, děkan v Dobrušce, sepsal „Rozmlauvání Víta s Jakubem o věcech k spasení potřebných“ ve verších, jež vydáno v Pr. 1695 (V. 176).

Hanus (Haanuss) František Antonín z Vysokého Mýta, kněz katolický, v Pr. vydal dvě modlitební knihy: „Chlebové posvátní“ 1780 a „Taužebná volání k Hospodinu“ 1783 (VI. 2210), pak v dědictví svatováclavském:

Křesťanské katolické odpovědi na otázky o dokonalosti atd. arcibratrství vel. svátosti oltářní (v seznamu Tomsově 1790).

Hanus (Hanussius) z Kronenfeldu Jiří, rodem z Landskrouna, kdež otec jeho Jan Vysokomýtský, známý svou dobou básník latinský, pobyvší 1540 s Václ. Arpinem a M. Collinem ve Wittemberce (Procházka Comment. 272 a 289), zastával úřad rektora školního. Spolu s bratrem Pavlem studoval v Praze, načež se oba obrátili k učitelství, Pavel na Vratslavi, Jiří ve Vys. Mýtě. Tu se Jiří 1587 co kantor oženil s Reginou, bohatou vdovou po Dan. Frankovi (Lib. don. nuptial. I. 83). Krátce potom obrátil se k duchovenství. Byv asi 1590 od arcibiskupa pražského vysvěcen (Slav. Pam. I. 294), uvázal se v děkanství vysokomýtské. L. 1596 dožadován byl od Hradeckých, aby přejal tamní arciděkanství (Švenda Ž. Obr. V. 6), ale neučinil toho. L. 1598 sedláci vratslavští zavraždili mu bratra Pavla, kterážto událost od básníkův pražských latinskými elegiemi opěvána (Epitaphia in obitum P. Hanussii. Pr. 1598). Příštího roku povolán kn. Jiří ke sv. Jindřichu na N. M. pražském. Campanus, jsa na tamní škole rektorem, spolu s jinými soudruhy vydal k uvítání jeho: „Vota et gratulationes“ (Pr. 1599), téhož pak roku věnoval mu svá „Epitaphia diversis hominibus a. 1599 ex hac vita in meliorem translatis“ (Dlabač 32, 63, 71), jakož obratmo kn. Jiří podobný spis svůj byl dedikoval Campanovi 1591. Asi 1600 oženil se kn. Jiří podruhé s Mandalenou, vdovou po kn. Jindřichu Kocianovi. Ale již 1602 rozloučil se s osadou svou, odebíraje se na faru do Postoloprt (IV. 1615). Po dvou letech navrátil se zase do Prahy, přijav faru u sv. Mikuláše na Malé Straně, na kteréž zůstal až do smrti, ačkoli se oň 1608 Hradečtí opětně ucházeli (Švenda Ž. Obr. V. 148). Tu proslavil se co výmluvný kazatel, i podařilo prý se mu mnoho jinověrcův převésti k české konfessi. Nejvíce hluku způsobilo připisované mu

obrácení karmelitána Kašp. Felixe Cetliciusa z Olomouce, který se potom stal německým kazatelem na N. M. Když stavové podoboji vždy určitěji na svobodu náboženství nastupovali, od strany pak vládní pomocí konsistoře, starověrnými kališníky obsazené, o obnovu utrakvismu proti směru luterskému pracováno, a sporem tím mysli, čím dále, tím více se jitřily, přišel 28. máje 1609 kn. Jiří spolu s třemi jinými faráři pražskými do sněmovny, aby se osvědčení konsistoře v loni učiněného odřekli a svého při konfessi české setrvání dotvrdili (Slav. Pam. I. 293). Zato, když konsistoř přešla do rukou stavův, Hanus povolán za assessora. A když ještě před zavřením sněmu t. r. v Betlemě jáhnové bratrští, Jan Rosa, Eliáš Akoncius, Petr Cefas a Jan Brosius u přítomnosti defensorův a konsistoriánův byli ordinováni, tu kn. Jiří, na místě nepřítomného tehdá administratora E. Šuda, na kněží ty vedle seniora Br. M. Cyra ruce vzkládal (Ohlášení 55). V rodině své nebyl šťasten. Paní Mandalena a 1607 i dcera její Benigna mu zemřely. L. 1610 potřetí se oženil s Dorotou pozůstalou dcerou po Jiříkovi Rytšovi, sousedu vysokomýtském (L. don. nupt. II.), ale syn jejich, „jucundissimae spei et optatissimae indolis puellulus Johannellus", 1611 a brzo po něm tušim i matka, na věčnost se odebrali. Všecky skoro ty události provázeny latinskými i českými básněmi (IV. 189 a 194. Klíč 52: „In laudem G. Hanussii Ode"). L. 1611 zařídil si kn. Jiří tiskárnu i jal se provozovati vydávání kněh. Mimo jiné 1613 vytiskl i sbírku svých výtvorův poetických „Epigrammata". Na podzim t. r. prodal však tiskařské náčiní Oldř. Valdovi, kterýž mu poslední část kupní sumy (35 kop) splatiti měl o třech králích 1614. Příčina prodeji tomu byla těžká nemoc, ve kterouž Hanus upadl. Poč. listopadu učinil dvojí pořízení, jedno listem do Vys. Mýta (Kniha kšaft. vys.-mýtská I. 44), druhé u konsistoře. Za hlavní dědice ustanovil matku svou Dorotu, sousedu vysokomýtskou, vůbec „stará rektorka" zvanou, a po ní bratrovce svého Jiříka, syna Pavlova. Mimo to učinil odkazy universitě (24), konsistoři (20) a úředníkům při kostele sv. Mikuláše (55 kop). Těmto přidal i „bibli nově vytištěnou a obnovenou; ta aby v chrámě Páně vždycky zůstávala a od správcův církevních užívána byla." Rok potom s životem se rozžehnal. Byla zajisté závěť jeho 18. list. 1614 v konsistoři

prohlášena. Přídomek „z Kronenfeldu“ měl společně s pražskou rodinou Coelestinův, která jej, bezpochyby krátce před smrtí, přijala v erbovní strýcovství.*)

1. Vypsání zemětřesení 23. pros. 1595 v okolí vysokomýtském. V Pr. 1596 (IV. 838).

2. Kázaní na odchodné. V Pr. 1602 (IV. 1615).

3. Deset zaslíbení božích o Messiášovi. V Pr. 1610 a 1612 (ib. a 1393; Klíč 49).

Hanzeli Václav František, kněz katolický, farářoval někde na podacím hr. z Millesima, i popsal zázračný obraz P. Marie, rodině té patřící.

Tištěno v K. Hoře 1737 (V. 989).

Hanzelius Lukáš, Moravan z Lisic, kněz katolický počátkem XVII. věku.

Rozjímání a píseň o marnosti, pak kázaní nad A. M. Vencelíkovou z Malovic († 1615). Při spise „O proměnách“ (IV. 1714 a 1908).

Hanzlinius Mikuláš z Mělníka studoval v Praze, kdež se 1606 jmenuje mezi alumny. Prvé než se stal bakalářem (1607), poslán co přední správce ke škole u sv. Barbory v K. Hoře, kdež setrval až do podzimka 1608 (ČČM. 1845, 637 a 1848. I. 183). Později dosáhl mistrství svob. umění i zřízen knězem evangelickým, načež duchovní správu vedl v Chyšech (Ohláš. 141). L. 1624 odebrati se musil do Sas, i usadil se v Perně. L. 1631 vrátiv se do Prahy, účastnil se synody, která pod předsedáním Martiniovým odbývána byla v kolleji Karlově o obnovení dávnějšího stavu věcí (Tomek Un. Pr. 263). Po zmaření výpravy Arnheimovy šel opět do Sas i byl 1633 s J. Regiem sbírat almužen v Hollandu a v Anglii. Spolu s ním sepsal apologii, kterou podali belgické konsistoři v Londýně a asi 1634 i česky uveřejnili. (Viz o Regiovi).

Harant z Polžic a Bezdružic Jan Jiří, Krištofův bratr, sezením na Velkých Hošticích a Habarticích. S Krištofem a třetím bratrem Adamem rozdělili se 1608 o statek, po matce a otci zděděný. V povstání měl účastenství, ale nesčekav následkův bitvy bělohorské, i s manželkou, Lidmilou Příchovskou, do Sas se odebral. Později žil v Hofu na území baireutském. Tam 1638 do němčiny přeložil cestopis bratrův. Překlad ten

*) Nevlastní jeho syn Jakub Kocian byl primatorem a cís. rychtářem ve Vys. Mýtě; syn tohoto 1659 psal se též „z Kronenfeldu.“

1678 v Normberce pod titulem: „Der christliche Ulysses“ a s dedikací cís. Leopoldovi I. vydán od syna jeho Krištofa Viléma, kterýž 1642 do služby císařské vstoupil a 1691 co generál jízdy a velitel v Čechách zemřel.

Prvopis překladu popsán od Dr. Edm. Šebka v Mitth. des Vereins f. d. G. d. Deutschen in Böhmen XII. 6.

Harant z Polžic a Bezdružic Krištof, syn Jiřího na Klenovém a Marianny z Janovic, nar. 1564, za mládí nabyl znamenitého vychování slovesného, hudebního a šlechtického. Výbornou mu školou byla služba na dvoře Ferdinanda Tyrolského, kamž 1576 co chlapec dvanáctiletý dán byl. V komonstvu umění milovného arcikníže te procestoval Vlachy i Německo. Po smrti otcově 1584 vrátil se do vlasti, a usadiv se v Touškově nade Mží, za manželku pojal Evu Černínovou. Ve válce turecké 1591—97 nemohl osedčti doma i vydal se 1593 s jinými pány českými do Uher, kdež v čele jednoho oddílu Čechův po několik let bojoval. Přijeda 1597 zase do vlasti, přijat byl u dvora velmi laskavě a roční mu plat vykázán; ale v domácnosti byl jej zatím stihl zármutek úmrtím manželčiným. Chtěje se zotaviti, smluvil se s Heřmanem Černínem o cestu do Orientu. Dne 2. dubna 1598 z Březnice vyjeli a 3. září byli v Jerusalemě. Odtud dali se 16. září přes Damiettu do Kaira, z Kaira pak na Oreb, Sinaj a horu sv. Kateřiny. Přeživše dosti nebezpečná dobrodružství, 3. list. vypluli z Alexandrie, a 26. pros. přistála loď jejich v Benátkách. H. Černín z Benátek přidružil se poč. 1599 k poselství, kteréž čtrnáctiletou arcikněžnu Marketu co nevěstu Filippa III. zprovázelo do Španěl, Harant pak, jsa dlouhou těžkou nemocí vysílen, ještě některý čas zůstal dílem v Benátkách, dílem v Padue. Teprv když dostatečně pookřál, dal se na další cestu. Na Kačicích pozastavil se u Jana Markvarta Příchovského, i setkal se tam z nenadání s bratrem Adamem, od kteréhož, jsa oblečen v habit poutnický, s tíží byl poznán. Potom navštívil dítky své, ježto se od smrti matčiny u tety Lidmily Markvartové na Bělé chovaly, ale brzo potom obě dvě zemřely. L. 1600 spolu s H. Černínem a V. Slavatou povolán k dvorní službě u císaře Rudolfa II. co komoří nad stříbrem. Tu si takovou dovedl zjednati přízeň, že již rok na to povýšen na komornictví a jmenován kr. radou. Harant

se Slavatou náleželi k nejužšímu kruhu nepřístupného panovníka, sloužíce mu, mimo životního lékaře, sami dva při stole. Jednou stalo se, že Rudolfovi II. při jídle zaskočilo, až se dusil a černal. „Pane Harante!“ zvolal lékař, „ráčíte býti silný pán; vezměte JMC. za obě ramena a otřeste jím, a i na zádech připomozte!“ Harant se nerozpakoval, a Rudolf, za nedlouho k sobě přišed, bohatě výbavce svého obdaroval, dav mu 4000 tol. a plat komornický jemu z 600 zvýšiv na 1200 tol. L. 1603 přijat Harant do stavu panského. Tehdá podruhé se oženil s Barborou Mířkovskou z Tropčic, vdovou po Karlovi Škopkovi z Bílých Otradovic, majetníkovi polovice statku Pecky, která mu věnem přinesla polovici tuto, ale již 1607 zemřela. Příštího nato roku pádem s koně nohu si porouchal, tak že stálou službu u císaře opustiti musil. Nicméně nepřestal náležeti ku komonstvu dvorskému. Když Rudolf II. 9. července 1609 podepsal majestát na náboženství, odeslán s listinou touto Harant do české kanceláře. Na podzim za třetí choť pojal Annu Salomenu Hradištskou z Hořovic. Od té doby trávil Harant čas svůj aspoň částečně vně Prahy. L. 1611 za vpádu pasovského dlel na zámku manželky své, na Wildšteině v Plzensku. Zvěděv, co se událo, nemeškal do Prahy, aby císaři k službě stál, ale nemoha již po plzenské silnici projeti, musil se dáti až do Mělníka a odtud teprv po pravém břehu Vltavy dorazil na St. M. pražské. Thurn, Vil. z Lobkovic, Fels, Václ. Vchynský a jiní z stavův úsilovně mu přimlouvali, aby při nich zůstal; leč on, nedada se zdržovati, pospíchal k císaři. Když Malostranští přišli císaře prosit o odstranění Pasovských, dáno na Haranta, aby je upokojil. Po smrti Rudolfově (14. led. 1612) oddálil se z Prahy na Pecku. Již předešlý majetník, Karel Škopek, velikým nákladem zámek tamní začal okrašlovati, a v snaze té pokračoval i Harant, an mezi tím 1614 i druhou polovici statku koupí na choť svou byl převedl. Štětcem pražského malíře Jana Nováka na stěnách komnat i síní vytvořeny obrazy allegorické, mythologické a historické, poprsí králův českých a držitelův Pecky i s erby jejich (Pam. 1858, 138). O pohodlí slušně, ač bez nádhery, pečováno. Dostatkem opatřeno zvláště nástrojův k společenskému provozování hudby (ib. 38). V sídle tak upraveném vzal Harant nyní stálý svůj obyt, zanášeje se péčí o hospodář-

ství a bavě se hudbou i kresbou. Z příjemného života toho vytržen cestou do Španěl, na kterou se s Oldř. Desideriem Pruskovským z Pruskova, nesa Rudolfovy insignie zlatého rouna, po sv. třech králích 1614 vydal. Jeli přes Normberk, Brüssel a Paříž do Madridu. Vykonav tam úlohu svou, učinil výlet dosti obtížný do Compostelly, načež se z Madridu přes Milán poč. 1615 navrátil do Prahy. Příhody cesty této vypsal německy, i chtěl spis ten vydati, ale v zmatcích tehdejších i úmysl ten i rukopis nazmar přiveden. (Zprávy J. Jiřího Haranta, vydané od Dr. E. Šebka). Politických hnutí zůstal ovšem dalek; teprv 1617 setkáváme se s jménem jeho, když o sněmu tehdejším jakožto osoba „z obce stavu panského" (totiž úřadu zemského nedržící) hlasoval pro přijmutí Ferdinanda II. (Slav. Pam. II. 271). Ale brzo sveden k obratu, kterým výhost dal posavadnímu svému směru i politickému i náboženskému. Vida, že co katolík a bezodporný přívrženec domu královského k žádnému postavení veřejnému se nedopraví, ano pokusy jeho některé, jako o komorní presidentství po Štefanovi z Šternberka, nepříznivě odbaveny, přestoupil k evangelíkům a postavil se v řady opposiční. Již o sjezdě v březnu 1619 od stavův ustanoven kommissařem nad lidem válečným v Slansku, v Litoměřicku, v Žatecku a Rakovnicku (Skala III. 85), a v červnu táhl co velitel dělostřelby s Thurnem na Vídeň. Zde rozkazem jeho obrácena děla k oknům hradu císařského; výstřely tam padajícími sám Ferdinand II. v nemalé uveden nebezpečenství. Fridrich Falcký obsypával jej milostmi, učiniv jej radou i komorníkem svým a presidentem komory české. Ale výsluní toto brzo ustoupilo mrákotám. Harant dosti záhy prohledl, i poznal, v jaké se dal strhnouti nebezpečí; ale kostky byly vrženy a k návratu pozdě. Po bitvě bělohorské uchýlil se na Pecku. Do ciziny nemohl se odhodlati pro nedostatek hotových penězz. A tak se stalo, že v únoru 1621 byl vyzdvižen a do Prahy zavezen, kdež mu vykázáno vězení na purkrabství (ib. V. 40 a 101). Za hlavní vinu dávána mu střelba ve Vídni a přejmutí presidentství komorního. Těžce a žalostivě loučil se s životem; Janu Rosaciovi, kterýž jej připravoval k smrti, nejednou hořce nad osudem svým naříkal (ib. 101 sld.). Dne 21. června 1621 udeřila mu poslední hodina; tělo jeho pochováno na Pecce. (Pelcel

Abb. III., Erben při cestopise). Obraz Harantův při vydání 1608 od Jiřího Sadelera; i mince na památku mu ražena s letopočtem 1618. Heslo jeho: Virtus ut sol micat.

Cesta z království českého do Benátek a odtud do sv. země. V Pr. 1608 s obrazy od Haranta samého nakreslenými, pak 1854 péčí Erbenovou (IV. 659). Ded. císaři Rudolfovi II. Německý překlad od J. J. Haranta.

Hartl Ondřej, advokát pražský, 1794 v Pr. vydal „Dobrou radu v obzvláštních příbězích založenou" (VI. 1182).

Br. Hartmann Adam, kněz bratrský, asi od 1618 kazatel v kapli betlemské. Byv vypovězen z Prahy, potají v Čechách se ukrýval. Mezitím manželka jeho s dvouměsíčným synem Adamem Samuelem zatčena a devět měsíců v vězení držána. Vyváznuvši konečně, brala se za manželem do ciziny, ale již nedaleko Prahy se s ním v jedné vsi z nenadání setkala (Pescheck Ggrf. II. 556). Oba se pak odebrali do končin polských, kde nalezl Br. Hartmann opatření při české osadě v Toruni co učitel i kazatel. L. 1632 přijat v Lešně do úzké raddy a přidělen Br. Janu Komenskému, aby mu spolu s Br. Stadiem nápomocen byl opatřování těch z Jednoty mládenců, kterých třeba bylo poslati na vyšší studia, než jakých gymnasium lešenské poskytovalo. Zejména péči vésti měl o ty, kteří se v torunském ústavu bratrském, kommunita řečeném, připravovali ku kněžství (Zoubek o Komenském 22). Již několik let před tím uloženo jemu a Br. J. Joramovi, aby ve spise Loci communes, od Br. M. Konečného počatém, pokračovali, načež 1632 od starších upomenut (Dekr. 279). Jiná práce kterou z rozkazu starších tehdá podniknul, bylo snášení materialií k martyrologium českému. Spis sám teprv po 15 letech (1647: Historia persecutionum ecclesiae bohemicae) tiskem vydán. České jeho přeložení Br. Hartmann sám zpořídil. Mimo to sepsal latině zprávu o posledních proti církvím evang. v Čechách postupech, jejíž rkp. se chová v arcib. bibliothece canterburské (Pescheck Ggrf. II. 362). L. 1634 poslán sám několikátý s Br. J. Komenským od Bratří velkopolských ke schůzi s Malopolany a Litvany do Vlodavy, aby vyjednali sjednocení u víře, čehož i dosaženo (Dekr. 283). Br. Hartmann, kterýž přitom kázaní učinil, tou měrou zalíbil se Litvanům, že hned příštího roku starších bratrských došli listové od synody vilenské a od knížete Radivila, žádající, aby Br. H.

puštěn byl ke službě církve kejdanské na Litvě a spolu škol tamních inspekci na se přijal (Dekr. 298). Starší, ač dosti neradi, 1635 v srpnu na synodě lešenské k žádosti svolili, a Br. H. vydal se na cestu. Ale již v červenci 1636 vrátil se nazpět, nehrubě jsa s pořízením spokojen. V Kejdaně měl zůstávati jen co pomocník stařičkého kněze, kterýž správu duchovní vésti nepřestával, a teprv po smrti jeho měl mu býti nástupcem. Bratří, kterým to vše Br. H. přednesl, výše cenice působení jeho v Toruni a vidouce, „žeby odchodem jeho více ztratili nežli získali, že potřebnější on tu v Toruni pro mládež českou a pro lid český jest, nežli na ten čas jim tam (v Litvě)“, uzavřeli, žádati kn. Radivila, aby Br. H. z povinnosti v Litvě propustil. Což obdrženo, ač ne prý bez odporu a práce (Dekr. 306). Syn jeho *Adam Samuel* zvláštní byl miláček Komenského, jenž jej ve studiích podporoval a na cestách s sebou bral; zemřel 1691 v Rotterdamě.

Historia o těžkých protivenstvích církve české. V Lešně 1655, v Amsterdamě 1663, v Žitavě (b. m.) 1756, v Hirschberku 1844 atd. (V. 379).

Hartmann Tomáš, kněz dioecese olomoucké, byl farářem v Moravičanech do 1718 a v Dolanech do 1744 (Wolný I. 5, 10).

Kázaní při korunování obrazu marianského na sv. Hoře. V Olom. 1732 (D'Elvert Nachtr. 277).

z Hartunkova a na Čechách Matyáš, Moravan, muž vzdělaný a v právích domácích zběhlý. Od 1535 veda úřad místopisaře v markrabství moravském, založil důležitá registra: „Knihy pánův a rytířstva“, do kterých osoby ty, kteréž od stavův moravských v stav panský neb rytířský se přijímaly, bývaly zapisovány. Knihy tyto, pro genealogii domácí velice vážné, obsahují všecky proměny toho spůsobu od 1535 do 1619 (Dudík M. G. Quellen 299). Mimo to péčí a nákladem svým po dvakráte vydal „Práva a zřízení markr. moravského“ v Olom. 1545 a 1562 (IV. 925). V uznání zásluh, kterých si ve službě zemské dobyl, povýšen byl od Ferdinanda I. v stav šlechtický. L. 1541 stal se místodržícím nejv. písařství moravského, v čemž 1547 zastupován byl od Václava Tetaura z Tetova. Zemřel 1567.

z Hasišteina viz **z Lobkovic Jan.**

Haško Jakub, probošt v Novém Městě nad Váhem, 1693 vydal Abrahámffyho knížku modliteb (Horányi I. 2).

Hataš Samuel Václav z Vlašimě studia svá konal v semináři kralodvorském v Praze. Od 1660 do 1666 byl děkanem ve Vysokém Mýtě, načež se stal rektorem řečeného semináře a kanovníkem boleslavským. Od 1670 držel děkanství chrudimské. V Chrudimi obnovil kostel sv. kříže, jmenovitě pak tam založil kultus salvatorský. Zemřel 1685. Bibliothéku svou odkázal semináři (Zprávy A. Rybičky. Pam. 1867, 498).

Scintilla evangelica 1672, kdež na l. 49 vložena historická píseň o P. Marii knířovské, otištěná znovu od Částky ve spise o lázni svatomikulášské (126 sld.).

Hauf Josef Antonín, kněz katolický, kaplanem byl v Uherském Brodě, až 1728 přišel za faráře do Vel. Ořechového, kdež zůstal do 1748 (Wolný I. 3, 410).

Kázaní při exequiích Wolfganga hr. Serény na Luhačovicích. V Olom. 1744 (V. 1096).

Haugenhofer Krištof, kněhtiskař, kterýž, přišed z Jindřichova Hradce, asi 1613 v Brně se usadil a tam ještě 1620 knihy tiskl (Henneberger de magistratu 1613 a Tizsmonii Henrici Buquoi quadrimestre iter progressusque).

Havlík z Varvažova Bartoloměj, příjmím **Srnovec,** rokycanský rodic, nar. 1552, studia svá konal v Praze, kdež se 1575 stal bakalářem a 1576 mistrem svob. umění (LD. II. 417, 421). L. 1680 usadil se v Praze, Novoměstským slouže za písaře radního. Přídomku „z Varvažova“ dosáhl 1587, byv od Matyáše Srnce z V. přijat v erbovní strýcovství (Ryb. v Sl. N. VIII). Jako většina souvěkých učencův psal i Havlík verše latinské, z nichž zvláště připomenouti sluší elegii na smrt Mr. D. z Veleslavína. Zemřel 1610. Spisy jeho oba teprv po smrti spisovatelově tiskem vydáni.

1. Štef. Gwazy De mutua et civili conversatione. O ctném a chvalitebném v světě obcování. V Pr. 1613 (IV. 713).

2. Lazara Švendy, vůdce cís. Maximilana II. proti Turkům, diškurs o běhu válečném a auřadech vojenských. V Pr. 1618 (IV. 824). Vydavatel syn Jan Havlík, ded. Albrechtovi Janu Smiřickému.

Havlův David viz **Galli D.**

z Hazmburka viz **Zajíc Jan.**

Hedl František Josef, děkan v Čelakovicích, 1717 vydal kázaní o sv. Janu N. „Vox clamantis sine voce aneb Jan mlčící“ (V. 922).

***Hegius Mikuláš,** jenž se psal **Bojus,** proti kázaní jesuity

Jiřího Scherera o užívání velebné svátosti vydal odpověď, která v českém překladu okolo 1600 vydána byla (Příd. 30).

Heilmann František, nar. v Duchcově 11. dub. 1733, vstoupil do tovaryšstva Ježíšova 1749. Po čtyry léta učil latině, 9 let náboženství a 9 let byl kazatelem. Po zrušení řádu žil v Praze (Pelcel Jesuiten.)

1. Chvalořeč o sv. Jiří. V Pr. 1774 (V. 1057).
2. Reguisův Hlas pastýře. 4 díly. V Pr. 1775—78 (VI. 1918).
3. J. Jiř. Hollanda krátká kázaní na neděle pro lid sedlský. 2 díly. V Pr. 1786—7 (ib.).
4. Téhož káz. na svátky. 2 díly 1790—1 (ib.).
5. Téhož káz. na postní neděle. V Pr. 1794 (ib.).

°Heilmann Jan Jakub z Zweibrucku, dvorský a polní kazatel hraběte z Mansfeldu, po dobytí Plzně v kostele sv. Bartoloměje německé kázaní učinil. Později napsal o obležení tom relaci. Oba ti spisové do češtiny přeloženi a vydáni (Skala II. 533 a 540).

1. Káz. při dobytí Plzně. V Pr. 1618 (IV. 1648). Též u Skaly.
2. Gruntovní relací, kterak se při dobývání Plzně dálo. V Pr. 1619 (IV. 460),

Heimbacher Filipp, polic. komissař, drahně zpořídil kusův pro vznikající po 1790 české divadlo.

Heinschmidbersky Jan z Třebechovic, kněz katolický, protonotář apoštolský, od 1668 do 1693 farářem byl ve Smidarech, spravuje zároveň fary v Starém Bydžově a v Petrovicích (Pam. 1860, 119). Kromě jednoho kázaní o sv. Ignaciu, „Lux mundi" nadepsaného, 1673 (V. 892), vydal:

Naučení víry křesťanské. V Pr. 1676 (V. 738).

z Helfenberka Zikmund viz **Antoch z H.**

Heliades Josef z Něm. Brodu studoval na universitě pražské. L. 1599 studia dokonav, spolu s Krišt. Mathebaeem vydal „carmina in obitum Laur. Sarcandri, Joan. Cosorii a Georgii Veverini" (Dlabač Campan 67). V únoru 1600 povolán za rektora školního do Českého Brodu (ČČM. 1845, 630). Brzo potom dosáhl i mistrství svob. um. V Brodě se oženil, podle obyčeje tehdejšího pojav bohatou vdovu, která mu 1607 zemřela, načež 1608 v nový sňatek vstoupil. I úmrtí první i pojetí druhé manželky básněmi oslaveno od Mr. J. Campana (Dlabač Campan 56, 74). Opustiv školu již před 1607, žil v Brodě co vážený měšťan a radní. L. 1616 vydal přítele svého Mr. Jana Chorinna z Č. Třebové († 1606) „Idyl-

quatuor de quatuor anni partibus", věnovav je raddě českoodské (Dlabač Chorinn 15). L. 1627 vystěhoval se s rodinou ou do Uher, i žil co soused v Trenčíně. Dcera jeho Anna lala se tam za Tobiáše Jona Služinského, též exulanta, jeto smrt 1635 Stefanides kázaním oslavil. Zemřel po 1639. synův Heliadových jeden, Matyáš, 1617 byl kollegou při ole vysokomýtské (Lib. pact.) a Josef 1628 správcem sboru erátského v Jaroměři (Pam. 1873, 882).

Carmina nad synáčkem Danielem slovútného muže p. Ondř. Sivého z zříče pod Rožnovem, v Trenčíně v exilium zůstávajícího. V Trenč. 1639 okála (V. 200, Rybaj 13).

Br. Helic Lukáš z Poznaně, z rodiny, která ze židovstva stoupila k Jednotě. K Bratřím dán byl do Moravy brzo po O, ale mnoho jim od prvních dob nesnází a mrzutostí sobil neposedlou svou povahou. Příčina povolání jeho na avu nebyla jiná, než aby při vykládání bible z hebrejštiny, réž z domova dokonale byl povědom, v Evančicích nápohal. L. 1574 odpuštěn byl do rodiště svého pro navštívení tky, slíbiv, že se v šesti nedělích navrátí. Ale nezachoval jak sliboval; nebo, maje přímo tam jíti, obrátil se do Krava, odtud do Varšavy, do Gdanska, do Toruně, a pak teprv Poznaně. V Poznani začal hádky s luterány, proti správci ního zboru, ba i proti staršímu polskému se postavoval, je třásal a zlehčoval, a jiných nevolí původem byl. Odtud, opověděv se nikomu, vypravil se do Wittemberka, i vedl tam jako mocný jednatel Jednoty. Kázaní svá tisknouti dal peněz nemálo marně utratil. Mimo to se k hospodáři svému slušně zachoval. Starší, na něž to vznešeno bylo, dali mu tku, hrozíce vyobcováním (Dekr. 246). Zdá se, že hrozba ospěla. Byl r 1581 zřízen na kněžství, i měl v Evančicích v tomnosti četného lidu první posluhování (ABr. XIII. 105). likož dobře uměl německy, dali jej starší, když pomoci jeho i bibli zbýti mohli, co pomocníka Br. Václ. Preisovi do Fulka. L. 1587 v N. Jičíně učinil něm. pohřební kázaní nad Br. nem Jonatou (Fiedler 281). L. 1592 měl s ním Br. Preis neáze o dluh nějaký, do almužen náležející (Dekr. 253). Nad mu Helic ušel do Poznaně. Ale odtud jej bratr a švakr ho brzy přivedli do Lipníka, žádajíce jménem Bratří pozňských, aby někde na Moravě chován byl; tam prý v Poz-

nani se obávají, aby skrze jeho nemoudré vycházení z domu nepošly bouřky. Starší ukázali mu místo k bytu ve Zlíně (ib. 259). Leč za nedlouho i odtud zase domů utekl, a Bratří Poláci opět přivezli jej do Moravy, aby zde opatřen byl. Čehož když starší odepřeli, jal se Helic napínati, že prý půjde mezi přátele a sám z jmění svého se opatrovati bude, a také v skutku odešel. Ale brzo se pochloubání jeho ukázalo planým. Polským Bratřím nic nezbylo, než aby ho k sobě přijali; starší jim na chování jeho v Poznani slíbili dáti 30 zl. ročně z korbony (ib. 264). Od té doby žil v otčině své; jen jednou ještě zmínka o něm, když se 1598 polští Bratří dožadovali kněh, od něho ve Fulnece zanechaných, starší pak vydati jich odepřeli, jelikož jim je zápisem oddal náhradou za náklad naň učiněný (ib. 268).

Helikoniades viz **Lucin Pavel.**

Helm Jan Václav, kněhtiskař pražský, 1710—30 činný.

Hennet Václav Ignác, bratr Františka Leopolda, doktora práv a místopísaře desk zemských, jenž 1749 do stavu rytířského byl povýšen a 1752 zemřel. Václav Ignác, oddav se stavu duchovnímu, farářem byl v Krchlebích. Odtud 1734 vydal kázaní k oslavě sv. Jana N. (V. 976).

Henrich Jan, kněz podobojí, 1571 v Pr. vydal překlady knížky Wolfganga Muscula „o zármutcích" a Jana Rivia Arthenodorského „o ustavičném potýkání pobožných s tělem, světem i ďáblem" (IV. 1843).

Herbáře starší nejsou než pouhé sestavení jmen rostlinných latině a česky pořádkem někdy abecedním, někdy jen ledabylým. Druhdy k jmenům připojeny krátké poznámky obsahu lékařského. (Kaspar Gf. Sternberg Abhandlung über die Pflanzenkunde in Böhmen. I. Abth. 1817, II. 1818 v aktách kr. české společnosti náuk).

1. Jména rostlin v rkp. kapitoly olomoucké z XIII. věku (I. 20). Boček v ČČM. 1841, 104.

2. Herbář latinsko-český, dvojí abecedou, v rkp. dvorské bibl. vídenské (Hussitica č. 4557, str. 218—220).

3. Při traktátech Mr. Havla někdy v bibl. strahovské (Dobr. LG. 278, III. 258).

4. V rkp. roudnickém (Sternberg I. 42; III. 259).

5. Krištanův (Sternbg. II. 11—20. III. 261) s výklady.

6. Knihy o mocech rozličného kořenie. Rkp. z poč. XV. věku v univ. bibl. pražské; výňatek ve Výb. II. (III. 268).

7. Česko-latinský, tamtéž 1440 (Hanuš III. 262).

8. Český v rkp. někdy Hankově (III. 265).

9. Herbář s barevnými obrázky bylin, překlad mohučského z l. 1485. Zlomek na Strahově (III. 269).

10. Tištěné: Černého Jana lékaře i Jevičského, Mathiolův překladem Hájkovým, Camerariův překladem Huberovým.

Br. Herbert Petr, z Fuldy (Fuldensis) rodem, 1556 zřízen v Boleslavi na učedlnictví a hned potom na jáhenství, načež spolu s Br. Abdonem a Štefanem pobyl na studiích ve Wittemberce, vzdělávaje se jmenovitě u Esroma Rudingera (Quell. 364). L. 1560 s Br. Rokytou vypraven v máji od Br. Černého k theologům švýcarským, aby je přiměl k odvolání úsudku, jejž Lismanin, chtěje překaziti sjednocení Bratří s kalvinisty polskými, na nich úskokem byl vymohl. Na cestě zastavili se v Göppingu u Pavla Vergeria, a k radě jeho odhodlali se žádati Wolfganga falckraběte nad Reynem a vévodu Krištofa Würtemberského o jejich ochranu, ačkoliv skutkem tím překročili moc od starších sobě danou. Rokyta s odpovědí knížat vrátil se do Polska, Herbert pak 9. června dal se do Strassburku a odtud přes Basilej do Zürichu, kdež se sešel s Bullingerem, s Petrem Martyrem a s Laeliem Socinem. Poměv s nimi širší rozmluvy, odebral se do Bernu k Wolfg. Musculovi (24. června) a konečně do Genevy (28. června) k J. Kalvinovi, Petru Viretovi a Theodorovi Beze. Dosáhnuv, oč mu šlo, a od Švýcarských nesa listy k starším bratrským, vrátil se 12. července k Vergeriovi do Tubingu, kdež se setkal i s Pavlem Sylvanem. Tam dostal list, jímž vévoda Krištof Bratří odporučoval palatinovi vilenskému, Mik. Radivilovi. I roku následujícího nové vykonal Br. Herbert poselství k vévodovi, veda s sebou mládence bratrské, Jiříka Streyce, Jindřicha Švorce, Adama Služského a Zigmunda Vlinského, kteréž vévoda svým nákladem na universitě tubinské chovati přislíbil (ib. 185—212). Teprv 1562 zřízen v Boleslavi na kněžství (Meč 152). L. 1564 upravil nové vydání konfessí bratrské a zpořídil překlad její do němčiny, kterýž pak skrze zvláštní poselství, jehož členem byl i Br. Herbert, podán Maximilianovi II. (ABr. IX. 217). Brzo potom vzloženo naň spolu s Jeleckým a Thamem, aby německý text kancionálu bratrského podle šamotulského vydání upravili. L. 1566 bylo dílo toto: „Kirchengesang, darinnen die Heübtartikel des christlichen

Glaubens kurtz gefasset und ausgelegt sind, itzt von newem durchsehen, gemehrt etc.“ v Kralicích vytištěno (Hanslik 574), a v listopadu t. r. odevzdala exemplář jeho Maximilianovi deputace, v níž se opět Br. Herbert nalezal (ABr. X. 294). Později k přímluvám Br. Blahoslava pokusil se o latinský překlad konfessí, ale pro jiné práce dokonati ho nezdolal (Quell. 320). L. 1567 na synodě přerovské vyvolen do úzké raddy (Meč 152). Mezitím byl vedl správu zboru fulneckého (Wolný I. 3, 196). Zemřel u Evančicích 1. října 1571. „Byl muž jistě znamenitý, pilný, pracovitý, velmi učený a s mnohými učenými v cizích krajinách nade všecky jiné v Jednotě ten čas nejznámější.“ Tak o něm poznamenal tuším Pavel Jessen, učedlník jeho, v pamětech bratrských (Fiedler 255).

Herites Jan, rodic z Hradce Králové, kněz podoboji směru luterského, 1600 byl duchovním správcem v Kníně hor zlatých, 1612 v Touškově nade Mží, odkudž se asi 1625 odebral u vyhnanství (Jacobaei Idea 47).

1. Pět kázaní o opilství. 1600 (IV. 1610).

2. Summarium t. j. Kratičké vysvětlení 2. a 3. čl. víry 1612 (IV. 1532. Klíč 75).

3. Adventní na roráte výklad dvau artikulův o vtělení Páně (ib.).

Hermann z Hermannsdorfu Jan František, syn důstojníka vojenského, nar. 1748 ve Vídni, po ukončených právnických studiích vstoupil do politické služby. Oliviera hr. Wallise provázel co aktuář na cestách po Čechách k vyšetření poměrů sedlských, načež 1777 stal se dvorním sekretářem při česko-rakouské dvorské kanceláři, 1780 guberniálním, 1784 dvorským radou při českém gubernium. L. 1790 povolán do dvorské komory. L. 1792 dán na odpočinek. Úřední zaměstnání v Čechách vzbudilo v něm zvláštní lásku k zemi a národu českému, i všecku svou spisovatelskou činnost obrátil k zvelebení Čech. L. 1788 sepsal statistiku českou, pak dějepis židů českých, přehled dějin vzdělanosti české a j., což vše zůstalo rukopisem. Nejvážnější dílo jeho bylo životo- a kněhopisný slovník učenců českých, jehož rukopis po smrti Hermannově († 21. března 1816) hrabě Šternberk zakoupil a Č. Museu daroval. Hermann od 1785 byl údem kr. uč. společnosti české (Abh. b. G. W. V. 1818).

Hermanecius Václav, kněz katolický, 1570 přeložil

„Štítek víry proti bludům nynějších časův“, sepsaný německy od kn. P. S. soc. Jesu, kteryžto překlad potom častokrát, naposledy 1638, vydán byl (IV. 1289).

Hermas viz **Pastýř.**

z Heřmani viz **Olivetský Jan a Šeb.**

Br. Hermon (Hermann), řečený též **Němec Urban,** dělal prvotně řemeslo krejčovské v Landškrouně i náležel k tamnímu zboru. Potom když mu žena zemřela, dal se „na dům“ mezi Bratří do Litomyšle, t. j. studie tam konal, až 1543 v Boleslavi kněžství došel. L. 1548 vybral se s Čechy do Prus, kdež při výslechu kraloveckém co znalec němčiny s Br. Jirkem za ostatní mluvil (Quell. 92). V Prusích však podlehl příkładu kněží luterských. Na radu biskupa Pavla Speráta z nova se oženil, k nemalému v Jednotě pohoršení, kteréhož neubývalo, když se později zase do Čech a do Moravy přibral. „Mnoho ten zámátkův Jednotě v Prusích nadělal“ praví o něm nekrolog bratrský. Zemřel v Zábřehu 6. června 1563 „v pobožném prý spůsobu“ (Fiedler 246).

Přeložil z německých písní novokřtěnských dvě: „Lidé všickni pozorujte“ a „Taktoť volá sám Syn boží“, ale, než byly přijaty do kancionálu 1541, Br. Roh je opravoval. Taktéž přeložil Dr. Pavla Sperata píseň: „Bože věkův všemohaucí“, ale i tu Br. Roh opravoval a tak vytištěna 1541. Než vešla do kanc. 1561, korrigovali ji Br. Augusta, Šturm a Blahoslav (Blah. de cant.).

Hersteinský Jan z Radověsic 1580 vydal písničku pohřební na jméno Jaroslava Smiřického (IV. 79).

Hertwic či **Hertwicius Jan** z Prahy, kněz podobojí směru luterského. L. 1614 se oženil, a sňatek opěván od Campana (Dlabač 59). Do 1617 byl farářem ve Velkém Loukově, načež povolán ke sv. Štěpánu Velkému na N. M. pražském. V lednu 1622 vystěhoval se do Altenburka saského, odtud pak se odebral do Wittemberka. L. 1631 vrátil se do Čech s vojskem saským a ovládl v Praze bývalou faru svou, vedle kteréž spravoval také osadu sv. Apollináře. Po obnovení konsistoře ustanoven assessorem. Ale nedlouho trval tento obrat. Koncem máje 1632 musel opustiti Prahu. I vyjel z Velvar napřed do Litoměřic, aby příchod ostatních soudruhův opověděl Arnheimovi. Ten pak do Doksan v ústrety jim poslal švadronu jezdcův saských, kteří všecku družinu vystěhovalskou vyprovodili až do Sas. Hertwic opět se usadil

ve Wittemberku, až ustanoven co farář v Dabrunu a po smrti Martiniově k české osadě v Perně, kdež pobyl až do rozehnání osady této 1639. Po smrti Georgina, někdy faráře teplického, 1649 povolán za kazatele české osady v Drážďanech, kdež působil až do smrti své 1657. (Pescheck Ggrf. II. 344; Exul. 27, 39, 72, 139, 145).

1. Kázaní k oddavkám Přemysla z Žerotína a Marie Šlikovny. V Pr. 1617 (IV. 1646).

2. Pohř. kázaní nad novoměstským měšťanem Janem Šmejdířem 1618, nad Mart. Budigerem 1619 a nad Kateřinou dcerou Luk. Karbána (IV. 1723).

3. Vdovství křesťanské. V Pr. 1620 (IV. 1646). Též kázaní.

Herynk Jan z Nimburka, kněz pod obojí, 1609—1615 farářem byl v Zerčicích (bol.).

1. Sprostý traktát o večeři Páně. V Pr. 1609 (IV. 1382).

2. O zlém a škodlivém povětří. V Pr. 1615 (IV. 903).

Herzog Antonín 1705 založil tiskárnu v Jindřichově Hradci i vedl ji až do 1711, kdež prodána J. Václ. Svobodovi.

z Heslova viz **Dačický z H.**

Hettig Jakub Václav, kněz katolický, 1727 v Jindř. Hradci vydal kázaní o Aloyziovi z Gonzagy a o Stanislavu Kostkovi příčinou jich kanonisace. (V. 943).

Heyda z Častrova a od Duhy Václav 1529 u Pekka v Plzni vytisknouti dal první vydání Češkových „Řečí hlubokých mudrcův.“ V době 1542—3 byl kamermistrem a správcem důchodův obecních St. M. pražského spolu s Sixtem z Ottersdorfa (Erben Prim. 15).

Hieserle (Hyzrle) z Chodův Jindřich Michal, syn Krištofův, nar. okolo 1575. Vzdělav se v literním umění, dán asi 1584 jako panoše č. edelknab ke dvoru arciknížete Arnošta, s nímž konal cesty i výpravy válečné. Dospěv k letům, zcela se oddal vojenství, i účastnil se již od 1594 v rozličných proti Turkům výpravách. Ve službě té setrval, pokud se v Uhrách válčilo. L. 1604 poslal jeho a Albrechta z Waldšteina nejvyšší Basta do Prahy o peníze, kteroužto cestu za kruté zimy a prostřed nepříznivých končin polských vykonali, ač s úspěchem nehrubě žádoucím. L. 1610 byl komořím arciknížete Leopolda a koruny české nejvyšším zbrojmistrem (General-Zeugmeister), i držel statek Zálezlí. Příštího na to roku povýšil jej Rudolf II. do stavu svob. pánů sv. římské říše. Tehdá nastala mu doba odpočinku, jižto použil k sepsání pamětí svých.

Za pohnutých dob 1618—20 opět jej shledáváme na poli válečném. L. 1619 s Maxmilianem z Liechtenšteina držel se co nejvyšší na Kremži a útok Thurnův udatně odrazil (Slav. Pam. I. 73). Taktéž bojoval v bitvě bělohorské pod prápory bavorskými. L. 1626 potvrzen mu starožitný stav panský koruny české. Od té doby přichází na sněmích až asi do 1660, načež zemřel u vysokém stáří, přeživ všecky trampoty a bídy třicetileté války. Z trojího manželství zůstavil tři syny: Karla na Česticích, Václava Michala na Budkově a Františka Michala (Zprávy A. Rybičky).

Život, v němž se obsahují některé jízdy a tažení, které sem já Jindřich Hyzrle, svobodný pán z Chodů, činil. Též spůsob všeho života mého. Co sem sobě od dětinství svého pro pamět rodu svému, dědicům a budaucím mým poznamenával a do těchto knih svau vlastní rukou sepsal a figurami ozdobiti dal. L. P. 1614" (Výňatek v Anthologii II.). Rkp. u Dr. Edmunda Šebka v Praze.

Hilarius Litoměřický, nar. 1413, přípravného vzdělání nabyv v rodišti svém, 1445 odebral se do Prahy. Tu 1447 dosáhl bakalářství a 1451 mistrství svob. um. (LD. 35 a 42), načež hned v máji t. r. začal přednášeti na fakultě filosofické. Tou dobou se připravoval ku kněžství co učenník Rokycanův. Zanedlouho, jak se zdá, hlavně k vůli vysvěcení, vyjel do Italie, kdež si spolu s několika přátely umínil déleji pobyti, jednak aby další studie konali, jednak aby předsudky proti utrakvismu vyvraceli. Hilariovi se první úmysl dobře zdařil, an se, bezpochyby v Bononii, stal doktorem církevního práva, ale v druhém sám se zvrhl, ještě se z obhájce kalicha tvrdý stal jeho odpůrce. Po návratu nezaujal ovšem místa svého na universitě, kdež se mezitím (1459) mistři byli snesli, aby do tovaryšstva svého nepřijímali nikoho, kdoby se nezavázal k stálému přijímání pod obojí spůsobu. Tím přívětivější přijetí našel u katolíkův. Z počátku stal se kanovníkem u všech svatých, později (asi 1460) u sv. Víta, k čemuž pak připojeno i kanovnictví vratislavské. L. 1461 vzložena naň, an byl již děkanem kapitulním, a na Jana z Krumlova administrace arcibiskupství pražského, a od té doby začal se boj jeho o zachování katolictva v Čechách. První příčina dána na universitě, kdež od onoho snešení mezi mistry katolickými a kališnými mysli vřely, sporem pak o bibliothéku Prokopa z

Plzně k zjevnému sražení došlo. Mr. Václav Křižanovský nový chtěl věci dáti obrat tím, že se odvolal k rozsudku kapituly pražské. Krok ten učiněn patrně ve srozumění s Hilariem, kterýž nemeškal podati králi spis dokazující, že rektor jen jedním směrem má právo soudní nad členy university, kdežto sic jinak pravomocnost přísluší kapitule (St. Un. 50). Ale ničeho nepořízeno, leč že Křižanovský z obce učení pražského vyloučen. Náhradou dostalo se mu kanovnictví pražské. Již 1462 si jej, místo Jana Krumlovského, co spoluvládaře v dioecesi přidružil Hilarius. Brzo nastaly nesnáze větší. Fantin, legát papežský, zapomenuv se v jednání s králem nade vší slušností, byl uvězen, král pak, chtěje roztržkám duchovenským učiniti přítrž, veškeré kněžstvo obou stran obeslal ke slyšení slova královského. Dne 16. září 1462 stáli Hilarius i Rokycana před Jiřím, jenž jim přísně domlouval k míru a zachovávání kompaktát. Hilarius, ač se sčítal kompaktát, prohlásil, že strana jeho ráda přijímá pokoj, jenž se jí podle nich podává. Dějem tímto na několik let poklid v zemi zjednán, leč ponenáhla, zvláště od 1464, přibývalo žalob s obojí strany, tak že se král odhodlal k svolání sněmu ke 2. ún. 1465, aby se strany vespolek smluvily. Předními z theologův katolických řečníky byli Hilarius a Křižanovský, kdežto s strany kališné slovo vedl Rokycana. Hádky trvaly celých pět dní. Ale, jako obyčejně, místo srovnání vzešly ještě horší svády. Rokycana nemohl se zdržeti, aby Hilaria nenazýval odpadlcem, proti čemuž se tento zastíral příklady sv. Pavla a sv. Augustina. V tu dobu připadá největší Hilariova činnost literární. Popsalt disputací tu s Rokycanou (vyd. od Canisia v Lectiones antiquae, a 1775 od Voigta) složil traktát „Contra perfidiam aliquorum Bohemorum“ (tišt. 1485 v Strassburce), pak první a druhý traktát proti Rokycanovi a brzo potom i třetí, nadepsaný „Arcus gehennalis.“ Mimo to proti Václ. Korandovi sepsal spis o přijímání, počínající: Argute, augur, quaeris. Mezitím nepřátelství jednoty panské, s kterouž Hilarius v úzkém trval spojení, proti králi nepřestávalo růsti, až pak odsudkem papežským od 23. pros. 1466 Jiří zbaven byl všeho důstojenství královského a poddaní rozřešeni a osvobozeni ode všech k němu závazkův. Když v dubnu 1467 odsudek přinešen do Prahy, povolán Hilarius spolu s jinými katoliky před krále,

jenž před nimi četl své proti tomu odvolání, načež Hilarius, s kanovníky náhle opustiv Prahu, utekl se do Plzně. Plzeň byla již předtím přistoupila k jednotě panské, i nebylo hrubě třeba povzbuzení, jakéž měšťanům tamním 9. máje 1467 Hilarius zvláštní řečí učinil (Sermo ad senatum populumque Plznensem, vyd. 1820 M. Millauer). Odtud jal se zřejmě vystupovati co přední vykonavatel vůle papežské, stoje na stanovisku, o jehož bezprávnosti nyní ovšem není sporu, a i tehdá mezi stranou katolickou, anobrž i mezi kněžstvem, nevládla jednomyslnost. V listech k pánům českým přímo tvrdil, že papež co vrchní soudce právo má, krále pro kacířství zbaviti moci a důstojnosti královské a poddané jeho volati k odboji zbrojnému. (Srov. dialog Jana z Rabšteina, Pal. Děj. IV. 2, 604). Dne 4. máje učinil list k pánům i obcím českým ve smyslu tomto. Od jednoty panské s několika pány v létě 1467 vypraven byl do Normberka ke sněmu říšskému. Zde ovšem, vida, že by s náhledy v Čechách hlásanými neprorazil, v řeči své před shromážděnými stavy říšskými obracel plášť, snaže se dokazovati, že se v Čechách nejedná o nějaký odboj poddaných proti králi, nýbrž že se vede jen zápas o víru, jejž páni katoličtí podnikají z rozkázání papežova. V prosinci se jednotníci, neuznávajíce nad sebou již nikoho za pána, než samého papeže, sjeli ve Vratislavi, i odtud v poselství do Říma vypravili Hilaria spolu s bosákem Gabrielem Rongonim a panem Dobrohostem z Ronšperka. V Římě Hilarius zůstal až do dubna 1468, i vrátil se odtamtud v průvodu legáta papežského Vavřince Rovarelly. Rovarella, zdržev se pět neděl ve Št. Hradci, poslal jej s listy k Matyáši Korvinovi do ležení v Třebíči, kamž Hilarius 18. června dospěl. Některý ještě čas trval u Matyáše, až se od něho odebral do Plzně, kdež 31. pros. 1469, byv prý otráven, život svůj dokonal. Pohřben v kostele sv. Bartoloměje před velkým oltářem. (Millauer Nekrolog des Stf. Hohenfurt 69; Voigt Acta II. 136—156, 163—171; Balbin Boh. d. II., 162; Pešina Phosphorus septicornis). Spisy Hilariovy latinské, z nichž důležitější již svrchu uvedeno, z části se zachovaly v přepisech O. Kříže z Telče, an zvláštní jeho přízně požíval. Tak kázání v rkp. I. F. 8 (dílem i rukou samého Hilaria), spis proti Korandovi v rkp. XI. F. 8 (Palacký Děj. IV.).

1. Traktát o nejsvět. přijímání těla a krve boží pod jednú spuosobú. 1465. Rkp. u kapit. pražské a v Roudnici (III. 633). Proti Rokycanovi.

2. Traktát druhý proti Rokycanovi, o němž Br. Jaffet se zmiňuje.

3. Lučiště pekelné (arcus gehennalis) o němž Br. Jaffet (III. 637). Rokycana naň odpověděl (III. 631).

4. Traktát k Janu z Rožmberka a jiným pánům proti králi Jiřímu z N. Plzně od 4. máje 1467 (III. 118). Rkp. v univ. bibl. pr. XVII. F. 32, odkudž výňatek ve Výb. II. 715 sld. Blah. Hist. 113. Srov. též Arch. Č. VI. 116, list 6, a Pal. Děj. IV. 2, 393 sld. Od téhož dne přípis podobného obsahu Kadanským, Chomútovským, Mostským, Ústským nad Labem, Loketským Budějovským (Arch. Č. VI. 108).

5. Naučení dané pánům z Kolovrat a jiným. Z Plzně 4. července 1467. Vyňatky v Arch. Č. III. 574, celým textem tamže VI. 111., kdež otištěny i jiné české listy Hilariovy (108—126).

Hilgartner František Petr, kněhtiskař. L. 1732 faktorem byl v impressi Anežky Pileciusové v Příbrami (V. 1218), později samostatně se usadil v Jindř. Hradci, přejav tiskárnu J. Fr. Jakše. Po 1760 jmenuje se nástupcem jeho bezpochyby syn *Ignác Vojtěch.*

***Himmelius Jan,** professor theologie ve Vídni, činným byl na konciliu tridentském. Později naň vzloženo hlavní kommisařství odpustkův, konciliem tím udělených, pro Rakousy a Moravu. Sepsal několik spisův obsahu náboženského, z nichž jeden „Speculum calvinianum" zčeštěn, a v XVIII. věku — postaven do Indexu (Jungm. Příd. 31, Klíč 70, ČČM. 1860, 506).

Hirnle František Antonín z Prahy, nar. 1697, koupil 1732 od obce olomoucké tiskárnu druhdy Hradeckého. Když zemřel 25. říj. 1758, vedla ji vdova jeho *Josefa Teresie* až do své smrti 1798.

Hirschmentzel Kristian Gottfried z Frideka těšinského, nar. 7. ledna 1638. Odbyv gymnasialní studia v Brně a v Olomouci, vstoupil do kláštera velehradského 1656. U prostřed studií bohoslovných přinucen byl strachem před Turky uteci se do kláštera plasského, odkudž se pak odebral do Prahy. L. 1670 vysvěcen na kněžství v Olomouci a ustanoven podpřevorem. L. 1671 vedl duchovní správu v Boršicích a 1674 stal se hospodářem na statku Bolaticích ve Slezsku. Odtud vymohl 1676, aby svátek sv. Cyrilla a Methodia svěcen byl i v slezském údělu arcidioecese olomoucké. L. 1683 z nařízení stavův slezských přivítal krále Jana Soběského a pečoval o

rychlé přepravení vojska polského. Po vybavení Vídně vyslán k cís. Leopoldovi I. s blahopřáním kláštera svého. L. 1684 zplnomocněn od svého opata ku koupi statku Velké Polomě. Od té doby dílem žil v Bolaticích, dílem v Ejvanovicích, až se na sklonku života svého navrátil co spirituál na Velehrad. Zde konečně nabyl dostihu, aby pomýšlel na vytištění četných spisův svých, z nichž dosud jen dva (Vita SS. Cyrilli et Methodii a Oratio de passione) 1667 v Praze tiskem byly vyšly. Z záměstnání tohoto vytržen smrtí, kteráž jej na Velehradě dne 26. února 1703 zachvátila (Dudík. MGQ. I. 60). Díla Hirschmentzelova větším dílem jsou obsahu dějepravného; přední místo drží „Historia quadripartita de regno, de marchionatu Moraviae et de monasterio Velehradensi". Česky sepsal jediné dílo, jehož rukopis se chová ve studijní bibliothece olomoucké:

Ve jméno Boha Otce, Boha syna atd. pod titulem vtělení syna božího neb zvěstování nejsv. Matky boží toto arcibratrstvi sv. r ůžence v chrámu Páně bolatském vyzdviženo jest r. 1688 (rkp. in folio).

Hladký František, kněhtiskař pražský 1750—60, po jehož smrti závod jeho společně s tiskárnou J. A. Fického byl veden. L. 1783 vyskytá se co kněhtiskář *Antonín* Hladký, snad syn Františkův.

Hlaholské písmo do vlastí našich uvedeno samými apoštoly slovanskými. Nejstarší jeho památka, t. ř. zlomky pražské, 1855 objevené od K. Höflera, jež Šafařík klade do doby sv. Václava (Glag. Fragmente 1857, 58 a Ueber den Ursprung und die Heimath des Glagolitismus 1858, 12), obsahují v sobě zřejmé bohemismy. Karel IV. 1347 založiv pro benediktiny charvatské klášter emauský, „slovanský" či „na Slovanech" řečený, mínil, aby se tam na vždy pěstoval v bohoslužbě jazyk „slovanský", a proto také písaři Janovi, kterýž pro klášter psal knihy slovanské (libros legendarum et cantus nobilis linguae slavonicae) 1356 roční vykázal důchod. Nicméně po vymření prvotních mnichův čeští jejich následníci, ač podrželi písmo hlaholské, začali jím psáti česky. Tak 1395 psána II. část evangeliáře řemešského. Tak biblí emauská ve čtyřech svazcích, asi 1414—1419 „za času Kříže, opata slovanského, od bratří klášterských, ne od písařóv charvatských". Celkem se z ní zachoval svazek druhý (Paralipomena, Esdráš a Neemiáš, Tobiáš, Judit, Ester,

Job, Přísloví, Ecclesiastes, Píseň písní, Múdrost, Ecclesiasticus a Žaltář, pak částky z Exodu, Daniele, Isaiáše a Královych), psaný 1416, uložený nyní v univ. bibl. pražské. Zlomek (4. kap. Přísloví) nalezen mimo to v Lanžově (Výb. II. 177). Ze sv. I. známy sou: zlomek vyšňobrodský (z kněh královych části) a zlomek musejní (Levit.); ze sv. III. tři zlomky dobřichovické (Zachariáš, Aggeus, Machab.) a musejní (Ezechiel); ze sv. IV. musejní (skutky apoštolské) a dobřichovický zlomek (výklad slov hebrejskych a j.). Srov. J. Kolář v Pr. Sitzb. 1866—7 a v ČČM. 1870. Sic jinak se v knihách, v klášteře slovanském přepsaných, vyskytají jen menší české přípisky písmem hlaholským. Viz Dobrovský LG. 60, Pam. 1855, 195. Přípisek takový z 1395 nalezá se i také ku konci evangeliáře řemešského, otištěný v ČČM. 1839, 493 a 1840, 192.

Hlava Adam Hynek, farář v Drahoňově Újezdě (ber.), 1718 vydal pohřební kázaní nad farařem v Radnici, Dan. Fr. Klaudiusem (V. 1090).

Hlava Bartoloměj Augustin, děkan v Černovicích (tab.), 1750 vydal spis o P. Marii budislavské: „Vinařka nebeská“ (V. 1020).

Hlava Jan Jiří, kněz katolický, zvláštní milovník hudby a zpěvu, 1739—1743 kaplanoval v Náchodě.

1. Pravé pokání a zaufalství, oratorium na velký pátek. V Kr. Hradci 1739 (V. 164).

2. Báseň „Ostrotupý meč“ o sv. Janu a Václavu. V Kr. Hradci 1743 (ib.).

z Hlavačova viz **Crinitus** a **Lupáč**.

Hlavsa Jan z Liboslavě, rodem Stříbrský. Nabyv obsáhlého vzdělání, vstoupil do služby veřejné. L. 1497—9 byl písařem českých desk lenních. Ženitbou stal se pánem velkého jmění v Praze. L. 1502 přijat do raddy městské, ve které zaujal přední místo, stoje v čele strany, novotám náboženským přejicí, naproti stoupencům Mr. Jana Paška z Vratu. Na sněmích platné slovo vedl v tehdejších sporech vyšších dvou stavův se stavem městským. Od Vladislava II. nadán erbem a přídomkem „z Liboslavě“ a 1522 při korunování královny Marie od krále Ludvíka na rytířství pasován. Zápas stran čím dál tím vzrůstal u větší rozhorčenost. Strany jedna druhou, jak mohouc, vysazovaly z moci a úřadův. Hlavsova strana zvítězila 1523, ale již rok potom Paškovci vrch obdrželi. Hlavsa

se stoupenci svými snešením obce 9. srp. 1524 jati a 1525 vypovězeni, i zůstali u vyhnanství až do 1529, kdež se pod ochranou krále Ferdinanda I. k domům a živnostem svým pražským navrátiti mohli. Hlavsa od té doby žil v soukromí. Zemřel 18. ledna 1534.

L. 1505 spolu s Václavem Sovou a Burianem Lazarem dal se v to, aby biblí česká spůsobem důstojným vytištěna byla. Nelitujíce velikých nákladův, uzavřeli úmluvu s Petrem Lichtenšteinem, tiskařem ve vlaských Benátkách, o vydání její a vypravili tam J. Jindřišského a Tomáše Molka co správce díla toho v příčinách literárních. Dne 5. prosince 1506 dokonána byla kniha, která náleží k předním ozdobám tištěné literatury naší.

Hlina Šimon, kněz katolický, 1715 přeložil katechismus Canisiův z německého vzdělání od Jakuba Destages (IV. 1268).

z Hlinné viz **Litvín Fridrich.**

z Hlohol viz **Paprocký Bart.**

Hlohovský Jiřík, kněz katolický, z rozkazu kardinála z Dietrichšteina jal se sbírati církevní písně české, jichž 1622 dvě sbírky vydány a duchovním i učitelům schváleny.

1. Písně katolické k výročním slavnostem. V Olom. 1622 (V. 74).

2. Písně křesťanské, též písně a modlitby pocestných. V Olom. 1622 (V. 75).

Hodáček Jan, o jehož životu ničeho sme se nedobrali, vydal:

Nové písně na epištoly a evangelia přes celý rok. 1587 (IV. 94, Klíč 75).

Hodějovský z Hodějova Bohuslav, syn Smilův a Anežky z Nemyšle, jejž strýc jeho, slavný maecen latinského v Čechách básnictva, Jan z H., za svého přijal a pečlivě vychovati dal. Učeného vzdělání nabyl na akademii v Ingolštadtu, obecném to učilišti šlechty katolické za XVI. věku. Vrátiv se do Čech, 13. ledna 1547 z Chotětic psal panu Janovi, žádaje, aby Konáčovu knihu „Hořekování a naříkání Spravedlnosti" nákladem svým vydal. Strýc přání jeho nejen vyplnil, ale k dílu Konáčovu i jeho list vytisknouti dal. L. 1549 stal se Bohuslav proboštem kapitoly na Vyšehradě, leč dlouho důstojenství toho neužil. Zemřelť na cestě, k vůli dalšímu vzdělání do Němec a Francie podniknuté, v Trieru 1553 (Pam. 1871, 109).

Hodík či **Hodika (Hodikius) Jan,** mistr učení pražského, exulant český, který do 1637 nalezl útočiště ve Wittemberce, potom pak, odebrav se do Uher, působil co kazatel evangelický

v Trenčíně. Později vyvolen superintendentem pro Liptov, Oravu a Trenčansko (Pescheck Exul. 145). Vydal jen kázaní pohřební.

1. Sumovní obsažení, kázaní nad dcerkou Justinou Tobiáše Jona 1637 (V. 1064; Rybaj. katal. 13).

2. Lacrymae Boczekianae abstersae nad dítkami M. Bočka Lipnického. V Trenčíně 1638 (ib.).

3. Aqua apoplectica nad tělem Martina Bočka 1639 povlovným šlakem poraženého. V Trenčíně (ib.).

4. Nad synáčkem Ondřeje Sivého 3. pros. 1638. V Trenčíně (ib.).

5. Nad Janem Butovským, obyvatelem trenčanským, 1639 (Rybaj. katal. 14).

Hodinář č. horarium viz **Bubla.**

Hodiny sv. Mářie, pak obyčejné a „kurs ot božieho umučenie" v rkp. pražské univ. bibl. XVII. A. 18. z konce XIV. věku, kteryžto rkp. tím znamenit, že se v něm poprvé vyskytají dvouhlásky *au* a *ay*: u mau moc, cestau, tauženie, svatay Jan, bayti, zavřenayma očima, u payše (Dobrovský LG. 170, Rozbor I. 146, Šafařík Mluv. stč. 20 a 22). — Hodiny benediktinek u sv. Jiří v rkp. někdy Fr. L. Čelakovského asi z l. 1400 (II. 168 a 169). — Hodiny Klarissek olomouckých k vel. pátku a bílé sobotě v evangeliáři studijní bibl. olomoucké z l. 1421 (Jireček o nejst. překl. evang. 165). — Jiné z l. 1510, 1529 atd. (III. 934—6, 945).

z Hodíštkova viz **Konáč M.**

Höger Matěj Adam, kněktiskař, 1728—1740 činný v kralodvorské tiskárně (arcibiskupské) v Praze.

Höchenberger F. A., kněhtiskař pražský, od 1770 činný. Po něm tiskárnu vedl syn *Jan Tomáš*, kteryž 1783—5 vydával kalendář pro evangelíky (VI. 1411, 1416).

Hörmann J. O. kněhtiskař v Trnavě, 1700 vytiskl „Cantus catolici, písně latinské i slovenské, nové i starodávné, kterých křesťané v Pannonii atd. užívají". (Rybaj katol. 5).

v. Hofer Dismas Jos. Hynek z Brna, nar. 11. pros. 1696. Vystudovav práva v Praze, k vůli dosažení stupně licenciátského sepsal disertaci „De jure mulierum" 1718. Téhož roku uveřejnil dvě menší práce, přehled markrabat a nejv. hejtmanův moravských, kteréž zřejmě osvědčovaly zalíbení jeho v dějepravě domácí. I dostalo se mu brzo úřadu, kteryž snaze té výdatně hověl. L. 1719 stal se menším písařem při

moravských dskách zemských, i přistoupil hned k práci s pilností podivuhodnou. L. 1720 přepsána měl česká jednání sněmovní 1619 do 1630; 1727 dokončil kopii českých písemností, kteréž 1608 příčinou rozporu mezi Matyášem a Rudolfem II. byly zdělány, z kodexu rožmberského. Mezitím nepřestával pracovati na hlavním svém díle, totiž obsáhlé historii moravské. L. 1727 obrátil se k obcem, aby mu z pamětí svých zasílali k tomu materialie. Za nedlouho byl s prací hotov, ale nepodařilo se mu knihu svou, latině sepsanou, tiskem vydati. L. 1729 povýšen za místopísaře a 1738 za místosudího zemského, v kterémžto úřadě až do smrti 3. dub. 1747 setrval (D'Elvert LGesch. 166; Dudík Mährens GQuell. 172).

Hoffecker Jan J., kněhtiskař, jenž 1706 spravoval závod vdovy Hamplové.

Hofmann Jindřich Ondřej, děkan v Něm. Brodě 1642.

1. Ocularia neb oči skleněné starého Čecha. V Pr. 1637 (V. 400). Vyčtení kostelův a klášterův, od horlivých Čechů vystavěných. Ded. podkomořímu J. J. Chanovskému.

2. Zrcadlo náboženství (výklad ceremonií). V Litom. 1642 (V. 1109).

Hoch Jan, kněz řádu kazatelského, 1673 vydal kázaní k svátku plzenskému (IV. 891), věnovav je arcipryštu tamnímu V. J. Al. Čapkovi.

Holan Václav Karel z Rovně, varhaník a kapelmistr na Vyšehradě od 1671.

Kaple královská zpěvní a muzikální, t. j. kancionál. V Pr. 1693 u Labounа (V. 101). Předmluva od kanovníka Dlouhoveského.

Holauer Matěj, syn antikváře pražského, faktorem byl v tiskárně Schönfeldské. Přeložil dva spisky, jeden o hospodářské škole v Trnovanech 1791, druhý o hašení ohně 1794 (VI. 1479 a 1491).

z Holayšova Václav za XVI. věku učinil sbírku lat. a českých spiskův, kteréž by sloužily ke skládaní řečí kazatelských. Rkp. v dvor. bibl. vídenské (č. 3480).

Holecký Matouš z Kostelce, kněz podobojí, 1620 kaplanem byl v Čáslavi. Mezi exulanty českými se jméno jeho nevyskytá.

Spis kratičký o užitcích dobročinění. V Hradci Kr. 1620 (IV. 722).

Holer Jan Václav, kněhtiskař pražský 1730.

Holík Jiří, syn rodičův evangelických, když mu bylo 12 let, dán do škol jesuitům. Po odbytých studiích vstoupil

v Praze do řádu dominikánského. Čtyry léta v Plzni působil co kazatel a inquisitor, načež se dostal do Litoměřic. Uloženo mu, aby vykonával censuru spisův, ježto z protestantského Německa do Čech byly přiváženy. Zaměstnání to mělo naň účinek, jehož se představení nenadáli, totiž že se zapomenuté z dětství náhledy náboženské mocně v mysli jeho obnovily. I počal přemýšleti, jak by se dostal za hranice, ale záměr jeho byl prozrazen, a on uvržen do vězení, z něhož jej teprv po 24 dnech provinciál vyprostil a s sebou do Prahy zavezl. Od té doby svěřena mu správa statků klášterních, přičemž žil čas v Jihlavě, čas v Mikulově. Konečně podařilo se mu dosíci dovolení k návštěvě otce, čehož užil k vykonání dávno kojeného úmyslu. Asi 8. září 1666 dorazil do Žitavy, ale nenašel tam uvítání takové, jak byl očekával. Lépe se mu vedlo v Lazu (Lohsa) u Budišína. Z Lazu odebral se po některém čase do Wittemberka, kdež osadě exulantův českých sloužil co kazatel. Přitom neměl výživy jiné, nežli z výtěžku dvou kněh, ve kterých utrpení souvěrcův svých se vší přikrotou strannické rozhořčenosti vyličoval. První z nich sepsal a podle jedné zprávy (Pescheck Ggrf. I. XVI.) prvotně i vydal česky: „Päpstliche Geisel.“ Druhá hned vyšla německy: „Blutige Thränen des hochbedrängten Böhmerlandes“ (ve Wittemb. 1673). Dedikace druhé k raddě města Žitavy jest důkazem, že Holík u Žitavanův prodlením času dodělal se ochotnější přízně. Brzo potom vypraven do Švédska sběrat podpor pro exulanty české. Tu pak, aby prosbám většího dodal důrazu, druhý spis svůj v Upsale vydal jazykem švédským. Jiné podobného obsahu dílo, Holíkovi připisované, 1679 vyšlo v Amsterdamě: „Kurze und wahrhaftige Erzählung des traurigen Zustandes des Kgr. Böhmen.“ L. 1678 usadil se v Kralovci, i začal se zabývati štěpařstvím. V tom pokračoval i za pozdějšího pobytu svého v Rize. I výborně se mu dařilo. Vynašel totiž 1678 kopulování a 1680 zjistil zkouškami obvyklé u Rusův štěpování triangulováním. Spis jeho o umění zahradnickém, „Der vereinigte in- und ausländische Gartenbau“, 1684 uveřejněný, takové požíval obliby, že d. 1759 devětkrát byl vydán (Špatný Beitr. zur Gesch. des Obstbaues 1872). Holík zemřel v Rize asi 1685.

Holko Matěj z Tisovce, nar. 1719, kněz evangelick-

v Skalníku, zanášel se literární historií, mluvou a poesií národní. Zemřel 1785 (Hurban v Sl. Pohl. I. 2). Všecka jeho díla zůstala rukopisem i psána sou latině:

1. Index virorum literatorum Bohemorum, Moravorum atd.

2. Errores a Bohemis et Slavis decantati, sive loca in cantionibus bohemico-slavicis calculum non permerita, vel virgula censoria digna.

3. Jiskra in Hungaria sive de rebus gestis Jiskrae et Bohemorum in Hungaria.

4. Exules Bohemi et Moravi, quorum memoriam vitarum scriptorumque ab iis editorum recensionem hoc specimine ad posteros propagare illustrareque volui M. H.

5. De eo, quod nimium est in restituenda et sectanda linguae slavico-bohemicae puritate, sive adversus Bohemismi superstitiosos sectatores et id genus alia.

6. Cantiones de patria nostra, bellis, arcibus, viris et variis casibus, ne intercidant, collectae atque de scriptae manu M. H. (Sbírky té užil Kollár při Zpěvánkách).

Hollan Jan Matěj, kanovník u sv. Víta, 1729 vydal spisek o sv. Janu „Znamení na pravé ruce“ (V. 951).

Holzpeck Ignác František, sekretář a ceremoniář biskupa nitranského, vydal kázaní nad Štěp. Hunyadim (pohř. 17. list. 1743) učiněné:

Obraz člověka spravedlivého. V Trnavě 1744 (V. 1095).

Homiliář kláštera opatovského, dle Palackého (Děj. I. 2, 288) sepsaný v XII. věku za Vladislava I., nyní v univ. bibl. pražské (III. F. 6), opatřený českými glossami dílem z XIII. století, dílem pozdějšími. Obsah jeho otištěn od spolku „für Gesch. der Deutschen in Böhmen“ pod titulem „Das Homiliar des Bischofs von Prag“ (Prag 1863). Srov. Hanušovy rozpravy v Pr. Sitz. B. 1866 II. 17—34, a 1867 II. 63—67 (kde české glossy). Není to než jedna ze snůšek, za středověku praobyčejných, zahrnujících v sobě rozmanitého původu řeči duchovní, rozpravy náboženské a kanonické. Sestavena byla tuším pro Břevnov dílem původně, dílem přepismo z podobné sbírky nějaké, z Němec přinešené. Tím se vysvětluje zvláštní úcta, která se v ní jeví ke sv. Bonifaciovi a Emeramu. Břevnov totiž osazen byl benediktiny z římského kláštera sv. Bonifacia a Alexia, a sám z počátku měl kostel na jméno těch svatých. Svátek sv. Emerama již od 933 tam zvláště slavíván (Erben Reg. 35). Sbírka břevnovská přepsána pak pro klášter opatovský. Jelikož tento zasvěcen byl sv. Vavřinci,

tím vysvětluje se opětovné vyskýtání homilií na den tohoto svatého. I glossy české psány tuším v Opatovicích.

Homiliář Rožmberský jest rkp. za Karla IV. mezi 1350—1378 psaný z rozkazu tuším pánův z Rožmberka. Svědčí o tom list, o českém poutnickém domě v Římě některému z pánův těch poslaný, kterýž, obyčejem tehdejším, napřed v rkp. přilepen (Světozor 1859, 223). Obsah rukopisu jsou výklady na evangelium sv. Matouše, přeložené ze spisův sv. Jana Zlatoústa, Tomáše z Aquina, Origena, Bedy, sv Řehoře, a jeden od Karla IV. 1338 latině sepsaný. Širší zpráva od Šafaříka v Rozb. II. 1845.

z Honbic viz **Ořechovský Jan.**

Horák Martin z Chleb v Čáslavsku prvotně byl katolik. Za mladších let zastával při některé tamní vrchnosti úřad písaře, až se 1752 vystěhoval do Žitavy. Zde z počátku tržil s potravinami, až se 1768 ujal obchodu s knihami. Jmenovitě halské tisky bývaly od něho do Čech vpravovány. L. 1771 sám začal nákladem svým knihy vydávati, užívaje v tom tiskárny v Laubně. Až po 6000 exemplářích tiskl prý některých kněh. „Špalíčky“ Horákovy, t. j. modlitby pramalého na spůsob špalíka formátu, zvláště bývaly oblíbeny. Zemřel 1798 (Pescheck Exul. 113).

Horčický či **Sinapius z Tepence Jakub,** syn prachudých rodičův, jako chlapec přišel za kuchtíka do jesuitské kolleje krumlovské. Když ukazoval ke studiím schopnosti, vzat na školu latinskou a později za pomocníka dán apatekáři klášternímu, u kterého se v chemii tou měrou vycvičil, že prý sám některá vzácná objevení učinil. Odtud dostal se za laboranta do chemické dílny Rudolfa II. Tu hojné nabyl příležitosti, aby snášel jmění, i zanedlouho tak zbohatnul, že samého císaře penězi zakládal. Za půjčky tyto zastaveno mu panství mělnické, na něž pod jménem hejtmana uveden. L. 1608 obdařen erbem a přídomkem „z Tepence“, i ustanoven správcem nad statky kláštera svatojirského (Balbin Boh. d. II. 201). Po vydání majestátu uveřejnil konfessí českou i postavil se tím v čelní šik zápasníkův katolických. Když Rudolf II. zemřel, odstěhoval se sice na Mělník, ale stavové evangeličtí nepřestali ho pokládati mezi přední své odpůrce. Po osudných událostech májových 1618 uvězen byl od dire-

ktorův, i zůstal ve vazbě, až v prosinci t. r. výměnou za Dr. Jessenia ve Vídni jatého spolu s král. prokuratorem Dr. Ponzonem obdržel svobodu (Skala II. 87, 553). L. 1619 nalezáme jméno Horčického mezi osobami, jež stavové ze země vypověděli (ib. III. 82. Slav. Pam. II. 218). Vítězství strany své dlouho nepřečkal. Zemřelt již 25. září 1622. Veškerého jmění dědicem ustanovil tovaryšstvo Ježíšovo, jemuž se i za živa štědrou a horlivou přízní odvděčoval.

Konfessí katolická, totiž vyznání pravé víry křesťanské. V Pr. 1609 (IV. 1384). Ded. nejvyššímu kancleři Zdenkovi z Lobkovic. Pak 1677, 1782 nákladem Dědictví sv. Václava.

Horčička či **Sinapius Daniel** z Turce, syn kněze evangelického. L. 1660 stal se správcem školy jelšavské. Od 1665 vedl duchovní správu v Kameňanech, od 1667 v liptovské Teplé; odkudž pak se přenesl do Radvaně. L. 1673, byv vypovězen z Uher, odebral se do Slezska. Z počátků meškal v Břehu, až se z jara 1674 přestěhoval do Vratislavě. L. 1677 povolán za ředitele školy v Bojanově v Polsku, která pod vedením jeho velice vzkvetla. L. 1683 vrátil se do vlasti. Ale v Radvani za nedlouho se mu znelíbilo, i přijal povolání do slovenské církve v Levoči 1684, kdež se zároveň uvázal v dozor nad tamním evang. gymnasiem (Tablic Poezie I., Slov. Pohl. I. 2).

1. Hortulus animae piae. Zahrádka dušičky pobožné. V Dražďanech 1676 (V 1432). Ded. Jiřímu Radvanskému na Radvani a manželce jeho Kateřině Mariášové. Knížku tu sám skladatel přeložil do němčiny a 1680 překlad vydal v Lešně.

2. Neoforum latino-slovenicum, Nový trh latinsko-slovenský. Bez m. 1678 buď v Dražďanech nebo v Bojanově (V. 43). Ded. mladým pánům Janu Radvanskému, Horvátovi, Kubinyimu, Benickému a j. Sbírka přísloví slovenských.

3. Perlička dítek božích. V Levoči 1684, 1701 (V. 751). Prvotně sepsána od Sixta Palmy.

4. Cythara Třanovského, 1684 v Levoči vydána. V ní 15 písní od Horčičky.

5. Kašp. Neumayera Duchovní jádro všech modliteb. V Levoči 1703, v Žitavě 1706, v Laubně 1745, v Prešp. 1779, v Pr. 1782, pak 1800 latinským písmem a pravopisem poloupolským (ČČ. 1861, 277) a častěji potom (V. 1598).

6. Báseň schvalná ku knížce J. Milochovského: Ornamentum magistratus politici, v Dražďanech 1678.

Horčička či **Sinapius Jan,** Danielův bratr, 1650 rektorem byl v Hlohovci (Fraštáku), načež od 1652 duchovní správu vedl v Skalici. Odtud přenesl se zase do Hlohovce, 1660 do Veličné (trenč.), 1669 do Trenčína, až se po 1672 musil dáti v pohostinství. Zemřel v Hali magdeburské 1682.

Píseň: „Ach jak matka zarmauceuá“ v kanc. Kleychově.

z Hořešovic Sezima, písař desk zemských a od 1412 místosudí dvorský. Zemřel 21. října 1419.

Paměti o věcech manských. Rkp. u desk dvorských, otišt. v Codex juris boh. II. 2, 414.

Hořický Jan z Hořic studoval na universitě pražské, kdež se 1550 stal bakalářem (LD. II. 352). Potom jal se připravovati ku kněžství. Z jara 1551 v Benátkách vysvěcen, i dán Václ. Subuli, faráři P. Marie před Týnem, aby u něho tři léta byl kaplanem (Bor. I. 300). L. 1552 dosáhl hodnosti mistrské svob. umění (St. Un. 146). Brzy potom dostal se na faru u sv. Štěpána na N. M., kdež 5. máje 1558 život svůj dokonal (ib. 157).

Sv. Cypriána káz. o důstojnosti večeře Páně. V Pr. 1558 u J. Kantora (IV. 1757).

z Hořiněvsi viz **Švehla Petr.**

Horký Martin, syn Viktorinův z Lochovic, studoval na universitě pražské; od 1605 jej nacházíme mezi alumny. Bakalářem stal se 1607 (ČČM. 1848. I. 183 a 193). Ale již v říjnu 1606 začal učitelovati na škole pražské u sv. Haštala, kdež setrval až do poč. února 1608 (ib. 1845, 628). Mistrem stal se 1615. Na universitě nepožíval hrubě příznivé pověsti. Zapsáno o něm zajisté v Aktách fakulty filosofické k 1619, že byl člověk mravův neusedlých, jakož prý k. p. vicerektorovi šňupky pod nos dával (Jungm. 173, pozn.).

Vydal minuci na 1616 a kalendáře na 1612, 1613, 1615, 1619 (IV. 778, Palacký v ČČM. 1829. I. 62). Kalendář k 1615 věnován raddě domažlické.

Horničí právo královské, jus regale montanum, na spůsob Institucí Justiniánových latině sestaveno od Mr. Gozziho de Urbe veteri (Città vecchia) k rozkazu Václava II. Český překlad učiněn asi v polovici XV. věku; rkp. 1478 a 1490. Otištěn v Codex juris boh. I. — Druhý překlad či vlastně recense 1505 pochodí od jihlavského písaře Severina, třetí 1586 od Hynkonia.

Horný Frant. Ondřej, vychovatel J. E. Kajetána hr. z Thunu, 1705 vydal a hraběti připsal přísloví Srncova, abecedně je spořádav a svými i Flaxiovými přídavky rozmnoživ.

Přísloví česká aneb adagia bohemica (IV. 29; Hanuš v ČČM. 1851. 136.)

z Hořovic Beneš živ byl za Karla IV. a Václava IV.

Pro cestu, již vykonal do Palestiny, nazýván *rytířem zámorským*. L. 1396 jemu a bratru tuším jeho Bohunkovi z H. král zapsal hrad Rabštein (Arch. Č. II. 450). Brzo potom jal se překládati „kroniku římskou", kterou byl 1386 strasspurský kněz Jakub Twinger von Königshoven sepsal, jednaje v ní o stvoření světa, o císařích i papežích, o biskupech a válkách strasspurských až do smrti Karla IV. Jelikož větším dílem čerpal z díla Martina Polona, nazýváno ji vůbec *„Martimiani"*. Beneš i v překladu ukončil smrtí Karlovou. O králi prý Václavovi nechtěl psáti pro jeho pravdy nesnášelivost. Zato někdo jiný, snad nějaký Benešův příbuzný, později pokračoval u vypravování dějův českých od 1378, t. j. od toho roku, „kde Beneš přestal mluviti", až do 1440, kterýžto spis vůbec nazýván „prodloužením kroniky B. z H." L. 1412 Beneš byl v Praze, i viděl co očitý svědek stínání tří mládenců v odpustky. Poslední o něm zpráva je z l. 1420, kdež svědkem byl v Praze při zápisu Stacha z Dúbku (ib. III. 493). Po smrti jeho Rabšteinem vládl Bohuněk (ib. I. 165).

1. Martimiani aneb římská kronika. Rkp. 1400 u ryt. z Neuperka. Tišt. v Pr. 1488 (II. 73; Hanka č. 35).

2. Pokračování kroniky Beneše z Hořovic. V Pr. 1819 péčí Zimmermanna; správněji v Palackého St. let. co text *E* (III. 123)

3. Kronika o trojanské válce (výňatek z č. 1.). V Pr. 1666 (II. 73).

Hořovský viz **Rosacius Jan** a **Martinius.**

Horský Jiří Nicefor z Kutné Hory (Montanus) studoval v Praze, kdež 1568 dosáhl bakalářství (LD. II. 398), načež učiteloval na školách pražských. Složil písní několik pobožných, z nichžto dvě 1579, dvě 1587 tiskem vydány (IV. 78 a 179).

Horský Pavel viz **Paminondas.**

z Horšova viz **Scribonius Jindřich.**

Hortensius Jan viz **Zahrádka J.**

Hortovský bakalář viz **z Ekšteina.**

„Hospodine pomiluj ny", nejstarší česká církevní píseň (I. 2), tak nazvaný tropus č. rozšířené Kyrie-eleison, pozůstatek to slovanské bohoslužby. Již při nastolení biskupa Dětmara 973 lid ji zpíval (simpliciores autem et idiotae clamabant Krlešn. Cosm. 50). Vůbec zpívána, jako v Polsku „Bogarodzica," při všech slavných příležitostech, v neděli a o processích svátečných. Tak 1249 při uvádění Václava I. do kostela sv. Víta. Hlaholem jejím 1260 jízda uherská v bitvě kressenbrunské

k útěku poplašena. L. 1283 jí oslavován příjezd Václava II. (Cosmae Cont. 378, 404 a 467). Tehdá sv. Vojtěcha měli za skladatele jejího. L. 1397 benediktin břevnovský, Jan z Holešova, napsal o ní kommentář, jejž Bolelucký v „Rosa bohemica“ 1668 a Draušovius ve „Veleslavné památce sv. Vojtěcha“ (V. 1263) otisknuli.

Hostounský (Hostovinus) Baltazar, dle Balbina v Hostouni, dle Schmidla (Hist. soc. J.) v Horšově Týně 1534 rozen. L. 1555 vypraven byl spolu se Šturmem a jinými do Říma, kdež od samého Ignacia z Lojoly přijat do řádu jesuitského. V Římě studoval theologii a dosáhl v ni doktorství. L. 1564 přitovaryšil si jej J. Frant. Commendone, papežský legat, na své do Polska cestě. Tomu nejen v hlavním jeho úkolu, totiž aby Poláky přivedl k uznání koncilia tridentského, platné služby konal, ale byl mu též nápomocen při zakládání kolleji jesuitských. Kolleje v Pultusku, ve Vilně a v Brunšperku, dokud byly v počátcích, H. sám řídil. Pobytem v Polsku tou měrou přivykl polštině, že mateřský svůj jazyk skoro zapomněl. Když po návratu 1568 v Olomouci poprvé vystoupil na kazatelnu, takový mluva jeho polopolská a poločeská způsobila dojem na posluchačstvo, že smíchu utajiti nemohli, a Baltazar, nedokončiv kázaní, odstoupiti musel. L. 1571 odebral se do Prahy, kdež ustanoven správcem konviktu. Když o katechismu veřejně výklady činiti počal, přivábila učenost přitom jevená druhdy i professory universitní, aby jej slyšeli. Theologii vyučoval v Olomouci a v Praze; řečtině od 1575 v Praze. Provincie rakouská vyvolila jej za svého zástupce v kongregaci řádové s Římě. Zemřel s Chomoutově 7. června 1600 (Balbin Boh. d. II 383. Pelcel Jesuiten).

1. Rozjímání. V Pr. 1573 (IV. 1822), jež Ungar mylně připisuje Adamovi z Vinoře.

2. Sv. Augustina traktát, že všecky věci na světě jsau marnost. V Pr. 1573 (IV. 1764).

3. Historia o rozšíření víry křesť. ve vých. krajinách (Japansku). V Litomyšli 1581, v Olom. 1585 (IV. 551). Ded. Vilémovi z Rožmberka, kterýž Hostounskému byl rok předtím poslal original vlaský.

4. A. Possevina křesť. odpovědi na otázky pobožného muže, v půlnočních krajinách obývajícího. V Pr. 1584 (IV. 1308).

5. Téhož znamení církve katolické (ib.).

6. Vinc. Lérinského O poznání církve sv. V Litomyšli 1584, v Olom. 1584, v Pr. 1784 (IV. 1312). Ded. bisk. Stanisl. Pavlovskému.

7. Stanislava Hosia De expresso Dei verbo. O zřetedlném slovu božím. V Litomyšli 1590 (IV. 1335). Ded. Adamovi z Hradce.

8. Tomáše Kempenského O následování Krista Pána. B. r. (1590) v Olom., pak 1598 tamže (III. 882).

9. Pravidlo Tovaryšstva Ježíšova. V Pr. 1600, 1667, 1724 (IV. 592).

10. Listy z Indie otcův T. J. (Boh. d. II. 384).

11. Výklad pravého pod obojí spůsobau přijímání. V Pr. 1614 (IV. 1345)

12. Kniha o vyučování křesťanském (ib.).

Hostounský Jan viz **Peit Jan.**

Hovorius Eliáš z Vyškova vyššího theologického vzdělání nabyl v germanské kolleji v Římě, kdež spolu s Maximilianem z Pernšteina († 1593) chován od bisk. Pavlovského. Vrátiv se co doktor práv a protonotář apoštolský 1591 do vlasti, ihned přijat byl do kapituly olomucké; později naň vložen úřad scholastika. L. 1595 ustanovil jej Pavlovský farářem u sv. Jakuba v Brně a zároveň mu, aby slušněji živ býti mohl, vyžádal u císaře uprázdněné jedno kanovnictví u sv. Petra. Ale ještě téhož roku se Hovorius fary vzdal. Jsa muž ducha veselého, nevzdaloval se rozmařilostí, které tehdá v kapitule olomoucké takou měrou panovaly, že se biskup nucena viděl hroziti nejpřísnější visitací, maje jmenovitě příčinu žalovati na nevděk Hovoriův. Teprv pod přísnou rukou kardinála z Dietrichšteina navrátil se do kapituly kázanější pořádek. Po smrti Pavlovského 1598 vyvolen vedle probošta J. Styrnského a J. Laeta k administraci i Hovorius. Zemřel asi 1606 (Wolný I. 1, 84—7; II. 1, 46 a 79).

Sbírka nálezův moravského práva zemského. Rkp. od 1603 v museum moravském (D'Elvert LG. 47).

Hozius Matouš z Vysokého Mýta studoval v Praze, kdež se 1577 stal bakalářem (LD. II. 425). Učitelovav v Kolíně, oženil a usadil se tam za měšťana. Jsa živ v okolnostech velmi příhodných čili, jak se tehdá říkalo, „maje z požehnání božího z strany věcí časných slušné zásobení“, jal se překládati kroniku moskevskou Alex. Guagnina, Vlacha z Verony, jenž za Štěpána Bátora hejtmanil nad pěším lidem na Vitebsku († 1614). Překlad ku přehlednutí a vytištění dal příteli Veleslavinovi, kterýž přání jeho rád vyplnil, ač se s vytištěním prodlilo, až Matouš asi 1588 zemřel, tak že se „z vydání na světlo těšiti a práce své užitku účasten býti nemohl.“

„Vypsání krajin země ruské“. V Pr. 1590. „Kronika moskevská“ v Pr. 1602. „Výtah z kroniky moskevské“ v Pr. 1786 péčí Faust. Procház. K. (IV. 648).

Hrabaeus Jakub z Dobršína u Sušice studoval v Praze. Stav se bakalářem, vedl úřad učitelský 1594 v Kutné Hoře (Lumír 1862, 808). Z Hory dostal se do Vysokého Mýta. Odtud z jara 1600 povolán do Kr. Hradce, kdež mu po roce svěřena přední správa školy (ČČM. 1845, 634, 636). Zřízen byv na kněžství podobojí, vedl některý čas děkanství v Louně, až mu 1612 podáno bylo děkanství v Kr. Hradci (Švenda Ž. Obr. V. 176). Kn. Jakub byl ženatý; dva synové zemřeli mu 1616; úmrtí jejich Tob. Cichoraeus, Gabriel Balbin, pak sušičtí na universitě alumnové oslavili latinskými básněmi (ib. 203). Když se po událostech 1620 věci obracely, Hrabaeus, chtěje osudu, kterým vrstevníci jeho jinde byli zachváceni, uniknouti, 8. srp. 1622 „pro nedostatek paměti a očí“ od sv. Havla odpuštění ohlásil, avšak posláni k němu páni z obce, od kterých „pro nebezpečenství církve“ k pozůstání dalšímu byl přemluven (Měd. Obr. I. 104). Nicméně počátkem 1623 předce ustoupiti a u vyhnanství dáti se musil.

1. Káz. nad Janem Činvicí z Libína, měšť. hradeckým. V Kr. Hradci 1616 (IV. 1717, Švenda Ž. Obr. V. 203).

2. Káz. nad Jan. ml. Činovským, synem měšť. žateckého. V Kr. Hradci 1618 (ib., Šv. 214).

z Hraběšina viz **Matyáš bakalář.**

Hrabové, knihtiskaři v Praze, kdež tiskárnu měli v domě plotajském, později v dominikanské ulici v domě u tří stříbrných růží. Z nich *Karel Jan* Hraba působil 1714—1737, načež tiskárna jeho po některý čas vedena byla na jméno dědicův Hrabových. L. 1740 co majetník vystupuje *Jan Karel*, jenž 1795 zemřel, načež tiskárna připadla rodině *Straširypkovské*.

Hrabovský z Hrabova Petr, hradu a panství Budětína v trenčanské stolici správce, horlivý podpůrce škol a věcí církevních. Jeho prací a nákladem vyšel spis, latině, slovensky a uhersky sestavený: „Manuale latino-hungarico-slavonicum ad praxin pietatis ordinatum“ v Bardyjově 1663 u Jiř. Sambucha. Slovenská část nadepsána:

Poklad duchovní, z modliteb náboženských nedělních i každodenních shromážděný (V. 183. Tablic Poezie II.).

Hradecký Matouš z Hradce Králové, kněz podobojí.

L. 1544 děkanem byl v Žatci, odkudž se asi 1548 dostal na faru u sv. Barbory v Kutné Hoře. Při schůzi, která od Mystopola k narovnání věcí náboženských k počátku prosince 1549 do Prahy byla svolána, podivně poněkud se zachoval. Při poradě kněžské přistoupil vedle ostatních soudruhův k artikulům, ježto v té příčině z rozkazu králova na kněží byly podány, ale ve sněmě, když Mystopol snešení kněžstva podobojího oznámil stavům, z návodu děkana svého, kn. Václava, proti oznámení tomuto povstal a, že k třetímu artikuli (o transubstanciaci) přistoupiti nemůže, se ozval. Mystopol, nemálo jsa zaražen, vymluvil se tím spůsobem, že kn. Matouš „ani včera ani dnes u večer nejedl a nepil, a tak zemdlel, že jeho všecken mozek se ztočil.“ (Zimmermann Ferd. II. 359 sld.). L. 1552 po smrti kn. Václava Řezníka Kutnohorští jej vyvolili za arciděkana, leč Mystopol, pamětliv události od 1549, zdráhal se jej potvrditi, „jelikož kn Matouš více prý k učení luteranskému jest podobný, nežli křesťanskému, a při tom rozličné smíchy a potupy v učení a rozmlouvání činí tomu náboženství, kteréž pražské kněžstvo užívá“ (Lumír 1862, 113). Nicméně kn. Matouš nejen na děkanství se udržel, anobrž víceji se k pražské konsistoři přiblížil, nežli předchůdce jeho. L. 1560 byl již nebožtík; toho zajisté roku děkanoval už kn. Benedikt (Bor. I. 278, 325 a 338).

1. Zigm. Zigy vojenské kázaní, z něm. v ozdobné kompendium uvedl. 1544 (IV. 1573).

2. Kázaní o hromobití, krupobití a bouřech. V Prostěj. 1556 (IV. 1580. J. Kouba v Pam. 1868, 234).

3. Kázaní troje na den sv. Trojice. V Prostěj. 1557 (ib.).

Hradecký z Krusnova (Krusznaw) Mikuláš, nar. 1562, měštěnín a knihtiskař v Olomouci, jehož závod od 1626 jediný zanechán na celé Moravě, stoje pod zvláštní přízní světských i duchovních vrchností. Ferdinand II. 1627 Hradeckému udělil privilegium, aby směl tisknouti kalendáře krakovského hvězdáře Dr. Pavla Herce Kuřelovského a jiné knihy v rozličných jazycích, které by od vrchnosti byly schváleny. Zároveň zakázán patisk knih těchto na pět let. L. 1631 privilegium to, zvláště co do knih českých, určitěji vytčeno a zostřeno, ano 1637 rozšířeno až na 50 let. L. 1640 obdařen Hr. erbem a přídomkem „z Krusnova“. Při udělování tak štědrých milostí rozhodoval i ohled na utrpení, jež Hradeckému

podnikati bylo za osmileté obsádky švédské (1642—50). Tiskárna po smrti jeho 1652 připadla na vdovu *Dorotu*, kteráž k správě její přijala Víta J. Ettle a jemu, co stařena devadesátiletá, 1654 ruky i jmění podala (D'Elvert Beitr. 59).

Hradecký Pavel viz **Mathiades P.**

Hradecký rukopis asi z pol. XIV. věku, nazván tak, že nalezen v Králové Hradci. Biskup Háj daroval jej Dobrovskému; později dostal se do bibliotheky lobkovické v Praze. Obsah jeho jest: Legenda veršovaná o sv. Prokopu, Radosti sv. Marie, Máří Magdalena, Umučenie Páně, Desatero přikázanie, Jan apoštol, Bájka o lišce a o džbánu, Satyry o řemeslnících, O bohatci. (Dobrovský LG. 124, St. Skl. I. str. XXVIII).

z Hradenína viz **Pulkava.**

Hradištský Adam viz **Zalužanský A.**

Hradúch Martin, učitel v Rekeni na Slovensku koncem XVIII. věku.

Sprostný, ale zřetedlný traktát arithmetický. V Prešp. 1775 (ČČM. 1862, XXXIX).

Hrdlička Jan z Modré, nar. 12. máje 1741, studoval v otčině své, v Prešpurku a v Lučenci, načež se zanášel soukromým učitelstvím, až 1768 dosáhl král. povolení, aby se mohl odebrati do Jeny. Navrátiv se, stal se kazatelem v Modré L. 1781 povolala jej ev. osada ve Vsetíně na Moravě. Po jednoročním tam pobytu uvázal se v duchovní správu církve maglodské, kdež pracoval až do 1810. Od té doby, složiv s sebe kazatelství, v soukromí živ byl (Tablic Poezie IV.).

1. Píseň na první slavnost vánoční ve Vsetíně. V Brně 1783 (VI. 1989).
2. Kázaní při zakládání domu modlitebního ve Vsetíně. V Brně 1783 (ib.).
3. Nábožnost při posvěcení chrámu vsetinského. V Brně 1783 (VI. 201).
4. Navedení rodičů ku křesťanskému dítek milování (kázaní). V Brně 1783 (VI. 1989).
5. Knížečka pro čeleď křesťanskau. V Prešp. 1794 (VI. 201, 1189, 2221).
6. Modlitby pro mládež zvláště peštanského a békešského kraje. V Prešp. 1778 (VI. 2292).
7. Radost Siona maglodského. 1791 (VI. 201). Báseň.
8. Veselá nábožnost z rozšíření při králi našem titulu císařského (kázaní). L. 1804 nákladem Ladislava Szent-Iványiho (VI. 228).
9. Nový protestant. Rkp. (VI. 1109).

Hrnčířův či **Figuli Ondřej** z Rokycan, farář v Zerčicích, 1436 na červené věži hradu Kosti přepsal Přísloví Šalomounova, Eklesiastu, knihu moudrosti, Eklesiastika, Ježíše Siracha a

piesnici piesní s připojeným výkladem slov hebrejských. V témž rkp. (nyní v univ. bibl. pražské) od Ondřeje 1434 vepsána azbuka hlaholská (III. 589, Dobrovský LG. 218).

Hrob boží viz **Hry velikonoční.**

Hrobský Adam Felix, farář otvojický (otyjický) poč. XVII. věku, vydal jakés kázaní (Jungm. Příd. 33, Klíč 2).

Hrochotský Izák viz **Abrahamides.**

Hrom Antonín doktor 1598—1601 vydával hospodářský a kancelářský kalendář (IV. 778—9), ded. 1598 Jiřímu st. z Martinic, 1599 Ladislavovi z Šternberka, 1601 Zdenkovi z Lobkovic.

Hrubý z Jelení Řehoř (Jelenský, Gelenius), Pražan, potomek rodu patrického, jenž vzdělání svého nabyl dílem doma, dílem v cizině. Hodnosti akademické však nedosáhl. V rodišti svém obecné požival vážnosti. Manželku jeho zvláště prý sobě oblíbila královna Anna de Foix, choť Vladislava II. (1502—6). Ano podobá se, že i sám Řehoř zastával nějaký úřad dvorský. Užší přátelství spojovalo jej s Vikt. Korneliem ze Všehrd a s jinými tehdejšími humanisty. Zajímavý jest list, kterýmž mu Všehrd vychvaluje básně Bohuslava z Lobkovic. (Proch. Misc. 167). Velikou vedl péči o vychování syna svého Zigmunda. Spisy své namnoze připisoval raddě na St. M. pražském, jakož pak pro ni 1513 sestavil zvláštní jich sbírku. Asi touž dobou uvázal se v překlad životův sv. otcův na poušti pro Ladislava ze Šternberka a na Bechyni, jejž „v krátkém čase spěšně" provedl. Obě práce ve skvostné úpravě byly přepsány, ale ukončení ani jedné ani druhé Řehoř se nedočkal. Zemřelť 7. března 1514 (Lupáč).

1. Sv. Jana Zl. že žádný nemůž uražen býti od jiného než sám od sebe. 1496. V Plzni 1501, v Pr. 1828 (III. 864 a 865). Ded. Mikulášovi z Černčic.

2. Fr. Petrarchy kniehy dvoje o lékařství proti štěstí a neštěstí. V Pr. 1501 (III. 204). Srov. Hanuš v ČČM. 1862.

3. Jana Joviana Pontana knihy o statečnosti válečné. Tišt. v Kr. Hradci 1819 (ib.).

4. Téhož rozmlauvánie, jenž slove Charon mezi Minoem a Aeakem. (IV. 86).

5. Téhož knihy o dobročinnosti. (IV. 204).

6. Téhož patero kněh o poslušenství (ib.).

7. Téhož knihy o králi (IV. 224).

8. Er. Rotterdamského Chvála bláznovstvie. V Pr. 1864 (IV. 85). Srov. Prag. Sitzb. 1864. I. 102.

9. Výklad tří přísloví ze sbírky Erasmovy: Pospěš povlovně, Práce Herkulovy, V noci rada. (IV. 111 a 223).

10. Vavř. Vally o nepravě uvěřeném a smyšleném Konstantinovu papeži nadání. Při tom výklad těžších míst. (IV. 150).

11. Platiny O prelátích římských. Výňatek z života papežův (IV. 162).

12. Petrarchy rozmlauvání o pravé maudrosti. Tišt. 1551 v Prostějově (IV. 204).

13. Téhož šestnáctero epištol. (IV. 204).

14. Vyložení těžších míst z Františkových epištol (ib.).

15. Téhož list k Hannibalovi, biskupu tuskulanskému, o závisti a lakomství (ib.).

16. Téhož list o bídě města Říma pod papeži (ib.).

17. J. A. Campana knihy, kterak má úřad spravován býti. V Pr. 1513 u Šmerhovského (III. 223, Hanka č. 58).

18. Agapeta jáhna napomenutí Justinianovi císaři (Scheda regia. III. 225).

19. Sv. Řehoře řeč, kterak se i v štěstí i v neštěstí míti máme (III. 870).

20. Sv. Basilia řeč o závisti. (III. 871).

21. Ciceronův Laelius. (III. 109). V Pr. 1818 od Zimmermanna a 1853 v Rozumově stč. bibliothece.

22. Ciceronova Paradoxa č. Kusové hodní podivení (ib). Tišt. v Hlasateli 1818 a v Rozumově stč. bibl. 1853.

23. Napomenutí Pražanům. (III. 245). Tišt. v Anthologii II.

24. Bohuslavův z Lobkovic list Petrovi z Rožmberka o správě království českého (III. 221). Tišt. v Pr. 1818. Všecken sloh zřejmě ukazuje, že to překlad Řehořův. Domněnky Vinařického, an jej český přičítá Bohuslavovi (ČČM. 1831 a 1836), jsou nepodstatné.

25. Václ. Píseckého Hádaní s mnichem v Bononii o přijímání podobojí spůsobau. (III. 770).

26. Jana podjáhní kostela římského Životy sv. Otcův, kteříž obývali na paušti (III. 926). Srov. Hanslík 625 a Baum v Pam. 1867, 337.

27. Sv. Cypriana řeč v epištole ku knězi staršímu Felixovi. (Krok 1865, 44).

Rukopisy všecky v univ. bibl. pražské: 1497 (č. 1), 1511 (č. 3), 1513 *a* (č. 3—11, 13—18, 20-21, 23—25, 27), 1513 *b* (č. 19—22), bez roku (č. 12, 15, 16), druhý bez r. (č. 26), 1516 (č. 26). Rkp. 1513 *a* šířeji popsán v Kroku (1865, 39) od Hanuše.

Hrubý z Jelení Zigmund obecně **Gelenius** zvaný, syn Řehořův, nar. v Praze 1497. Vychován od Mr. Václava Píseckého, s kterýmž se 1509 vypravil do Vlach. Když pak Mr. Václav 1511 zemřel, Zigmund předce zůstal v Italii. V Benátkách doučil se důkladně jazyku řeckému u stařičkého Marka Musura, načež pak v Bononii slyšel Beroalda a Camilla. Po ukončených studiích dal se na cesty, navštíviv ostrovy řecké, ostatní Italii, Francii a Německo. Ve Wittemberku po-

byl dáleji u Melanchthona a u Joach. Cameraria (Procházka Misc. 118 sld.). V Praze dostala se mu příležitost, seznámiti se s jazyky semitskými pod řízením Mat. Aurogalla Chomutovského. Snaha jeho obrácena byla k tomu, aby na universitě dosáhl profesury řecké, ale nezdařilo se mu (LD. II. 382). Pročež rád přijal 1524 pozvání Erasma Rotterdamského, aby se v Basileji uvázal ve správu nových vydání klassikův latinských a řeckých, jež kněhtiskař tamní Jan Frobenius byl podniknul. I z Prahy domáhal se k tomu rukopisův. Prostřednictvím Melanchthona zapůjčen mu na rok kodex Plinia staršího z karolinské bibliotheky 1538 (ib. 320, Spirk Pr. Un. B. 25. Srov. Sternberg Pflanzenkunde in Böhmen I. 87 sld.). Mimo Plinia zvláště vydány od něho: Eutropius či vlastně P. Diakona historia miscella 1532, Arriani et Hannonis Periplus 1533, Aristophanes 1537, Josephus Flavius 1544, Tertullian 1550 a mn. j. Několik velkých řeckých spisův přeložil i do latiny. Přitom nezanedbával mateřského jazyka. Blahoslav, jenž se s ním 1550 sešel v Basileji, výslovně svědčí o něm, že „velmi dobře česky mluvil.“ Znal i chorvatsky a Chorvaté se u něho scházeli, přednášívajíce v přátelských schůzích národní své zpěvy (Gram. 342). Leč literarně známostí těch neužil, krom ve svém Lexicon symphonum (v Basileji 1536 a 1544), kdež chtěl ukázati shodu jazyka řeckého, latinského, německého a slovanského (IV. 30). Sláva jeho rok co rok rostla. Normberští i Pražané staroměstští 1540 ucházeli se oň; ale tolikerými byl svazky upoután v Basileji, že se nemohl odhodlati k odchodu (Proch. Comm. 271). A v povolání, jež si byl oblíbil, setrval až do konce. L. 1554 zastihla jej poslední hodina, an právě překládal spisy mučedlníka Justina.

Hruška Matěj, po Janu Crucigerovi byl farářem u sv. Jiljí v Praze. Po něm zůstala rukopisem sbírka kázaní nedělních z l. 1561 (IV. 1584).

Hruškovic Samuel z Krupiny průpravní školy prošel doma, v Jelšavě, Štávnici, B. Bystřici a v Rožňavě. L. 1717 vydal se do Wittemberku, odkudž když se navrátil, z počátku byl domácím učitelem, až pak 1720 přejal duchovní správu v Kostelných Moravcích. L. 1732 povolán do B Bystřice, kde slovenskou, později německou církev spravoval. L. 1744 vyvolen

za superintendenta v báňském okolí. Zemřel 1. září 1748 (Tablic Poezie II).

1. Katechismus Dr. M. Luthera b. m. 1735, v Štávnici 1791 (V. 781).

2. L. 1745 vydal Cytharu Třanovského v Laubně, vloživ v ní 88 svých písní, mezi nimiž 8 původních, které podle vzoru Benediktiho skládal časoměrou.

Hrůza Michal, praemonstrát kláštera želivského, rodic z Pelhřimova, kdež 1698 slavil své primicie; kázaní přitom učiněné bylo t. r. v Praze vydáno (V. 904). Od 1705 do 1733 vedl duchovní správu v Humpolci, opatřovav odtamtud i faru v Jiřicích (Pam. 1858, 159; 1859, 338).

Hry dramatické vyvinuly se z středověkých mysterií, ježto o vánocích, velikonocích a jiných svátcích bývaly provozovány. U nás nevyskýtají se časněji než počátkem XVI. věku. První spisovatel, kterýž se je pěstovati jal, byl Konáč, přeloživ z němčiny Juditu. Po něm následovali Kyrmezer, Aquila, Lomnický, Stodolius, Adam Tesacius, Maurenín, Campanus, Vrána, Kozmanecius a někteří nejmenovaní. Předměty brány dílem z posvátné historie, zřídka kdy ze světské, dílem z života obecného. Onyno obecně bývaly obsahu vážného, ač nikdy bez žertovných osob, tyto pak venkoncem měly povahu frašek, líčíce až hrubě drasticky ctnosti a nectnosti nižších stavův. Herci při oněch byli žáci, kteříž ovšem i ženské úlohy zastávali. Nejobecnější příležitost k hrám bývala deposice beánův čili zkouška trpělivosti, kterou noví studenti, vstupujíce na universitu, musili podnikati. Určité o tom zprávy nepřesahují 1534. Tehdá na radnici novoměstské dávali Plautova Miles gloriosus; 1538, 1542 a 1579 Zuzanu. Představení 1542 přítomným dvořanům tak se zalíbilo, že je žáci na hradě před králem, královnou a arciknížaty musili opakovati. L. 1543 hrán Terentiův Phormio, 1565 Azotus, 1568 a 1569 sv. Jan Křtitel, 1570 Hekaste, 1575 komické drama z historie Tobiášovy od Mr. Aquily, 1581 Samson, 1585 Nabal. L. 1604 k tomu připravil Campanus drama Břetislav a Judita, ale provozování nejv. kancléřem zakázáno. I jesuité zábavy tyto pěstovali, anobrž postupem času velmi rozšířili. Hned po založení kolleje pražské 1559 dáváno v masopustě divadlo o boji těla a ducha (ČČM. 1844, 206), 1567 o sv. Václavu, 1610 o Eliášovi, 1617 o Konstantinu Velkém. Hrávalo se vůbec la-

tině; český, pokud bezpečné zprávy jdou, byl jen kus Aquilův (LD. II. 418) a Campanův, pak z jesuitských o sv. Václavu a Konstantinu. Nicméně se i latinsky hrané kusy vydávaly po česku, jako Zuzana před 1567 (IV. 223), Samson 1608 (IV. 235), Eliáš 1610 (IV. 236). I kromě Prahy žáci sem tam snad i jiní ochotníci provozovali dramata, zvlášť o případech slavnostenských. Tot jmenovitě tvrditi lze o hrách Kyrmezerových, z nichž jedna (Tobiáš IV. 227) hrána při svatbě Arkleba z Kunovic. Z luterské strany na to brojeno; při dotčené svatbě Jeroným Šlik nejedny z pánův od dívání odvedl, mluvě, že nemá tak s písmy zacházíno býti, aby hříčky z těch věcí byly strojeny (Světozor 1861, 342). Tím horlivěji si v tom počínali jesuité, v jichž školách žáci jednotlivých tříd ze spolka pravidelně aspoň jednou do roka produkce konávali. Zvláštní slavnosti ovšem nebyly opomíjeny. Tak v Jindřichově Hradci hráno před Adamem Slavatou 1647 a při svatbě Adolfa Vratislava z Šternberka 1654 (Herrn von Neuhaus 162); v Jičíně při přenešení tam těla sv. Sekundiny 1658 (V. 232—4, 239—248). I bratrstva jala se opět v kostelích rozličné hry provozovati, jakož víme o kapli betlemské 1665, 1670 a 1722 (V. 235, 236, 238), o chrámě týnském 1746 (V. 247), o píseckém za Bílovského. V Týně žáci z divadla recitovali i veršovaný český katechismus (Jandyt). Taktéž obnoveno provozování mysterií, což v některých městech (k. p. ve Vys. Mýtě) až do druhého desetiletí našeho věku trvalo. — Vedle dramat vážnějších objevují se od pol. XVI. věku frašky prostonárodní. Sem náleží přeložená z polštiny komedie o žebrácích hodujících a kupci (IV. 226, v Litomyšli 1573), komedie masopustní (IV. 230, v Pr. 1588), hry Mauřenínovy (IV. 232) atd. Podobá se, že je hrávali již i ochotníci kromě studenstva, a snad i osoby komediantstvím s „tatrmany“ se živící. Zvláštního povšímnutí zasluhují *intermedia* (intermezza) Kozmaneciova, která mezi jednotlivými oddíly mysterií provozována. — První stopa účinkův divadelnictva francouzskébo jest „Žalostné vále neb Vlastislav“, kterážto hra na nejmenovaném hradě ke cti vojínovi do boje se odebírajícímu od mladých pánův před 1704 (V. 237) byla dávána. V Praze ředitelem Brunianem 1771 poprvé na jevišti uvedena činohra „Kníže Honzík“, později operetta „Ponocný.“ Direktor Bulla 20. a 25. ledna

1785 na stavovském divadle a 6. února t. r. na divadle malostranském předvedl Stefaniho drama „Odběhlec z lásky dětinské“. Dojem těchto her nad očekávání byl veliký. Slaveno je horoucnými básněmi jakožto „svátek českého jazyka“; hlásáno vzkříšení národnosti, že řeč česká opět rozkvete, zlatého ovoce přinese. Z divadla prý rozsvítí se světlo, které v tmavém bludu zhaslo. L. 1786 společnost herců dosáhla dovolení k zřízení „boudy“ na koňském trhu, kdežby se německy i česky hralo, což návěštím 12. června 1786 oznamováno co zlatá epocha české dramaturgie. A v skutku činnost spisovatelů byla velmi čilá; ve třech letech český repertoir čítal 300 kusův původních i přeložených. L. 1786 hráno před cís. Josefem II., 1791 před Leopoldem II. (Dobrovský LG. 1792 213 sld.).

Hry vánoční ze starších dob se nezachovaly. Teprv ve sbírce Kozmanecia (Pr. Sitzb. 1860. I. 64) nachází se Aktus pobožný o narození Syna božího.

Hry velikonoční, představující události od příchodu Páně v Jerusalem až do vysvobození duší z předpeklí, ježto za středověku skrze žáky v kostele v pašijovém témdni od květné neděle do bílé soboty byly provozovány, zachovaly se česky z XIV. a XV. věku dílem cele, dílem zlomečně, i v rozdílných zpracováních.

1. Z hry palmové (ludus palmarum) máme jen zlomek, nalezený A. Gindelym v knihovně kapituly pražské, posud netištěný.

2. Druhý tamní zlomek, jenž líčí metání losů o roucho Kristovo, probodení boku a odnešení těla do hrobu, otištěn ve Výb. II. 31—36.

3. Kristova s kříže rozmluva s Marií a Janem, t. ř. „*Pláč Marie*“, známa jest v třech úpravách: St. Skl. III. 61, ČČM. 1848. I. 266 a v Hanušově MVýb. 56; v této třetí recensi líčeno i skonání Kristovo (Srov. Ambros v Pr. Sitzb. 1861. I. 41).

4. Hra tří Marií (Ordo trium personarum), ve které se uvozuje kupování mastí, příchod paní k hrobu, rozmlouvání s Kristem a oznámení o tom apoštolům, zachovala se v trojí úpravě. Z nich nejstručnější jest v Hanušových Osterspielech 31—41 a MVýb. 41—44. Obsáhlejší známa je pod názvem „*Hrob boží*“ v St. skl. III. 61—82 (bez lat. textů), pak v Ostersp. 26—34 a MVýb. 44—48 (s lat. texty). Nejvíce rozšířená a provedená až k zjevení Páně Tomášovi otištěna jest v Ostersp. 47—66 a MVýb. 48—54. I „*Mastičkář*“ není než kus (z jiné ovšem úpravy) hry této o Mariích; zachoval se ze všech v nejstarším rkp z poč. XIV. věku, objeveném 1822 Hankou na dskách

lat. rkp. v ČMuseum. Odtud otištěn v St. Skl. V. 197—219, Výb. I. 65—82. Srov. Nebeský v ČČM. 1847. I. 325.

5. Hra pašijová (ludus paschae), v níž obsažen rozhovor apoštolův mezi sebou, rozmluva jich s Mariemi, zjevení Páně v Emauzu, otišt. v Ostersp. 67—81.

6. Hra o vzkříšení (ludus de resurrectione) předvádí nejprvé satyrický hovor v pekle, pak poradu kněží židovských, rozmluvu strážných vojínův u hrobu, z mrtvých vstání Páně a vysvobození praotcův z předpeklí. Otišt. v Ostersp. 82—104.

7. Žertovné řeči k závěrku přednášívané, v knihovně kapitulní, z nichž jedna otišt. ve Výb. II. 36—38.

Později Lomnický některé z her těch předělal, o čemž viz při jménu jeho.

Hubacius z Kotnova Jan Josef, syn Ludvíka Václava, souseda a cís. rychtáře v Táboře († 1675), farářem jsa v Dobříši, vydal kázaní o Panně Marii svatohorské v Pr. 1737 (V. 988).

Hubacius z Kotnova Milo Jan, Tábořan, nar. 1660, co 21letý mladík vstoupil do řádu praemonstrátského na Strahově a 1688 vysvěcen na kněžství. Po šest let byl kazatelem českým dílem na Strahově, dílem v Doksanech. L. 1694 stal se farářem v Svinčanech, 1711 v Milevsku a 1719 na Strahově, kdež působil s velikým úspěchem až do smrti 20. list. 1726 (D. K. Čermáka zprávy ze zápisek Dlabačových).

1. Hvězdička růžencová, srdce bratrské osvěcující aneb velmi pěkné marianské otázky, vysvětlující růženec. V Pr. 1699 (V. 1450).

2. Jarolíma Hirnhaima, opata strahovského, Kvítí hory sionské aneb rozjímání duchovní na každý den přes celý rok. Z lat. V Pr. 1721 (ib.).

3. Umíráček pobožný o čtyrech posledních věcech. V Pr. 1725 (ib.).

Hubáček Albert, dominikán, 1758 vydal život sv. Vincencia Ferreria v Pr. (V. 1360).

Hubáček Petr z Kolína byl tuším úředníkem na některém statku pernšteinském, nejspíše v Landskrouně. L. 1553 dokončil sbírku náuk o věcech rybářských, ptáčnických a štěpařských. V těchto posledních sledoval Jošta z Rožmberka. Rkp. někdy v klášteře týneckém (Tyniec) u Krakova, nyní v univ. bibl. pražské. Vydán od Poláka Jana Radwańského ve Vídni 1857.

Hubálek Jan z Prahy nar. 8. září 1741, vstoupil 1757 do řádu jesuitského, ve kterémž po několik let působil co professor humanitní. Po zrušení řádu zůstával v Praze, veda duchovní správu v sirotčinci, a účastně se polemiky, která za

císaře Josefa II. povstala o otázkách náboženství se dotýkajících (Pelcel Jesuiten).

1. Základné pravdy nábož. katolického. V Praze 1784 (VI. 1771).
2. Důkaz, že katolíci pod jedním spůsobem živého těla a krve Páně požívají. V Praze 1785 (VI. 1781).
3. Obzvláštné pravdy nábož. katolického. V Praze 1785 (VI. 1779).

Hubatka Ignác Jan v prvé pol. XVIII. věku byl kantorem v Bydžově.

1. Kantáta ke cti sv. Janu N. „Čtyry studně hlavních ctností.“ V Kr. Hradci 1730 (V. 163). Ded. raddě bydžovské.
2. Káz. o sv. Janu N. Tamže 1730 (V. 966).

Huber Mezeřický z Rysenpachu Adam, nar. 1546 v Mezeřící nad Oslavou, studoval v cizině, jmenovitě na universitách v Tubinkáth a ve Wittemberce, kdež se stal i mistrem svob. um. a doktorem lékařství. V srpnu 1567 přihlásil se při akademii pražské, aby přijat byl v počet mistrův a professorův tamních, čehož po veřejné disputaci i dosáhl (St. Un. 175). Roku následujícího přijat do kolleje Karlovy, kterou 1568/9 co probošt spravoval (ČČM. 1847 I. 623). Brzy potom zvláštnímu jeho vedení Adam Budovec svěřil syna svého Václava, pokud tento v Praze studoval. L. 1578/9 a 1579/80 byl děkanem fakulty filosofické. Ale již na podzim 1580 dal výhost universitě a oženiv se zcela se oddal lékařství praktickému i pracem literárním. L. 1585 oženil se podruhé a sňatek ten opěván Crinitem. S Veleslavinou vázaly jej svazky přátelské i náboženské. Bylit spolu nejen kmotři, což tehdá ještě dosti vážilo, ale také tajní přívrženci Jednoty bratrské. K pobudce Budovcově jal se Huber překládati spis diaetetický od danského hraběte Jindřicha Rantzowa 1576 vydaný. Nedlouho potom společně s Veleslavinou přistoupil k obnovenému a rozšířenému vydání Mathiolova Herbáře, jelikož Hájkovo již 1562 bylo rozebráno. L. 1600 po smrti Hájkově jmenován životním lékařem cís. Rudolfa II. Ačkoli nebyl professorem, vždy zůstával ve spojení s akademií. Když se 1608 bližilo vojsko arcikn. Matyášovo ke Praze a strach války vůbec rostl, uložil jmění své ve fisku universitním, kdež bylo prý bezpečnejším nežli v domě soukromém (ČČM. 1847 II. 501). Na sněmě 1609 byl zástupcem Nového Města pražského i měl v jednání o majestát neposlední účastenství. Jmenovitě vyvolen do deputace, která

31. března povolána před Rudolfa II. k slyšení odpovědi na tehdejší pokusy o svobodu náboženskou (Skala I. 158). Po odročení sněmu vyslán 1. dubna s Budovcem a jinými k poslům uherským (ib. 164). Když pak konsistoř i universita stavům byla odevzdána, obrán 10. října 1609 mezi defensory, kteří nad oběma těma ústavy byli zřízeni. A nebylo úkolu proň příhodnějšího. S mladistvou horlivostí uchopil se příležitosti k zvelebení university. Již v září co člen kommisse, kteráž stav akademie prohlednouti a opravní návrhy ve shodě s professory učiniti měla, směrem tím působiti počal; ještě činnější byl roku následujícího. Pohříchu že jednání nešlo s tím zdarem a kvapem, jakož ve prospěchu věci bylo žádoucno. Ano počalo se ukazovati, že Huber, ačkoliv stařec skoro sedmdesátiletý, kromě Mr. Benedikta a Zalužanského byl jediný, jemuž obnova opravdu na srdci ležela. Přimluvám jeho podařilo se, že M. Albrecht z Kaménka, kterýž, planými sliby byv do Prahy přilákán, v nouzi a bídě hynul, aspoň jakým takým platem a místem na universitě byl opatřen. L. 1611 sám se dal zapsati mezi professory na fakultě lékařské a skutečně také na podzim t. r. přednášeti počal (ČČM. 1847. II. 523 sld.). O sv. Havle 1612 zvolen, co první z professorův ženatých, k důstojenství rektorskému. Ale neušel tu nesnázkám s kollegy svými. Vida nezdar snah svých o opravu celé university, obrátil péči svou ke škole u kostela sv. Jindřicha, v jehož osadě bydlel, což mu od soudruhův universitních dosti těžce váženo. Mimo to netajil se s nespokojeností svou se statutem děkanským a rektorským, jakož i s příliš častým odbýváním zkoušek a promocí. Větší zármutek dolehl naň nebezpečným onemocněním synovým. Upadl v chorobu, kteráž jej řeči téměř zbavila, že se z rektorství chtěl poděkovati. Domluvami professorův dal se nicméně pohnouti, aby až do sv. Jiří příštího roku vytrval. Doby této dlouho nepřečkal; zemřelť 23. června 1613 i pochován u kostela sv. Jindřicha (St. Un. 220 a 225). Erbem a přídomkem „z Rysenpachu“ obdařen před 1580.

1. Henr Rantzowia Regiment zdraví. V Pr. 1587 (IV. 889). U výtahu vydán 1786 péčí F. Procházky. Ded. Václavovi Budovci z Budova (ČČM. 1863, 348).

2. Minucí na r. 1589 (Palacký v ČČM. 1829, I. 58). Ded. Hynkovi Brtnickému z Waldšteina, hejtmanu a nejv. sudímu m. moravského.

3. Kalendář hvězdářský k l. 1590 a 1591 (IV. 773). L. 1590 ded. Petru Voku z Rožmberka, 1591 raddě města Písku. Širší zpráva v ČČM. 1862, 306.

4. Apotéka domácí, společně s Veleslavinou vydaná, 1595, pak 1602, 1620 (IV. 890).

5. Herbář neb bylinář Dr. P. O. Mathiola, přehlednutý skrze Joach. Kameraria, v Normberce lékaře. Z něm. přel. od A. Hubera a D. Adama z Veleslavína. V Pr. 1596 (IV. 876). Ded. Petru Vokovi z Rožmberka a Adamovi z Hradce. Srov. Šternberg Pflanzenkude in Böhmen II. 102—120.

Huberin viz **Uberinus Sylvius.**

Hubka z Lilienthalu Augustin, kněz katolický, 1684 v Pr. vydal spis rozjímací „Jiskry milosti boží“ (V. 1441).

Hübner J. za XVII. věku šestnáctiletou prací sestavil slovník latinsko-český s nákresem české mluvnice. Rkp. ve třech kvartantech u kn. Jana Vlčka, překladatele Iliady (V. 59).

Humpolec z Prostiboře a na Lochovicích Oldřich, potomek patrické rodiny pražské, 1520 stal se bakalářem a 1522 mistrem svob. umění (LD. II. 270 a 273). L. 1530 byl písařem soudu komorního a 1545 povýšen za místopísaře. V nepokojných dobách 1547 králi velmi platné služby konal, zvláště v Praze samé, přimlouvaje Pražanům po bitvě mühlberské, aby se Ferdinandovi I. na milost a nemilost podali, že král i na ně bude milostiv. Rovněž dovedl při Janovi z Pernštejna, že se oddělil od stavův (Tieftrunk 185, 246—258). Od 1548 spolu s několika jinými znalci pracoval o napravení zřízení zemského. Redakce tato 1. října 1549 od sněmu byla přijata a do desk vložena. Odměnou za práci, kterou při tom měl, dáno mu privilegium, aby zřízení to po deset let nikdo jiný kromě něho netiskl. Oldřich zemřel 1552; toho zajisté již roku v místopísařství za nástupce měl Petra Dobřenského (Pal. Přehl. souč.).

Práva a zřízení zemská království českého. V Pr. 1550 u Kosořského (IV. 916).

Humpolecký Osovec z Rybenska Jan Jiří, potomek vládycké rodiny Kožkův H., původně v Čáslavsku a Chrudimsku osedlé, a syn Václava († 1591 v Bystřici pod Pernštejnem). Nabyv za mládí literního vzdělání, odebral se podle spůsobu tehdejšího do ciziny na zkušenou. Po návratu svém spravoval od 1598 panství velko mezeřické ve službě Ladislava Berky, až mu tento vyjednal úřad menšího písaře při menším právu zemském v Brně. L. 1612 stal se místopísařem zemským, 1612—19 zastupoval nejv. písaře. L. 1616 potvrdil mu cís.

Matyáš starožitný stav vládycký a dovolil, aby se on psáti mohl *H. Osovec z R.* V hnutích 1618—20 zůstal co katolík věren domu rakouskému. Jednou byl v nebezpečenství života. Odváživ se do schůze nějaké odpořilých obyvatelův, vyzrazen byl od měšťana brněnského Havla Raučského, a jen rychlým útěkem uchránil se, aby nebyl vyhozen z okna (D'Elvert Ref. 220). Od 1621 sloužil co prokurator královský. Jan Jiří byl opatrný hospodář; držel zajisté Osovou, Rojetín, Malostovice, Víckov, jakož i dvory a domy v Mezeřící a j. Z manželství svého s Johankou Řisnickou z Řisnic měl dva syny, Václava Mikuláše, kanovníka olomouckého, an zemřel 1643 v Tovačově, byv tam od Švedů vězen, a Zigmunda (D'Elvert Nachtr. 251, Rybička v N. Sl. III. a v Pam. 1863, 357).

1. Sbírka půhonův a nálezův z desk brněnských od l. 1406—1598, kterou l. 1600 sestavovati počal. Rkp. v Museu moravském (D'Elvert LG. 265).

2. Extrakt ze všech registrův zemských půhonův, nálezův a pamětí moravských z l. 1406—1598. V klášteře rejhradském (ib. 484).

3. Rozličné paměti a naučení v m. moravském od 1535—56 a 1555—85. Rkp. tamtéž (ib.).

4. Generalní registratura brněnských a olomouckých půhonův a nálezův z l. 1405—1595. Tamtéž (ib).

5. Codex Humpoleckyanus, chovaný druhdy u zem. soudu brněnského, nyní v archivu města Brna, zavírá v sobě výňatky z kroniky třebičské (ib. 15, 55).

Hus Jan z Husince, nar. 1369, studie od mládí konal v Praze. Tam s soudruhy svými chodíval zpívat vigilie, a jednou při maškarádách, které se až do zápovědi arcibiskupa Jana z Jenštejna (1379—96) provozovaly v kostelích, byl i „kraboškou.“ Takét prý, jak sám dí, „dokud byl mladý v letech a v rozumu, býval z té rubriky bláznivé, ale když mu dal Pán Buoh poznánie v písmě, již tu rubriku vymazal.“ (Sebr. Sp. I. 302 a 307). Tato proměna mysli záhy se objevovala. R. 1392, když za milostivého léta k vůli odpustkům chodili v processích, připojil se k poutníkům na Vyšehrad a vykonav tam zpověď, oféroval poslední čtyry groše, že několik dni zůstal o suché chleba partece. Rok potom stal se bakalářem a 1396 mistrem svob. um.; 1394 podstoupil i zkoušku o bakalářství sv. písma. L. 1398 začal působiti na fakultě artistské (LD. I. 287, 309 a 336). Již tehdá s zvláštní zálibou obíral se s filosofickými spisy Jana Wiklefa, ano sám si rychlým pérem učinil přepis traktátův De individuatione tem-

poris et instantis, De ideis, De materia et forma, De veris universalibus Rukopis jeho, dopsaný 1398 in die s. Hieronymi Slavi, podnes se chová v bibliothece stockholmské. Zajímavé jsou české v něm připisky, jako k. p. „Bóh daj Wiklefovi nebeské královstvie“, anebo: „Ó Wiklef, Wiklef, nejednomu ty hlavu zvikleš!“ (ČČM. 1851. II. 81, Dudík Schw. R. 198 sld. *). L. 1399 první měl o náuky anglického reformátora hádku na faře u sv. Michala. V říjnu 1401 zvolen děkanem své fakulty, a t. m. 1402 rektorem university, kteréžto úřady se tehdá zastávaly polouletně, od sv. Havla do sv. Jiří. Vysvěcen byv na kněžství 1400, podle starého podání, v Roudnici, v březnu 1402 ustanoven za kazatele při kapli betlemské. Z důchodu toho 1405 platil 6 gr. desátku papežského (Tomek Reg. dec. pap. 26). L. 1402 přinešeny Jeronýmem do Prahy theologické traktáty Wiklefovy, i takové jimi mezi učenci vzniklo pohnutí, že 28. máje 1403 svolána všecka universita, aby o 45 artikulích, církevně závadných, učiněn byl nález vůbec závazný. Přes odpor některých, zejména i Husa, kterýž popíral správnost výběru a výpisu, rozhodlo se většinou hlasův, aby nikdo, ať veřejně, ať soukromí, artikulův těch nevyznával, nekázal, ani zastával (Doc. 327). Tím se tehdá věc odbyla. Hus jednoměrně pokračoval v činnosti své co kněz i učitel, bezúhonným mravem a horlivostí v povolání pořád větší nabývaje vážnosti a přízně. L. 1404 připravoval k smrti a k pokání pohnul loupežného rytíře, Mikše Zúle z Ostředka (St. l. 9). Asi touž dobou se vedle kaple betlemské, patrně pod vedením jeho, utvořila družina panen, kteréž se o své ujmě a bez slibův klášterních oddaly životu pobožnému. První, zdá se, byla Tomáše Štítného dcera Anežka 1401. K ní přidružily se Kateřina z Pasovar, Střezka z Čejkovic, Kunka z Wartemberka, Mareta z Ostrého a j. (Tomek v ČČM. 1864 a Zákl. Prahy I. 82). Jim nepochybně svědčil Husův list „klášternicím“; rovněž tuším pro ně sepsána i „Dcerka.“ L. 1415 v čele panen betlemských byla Petra, kterou Hus v červnu t. r. napomínal k setrvání „při pravdě“ a spolu s Dórou a celou čeledí (tota familia) vzkazoval pozdravovati. I Kateřina Husova,

*) Slova tato i v líčení pře proti Husovi nabyla jakés vážnosti (Doc. 168 a 177).

tam zmiňovaná, snad sestra Mr. Janova, též mezi ně patřila. (Doc. 101 a 120). S arcibiskupem Zbyňkem Zajícem z Hazmburka žil Hus v důvěrném přátelství, ano měl od něho uloženo, aby mu, kdykoli v církevní správě shledá co scestného, ústně nebo písemně návěští o tom dal (ib. 3). Když se do divotvorného místa v Brandenbursku, Vülseňáku*), začali z Čech táhnouti poutníci, kázal Zbyněk skrze Husa samotřetího věc vyšetřiti a na základě podané zprávy pouti zapověděl. Podobně překaženy pokusy zázračnické v Mnich. Hradišti a na hoře Blaníku. I o synodách řečníval Hus k duchovenstvu; naposledy 15. října 1407. Neméně u královského dvora rád byl viděn, ano královna Žofie vyvolila si jej svým zpovědlníkem a druhdy i do Betlema k jeho kázaním zajížděla. Vedle této mnohonásobné činnosti dovedl si vždy ušetřiti prázdně k pracem slovesným. Latinské traktáty De corpore Christi, De omni sanguine Christi glorificato, De officiis sacerdotum, De arguendo clero pro concione, Commentarius in IV libros sententiarum Petri Lombardi pocházejí z doby této. I první české spisy své tehdá sepsal: Výklad písně Šalomounovy, oboji Zrcadlo hříšných, Devět kusův zlatých, O sedmi smrtedlných hříších. — Mezitím kvas idejí Wiklefových nepřestával kynouti, tak že se, zvláště původstvím Jeronýmovým, začala o Čechách šířiti pověst kacířstva. Král Václav IV., míně to přetrhnouti, spůsobil, že se mistři národu českého 20. máje 1408 sešli u Černé Růže k obnovenému zamítnutí 45 artikulův. Rovněž mezi kněžstvem vynikal duch novotářský, že se arcibiskup viděl nucena k přísnosti. Nález jeho nad kn. Mikulášem z Velenovic, řečeným Abraham, první zavdal příčinu k roztržce mezi ním i Husem, na kteréhož samého v pros. 1408 faráři pražští podali žalobu pro spůsob, jak o nich mluvil s kazatelny. K tomu přistoupilo trojpapežství a z toho vzešlé zmatky ve vrchní správě církevní. V Čechách se arcibiskup a většina mistrů drželi Řehoře XII., král pak jednomyslně se dvorem francouzským stál na tom, aby do rozhodnutí sboru pisanského k voleným papežům zachována byla neutralita. Žádal toho i na učení pražském. Tu však nastala příkrá neshoda mezi národem českým a národy cizími. Tito

*) Welsenag, nyní Wilsnak, je název polabsko-slovanský, odvozený od vülsa = olše; tudíž Olšenják, Olešňák.

Řehoře XII. opustiti nechtěli, kdežto Čechové ochotně povolovali žádosti králově. Češi na neshodě této začali stavěti naděje i dáleji sahající. Doufalit, že se nyní podaří přiměti krále k spravedlivějšímu rozdělení hlasův a prebend na universitě. Hus, pobádán od Mr. Ondřeje z Brodu a Jana Eliae, jal se soukromě o to jednati s milci královými, jmenovitě s pisařem urbury kutnohorské, Mr. Mikulášem Augustini (Tomek Pr. Sitzb. 1860. II). Počátkem 1409 zavítalo k Václavovi IV. do Kutné Hory slavné poselství dvoru francouzského i sboru kardinálův. Povolán tam rektor i mistři učení pražského. Při slyšení, k němuž u krále byli připuštěni, Václav IV. zástupce tří národův cizozemských oslovil přívětivou řečí, slibuje jim, že je chce chrániti při právech jejich, na Husa pak hněvivě se osopil, hroze mu hranicí, ač nepřestane-li zemi uváděti v pověst kacířskou (Doc. 282). Tím naděje Čechův rázem zplaněly. Hus tak byl sklíčen, že, sotva dojel do Prahy, těžkou nemocí ulehl. Zatím, mimo všecko nadání, král mysl proměnil. Jak náhle zvěděl, že jediné cizí mistři jemu odporují, hned byl hotov ztrestati odpor jejich přeměnou hlasův. Ještě téhož dne (18. led. 1409) podepsal dekret, aby Čechové měli tři hlasy, cizozemci pak jen jeden, podle vzoru universit pařížské a vlaských (ib. 347. Th. Held Tentamen historicum 1827. Palacký Hussitismus und Höfler 92 sld.). Neočekávané rozhodnutí královo v Praze rozdílně přijato. Strana česká jásala. Hus, brzo se zotaviv, vyzýval mládež, aby děkovali zvláště Mikulášovi Augustini, že prosbám českým u krále zjednal vrch. Z německé pak strany pršely výčitky na Husa, on že kacířství káže, on že Němce vypudil z Prahy, až se odhodlal veřejně vinu, v tom jemu dávanou, s sebe svésti a mimo to sepsati zvláštní obranu dekretu královského (Doc. 353—363). Faráři pražští, jejichž loňská žaloba zůstala nevyřízenou, ze stížností německých vzali si příčinu, aby ji, rozšířenou novými stesky, obnovili. Nyní arcibiskup nařídil vyšetřování, odevzdav je professorovi theologie, Mr. Mářikovi Rvačce. Hus odvětil stížností, přímo k papeži Alexandrovi V. podanou, následkem čehož Zbyněk pohnán před stolici apoštolskou. Ale již 20. pros. půhon zdvižen, a arcibiskupovi dána plná moc, aby proti učení Wiklefovu postupoval a kázaní kromě far a klášterův zakázal. Dne 16. června 1410 vynešen nález, aby všecky knihy Wiklefovy,

hž do 200 svazkův arcibiskupovi odevzdáno, byly spáleny; roveň vydána zápověd kázaní v kaplích (ib. 378). Univera se proti zničení spisů Wiklefových ovšem ohrazovala, Hus k sám odvolal se k novému papeži Janu XXIII. (ib. 386 l.). Nicméně 16. července bylo v nádvoří arcibiskupském álení vykonáno; dva dni potom vyřčena i kletba na Husa a toryše jeho. Proti tomu Hus, Jakoubek, Prokop z Plzně, lislav z Wartemberka a Šimon z Tišňova ohlásili, že ve ech od 27. července do 6. srpna proti arcibiskupovi veřejně jiti budou spisy Wiklefovy (ib. 399). Lid se počal jitřiti. zývaly se po ulicích pražských hanlivé písně i na Zbyňka i Husa, a skutečné již výtržnosti páchány. V Římě odvolání isovo odevzdáno kardinálovi Otě z Kolonny, kterýž postup cibiskupův úplně schválil, ano Husa k osobnímu stání do ima pohnal (ib. 401). Tu se vkládati jal král, žádaje, aby l půhonu bylo puštěno a do Prahy aby poslán byl legát pažský k opatření pravého stavu věcí. I královna a panstvo k žádosti králově připojili (ib. 409 a 422). Kroky tyto neěly jiného účinku, nežli že v Římě vedení soudní do jiných ikou přenešeno; výrokem Kolonnovým nikterak nehýbáno. rcibiskup 15. března 1411 vůbec prohlásiti kázal kletbu na usa, a když zůstávala bez účinku, zastaveny služby boží i zdávání svátostí po celém městě. Ale i to hrubě nepomohlo, o král dal se strhnouti k ostrým krokům proti kněžím i cibiskupovi. Dne 6. července stalo se sice narovnání skrze zsudí, po kterém Hus 1. září v kolleji Karlově před dvěma táři učinil vyznání víry, a napsav je vlastní rukou, s dotvrním mistrův a pod jich pečetmi poslal je do Říma (Vyznání rných Čechův v Proch. Miscell. 330. Jgm. III. 135). Leč poklid n zjednaný nepřetrval příštího jara. Hus utišení tehdejšího il k provedení zámyslu literárního, totiž k sepsaní nové soustavy pravopisné. Počátkem 1412 složil Provázek třípramený pak začal psáti Výklad na páteře, jejž 10. list. dovršil. Nicně nescházelo hádek; v září 1411 měl disputaci o nauky iklefovy s Angličanem Mr. Janem Stokesem (ib. 447). V ji 1412 přinešeny do Prahy papežské bully o odpustcích, i i se za ně veřejně sbírati dávky. Proti tomu postavil Hus a obec lidu šla za ním; ale nejedni z posavadních rných přátel, jako Štěpán z Pálče a Stanislav ze Znojma,

odloučili se od něho. Faráři pražští zaslali žaloby do Říma, viníce Husa mimo jiné, že odpor svůj proti odpustkům šíří i rozesíláním spisův po Čechách, Moravě, Polsku a Uhrách (ib. 461). V Praze jevily se úkazy pořád hrozebnější. Radda staroměstská, chtíc bouři zastaviti, oleje přilila k ohni stětím tří mládenců, kteří kazatelům o odpustcích v kostele odmlouvali. Hus pochoval je v Betlemě jako mučedlníky (11. července), ale vyzývačným tím skutkem obecnou pozornost takovou měrou obrátil na sebe, že mu nezbylo, než odejíti na čas z Prahy 15. července. Teprv 6. srpna mohl se zase navrátiti (ib. 737). Tu přikročeno v Římě k prostředku nejzazšímu. Kardinál Petr od sv. Angela vynesl nad Husem kletbu nejvyšší; zároveň vydán rozkaz, aby kaple betlemská byla zbořena (ib. 461 sld.). Z toho nové rozmíšky v Praze. Dne 2. října skutečně učiněn pokus o rozkotání Betlema. Tu Husa došlo pokynutí od krále, aby opustil město. Vydav, ještě tuším z Prahy, appellaci svou „od nálezův papeže římského k Ježíši Kristu co soudci nejvyššímu“ (ib. 464), odebral se do krajiny, která za nedlouho se stala dějištěm nejryčnějších jeho posobníkův. Pod ochranou Jana st. z Ústí Sezemova žil tam střídavě na Ústí a na Kozím Hrádku v okolí nynějšího Tábora. Chodě po městech i vsech, po polích a hradech, jal se kázati lidu, jenž se pěšky, jízdmo i vozmo, kudyž se koliv obrátil, valem za ním hrnul. Zvláště kde zvěděl posvícení neb který sňatek, tam jel. U Kozího Hrádku nejoblíbenější mu bylo shromáždiště „pod lipú v lese“ (Sebr. sp. III. 241, St. let. 29). Po smrti ochránce svého přestěhoval se, asi v srpnu 1414, na Krakovec k Jindřichovi Lefli z Lažan. Odtud i odonud zajíždíval čas po čase do Prahy, a kratčeji déleji tam pobýval. Jmenovitě zůstával v Praze od vánoc 1413 do konce dubna 1414 (ib. II. 206), pak počátkem června 1414 (ib. III. 240). Nadto účastnil se věcí pražských hojným dopisováním, ano s Ondřejem z Brodu dal se i v písemnou rozepři. Pálčovi a Stan. ze Znojma odpověděl latinskými traktáty. Z Ústí 1413 zástupci svému v kazatelství betlemském, Mr. Havlíkovi, poslal krátké naučení o šesti bludích, což k rozkazu jeho na stěny kapelní napsáno (Zákl. Pr. I. 82). Na Kozím Hrádku sepsal hlavní své dílo latinské De ecclesia. Nejvíce však obíral se spisováním českým. První spis, jejž

za pohostinství jihočeského přivedl k místu, byl traktát o svatokupectví (dok. na hromnice 1413). Potom dal se v sepisování Postilly, kterou 18. října t. r. ukončil, sepsav mezitím několik kázaní zvláštních. Za pobytu v Praze, 6. června 1414, dovršil výklad na nápisy v kapli betlemské o šesti bludích. V Ústí Sezemově 26. června dokončil Jádro učení křesťanského. Mimo to náleží do této doby Dcerka a traktát o odúmrtech. Přestěhovav se na Krakovec, sepsal jediné, pokud nyní vědomo, list ku knězi, kterýž, dav se za kuchmistra k panu Ctiborovi, Husovi vzkázal, žeť „horší jest než který ďábel“ (Sebr. sp. III. 241). Leč nedlouhý byl tamní Husův pobyt, a vyplněn jinými pracemi. Již v létě r. 1413 začalo se jednati o svolání obecného koncilia a koncem října 1413 zůstali papež i král Zigmund na tom, aby se 1. listopadu 1414 shromáždilo v Kostnici. Jedním z předních úkolů církevního sboru bylo potlačení náuky Wiklefovy a Husovy. Zigmund asi polou srpna 1414 skrze Mikše Divokého vyzval Husa, aby se ku koncilii najíti dal, načež tento ihned ochotu svou přiřekl a bez odkladu se k tomu strojiti jal. Především rozeslal a rozlépal listy (26. srp.), vyzývaje, ať každý v celé zemi české, jenž by do něho věděl které kacířství, provede to naň před arcibiskupem. Když pak se žádný o to proti němu nepostavil, ohlásil druhým listem, na dvéře dvoru králova přilepeným (30. srp.), že chce státi „v Konstanci na prohlášeném sboru“, vyzývaje odpůrce své, aby před papežem a sborem vedli naň žalobu. Hned nato (1. září) opětně psal Zigmundovi, o opatření prose, aby nebyl souzen podtají (Doc. 66 sld.). V Praze počátkem října napsal poslední svou vůli (ib. 73), odevzdav ji do rukou oblíbeného žáka svého, Mr. Martina z Volyně*), i rozloučil se se všemi posluchači a přátely psaním srdečným (ib. 71). Potom se odebral na Krakovec, a odtud 11. října 1414 v průvodu Václava z Dubé, Jana z Chlumu, Mr. Jana Kardinála z Reinšteina, Petra z Mladenovic a jiných Čechův na cestu se dal. Jeli přes Plzeň, Tachov, Pernavu, Neustadt, Weiden, Sulcbach (kde právě držán byl landrecht), Hersbruck,

*) Martin z Volyně stal se 1409 bakalářem, 1412 mistrem svob. um., načež 1414 na fakultě artistské působiti počal. V pamětech universitních jmenuje se naposledy 1417 (LD. I. 404, 419, 429, 445).

Lauf a Normberk (19. října). Z Normberka oddělil se V. z Dubé, jeda za králem na Reyn o slíbený Husovi průvodní list. Do Kostnice Hus přibyl 3. listopadu, a teprv na pozejtří dostavil se pán z Dubé s dotčeným listem. Dne 9. zdvižena na čas kletba papežova nad ním. Teprv 28. předveden před papeže a kardinály, ale zároveň i uvězen v domě jednoho z kanovníků kostnických. Odtud 6. pros. odveden do kláštera dominikanského, kde pro nezdravost bytu po několika nedělích nebezpečně se rozstonal na horečku, načež 8. led. 1415 přestěhován do bytu zdravějšího. Dne 24. března po útěku Jana XXIII. odvezen na zámek biskupa kostnického Gottlieben u jezera; tu zůstal, až jej počátkem června převedli do kláštera minoritův. Konečně 5. 7. a 8. června předsevzat s ním veřejný výslech, 23. odsouzeny všecky spisy jeho k ohni, 6. července pak nad ním samým odsudek vynešen a téhož dne i vykonán. V žaláři neustal pracovati. Jmenovitě několik stručných traktátův latinských tam sepsáno (Doc. 254 sld.). S přátely v Kostnici a v Čechách stále si dopisoval. Poslední listy, jimiž se loučil s Václavem z Dubé a s přátely pražskými, datovány sou 29. června 1415. Liber viaticus č. breviář Husův dostal se darem falckraběte rýnského klášteru augustinskému v Ingelheimu, jejž Karel IV. obnoviv českými řeholníky osadil (Hanuš Quellenkunde 27). — Latinské spisy Husovy vydány ve třech sbírkách, t. z části: De anatomia Antichristi bez r. a m. (u Ott. Braunfelsa v Strassburku 1521) v pěti dílcích, úplně: Historia et monumenta Joan. Hussi v Normberku u J. Montana a Ulr. Neubera 1558 fol. ve dvou dílech, pak Historia et monumenta J. Hus et Hieronymi Pragensis v Normberku 1715, též ve dvou dílech. O spisech českých zachoval se seznam v jednom rkp. musejním z XVI. věku, otištěný u Erbena (Sebr. sp. III. 318). Jiný pramen jest spis, který 1575 k rozkazu stavův na dokázaní, že konfessí česká ne ve všech artikulích z augspurské aneb nějaké cizí konfessí vzata jest, sepsán a v Martiniově Obraně 97—105 otištěn byl: „Patrní důvodové z starých sněmův a z učení předkův našich pod obojí“ (IV. 1296), kdež o jednotlivých náukách uvedeny doklady ze sněmův duchovních 1417, 1421, 1524, 1534, nejčastější pak ze spisův Husových, a sice dílem z českých rukopisných, dílem z latinských dle vyd. normberského 1558. Ko-

niáš, který vědomosti své o literatuře Husovské *jen* ze spisu toho čerpal, všecky tam citované knihy položil za české (Klíč 66 sld.). Omylem tím zavedl i Jungmanna, jenž latinské spisy: O poznání a milování Boha, O jednotě církve a Odpověd na otázku, co jest to věřiti (III. 608), O pravé povinnosti kněžské (mylně: člověka) a O zkáze pocházející z ustanovení lidských (III. 873), kázaní o vysvětlení víry o Pánu Bohu a Trojici svaté (III. 841) zapsal tak, jakoby jazykem českým folio bez r. a m. byly tištěny. Totéž platí o Výkladu na 1. kanoniku sv. Petra (III. 812). Sebrané české spisy Husovy ve třech dílech vydal K. J. Erben (v Pr. 1865—1868). Přitom vzácná rozprava Erbenova: O spisech českých Mr. J. Husi a o jich nynějších pramenech (III. 317). Listy Husovy a písemnosti jeho se dotýkající uveřejnil Palacký ve sborníku: Documenta Mr. J. Hus vitam, doctrinam, causam illustrantia (Pr. 1869), obé nákladem Fr. Tempského.

1. Výklad piesniček Šalomúnových. Rkp. 1448 u Jungmanna (III. 812).

2. Zrcadlo člověka hřiešného větší. Rkp. v Č. Museum 1418, v univ. bibl. pražské 1469. Tištěno v Ml. Boleslavi 1547 u Václ. Austského*). Erben klade dílo to asi k 1612 pro některé narážky, které se v rkp. 1418 nacházejí, ale 1469 scházejí; nám se narážky ty nevidí býti takové, aby se jim k vůli spis položiti nemohl před 1412 (III. 608). Rkp. 1418 oddán paní Katryně z Skočce (nyní Skočice u Lužan).

3. Zrcadlo hřiešníka menší. Rkp. 1469 v un. bibl. pražské (ib.). Při tom O potupení světa.

4. Devět kusóv zlatých. Rkp. v bibl. pařížské z pol. XV. věku a v mikulovské z konce t. v. (Dudík 42). Tišt. při Postille normberské (ib.).

5. O sedmi smrtedlných hřiešiech. Při Postille normberské (ib.).

6. O psání českém čtenami latinskými. Přepis v Křížově Manuálu v Třeboni (III. 1). Vydáno od A. V. Šembery v Miklošičově Slav. Bibl. II. 1858. Že traktát ten dopsán in die Leonhardi l. 1411, souditi lze z toho, že Hus ve Výkladu na páteře, jejž 10. list. 1412 dokonal, o svém způsobu psaní mluví jakožto o zařízení novém, jemuž písaři ještě nebyli přivykli (Sp. I. 359). Při tom Abeceda, která se i v jiných spisech nalezá a 1547 při Slabikáři v Prostějově tištěna byla.

7. Provázek třípramený z víry, lásky, naděje. 1412. V Pr. 1545 (III. 608) vydán P. Bydžovským.

8. Výklad na pateře č. Výklad viery, desatera božieho přikázanie a modlitby Páně. 1412. Rkp. 1440 v bibl. Gerstorfské v Budišíně, jiný v Mi-

*) Zrcadlo hřiešných v rkp. mikulovském z konce XV. věku (Dudík 42) není dílo Husovo, nébrž Štítného.

kulově z druhé pol. XV. věku (Dudík 36). Výklad na 2. přikázaní při rkp. un. bibl. pražské Postilly Rokycanovy (Hanslik 623). Tišt. v Pr. 1520 péčí Konáčovou (III. 812). Jungmann i Erben na váhách jsou, zdali „Obecné všech křesťanův naučení“, ježto od Václ. Šturma uvozováno, totožné jest s „Výkladem.“ Pochybnost tato mizí, jelikož „Obecné naučení“ (IV. 1229 a 1487) není než katechismus bratrský, v Litomyšli 1535 poprvé, a potom opětně, vydaný. (Srovnej Blah. hist. 207).

9. Menší výklad na páteře, v týchž rkp., pak v rkp. musejním 1418 a j.

10. O svatokupectví 1413. Rkp. v bibl. Gersdorfské v Budišíně z konce XV. věku (III. 608).

11. Postilla 1413. Rkp. rukou Zigmunda z Domažlic 1414 v Č. Museum; jiný rkp. v univ. bibl. pražské (XVII. A. 11), mylně za autograf Husův pokládaný, z pol. XV. věku a třetí z též asi doby (XVII. B. 13); čtvrtý v bibl. Gersdorfské v Budišině 1440; pátý v Normberce v městské bibl. 1443—53; dva druhdy v bibl. královny Kristiny (Dudík Schw. R. 87 a 89) a jeden 1695 byl v bibl. stockholmské (ib. 117). Tištěna v Normberce 1563 a 1592, v Praze (u Melantricha) 1564 (III. 835).

12. Kázaní na den památky těla božího, 22. června 1413. Rkp. v Č. Museum 1418. Tištěno v Pr. 1545 P. Bydžovským a při Postille normberské (III. 841).

13. Kázaní o člověku, který stupoval do Jerusaléma (III. 842). Tišt. při Postille normberské.

14. Kázaní o umučení pána našeho Ježíše Krista (III. 841). V rkp. Martina Bubly v bibl. stockholmské (ČČM. 1851. II. 75).

15. O brání odúmrtí neb nápadóv odumrlých věcí. Rkp. víd. dvorské bibliotheky 1444, v Třeboni 1486. Tištěno při postille normberské a při Veleslavínově „Hospodáři“ 1587 (III. 608).

16. O šesti bludích 1414. Rkp. v Č. Museum Zigm. z Domažlic, v dvorské bibl. vídenské, v bibl. Gersdorfské v Budišíně (kde i 8.) a u křižovníků v Praze 1472. Tišt. v Litomyšli 1510 a při Postille normberské (ib.).

17. O poznání cesty pravé k spasení, spis vůbec „Dcerka“ řečený. Rkp. Zigm. z Domažlic 1414 v Č. Museum, jiný tamtéž z pol. XV. věku, pak v Mikulově z konce t. v. (Dudík 42). Tištěn péčí V. Hanky v Pr. 1825 (III. 873).

18. O manželství. Rkp. dvorské knihovny vídenské. Tiskem vydán od Cadaverosa 1594 (III. 608 a IV. 1470) a při Postille. Začátek, zdá se, jakoby přeložen byl z latiny. Spis 1415 v žaláři učiněný latině jest i kratší i jiného obsahu.

19. Jádro učení křesťanského 1414. Rkp. v univ. bibl. pražské 1469, v dvorské ve Vídni (kde i 15 a 18), v bibl. Gerštorfské v Budišíně.

20. Mravná naučení. Rkp. dvorské bibl. vídenské (kde i 15 sld.). Tištěna od Šembery v Sl. Bibl. II. 192.

21. Knížky proti knězi kuchmistrovi 1414. Tišt. v Litomyšli 1509 (II. 152).

22. Písně: Vstal jest Bóh z mrtvých svú mocí. Navštěv nás Kriste žádúcí (v kancionále táborském. Pam. 1873, 827). Jezu Kriste štědrý kněže (v kanc. bratrském a text o 7 slok delší v táborském ib.). Ježíš božská múdrosť a Živý chlebe (v kanc. bratr.). Tu po smrti my shledáme, panu Škopkovi. (Doc. 112), pak Ó spasiteli Ježíši (v písních Martinia. Obr. 436).

23. Listy: Pannám u Betlema (III. 873). Že jim, a ne nějakým „klášternicím" psán, vysvitá již z napomenutí, aby Krista neopúštěli pro jiného hřiešného. List soudcům zemským 1611; Plzenským 1412, Pražanům t. r. v listop.; synodě pražské 1413; opět Pražanům, intimace 26. a 30. srpna, přátelům na rozloučenou poč. října, věrným bratřím a sestrám 16. listop. 1414; opět Pražanům 19. ledna, dva Jindř. Škopkovi z Dubé, všechněm věrným Čechům 10. 24. 26. a 27. června, Václavovi z Dubé a přátelům v Čechách 29. června 1415 (Doc. 7—147, Jungm. III. 135 a 609).

Spis, jenž podle vší podobnosti Husův:

24. Katechismus. Rkp. vídenské bibl. dvorské (Doc. 703).

Spisy ztracené:

25. Výklad menší obzvlášť na páteře, rozdílný od 9. (III. 812).

26. O víře, jejie článciech a stránkách cierkve svaté. Srov. O vieře v rkp. musejním 1418 (Sebr. Sp. III. 291. Jungm. IV. 608).

27. O panenství list panně Anně (ib.).

28. Kázanie o církvi (ib.).

29. Knihy o modlitbě (ib.).

30. Překlad spisů Wiklefových, na kterém spolu s Mr. Jeronýmem a jinými pracoval. Překlad ten měl Chelčický (Pal. Děj. IV. 1, 408).

Spisy nepravě Husovi připisované:

1. Učení o večeři Páně. V Normberku 1583 (III. 608).

2. Zpráva, jak sněm konstantský o večeři Páně nařídil (III. 609).

3. Proč přijímáme pod dvojím spůsobem. Rkp. mikulovský (Dudík 41, III. 608).

4. List z Konstancí 1415 kn. Havlíkovi, Jakúbkovi a Kobertovi hospodáři, že se má večeří Páně posluhovati dietkám nerozumným. Tišť. 1459 „na archu, bez litery" (Štelcar v ČČM. 1864, 280 a 349, pak Klíč 67).

5. Spis o pravém potupení světa. Rkp. v Mikulově (Dudík 42).

6. Zrcadlo většie, v kterém každý člověk muože spatřiti, co jeho budúcně potkati má. Při Postille normberské.

7. Druhý a třetí díl kázaní v Postille normberské.

8. Písnička nešporní pannám u Betlema (Doc. 8).

9. Páteř dobrých a zlých lidí. Dle Bočka v olom. prý bibliothece (Přid. Jungm. 38).

10. Revise textu biblického (Pal. Děj. III. 1, 143 a Šembera v Děj. řeči a lit. české 37). Že Hus s úpravou písma sv. se nezanášel, načež žádného staršího svědectví není, dokázáno v ČČM. 1864, 386 sld. a 1872, 385 sld. Tudíž ovšem odpadá i domněnka, jakoby předmluva při bibli šafhausské z l. 1450—70 byla složena od Husa.

Spisy Husovy, jinými spisovateli česky vzdělané:
1. Kázaní o Antikristu a šelmě. Přel. Anxigin (III. 841) a
2. Napomenutí kněžstvu. Přel. od téhož.

Husička Jan viz **Facilis.**

z Husince Zigmund obíral se přepisováním. L. 1408—9 přepsal latinský N. Zákon, pak kroniky o Štilfridovi, Bruncvikovi a Jovinianovi (Hanuš Dod. III. 96).

Húska Jan z Uherského Brodu, kněz katolický, farářoval v rodišti svém, zastávaje zároveň arcipryštství břeclavské. Mimo to byl kanovníkem brněnským. L. 1487, pobývaje v Bořitově pod Černou Horou, přeložil Aeneáše Sylvia kroniku českou k žádosti Dobeše a Beneše bratří z Boskovic a z Černé Hory.

Rkp., někdy královny Kristiny švedské, nyní v bibliothéce vatikánské. Palacký Ital. Reise 65, Dudík Iter rom. I. 215.

Huska Martin, příjmím **Loquis,** též **Martínek** a **M. Moravec** zvaný, kněz, jmenuje se ponejprv při založení obce táborské 1419. Zde brzy společně s J. Čapkem působiti počal co původce a šiřitel učení chiliastického. Při schůzi v domě Zmrzlíkově 1420 zřejmě se přiznal k 76 artikulům, ježto Táborům za blud kladeny. Za tehdejšího pobytu v Praze seznámil se i s P. Chelčickým. V lednu 1421 jal se hlásati Z. Řepanského učení o večeři Páně, i do nemalé tím tísně uvedl Biskupce. Oldřich Vavák z Hradce uvězil jej proto, ale on, vyváznuv z vazby, ještě bezohledněji vystupoval s náukou tou. Konečně sám Žižka přijel na Tábor, aby mysli upokojil. Martin před ním pozván byv k hádaní, odhodlal se k odvolání několika článkův. Posobníci jeho učiniti toho odepřeli, načež z rozkazu Žižkova upáleni v Klokotech. Tu Martin strojil se k návratu do Moravy; ale na cestě, v Chrudimi, byl jat od hejtmana tamního, Diviše Bořka, kterýž jej o své ujmě zkoušeti se jal, a když rouhání jeho snésti nemohl, pěstí naň dorážel. Jen prosbou kn. Ambrože z Hradce uchován M. od smrti. Ale i Ambrož, s poučováním nic při něm neprospěv, odvezl jej do Roudnice, kdež k naléhání Žižkovu 21. srpna 1421 upálen.

Několik traktátův k obci písecké. Některá z nich místa zachovala se ve spise Příbramově, jenž i artikule jeho v latinském přehledu zachoval (Pal. Děj. III. 2, 425). Bratří v listu k Rokycanovi osvědčovali se, že zvláště od Martínkových a Biskupcových „traktátův" přívržence své vystříhají (ABr. II. 1).

Hussonius Daniel z Pacova, kněz katolický, sepsal dvanácte historií o sv. pannách Bohu oddaných, kteryžto spis 1630 vydán od Daniele Solnického (V. 1255).

Hussonius Václav z Pacova, kněz podobojí, 1598 v Pr. vydal: Zprávu o večeři Páně (Klíč 161, IV. 1353).

z Hustiřan viz **Rodovský B.**

Hyacinthus a Philippo Nerio viz **Zelinský Jan.**

de Hybla Theodor viz **Bahyl M.**

Hymny viz **Písně církevní.**

Hynek Gottfried, kněz katolický, jenž 1695 vydal spis o Ignaciovi z Lojoly „Nový Cherubin“ (V. 1305).

Hynkonius či **Hynek z Velenova Jan,** Pacovský rodic, studoval v Praze, kdež se 1570 stal bakalářem (LD. II. 403). Básněmi latinskými otevřel si přístup do tovaryšstva poetův, jehož členové byli Kodicill, Koldín, Mitis a j. (Proch. Misc. 420). L. 1575 účastnil se s nimi v básních k uvítání cís. Maximiliana II. Dvě léta potom povolán za městského písaře do Jihlavy. L. 1582 vydal báseň v rozměru elegickém sepsanou: Glatovia urbs ardens ignibus a. 1579, 12. maji (srov. St. Un. 191) a 1595 nákladem Hynka Brtnického z Waldšteina první správnější mapu Moravy. L. 1591 obdařen erbem a přídomkem „z Velenova“. Od Jihlavanův posílán býval na sněm moravský, kdež co hbitý písař platné služby konal. Tak 1594 ustanoven k sepsání sněmovních snešení a listu věřicího vyslaným zemským k císaři (Žerot. Listy I. 24). Na sněmích seznámil se s Karlem z Žerotína, a mezi oběma vyvinulo se vroucí přátelství, jakož z listův Karlových jasně vysvitá. „Vítám Vás, můj zvláště milý pane Jene, vítám Vás po druhé, z dávna žádaný a očekávaný!“ Takových a podobných výrazův pan Karel k němu užívá. Hynkonius Žerotínovi nejen v Jihlavě prospíval, ale nejednou v řízeních jeho i další cesty podnikal (ib. II. 411, III. 88 a j.). V pohnutých dobách od 1608 značně byl činným. L. 1608 posloval k arcikn. Matyášovi. L. 1619 od stavův moravských zvolen za jednoho z direktorův stavu městského a mezi komissaře do legace ke stavům uherským. Po převratu 1620 ovšem podlehl soudu, a 7. list. 1622 života, cti a statku odsouzen (Skala V. 268), ale výrok ten zmírněn na dvouměsíčný žalář a ztrátu polovice statku. Hynkonius

neštěstí toho dlouho nepřečkal. Zemřelt v Jihlavě 28. září 1623 (Rybička v Sl. N.).

Překlad horničího práva z nova upravil a 1589 raddě jihlavské připsal. Rkp. v zemském archivu moravském (IV. 958).

Ch.

Chalupa viz **Tugurinus Duch.**

Chalúpka Samuel, evang. farář v Kebíni, 1657 vydal „zprávu o tom, může-li kněz člověka nesmiřitedlného připustiti k večeři Páně", v Trenčíně u Vodháje (V. 726).

Chambrez Ignác z Holešova, nar. 1752, u otce vzdělal se za malíře. Chtěje očitě seznati památné stavby a díla umělecká, 1776—89 procestoval Moravu, Čechy, Rakousy, Bavory, Švábsko, Švýcary, Elsas a Italii. L. 1793 stal se učitelem kresby na hlavní škole těšinské a 1803 dostal se v témž povolání do Krakova; 1807 přibral i přednášky o stavitelství na tamní škole technické. Později přesazen do Lvova, kdež okolo 1811 zemřel. Literární jeho práce skoro vesměs zůstaly rukopisem. Německý spis v několika dílech: Nachlass eines mährischen Künstlers an seine Söhne, plný dát z oboru umělecké aesthetiky a dějepisu, chová se v brněnském museu. České spisy jeho nalezají se v knihovně fary hranické.

1. Cesta skrz Čechy, Rakousy, Bavory, švábskou, švýcarskou, elsaskou a vlaskou krajinu od r. 1776 až do r. 1789. Čtyry díly ve dvou knihách. První část (cesta po Moravě) tišt. v IX. sv. Schriften der m. sch. hist. Sektion.

2. Krátké opsání začátku francouzské rebellie až do usmrcení krále Ludvíka XVI.

3. Dvě rozpravy o neznabožství a svobodnověrství (D'Elvert Nachtr. 301, 313).

Chanovský Albert, nejstarší syn Jana Chanovského z Dlouhé vsi a na Dořicích, nar. 1581 ve Svirajicích u Horažďovic, 1601 vstoupil do tovaryšstva Ježíšova. Vyučovav po některý čas náukám humanitním v Praze a v Kladsku, poslán byl do Št. Hradce studovat bohosloví. Pak řídil konvikt u sv. Bartoloměje v Praze, vyučuje zároveň mathematice a jazyku hebrejskému. Brzo však odebral se na Moravu missionářovat. L. 1613 působil v Boskovicích, 1615 v Chropyni a v Hole-

šově společně s Drachovským (Wolný I. 2. 3 a 5, 358, 182 a 258). Z Moravy dal se do Čech, kdež 1621 rektorem byl v Krumlově. Ale brzy i této hodnosti se odřekl a šel co missionář do rodné své končiny v Čechách, do Plzenska a Prachenska. V celku po 22 let konal úřad missionářský s bezpříkladnou horlivostí, trpělivě snášeje všecky nesnáze a svízele. Chodě po městech zvonečkem děti svolával k vyučování v náboženství. L. 1625 byl v Kolíně (Pam. 1860, 175). Působením jeho zřízena v Klatovech kollej jesuitská s pěkným kostelem, ve kterémž Chanovský, zemřev 16. dub. 1645, byl pochován. Život Chanovského popsal Jan Tanner, od kteréhož 1659 vydán i spis jeho latinský: Vestigium Bohemiae piae. (Balbin B. d. II. 381. Pelcel Jesuiten).

1. Vavř. Suria Životové svatých. V Pr. 1625 (V. 1249). Jest to dílo od Beskovského rozpočaté a Chanovským dokončené. Náklad na tisk vedl strýc Albertův, Krištof Chanovský. K tomu přidány:

2. Některé kusy o svátosti oltářní (Ungar in Balb. II. 381).

3. Život sv. Františka, v Krumlově 1621 sepsaný, ale netištěný (ib.).

4. Norma vitae christianae, t. j. Zpráva křesťanská. V Pr. 1676 a pak často v Děd. sv. Václava (V. 1112).

Charda Václav viz **Stach Václ.**

z Charvat Matěj viz **Corambus M.**

Charvát Theodorik Václav z Hořic, nar. 7. července 1749, vstoupil do řádu praemonstratského na Strahově 1770 i vysvěcen na kněžství 1777. Na universitě pražské dosáhl mistrství svob. um. a bakalářství theologie. Několik let působil co kazatel a katecheta v Milevsku, uče tam i náukám humanitním, až se 1782 stal farářem v Mikulovicích u Znojma, kdež zemřel 5. máje 1805 (Zprávy D. K. Čermáka ze zápisek Dlabačových).

Řeč o starosti a péči rodičův, a vděčnosti, s kterau jsau rodiče skrz chvalitebného normálního cvičení uvedení v městě Milevsku k sl. kanonii, na hoře Sion neb Strahov nazvané, k dobrodincům zavázáni. V Pr. 1782 (VI. 1986).

z Chebu Jan (Joannes de Egra) 1461 v Týně Horšově přepsal pražská práva městská a nálezy. Rkp. v Č. Museum (Hanka v Rozb. I. 166).

Chelčický Petr z Chelčic rodem, kdež dědičně tuším měl stateček zemanský. Asi 1410 přišel do Prahy i zde několik let žil svému vzdělání. Učených vědomostí mnoho nenabyl; sám zajisté o sobě praví, že jen „malé neb lehké svě-

dectví může o latině vydati“ (Ol. 28); ale vždy tolik uměl, aby porozuměl spisům otcův církevních. Zato vyhledával rozmluv s muži učenými čili, jak on dí, s „věrnými Čechy“, jejichž poučení s neobyčejnou držemností v paměť sobě vštěpoval. Kněh Wiklefových, které tehdá myslemi hýbaly, sám nečetl leč z části; šířeji o obsahu jejich zpraven byl od těch, „kdož v nich čtou“ (ib. 28). Jmenovitě co do kněh dvojích o tělu Kristovu dokládá: „Jakobych je úplně přečetl, tohoť nedím, ale něco málo četl sem. Ale více rozmlouval sem o ně s věrnými Čechy, jako jest byl Mr. Jan Hus, Mr. Jakúbek, ježto sou nad jiné Čechy rozuměli jim“ (ib. 26). Mimo tyto dva muže, zmiňuje se o nejmenovaném „mistru velikém a slavném v učení pražském“, kterýž mu svátost oltářní vykládal podle smyslu katolického (ib. 206). I s farářem J. Protivou měl osobní styky. Že knězem nebyl, vysvitá nejen ze zprávy Br. Lukášovy, ale zvláště z toho, že se v spisech svých staví naproti kněžím jakožto osobám jiného, nežli on byl, stavu. Náležel‘ do počtu „kazatelův světských“, kterých se Milič v kázaních svých na jednom místě důrazně dotýká (ČČM. 1861, 272). Sám Chelčický povahu i povolanost kazatelův těchto vyličuje, klada je nad kněží. „Toliko, prý, ti, kteříž mají dar boží a světlo moudrosti jeho, ukázati mohou pravdu zákona božího skrze vykládaní rozumné a upřímné“ (Ol. 149). Nedostatkův u vzdělání svém dobře si byl vědom, i snažil se, aby je pozdnější prací vyrovnal. „Příliš daleko stojím na zad, pozdě počínaje, stihaje věci minulé“ (Pař. 1). V tom přátelé pražští upřímně mu pomáhali, zvláště mistři betlemští, jako Jakoubek a Martin z Volyně, dávajíce mu výpisy z kněh, o nichž věděli, že by mu byly vděk. I sám opatřoval sobě přepisy traktátů českých. Mr. Matěje z Janova osobně neznal, aniž se v spisech svých výslovně kde k učení jeho vztahuje; ale není pochyby, že mu nebyly nepovědomy. Prostředníkem mu bezpochyby byl Protiva. Od něho přejal zásadu, že „zákon Kristův bez zákonóv lidských přidaných dostatečen založiti i spraviti zde na světě náboženství plné křesťanské“ (Ol. 151), a vystavěl na ní veškerou soustavu svého myšlení. Následování Krista nejvyšším mu bylo pravidlem života křesťanského; jen co se v evangelium nalezá, tomu *prostě* chtěl věřiti, zamítaje ovšem tradici církevní „doktorův a starých svatých“. Tím bě-

hem došel k tomu, že všeliké užívání moci světské, natož pak připuzovací a válečné, odporuje křesťanstvu. V tom zvláště jej utvrdilo i řádění Táborův. V důslednosti své nešetřil nikoho. Mr. Matěje z Janova, Mr. Husa i Jakoubka, rovněž jako římské církevníky vinil, že se stali příčina krve prolévání, že meč vložili v ruce lidu pro náboženství. Když 1419 v říjnu na dotaz Žižkův a Mikulášův z Husince mistři pražští prohlásili, že v jistých okolnostech moci branné užívati sluší, Chelčický utkal o to Mr. Jakoubka v pokoji jeho u Betlema, i ostře se spolu pohádali, až jej mistr pro náhledy jeho „o moci" i kaceřoval. Tytéž hádky opakovaly se na podzim 1420, když císař Zigmund po bitvě vyšehradské od Prahy odjel (Pař. 63). Tehdá sešel se Chelčický i s Martínkem „prorokem táborským", an byl k rozmluvě v domě Zmrzlíkově přijel do Prahy, i měli spolu obšírné hovory o věcech náboženských (Ol. 24). Rozjitřenost myslí v Praze hlasateli míru a pokory brzo přestala býti ynadou, aby tam déleji prodléval. Odebral se do tišího zákampí svého, do Chelčic, aniž by však svazkův s Pražany byl přetrhl. Zanášel se rozjímáním a spisováním, sbíraje kolem sebe kruh přátel a mezi nimi náhledy své plodě. Zejména k „tovaryšům" jeho náležel Jan Kolář z Vitanovic u Ml. Vožice, později tuším i Jan Chelčický, kněz římského svěcení. V Chelčicích té doby hledati sluší počátek „šerých kněží", kteří co „praví prý křesťané a praví následovníci církve prvotní apoštolské k válkám a bouřkám nesvolovali, pro horlivou pobožnost a mravnost všecko trpěli, jako prvotní křesťané, Žižku a sirotky nazývajíce poloubratřími, protože krev vylévali" (Rozm. star. Čecha). Také oblekem zevnitřně se lišili, chodíce v šerých sukních, v kápích s dlouhými cípy a s vrhlíky na hlavě. Dokud ještě trval sbor basilejský a před sjednáním kompaktát, ale již po bitvě lipanské, tedy v době 1434—1436, sepsal Chelčický nejrozsáhlejší z svých děl, *Postillu*, jelikož se ku konci jejím (ned. 23 po sv. Trojici) zmiňuje o prelátích, ježto se v Basilii radí, kterak by překazili kalich, kdežto hned z počátku mluví o ukončení 15leté války domácí. L. 1437—8 jméno jeho vyniká, když vyobcovaný z Prahy Mr. Petr Payne u něho nalezl ho stinného úkrytu (Collin. Vera narr.). Pověst Petrova rostla neustále i není pochyby, že se brzo stal jedním z nejvážnějších

vůdcův náboženských. Sám Rokycana, když po koncilii basilejském žil vně Prahy, v bližší s nim dal se obcování. Jako s Jakoubkem, tak i s Rokycanou rozcházel se Ch. v otázce „o moci světa“. Zdá se, že první krok k výměně myšlének učinil sám Chelčický, od soudruhův svých k tomu byv pobádán. „Věz, že o těch věcech, kteréž-t sem psal, nižádné vůle neměl sem k tomu, než toliko skrze jiných mnohé napomínání“ (Pař. 1). K Rokycanově nato odpovědi napsal asi 1440 repliku, podnes zachovanou, ve které s důkladem hájil uchýlení své od učení mistrova, „protivné jemu věci černidlem mazati chtěje na papír jako ne dětinskému člověku, ale muži silnému ve velikých věcech“. Sporem tím však nepřetrhly se nikterak přátelské obapol poměry. Chelčický osobně s Rokycanou se shledával, s ním širší rozmluvy míval, a jemu i dopisoval. I Rokycana Chelčickému psával. Jedno z psaní jeho, jež Bratří vložiti dali do svého archivu, jedná „o těch lidech, kteříž slovou kněží, proč nic neprospívají“, končíc se dokazováním, že „kdož se více bojí stvoření nežli stvořitele, ten smrtedlně hřeší“, a napomenutím k Chelčickému: „A protož, bratře milý, bojž se ty více Pana Boha nežli lidí“. Velice se podobá, že psaní toto psáno bylo 1443, když pan Ptaček do Kutné Hory svolal sjezd duchovních a světských z Táborska, Žatecka, Písecka a Klatovska k vůli narovnání různic náboženských, a Chelčický, byv ke sjezdu také obeslán, hrubě se tím poděsil, že by „rád byl všecky své spisy pro strach spálil“ (Br. Lukáš v Odpise). Zdali při sjezdu byl či nebyl, o tom zpráv není, ale jisto jest, že od té doby nového nabyl ducha a větší odvahy. Jmenovitě v rozpory se dal s Tábory, ku kterýmž sice z dávna více se klonil než k jiným kněžím, rozcházeje se od nich dogmaticky jen skoro v otázce o transsubstanciaci (Ol. 14). Podnět tentokráte vzešel od samého Biskupce. Po sjezdu kutnohorském zajel tento do Vodňan s kn. Lukášem, i poslavše pro Chelčického, sešli se s ním na rybničné hrázi. „Co slyšíš o nás, kterak my držíme o tělu Kristovu?“ první jich byla otázka, o kteréž se dlouhá rozmluva rozpředla. Po tom po některém čase Biskupec opět poslal o Chelčického, aby přišel k nim na Tábor. Chelčický přijal pozvání. Biskupec s Korandou uvítali jej a hned jej „oba chtěli uviniti tím, že od někoho slyšeli, že by on haněl kn. Jana Žateckého“, učitele

jejich. A když jim řekl, že neví, by tak před kým haněl jeho, tehdy mu velmi chválili život Janův a spisy, z čehož Ch. srozuměl, že jsou spolu jedné vůle a rozumův jedněch. Potom pojal jej B. do své komory, i pokračovali v rozmluvě o svátosti oltářní, Biskupec sedě „mezi ložem a pulpitem, a Ch. před ním na lavici". Ano B. k žádosti Petrově mínění své i sepsal a sepsání to dal jemu; jiných spisův Biskupcových dostal Ch. od těch, kteří s ním „jako čeleď v tovaryšství byli." Kdežto se řeči Biskupcovy dobře líbily Chelčickému, přečta spisy, „jinak nalezl v nich, než B. jemu nejprvé byl vyznal". Toho on snésti nemohl, i napsal o tom traktát, kterým Biskupec hrubě byl uražen, tvrdě, že mu Ch. křivdu učinil „proměniv písma jeho, zujímav některých a druhým přidávaje". Přes spor tento nepřestal Ch. na Tábor přicházeti. Tam jej jeden s jich strany tovaryš zpravil, kterak prý všecky ty rozumy, co jich o těle božím vedou, vzali z dvojích kněh Wiklefových o tělu Kristovu psaných a z Dionysia (Ol. 2, 10 sld., 60). Asi 1445 jal se druhý svůj traktát psáti proti Biskupcovi, ve kterém velmi ostře učení Táborův o transsubstanciací přesuzoval. Brzo po tom přistoupil k spisu svému o obrazu šelmy, kdež, vykládaje 17. kapitolu zjevení sv. Jana, s nemenší příkrostí zaryl se do církve katolické. Porovnávát tu lid světský s „vodami mnohými" a s „krvavou šelmou", duchovníky pak s „ženou, jenž sedí nad mnohými vodami anebo na krvavé šelmě", i zavírá tím, že šelma, stanouc se nevrlá nad ženou, rohy svými ji sbodá a svrhne. Že divohrozný ten spis skládán asi 1446, vysvitá ze zmínky v něm o poutech, které „po Čechách i po Moravě vznikly před čtyřidceti léty". Toť narážka na zázračnické pokusy ve Vülseňáku, na Blaníku a jinde, ježto se 1405 udály, ale arcibiskupem Zbyňkem zastaveny byly (Pal. Děj. III. 1, 68). Nedlouho potom dostal se na faru do Klatov Martin Lupáč, i povedlo se Chelčickému obrátiti jej zcela na svůj smysl. Po rozražení Táborův 1452 vážnost nejen Rokycanova, ale i Chelčického nemálo vzrůstala, zvláště když brzy potom Rokycana, snahami krále Ladislavovými opět z postavení vládnoucího uveden byl v obranné i znovu proti „zavedení" církve římské kázati se jal. Tehdá podle příkladu jednoty na Chelčicích kolem Petra povstalé i jinde počala se

tvořiti bratrstva, při rozviklaném stavu věcí církevních sama berouc radu o to, jak by se v náboženství opatřila pod vedením „šerého kněžstva“. Tak v Divišově pod kn. Jakubem, tak ve Vilémově, ve Vitanovicích a jinde. Ano i někteří z Táborských, přijavše podle náuky Chelčického „pravý smysl víry i o svátostech“, ctnostně žíti počali. Totéž stalo se s některými z Mikulášenské roty a z roty Košatské, „ježto slove nejhorší, ježto hříchův za hřích nemají“. Ale nechybělo ani sporův. Tak jmenovitě mezi Vilémovskými a Chelčickými nastaly nesnáze o základní zásadu Petrovu, „že jest nejlépe tak věřiti v sprostnosti, jakož Pán Ježíš pověděl“, až jedni druhé i bludovali, z sebe obcovali a před Rokycanou o to stávali (ABr. II. 44). Nejznačnější z dotčených bratrství bylo těch, ježto se sstoupili pod Br. Řehořem, sestrencem Rokycanovým. S těmi Chelčičtí záhy vstoupili v bližší spojení. Po 1450 počali jim dodávati spisy Petrovy. Zejména od Jana Koláře dodán jim spis „O obrazu šelmy“, pak „O moci“ (ib. II. 3). Řehořovci, pevně se držíce ještě Rokycany, nemeškali spisy ty jemu předložiti, aby on je prvé četl a jim svůj o nich úsudek dal. Rokycana odpověděl jim nejlepším svědectvím o Chelčickém, anobrž spisy jeho úsilovně jim schvaloval. Totéž činil i Lupáč. Tím pobuzeni, vydali se Řehoř a soudruhové jeho sami do Chelčic, aby osobním obcováním poznali budoucího svého vůdce. Tu pak dotvrdila se obapolná shoda. Chelčický přistoupil 1455—6 k poslednímu tuším dílu, jež z péra jeho vyšlo, k „Síti víry“. Když 1457 Řehořovcům vykázáno sídlo na panství litickém a tam se v krátce zorganizovala Jednota bratrská, připojili se k ní i Chelčičtí. Sám Petr na Liticku nebyl. Jsa již stařec u vysokých letech, nemohl se odvážiti k cestě tak daleké. Nicméně o Bratřích dopisoval si s Rokycanou, v jednom z svých listů dotýkaje se i poměru jejich k Petru Waldenskému (Dudík - Iter. rom. I. 280). Brzo potom, asi 1460, zemřel. O povaze jeho hlavně souditi lze z vlastních jeho spisův. Mimo to máme o něm některé zprávy Br. Lukáše. Byl prý „příliš dlouho hněvivý a mstivý, tak že, s knězem jedním svadiv se, nechtěl mu do smrti odpustiti. Kdož mu v čem na odpor byl, i hned ze jména v knihy haněje zapsal. A někteří tomu chtí, žeby i z jeho příčiny zmořeni byli někteří kněží táborští“ (Odpis 1524).

Srov. Palacký Děj. 1, 408 sld. Gindely GBr. I. 13 sld. a 490. Šafařík v ČČM. 1874.

1. Výklad na čtení sv. Jana v 1. kap. V počátku bíše slovo atd. Rkp., od G. K. psaný v Táboře 1597, v univ. bibl. pražské (III. 830 a 851).

2. (Postilla) Kniha výkladuov spasitedlných na čtenie nedělní celého roku. Seps. 1434—1436. Tišt. folio v Praze, I. díl 1522 a 1529, II. díl 1522, oba po druhé 1532 u P. Severina. (III. 830 a 837, Hanka č. 92, Klíč 121). Výňatek ve Výb. II.

3. Replika Rokycanovi „o náboženství a vieře", psaná asi 1440. Rkp. v Paříži, kde i devět zlatých kusův Husových. Zpráva o něm od Palackého v Bericht an die akad. Commission 1853. Přepis v pozůstalosti Šafaříkově.

4. List knězi Mikulášovi (o očistci a založeném na tom svatokupectví). V témž rkp.

5. Traktát o večeři Páně proti Biskupcovi po 1443 (ztracen).

6. Replika proti témuž o témž předmětu. Seps. asi 1445. Rkp. studijní bibl. olomoucké z XV. věku, nadepsaný „Hagiographa Wikleff", náleževiši někdy Ferdinandu Hoffmannovi sv. p. z Grünpuhelu a z Strechavy na Grevensteině, presidentovi dvorské komory. Ze spisu tohoto vážil onen kněz, kterýž všecko to, co Chelčický psal o Tábořích, vztahoval na Bratří, načež mu odpověděno 1516 od Br. Lukáše (Blah. Hist. 118). Výňatek ve Výb. II. (III. 648, d).

7. Řeč a správa o těle božím. V témž rkp.

8. Řeč o základu zákonův lidských, jmenovitě pak o očistci. V témž rkp.

9. Řeč sv. Pavla o starém člověku. V témž rkp.

10. Výklad na 20. kapitolu sv. Matouše o dělnících na vinici přijatých. V témž rkp. Rozdílný od homilie na 8. neděli po božím narození v Postille.

11. Řeč na pašije sv. Jana. V témž rkp. Výňatek ve Výb. II.

12. Spis o milování Boha. Dle Dobrovského (LG. 229) býval u Rybaje. Zdá se, že to jest výklad na čtení svatodušní, kdež se o témž předmětu jedná; tudíž jen výňatek z Postilly (10 listův tištěných).

13. Řeč o šelmě a obrazu jejím, výklad vzatý z kap. 17. v zjevení sv. Jana. Seps. asi 1446. V rkp. olomouckém již dotčeném, kde náhodou 3—17 kapitola dvakrát přepsaná se nachází, jednou co kap. 22—36 traktátu o těle božím, po druhé pod vlastním titulem (l. 236—263 a 267—293). Dle Indexu byla i tištěna bez m. a r. (III. 648 a 851). Podle obsahu jest to onen pověstný *liber kopytorum*, o kterém Institoris, Wolfgang bosák a jiní psali, jen že Institoris jej klade v 40 kapitolách, kdežto olom. rkp. jich čítá jen sedmnácte.

14. O moci světa (ztracen). Seps. asi 1450.

15. Síť víry pravé neb vrše ta, o níž mluvil Pán Ježíš ve čtení svatém. Sepsána asi 1455—1456. Rkp. 1471. Tišt. v klášteře vilémovském prací Chvala Dubánka a nákladem bratří Václava a Hynka z Perknova (III. 648, Hanka 159).

16. Psaní kn. Mikulášovi a Martinovi (Lupáčovi), od Komenského „List zlatý" nazvané. ABr. II. 229. Otisk v ČČM. 1874.

17. O rotách českých, ježto dle Jaffeta byly: římská, pražská, táborská a neznámá z mnoha oddílův pozůstávající (III. 648). Spis ztracený. Druhý díl Sítě víry též jedná o rotách, ale nikoliv o českých, nébrž o stavích a třídách všeho křesťanstva, a tudíž s spisem „o rotách českých“ nic společného nemá.

(Žeby spisové někteří Chelčického v překladu latinském přidány byly, jakož Kamerarius a po něm Węgierski-Regenvolscius tvrdí, k normberskému vydání děl Husových, není založeno na pravdě).

Cherney (Černey) Jan z Trenčina, nar. 1747, obrátiv se k lékařství, studoval ve Vídni a v Trnavě. L. 1776 dosáhl hodnosti doktorské (Horányi Mem. nova). Později ustanoven řádným lékařem stolice zvolenské.

1. Poučení, jakž se poznati může, když se pes zběsiti má, a jakové prostředky hned potřebovati se mají. V B. Bystřici 1773 (ČČM. 1857, 141).

2. J. R. Steidele zpráva o kunštu babském. V Prešp. 1778 (VI. 1628).

3. Trojí lékařské poučení, jako se může strašlivá nemoc běsnosti, nakažení rožného dobytku v dúli a svinská nemoc, trosky řečená, poznati a zhojiti. V B. Bystřici 1813 (Chrástek v N. Sl. III.).

Chládek Jiljí, nar. 25. srp. 1743 v Praze, od 1759 praemonstrát strahovský, mistr svob. umění, 1768 bakalář a 1778 doktor sv. písma. Horlivě se ujímal zvelebení kazatelství českého. Tím úmyslem postavil se asi 1775 v čelo několika soudruhův, aby kázaní v kostelích pražských činěná k společnému poučení a vzdělání svému rozbírali a posuzovali. L. 1778 stal se professorem pastorálky na universitě pražské, o níž měl, první, čísti jazykem českým. Dvakrát byl děkanem své fakulty a 1793/4 rektorem. Zemřel horečkou 29. ledna 1806. Z spisův jeho latinských a německých zejmena vytknouti sluší: Philosophia ad mentem Is. Newton et Rogerii Boskovich (Pr. 1773), Bemerkungen über wichtigere Gegenstände der Pastoral (1801—4) a Ueber die Beichte der Katholiken (1805). Poslední spis Hyblem zčeštěn 1819.

1. Počátkové opatrnosti pastýřské. 3 díly. V Pr. 1780—1781 (VI. 2101).

2. Tři katechisací kostelní na modlitbu Páně. V Pr. 1788 (VI. 1900).

3. Naučení, kterak by se mělo dobře po česku mluviti a psáti. V Pr. 1795 (VI. 72).

Chládek či **Etesius Matěj** z Sušice, kněz podobojí, 1621 farářem byl u sv. Vojtěcha v Smradařích na N. M. pražském. Dne 7. června 1621 dán byl do vězení, „protože prý učení pikhartské rozsíval a lid z kazatelnice bouřil“, z něhož teprv 4. srpna t. r. na jistý revers propuštěn byl (Skala V.

83 a 162). Následkem rozkazu od 13. pros. 1621 musil u vyhnanství (Hist. pers. 184).

1. Epištola neb psaní Jana Aventrota k velikomocnému králi hispanskému (Klíč 106, Přid. 21).

2. Kázaní pohřební nad synáčkem Ctibora Vitanovského z Vlčkovic. V Pr. 1614 (IV. 1708).

Chlumčanský Matouš, muž učený a v právích i zřízení zemském výborně znalý. L. 1500 požádán byl od sněmu, aby privilegia, na Karlštejně chovaná, pořádně zřídil a v registra srovnal. Již 1501 s prací byl hotov i mohl ji podati králi. Zemřel 1505 v Chlumčanech.

Registrum desíti truhlic karlšteinských s privilegiemi zemskými, s zajímavou předmluvou. Otišt. ve Výb. II. Přepis jeden od Jana Balbina z Vorličné, 1548 sekretáře soudu nad appellacími, zemř. 16. února 1570 (Auersberg AppG. II. 22).

Chlumčanský z Přestavlk Jan Boreň nar. asi 1555, syn Jana Chl., jenž v držení svém měl Újezd Purkhartův u Přeštic a 1572 koupil hrad Skálu s Radkovici, kteryžto statek synu svému Jindřichovi postoupil (Řičák děj. Přeštic 221), kdežto na Jana dědictvím přešel Újezd. Jan od mladosti své zvláštní měl zalíbení v cestách po cizích krajích. Již jako pachole byl 1570 v Heidelberku a Špeyeru, 1573 v Tyrolích a v Mnichově a 1574 opět v Tyrolích. Jsa v letech mládeneckých, byl nejprv 1575 v Normberce. L. 1587 ve společnosti Oldřicha Fel. z Lobkovic, Václ. Švihovského, Adama z Vinoře a j. navštívil Řím, 1593 Řezno, 1595 Vratislav, 1597 učinil cestu do polských zemí a Prus, přičemž pobyl v Krakově a v Gdansku, 1602 vyjel do Uher až po Ostřehom, 1605 obejel Hamburk, Lubek a Bremu i vrátil se přes Strassburk. Poslední jízdou 1610 rozhledl se po říši německé, jeda přes Prahu, Cheb a Hof do Jeny, Weymaru, Erfurtu, Gothy, Eisenachu, Fuldy, Bamberka, Forchheima, Amberka a zase nazpět do Čech. Všecky tyto cesty obšírně českým jazykem popsal. Kdy zemřel, zjištěno není, jistě pak 1615 na živě nebyl, neboť roku toho bratří Rolant, David, Jiří, Hendrich, Ladislav a Karel, tuším že synové jeho, prodali Újezd.

Zprávu o cestopisu tomto, o němž, kdeby se choval, posud vědomo není, z rkp. pražské univ. bibl. XVII. F. 35 podal K. V. Seydler v ČČM. 1871 str. 95.

Chlumecký Martin, kněz podobojí, 1602 v Pr. vydal „Pobožné a křesť. přemyšlování o utrpení Páně“ (IV. 1866).

Chmel Jan z Netolic, nar. 4. máje 1740. L. 1757 vstoupil do tovaryšstva Ježíšova, ale nedlouho v něm pobyl. Po zrušení řádu užíval své prázdně napřed k vykonávání missií, jako k. p. 1775 do Litomyšle (Jelínek III. 281), později k polemice literární s Roykem a s Markovicem o večeři Páně a o poměru katolictva k evangelíkům. L. 1797 uveden na faru v Sázavě (Pelcel Jesuiten).

1. Katolická odpověď na bezpravné naříkání nevinného odpadlce. (Odpověď na spis M. Markovice 1780—83 vydaný). V Pr. 1783 děd. sv. Václava (VI. 1765).

2. Dekret sněmu kostnického o přijímání pod jednou. (Odpověď na spis Roykův od Markovice zčeštěný téhož názvu, 1783 vydaný). V Pr. 1784 (ib).

3. Postilla Goffiné-ova. V Pr. 1786 (VI. 1897).

4. Ohlášení svátkův. V Praze 1780, po druhé, rozšíř. od J. Čeňka z Wartenberka v Hradci Kr. 1823 (VI. 2102).

5. Gilb. Baura pravidla při těžce nemocných. V Pr. 1787 (ib.).

Chmela Michal, Slovák, kněz evangelický, jenž žil konec XVIII. věku.

Obzvláštní písma sv. řeči pro mládež (V. 833).

Chmelovec Jan, kněz katolický, farář v Hosticích, 1588 vydal píseň za šťastný plod Polyxeny z Pernšteina, jenž se 11. ledna 1587 stala čtvrtou manželkou Viléma z Rožmberka (IV. 98).

Chobotides Jiřík, ze Mšena, studoval na univ. pražské, kdež od 1604 byl alumnem a 1605 učiněn bakalářem (ČČM. 1848. I. 182 a 192), načež zastával rektorství při škole u sv. Vojtěcha na Podskalí až do podzimku 1607 (ib. 1845, 629). Stav se knězem, byl 1617 farářem v Charvatcích.

Sto padesát žalmů na spůsob modliteb 1617 (IV. 1990).

z Chocemic Jindřich, 1502 bakalář, jsa písařem novoměstským po rozdělení jednoty měst pražských, 1528 založil první knihu pamětní, z níž předmluva otištěna ve Výb. II. 1275 sld. Později stal se „poručníkem“ (zástupcem) při soudu komorním, v kterémžto úřadě byl ještě 1535 (Pam. 1865, 234). L. 1536, jsa již kancléřem novoměstským, od Václava Bezdružického z Kolovrat přejal pozemky na zahradě bosácké a sám je 1539 daroval kostelu sv. Jindřicha (Navrátil 73 a 258). Syn jeho slavný humanista Řehoř Orinus z Ch.

Chocenský či **z Chocně Jan,** příjmím **Berka,** lat. **Choczna, Chocensis, Chocenius, Choticenus** psávaný, je-

hož rodiště samým jménem naznačeno. Studoval v Praze, kdež se 1516 stal bakalářem a 1522 mistrem svob. umění (ib. 261, 273). Mezi těmito léty vzdělával se v lékařství pod vedením Mr. J. Černého, jejž mistrem svým nazývá. Hned po dosažení mistrství jal se na filosofické fakultě působiti, kdež 1526/7 vyvolen byl děkanem. Za děkanství jeho stalo se, že probošt kolleje Karlovy Mr. Václav Medek Písecký (17. led. 1527) od raddy městské pod Paškem vládnoucí pro podezření „pikhartství", vlastně však že se k luterstvu klonil, byl v kázeň vzat a až do 8. října t. r. u vazbě držán (ib. 286). Na podzim 1525 připadla na Mr. Jana povinnost, aby nového rektora Mr. Matěje Coramba, u veřejném sezení pozdravil a uvítal (Proch. Comm. 256). V době 1527—33 zastával, po Mr. Medkovi, proboštství v kolleji Karlově a v týchž asi letech byl přisedícím konsistoře podobojí (Bor. I. 40, 99; Slav. Pam. I. 236). V rocích 1533/4 a 1534/5 co rektor universitu spravoval. Od 1537 shledáváme jej proboštem kolleje kr. Václavovy (Bor. I. 118). Téhož roku nákladem svým v Normberce vytisknouti dal Bohuslava Bílejovského kroniku českou (IV. 515). Později sám zařídil tiskárnu, kterou pak odkázal akademii pražské (St. Un. 123). L. 1539 dal universitě výhost, i stal se měšťanem staroměstským (LD. 322), kdež obci rovně platné služby co radní konal, jako i působení jeho lékařské obecného docházelo uznání, zvláště za tehdejších morových nemocí. Souvěcí chválí jeho výmluvnost a u věcech politických zběhlost. Co do přesvědčení náboženského byl starověrný utrakvista, k čemuž ukazuje nejen přísednictví jeho v konsistoři, alebrž hlavně přátelství s kn. Pavlem Bydžovským, kterýž mu 1538 dedikoval knížku svou o zjevení Páně. Za starších let peníze pod úrok půjčoval, z čehož mu nejedna mrzutost vzešla. Téhož původu byly i nesnáze, které měl s kn. Janem Štěhulí 1536 (Bor. I. 118; srov. St. Un. 109, 112). Mr. Jan zemřel 19. ledna 1545 i pohřben v kostele týnském, do jehož osady náležel (St. Un. 123).

1. Mr. Jana knihy lékařské, jichž I. díl jedná o lékařstvích proti všem nemocem, II. o vodách, III. o mastech a bylinách. Rkp. od 1525 (III. 279). Dobrovský za skladatele má buď Mr. J. Černého anebo Jana z Blovic († 1502). Černého spis to jistě není; co do Blovského, vadí rok jeho úmrtní. Nejpodobnéji jej připsati sluší Mr. J. z Chocně, an na něm bezpochyby pracoval, když se připravoval k lékařství.

2. Knížky o morních příčinách, znameních a nemocech, i lékařství, složené a vuobec k tomuto času vytištěné, také i bohatým a chudým ku potřebě vydané. V Pr. 1531 (Ruda o Černém 9). Děd. Vojtěchovi z Pernšteina.

Chocholka Jan Antonín, rodem z Kunžaku, 1740, jsa farářem v Mladějovicích (prach.), vydal v Pr. (V. 788) „Vyznání srovnání apoštolského".

z Choltic viz **Sedlnický Jiří.**

z Chotéřiny či **Choteyřiny** viz **Collinus, Racek.**

z Chotěšova viz **Kristian Joachim.**

Choravinus T. poč. XVII. věku přepsal knihy Všehrdovy o právích. Rkp. v un. bibl. pražské XVII. C. 42.

Chrabat Fr. viz **Krabat.**

Chrastina Jan, syn kněhtiskaře púchovského, nar. 1729, učil se v Trenčíně, v Rábu a v Prešpurku. Dokonav studie a nemoha pro chudobu vydati se na universitu, jal se 1757 na gymnasium prešpurském v nižších třídách vyučovati; zároveň opatřoval korrekturu slovanských kněh, v Prešpurku u Landerera tištěných. Přitom se zabýval spisováním, jmenovitě po mnohá léta vydával kalendáře, jež vážným i žertovným čtením dovedl učiniti zajímavými (Tablic Poezie II.).

1. Rozprávky o Gelovi a Taubmannovi. Vydal Tablic ve Slov. Veršovcích 1805 (V. 220).

2. Kalendáře počnouc od 1758 (V. 546).

Br. Chřenovský Jiřík, na kněžství zřízen 1540 v Boleslavi, spravoval zbor v Tovačově, kdež 9. září 1555 skonal. Dle pamětí bratrských byl člověk pobožný, vtipný, než neučený a hrubě trochu mluvný a k „dojímání" příchylný (Fiedler 239).

V kanc. šamotulském píseň: „Nuže milí tovaryši."

Chřepický z Modlíškovic Zdeněk Jiří, potomek staré rodiny vládycké, obrátil se k stavu duchovnímu, i dosáhl stupně bakalářského v theologii. Po 1720 stal se kanovníkem a 1734 proboštem kapitoly svatovitské. L. 1737 uděleno mu tajné radství. Žil až po roce 1747, kteréhož ještě držel statek Buk v Prachensku (Rybička v Sl. N.).

Sv. Štěpána dokonalý následovník sv. Jan N. V Pr. 1729, 1730 (V. 949).

Chrudimský (Chrudimenus) Jan studoval v Praze. L. 1543 dosáh bakalářství (LD. II. 329), obrátil se ku kněžství. L. 1576 sepsal kázaní při provázení těl lidských k hrobu, jehož rkp. v Č. Museum (IV. 1672).

Chrudimský Viktorin viz z **Všehrd Vikt.**

z Chuděnic viz **Černín Heřman.**

Chyba Jan viz **Fortius Jan.**

Chylík K. C. Josef, kněz katolický za doby Josefinské.

1. Aloysia Merce syst. spůsob, protestanty o pravdě katol. náb. přesvědčující. V Pr. 1786 (VI. 1785).

2. Naučení pro ženicha a nevěstu. V Pr. 1798 (VI. 2115).

3 Pražské zimní ležení (veselohra. VI. 603).

Chyšský viz **Bosák Jan.**

I.

***Illicinus Petr,** rodilý Vlach ze Sieny, obojího práva doktor. Z počátku působil co professor řečtiny v Krakově, až se 1552 stal kanovníkem ostřehomským, později proboštem svato-tomášským. Zároveň byl představeným akademie trnavské (Lányi Kat. Clerus érdemei II. 64). L. 1572 zvolen do kapitoly olomoucké, a i zde vzložen naň úřad scholastika. Zemřel v Olomouci 29. března 1582, odkázav knihy i ostatní své jmění jesuitské kolleji tamní. Sepsal drahně spisův latinských, jichž Cerroni 42 napočetl, z oboru práv, klassické filologie, filosofie a theologie. Zvláštního připomenutí zasluhuje obrácené k Uhrům sepsání „De antiqua fide servanda, divinisque flagellis“ (1573). I česky jeden spis vydal (D'Elvert Nachtr. 239).

Knížka o jednotě víry. Bez m. (v Olom.). 1574 (IV. 1290). Ded. stavům moravským.

***Institoris Henricus,** dominikán salcburský, haereticae pravitatis per Germaniam inquisitor, kterýž spolu s Jak. Sprengerem z Reyna-Kolína 1489 vydal spis o čarodějnicích: Malleus maleficarum (Hanslik 503). Když do Říma docházely zprávy, že v království českém pořád vznikají bludy zvláště těch, ježto se Waldenští anebo Pikharti nazývají, jichžto počet se na 100.000 kladl, odhodlal se Alexander VI. 1499 vyslati na Moravu Henrika spolu s proboštem klosterneuburským. Opatřen brevem papežským od 5. února 1500 vydal se Henrik na cestu. O poměrech bratrských již v Římě nějakých zpráv nabyl, v Olomouci pak u biskupa Stanislava Thurzy ještě více je rozšířil. Jmenovitě dán mu překlad knihy jakés, kde se

v kap. 4 (in quarto tractatu) církev přirovnává k nevěstce apokalyptické. Původcem jejím, praveno mu, byl švec, jenž synovi traktáty své říkal do péra (habens filium scribentem ex ore patris) a na památku svého řemesla text místo kapitol rozdělil na *kopyta*. Že by to Petr Chelčický byl, Institoris nikde nepraví. Teprv 1510 vysloveno ve spise Wolfganga bosáka, že „Petr Kelčanský, švec z Prahy" sepsal knihy, jimž prý Pikharti říkají *Kopytorum*. Proti té tedy knize kopyt Institoris sepsal traktát pro učené laiky, jenž česky a latině asi 1500 vytištěn (III. 730). Jest to tuším: „Opus perutile sermonum in defensione s. rom. ecclesiae adversus Waldenses haereticos". Olom. 1501 (Hanslik 572). Jiný spis jeho obrácen byl proti přijímání pod obojí spůsobou. (Contra quem errorem calixtinorum et alibi scripsi. Clyp. 21). Vedle toho jal se působiti i kázaním a hádaním. V přítomnosti krále Vladislava měl disputaci o přijímání (ib.). Hlavní pak péči věnoval Br. Vavř. Krasonickému. S tím v Olomouci měl rozpravu o podstatě pravdy náboženství katolického, potom pak napsal mu list přátelský. Také s Br. Tůmou Přeloučským a s Václavem písařem na Rychnově, kterýž předtím u krále Matyáše uherského ve službě býval, dal se do hádaní (Jaffet Hlas 80). I v literárním boji pokračoval, vydav 1502 v Olomouci „Sanctae romanae ecclesiae fidei defensionis clypeus adversus Waldensium seu Pikhardorum haeresim." Po nezdařeném při bratrských kněžích pokuse, jal se Institoris po Moravě putovati, kázaje a disputace veda, zvláště pak s panstvem obcházeje, až přesvědčiv se o bezúspěšnosti své práce, Moravě dal výhost.

Institoris Mošovský (Mošóci) Michal z Bystřičky (turč.), nar. 29. září 1733, potomek rodiny zemanské. Nabyv přípravního vzdělání na školách v Ivančiné a v Šulově, 1749 dán byl do Prešpurku. V Debrecině, kdež pobýval od 1751—3, přiučil se maďarsky. L. 1756 vydal se na universitu wittemberskou, ale již po dvou letech povolán za slovenského kazatele do Prešpurka. Zde všecek ostatní svůj život probavil, skonav u vysokém věku 7. října 1803. „Umřel výborný ten muž, když již síla jeho těla cele byla vyvážena, až vyschnut konečně vyhasl jako lampa, když se jí víceji oleje nedostává. Tablic (Poezie III.) popsal život jeho a památku jeho oslav elegií (IV. 145). Institoris náleží k nejhorlivějším pěstovatelům

jazyka československého ve vlasti své. Sám jsa činný co spisovatel, podporoval literní práce jiných. Na gymnasium přednášel náboženství, na ústavu theologickém katechetiku a homiletiku po slovensku. Jeho přičiněním vystavěn do 1777 chrám ev. pro obec uhersko-slovenskou. Hojné své jmění, přirozených dědicův nemaje, venkoncem odkázal na skutky milosrdné, na závody učené i církevní. Když po vydání patentu tolerančního evangelíci v Čechách a na Moravě v obce se veřejně sestupovati jali a kazateli se opatřovali, kterých většina ze Slovenska přicházela, nastala brzo neshoda mezi těmito a osadami, jelikož kněží byli vyznání augspurského, osadníci pak skoro všude co zbytky starých Bratří k vyznání helvetskému se klonili. Nesnáze tím povstalé snažil se Institoris zlahoditi, vydav 1783 dva spisy tím směrem, aby česko-moravské evangelíky smířil s luterstvím. Ale opětoval se tu týž úkaz, co po 1575, 1609 a i po 1620, že *sjednocení* různých náhledův provésti se nedalo. Po druhé pustil se na pole veřejné politiky 1793, vydav výstražný spis proti snahám francouzskou revolucí vznikajícím.

1. Neumannovy modlitby při vydáních Cythary Třanovského.

2. Passionál český. V Prešp. 1773 (V. 1367).

3. J. Arnda knihy o pravém křesťanství. V Prešp. 1783 (VI. 1982). Je to třetí vydání překladu Longoliova (IV. 1262).

4. Listovní odpověď A. V. Čechům a Moravanům o lámání chleba. V Pr. 1783 (VI. 1764).

5. Potřebné ponapravení omylného spisu Ign. Bogislava 1754 v něm. jazyku, 1783 v českém přeložení vydaného, a při tom dokázání, že učení starších Bratří českých s učením A. V. evangelíkův nejlépe se srovnává. V Prešp. 1785 (IV. 1784).

6. Pořádek sv. pašije. V Prešp. 1787 (VI. 1723).

7. Strom bez kořene a čepice bez hlavy, t. j. nešťastný stav krajiny bez krále a města bez vrchnosti. V Prešp. 1793 (VI. 2002).

8. Písně církve prešporské při posvěcování nového chrámu uher. a slov. v Prešp. 1777 (VI. 191).

9. Modlitby pro vojáka. Bez m. a r. (VI. 2302).

10. Předmluvy ku knihám česko-slovenským, jakož byly: Kreutzberkovo přemyšlování od B. Pongráce, Laučkova konkordancí, Michálkův spis o pověře, Ambroziova Příprava k smrti.

Br. Isaiáš viz **Cibulka.**

Ivanovič Jan, Slovák, kněz katolický, byl farářem ve Sv. Mikuláši a vicearchidiakonem liptovským.

Čest a chvála bl. Josefovi Kalazanskému. V Trnavě 1749 (V. 1019).

Br. Izrael Jiří z Uherského Brodu, syn kováře, jemuž za mladých let obchodem a řemeslem živiti se pomáhal. Cítě v sobě povolání k duchovenskému stavu, ač otec poněkud odporoval, odebral se na školu bratrskou do Ml. Boleslavě. Odtud dán do Litomyšle v čelednost Br. Augusty, jejž 1536 a 1542 na cestách do Wittemberka doprovázel. L. 1531 stal se v Brandýse jáhnem a 1540 v Boleslavi knězem, načež mu odevzdána zpráva zboru turnovského. L. 1548, když nastalo stihání Jednoty, odešel z Turnova a ukrýval se v okolí tamním. Leč podařilo se kr. hejtmanu na Rohozci, Jiříkovi Loukovskému, dopadnouti jej i s mládencem jeho, Pavlem Bašatou. Dne 27. máje odeslal je do Prahy (Bor. II. 99), kdež po výslechu o věcech Jednoty na hradě byli uvězeni. Ale vazba jejich tak byla volná, že oba snadno mohli ven vyváznouti. Ano Br. Izrael učinil to za bílého dne (23. července) středem varty hradské (Fiedler 284). Osvobozen byv tímto spůsobem, přidružil se k Br. Machovi Sionskému, an z Moravy vypraven byl do Prus. V polovici srpna dorazili do Toruně. Odtud Br. Izrael před vánoci vyslán ke zkoušce královecké, kdež na otázky examinatora Mr. Filippa odpovídal polsky; styděl se to učiniti latině, v kteremžto jazyku, jako všickni chovanci škol bratrských, nedostatečně byl zběhlý (Quellen 92). Od té doby zůstával větším dílem ve velkém Polsku, i stal se zakladatelem Bratrstva tamního. Tudíž i nazván „ecclesiae majoris Poloniae apostolus“. L. 1550 ustanoven zprávcem prvního polského zboru, v Poznani. Když se tam počátkem 1551 odebíral z Doubravna, udála se zvláštní příhoda, která jméno jeho rychle roznesla a nemálo k rozmnožení vlivu jeho přispěla. U Toruně totiž vjel koňmo na zamrzlou Vislu. Ale sotva byl na ledu, začal led pukati a on uvázl na vrátké kře. V úzkosti své jal se hlasitě zpívati žalm 148. a hle, kra jej, vůči velikého zástupu na břehu shromážděního, přenesla na druhou stranu. Z Toruně nejel přímo do Poznaně, nébrž putoval po okolní krajině, všude, kam přišel, kázaní čině. Tu se mu podařilo získati pana Jakuba Ostrorožského, na jehož statku, v Ostrorogu u Poznaně, se příštího na to roku usadil i z města toho středistě Jednoty v Polsce utvořil. Tu počala jednání s polskými dissidenty na schůzích v Krakově a v Kožminku 1555, v Sezemíně u Fel. Crucigera a na Rabšteině u

Jana Laského 1556, v Jaldově s Vergeriem a ve Vladislavi 1557. Br. Izrael se ve všech co nejhorlivěji účastnil. Z Vladislavě odebral se k synodě do Slezan, kdež se Bratří chtěli o požadavcích polských shodnouti. Členem úzké raddy byl již od 1550, v Slezanech pak jej vyvolili k „přední starosti", vykázavše mu Polsko za diecesi, a synoda boleslavská 1558 vzložila naň i náměstenství sudího v potřebách polských (Dekr. 185). V létě r. 1560 přestál těžkou nemoc, tak že k synodě, do Ksiądzi vypsané, sám přijíti nemohl. Mezitím luteráni na Bratří pořád důtklivěji nastupovali, až pak 1567 recessem sandoměřským spůsobeno narovnání, k jehož docílení ve smyslu Izraelově hlavně působil vychovanec jeho Br. Sim. Th. Turnovský. Ve schůzi poznaňské (18. máje), kde recess ten dotvrzen, přítomen byl i Br. Izrael. Smrtí Augustovou 1572 přešlo naň prvenství v Jednotě; pročež, postoupiv místo své v Polsce Br. Lorencovi, navrátil se do Moravy, usadiv se v Lipníku (Philyropolis), kdež správcem byl Br. Pavel Jessen. Odtud často s ostatními biskupy korrespondoval, jmenovitě s Br. Eneasem. V září 1587, když se v Lipníku odbývala synoda, navštívil jej Petr Vok z Rožmberka a stoloval s Bratřími, kdežto manželka jeho Anna s jinými dámami strojila jídla (Wolný I. 5, 127). L. 1587 v dubnu pobýval v Dřevohosticích, v moravské Sareptě, i poslal odtud Br. Jessenovi list, svědčící o bodré mysli, kterou dovedl do vysokého věku dochovati (Svět. Sl. N. 1861, 325). Brzo potom, navrátiv se do Lipníka, zemřel co stařec více než 80letý, 15. července 1588. Br. Jiřík Streyc kázaní nad ním činil a náhrobní mu nápis složil (Fiedler 284). Domu bratrskému ve svém rodišti odkázal zahradu (Dekr. 272). Srovnej: G. W. K. Lochner Entstehung und erste Schicksale der Brüdergemeinden in Böhmen und Mähren und Leben des Georg Israel. Nürnberg 1832.

1. Zpráva o jednáních v Polsku, jmenovitě o rozmluvě Jakuba Ostrorožského s pány polskými v Krakově příčinou Jednoty a o synodě kožminské 1555. ABr. X. 9—27.

2. Historia de origine et progressu ecclesiae majoris Poloniae confessionis bohemicae. Spis známý jen z citací Węgierského, aniž vědomo, zdali psán polsky, česky či latinsky.

3. S Br. Machem Sionským připravil vydání kancionálu, jenž 1547 v Boleslavi u Austského byl tištěn, ale zmařen.

J.

Br. Jabín Mezřický, kněz bratrský, jenž se po 1627 v pohostinství odebral do Uher. Tam v Trenčíně u Nikodema Čížka vydal kázaní pohřební nad Br. Janem Efronem Hranickým, kterýž co správce H. V. v Púchově zemřel a 2. června 1658 pochován byl (V. 1079*).

Jádro z kněh lékařských, název sbírky všelijakých prostředkův a lékův, kteráž asi v první polovici XV. věku byla sepsána a velmi často opisována.

Rukopisy vyčteny u Jugmanna a v Hanušových Dodatcích (III. 277). O stockholmském viz ČČM. 1857. II. 71 a Dudík Schw. R. 182.

Jäckel Martin, školní učitel na Moravě, 1739 v Brně vydal „Tříčlánková pravidla“ (Přid. 44).

Br. Jaffet Jan učedlníkem stal se 1568 v Boleslavi, jáhnem 1572 a knězem 1576 v Slavkově (Meč 155). L. 1589 správcím byl zboru bratrského někde u Kutné Hory, jelikož jej o křtinách t. r. Br. Daniel Rokyta navštívil ze Zbraslavic (Dekr. 256, Fiedler 301). Do úzké raddy přijat v Boleslavi 1598 (Meč ib.). Rok potom svěřena mu po Br. Janu Popelovi správa zboru horažďovického. Tam k němu na odpočinutí dán starý kněz Br. Martinec-Boreš († 1601). Dějepravou začal se zanášeti 1599 k vyzvání Br. Lanecia. Zemřel v Horažďovicích 1614, i pohřben v klášteře tamním. Když pak klášter 1621 minoritům byl navrácen, guardián Severin Dudecius kosti Jaffetovy vykopati a spolu s tělesnými pozůstatky Br. Jakuba Velkého († 1600), Jana Popela († 1599) a Matěje Chobara († 1616) na hřbitově spáliti kázal (Hist. pers. 403).

1. O stupních přátelství krevního i příbuzného, od Boha k manželství zapověděných. Rkp. druhdy u Bočka (IV. 920). Ded. Br. Jakubovi Narcissovi.

2. Psaní k Br. Laneciovi o původu Jednoty i služebníků v ní. První to návrh Hlasu strážného, o čemž zmínka v předmluvě na Meč Goliášův (IV. 561).

3. Hlas strážného 1605. Rkp. v Bočkově zbírce, přepis novější v pozůstalosti Šafaříkově (ib.).

4. Meč Goliášův, t. j. vypsání zřízené, pravé a stálé sukcessí osobné neb linie a poslaupnosti řádných a pravých biskupův i kněží v Jednotě bratrské.

---

*) Br. Efron učiteloval ve Fulneku, načež se 1617 dostal do Strážnice. L. 1620 zřízen na kněžství, a po 1624 odešel do Uher (Wolný I. 2, 296).

Rkp. druhdy u Karla z Žerotína, nyní v knihovně herrnhutské. Odtud otištěn v ČČM. 1861 (ib.). Ded. Br. Bartolomĕji Němčanskému.

5. Historia o původu Jednoty bratrské a oddělení se jejím od církve zavedené a přitom vyzdvižení v ní a zřízení služebníkův církve a provedení řádného kněžství a biskupství v též Jednotě i odvedení proti tomu dějících se rozličných hanění a nářkův. Sepsána 1614 příčinou „Krátkého spisu o Jednotě Bratří Waldenských", jejž z díla Šturmova 1585 učinil kn. Luk. Laetus, když spis ten 1613 znova byl vydán (IV. 1316). V témž, co Meč rkp. Výňatek ve Světozoru Sl. N. 1861. Jest to nepochybně týž spis, jež synodou 1632 Komenskému dán byl k přehlednutí a doplnění.

Jahodka z Túrova, lat. **Fragarius, Jan,** Chrudiman, studoval v Praze a 1566 dosáhl bakalářství (LD. II. 391), načež učiteloval v několika městech, až pak došel služby při dskách zemských, kdež drahně let působil co ingrossator. L. 1571 obdařen erbem i přídomkem „z Túrova", i přijal 1584 v erbovní strýcovství dva své příbuzné z Chrudimě (Rybička v Sl. N. X.).

Sv. Augustina o zkáze Jerusalema. Bez m. 1576 (IV. 1766).

Jahodka Matěj z Chrudimě, snad Janův bratr, stal se bakalářem 1566 (LD. II. 391) a později knězem. L. 1590 byl děkanem v N. Kolíně.

Sepsání o novém zemětřesení. V Pr. 1590 (IV. 813).

Jakeš Jan Fridrich, kněhtiskař, 1718 koupil tiskárnu jindřichohradeckou od J. V Svobody a vedl ji až do 1735.

Jakeš (Jakessius, Jokassius) Vít z Přerovic, odkudž se psával *Přerovským,* kněz podobojí směru luterského, farářem byl v Kralovicích, v Tuklacích (1613), pak u sv. Havla v v Praze. Když se 1621 náčelníci pozdvižení českého připravovali k smrti, poslán kn. Vít spolu s Vikt. Vrbenským k těm, kteří byli ve vazbě na radnici staroměstské, aby je opatřil poslední útěchou (Skala V. 136—142). V pros. 1621 spolu s ostatními faráři pražskými z Prahy byv vypovězen, uchýlil se do Kutné Hory. Ale i tu dlouhého mu stání nebylo. Dne 27. července 1623 vyšel dekret, kterým donucen, v osmi dnech opustiti Čechy (Hist. pers. 195). I odebral se do Drážďan, kdež se zanášel vyučováním a spisováním. Jmenovitě sepsal dvě díla latinská, exulantův se do týkající, totiž: Prognosticon in tempora hujus saeculi 1642 a Exilium sanctorum 1647 (Pescheck Exul. 29, 169). V Prognostiku proroctví Kristova u sv. Matouše kap. 24. vykládá na tehdejší události české, a k dotvrzení toho vypravuje četné případy, ježto se tou dobou v Čechách udály.

1. Decalogus Dei neb přikázaní deset vysvětlení. V Pr. 1602 (IV. 1524, Klíč 163).

2. Kázaní troje o vojně. V Pr. 1608 (IV. 1630).

3. Spis o sv. manželském stavu 1610 (IV. 1389).

4. Cesta otcův. V Pr. 1611 (IV. 1891).

5. Knížka o povětří země české. V Pr. 1613 (IV. 819, Klíč 163).

6. Encoenia perpetua, o ustavičném posvícení. 1613 (IV. 1630).

7. Kázaní pohř. nad Alb. Smiřickým 1614 (IV. 1696).

8. Zrcadlo rodiny bezbožné. V Pr. 1615 (IV. 1630 a 1891).

9. Kázaní v čas nastávajícího zlého. V Pr. 1618 (IV. 1630).

10. Kázaní při prvotinách. V Pr. 1618 (ib.).

11. Trivium, spis o třech cestách, zemské, duchovní, nebeské 1620 (IV. 1891).

12. Důvodů šest o nemluvňátkách (IV. 1389).

13. Tractatus de apostasia, o hrozném odstoupení (ib.).

14. Vysvětlení sedm slov Kristových (IV. 1524).

15. Výklad na žalm 122 (ib.).

16. Dvě kázaní z III. knihy král. (IV. 1630).

17. O zadržování a vylévání deště (ib.).

18. Obrana kalichu sv. neb historia spisu církevního o založení jak prvotní tak i v král. českém církve Kristovy od času Bořivoje až do roku 1631. V Perně u J. Ctibora (IV. 1389 a V. 710).

19. Výklad kap. 24. sv. Matouše 1647 (Pescheck Exul. 169). Tuším že překlad Prognostika.

20. Zpráva o moru (IV. 905).

Jakobaei Jakub, evang. kněz v Prešově v pol. XVII. věku. Latině v Levoči vydal 1642 Gentis slavicae delineatio a Elegidion; slovensky 1642 Anamnisis, visitatio Dei gratiosa quadriplex a 1643 Pascha lacrymosum, inclytae urbi epericsensi ominosum (Horányi II). Vše to, zdá se, veršováno.

Jakobaei Pavel, nar. 9. ledna 1695 v Přítrži, kdež jeho otec byl učitelem, později knězem. Počáteční učení měl u otce, později dán na školy necpalskou a březenskou, pak do Prešpurka, Levoče a Kežmarku. Potom učiteloval v Myjavě a Březové. Když si tím něco peněz nashromáždil, odebral se do Němec. Tu nejprvé v Žitavě v řečtině a hebrejštině se cvičil, pak vstoupil na universitu wittemberskou. Po návratu do Uher 1721 přijal duchovní správu církve modranské. Zemřel 1752 v Modré. Jakobaei horlivý byl zvelebovatel školstva, obětovný podpůrce chudých žákův a exulantův, činný pěstovatel i rozšiřovatel řeči česko-slovenské (Tablic Poezie II.).

1. Znamenité řeči písma sv. k vysvětlení katechismu Dr. M. Luthera b. m. 1723 (V. 768).

2. Velmi důležité příčiny proti hodování a opilství. V Púchově 1724 (V. 1481).

3. Kázaní pohřební Ondř. Stupavskému z Holíče, kr. města Pezinku obyvatele. V Prešp. 1726 (V. 1091).

4. Duchovní domácí hodiny. Z něm. přel. V Púchově 1727 (V. 1623).

5. Modlitebný poklad. Nákladem Kleychovým 1732 v Žitavě, v Prešp. 1780 (V. 1623).

6. Zahrádka duší nemocných. V Púchově 1733 (V. 1481).

7. Orthographia bohemo-slavica 1742, v Pešti 1795, kterou však někteří připisují M. Bélovi (V. 20).

8. Evangelický funebrál, jehož čtvrté vydání vyšlo 1783 v Prešpurce (VI. 195). Tu 11 písní od J.

Jakobaeus Jiří z Kamýka v Litoměřicku, snad syn Mr. Jakuba Jakobaea Kutnohorského, 1621 faráře u sv. Michala na St. M. pražském a skladatele spisu: Idea mutationum. Jiří vyšší studia svá konal již v cizině. L. 1658 po smrti J. Hertwicia přejal kazatelství při české obci v Drážďanech, kteréž zastával až do 1670 (Pescheck Exul. 27).

Parva biblia, biblí malá, t. j. vysvětlení katechismusu Dr. M. Luthera. V Drážďanech po 1658 (Klíč 49. Jungm. Příd. 43).

Jakobaeus, též **Jakobides Jiří** viz **Dačický**.

Jakobi Eliáš, Chrudiman, kněz podobojí. L. 1610 jsa farářem v Besně, vydal modlitby křesťanské s písničkami. Podruhé 1620. (IV. 1977, Klíč 39).

Jakobi Leopold, kněz řádu sv. Augustina, 1789, farářem jsa v Nové Vsi, přeložil z němčiny a v Pr. vydal „Život a učení P. Ježíše Krista“ (VI. 2159).

Jakobides Jakub ze Stříbra, kněz pod obojí směru luterského, 1621 farářem byl u sv. Martina na St. M. pražském, slyna co muž vynikající stářím a mírností. Spolu s ostatními vrstevníky svými obrátil se u vyhnanství do Sas. L. 1631 vrátil se do Prahy i zaujal zase svou někdejší faru u sv. Martina, ale po obsazení města vojskem Waldšteinovým byl na fařе jat a zároveň jako ostatní přes hranice saské vypraven (Pescheck Ggrf. II. 63, 339 sld.).

Budič otce čeledního. V Praze 1600, 1620 (IV. 1864).

Jakobides Jan z Benešova, studoval na universitě pražské, i dosáhnuv bakalářství, 1602 učiněn správcem kůru u sv. Klimenta na N. M. v Praze (ČČM. 1845, 627). Brzo potom stal se knězem podobojím. Ve správě duchovní nejprvé byl v N. Rychnově, pak od 1606 v Červené Řečici. Tam zůstal

až do 1619, kdež povolán na faru v Pacově (Pam. 1862, 18). L. 1618 měl kázaní při pohřebu Anny Košetické z Horek, vyt. v Praze u D. Sedlčanského (IV. 1682).

Jakub ze Stříbra, de Misa, Stříbrský, později též **Betlemský a Pražský**, vůbec řečený **Jakúbek**, lat. **Jacobellus** (pro rozdíl od souvěkého mu Jakuba ze Soběslavě), „muž veliké tichosti, postavy posvátné", jak jej nazývá Chelčický. Studoval v Praze, i učiněn 1393 bakalářem, 1397 mistrem svob. umění (LD. I. 287 a 319), později též bakalářem sv. písma. Od 1400 četl na universitě. L. 1402 a 1403 zasedal v komissi, kteráž bdíti měla nad zachováním statutu fakultního (ib. 372, 376). L. 1407 stal se altaristou u sv. Štěpána velikého, a do toho roku připadá i první známé jeho do veřejnosti vystoupení. Horlil z kazatelny proti zboží kněžskému, dovozuje, že statky největší jsou závadou duchovní od světa svobody. L. 1408 účastnil se schůze u Černé Růže, kdež umluveno zamítnutí závadných artikulů Wiklefových; ale již 1410 hájil veřejně Wiklefův Decalogus (Hus Doc. 400). Když Václav IV., chtěje navrátiti porušený pokoj náboženský a zároveň vyhladiti zlou pověst kacířstva v cizině o Čechách kolující, k poč. února 1413 do Prahy svolal synodu, podal Jakoubek zvláštní consilium de pacificando regno (ib. 493). L. 1414 obdržel faru u sv. Martina ve zdi. Tou dobou asi sepsal latině svou postillu: Sermones repraesentati a Jac. per circulum anni, jížto rukopis se zachoval v Táboře (Kolář v Kroku I. 222 sld.). Kdežto až posud jen co jeden z předních posobníkův Husových vynikal, nastala samostatná jeho působnost po odchodu mistrově do Kostnice. Vrátiv se totiž k učení kn. Mikuláše, faráře u Matky boží na Louži († 1380) a Mr. Matěje z Janova († 1394), jal se hlásati, že svátost oltářní i laikům má býti rozdávána pod obojí spůsobou. Dne 24. pros. 1414 měl o tom hlučnou na universitě disputaci, a bez prodlení počal i skutkem rozdávání chleba i vína, nejprvé ve vlastním kostele, pak u sv. Michala a sv. Vojtěcha. Marné byly obsílky před soud arcibiskupský; marné odpory učencův jako Ondřeje z Brodu, Máříka Rvačky, Jana Gersona z Alliacu; marný odsudek církevního sboru: kalich zůstal symbolem stoupencův Husových, *kališných* či *kališníků*, jak sami se nazývali, i přetrval všecky dogmatické proměny, jež utrakvismus

prodlením času podstoupil. Novota Jakoubkova rychle se šířila; nejvíce jí průchodu zjednalo osvědčení, jež 10. břez. 1417 universita vydala (Arch. Č. III. 203). Brzo vyvinula se další sporná otázka, totiž „o podávání večeře Páně dítkám nerozumným". Jakoubek, kterýž je schvaloval, svadil se o to s Mr. Šimonem z Tišňova, až se navzájem k veřejnému hádání vyzvali (Hus Doc. 673). Později zdělán o podávání dětem i list, jakoby od Husa pocházející a k Jakoubkovi, Havlíkovi i Kobertovi psaný (tišt. 1459), ale toť patrná poddělka, ještoť Hus skutečně nepsal než o kalichu vůbec, napomínaje kn. Havlíka, aby se náuce Jakoubkově nevzpíral (ib. 128). L. 1419 obrátili se Mikuláš z Husince a Žižka k universitě s otázkou, sluší-li mocí brannou válčiti o svobodu slova božího, o čemž konečný nález mistrův vynešen zvláštním spisem Jakoubkovým (Pal. Děj. III. 1, 279). Tou asi dobou stal se po kn. Havlíkovi kazatelem kaple betlemské. Tehdá s ním rozprávku měl Chelčický o moci světa a o událostech 1420. Mezitím počaly vždy vidoměji na jevo vystupovati rozdíly mezi Pražany a Tábory. Mezi čelnými theology strany pražské hned od počátku spatřujeme Jakoubka, kterýž, vykročiv z oboru učení církevního v jednom kuse, v jiných se snažil zachovati positivné jeho základy. Tím směrem působil ve schůzích s Tábory 1420 v domě Zmrzlíkově (Proch. Misc. 280), kdež se jmenovitě vzepřel proti traktátu Biskupcovu o zbytečnosti ornátův. Podobně se choval i ve sboru kněžském, kterýž po násilném vystřídání konšelův skrze kn. Jana Želivského dne 7. července 1421 v kolleji Karlově se odbýval (ib. 294—304). Sboru tomuto nejen předsedal, nýbrž byl na něm spolu s kn. Janem, Mr. Janem z Příbramě a Prokopem z Plzně vyvolen k řízení veškerého kněžstva českého. V postavení tom zůstal, i když lid pražský kn. Jana vyhlásil za jediného správce církevního. To však nevadilo, aby proti kn. Janu počal snovati potržky. I podařilo se konšely pod vlivem kn. Janovým dosazené odstraniti a přívrženci mírnější strany nahraditi, skrze něž kn. Jan 9. března 1422 života zbaven. Leč tu nastal neočekávaný obrat. Strana kn. Janova dostala se znova na vrch, a na Jakoubka hlavně sčítána vina úkladův kn. Janovi činěných (Arch. Č. III. 237). Učiněn nad ním i jinými mistry soud, načež z Prahy byli odveženi a v Třebechovicích držáni.

Teprv po příjezdu Zigmunda Korybuta 16. máje mohli se vyhoštěnci zase navrátiti do Prahy. Za vladaření Korybutova se mysli poněkud poutišily, tak že Příbram a stoupenci jeho dověřovali si podniknouti veřejnou disputaci o Wiklefovy spisy s Mr. Petrem Paynem o vánocích 1426, leč bez obmýšleného úspěchu, jelikož se k učenci anglickému přidružili Jakoubek s Rokycanou. A když se proneslo, že Korybut jedná s Římem o smíření, tu Jakoubek s Rokycanou „slili — slichu — o ctné knieže pikel", i spůsobili nejen uvěznění jeho 17. dubna, ale i také vyobcování souvěrných jemu mistrův. Nato, počátkem máje, prohlášeny v Praze „artikule pro zachování svornosti a pokoje", ježto, pod vedením Jakoubkovym sepsány byvše, určitě vyměřily obsah i rozsah učení kališnického (ib. 261 sld.). Tímto dějem zavírá se veřejná činnost mistra stříbrského, jenž 9. srpna 1429 s světem se rozžehnal. U smrtelné postele shromáždili se Mr. P. Payne, zvláštní Jakoubkův přítel, Rokycana, Drachovec a j., aby slyšeli poslední jeho vyznání o svátosti oltářní (Confessio circa agonem. Dudík Dietr. B. 37), ježto pak od nich sepsáno. Latinských děl J. mimo Postillu zůstavil několik, zejména o panování kněžském, o rušení hříchů veřejných, o zpovědi, o očistci, o vzývání svatých, o Antikristu, o válčení pokud se dovoluje 1419, ježto se zachovaly v rkp. dvorské bibl. vídenské a kapituly pražské (Pal. IV. 1, 388). Dietrichšteinská bibliotheka v Mikulově chová jich dvé: De communione spirituali integra sub duplici forma panis et vini quantitate plebem concernente a Tractatus super lamentationes Jeremiae (Dudík 47 a 72).

1. Písně církevní, z nichž jedna o těle a krvi Páně: „Ježíši, tvá-t jest památka" tištěna bez m. a r. (III. 38). V kanc. Martiniově.

2. Kázaní o poctivosti a cti, kterau má člověk věrný učiniti tělu a krvi boží. Bez m. 1545 (III. 849 a 850), vyd. Pavlem Bydžovským.

3. Postilla čili epištoly nedělní s výklady přes celý rok. Připojena k druhému vydání Postilly Husovy 1564 bez m., jak se podobá, Melantrichem tištěnému (III. 836, Hanslik 533).

4. Zpráva, jak sněm konstantský o svátosti večeře Páně nařídil. Rkp. pražské un. bibl. XI. D. 9, poč.: Pane milý! O božie krve přijímání v obecném lidu křesťanském atd. Jungmann (III. 609) připisuje ji Husovi; což omylem. Podobněji ji lze pokládati za spis Jakoubkův.

5. O velebné svátosti těla syna božího vyznání dobré pamětí Mr. Jakúbka pražského. Rkp. v Mikulově (Dudík 47 a 72). Zdá se býti český text dotčené výše Confessio circa agonem.

Jakubův Matěj z Prahy, Mathias filius Jacobi de Praga*), zhotovil překrásný přepis bible české ve třech foliových svazcích v době 1410 do 1416. První a třetí svazek chovají se v bibliothece biskupství olomouckého, třetí nalezá se nyní v archivu třeboňském, byv předtím majetkem hrabat Vratislavův (ČČM. 1872, 395 sld.).

Jan od Čápův, měštěnín St. N. pražského, spolu s třemi jinými opatřil 1488 první vydání celé biblí české (III. 536).

Janda Jan, kněz katolický, 1780 jsa kaplanem v Jincích, vydal Výklady na páté přikázaní a na články víry (VI. 1892, 1893, 1922).

Janda Matěj z Čechtic, kněz podobojí směru luterského, 1615—1617 byl farářem u sv. Klimenta nad Tůněmi, 1621 u sv. Michala na N. M. pražském. Po obecném vypovězení evangelického kněžstva odebral se asi 1624 do Budišína, odtud po krátkém pobytu do Drážďan a pak do Perna (Pescheck Exul. 37 a 81, Hist. pers. 185). L. 1631 vrátil se v vojskem Arnheimovým, ale rok nato musil Prahu opustiti, aniž by se mu mezitím bylo podařilo, dosednouti na svou někdejší nebo nebo kterou jinou faru (Pescheck Ggrf. II. 339).

1. Kázaní na narození syna božího. V Pr. 1615 (IV. 1641).
2. Victoria ecclesiae triumphantis. Církve vítězitele přerozkošný způsob. V Pr. 1617 (IV. 1539).
3. Angelus pestilentialis. Posel boží. L. 1626 (Klíč 106, V. 1379).
4. Cupressus regia, památka Gustava Adolfa. 1632 (V. 1062). Kázaní.
5. Ultimum vale, poslední křesť. rozželnání Mr. S. M. z Dražova. V Perně 1639 (V. 199, 1070). Elegie.
6. Ara pietatis. V Budišíně (Pescheck Exul. 81).

Jandyt Václav, kněz tovaryšstva Ježíšova, 1704 vydal mluvnici českou:

Grammatica linguae bohemicae. V Pr. 1704, 1705 atd. (V. 26). Obsahuje v druhé polovici zprávy o prosodii a básnické literatuře české s výňatky, vybranými z Rosovy Čechořečnosti a odjinud.

Janiš Josef Antonín z Trutnova (Trutnovský), kněz katolický, veliký milovník včelařství, 1790 farářem byl v Hostivaři blíže Prahy i zemřel co děkan v Hněvčevsi 15. list. 1821.

---

*) Hus z vězení 16. června 1415 (Doc. 120) psal Mr. Martinovi, nech žádá Jindřicha z Lažan, aby písaři Jakubovi (Jac. scriptori) dal kopu gr. Nebyl-li Jakub ten otec Matějův?

1. Ant. Janše Podstatná učení a zpráva o chování včel. Přel. J. A. Turnovský. V Pr. 1777 (VI. 1509).

2. Aučinlivé spravování včel. V Pr. 1789 (VI. 1511).

3. Nová včelní kniha. V Pr. 1790 (VI. 1513).

4. Poučení o setí, hledění a zklizení lnu i o připravování ho k předivu. V Pr. 1818 (VI. 1552).

Jankovský z Vlašimě Hynek, syn katolického pána moravského Fridricha, kterýž, držev 1622 jen Bětov, později koupil Jemnici, Dolní Slatinu a Skalici. Ve všecky ty statky po smrti otcově 1639 uvázal se Hynek, jenž sám 1653 zemřel.

Apatéka koňská na tři díly rozdělená. Rkp. v univ. bibl. pražské (Kynské) od 1650 a druhý ve sbírce Bočkově od 1651 (IV. 911). Letočet, který má druhý tento rkp., psaný od Jiříka Adalberta Lagonidesa na Bětově, nemůže býti 1615, jak Jungmann klade, jelikož Jemnice, jejíž pánem Hynek se v něm píše, teprv 1628 od otce jeho Fridricha koupena.

Janovský Josef Ignác, benediktin rejhradský, 1707 v Brně vydal kázaní o apotheosi sv. Benedikta (V. 906).

z Janštorfa Jan 1525 přepsal kroniku Pulkavovu. K tomu připojil letopisy české od 1378 do 1470. Co do periody 1388—1448 přidržoval se textu staršího, některé věci vynechávaje, jinde pak kratičké přídavky klada. Dobu 1448 do 1470 zpracoval samostatně. Rukopis v bibliothece křižovnické v Praze (II. 75. Staří letopisové X).

Jaroslav, panoše Albrechta Kostky z Postupic, 1464 pána svého, tehdá landfojta lužického, provázel na cestě s A. Marinim do Francie ku králi Ludvíkovi XI. v poselství od Jiřího Poděbradského podniknutém, a o cestě této sepsal deník.

Tišt. v ČČM. 1827 péčí Palackého.

Jaroš viz **Jeroným kněz.**

Jarovský, též **Jaroslavský** viz **Mizera Ondřej.**

Jauernich K. J., kněhtiskař, jenž počátečně byl v K Hoře, později pak do Prahy se přestěhoval. Knihy české, od něho tištěné, vesměs náležejí k nižší literatuře prostonárodní, i připadají v dobu 1750—70.

z Javořice Tomáš, T. Rakovník (Thomas Raconus) rodem byl z Rakovníka. Dosáhnuv hodnosti bakalářské 1515 (I.D. II. 256) a mistrské 1518 (ib. 263), hned na universitě pražské působiti počal. L. 1520—1 byl děkanem na fakultě filosofické (ib. 268). L. 1525 v únoru odebral se k vůli dalšímu vzdělání do Vlach. V Benátkách a v Bononii docvičil se ve filo-

sofii i v jazyku řeckém. Když pak se 23. září 1527 do vlasti navrátil (ib. 289), taková byla vážnost, jíž studiemi vlasskými sobě dobyl, že jej universita hned vyvolila rektorem na 1527/8. V úřadě tomto provedl rozličná opatření, ježto byla k ozdobě i k užitku university. Jmenovitě tím si získal zásluhu, že rozepře na senát universitní vznášené bez hluku dovedl rovnati (St. Un. 96). Brzo potom dal však universitě výhost, ačkoli jí, podle příležitostí daných, nikdy sloužiti neopomíjel. Tak k. p 1546 svedl přátelské narovnání mezi universitou a staroměstskými měšťany, Mart. Kutenem a Pavlem Žákem (ib. 130). Zvláštní jej vázalo přátelství ku knězi a spoluprofessorovi Janovi Kulatě, Přeštičanu rodem († 5. července 1550), s kterým si společně 1530 vymohl erb a přídomek „z Javořice". Odstoupiv z university, usadil se na Starém Městě, jehož obci co kancléř a později i co radní konal platné služby. Zasedal i v úřadě konšelském, k němuž tehdá z veliké části měst českých šlo odvolání soudní. L. 1539 měl při s Janem ml. Leskovcem o nařknutí (Rel. Tab. I. 353). L. 1546, když Ferdinand I. na zřízení samostatného soudu appellačního pomýšleti začal, Mr. Tomáš s Ottersdorfem, Fikarem, Paumberkem obesláni před soud komorní a uloženo jim, aby práva svá městská, podle kterých v souzení svém se řídí, bez odkladu předložili; z čehož co věci nemožné ovšem se vymluvili. Když nastaly bouře 1547, náležel Mr. Tomáš k těm Pražanům, kteří mírností a zákonnitostí svého jednání jednak přístup u krále si uchránili, jednak k utišení pobouřených myslí účinně se přičinili. Dvakrát vyslán byl od obce ku králi, v červnu de Litoměřic k vůli uvítání, pak 4. července v Praze, aby zástupcům pražským král povolil slyšení. Od krále pak vzkázaní obci ustanovená skrze Mr. Tomáše se dála. Po navrácení míru volen byl na sněmu bartolomějském 1547 do kommisse k srovnání zřízení zemského s právy městskými a brzo potom při obnovování raddy staroměstské opět do ní dosazen. L. 1548 když Ferdinand I. soud apellační zařídil, byl Mr. Tomáš jedním ze čtyr obyvatelů staro- a novoměstských, ježto jmenováni sou radami nového toho úřadu (Zimmermannův Ferdinand. II. 302, 324 a 335). Zemřel asi 1555.

Psalmové a písně krále Davida s argumenty. V Pr. 1538 u P. Severina (IV. 52, Klíč 153). Ded. Janovi z Pernšteina. Zmínka v Blah. Gr. 233.

Javorský Bartoloměj, kněz podobojí, 1606 farářem byl v Mor. Budějovicích, 1621 v Krhově (Wolný II. 3, 222 a 235). V Krhově napaden t. r. od vojákův drancujících, kteří na něm nejprvé 700 zl. vynutili, potom nábytek mu rozbili, konečně pak zavražditi jej se strojili. Tu on vyraziv z domu, dal se na útěk, na kterém z poděšení a namožení mrtev sklesl (Hist. pers. 179).

1. Sceptrum. Berla Ježíše Krista. L. 1617. K tomu připojen:
2. Výklad na žalm 28 (IV. 1540).

Javůrek Josef z Benešova, nar. 1741, benediktin sázavský. Po zrušení kláštera žil v otčině své, zanášeje se hudbou, jíž byl veliký milovník. Zemřel asi 1804.

1. Příběhové Telemacha. V Pr. 1796—7 (VI. 789).
2. Postilla. V Pr. 1819 (VI. 1908).

Jebsa Jan mistr, tuším že totožný s Janem Giessou č. Yessou z Prahy jenž se 1460 stal bakalářem (LD. II. 66 sld.), 1473 přepsal Tristrama a Tandariáše (II. 69 a 70), kteryžto rkp. nyní se chová v Stockholmě. Srov. ČČM. 1851 II. 63 a Dudík Schw. R. 173.

Br. Jelecký Jan na kněžství zřízen 1555 v Prostějově, načež hned se stal správcem zboru ve Fulneku. Člověk pracovitý a skladatel písní nematný. Co do zásad mravních, z počátku byl prý svědomí velmi úzkého, k posledku pak více, než slušelo, širokého. Br. Jan Kalef s ním o to před smrtí jeho znamenitou prý měl disputaci. Jelecký byl znatel jazyka německého. Tot byla příčina, že 1559 spolu s Br. Václ. Solínem ustanoven byl od Blahoslava, aby v Evančicích vedl rozmluvu s Novokřtěnci slavkovskými a později ve Znojmě se znojemskými (ABr. X. 136—41). Spolu s Br. Thámem a Herbertem redigoval kancional německý, 1566 vydaný. Zemřel 28. pros. 1568 (Fiedler 251, 255).

Tři písně v kancionále šamotulském: Aj nyní-t Pán Bůh přichází, Slyštež ze čtení svatého (překlad z němčiny) a Takto-t smutně naříká.

Jelenius Mikuláš, Pražan, kněz podobojí, jenž se po 1624 odebral u vyhnanství.

Přemyšlování dvoje o nanebevstoupení Páně a seslání Ducha sv. 1626 (V. 1376; Index).

Jelenius Šimon, vystudovav a dosáhnuv bakalářství,

byl rektorem školy českobrodské; později žil v Sušici, kdež zemřel morem 1599 (Proch. Comm. 332).

Žaltář, totižto písně chval božských. V Pr. 1581 (IV. 81). Že to dílo Š. Jelenia, souditi lze tímto. Jelenius, dle Campanovy básně „Anni 1599 doctorum virorum obitus funesta descriptio“ (v Pr. 1601), „vlastenským, a to přelahodným veršem složil žalmy Davidovy“; z té doby pak není jiného básnického přetlumočení nežli dotčený žaltář vydání melantrichovského.

Jelenský, Jelenius Václav z Prahy již za studií básniti počal latině. L. 1596 od něho vydána Dionysia seu varietas animalium inprimis e C. Plinii hist. naturalis 7. 8. 9que libris sumpta, in elegiam redacta. L. 1600 sepsal elegii „de vita et morte domus Gigenianae“, ku kteréž Mr. Campanus připojil báseň schvalovací (Dlabač 22). M. 1603 uvozuje se mezi alumny universitními (ČČM. 1848, I. 182) a téhož roku stal se bakalářem. Od jara 1604 byl správcem školy v Prachaticích (ib. 1845, 639). Přežil r. 1621.

Píseň o popravě 1621 21. června. Rkp. (V. 204).

Jelenský, z Jelení viz **Hrubý z Jelení.**

Jelínek Frant. Alois, kněhtiskař pražský, od 1770 činný.

Jelínek Tomáš Bernard, mistr učení pražského a kněz katolický. Básněmi latinskými dobyl sobě titulu básníka věnčeného (poeta laureatus). L. 1673 farářem byl na Richumburce a od 1680 v Dačicích, kdež zemřel 26. září 1687 (Wolný II. 3, 266).

1. Počet nejdokonalejší. Kázaní na přivítanou hr. Frant. Ant. Berkovi a manželce jeho Luize Montecucculové na Richumburk. V Litomyšli 1673 (V. 890).

2. Florimunda Remunda historia o počátku kacířstva. Rkp. 1680 (V. 388).

z Jemnice Jakub, děkan v Týně nad Vltavou, 1542 sepsal výklad svátečních evangelií pro Ondřeje z Benešova (A. Beck v ČČM. 1843, 148). L. 1549 již ho v Týně nebylo (Bor. I. 241). Rkp. na radnici vodňanské.

Jeník J., duch. správce české osady berlinské, 1788 vydal překlad spisu, od Aug. Spangenberga složeného: Idea fidei fratrum (VI. 1788).

Jenikovský Vilém, snad syn Mr. Adama Kutnohorského, 1617 zemřelého (Dlabač 82), byl jeden z těch, kteří smrt Hendr. Straky z Nedabylic 1634 oslavili elegiemi (V. 198). Srovnej *Falco.*

z Jenšteina Pavel 1442 dal si přepsati kroniku Trojanskou, kteryžto rukopis se chová v lobkovické knihovně pražské (III. 92). Pan Pavel byl bratrovec arcibiskupa pražského Jana z Jenšteina († 1400), sám pak stál mezi přátely Mr. Jana Husi, jelikož se spolu s jinými pány 1415 dvořanův Zigmundových dožadoval, aby spůsobili propuštění Husovo (Arch. Č. III. 187). Přežil syna svého Jana († 1437, ib. 488), a již jako stařec u vysokém věku přeoblíbené tehdá čtení dějin trojanských sobě opatřil. Janův syn, opět Pavel zvaný, kterýž za Vladislava II. velmi často u veřejných jednáních co úředník královský bývá jmenován, 1442 ještě byl dítě.

Jeřábkové, rodina kněhtiskařská, po více než sto let v Praze usedlá a v tištění kněh českých činná. *Jan Karel* působil 1687—1712, *Karel Josef* 1713—29, *Jan Julius* 1729—1770, načež následovali pod rozdělenou firmou *Jan Karel* a *František*. Po smrti Jana Karla závod jeho vedla vdova *Johanna* do 1802 (VI. 397).

Jeremiáš Mikuláš a Václav psali elegie nad Hendr. Strakou z Nedabylic 1634 (V. 198). Srov. *Falco*.

Jeremiáš (Eremiáš) Vojtěch z Poličky, benediktin v Marie-Celli, 1715 v Pr. vydal spis „O milostech P. Marie cellenské“ (podruhé 1726 v Trnavě tištěný) a 1716 v Litomyšli „Kroniku cellenskou“, dedikovav ji Norbertovi Matheidesovi ze Závětic (V. 1206, ČČM. 1858, 314).

Jeroným, též **Jaroš,** kněz podobojí, 1526 napsal list k Br. Matěji Pousteníkovi (Bartoš Kron. 232), jsa tehdá farářem u sv. Havla a zároveň přísedou konsistoře. Zemřel 1527 (Bor. I. 24, 33 a 40).

Jeroným Pražský (Hieronymus de Praga), nar. asi 1379 na N. M. pražském, od dětinství vzdělán na školách svého rodiště (in nostra universitate ab infantia enutritus. Hus Doc. 337); 1398 dosáhl bakalářství (LD. I. 333). V únoru 1399 vyžádal Mr. J. Hus pro něho odpustu, aby nemusil školmistrovat (ib. 338), načež vydal se do ciziny. L. 1401 vrátil se do Prahy; toho zajisté roku byl s Mr. J. Husem a jinými přátely ve schůzi u Václava čišaře (Hus Doc. 175). Roku tušim následujícího byl v Anglii i přinesl z Oxfordu theologické spisy Wiklefovy (Palacký Hussit. u. Höfler 115). L. 1403 vydal se další cestou do zemí východních; jmenovitě navštívil Pa-

laest[1]. Dvě léta potom shledáváme jej v Paříži, kdež na Sorbonně dosáhl mistrství svob. umění. Tu se, pokud vědomo, poprvé zapletl v nesnáze lehkokrevnou svou povahou. Jal se totiž ve veřejné disputaci, mimo jiné, dovozovati thesi, že duh ničeho zničiti nemůže. Kancléř J. Gerson chtěl jej přiněti k odvolání, ale Jeroným, zvěděv, co se naň chystá, v čas ujel. Z Paříže obrátil se 1406 do Reyna-Kolína a do Heidelberku; v obou místech přijat za mistra (Hus Doc. 408), ale z obou pro podobné, jako z Paříže, příčiny uprchnouti musil. L. 1407 přijat za mistra i v Praze (LD. I. 391), načež znovu podnikl jízdu do Oxfordu, ale už jej tam byla předešla zlá pověst. Ještě prý lžíci, neřku-li mírku soli nezažil, již jej pro podezření kacířstva strojili se uvěziti. Jen přízní jednoho pána, kterýž se ho jako prý syna ujal, vyvázl z nebezpečenství (ib. 346). Následující dvě léta, zdá se, ztrávil v Praze, i účastnil se agitace příčinou přeměny hlasův na universitě. L. 1410 odebral se zase na cesty. Tentokráte zaměřil do Uher. V Budíně kázal před králem, biskupy a preláty v duchu Wiklefově, ale zle se mu zvedlo. Byl zatčen a teprv po dvou nedělích propuštěn. Z Budína jel do Vídně, kdež věděl, že najde několik stejnomyslných, i jal se i tu náhledy své šířiti. Leč předvolán byv před officiála biskupa pasovského, k jehož dioecesi Vídeň tehdá náležela, všecko, co naň sčítáno, upřel, načež zaveden proti němu řádný process. Jelikož slíbil, že k soudu dostojí, ponechán na svobodě, ano officiál sám mu nabídl svůj příbytek, čehož však Jeroným nepřijal. Počátkem září z Vídně přes Lavu ujel a z Bétova 12. září officiálovi oznámil své vyváznutí (ib. 416). Officiál ovšem rušitele slibu právem staným odsoudil a kletbu naň vydal (Dudík Iter R. II. 277). V Praze 1412 vyniknul Jeroným v nepokojích pro bully odpustkové. V kolleji Karlově měl ohnivou proti odpustkům řeč, kteráž studentstvo velice roznítila a málem k ukvapeným činům zavedla. S Voksou z Waldšteina ustrojil pak satyrický průvod 7. června, při kterémž bully i truhla odpustková spáleny (M. Lupáč v Korandově man. č. 42). I v kostele P. Marie Sněžné dopustil se nějakých výtržností. Když Hus v listopadu musil z Prahy, odešel i Jeroným. K pozvání ode dvora polského zvolil tenkráte Krakov za cíl své pouti. První den viděli jej ještě s vousy, ale již na zejtří objevil se

před králem Vladislavem co hotový dvořan: bez vousů, v rudé sukni a kápi, lemované šedivou kožešinou. Nebyl v Krakově než několik dní, a již v kněžstvu i v lidu vět[illegible] nastalo pohnutí, nežli prý kdy za paměti lidské. Biskup krakovský vydal naň obsílku, ale Jeroným opět se vyvětil osvědčováním úplné své pravověrnosti (Hus Doc. 506). Z Krakova zajel s Vitoldem, bratrem královým, na Rus i Litvu. Tu cestuje po kraji, okázale přátelil se s pravoslavnými, chodil v jich processích, vzdával úctu jich sv. ostatkům a ikonám, tak že vzešlo domnění, jakoby k nim byl přestoupil. Pověsti o tom donášely se široko daleko. Jimi povzbuzen, začal vídenský Mr. Jan Sybart o Jeronýmovi rozpisovati „literas diffamationis", vině nejen jeho co rozsevače bludův, ale podobnou vinu vůbec sčítaje na Čechy a Slovany, až se Mr. Hus i universita pražská viděli pohnuty k ostrým do Vídně důtkám (ib. 63 a 512). Když se jednalo o Husovu cestu ke koncilium, byl Jeroným zase v Čechách a mistrovi úsilovně přimlouval, ať do Kostnice nechodí; půjde-li, však[illegible] prý se nevrátí (ib. 111). Ale 1415, proti Husově vůli a mimo výstrahu Křišťana z Prachatic a j., sám se 11. dubna nepoznán ocitil v Kostnici, i dal tam rozbíjeti listy, nabízeje se žalobcům svým, že jim chce dostáti, ač bude-li mu bezpečný průvod dán. Ale po třech dnech zase ujel do Überlingen a nesčekav obsílky, která naň 17. dubna od koncilia vydána, obrátil se nazpět k Čechám. V Hiršavě nicméně vyzývačnými řečmi uvedl se v podezření, i byl jat a v okovech do Kostnice poslán 23. máje. Uzavřen byv do tuhého vězení, dal se pohnouti přímluvám. Dne 4. září oznámil, že se chce odříci učení Wikleffova a Husova, ano na zejtří psal v témž smyslu i do Čech, nejv. hejtmanu moravskému Lackovi z Kravař (ib. 598, Arch. Č. III. 297). Dne 23. v slavném shromáždění sborovém odvolání své opakoval, — ale čáka na propuštění nezplnila se. Přeje jeho z nova líčena. Dne 23. a 26. máje 1416 podstoupil výslech před koncilium a 30. máje podnikl týž osud, jakýmž v loni přítel jeho byl zasažen. Očití svědkové žásnouce obdivovali se statečnosti, s kterouž se ve sboru bránil a smrti šel v ústřety. Florentan Poggio Bracciolini v listu, hned po upálení psaném, skvělý mu postavil památník. „Žádný, prý, nikdy ze stoikův tak stálou myslí a spokojeným srdcem smrti nepodstoupil, jako on

jí žádostiv byl“ (ib. 624 sld., Veleslavinovým překladem v Arch. Č. III. 198 sld.). Latině sepsal, pokud vědomo, jediný spis, totiž Compendiosa descriptio vitae et mortis M. Joh. de Hussinetz, jehož rkp. byl v bibl. rožmberské (Dudík Schw. R. 77).

1. Wiklefovy spisy některé přeložil spolu s Mr. J. Husem. Rkp. ve sbírce Bočkově (II. 151).

2. Spis, kde řeč o smrti. Snad to Comp. descriptio. Viz Blahosl. Gramm. 177.

Br. Jesen, Jessen, Jesenius Pavel, potomek tuším slovenské rodiny Jesenských z Jesena, ale rodic z Uherského Brodu, kdež bratr jeho Zachariáš i sestra zůstali osedlí (Dekr. 265). Studia vyšší konal ve Wittemberce; k akademii tamní přichylnost do pozdních let dochoval, posílaje tam mládence bratrské svým nákladem na učení, jako jmenovitě Jana Magrle, kterýž tam pohřichu i umřel 1591 (Fiedler 287). Jako učedlník žil v čelednosti Br. Petra Herberta (ib. 255). K jáhenství zřízen 1572 a ku kněžství 1576 v Slavkově, načež se stal správcem zboru v Lipníku. V Lipníku současně a v přátelství žil s Br. Izraelem. L. 1582 navštívil jej dobrodruh Hieronym hrabě Šlik a později se k svědectví jeho odvolával, na jak mále prý přestati umí. L. 1584 na synodě slavkovské přijat do úzké raddy a 1589 na lipnické zvolen k „přední starosti“ zároveň s Br. Efrejmem. Rád se zanášel latinským veršováním, leč nehrubě šťastně, jakož o tom svědčí verše 1569 na Br. Červenku, na Br. Herberta a 1577 na Br. Štefana udělané (ib. 252, 255, 270). S větším zdarem potkalo se účastenství jeho v překladu kněh biblických, ačkoli určitých zpráv nemáme ani o povaze ani rozsahu toho. L. 1594 nastaly mu nesnáze od tehdejšího zemského hejtmana moravského, Hynka z Vrbna, kterýmiž byl přinucen z Lipníka ujeti a v Bezúchově, na statku Karla z Žerotína, útočiště hledati. Starší, chtějíce ho vybaviti z té tísně, povolali jej do Evančic, kdež tehdá správa duchovní osiřela úmrtím Br. Enease. Dne 24. máje, stroje se již k přestěhování, zachvácen byl mořanou. Mrtvola jeho z Bezúchova převezena byla do Dřevohostic, a pochována v slavném hlubokém hrobě, jenž, vykopán byv v hlině zlatožluté, hledícím veň jako záři slunečnou vypouštěti se zdál. Br. Jiřík Streyc kázaní pohřební učinil. Paměti bratrské praví o Jesenovi, že „byl muž jistě prý veliký, v slovu i skutku mocný, učený, stižitedlný (penetrans), k odpovědi rychlý a

velmi výmluvný, ač i pyšný a osten neskrovného těla mající, kterýž jej zášijkoval, že ani sv. služeb konati nemohl“ (ib. 289). Obec uhersko-brodská táhla se k statku jeho právem odúmrtním, žádajíc Bratří o vydání, načež jí synodou přerovskou 1594 odpověděno, že „pán“ žádného statku pozemského neměl, a čeho v užívání byl, to že ne jeho, ale Bratří bylo. Otčiznu svou všecku že utratil na učení, na mládence, jež na učení posílal, a na stavení, jež prý znamenité vzdělal v Lipníku, ano ještě 200 kop dluhův po něm zůstalo (Dekr. 265).

Jesenius Joel, Slovák, kněz evang. H. V., 1782 stal se duchovním správcem v Chvaleticích, odkudž zároveň opatřoval církev libišskou. L. 1785 přijal povolání do Soběhrad (Tardy 181, 172).

Přemyšlování a napomínání, modlitby a písničky. V Pr. 1786 (ib. 261).

Jesenský z Malého Jesena Daniel (Senedesanský), potomek rodu zemanského, z něhož pocházel i slavný lékař Jan Jesenius. Narodil se v M. Jesenu (turč.) okolo 1675, školního vzdělání nabyl v Necpalech a v B. Bystřici, načež se vydal na universitu wittemberskou i dosáhl tam mistrství svob. um. Leč nevrátil se do vlasti. Co výborný theolog a básník na slovo vzatý (později poctěn byl i vavřínem) povolán do Drážďan, kdež rozličné úřady zastával. Zemřel v Němcích.

1. Píseň: „Kdo ví, jak blízko mé skonání“ ve funebrálu Jakobaeiho.

2. Svatební vinš Sam. Korylimu, latině, česky a německy 1703. Ku konci: Toto vytuačenuo napisau po suovensky, německej nevestě k vuoli, neznámý avšak dobře známý kmuotor M. Iliáš Senedesanský, c. k. poeta. Báseň česká otištěna v Tablic. Poez. III. (V. 190).

Jestřábský Valentin Bernard z Moravské Ostravy, nar. 1630, kněz katolický. L. 1665 ustanoven na faru v Střelici, ale již po dvou letech se fary té o své ujmě vzdal a uvázal se v duchovní správu ve Veverské Bitíšce a sousedních Říčanech. Zde působil neunaveně, co pravý vzor kněze katolického, až do smrti, která jej 26. pros. 1719 zasáhla. Mimo několik spisů latinských (Tractatus de angelis, a j.) psal, nákladem svým vydal a rozdaroval několik kněh českých (Wolný II. 1, 237 a 297).

1. Katechismus domácí pod titulem a spůsobem rozmlauvání hospodáře s hostem. V Olom. 1713 (V. 759).

2. Sedláčkovo vidění (Wolný l. c.).

Jestřebský viz **Paustenik Jan.**

Ješín z Bezdězce Pavel, rodem z Černovic, v Praze dosáhnuv bakalářství svob. um., učiteloval na školách venkovských i pražských, až opustiv paedagogii, uvázal se v radní písařství na N. M. pražském. L. 1611 připsal mu Campanus odu „De s. Paulo, gentium apostolo“ (Dlabač 26). Za bouří stavovských stál Ješín ke straně Fridricha Falckého, od něhož ustanoven radou nad appellacími. L. 1619 spolu s hr. z Hollachu a jinými vyslanými českými jel k Betlenu Gáborovi do Prešpurka, maje poselstvu tomu při vyjednávání konfederace sloužiti za sekretáře (Skala III. 392). Koncem prosince zřízen za jednoho z poslův, na něž samo uzavření smlouvy té vzloženo. Jelikož však Thurn, Fels a Bubna k vojsku odebrati se musili, došlo na to, že smlouva jediné od Pavla Kaplíře, Hollacha a Ješína podepsána byla (ib. 415). Když pak se poselství do Prahy navrátilo, připadl na Ješína úkol, aby v shromáždění stavův při slavném prohlašování smluv předčítal smlouvu českou a zemí přivtělených (ib. IV. 49). Od Fridricha 1620 nadán byl přídomkem „z Bezdězce.“ Po bitvě bělohorské ujel ze země a k obsílce, 17. února 1621 naň a jiné účastníky v povstání českém vydané, ovšem se nedostavil. V pohostinství přejal vychování synův Pavla Kaplíře, jež vedl až do 1625. Tehdá žil v Hollandu (Mart. Obr. 432). L. 1632 ještě byl mezi živými, ačkoli o osudech jeho nic není povědomo (Pam. 1872, 557). Ješín první byl u nás, jenž se pokusil o kritické vydání starých spisův. Od něho jest Majestas Carolina, 1617 v Hanavě tištěná a Šimonovi Kohoutovi i Janu Theod. z Ottersdorfu věnovaná, pak Kronika Dalimilova (v Pr. 1620), jižto připsal Václavu Vil. z Roupova a Václ. Budovcovi. Jak se zanášel studiemi prvotních pramenův dějepisných, mimo jiné viděti z toho, že si zjednal přístup do bibliotheky Karolinské a knihy i rukopisy odtamtud sobě vypůjčoval (Hanslik 35 a 42).

Jevina (Gevina) z Roudnice, nar. 1672, vstoupil pode jménem *Viktorina a St. Cruce* 1695 do řádu piaristského. Vynikaje známostí literatur staroklassických, vyučoval na gymnasiích v Strážnici a v Litomyšli, načež se 1712 stal pěstounem mládencův do řehole přijatých a v Lipníku vychovávaných. K vybídnutí nejv. maršálka Františka Ant. Berky z Dubé a Lipé uvázal se tehdá v latinský překlad kroniky Hájkovy, a

v skutku také valnou té práce část dokonal. Leč když 1760 mělo se přistoupiti k vydání jejímu, na něž Berka značnou sumu byl odkázal, a péče o to na Gelasia Dobnera vzložena, Dobner sice překladu Jevinova použil, ale výklady svými docela jiný, nežli původce obmýšlel, celému dílu obrat dal. L. 1716 přesídlil se Jevina do Litomyšle, kdež kollej tamní co vice-rektor říditi pomáhal. Zároveň stál co praeses v čele bratrstva sv. Kříže, kteréž se tam pod protektorátem hrabat Františka Václava a Adama z Trautmannsdorfu bylo utvořilo. Zemřel v Litomyšli 1730 (Zprávy Prok. Dvorského).

1. Povinný vděk na nový rok Bernardovi od sv. Filippa 1700—7, elegie rýmovaná, v níž řehole touhu svou jeví po návratu Bern. Partlicia, pozdějšího provinciála, an tou dobou dlel v Římě (Rkp. v Č. Museum).

2. Kvítek majální: Zpoměň na mne (sv. Jan N.). V Litomyšli a v Brně 1722 (V. 1322).

3. Rytířstvo křížové. V Litomyšli 1722 (V. 1140).

4. Nová všeho světa vojna (kázaní). V Pr. 1728 (V. 946 a 1484).

Ježíšovo mládí viz **Apokryfy bibl.**

Jičinský Blažej *) řečený **Domina**, básník k Lomnickému podobný, jenž v druhé pol. XVI. věku, jmenovitě v době 1586—90 přátelům i maecenům k vůli drahně písní skládal, namnoze oblíbeným tehdá spůsobem na jména jejich, jako na jméno Václ. Dobřenského i Doroty manželky jeho tři, Tob. Mouřenína, Viléma z Rožmberka, Buriána Trčky z Lipé a arcikníže te Ferdinanda. Mimo to psal píseň historickou o městech pražských (ČČM. 1845, 342), o některých zámcích a městech moravských, o orloji na radním domě staroměstském (IV. 95, 170, 181, 185).

Jičinský Bohuslav Matějův (Bohuslaus Mathiae) z Českého Brodu, vystudovav na universitě pražské zanášel se učitelstvím. Jmenovitě od 1604 byl kollegou, od 1605 předním správcem na škole u sv. Mikuláše na Malé Straně. L. 1616, stav se bedellem universitním, jal se vydávati sbírku programmův „Programmata academiae Pragensis.“ I později vydával každoročně novoroční knihy (strena), k čemuž k. p. 1619 vzal Campanovu báseň: Nemo vir perfectus. S Campanem

*) Totožný tuším s Jiřím Jičinským, jejž Jandyt a po něm Procházka (Comm. 317) uvozují mezi básníky českými doby rudolfinské.

vůbec žil v přátelství, jakož i smrt manželky jeho básníkem tím byla opěvána (Dlabač 29, 87).

Písně dvě modlitební, jedna času pokání, druhá války za dobrý a časný pokoj. V Pr. 1619 (IV. 150).

Jičinský Jan, kněhtiskař, jenž závod svůj, na Starém Městě pražském zařízený, vedl asi od 1560 do 1571. L. 1567 zpořídil opravené a rozmnožené vydání Šudových „Forem a notulí" a opatřil je předmluvou, jejíž podstatný obsah od Zoubka vyložen v Památkách 1867, 29. L. 1572 byla tiskárna v držení jeho dědicův, i pracoval v ní Jan Černý (IV. 1135). Od 1577 vyniká co majetník její opět *Jan* Jičinský, syn; poslední knihy pod firmou jeho tištěné jsou od 1590.

Jilenský V. viz **Jelenský Václav.**

od sv. Jiljí Bartoloměj viz **Písař Bartoš.**

Jindřich probošt viz **Scribonius.**

Jindřišský Jan z Žatce studoval v Praze i stal se 1493 bakalářem (LD. II. 172). L. 1506 spolu s Tob. Molkem z Hradce Králové pečoval o správnost tisku v bibli benátské. Pobytu svého v Benátkách užil k vydání menších dvou spisků, z nichž první tuším že dílo jeho:

Kniežky tyto slovú Zrcadlo, ješto ktož se v ně vzhlédá, opatřít v nich (sic) čtyři věci budúcie a poslednie: smrt, den súdný, muku pekelní, radost nebeskú (Hanka č. 169, Rozb. I. 150). K tomu připojen: Traktátec sv. Bernarta o boji duchovním překladu staršího (Hanka č. 170, III. 867).

Jíra viz **Pausteník Jíra.**

Br. Jirek Jan, též **Jiřík,** prvotně **Gyrck, Girk,** lat. **Gyrcaeus,** rodem ze Svidnice, který co bakalář asi 1544 přesídlil se do Litomyšle za učitele na školu bratrskou. V tom se mu dobře dařilo; byltě latiník nezlý, člověk pilný a pobožný. Že německy lépe uměl než česky, nebylo mu na závadu. Potom pojal dceru Jindry mlynáře a byl měštěnínem v Litomyšli. S Br. Augustou nesnášel se dokonale. Když zajisté A. učinil kázaní o coelibatu podle spisu Lukášova, Jirek, „jsa pln učení luterianského, pozhoršil se na něm, a dal se s ním v disputaci tvrdou, kterou se ještě více zdráždil. I sebrav sobě artikule z toho kázaní, šel s nimi k Satbauchovi do Kornic a naplnil toho člověka těmi Augustovými věcmi" (Blahosl. ABr. IX. 15). V lednu 1548 nesl do Augspurka psaní, kteréž jménem starších bratrských Augusta učinil k cís. Karlovi V. a ku králi Ferdinandovi I. (Quellen 73—82). I měl tam

rozličná namlouvání, aby nechal těch listův dodávání a raději v poctivou a slavnou jakousi službu se vydal; avšak Br. Jirek věrným zůstal a listův dodal, ovšem s nepořízenou. Vrátiv se v únoru domů, těžkost měl znamenitou. Šajnoch jej, sotva že došel, hned dal uvěziti. Po několikadenní vazbě v Litomyšli poslán do Prahy. Zde tázán po původci listův k císaři a králi poslaných, o poměrech Arnošta Krajíře, o cestě Augustově ku knížeti lehnickému. Odpovědi jeho tazatelům nebyly dostatečné i hrozeno mu několikráte skřipcem. Ale ušel tomu. Vyjednáno mu, ač ne snadno, propuštění pod rukojemstvím a na závazek, že se z Čech vystěhuje (Gind. GBr. I. 310, 316). I nemeškal se s ženou a dětmi vypraviti do Prus. O vánocích 1548 účastnil se výslechu královeckého (Quell. 83, 92). Potom stále své sídlo vzal v Kvizině (Marienwerder). Když se 1549 synoda v Prostějově sešla, uznány zásluhy jeho o Jednotu, smysl zdravý, umění, rozšafnost a spůsobilost jeho Jednotě v Prusích sloužiti za tak vážné, že, ač ženatý, zřízen byl na kněžství (Dekr. 167). A naděje veň kladené nazmar nepřišly. I vévoda Albrecht i rádce jeho, biskup pomezanský P. Sperát, velmi si ho oblíbili i zachovali mu přízeň přese všecka usilování „od pochlebníkův marných knížecích“. O synodě s dissidenty v Kožminku 1555 byl mezi zástupci Jednoty. L. 1557 přijat do úzké raddy, a potom učiněn „tam poně v Prusích v těch koutech nydburských superintendentem“. Zemřel 1. břez. 1562. Ze synův jeho *Jan* spravoval několik let školu kožminskou, až 1570 povolán do Toruně, pak do Poznaně a 1592 do Lešna, kdež 1605 zemřel (Fiedler 245, 299), *Pavel* (Girko) studoval v Praze i stal se 1568 bakalářem (LD. II. 398).

1. Německá prosba k vévodě Albrechtovi jménem vystěhovalcův českých 15. února 1549 (Quellen 107).

2. Sepsání, z čeho jest byl Br. Jiřík obviněn v komoře JMKr. Od něho samého sepsáno a vloženo do II. dílu hist. Blahoslavovy 131—136.

Jiří B. viz **Bartolomeus Jiří.**

Jiříkovo vidění, vypravování o jakéms rytíři uherském, jejž anděl provázel po očistci a pekle, zčeštěno koncem XV. věku. Rkp. v univ. bibl. pražské. Co čtení prostonárodní tištěno častěji.

z Jivian Vávra, „měštěnín v Hradci Jindřichově a starý písař tudiež“, 1492 dopsal rkp. štítenský, M. Čapkem počatý.

Br. Joannides Daňhel Skočovský rodem ze Skočova, kněz bratrský, asi od 1606 až do 1620 byl správcem zborův v Paršovicích a Hlinsku na podacím Zdeňka Žalkovského (Wolný I. 3 a 5, 350 a 159).

1. Popis ohně v Lipníku, ve verších. V Olom. 1613 (Morawetz III. 471, Wolný I. 3, 351).

2. Neděle smrtná (Sbírka kázaní). V Olom. 1614, 1616 (IV. 1642, 1903). Ded. Zd. Žalkovskému a manželce jeho Anně Želecké z Počenic.

3. Řeč Isaiáše proroka nad mrtvým tělem. V Olom. 1619 (IV. 1724). Ded. Zd. Žalkovskému.

Joannides Jiří Frydecký rodem z Frydeku, kněz evangelický, v 1654—1667 spravoval církve v Ropicích a v Koštěnicích, obě v Těšinsku.

1. Modlitby křesťanské. V Trenčíně 1654 (V. 1555).

2. Dvojí spis: Clangor tubae a O poslaupnosti učení evangelického i kněžstva jeho. V Žilině 1667 (V. 728).

Joannides Petr Košetický, kněz podobojí, byl farářem na Náměti v Kutné Hoře již 1589, kterého roku vydal spisek o podávání večeře Páně nemluvňatům a dítkám nerozumným. Zato prý u Bratří pecinovských a jiných bludařův utržil utrhání a posměch (Štelcar v ČČM. 1864, 349). L. 1594 v duchovním úřadě svém od konsistoře kutnohorské znova byl potvrzen (Lumír 1862, 207).

Rozmlauvání duchovní o stůl večeře Páně. V Pr. 1589 (IV. 1328).

Jokassius viz **Jakeš Vít.**

Br. Joram Eliáš z Domažlic, kněz bratrský, správcem byl zboru v Prusinovicích. Tam 1594 k žádosti Arkleba z Vickova přepsal knihu Tovačovskou.

Rkp. v zemské registratuře brněnské (Brandl Kniha tovačovská XXII.).

Br. Joram Jan, bezpochyby syn Eliášův, kněz bratrský. L. 1619 byl farářem lužským. I tu se stalo, že od Opsimatesa a jednoho studenta požádán byv, aby jim po kalvinsku chlebem nekvašeným přisloužil, po vůli jim byl, což od Bratří za svévolné rušení řádu považováno, a Br. Joram od staršího Br. Cyrilla přes svou omluvu s kapitolou ne prý neslušnou se potkal (Důvody Martinia XXVIII. a Ohlášení na ně 135). L. 1623 nalezal se s četným jiným kněžstvem v Kutné Hoře, i byl odsud dekretem, dne 27. července daným, ze země vypovězen (Hist. pers. 195). I odebral se nejprvé na Moravu a odtud do obecného Bratří útočiště, do polského Lešna. Tu

mu starší dali za úlohu, aby ve spise „Loci communes theologici“ od Br. Matouše Konečného začatém spolu s Br. Ad. Hartmannem pokračoval. Na synodě lešenské 1632 poručeno Hartmannovi, aby, vyrozuměje, jak daleko Joram v svém oddíle přišel, na dopravení té vzácné práce vždy předce myslil (Dekr. 279).

*Jordan z Klausenburka Tomáš, Sedmihradčan z Kolože, nar. 1539, v Paříži studoval filosofii a lékařství, načež některý čas pobyl v Montpellieru u slavných lékařův Rondeleta a Jouberta. Na universitách v Padově a Bononii slyšel lékaře vlaské. Doktorství med. dosáhl ve Vídni, načež se usadil na Moravě a zde záhy vešel ve svazky se šlechtou. L. 1559 zemskému hejtmanu Hynkovi Brtnickému z Waldšteina sepsal spis o tehdejším sněmu brněnském (ABr. VIII. 33). Spolu s Dr. Th. Hájkem přidružen 1566 k vojsku do Uher vypravenému, a týmž skoro časem, co v Čechách Hájek, povýšen za lékaře zemského na Moravě. L. 1573 přijat do stavu rytířského. Jako životní lékař císařský Krato, tak i Jordán stál v blízkých se staršími bratrskými svazcích, anobrž téměř jej za Bratra počítati lze. Jim zajisté zprávy z ciziny docházející posílal, o záležitosti jejich se staral a naopak oni si s ním dopisovali. Přítelem byl Blahoslavovi, Cibulkovi, Štefanovi a j. (Quell. 291, 321, 404, 415. ABr. XI. 434 a XII. 546). Kapita ve svých k němu dopisech „Tuus ut pater“ se podpisuje (ib. XIII. 280). Pozorování teplic karlovarských příčinou bylo Jordanovi, že se jal skoumati hojitedlné vody moravské, i napsal o nich spis: „De aquis medicatis Moraviae commentariolus“, jejž mu A. Zborský zčeštil, načež J. překlad, připsav jej stavům moravským, svým nákladem uveřejnil. Latinský originál vyšel o šest let později ve Frankfurtě. Mimo několik jiných spisův latinských obsahu lékařského zpořídil J. 1575 spolu s Kratonem i nové vydání české historie Doubravovy. Zemřel v Brně 6. února 1586.

Kniha o vodách hojitedlných neb teplicech moravských. V Ol. 1580 (IV. 866).

Jordanský Simeon, kněz podobojí, sepsal „Modlitby utěšené pobožným manželkám“ (Jungm. Příd. 48).

Josefa Aegyptského život zčeštěn za XIV. věku. Nachází se v týchž rkp. co román o Asseneth, a spolu s ním i

tištěn. Rkp. 1470 v Stockholmě (Dudík Schw. R. 193). Správné vydání péčí A. J. Vrtátka v ČČM. 1862 (II. 138).

Josquin Jan byl tuším z počtu reformovaných Francouzův, kteří před pronásledováním za krále Františka I. 1534 počatým, z vlasti své se uchýlili do ciziny. Josquin, našed u Bratří přívětivé útočiště, živil se, jak se zdá, vyučováním zpěvu i hudbě, a mezi žáky jeho počítali se bratří Kunrát, Karel a Adam Krajířové z Krajku, synové pana Arnošta († 1555), kterým svou *Muziku* věnoval.

Muzika, to jest, zpráva k zpívání náležitá, všechněm zpěvu se učiti žádostivým ku požitku ode mne J. J. jazykem českým vydaná. V Olomouci 1551, v Prostějově 1561 (IV. 43).

o Jovianovi císaři kronika, přeložená v XV. věku, nalezá se v rkp. univ. bibl. pražské z konce XV. věku (XI. B. 4.) po Stilfridu a Bruncvikovi; sic jinak v Gestech římských (III. 100). Otišt. v Hanušově Malém Výboru.

Br. Justin Bartoloměj, stav se v Přerově 1568 jáhnem, zůstával při Br. Zachariáši Litomyšlském po několik let v Uherském Brodě co spomocník zároveň s Br. Janem Gersonem. Po 1571 dán byl do Třebíče k Br. Janu Eneasovi. Tu však nedlouho pobyv, rozstonal se i zavezen na Kralice na lékařství, kdež 17. března 1574 zemřel. Paměti bratrské dějí o něm, že byl muž učený (Fiedler 260).

Mik. Hemmingia, kazatele kodanského, homiletiku 1570—1 spolu s Br. Gersonem přeložil v Uh. Brodě. Rkp. v pražské un. bibl. XVII. F. 40 (ČČM. 1861, 276). Jungmann (V. 71) omylem spis ten připisuje Komenskému.

Justinianovy instituce na česko přeloženy nejmenovaným spisovatelem v polovici XVI. věku. Překlad zachoval se v bibliothece kláštera strahovského v rkp. z r. 1562 pod nadpisem: „Justiniana ciesaře ustanovenie a naučenie neb prvniech počátkuo práv městských knihy čtvery". Vydán nákladem Právnické Jednoty a péčí Dr. Hermenegilda Jirečka v Pr. 1867.

K.

Kabátník Martin, soused litomyšlský, kterýž se, podle jména soudíc, zanášel zhotovováním kabátův. V rozporech, ježto 1490 v Jednotě vznikly, odhodlali se Bratří vypraviti

čtyry osoby, mezi nimiž i Kabátníka, na Východ hledat církve, která by u sebe nejlépe zachovala prvotní prostotu křesťanskou. Bohuše Kostka z Postupic, pán na Litomyšli, založil poutníky penězi, aby se u věc tak nákladnou dáti mohli. V březnu 1491 vyjeli z Litomyšle i brali se přes Krakov a Lvov k Sučavě. Z Sučavy Mareš Kokovec dal se do Rus, ostatní putovali dále do Cářihradu. Zde se Kabátník oddělil od Kašpara z Marek a Br. Lukáše, kterým bylo procestovati někdejší řecko-bulharské země, sám pak s tlumočníkem židem přeplavil se do Malé Asie. Dal se přes Brussu, Angoru, Ardanšili (adrianskou zemi), Kaisarii, přes východní hornatou část Karamanie (trmanské země) do Maraše v zemi Uzen-Hasanově (Hushasanově). Z Maraše bral se přes Aintab (Antiochii ad Taurum), Alep (Galatu), Hamu (Kappadocii), Homs (Chaj) a Damašk do Jeruzalema. Z Jeruzalema odvážil se do Egypta, kdež spatřil Memfis a Kairo. Po návratu v list. 1492, dle Br. Jaffeta sám, dle jiných s pomocí Adama Bakaláře Litomyšlského sepsal příhody cesty své. L. 1501 od Mr. Jana Černého, an se stěhoval do Prostějova, koupil dům, zaplativ jej zúplna ihned hotovými penězi. Krátce potom učinil pořízení o svém statku, dům a všecky věci své poručiv manželce Alžbětě, i poručníkem ustanovil jí dotčeného Mr. Jana sama třetího. Zemřel v únoru 1503 (Jelínek II. 67, Sedláček v Pam. 1871, 43).

Cestopis do krajin východních. Rkp. v bibl. kapituly pražské. Tiskem vydán od Adama Bakaláře dle Candida 1518, ač udání to podezřelé, a 1542 v Litomyšli pod titulem: „M. Kabátníka cesta z Čech do Jeruzalema a Egypta“ (Dudík Schw. R. 129), pak 1577 v Praze: „Putování do Jeruzalema“ (Index), 1637 v Olom., 1691 v Pr., 1708 a častěji potom.

Kačer Mářík (Mauritius) 1404—1408 byl místopisařem českých desk zemských. Za manželku měl Kateřinu, dceru bohatého měšťana novoměstského, Hanúška Terkléře, od něhož 1406 obdržel dům s vápenicí, cihelnou a jinými městišti (Tomek Zákl. II. 111). Mářík náležel k důvěrným přátelům Mr. Jana Husi, jenž jej v listu svém k Mr. Martinovi, z Kostnice 16. června 1415 daném, spolu s jinými tovaryši k Betlemu náležejícími (socios ad Betlehem pertinentes) vzkazoval pozdravovati (Doc. Hus 120). I nepřežil dlouho přítele svého; 1416 nebyl již mezi živými. Syn jeho slul Petřík ze Zlýčiny (Arch. Č. III. 498).

Rozličné formy skrze Máříka písaře. Rkp. v Třeboni, otištěný v Codex juris boh. II. 2, 327 sld.

Kadaverosus Jan z Kouřimě, kněz podobojí, 1594 vydal knihu o manželství, z několika kusův složenou. Napřed položen život Tobiášův, potom následuje Mr. J. Husi traktát o manželství, na závěrek pak dodáno kázaní sv. Augustina, manželům učiněné (IV. 1470, 1773).

Kadlinský Felix z Horšova Týna, nar. 18. října 1613, vstoupil 1635 do řádu jezuitského, v kterém 5 let učil náukám humanitním, 11 let zastával prokuratorství provincie a 10 let vedl úřad prefekta spirituálního. V duchovní správě působil jednou, totiž 1650, když administroval faru v Lilči (Wolný II. 3, 442). Posledních šest let života svého dnavou nemocí na nohou i rukou tak velice byl sklíčen, že lože opustiti nemohl. Zemřel v Hradišti 15. listopadu 1675 (Pelcel Jesuiten).

1. Fridricha Spee Zlatá ctnosti kniha. V Pr. 1662 (V. 1418).
2. Téhož Zdoroslavíček v kratochvilném háječku postavený. V Pr. 1665 a 1726 (V. 160).
3. Zrcadlo Matky bolestné. V Olom. 1666 (V. 1278).
4. Mik. Lancicia Pobožná rozjímání. V Pr. 1667 (V. 1418).
5. Jana Tannera Život a sláva sv. Václava. V Pr. 1669, 1702 a 1710 (V. 1278).
6. Barryho Paušt Svatomila. V Pr. z Děd. sv. Václava 1674 (V. 1418).
7. Pokladnice duchovní. V Pr. 1698 (ib.).
8. Život sv. Lidmily. V Pr. 1702 (V. 1278).

Br. Kalef Jan od pacholetství žil mezi Bratřími. Br. Jana Pousteníka, 1543 zemřelého, dobře povědom byl. V čelednosti některou dobu ztrávil u Br. Lukáše Moravce, dvořáka prý na koni i pěšky, jenž 1545 co správce zboru v Račicích skonal. Potom dán ve službu Br. Janu Rohovi, kterému půl druhého léta sloužil a k smrti jej dohlídal 1547. Roh nejednou a nemálo se zaň ujímal před Augustou (Fiedler 231 sld.). Učedlníkem a jáhnem stal se 1553 v Boleslavi; na kněžství zřízen 1555 v Prostějově (Meč 152). Na synodě přerovské 1567 volen do úzké raddy, ale potvrzení k úřadu tomu dostalo se mu teprv počátkem října v Evančicích, kdež brzo potom povolán k přední starosti (Dekr. 255). Jelikož mu přikázána vrchní správa Bratrstva v Čechách, vzal sídlo své v Ml. Boleslavi. Tu prý „mnohá těžká pokušení snášeje a v nich sobě jako věrný rytíř boží udatně počínaje, pravdy boží statečným byl obhájcím až do smrti“ (Fiedler 285). V

jednání o svobodu náboženskou za Maximiliána II. popřední měl účastenství. Již 1571, když ještě šlo jen o konfessí augspurskou, shledáváme jej v Praze co rádce bratrského pána, Krištofa Markvarta z Hrádku, kterýž v poradách stavův lu teranských zastával Jednotu. Roku následujícího sepsal Kalef s Br. Štefanem zprávu o konfessích, ježto v Čechách byly vydány: „De origine ecclesiarum Bohemiae et confessionibus ab eisdem editis". L. 1575 opětovně býval v Praze: v březnu sám co rádce Karla a Adama Krajířův, v máji spolu s Ště fanem, Janem Javornickým, Jakubem Velikým, J. Streycem a Is. Cibulkou (Gind. GBr. II.). L. 1576 opatřil s Štefanem nové vydání kancionálu. Rok potom dali se spolu v dopisování o věcech bratrských s falckrabětem rýnským Fridrichem III. Když kníže žádal, aby mu předloženy zpěvy bratrské, odhodlali se poslati mu německá jich vydání, připojivše latinskou o nich zprávu: „Epistola nomine Fratrum Boh. ad Palatinum Fridericum III. de cantionibus in ecclesiis Fratrum usitatis". Ale než k odeslání došlo, zemřel falckrabě, i dodání se pak stalo synovi jeho Janu Kazimírovi 1577 (Quellen 432 sld.). Zvláštní ku Kalefovi přízeň choval Karel z Žerotína a mnoho s ním činiti měl, když se ucházel o ruku Barbory Krajířovny. V té příčině měli spolu rozpravy v Jindř. Hradci v máji, pak v Lipníku, v Boleslavi a v Brandýse v říjnu 1588 (Dudík MGQ. 362). Od září t. r. přenesl totiž Kalef sídlo své do Brandýsa nad Orlicí, ačkoli vždy ještě do Boleslavě dojížděl. Příčina tomu byla, že se držitelem města tohoto stal katolický pán, Jiří z Lobkovic, pod jehož panstvím Bratří ovšem pozbyli té zvůle, kterou tam mívali za Krajířův. Asi počátkem listopadu vrátil se Kalef z Boleslavě přes Prahu do Brandýsa již nemocen. Přijev poněkud se zotavil, ale již 12. pros. 1588 byl mrtev. K smrti mu dosloužil správce zboru brandýského Br. Azaff, v jehož listu k Br. Eneasovi zachovaly se zajímavé podrobnosti o posledních dobách Kalefových (ABr. XIII. 569, otišt. v Světoz. Sl. N. 1861, 328). Br. Kalef, rovně Augustovi, Černému a jiným výtečníkům bratrským, všeho vzdělání nabyl na školách domácích; tím větší byl přítel vyšších náuk. Školu v Boleslavi na svůj groš vzdělal a studenti těšili se z upřímné a ochotné jeho podpory. U něho mladší svá léta ztrávili Zach. Ariston 1572 a Václav Březan 1580, kterýž

mu dedikoval svou kroniku českou. O zdar Jednoty velice byl pečlivý. Řád v domě i v zbořích slušný mocně prý vedl, a jako za jeho řízení Karmel vzrostl, tak se rozmnožil i počet zborův bratrských po Čechách. Za starších let velice oslábl na zraku, že sotva už viděl na psaní.

1. Díl XI. archivu bratrského, jenž se nyní v Č. Museum chová 2. G. 10., obsahuje v sobě drahně sepsání Kalefových, k. p. o jednání Augustově příčinou sjednocení s podobojími, o jednání sněmovním 1575.

2. Úprava kancionálu bratrského, 1576 v Evančicích tištěného, spolu s Br. Štefanem.

3. Přípisky v nekrologu bratrském, ve Fontes rerum austr. 1863 od Fiedlera vydaném, dvoupísmenním *JK* značené.

Kalendáře, totiž seznamy dní podle týdnů a měsícův, též *diaria*, později, byly-li menšího rozsahu, *minucí* (minutiones), sic jinak též *almanachy* (Živa 1864, 157) řečené, vedle dávnějších *cisiojanův* českým jazykem vydávány již od počátku XV. věku. Nejstarší se zachovaly v rkp. universitní bibl. pražské z 1419 při sbírce lékařských spisův (III. 275) a 1440 (III. 227), pak v rkp. mikulovském z konce XV. věku (Dudík 39). První, naším vědomím, *tištěný* kalendář vydán Mik. Bakalářem v Plzni 1489 (III. 235, Dobr. LG. 311). Počátkem XVI. věku vydával kalendáře nástěnné Mr. Václav Žatecký, z nichž dva, 1506 a 1517, v novější teprv době vynikly (Pr. Sitzb. 1860. I. 53). Vůbec si výhradní právo k vydávání kalendářů osobili professoři mathematiky na učení pražském, majíce z jich výtěžku jaký taký přímnožek svých důchodův. Zajímavý v té příčině jest spor university s Mr. Šudem, pak Mr. Zahrádky s bakalářem Šimonem Načeradským 1534 (LD. II. 312). Z mistrův, kteří co skladatelé kalendářů a minucí, pro přídavky i *pranostikami* nazývaných, prosluli, jmenovati sluší: Šuda, Zahrádku, Th. Hájka, Proxena, P. Kodicilla, Zelotína, Hubera, Bacháčka, Zalužanského, Horkého, Mitýska a Basilia. Zvláštní episodou jest rozjitření, povstalé 1585, když Kodicill po zavedení kalendáře Řehořského vynechal svátky Mr. J. Husi a Jeronýma. Kalendáře české vydával i Krakovský mistr Šádek. Mimo to vycházely též kalendáře mistrův z jiných universit v českých překladech, jako 1539 Jana Vögeleina z Vídně, 1544 Petra z Proboštovic, 1562 Tomáše Petrkovského, 1576 Stanislava Jakobaea Kuřelovského, 1595 Bernharda, 1598 Gabriele Jannicia z Krakova. Ponenáhlu

však i v Čechách, a ještě více na Moravě, v Lužicích a v Slezsku, jiní spisovatelé krom mistrů pražských uchopovali se kalendářnictví českého, jako Straněnský, Mr. Stehlík z Čenkova, Mr. Franta, Jan Kodicill, Št. Vopatovský, Š. Partlic, Šeb. Köstner, Dr. Ant. Hrom, Bart. Orel, Mr. Moller Straupický, Bart. Scultetus Zhořelický, Řehoř Žalud též Zhořelický, Mr. Petr Constantin z Břehu, Vojtěch Misius z Freiberka a j. Také kněhtiskaři, jako Petrle a j. vydávali kalendáře o své ujmě, za základ berouce podobné publikace z ciziny. R. 1620 stal se veliký obrat i v tomto odvětví písemnictva. V prvních dobách přestáváno na překladech kalendářů jinojazyčných. Nejoblíbenější byly kalendáře mistrů krakovských: Vavřince Jakobaea Kuřelovského, Pavla Herce Kuřelovského (v Olom. u Hradeckého), Jiřího Dachnovského z Dachnova, Jana Ondř. Čermáka, Zigmunda Čarnovského, Jana Gostumiovského, Jana Stanislava Jaksana (v Litomyšli u Březiny 1650), Krišt. Křikavského. Domácí skladatelé byli tuším jen Jiří Jan Aichelmann z Mostu, řečený Žalud, Dr. Tomáš Fridberger Městecký. Teprv 1665 setkáváme se opět se spisovatelem, jenž původně české kalendáře psal. Jest to Jakub J. Dobřenský. Po něm následoval Joachym Kristian z Chotěšova, kterýž pro Labauna od 1703 pracoval. Tehdá již zavedena privilegia na kalendáře. První je měl Labaun od 1702, pak Rosenmüller od 1720. L. 1784 začal Höchenberger tisknouti kalendáře pro evangelíky, a 1787—98 Kramerius vydával kalendář toleranční, t. j. s vyčtením svátků katolických i evangelických. Na Slovensku Chrastina kalendářnictvím se obíral, na Moravě Čadecký. Srov. Palacký O pranostikách a kalendářích v ČČM. 1829, Hanuš o písemnictvu hvězdoslovném v ČČM. 1862.

Kalenec Jan, nožíř na Malé Straně pražské usedlý, prvotně učedlníkem byl kn. Jana Podušky. Jiný učitel byl mu Cvilda kožišník, kterýž prý „pravé nohy myl a potom chléb lámal“. Potloukaje se po zemi, vyhledával jmenovitě svazky s Bratřími. V Boleslavi sešel se s Br. Lukášem, v Brandýse nad L. s Br. Janem Pousteníkem, ale nemoha se s nimi dohodnouti, čili jak Br. Lukáš dí, „nikdež s žádným kvasiti“, dal se k Malé stránce čili k Odtržencům bratrským (Br. Lukáš proti Kalenci 1523). Od náčelníka jejich Amose přijat byl ochotně i stal se jedním ze čtyr jejich kněží (Bart. 246); po smrti

Amosově obdržel u nich „haytmanství“, s kterýmž spojeno bylo právo, že on sám věřícím svým podávati směl chléb a víno, užívaje k tomu nádoby na soustruhu točené (ib. 254). Schůze jejich dály se podtají na Újezdě v Praze. Sotva Kalenec 1520 dostoupil předního místa, jal se proti Br. Lukášovi traktát za traktátem posílati, až polemika ta přetržena vězením (ib. 105). Okolo vánoc vyveden k pranýři, načež mu na tváři přisadili ceych a z města jej vyvedli. Za branou počal lidu kázati; peníze, ježto mu od posluchačův přitom darovány, rozdal chudým (ib. 76). Vyhnanství to bylo mu štěstím; sic by spolu s třemi soudruhy byl býval upálen. Po odchodu z Prahy usadil se v Letovicích, založiv tam novou obec. Po 22 let neodvažoval se z svého zátiší. Za společníky měl jakéhos Gergeli (Šturm Dial.) a tuším i Faziana (Michalec na Bartoše); i s Bartošem z Bíliny, zdá se, že měl svazky nějaké. Teprv 1543 vystoupil s otevřeným listem k sektám na Moravě, k Novokřtěncům, k Habrovanským, k Sobotářům, k Slavkovským a Mikulášencům, ve kterém po svém smyslu chválil i haněl. Podle zpráv bratrských stál tehdáž úplně v učení arianském. Nedlouho potom se obecného proti Br. Augustovi útoku zúčastnil ostrou invektivou na Jednotu. S psaním tím Augustovi poslal i konfessí svou, kteréžto přepis dodán od něho i Mr. Šudovi (Gind. GBr. I. 260).

1. Spis, v kterém všecky napořád potupuje a odsuzuje na zatracení. 1523. Tištěn nebyl, ač se znamenití prý lidé k imprimování jeho strojili (Bl. hist. 121 a Br. Lukáš proti K. 1523 v odpovědi na spis ten).

2. Spis o moci zřízené světa 1524 (III. 796). Na to Odpis Lukášův t. r.

3. Spis třetí (Gind. GBr. I. 193).

4. Psaní k sektám na Moravě 1543. ABr. IV. 216—228. Knížka prý plná potvorného bláznovství.

5. Psaní Br. Augustovi 1543. ABr. IV. 232—240.

6. Konfessí 1543. Srov. Počtu vydání z víry kristianských služebníkův (IV. 1283).

Kalenice z Kalenic a ze Skvořetic Oldřich studoval na universitě pražské i dosáhl 1465 hodnosti bakalářské (Balb. Boh. docta I. 73). L. 1478 složil list satyrický, jakoby od Lucipera psaný, k nejv. hofmistrovi Lvovi z Rožmitála a proti straně pod jednou obrácený. Kalenice patrně byl Bratr, zastávaje se pikhartův, že odpírají býti konšelé. L. 1486 měl při nějakou jménem své matky Markety a bratří svých před právem zemským (Rel. Tabul. 211).

Rkp. v kodexu jenenském (Dobr. LG. 236) a v manuálníku Korandově co č. 35 (III. 686).

Kalinka Joachym, syn evangelického kněze Jana, kterýž proslul co básník latinský, nar. 1602 v Ružemberku v Liptově. Učil se v Radvani, v Křemnici, v Bitčici, v Bánovcích a v Přešově, načež se stal kantorem církve radvaňské, později správcem školy ružemberské, potom pak farářem v Hradné a v Rajci. Štěpán Ostrožit povolal jej do Jilavy, kde celých 30 let zůstával. L. 1646 ve shromáždění stavův evangelických pod předsedáním Kašpara Illešháze volen jest za superintendenta. Na stará léta došla naň trpká protivenství. Za pronásledování, které evangelíci za Leopolda I. v Uhrách podniknouti musili, spolu s 38 kněžími z vlasti byl vypovězen. Vyhnanci nalezli útočiště u saského kurfiršta Jiřího II. Přes přímluvy kurfirštovy u dvoru císařského, nedosáhl toho Kalinka, aby se domů navrátiti mohl, i zemřel v Žitavě dne 17. června 1678 (Tablic Poezie I).

1. Katechismus slovenský, 1645. Rkp. (V. 722).
2. Proroctví vánoční Isaiáše. V Trenčíně 1645 a 1673 (V. 827).
3. Pohřební kázaní paní Markové z Pauchova, Mik. Hrehusa měštěnína jilavského manželce. V Trenčíně 1648 (V. 1076).
4. Písně tři v Cyth. Třanovského a v kanc. Kleychově.

Kalivoda, cís. kněhtiskař ve Vídni, pokusil se o vydávání každodenních novin pod titulem *Vídeňský deník,* ježto od 1. dubna do 27. června 1761 vycházely, ale pak pro nedostatek odběratelů zanikly (V. 354).

Kalús Václav, kněhtiskař pražský, od něhož však jediný jen a to nepatrný tisk z l. 1613 znám jest (IV. 1691).

Kamenický Vít viz **Marchio.**

Kamenický*) Daniel, kněhtiskař, jenž asi od 1670 umění své v Hradci Kr. provozoval. L. 1686 koupil tiskárnu Arnoltovskou v Litomyšli; hradecký závod nicméně dále vedl. Ještě 1697 byl v Hradci, neboť toho roku na něm minoritský klášter tamní vymáhal dluh 200 zl. (Švenda M. Obr. IV. 88). Zemřev 1711 zanechal tiskárnu litomyšlskou synovi svému

*) Jelínek přikládá mu přídomek „z Hirschfeldu", ale vězí v tom omyl nějaký s hradeckými *Kamenícky z Hirschfeldu* (Rybička Kralohr. rod. erbovní 16). Kameničtí na spisech, ježto u nich tištěny, nikdy přídomku toho neužívali.

Janovi, po němž († 1751) ji vedl jeho syn *Antonín*. Po smrti Antonínově 1775 stala se majetkem *Václava Turečka* († 1822). V Praze Kameničtí pracovali co kněhtiskaři, nepochybně Danielovi potomci: *Joachym František* 1716—25, *Joachym Jan*, faktor tiskárny klementinské 1711—20, *Joachym* 1726—36, *Jan* 1722—29, *Jonata* 1725, *Leopold* 1734 (Jelínek II. 71).

z Kaménka viz **Albrecht Mik.**

Kamillus Isaiáš, rodem z Vodňan, kněz podobojí.

Káz. patero o slovu božím. V Pr. 1616 (IV. 1644).

Kampanus Jan z Vodňan studoval v Praze, kdež se 1592 stal bakalářem. Ještě téhož roku přijal na se učitelství při škole jihlavské, kdež spolu s Václ. Vrouteckým působil. Z Jihlavy přešel na školu kralohradeckou, na které i po obdržení stupně mistrského (1596) vytrval až do 1598. L. 1599 vyučoval na škole u sv. Jindřicha v Praze a od 1600 do ledna 1603 byl rektorem škol kutnohorských (ČČM. 1845, 626, 634 a 636). L. 1603 dosáhl konečného svého cíle, byv přijat za professora do kolleje Karlovy, jejíž proboštství 1604/5 vedl. Po smrti Mr. Jana Chorinna (2. máje 1606) zvolen na proboštství kolleje andělské. Na fakultě filosofické četl o latinských a řeckých klassicích; časem také o dějepise českém. Několikráte byl jejím děkanem; rektorství naň vzloženo 1612, prorektorství 1620/1. V běžích tehdejších účastnil se nejednou co osoba od university ku komissím volená, jako 1609 při uvažování o obnově konsistoře podobojí, 1610 při spisování katechismu podle konfessí české. Po bitvě bělohorské, když v listopadu 1622 kollej Karlova odevzdána jesuitům, Kampanus deset dní předtím přestoupil ku katolictví. Aby upřímnost obratu svého osvědčil, napsal k žádosti jesuitův odu latinskou k poctě P. Marie (Skala V. 241). Nedlouho potom zemřel 13. pros. 1622 i s velkou slávou pohřeb mu vystrojen v kostele božího těla. Kampanus byl plodný básník latinský. Česky sepsal jedinou dramatickou hru, jenž 1604 dne 22. června od professorův a mistrův na universitě měla býti provozována; zákazem nejv. kancléře Zdeňka z Lobkovic s toho sešlo (Gottfr. J. Dlabač Biographie des J. Campanus. Prag 1819).

Břetislav a Judita čili Násilné unešení Judity dcery císařské od knížete Břetislava 1604 (IV. 233).

Kampanus Jan z Kutné Hory, kněz podobojí, 1617

farářem byl ve Vlastibořicích, později v Kutné Hoře, odkudž se 1623 odebral u vyhnanství do Žitavy (Pescheck Exul. 81).

1. O ráně morové. V Pr. 1617 (IV. 904).

2. Kázaní o zkáze Jeruzalema. V Pr. 1617 (IV. 1647).

Kampanus Matyáš, Kutnohořan, tuším že bratr Janův, kněz podobojí.

Duchovní spasitedlný poklad (Index; Jungm. Příd. 3).

Kancionál, sbírka zpěvův církevních s notami. Za starších dob, kde lid jen poskrovnu čísti uměl, měly kancionály ten účel, aby lid, zpívaje písně, z nich se seznamoval s učením církevním. Toť příčina, proč zvláště strany nekatolické tak horlivě pěstovaly kancionály, anobrž druhdy s velikým nákladem sobě je zpořizovaly.

A. Kališnické: Václ. Mířinského, Klimenta Bosáka a Jana Táborského, tišt. 1522, 1531, 1567, 1577, 1590. Rkp. „Písně neb evangeličtí zpěvové s kalichem" v Stockholmě (Dudík Schw. R. 159). Jiná vydání 1581 u Dačického dvojí, 1584 u Melantricha, 1585 u Nigrina, 1589 opět u Dačického (ČČM. 1864, 349), 1606 u Nigrina, 1609 u Veleslaviny, 1617 u Bohutského a Palmy, 1620 u Karlsperka. Mimo to 1554 v Olom. u Günthera (Kleych) a 1559 (Hanslik 535).

B. Táborský, jehož rkp. z první pol. XV. věku objeven M. Kolářem. Širší o něm zpráva v Pam. 1873, 825.

C. Bratrské: „Písně chval božských" 1505 (Blah. hist. 112, výňatky ve Výb. II.), v Litomyšli 1519 pod redakcí Br. Lukáše (Blah. Gr. 38, hist. 119), v Boleslavi 1531 (IV. 48); „Písně duchovní evangelistské", z novu přehlédnuté od Br. Roha, v Pr. 1541 u Severina z Kapí Hory; kancionál menší v Litomyšli 1542 (Bl. Gr. 40); v Boleslavi péčí Macha a Izraele 1547 u V. Austského (zmařeno); v Šamotulách pod redakcí Černého, Blahoslava a Šturma 1561; v Evančicích (b. m.) 1564 fol. otisk šamotulského; tamtéž fol. 1576 (skvostné); v Kralicích fol. 1581 (též); v Kralicích fol. 1594 a 1598, pak 1615 (Dudík Schw. R. 337); v Lešně po 1632, v Amstrdamě péčí Komenského 1659 (Kleych o kancionálích, J. Jireček v ČČM. 1862, Jungm. a Hanuš III. 48). Kromě toho drahně menších vydání příručných.

D. Evangelické A V.: Kunvaldského, Jana Škorně, Musophila, Palmy, Philadelpha, Závorky, Ledeckého, Závěty, Šubara, Martinia, Ctibora, Milesia, Motěšického, Millera, Pribiše, Třanovského, Kleycha, Liberdy, Elsnera, Petrmanna, Jakobaca, Plachého atd.

E. Habrovanský: Písničky křesťanské ke cti a chvále boží. V Lilči 1537 (IV. 47).

F. Katolické: Rozenpluta, Scipiona, Hlohovského, Michny, Šteyra, Holana, Koniáše, Paraubka, Fryčaje atd. Nejstarší tisk pohřichu bez titule 1501 (Hanka č. 46), pak Písně na čtení nedělní, v Plzni 1529 (IV. 46).

Kandidus a Sta Theresia z Jindřichova Hradce, augustinian a bibliothekář konventu pražského u sv. Václava na

N. M. Když Ungar 1776 Balbinovu rozpravu o učencích českých vydávati počal a již první díl, jednající o universitě pražské, uveřejnil, jal se Kandidus připravovati k tisku díl II. a III. s poznámkami. Ungar tím nemálo byl popuzen. Jak mile (u Hraby) Kandidovo vydání 1777 vyšlo, dal i předmluvu i poznámky jeho do své edicí s kritickými úvahami a opravami sám otisknouti. Kandidus, pokládaje to za patisk, hledal ochrany u úřadův, leč špatně pochodil. Ungarova edicí prohlášena za pravou a na Kandida sečteno, že sám se dopustil toho, z čeho obviňuje Ungara (Předml. Ungarova k II. d. Boh. docta). Nicméně našel obránce v Dobrovském, kterýž Ungarovu edicí zkritisovav, počátek dal důtklivé obapolné půtce.

Kandidus Sixt z Prahy, kněz podobojí, jeden z těch duchův u nás za XVI. věku ne neobyčejných, kteří v sobě cítili ctižádost i odvahu, aby se stali zakladateli nových organismů církevních, tím pak v ustavičné ústrky sami sebe uváděli. Již první jeho v Čechách za Ferdinanda I. vystoupení mělo za následek, že musil ze země. Usídliv se na Moravě, byl při schůzi, která se 1576 pod záštitou Aleny Mezřické a Hanuše Fridricha z Hardeka o založení zvláštní jednoty náboženské stala ve Velké Mezříčí (ABr. XI. 265). Potom jej na děkanství povolali do Litomyšle (Jelínek III. 87), ale brzo se odtamtud rozkazem Vratislava z Pernšteina odebrati musil. Týž osud stihl jej, když se pak usídlil v Pardubicích. L. 1586 zdálo se, že mu lepší kyne budoucnost, jelikož jej Kutnohorští dosadili na arciděkanství. Tu měl obec dávnoletými rozmíškami náboženskými náchylnou novotám, nad to pak skrze konsistoř tamní i po okolí provozovati mohl vůli svou (Gind. GBr. II. 297). Ale i v Hoře si stav svůj zkazil. L. 1592 odhodlal se k ženitbě, za manželku pojav služebnou dívku Esteru, čímž takové spůsobeno pohoršení, že se Sixt 1593 vystěhovati musil do Pelhřimova (Pam. 1865, 267). Zde konečně našel poklid, zemřev 1594.

1. Výklad na modlitbu Páně. V Pr. 1573 (IV. 1509).

2. Káz. o zemětřesení 1588 (IV. 1597).

3. Výklad na život Tobiáše, též diurnál, jinak celodenní učedlníka s mistrem rozmlauvání pobožné. Veršem rýmovaným. V Pr. 1588 u Dačického (IV. 209 a 1509). Spis ten v Příd. 43 u Jungmanna mylně připsán Dačickému 1558 (m. 1588).

Kantor Jan, měšťan pražský a kněhtiskař, kterýž, maje tiskárnu „u hada“ na Mostku na St. Městě, též nazýván *Had*, lat. *Coluber*. Od 1535 do 1573 drahně vytisknul kněh českých, Často býval rukojmě mladým kněžím (Bor. I.). Později, usadiv se na Novém Městě u sv. Štěpána velkého, zanášel se písařstvím. L. 1572 v dílně jeho napsán graduál nákladem raddy pražské (univ. bibl. pr. XVII. A. 3), 1574 jiný ku kostelu sv. Lazara na N. M. (XVII. A. 38), 1576 opět jiný nákladem Magdaleny od Zlaté hvězdy (XVII. A. 41), 1579—80 ve dvou dílech „knihy graduální písní a chval božských“ pro obec lomnickou, ježto se nyní chovají v zámeckém archivu hrabat Morzinův na Vrchlabí (Pam. 1861, 74—8). I graduál mladoboleslavský z dílny jeho pochází (ib. 1859, 257).

Kaper z Kapersteina Zigmund, bratr primatora pražského (1565—71) Pavla, s nímž společně 1565 obdržel erb s dotčeným přídomkem (Erben Primatoren 29). Zigmund nepochybně byl lékařem. Od něho jsou registra na kapitoly „Jádra“ (Hanuš Dod. II. 44).

z Kapí Hory viz **Severin P.**

Kapihorský Michal, kněhtiskař, jenž 1602 v Lipště vytiskl Zámrského postillu (IV. 1555).

Kapihorský Šimon Eustach, syn Matěje *Všetečky*, koželuha kutnohorského, vychován byl v náboženství podobojím. Asi 1624 přestoupil k náboženství katolickému i dal se do řehole cisterské v Sedlci. Již 1625, když opat Bart. Pica Jindřichohradecký složen byl s úřadu svého pro nepořádky a pryč odtamtud odvezen, správa kláštera svěřena Šimonovi, jenž tehdá, opustiv jméno otcovo, Eust. Kapihorským se ztituloval (Dačický v ČČM. 1871, 95). Ale ještě téhož roku správy té byl zbaven a vzložen naň úkol, aby působil co missionář v Čáslavsku a Kouřimsku. Aby pevnější měl opořiště, dáno mu děkanství v Kouřimi, kdež 1. ledna 1626 „inkvisici v knihách“ vykonal a do 1627 reformaci provedl (Zyvalda). L. 1630 dostal se děkanem do Chlumce a 1633 opět na Sedlec co správce kláštera povolán.

1. Historia kláštera sedleckého. V Pr. 1630 (V. 396). Ded. kn. Jiřímu Urattovi, opatu kláštera zbraslavského. Srov. Ungar in Balb. II. 93.

2. Spis o přijímání pod obojí spůsobou, o němž vědomost máme jen z knihy proti němu neznámým autorem sepsané: „Pomoc utvrzení při víře o

pravém pod obojí těla a krve Páně užívání, sepsána k poražení spisu od kn. Š. Kapihorského 1626". Rkp. druhdy u Bočka (V. 692).

Br. Kapita (Capito) Jan z Bystřice pod Pernštejnem byl čeledínem Br. Štefana, i zřízen k jáhenství 1572 v Slavkově, načež Br. Štefan jeho, Němčanského, Jana Felina a jiné mládence počátkem 1574 vypravil do Heidelberka. Zde od professorův velmi přívětivě byli přijati a v kolleji, kdež se jim i stravy dostávalo, uměštěni s menším, nežli u měšťanův lze bylo, nákladem (ABr. XIII. 192). Na jaře 1575 zajeli Kapita s Felinem do Züricha a dáleji do Genevy navštívit Jindř. Bullingera a Theod. Bezu, kteříž oba jim dali listy k Br. Štefanovi. V září pak opustili Heidelberk, nesouce od Zach. Ursina a Kašp. Oleviana listy o úspěchu svých studií. Nejvíceji vynikal Kapita (Quell. 419). Příštího potom roku 1576 stal se knězem, i přejal 1577 po Br. Eneasovi správu zboru třebíčského. L. 1584 na synodě slavkovské zvolen do úzké raddy. V září 1583 zavítali k němu do Třebíče Lupichius a Melichar z Kaménka, Mr. Mikuláše bratr, berouce se přes Moravu a Čechy do Normberka. Jednalo se jim o dva mladíky, kteréž s sebou přivedli, aby v domích bratrských přechováni a pocvičeni byli; ale sešlo tuším s toho (ABr. XIII.). Kapita záhy začal churavěti; za pobytu svého v Třebíči téměř vždycky nemocen byl. Zemřel 31. pros. 1589. Jan Eneas kázal nad ním ve zboru třebíčském (Fiedler 286).

1. Účastnil se v překládání bible kralické.

2. Postilla. Dva díly. B. m. (na Kralicích) 1586, v Pr. 1615 (IV. 1553).

Kaplíř z Sulevic Albrecht Zdeněk na Brodcích a Velikých Hórkách, syn Petra († 1576) a Alžběty z Molovic, za manželku měl Marketu roz. Vančurovu z Řehnic, s kterou dostal statky Valečov a Velké Hórky, kdežto Brodce zdědil po otci. Zemřel 1596 bezdětek.

List o přijímání pod obojí spůsobau k Václ. Slovaciovi 1590, otištěný od tohoto při Desíti artikulích (IV. 1336).

Kardian Ignác Zigmund, snad jesuita 1722 vydal spisek o Ignaciovi z Loyoly (V. 936).

Karel Bor. a Sto Remigio, augustinián kláštera německo-brodského, vydal kázaní příčinou slavnosti žďárské:

Žena krásná Sára před zrcadlem, t. j. klášter žďárský. V Litomyšli 1735 u Kamenického (V. 981).

Karel či **Carolides z Karlsperka Daniel,** čtvrtý syn

Karla Mělnického, měšťana na N. M. pražském († 1599). Vzdělav se literárně na školách domácích, oddal se umění kněhtiskařskému, ve kterémž se cestami po cizině zdokonalil. Když si Henyk z Waldšteina tiskárnu založil na Dobrovici, vedl Daniel z počátku správu její (IV. 1966). L. 1613 sám si tiskárnu zařídil na N. M. pražském, kteráž kvetla až do 1628 (V. 636). Daniel byl muž vysoce vzdělaný. Po příkladu Veleslavinově pečoval nejen o zevnitřní, nýbrž také o vnitřní úpravnost spisův, které se pod firmou jeho tiskly, sám jsa spůsobilý skladatel veršův, anobrž i znatel hudby. Jmenovitě opravil J. Vorličného žaltář (1618). Sám vydal tyto sbírky písní od něho dílem složených, dílem opravených:

1. Potěšení křesťanské. V Pr. 1613 (IV. 134).
2. Písně duchovní křesťanské. V Pr. 1614 (ib.).
3. Nešpor český. V Pr. 1617 (IV. 146).
4. Zpěvové církevní, t. j. kancionál Závorkův, 1602 po prvé tištěný, v nově vydán. V Pr. 1620 (IV. 152).

Karel či **Carolides z Karlsperka Jiří**, nejstarší syn Karla Mělnického, nar. 11. dubna 1579. Dokonav studia na universitě pražské stal se bakalářem i mistrem práv. V básnictvě tehdejším latinském tou měrou vyniknul, že od Rudolfa II. korunován vavřínem a básníkem dvorským jmenován. Zaměstnáním tím nicméně nijak netrpěly povinnosti jeho úřední, jakož byl písařem N. M. pražského, později veřejným cís. notářem a řádným soudcem. Dvěma epigrammaty, ježto v „Sylva carminum“ 1612 vytištěny sou „In calumniatorem Bohemorum“, popudil na sebe cizince do Čech přistěhovalé; i jiné osoby cítily se smělými a ostrými důtkami Carolidesovými dotknuty. Tudíž potkával se všude, kde se ucházel o vyšší službu, s nepřízní a osočováním. Ano protivníci jeho chopili se ošemetného úskoku, aby nenáviděného mravokárce učinili neškodným. Pozvouce jej pod přátelskou tváří k hostině, tak jej opojili, že se rozstonal a brzo potom 12. října 1612 zemřel. Latinských spisů jeho jest třináct; sahají od 1587 až do 1612 (Pelcel Abbild. III).

1. Wilibalda Pirkheimera Chlauba podagry. V Pr. 1597 (IV. 218).
2. Navedení mladistvého věku k mravům a uměním. V Pr. 1606 (IV. 211).
3. Precatio, Píseň Matyáše krále uherského lat. a česky (ib.).
4. Žalostné duše s tělem rozmlauvání (ib.).
5. Modlitba raní a večerní (ib.).
6. Sententiae morales lat. a česky (ib.). Vše přitištěno k č. 2.

Kargesius Kaspar, kněhtiskař pražský, jenž činným byl od 1602. Když 1613 zemřel, spravován závod jeho až do 1615 jménem jeho dědicův, načež přešel bezpochyby v majetek Daniela Karla z Karlsperka.

Karchesius Jan z Prostějova byl informatorem synův z rodin Kordulí a Strakův. L. 1634 sepsal elegii na Jindř. Straku z Nedabylic (V. 198). Srov. *Falco.*

Karchesius Jan z Třebenice, kněz podobojí, 1614—5 farářem byl v Kostelci na panství náchodském.

1. Pohř. kázaní nad Albrechtem Smiřickým 1614 ve sbírce Phagellově (IV. 1697).

2. Rytmové na smrt Doroty Špátové, manželky Jakuba Špáta, purkrabí náchodského. V Kr. Hradci 1615 (IV. 196).

Karchesius Martin viz **Kraus z Krausenthalu.**

Karion Václav, rodic z Boleslavě, 1611—14 byl farářem v Konojedech (Pam. 1863, 353). L. 1623 zůstával v Kutné Hoře, kdež jej spolu s jinými stihl rozkaz, aby v osmi dnech země byl prázden (Hist. pers. 195).

Káz. pohř. nad Albrechtem Smiřickým 1614 (IV. 1699).

z Karlsperka viz **Karel** a **Rosacius Adam.**

Kartúz či **Kartuzian** nejmenovaný kláštera dolanského u Olomouce koncem XIV. věku sestavil sbírku výpovědí učitelův církevních (mezi nimiž i Seneka) latině i česky způsobem systematickým.

Rkp. v st. bibl. olomoucké (d. 7), o němž šířeji v ČČM. 1861, 275.

Kastinger Jan, Moravan, kněz dioecese olomoucké, od 1807 farář v Bohuňovicích, kdež 15. srpna 1819 život svůj dokonal (Wolný I. 5, 6).

1. Písně duchovní. V Ol. 1810 (Jahrb. d. Liter. 1827).

2. Malý žaltář. V Ol. 1811 (ib.).

Kaška či **Cassius Jan**, ze Skutče, po dokonaných studiích a dosaženém bakalářství ustanoven ve Vys. Mýtě městským rychtářem. Tam se 1617 bohatě oženil na dvůr i hospodářství. Mimo to patřil mu i mlýn. V tísních tehdejších zakládal obec penězi, až pomoci tyto na 7000 zl. vzrostly. Za skrovné své účastenství v stavovském hnutí vymohl si „perdon“, zaplativ zaň 590 zl., ale nechtěje co posluchač Jednoty víru přeměniti, 1628 od reformatora v Chrudimsku a Čáslavsku, Jana Arn. Plotaysa, dostal rozkaz, aby se vystěhoval. I odebral se s rodinou do Uher a usadil v Skalici, kdež po 24 let

pořád bydlil. Tu naň počala doléhati chudoba, že konečně 1652 podal prosbu k Ferdinandovi III, aby mu perdon i zálohy byly vráceny a on se zase usaditi směl v Mýtě, kdež bratrovec jeho Zdenislav tuším jmění jeho byl přejal a v zámožnosti živ byl (List Cassiův v Č. Mus. a zápisy mýtské). Mladý kněz Daniel Cassius, jenž 1666 žil u Komenského, byl syn Janův (Zoubek 87).

Písnička o divném a milostném božím člověka Bohu oddaného vedení. Složena po přečtení Labyrintu Komenského, i vytištěna při amsterdamském vydání 1663 (V. 78).

Katholikon, slovník slov latinských, podle středověkého náhledu vědeckých, s výkladem na jazyky národní nejen slovným, nébrž druhdy i věcným. Jinak též *Mater verborum* nazýván. Hanka ve sbírce slovníkův, 174—9, otiskl Katholikon z rkp. brněnského, jenž kromě českých obsahuje i výklady německé (II. 10) a z počátku XV. věku pochází.

Katonova disticha, oblíbené to čtení mravoučné za středověku, z lat. textu poprvé veršem přeloženo v druhé pol. XIV. věku.

Rukopisů několikero: 1. u sv. Víta, kde i Anticlaudian (otišt. v St. Skl. III); 2. v un. bibl. pražské 1409, XVII. F. 50; ve sbírce Neuberkovské 1445 a 1470 (otišt. u Voigta a v Slavínu Dobrovského); 3. na Strahově a v moravském zemském archivu ze XVI. věku (ve Feifalikových Studiích č. VI). Pozdější překlady od *Aquilinata* a *Komenského* (II. 72).

Kaudelka Matěj, kněhtiskař pražský, okolo 1740 činný, jehož závod 1743—6 vedla vdova *Johanna.*

Kaukol Josef, kněz katolický, 1754 a 1757 vydal dva spisky o sv. Janu Nep. (V. 1026).

Kaupilius Jan z Panenské Teynice přípravní studia konal v Rakovníku. Dosáhnuv v Praze bakalářství, spravoval školy v Lounč dvě léta a v Č. Brodč přes tři léta. Stav se pak mistrem svob. umění, byl farářem v Stankově, odkudž po Artopoeovi 1620 povolán na děkanství do Slaného, L. 1621 na den sv. Kateřiny přirazil do města tohoto Jiří Michna co reformační kommissař pro Slansko a Litoměřicko. Všed do kostela, an Kaupilius čte evangelium, rozkázal mu, aby čísti přestal, a když se mu po vůli nedčlo, dal Kaupilia od vojákův popadnouti. Jen úpčnlivým prosbám sousedův a paní slanských podařilo se hrozící Kaupiliovi uvčzení odvrátiti, musel se však ihned z města i ze země vystčhovati (Hist. pers. 188). Chleba

vyhnanského nejedl ani tři léta, uchvácen byv morem na Krušných horách 1623 (Pescheck 53).

1. Posila k stálé trpělivosti. V Pr. 1619 (IV. 1919).
2. O pravém ukřiž. Krista poznání. V Pr. 1621 (V. 678).
3. Modla věku nynějšího, kdežto ohavnost její poodkryta, spůsob vystříhání-se jí, příčiny k utíkání jí (Index. Rybai 18).

Kavka Jiřík viz **Kolsinius.**

Kavka Martin Prystach z Držkovic kněz podobojí v druhé pol. XVI. věku.

1. Písně nové pobožné. V Pr. 1579 (IV. 76).
2. Píseň napomínající nás ku pokání. V Pr. 1580 (ib.).

Kazibaba z Kosmačova Adam, řemeslný písař, z počátku, jakož se zdá, činný v dílně Jana Táborského, až pak sám, v Praze se usadiv, živnost písařskou provozoval. Erbu a přídomku „z Kosmačova" nabyl již 1554. V době 1556—60 „psal, notoval a komponoval" graduál český pergamenový pro Kutnou Horu (Pam. 1867, 462). L. 1568 dokonal kancionál t. ř. Rybářovský, ku kostelu staroměstskému sv. Kříže většího zřízený, kterýž se nyní chová v cís. dvorské bibliothece vídenské. Kněhtiskaři pražští užívali pomoci jeho při upravování, vydávání a korrigování kněh svých, jakož jmenovitě Jiří Nigrin 1572 připomíná v předmluvě na „Formy a notule listů všelijakých s titulářem" (Rybička ib. 1864, 85, kde i erb Kazibabův).

Kbelský viz **Ctibor Jan.**

Kelský Antonín, kněz katolický, vydal v Praze dvě sbírky kázaní, 1732 na svátky a 1736 na neděle (V. 875).

Kezelius, jinak **Bydžovský Jiřík,** rodic z Nového Bydžova, nar. 23. dubna 1576, studoval v Praze, kdež jej 1598 nalezáme mezi alumny. L. 1599 učiněn bakalářem (ČČM. 1848 I. 180 a 190). Stav se mistrem svob. umění, řídil malostranskou školu u sv. Mikuláše 1604—5, školu ve Ml. Boleslavi 1605 (ČČM. 1845 str. 626, 633). V říjnu 1605 vzdal se učitelství i uvázal se v úřad písařský při raddě boleslavské. Později oženil se tam s majetnou vdovou Johannou Vartovskou, načež pustil písařství a co radní obci své služby věnoval. Od 1618 do 1625 zastával úřad primátorský, s nemalými zápase nesnázemi za těžkých dob tehdejších. Reformace náboženská v Boleslavi svěřena 1623 kapucínům, kterým se do 1625 podařilo sice několik sousedův převésti, tak že se jimi radda městská osaditi

mohla, ale obec lidu vždy zůstávala katolictvu odporná. L. 1626 sněženo k prostředkům ostřejším: v březnu t. r. dána do Boleslavě posádka, tři sousedé byli vypovězeni, Kezelius pak spolu s Mr. Hendrichem Danielem Šudem s Semanína a s jinými vržen u vězení. Doléháno naň hrozbami i domluvami, kterým z počátku se poddával, brzo však, vzpamatovav se, že při víře své setrvati chce, prohlásil. Na to opět do vězeni odveden a po některém čase, aby se rozmysliti mohl, na svobodu propuštěn. Když pak nebezpečenství válečné, pro něž 1626 proti nekatolíkům českým mírněji se postupovati začalo, v Uhrách pominulo, tu 17. června 1627 kázala komisse reformační radě boleslavské, aby Kezelia i Šuda co nejdříve vyobcovali (Hist. pers. 331—41). I vydal se Kezelius spolu s druhou manželkou svou Lidmilou, sebrav pozůstatky jmění svého, drancováním 1620—27 značně ztenčeného, u vyhnanství do Mišně, kdež dvanácte let ztrávil, a odtud později do Perna. Když pak ponenáhlu prostředky jeho se rozptýlily, a osada česká v Perně rozervána, nouzí jsa dohnán, odhodlal se k návratu. L. 1639 přišel do Ml. Boleslavě; leč sotva vkročil na půdu rodnou, byl poznán a vzat u vazbu, čehož se zbědovaná manželka jeho tak ulekla, že upadla v nemoc a za nedlouho s životem se rozžehnala. Od té doby žil Kezelius v Boleslavi v okolnostech dosti bídných, až asi 1654 smrtí sešel (Tieftrunk v Boleslavanu).

1. Process práva městského od Víta Ophthalmia v latinské řeči sepsaný, potom z latinské do české řeči přeložen od Jiříka Bydžovského. Rkp. dle zprávy Pelcelovy (Gesch. v. Böhm. 660) ve sbírce Šeršníkově. Originál „Processus juris municipalis pragensis“ vydán v Pr. 1585 a v Jeně 1608. Srov. Rybičkův článek o Ophthalmiovi v ČČM. 1863, 313.

2. Kronika mladoboleslavská, od 894 do 1654 spořádaná. Rkp. v Museum a u kapitoly vyšehradské. Valně jí užito v „Kronice mladoboleslavské“. 1822 od Fr. Novotného z Lužo vydané (V. 309, VI. 1015).

Khel Jan Josef rodem z Evančic, theologie bakalář, mistr svob. um., 1729 dostal se za faráře do Luk v děk. měřinském, 1739 do Uherského Brodu, kdež 31. července 1748 život svůj dokonal (Wolný I. 3, 307; II. 3, 196).

K oslavě nového kostela sv. Jana N. na Zelené hoře žďárské 1735 vydal dvě kázaní (V. 979. Srov. ČČM. 1863, LXIV).

Kherner či **Khern Jan** z Plzně studia dokonal v Praze, kdež se 1577 stal bakalářem a 1584 mistrem svob. umění

(LD. II. 425, 444). Téhož roku byl rektorem při škole u sv. Jindřicha. L. 1585 přijat do kolleje Karlovy, jejíž proboštem byl 1587/8. Na universitě působil až do 1593, po třikráte zastávav úřad děkana na fakultě filosofické. Literárně činným byl teprvé po odchodu z university. Jako většina současníkův, skládal i také on verše latinské. Jmenovitě složil elegii na smrt Tomáše Mitise (Proch. Misc. 395). L. 1596 Veleslavina mu prodal zděděný po rodičích dům na Senném trhu (Právník 1866, 291). Kherner byl členem bratrstva literátského u sv. Jindřicha na N. M. i vydal na smrt jednoho ze soudruhův, Pavla Kalouse z Častolovic, sbírku básní latinských 1611 (Dlabač 74). L. 1612 sám se s životem rozžehnal.

1. Er. Rotterodamského Vdova křesťanská. V Pr. 1595 (IV. 1851).

2. Potěšení v těžkém zármutku postavené Anížky dcery své a jiných přátel. V Pr. 1599 (Přid. 53).

3. Krátké vysvětlení trpělivého Joba. V Pr. 1611 (IV. 1475).

Khopp Jan Jiří Vilém, křižovník s červenou hvězdou, 1730 vydal kázaní o sv. Janu Nep. (V. 961).

Khun František Benedikt, křižovník s červeným srdcem, farář u sv. Klimenta v Malých Bubnech, 1769 vydal spis o sv. Prokopu: „Kněz oko církve“ (V. 1048).

Khun Karel Josef z Prahy, nar. 2. června 1736, co patnáctiletý mladík 1751 vstoupil do tovaryšstva Ježíšova. Studia filosofická a theologická odbyl v Olomouci a Praze, načež 1758—60 vyučoval na gymnasiích v Klatovech, v Hradišti a v Jindř. Hradci. Na kněžství vysvěcen 1763. Do 1765 pobyl v Telči; potom v K. Hoře a v Praze co kazatel působiti počal. Řeholní slib složil teprv 1769. Po zrušení řádu připravil se k duchovní správě i dosazen na faru do Vodolky. Mistrem filosofie a bakalářem theologie učiněn 1776, papežským notářem 1777. L. 1784 vyvolila jej kapitola vyšehradská k přespolnímu kanovnictví a 1804 do sboru svého jej povolala. Jako ve Vodolce, tak na Vyšehradě neunaveně pilným byl povinností svých, staraje se zvláště o kostel a školu. S rostoucím věkem neustal kázati i mohl se honositi vzácnou ctí, že 62 let zastával úřad kazatelský. Ku konci měl opletky s konsistoří pražskou pro obvinění liché, jakoby se spůsobem neslušným domáhal hlasův volebních k děkanství. Co spisovatel vystoupil po prvé 1769. Psal česky i německy. Zemřel na Vyšehradě 13. června 1829 v 93 létě věku svého.

Jos. Devoty, farář mikulovický, Khunův životopis sepsal do N. Archiv für Gesch. Liter. u. Kunst. (Ruffer Vyšehrad 458).

1. Spasitedlná zpráva a naučení, kterak křesťan katolický v prostřed vezdejších starostí Bohu sloužiti má. V Pr. 1769 (V. 1520).

2. Krátký výtah křesťanské dokonalosti. V Pr. 1771, 1776, 1804. Též německy.

3. Mravná a spasitedlná kázaní na evangelie nedělní. Pět dílův. 1776—1782 (VI. 1920).

4. Biblická konkordancí. V Pr. 1784 (VI. 1731).

5. Jgn. Wagnera Krátká mravná kázaní pro lid obecní polní. V Pr. 1785 (VI. 1920).

6. Pravý základ a podstatný pořádek křest. katol. náboženství. V Pr. 1802 (VI. 1808). Též německy.

7. Katechismus ženichův. V Pr. 1802 (VI. 2107). Též německy.

8. Sbírky kázaní rukopisných (Ruffer 462).

Kilian Jan Josef rodem z Augšpurka přišel jako student do domu olomouckého kněhtiskaře Víta J. Ettle, u něhož a ve Vídni se témuž umění vyučil. Po smrti dobrodince svého 1673 za manželku pojal vdovu jeho, i stal se tudíž majetníkem tiskárny druhdy Hradeckého v Olomouci. Když privilegium, které Hradeckému na 50 let bylo povoleno, 1687 vyhaslo, ucházel se Kilian o jeho obnovení, což mu však 1690 odepřeno. Tím konečně zrušena instituce, která potud všelikému rozkvětu typografie a tudíž i literatury v Moravě nejhrubší byla závadou. Zemřel 1703 (D'Elvert Beitr. 61).

Kincl Jan Petr, knihtiskař v Jindřichově Hradci 1730.

Kincl Jiří, knihtiskař v Kutné Hoře 1720—40.

Kincl Mikuláš, syn exulanta českého, kněz luteranský jenž po Mich. Lánim asi od 1683 byl kazatelem v Gebhardsdorfě, odkudž 1692 odešel do Neu-Salce (Pescheck Ggrf. II. 510); později dosáhl fary v Šimbachu (Schönbach), kterou ještě 1708 spravoval (Pescheck Exul. 156), vydav toho roku:

1. Zrcadlo pobožnosti, modlitby ke všem časům a příhodám ženského pohlaví spořádané. L. 1708, 1745 (V. 1601, 1641).

2. Písně v Peškově sbírce 1716 (V. 116).

Kirchmayer z Raychwic Valentin, filosofie a mediciny doktor, primatora pražského Jana († 1622) vnuk, v Pr. 1696 vydal spisek o starodávní studnici kukusské (V. 553).

Kirchner František Hynek, kněhtiskař v Praze, asi 1750 za manželku pojal *Žofii*, vdovu po Karlu Fr. Rosenmüllerovi mladším, kteráž jej přežila, a 1758—1761 tiskárnu sama

vedla, až se pak z novu vdala za J. J. Klausera. Kirchner z němč. přeložil Krantzovo:

Výborné naučení pro báby. V Pr. 1756 (V. 591).

Klanicai Jan, Slovák, za mladších let byl rektorem školy v Báňské Bystřici, později stal se místožupanem stolice temešské.

K. Sturma Kochání se s Bohem v raních hodinách 1790 (VI. 2216).

Klatovský Bohuslav z Žatce, děkan v Hořicích, 1614 učinil káz. pohř. nad Albrechtem ze Smiřic (IV. 1703).

Klatovský Jan, osoba Hammerschmiedem tuším smyšlená (Malý v Pr. Sitzb. 1870 II. 33—40). Srov. *Klement Václ.*

Klatovský Martin, nar. 1498, studoval v Praze, kdež se 1518 stal bakalářem a 1522 mistrem svob. um. (LD. II. 265 a 273). Po dvou letech jal se působiti na fakultě filosofické, která jej dvakrát, 1527/8 a 1529/30, vyvolila k děkanství. L. 1530 došlo naň proboštství kolleje Karlovy, kteréž po několik let držel, až asi 1536 dosazen kazatelem ku kapli betlemské. Co do smýšlení náboženského klonil se k směru luterskému, což bylo jednou z pohnutek, že jej stavové 1531 a 1534 za přísedu, 1539 pak za administratora konsistoře povolali (Bor. I. 61, 99 a 127). Téhož roku zastával i rektorát na universitě. L. 1541 administratorství se vzdal, zůstav od té doby v konsistoři jen co přední mezi přísedami (ib. 190). Asi 1541 propůjčeno mu děkanství u sv. Apollinaříše. L. 1550 složil i kazatelství i děkanství, a odebral se na odpočinutí do svého rodiště. Příčina toho byla, že síly jeho duševní velice sklesly. Zdětinělť tou měrou, že ani dni v témdni rozlišovati nestačil. Zemřel v Klatovech 24. června 1555 (St. Un. 150).

Rozsuzování upřímné artikulův některých z pře Jana Augusty, kterauž pod jménem kněžstva proti všemu křesťanstvu, krom sekty waldenské, vydal. V Pr. 1544 u Kubeše (IV. 1233).

Klatovský z Dalmanhorstu Ondřej, rodic z Klatov. Nabyv přípravního vzdělání v rodišti svém, odebral se na universitu pražskou, kdež 1524 dosáhl bakalářství (LD. II. 280). Náležel ke kruhu J. z Hodějova, jehož zvláštní přízni se těšil, i žil v přátelských svazcích zejména s M. Kollinem. Z university obrátil se k učitelství, pracuje o vzdělání mládeže vyučováním i spisováním kněh učebných. Tak 1530 vydal rukověť k počtářství, 1531 navedení k německému a českému čtení, 1540 sbírku rozmluv českých a německých. Poslední dvě se déle než po století udržely v užívání pro praktickou

úpravnost svou. Později podařilo se Ondřejovi usaditi se v Praze a zároveň s Mr. Václavem Krušinou Vysokomýtským 1544 vydobyti sobě erb s přídomkem „z Dalmanhorstu“. V osudných dnech 1547 byl purkmistrem staroměstským. I ačkoliv spolu s Mr. Tomášem z Javořice úsilně se přičiňoval, aby lid udržel v míře, nicméně 24. září do dvou neděl ze všech zemí královských byl vypovězen. Vina, kterouž naň kladli, nemohla záležeti leč v tom, že se 6. července, když lid rozkacený na staroměstskou radnici s pohrůžkami vtrhl, pro ukrocení rozbouřených vášní a pro zachování života pohnouti dal, aby stavy vyzval k rychlé Pražanům spomoci válečné. Nejv. písař Wolf z Vřesovic, když se ho o to Klatovský tázal, neuměl nic jiného odpověditi, než že jej k tomu jeho tlachání přivedlo. Jeden z spoluvinných, V. Peřinovský, vyplatil se 200 kop z dotčené pokuty; ale Ondřej, nemoha složiti takové sumy, jen toho sobě při králi vyjednal, aby na Moravě zůstati a tam svou živnost vésti mohl (Tieftrunk Odp. st.). Zdá se, že se usadil v Prostějově.

1. Nové knížky o počtech na cifry a liny. V Normb. 1530 u Frid. Peypusa, v Praze 1558 u Kantora (IV. 740). Ded. bratru spisovatelovu, Svatoborovi rodici klatovskému. Výňatek v Tomsově Chrestomathii, rozbor od J. Smolíka v Živě 1864, 160—171.

2. Naučení krátké obojí řeči, německé a české, učiti se čísti a mluviti. V Plzni 1531 u Pekka, v Prost. 1548 atd. (Des Deutsch und Behem vnterredung vom Aussprechen vnd lesen der buchstaben). Posledně 1764 u Jauernicha (IV. 21).

3. Knížka v českém a německém jazyku složená, kterak by Čech německy a Němec česky učiti se měl. V Pr. 1540, poslední vyd. v K. Hoře 1642 (IV. 22). Ded. Adamu Hoffmannovi z Grünbühlu a Strechavy, Zigmundovi Jiřímu z Dietrichšteina a Raymundovi Fuggerovi.

Klatovský Vít viz **Falckrabí.**

Klaudius Václav Alojz z Nepomuka 1623 byl na studiích bohoslovných. O pozdějším jeho životě známo jen, že 1654—55 byl farářem u sv. Haštala v Praze (Navrátil 38).

Krátké otázky na katechismus P. Kanisia. V Pr. 1623 (V. 714).

Klaudyán, Claudianus Mikuláš, muž učený, jak jej Blahoslav nazývá (Gram. 39), jenž spolu byl lékařem i kněhtiskařem. K lékařství vzdělal se tuším jako Jan Černý, s kterým žil ve svazcích přátelských. Kněhotiskem obírati se začal okolo 1507 v Normberce. Toho zajisté roku vytištěna tam konfessí bratrská (Spis dosti činící z víry), na jejížto závěreč-

ném listu položeno jméno Klaudyánovo. L. 1511 jej s Br. Vavřincem Votickým starší vypravili do Antwerpenu s apologií svou k Erasmovi Rotterdamskému. Vyřídivše vzkázaní a vyloživše slavnému humanistovi poněkud šířeji náuku bratrskou, odebrali se, nežby Erasmus s úsudkem svým ku konci dospěl, na malý výlet do severních Němec. Jmenovitě navštívili město Roztok i vstoupili s farářem tamním v bližší svazky. Po návratu do Antwerpenu dostala se jim od Erasma přívětivá slova, ale k písemnému o Jednotě svědectví nakloniti ho nedovedli (Gind. GBr. I. 149). Apologie pak tištěna v Normberce. Obecné Klaudyánovo bydliště byla Ml. Boleslav. Chtěje vydati herbář J. Černého, k čemuž domácí technické prostředky nepostačovaly, před 1517 opět se odebral do Normberka, kdež zvláště obrazy rýti dal, „přítomen jsa všech věcí sám i korrigování“. Tisk proveden v dílně Jeronýma Höltzela počátkem října 1517. Za svého tehdejšího pobytu dal vyryti i první mapu Čech, ku kteréž kresba tuším pochází od muže, jenž vedle monogrammu Klaudyánova (*N. C.*) jméno své naznačil začátečnýma písmenama *V. K.* Tištěna byla teprv 1518, když Klaudyán již zase byl v Boleslavi, a hlavní svou impressorskou činnost rozpočal. První dílo z tiskárny jeho byl Nový Zákon 1518, v jehož i textovém upravení nemalé měl účastenství. Vysvitá to z předmluvy samé, kde potřebu oprav doličuje povahou pražského, kutnohorského a benátského vydání. Konaje dosti obšírnou kritiku, výkladům (t. j. překladům) německým, zvláště normberským a augspurskym, nad české proto dává přednost, že prý se těsněji drží textu latinského, kdežto čeští tlumači podle svého rozumu a smyslu vykládali, ačkoli Čechům podobojím konečně předce pochlebuje, že by pravdy byli bližší. Klaudyán zemřel asi 1526; roku zajisté následujícího již tiskárnu boleslavskou vedl Jiřík Štyrsa.

1. Mapa země české, v Normberce 1517 rytá, vydána v Boleslavi 1518. Nový zmenšený otisk při Ditrichově vydání kroniky Bílejovského 1816 a při 3. díle Frindovy Kirchengeschichte Böhmens. Dobrovský LG. 324, Hanka o prvotiscích č. 164, J. Erben v Pam. 1861, 136 (III. 190).

2. Nový zákon. V Bolesl. 1518. Blahosl. Gram. 39 a j., Hanka č. 107, Novotný o biblích LXI. sld. (III. 571).

3. Spis o pravdách víry. V Boleslavi 1518. Dobr. LG. 326, Hanka č. 111 (III. 778).

4. Předmluva z spisu latinského vyložená, co nynie v městě Římě o

Turcích na obecním sněmu jednáno bylo. V Bolesl. 1518. Potom pod titulem: „Tažení proti Turku“ bez m. 1543, 1545, při kronice Konstantinovicově 1565, 1594 (III. 130, IV. 296).

5. Zpráva a naučenie ženám těhotným a babám pupkořezným. Překlad Röszlinova (Eucharia Rhodana) spisu: Der Frawen Rosengarten. V Bolesl. 1519 (III. 287, Hanka č. 114).

z Klausenburka viz **Jordan T.**

Klauser Jan Josef, kněhtiskař, jenž z počátku spravoval tiskárnu arcibiskupskou v králově dvoře v Praze, až se přiženil na tiskárnu někdy Rosenmüllerovu. Strojil se vydati slovník Rosův, ale ztrativ díl druhý *M—R*, od úmyslu toho upustil (ČČM. 1827. II. 146). Po smrti jeho 1779 vdova *Žofie Johanna* živnost dále vedla, za faktora majíc Matěje Glacze (VI. 2158).

Klebelsattel či **Klepsatel z Milhauzu Jindřich,** potomek rodiny německé, od poč. XVI. věku v Praze a v Kr. Hradci osedlé. Jemu a dvěma strýcům 1596 potvrzen a rozhojněn přirozený erb, i povýšeni sou do stavu vládyckého král. č. (Rybička o kralohrad. rod. erbovních, 18).

1. Knížka o pravé poctě P. Boha. 1597, 1598 (IV. 1352).

2. Otázky o modlitbě a o víře (ib.).

Klecar (Kletzar) z Růžokvětu Zachariáš August, sakristán v kostele svatovitském v Praze.

Ingenuus adolescens, Zvedený mládenec sv. Vít. V Pr. 1777 (V. 1289)

Kleinwächter Martin z Pilinkova na Vlčicku a tudíž poddaný Adama Zylvara z Silberšteina. Vyučiv se knihtiskařství, některý čas pod O. Mizerou pracoval na zámku Dobrovici. L. 1613 přestěhoval se s částí tamního apparátu do Kr. Hradce a umění své pod svým jménem provozovati počal. Tím se však neubránil vyšetřování, které 1615 příčinou spisu Wald. šteinova a Magrlova nastalo. L. 1616 radda městská dostala rozkaz, aby se Kleinwächtrem ujistila, jej vězením opatřila, i také exempláře německé, podobné k tomu, jakýž jeden k rozkazu písemnému byl přiložen, i s originálem pobrala. Ale vyšetřování zůstalo bez výsledku. Vyslanci raddy městské v impressí nenašli než čeleď Kleinwächterovu, i praveno jim, že prý on sám bytem vždy na Vlčicích a v službě pána svého dědičného zůstává, a zřídka tu kdy přijíždí. Co dotýče exemplářů, ani jednoho nenalezeno. (Švenda Žel. Obr. V. 101). Na

tom se přestalo. Kleinwächter tiskl potom dále až do 1620, kdež závod svůj postoupil J. Arnoltovi.

Kleklar Jan, nar. 26. list. 1639 v Jindř. Hradci, vstoupil 1657 do řádu jesuitského, vyučoval grammatice 4, křesťanské náuce 15 let, načež 22 let kazateloval a 2 léta missionářem byl. Zemřel v Kr. Hradci 21. srp. 1703.

1. Christophora Vegy Smutné příhody (o zpovědi). V Pr. 1692 (V. 1190). Z Děd. sv. Václava.

2. Semeno slova božího (kázaní na svátky celého roku). V Pr. 1702 (V. 863). Ded. hraběnce Černínové.

Klement Adam z Aujezdce u Plzně, odkudž se, rovně kněhtiskaři Alexandrovi, krajanu svému, psával dílem *Plzenským* dílem *Aujezdeckým*, kněz podobojí arcibiskupského svěcení, kterýž se však prodlením časův dokonale přichýlil ke směru luterskému. V době 1596 -1609 byl farářem v městě Vraném. L. 1609 vyvolen assessorem konsistoře pod obojí i převeden na faru u sv. Václava nad Zderazem v Praze. Když se jednalo o obnovení university, navržen byl v březnu 1610 od mistrů, aby přednášel o theologii (ČČM. 1847 II. 517). L. 1615 vydal spis o manželství kněžském, proti němuž se ozval jesuita Scipio 1617, načež kn. Klement dvěma spisy obrannými 1618 odpověděl (Unger in Balb. II. 361). Po porážce stavův podobojích povolán k těm z odsouzených, kteří na radnici novoměstské vězeni byli. Brzo pak musel u vyhnanství. Konec ledna 1622 již se nacházel v Altenburku. Za vojskem saským přišel 1631 do Prahy i zaujal někdejší svou faru a místo v obnovené konsistoři, ale již po roce bylo se mu navrátiti zase do pohostinného Altenburka.

1. Rozmlauvání křesťanského člověka s Ježíšem Kristem na kříži. V Pr. 1597 (IV. 160 a 1856). Veršem psané otázky člověka ke Spasiteli, proč s nebes sstoupil a smrt podnikl, a takové též na ně odpovědi.

2. Traktát o povinnostech pána a služebníka. V Pr. 1608 (IV. 705, Balbin B. d. II. 360).

3. Rozkoš a zvůle panenská. V Pr. 1613 (ib.).

4. Krátký spis o manželství kněžském, k potěšení a poučení manželek i dítek jejich. V Pr. 1615 (IV. 1420, 1432). Proti tomu Scipionovo „Bezženství kněžské“ v Olom. 1617, a nato opět Klementovy dva spisy:

5. Odpověď na bezženství kněžské Scipiona Vojtěcha jezuvity. 1618 (IV. 1432) a

6. Replika neb obrana pokojná o řádném manželství kněžském. V Pr. 1618 (ib.).

7. Kázaní obsahu i rozsahu neznámého, o nichž Balbin (l. c.) zmínku činí (IV. 1655).

Klement Václav z Žebráka, odtud **Žebrácký, Žebracenus,** dokonav studia a stav se mistrem, vystoupil 1608 s latinskou básní: „Homo redivivus per Theanthropum seu vita Christi". Brzo potom přejal vychovávání Jaroslava, syna Oty Stoše z Kounic na St. Bukách. Když 1612 pánu tomu děti několik v mladých letech zemřelo, sepsal proň a pro zarmoucenou matku 1612 potěšovací spis český. Asi od 1614 byl vychovatelem u Smiřických, jichž rod oslavil básní, na tři knihy rozdělenou a „Smiricias" nadepsanou. Nato následovala elegie nad požáry klatovskými 1579 a 1615: „Lessus lugubris urbis Klattoviae" Pr. 1615 a báseň k oslavě Prahy „Antiqua Praga" Pr. 1616. L. 1616 odebral se s Albrechtem Janem Smiřickým na cesty do ciziny. Po návratu uveřejnil básnický popis vraždy betlemské: „Vox in Rama audita est". Tehdáž stal se rektorem při školách rokycanských (Pam. 1872, 557). V bouřích 1618 přidržel se strany stavovské. Fridricha Falckého uvítal básní latinskou, již sám také česky přebásnil. Po bitvě bělohorské necítil se v Čechách bezpečným i odebral se za hranice. V první době cizincování svého složil český „Threnus Bohemiae", a připsanou Fridrichovi Falckému báseň: „Funestis agitata fatis Bohemia". Delší čas pobyl v Gdánsku, v Londýně a v Leydenu, pohostinství zplácceje básněmi, jichž sbírka 1632 v Leydenu vydána. Jsou to: „Gedanum seu Dantiscum" (oslava Gdanska), „Gustavidos libri IX" (oslava Gustava Adolfa švedského), „Trinobantidos augustae seu Londini libri VI" (oslava Londýna) a „Miscellaneorum et adoptivorum libri IV". Trinobantidy první vydání stalo se v Italii, jakož se podobá, bez vědomí skladatelova, což některým zavdalo příčinu, že Klementa počítali mezi básníky italské (Ungar in Balb. II. 269). Konečně se odebral do Švédska, nalez tam přívětivé opatření od kanceléře Oxenstierny. V službách švedských život svůj dokonal.

1. Krátké sepsání k potěšení rodičům, jimž Pán Bůh předčasně dítky z tohoto světa povolati ráčil. Na Dobrovici 1612 (IV. 712).

2. Planctus Glatoviae nad ohněm 1615. Ded. Janovi Bezděkovskému ze Bezděkově a senátu klatovskému. J. Malý (Pr. Sitzb. 1870, II. 33) domnívá se, že to Hammerschmiedův výmysl; nicméně nalezli sme zmínku o Planctu i v rkp. XV. D. 6 univ. bibl. pražské: „Ex libro bohemico rythmis conscripto.

cui titulus: Planctus etc.", i nepochybujeme, že Klement podle svého obyčeje latinský „Lessus" vydal i po česku.

3. Koruna roku pominulého 1617. V Pr. 1618. Při tom báseň Kampanova. Výtisk na Strahově (Dlabač Campan. 48).

4. Píseň k uvítání Fridricha Falckého 1619. Otištěna u Skaly (III. 377).

5. Threnus Bohemiae, tužebné a žalostnobolestné naříkání (Příd. 54).

Br. Klenovský Jan příjmím **Palček**, jeden z spoluzakladatelův Jednoty. Ač nebyl kněz, však v úzké raddě byl drahně let. Muž veliké rady, učený a vtipný. Znamení myšlení jeho zdařilých jsou přípovídky některé, přísloví a epištoly, kteréž za Blahoslavovy doby ještě byly mezi rukama a za dostatečný prý důvod náramně ostrého vtipu slynuly (Blah. Hist. 108). Byl buď z Prostějova anebo odněkud z tamního okolí, nar. asi 1430. Na škole prostějovské soudruha měl Jana Filipce, čili, jak obecněji slul, Jana Bosáka, jenž z písaře pánův Tovačovských stal se důvěrníkem krále Matyášovým, biskupem varadinským, kancléřem uherským a jedním z nejmocnějších státníkův své doby († 17. června 1509). Filipec i v povýšení svém nepřestal pěstovati přátelství, s Klenovským za mladých let vzešlé. Charakteristický jest výrok, jejž učinil o sobě, o Ctiboru Tovačovském a J. Klenovském, říkávaje, že prý „oni tři všemu světu dosti by rady dáti mohli" (Fiedler 220). Klenovský žil při dvoře Jiřího z Poděbrad, kdež pro vtipné a kratochvilné své řeči zvláště byl oblíben. A podnes příjmí jeho náleží k nejpopulárnějším. Nejstarší o žertovněpoučných jeho kouscích zprávu zachoval nám Všehrd (kn. IX. 140): „Dá-li kto políček v líce pravé, podaj mu i druhého, a ktož-t sukni vezme, přidaj mu i plášť. Pakli-t sukni i plášť vezme a pryč pójde, běž za ním a volaj po něm, jako jest Palček udělal, že ještě za ňadry měšec s penězi máš". Jsa u dvora, sloužil Bratřím, že je zpravoval o vážnějších věcech zběhlých. Tak v archivu bratrském (I. 249), kdež řeč o proroctvích Mr. Manholtových, doloženo, že to „Palček Bratřím pravil". Když po smrti Br. Řehoře nastaly v Jednotě roztržky mezi naprostými zastavateli náuky jeho o moci světské i zákonu milosti s obranci svobodnějších o správě světské čili o zákonu mečovém náhledův, tu v čele těchto spolu s Br. J. Táborským, Krasonickým, Prokopem a j. stál Klenovský. Na synodě brandýsské 1491 strana Klenovského obdržela vrch. Tou dobou asi udál se výstup, o němž Br. Matěj z Konwaldu v listě svém do Vodňan šířeji vy-

pravuje. Klenovský popadl prý Br. Matěje v pokoji soukromém a nechtěl ho pustiti, dokud by mu nepověděl své mínění o tom, sluší-li více věřiti Br. Řehořovi čili novému učení? Obehnal prý jej jako plotem a obklíčil jako zdí, tak že Br. Matěji již tanulo obávání, aby se Klenovský nestal zhoubcem Jednoty. Po rozchodu z synody strana podlehlá počala plodit různice tou měrou, že bylo na mužích strany zvítězilé oddávati se strachu, že milovníci staré prostoty Jednotu přivedou na zmar. V tom rozpaku návodem Klenovského udeřili na prostředek nejrozumnější. Poustoupili sami od snešení brandýských a protivníkům zanechali vládu v Jednotě, aby je cestou praktického zkušení bezděky přivedli k uznání chyby své. Opatrnost tato skvěle se osvědčila. Již po třech letech synoda v Rychnově odbývaná nejen obnovila a potvrdila opuštěná na čas snešení brandýsská, ale zašla nad to dále, prohlásivši spisy Br. Řehoře za apokryfa. Tak se Klenovský stal původem, že se Jednota v základech svých osvěžila a přispůsobila k požadavkům života skutečného (Pal. Děj. V. 1, 381). Když se takto nový řád utvrdil, ustanoven Klenovský, „aby byl zpovědlníkem v Čechách i v Moravě a pánům radil.“ Jelikož sídlo své měl v Litomyšli, i nařízeno též správci zboru tamního Br. J. Táborskému, aby s ním u věcech duchovních bral radu (Meč 145). Roku neznámého podal konfessí bratrskou knížeti tuším Jindřichovi, krále Jiřího synu (ABr. III. 170 —179). V Litomyšli Klenovský i zemřel 9. list. 1498 a tu pochován (Fiedler 220). Br. Lukáš památku jeho zvláštním oslavil spisem k Turnovským 1501, dávaje „pobožné a výborné o něm svědectví.“

Že Klenovský a Palček (podle novějšího výslovu Paleček) jsou jedna osoba, k tomu první ukázal Dobrovský (ČČM. 1827). Totožnost tato dotvrzuje se zprávou ABr. I. 249, kdež se dí: „Palček, qui receptus fuit v prvním přijímání k dobrému svědomí“, kterážto zpráva ze všech osob 1457 jmenovaných jen se hodí na Klenovského. K tomu přistupuje poznamenání Blahoslavovo o připovídkách a příslovích jeho, kteréž jediné na historie Palečkovy vztahovati lze. Tištěny sou historie tyto poprvé v pol. XVI. věku bez m. a r., pak v Pr. 1610 u S. Palmy, a nejnověji ve Výb. II. (III. 105). Zmínka o nich v předmluvě Jičinského k tituláři 1567 (Pam. 1866, 30).

Kleych (Gleych) Václav z Lažan u Litomyšle, nar. 1678. Přejav po rodičích sedlský statek a jsa příčinlivý hospodář, mohl žíti v okolnostech poměrně příhodných, kdyby jej

tehdejší pátravost nebyla vyrušila z poklidu vesního. Jako drahně krajanův jeho na Litomyšlsku, přidržoval se i on učení bratrského. Ač se s tím kryl, zalíbení v knihách, „čtenářství“, jej prozradilo. Vida hrozící nebezpečenství, odhodlal se opustiti i statek i vlast a hledati svobody náboženské v cizině. Nemaje než 20 tolarův, odešel 1705 nočně a pokradmo z Lažan s manželkou Kateřinou, rozenou Fikejznovou, a s dvěma malýma dceruškama, jež na zádech nesli. Šťastně dorazivše do Žitavy, z počátku se živili zahradnictvím a přádlem. Mezitím pečoval Kleych o doplnění svých vědomostí, naučiv se nejen němčině, ale i latině. L. 1708 první učinil pokus o vydávání knih českých. Prvotinami nákladu jeho bylo třetí vydání Motěšického „Ruční knížky“. Podnětí to tak se mu zdařilo, že s chutí pokračovati se jal. Ještě 1708 vydal Hůl pocestného, 1712 Peškův překlad postilly Langhansovy a Korunu pobožnosti, 1715 touž knihu, 1716 Slabikář latinský a český, 1717 Kancionál, 1718 opět Ruční knížku a Otázky katechismusové, 1720 konfessí augšpurskou, Blaziovo Libé jádro zpěvův, Korunku veb vínek panenský a Nový Zákon, 1722 opět Kancionál, 1723 Obnovení smlouvy křtu a Sto regul, 1724 Slabikář český, Žalanského knížku o ctnosti andělské a opět Korunu pobožnosti, 1725 Vroucné modlitby, 1727 menší katechismus Lutherův, a opět Kancionál. Později obmezoval se větším dílem na nové starších spisův otiskování. V tom stále užíval tiskáren Mich. Hartmanna a Kristiana Stremela v Žitavě. Co do formátu, všecky Kleychovy knihy jsou t. ř. špaličky. Obchod s knihami provozován do Čech a na Moravu ovšem potají, a nejedna posílka vzata v plen. Větší vůle byla v Uhrách a ve Slezsku, kdež Stremelovi dovoleno, aby evang. knihy na hřbitově při evang. kostele v Těšíně směl prodávati. Kleych sám s nemalými druhdy nesnázemi podnikal cesty, až jej na jedné takové cestě na půdě uherské v Necpalech i smrt zasáhla 1737 (Pescheck Exul. 112). Spojení jeho s duchovními evangelickými ovšem bylo rozsáhlé; jmenovitě stál v užších svazcích s Dan. Krmanem, Sam. Michaelidesem v B. Bystřici, Janem Muthmannem v Těšíně a j. Kleych byl nejen nakladatelem, ale i spisovatelem. Jmenovitě Kancionál jest dílo jeho. Sebrav písně z rozličných zpěvníků, požádal D. Krmana, aby mu v konečné redakci pomáhal a vše, co by bylo proti

pravidlu víry aneb pravému mluvení a psaní napravil, zvláště pak aby také jména autorův jednotlivých písniček vyhledal a všude svým místem připojil. I jiné spisy sestaveny sou od Kleycha, jakož v nich všude *W. K.* přistavovati uvykl, kdežto při pracech cizích přídavku toho nečinil. Náznaky *W. G. P.* anebo *W. G. T. S.* nejsou Kleychovy (V. 112 a 672). Kněhtiskařský jeho znak jest protknuté mečem a znamenané křížem srdce, z něhož vyrůstají tři růže a pod nímž rozevřena kniha, obapol pak písmena *W. K.**).

1. Hůl pocestného (modlitby) 1708 (V. 1602).

2. Starých lidí koruna pobožnosti s připojením písní. 1712, 1715, 1724, 1734 (ib.). 12°.

3. Evang. kancionál, obsahující v sobě písně duchovní staré i nové od blah. pam. D. M. Luthera a G. Třanovského i jiných. V Žitavě 1717, 1722 a 1727 (V. 112). Ded. D. Krmanovi, Sam. Michaelidesovi a J. Muthmannovi. S předmluvou od D. Krmana a v 3. vyd. s „historií o vydání kancionálů v národu českém“ od Kleycha, kterýž i několik písní dílem nově dílem překladem složil.

4. Nový zákon. 1720 a 1721 dle vydání bratrského 1613 s malými opravami od Krmana provedenými (V. 656). První vydání připsáno kazatelům v Uhřích a v horních Lužicích: D. Krmanovi, S. Michaelidesovi, J. Blaziusovi, Matěji Prunovi, Janu Radiciusovi, Mich. Krmanovi a Adamu Simonidesovi; vydání druhé 27. dec. 1720 kazatelům v Těšíně: Janu Ad. Steinmetzovi, Gottfr. Schmidovi, J. Muthmannovi, Krist. Hentschelovi. Srov. Fr. Novotného Bibl. č. b. 86.

5. Obnovení smlauvy křtu svatého a modlitby, též Sto regul života křesťanského, s připojením písní v nově složených 1723 (ib. a 1478). 24°.

6. Vraucné modlitby, na dvojí spůsob, jedny pro mužské a druhé pro ženské pohlaví, a katechismus, též i písničky přes celý rok. 1725 a 1734 (V. 1602). 24°.

7. Rejstřík starých písní bratrských, jejž pak 1765 Urban znova vydal. Také prý, podle Urbanovy zprávy, od Kleycha vydán „rejstřík o skladatelích mnohých spisův bratrských, jejichž autorové známi nejsou“.

„**Klíč** kacířské bludy k rozeznání otvírající a k vykořenění zamykající“ jest sepis kněh českých, latinských, francouzských, německých a j., jenž k účelu samo sebou zřejmému nejprv od A. Koniáše v Hradci Kr. 1729 a 1749 byl vydán. Koniáš čerpal dílem z vlastní známosti, dílem z katalogův knihoven jesuitských. Zvláštní mimo to prameny mu byly: Štelcarův

---

*) V kancionálu 1727 známení toto obtočeno průpovědí: „*Wim*, že vy*K*upite*L* muj z*A*jisté *Ž*iv jest, *A* že v de*N* nejpo*S*lednější ta*K*é nad prachem m*Ý*m se postaví“, kdež kursivní velké písmeny dají jméno *W. K. Lažanský*.

seznam při „Knize nové o původu kněžství“ 1592, pak o Husových dílech „Patrní důvodové z starých sněmův“ v Martinově Obraně 97—105, přehled spisův Martiniových tamtéž 434 sld. Odtud se vysvětlují i poklésky. Později vydáván Klič pod titulem „Index librorum prohibitorum“ pod záštitou arcibiskupa pražského 1770 (V. 814 a 815).

Br. Kličník Matěj z Tovačova, „čistý člověk, vtipný, paměť dobrau měl; řeči hrubé, právě mužské, věku prostředního i postavy, však z přirození chvály žádostivý, tak prý, jakž bystré hlavy obecně tu vadu mají.“ Zřízen byv na kněžství 1555 v Prostějově, byl správcem zboru tamního i zažil tam počátkem června 1563 veliké povodně, kterou v listu k Blahoslavovi popsal. Zemřel tamtéž 11. listopadu t. r. i pochován u sv. Petra, „kde již dvanácte kněží bratrských leží“. (Fiedler 247).

List 3. června 1563 o nehodách na panství plumlovském událých (ABr. X. 199. Otištěn ve Světozoru Sl. N. 1861, 338).

Br. Kličník Matouš, kněz bratrský, jenž 1606 zemřel v Turnově. Proznámil se jediné příhodou na tvrzi Liblíně. Pozván byv od paní Anny, manželky Václava Myšky, a mateře její Mariany Weikhartové na Skupči, přišel tam 1584 v říjnu, ale s pánem velmi nepříjemné setkání měl.

Sepsal o tom pamět, kteráž z ABr. XIII. 378 otištěna ve Světozoru Sl. N. 1861, 337.

Br. Kliment, učedlník Br. Wolfův a Br. Danihelův, na kněžství zřízen 1537 v Prostějově, spravoval zbor v Jaroměřicích a j. Co stařec letný přebýval v Přerově. Blahoslav, který s ním po více než 30 let byl znám, líčí jej, že byl muž básnického umění velmi milovný a „poetské hned právě měl přirození“, jsa k tomu takořka zrozený. Kdyby prý se byl vzdělal, velice by byl vyniknul; ale zůstal prostákem. Mnoho písní naskládal, než ty se do kancionálu 1561 nehodily, jelikož poněkud po sedlsku zněly (Blah. de Cant.). Jediná toliko tam přijata: „Chválu činíme Bohu otci“. Zemřel 4. července 1561 v Přerově (Fiedler 244).

Kliment Bosák viz **Bosák Kl.**

Klímko Michal Slovák, jenž koncem XVIII. věku žil a několik spisův přeložil. Samostatně sepsal smutnohru „Krisant a Daria“ (Šaf. LG. 394. Sl. Pohl. I. 2).

Klöss J., knihtiskař v Bardyjově 1657 (V. 183).

z Klokotské hory viz **Táborský Jan.**

Klugar Václav, kněz katolický, působil v duchovní správě na Opočensku, když tam podnětem Liberdovým šířiti se počaly náhledy pietistické.

K vůli nim 1746 vydal katechismus se zvláštním rozborem nauk, v kterých se pietisté rozcházeli od učení katolického (V. 798), připojiv k tomu zprávu o jejich počátku 1732.

Klusák z Kostelce Albrecht Jiří, syn Ondřeje Kl. na Radovesicích a Kateřiny z Řehnic. Po smrti otcově obdržel ves Lipec, kterou 1602 směnil za tvrz Božce. Ale již 1607 i Radovesice i Božce a Lipec prodány cís. Rudolfovi II. na rozšíření král. panství Poděbrad. L. 1610 ve spolku s bratrem Janem Oldřichem koupil Konárovice. Od té doby, zdá se, že žil v Kutné Hoře, kdež mu patřil dům, zanášeje se hornictvím, a toť byla příčina, že stavové, ssadivše 1618 nejv. mincmistra Viléma z Vřesovic, po Václ. Chotouchovském z Nebovid 1619 řízení úřadu toho Klusákovi odevzdali. L. 1621 Vřesovec opět ujal mincmistrství a Albrecht Jiří, jenž úřadování své 1619 oslavil ražením dvou mincí, nucen byl, jemu ze správy své skládati účty. Od té doby žil v Hoře až do smrti druhé manželky 1625; pak se uchýlil do mlýna svého v Loučově a tam zanedlouho život dokonal (Abbild. böhm. Privatmünzen, 229).

Jistota života věčného 1612 (IV. 1405).

Knedl Petr z Přibyslavic 1537 v Meziříčí přepsal „Pandekty Ottonovy či srovnání písem svatých“ (IV. 1156).

Kněz Jan viz **z Příbramě J.**

z Kněžmosta viz **Valečovský Václav.**

Knížka viz **Kodicill.**

Knobelius Václav z Čáslavě, kněz podoboji poč. XVII. věku.

Kázaní o předivném narození P. Krista. V Kr. Hradci 1619 (IV. 1657).

Knobloch z Pirnsdorfu Aleš, v Litoměřicích usedlý, kdež se hospodářstvím zanášel.

Regiment správy ovčího dobytka. V Pr. 1561 (IV. 862).

Knobloch František, senior kapitoly staroboleslavské, složil báseň: „Výstraha na hánce českého jazyka“, kterou Dobrovský k prvnímu vydání své Gesch. der böhm. Spr. u. Lit. 1792, 218 sld. přitisknouti dal.

Knobloch Ivan, minorita, drahně let zastával úřad kazatele u sv. Jakuba v Praze. V době 1731—35 vydal šestero kázaní (V. 953, VI. 2204).

Kobiš z Bitíšky Jan, bakalář, vyučoval na školách pražských 1568 u sv. Mikuláše a 1569 před Týnem. Později byl úředníkem při úřadě hor viničných, až se usadil na N. M. pražském, kdež jej 1584 co člena městské raddy shledáváme.

Správa neb naučení o měrách vinných sudů. V Pr. 1574, 1596 (IV. 742). Ded. pánům a rytířům JMC. jakožto krále českého. Širší zpráva v Živě 1864.

Br. Kocaurek (Felin) Simeon od starších byl ku kněžství určen a tomu k vůli 1549 spolu s Blahoslavem a Rokytou vypraven na studie do Švýcar, ale na cestě, zastaviv se v Ml. Boleslavi, tam se oženil a stal písařem městským i panským. V pohnutých dobách boleslavských 1553—4 nápomocen byl Blahoslavovi i psal některá psaní s ním společně (ABr. VIII. 29). Byl muž pro zbožnost, rozšafnost, přívětivost a vyšší než obyčejnou vzdělanost přemnohým velmi milý (Blah. de Cant.). Zůstavil dva syny, ježto se oba oddali duchovní správě v Jednotě, Jana (zříz. na kněžství 1581, zemř. 1585) a Adama (viz Felin Adam). Oba zemřeli v mladých letech, oba nadáním i učeností vynikali.

V kancionále šamotulském píseň: Kristus náš milý spasitel.

Kocín z Kocinétu Jan, nar. v Písku 13. února 1543, studoval v Praze, kdež 1562 dosáhl bakalářství (LD. II. 374). Na to se co průvodce panských synů odebral do ciziny. L. 1568 byl v Strassburce, kdež se seznámil s Hendrichem a Janem Septimiem z Liechtenšteina. S Janem Septimiem opět shledal se 1575 a 1576 za pobytu svého v Padově, i přátelsky s ním obcoval, až je benátský mor na různo rozehnal (Hist. tur. 133). I francouzské akademie navštívil. Všude prostředkoval spojení učencův s českými spisovateli, kterýmž o svých v tom výsledcích hojně dopisoval (Proch. Misc. 425). Desetiletého toho cizincování dobře užil i k vlastnímu svému vzdělání. L. 1571 obdařen erbem a přídomkem „z Kocinétu“. Po návratu usadil se na Malé Straně. Zkušenost u věcech záhraničných, ušlechtilá vzdělanost klassická a důkladná známost práv domácích i cizích záhy zjednaly mu přízeň velmožův a přátelství vrstevníkův. Nicméně potkával se i s některými protimyslnostmi. Jmenovitě brána v pochybu spůsobilost jeho

k zastávání úřadův domácích z té příčiny, že tolik času ztrávil vně vlasti. Proti domněnkám takovým 1578 vydal spis latinský: „Prolusio scholastica politicae exercitationis“, s takovým úspěchem, že se již neváhali svěřiti mu přední písařství při raddě malostranské. L. 1581 osvědčil se statečným právníkem rozpravou: „Nova distributio juris universi ex tabulis Joannis Bodini noviter adumbrata“, připojiv k ní přehled dějin práva českého. Mimo to 1571, pobývaje v Strassburku, spůsobil vydání knih Hermogenových „De ideis“, dedikovav je Vilému z Rožmberka, začež se mu tento odměnil štědrou pomocí. Od 1582 ve spojení s Veleslavinou všecku svou prázdeň obrátil k písemnictvu českému. První choť, Magdalena z Úterého, brzo mu zemřela, načež se 1585 opět oženil, za manželku pojav dceru měšťanskou z Hradce Králové. Zemřel 26. března 1610 i pochován v malostranském chrámě sv. Mikuláše (Spiess v Otavanu 1866).

1. Rozmlauvání o moru. Předmluva podepsána Kocínem. V Pr. 1582 (IV. 897).

2. Třetí kniha ve Veleslavinově Politii historické o tažení proti Turkům a tamtéž Plutarchovo naučení správcům obcí a měst. V Pr. 1584 (IV. 727).

3. Abeceda pobožné manželky. V Pr. 1585 a péčí A. Hanykýře 1823 (IV. 1507).

4. Providentia Dei. O řízení a opatrování božském (z lat.). V Pr. 1592 a 1603 (IV. 1844, Klíč 76).

5. Historia církevní Kassiodora, římského senatora, nazvaná tripartita, ze tří historikův řeckých Sozomena, Sokratesa a Theodorita sebraná a na 12tery knihy rozdělená. V Pr. 1594 (IV. 558, Klíč 179). Ded. Janu, Karlovi a Vilémovi z Waldšteina, obci měst pražských, obcem měst Hradce Kr. i Písku, pak Žatce, Louna a Rakovníka (Spiess v ČČM. 1872. 60 sld.).

6. Historia církevní Eusebia příjmím Pamfila, biskupa caesarienského v Palestině, a téhož Eusebia o životu nejsvět. císaře Konstantina Vel. V Pr. 1594 a péčí Jana Ev. Krbce 1855 (ib., Klíč 173 sld.). Ded. Petrovi Vokovi z Rožmberka. (Spiess l. c.).

7. Jana Lewenklaie z Amelbeuerun Kronika nová o národu tureckém. Společně s Veleslavinou. Přidány listy Busbeckovy. Dva díly. V Pr. 1594 (IV. 335).

Kodeda viz **Cikada Jan.**

Kodicill (Knížka) z Tulechova Jan, syn professora lékařského a později radního písaře novoměstského Mr. Jakuba, Petrova bratra, nar. 1558 v Praze. Studoval na universitě pražské, kdež se 1575 stal bakalářem, načež se k vůli dalšímu vzdělání vydal na školy cizozemské. Jmenovitě slyše

čtení na akademiích v Lipsku, v Strassburku, v Tubinkách a v Padově. Vrátiv se po sedmi letech domů, učiněn na pražské universitě doktorem v lékařství, ale brzy potom podlehl horečce. Smrt zničila všecky ty krásné naděje, které přátelé jeho veň skládali. Zemřel 28. dubna 1585 (Kalina Nachrichten II. 82. Palacký v ČČM. 1829. I. 56) M. Molesin vydal na smrt jeho „Epitaphium“ (1585 u Dačického).

Minucí vydaná . . . k l. P. 1577, prvnímu po přestupném a hrudném. V Pr. 1576 (Hanuš v ČČM. 1862, 298). Ded. purkmistrům a raddám tří měst pražských. Též k l. 1578.

Kodicill (Knížka) z Tulechova Petr, nar. 24. února 1533 v Sedlčanech, studia konal v Praze, kdež mu v literatuře latinské a řecké slavný Matouš Kollinus, v hvězdářství pak J. Hortensius byli učiteli. Jsa ještě studentem přijal na se vyučování synův pána Zdeňka Brtnického z Waldšteina, kteříž se tehdá u strýce svého Viléma Šťastného z Waldšteina v Novém Bydžově chovali, mezi nimiž Hynek, později hejtman m. moravského (ČČM. 1829. I. 55 a 58). L. 1552 učiněn bakalářem a 1553 dal se za učitele do Žatce. Odtud přenes se na učitelství ke škole u sv. Jindřicha v Praze, vydal jakýs spisek o náboženských věcech (blasphemum scriptum Bor. I. 379). Zdařilými latinskými básněmi, z nichž některé otištěny již v Mitisově první knize „Sacrorum carminum“ 1554 (Proch. Misc. 408), obrátil na se zřetel mecéna tehdejšího, Jana Hodějovského, kterýž spolu s přátely horlivého mladíka založil prostředky, aby se pro další vzdělání mohl odebrati na akademii wittemberskou. Tam pobyl tři léta, slyše Melanchthona, Bugenhagia, Ebera a j. Důkladné vědomosti sobě získal v oboru mathematiky, filosofie a klassických jazykův. Když se 1560 do Prahy navrátil, udělena mu, ač ne bez odporu Havla Gelasta, kterýž Petra podezříval z luteranismu (Bor. I. 374), hodnost mistrská v svob. uměních i přijat za professora na universitu co člen kolleje Karlovy, jižto škol. roku 1562/3 co probošt spravoval. Četl o jazyku řeckém a mathematice. Vážnost, jakovéž u vrstevníkův svých požíval, nejzřejměji se značí v tom, že jej osmkráte, 1572, pak 1582—88 vyvolili rektorem. L. 1574 udělen jemu a bratru jeho Jakubovi erb s přídomkem „z Tulechova“. Co rektor snažil se, aby lepší řád uvedl na universitu. Mimo jiné zdařilé opravy provedl

to, aby každý professor v určité hodiny v témdni čítával, čehož po tu dobu nebylo, anobrž někteří professoři druhdy po celá půlletí přednášek zanechávali. Když 11. března 1577 Havel Gelast, probošt kolleje angelské smrtí sešel, mistři, nedbajíce na spory, které tehdá o kollej tu mezi universitou a kapitolou všech svatých před se šly, ba naopak chtějíce požadavkům protivným přítrž učiniti, s volbou nemeškali a již 15. března Petra Kodicilla nástupcem Gelastovi zvolili. I podařilo se jim opatření toto; Kodicill přes všecky kroky kapitoly zůstal pánem a hospodářem kolleje až do 1587, kdež si zvolil proboštství kolleje krále Václavovy, smrtí Václ. Zelotína uprázdněné (ČČM. 1847. I. 623, 641. II. 43—47). I ve veřejném životě nebyl nečinným. Když 1573 ve Wittemberce vyšla konfessí bratrská, pohněval se Kodicill předmluvou, jí předeslanou, kdež se kališníkům vytýká, že všecky jich církve „idolomaniae pontificiae" podlehají. I napsal list k Václ. Posthumovi, an ve Wittemberce tou dobou dlel, netaje se v něm s rozmrzelostí svou. Když list ten od Posthuma ukazován byl mnohým, Esrom Rudinger, dověděv se o něm, Kodicillovi širokou odpověd napsal, vině jej, že o sobě ani neví, zdaž je bílý čili černý, pseudoluterán čili kališník? (Gind. Quell. 365—372). Od sněmu volen 1584 do výboru k urovnání záležitostí církevních, jmenovitě k spořádání konsistoře (Gind. GBr. II. 282). Po 1557 nemnoho let minulo, aby nebyla znamenána nějako latinskou příležitostnou básní Kodicillovou. Od 1563 vydával minuce. Když 1584 uveden byl v Čechách gregoriánský kalendář, Kodicill, jenž se přesvědčením svým náboženským počal kloniti k učení katolickému, k tomu se odhodlal, aby v minuci na 1585 vypustil svátek Mr. Jana Husi a Mr. Jeronýma. Proslýchalo se už některý čas předtím, že povolností touto zjednal sobě privilegium od císaře, aby mimo něho žádný jiný nevydával minucí (ABr. XIII. 378). Vyjitím minucí potvrdily se slechy tyto, zároveň pak nastalo veliké nad tím rozčilení v myslích českých, co do náboženství tehdá nade všecku míru nedůtklivých. Brzy zpívána po ulicích potupná písnička: „Stal se Čechům protivný (posměšný) kus, vyletěla jim z Prahy hus, *prodal* ji mistr Kodicillus" (Dačický v ČČM. 1827 II. 86). Obecné mínění vinilo jej, jakož již z veršův těchto vysvitá, z podplatnosti, ano Jan Laetus

podezření tomu dal tak příkrý výraz, že Kodicilla porovnával s Jidášem. „Jidáš prodal", tak připsal do kalendáře Veleslavinova, „svého mistra za 30 stříbrných a Kodicill za kopu." Pobyt v Praze Kodicillovi tak tím byl učiněn nepříjemný, že odejel ven a některý čas, než se mysli upokojily, zůstával u Jana Bořity z Martinic na hradě Okoři. Ve věci samé nicméně nedal se zvrtkati. Až do 1587 svátek Husův i Jeronýmův vynechával; teprv v minuci na 1588 opět jej vložil, nepochybně uprošen byv od kněhtiskaře, který spolu s ním zakoušel vzešlých protimyslností. K vyzvání, jež mu učinila městská radda Star. a Nov. Města, sepsal návrh, jak by studia humanitní správně zřízena býti měla. Návrh tento vydán l. 1586 pod nápisem: „Ordo studiorum docendi atque discendi litteras in scholis civitatum regni Bohemiae." (Český překlad 1873 spůsoben i uveřejněn od Fr. J. Zoubka). Smrt Kodicilla zasáhla v 57. roce dne 26. října 1589. Raním jitrem toho dne, kde měl odevzdati rektorství Markovi Bydžovskému, ranila jej mrtvice. Pochován byl v kostele sv. Štěpána Velkého na N. M. Smutek, jejž skonání jeho v Praze a v celé zemi spůsobilo, důkazem byl, že všecky neshody byly zapomenuty a jen veliké nebožtíkovy zásluhy vzpomínány. Přátelé památku jeho oslavovali latinskými básněmi, jichž jedna sbírka „Exequiae viri doctrina, virtute et auctoritate clarissimi M. Petri Cod. a Tul." vyšla u Veleslaviny, druhá pak „Epitaphia" u Sedlčanského. Václav Dobřenský, jeden z důvěrných přívržencův jeho, jejž Kodicill v básni 1576 vydané nazývá „amicum candidum", uveřejnil mu českou „Pohřební památku" (1590). I v záhraničí smrt jeho želena. Básně, jemu na oslavu od cizincův, jmenovitě od altdorfského professora práv Konrada Rittershausena a helmstädtského professora historie a poetiky Jindř. Meyboma skládané vytisknouti kázal Mr. M. Bacháček co „Epitaphia" 1589 u Dačického. Latině, mimo zmíněné již četné básně příležitostné vydával programmy, pak pozvání ku pohřbům zemřelých za rektorství jeho professorův. K spisům jiných psal předmluvy, jako k latinskému slovníku Basilia Fabra (Pragae 1579) a j. Ano tiskař Kantor-Had, chtěje Synonymice, kterou po smrti Kodicillově vydal, zjednati větší odbyt, v čelo její jméno jeho položil (Veleslavina v Silva quadrilinguis). Mimo Ordo studiorum sepsal v oboru didak-

tickém: „Praecepta dialectices“ 1589. Zpořídil i několik překladův z řečtiny na jazyk latinský, jako Antigony Sofokleovy 1583, pak „colloquia Herculis cum virtute et ignavia“ a druhé knihy Xenophontovy „de sermonibus Socratis“ při Ordo stud. 1586 (Dobřenského pohř. památka 1590. Kalina Nachrichten II. Palacký v ČČM. 1829. Smolík o Živě 1864, Hanuš v ČČM. 1862).

1. Třetí vydání slovníčka pro žáky tertiae classis „Vocabularium trilingue“ upravil a rozmnožil P. Kodicill. V Pr. 1560 (IV. 33).

2. O hrozné podivné kometě. V Pr. 1572 (IV. 760).

3. Symbolum sv. Athanasia s předmluvou P. Kodicilla (bez přídomku). V Pr. 1574. II. vyd. 1583, III. bez roku (IV. 1765). Týž spis, co u Koniáše (Klíč 131): O artikulích víry (IV. 1297). L. 1629 vydán opět v Perně od S. Martinia.

4. Modlitby nábožné z písem sv. sebrané. V Pr. 1574 (IV. 1949).

5. O hrozné a předivné kometě, kteráž spatřena . . . 1577 (IV. 760).

6. Vyšetřená a ohledaná kometa 1577 (IV. 766).

7. Spis o kometě vlasaté a strašlivé, kteráž se ukázala l. 1582. V Pr. 1582 (IV. 760).

8. Písně na epištoly a evangelia. L. 1584 (IV. 86). Koniáš v Klíči 126 klade titul: Evangelia nedělní na písně složená.

9. Písně pobožné na způsob žalmův (ib.).

10. Předmluva ke spisu L. Rvačovského: Výklad modlitby Páně. V Pr. 1585 (IV. 1506).

11. Píseň urozenému panu Janu Orninsovi z Paumberka, hor viničných perkmistru. V Pr. 1587 (IV. 180). Nápěv od Kodicilla přidán.

12. Votum puerile in novo anno nomine Danielis ingenui pueri, nepotis D. Venc. Gamareti a Rovin. Píseň latinská a česká s nápěvem 1588. Ve sbírce Dobřenského na Strahově č. 198 (Kalina II. 69).

13. Minucí, jež po M. Proxenovi ze Sudetu Kodicill 1563 vydávati začal. Poslední na 1590. Dedik. 1582 Vilémovi z Rožmberka, 1582 bratřím Bořitům z Martinic, 1588 Jiřímu st. z Lobkovic (IV. 760).

Kögler Jan, rodem z Báňské Bystřice, 1709 studoval v Hali; později byl rektorem v Těšíně (Novotný Bibl. biblí, LXXXV). Jsa v Hali, text N. Zákona znovu podle textu základního, bratrského, přehlednul a místy ponapravil, načež tam u Štěp. Orbana vytištěn (V. 655).

Köstner Šebestian, tuším že Lužičan, česky psal minuci na r. 1599 a Kalendář na r. 1602 (Palacký v ČČM. 1829. I. 62). Kalendář 1602 ded. pánům Špaňovským z Lisova (IV. 779).

Kohaut Václav Rakovnický 1539 přeložil spis od Jiříka Maška německy sepsaný a Lutherovi poslaný.

1. Otázky theologické. L. 1539 (IV. 1230, ČČM. 1864, 283).

2. Výklad na řeč Páně po poslední večeři (Jungm. Přid. 56).

z Kohautovic Jan viz **Hanke z Hankenšteina.**

Kokovec Mareš viz **z Olbramovic M.**

Kolář Jan z Vitanovic, jeden z Bratří Chelčických a tovaryš Petrův, kterýž Br. Řehořovi a jeho soudruhům dodával spisy Petrovy jmenovitě „o moci“ a „obrazu šelmy.“ (ABr. II. 3). S Br. Řehořem asi 1440 byl u Rokycany, na kteroužto návštěvu se Řehoř v listu okolo 1457 k němu psaném odvolával (Pal. Děj. IV. 1, 424). Později přidav se k Jednotě, napsal traktát proti Rokycaně příčinou kázaní jeho na kap. 16. ev. sv. Jana, kdež uvozuje výklady mistrovy a své pak glossy k tomu přidává. Rkp. v ABr. II. 228. Ukázkou stůj zde místo jedno:

„A já toto dím o synu marnotratném, že mu je to k otci pomohlo, když jemu žádný mláta nedával. Ale tento lid marný má dosti mistrův a kněží Antikristových, ježto jemu dosti dadí mláta a matolin, smatauce jemu leč s bludy a s tráveninami k-vy veliké, a krmí ten lid, aby nikdy nepoznal jádra, a ani po otci a po chlebích taužil, kteříž v domu jeho jsau, aby vždy měl matoliny za jádro a plevy za chleby“. (Šaf.).

Kolářovic Václav (Rotarii W.), Pražan, 1578 dosáhl bakalářství (LD. II. 428).

Officia neb harmonia quatuor vocum v přirozeném českém jazyku učiněná. Rkp. 1586 v un. bibl. pražské (IV. 93).

Koldín, vlastně **Kristian z Koldína Pavel**, Klatovan, nar. 1530, studoval v Praze, i stal se 1550 bakalářem, 1552 mistrem svob. um. (LD. II. 352 a 357). Náležel k tehdejšímu družstvu básnickému; 1554 k Mitisově knize „Sacrorum carminum“ připojil pochvalnou báseň (Prach. Misc. 401). Od 1552 do 1556 učiteloval na škole u sv. Jindřicha, kdež proslul zvláště snadnou methodou u vyučování řečem klassickým (Kodicillův řád škol. 1873, 12). L. 1557 přijat na universitu a téhož roku nadán přídomkem a erbem. L. 1561/2 zastával úřad děkanský na fakultě filosofické. Ale již v létě 1563 učení dal výhost, poprvé se oženiv. Sňatek oslaven svazkem básní od soudruhův jeho na Parnasse: Jiřího Sudeta, Mitise, Lucinia, Kodicilla, Cyrilla, Lupáče, Žabonia, Rakovského, Srnce, Korvina a Kollina (Proch. Misc. 419). Brzo potom uvázal se v kancléřství na St. M., kteréž vedl až do smrti. L. 1565 koupil dům řečený Dominákovský na rynku, ve kterémž pak stálý měl obyt. Jmění mu patrně přibývalo. Téhož zajisté roku koupil i dům Chocholovský; 1569 a 1577 směnou za vinice v Koší-

řích a u Nové Obory od J. Vartovského nabyl domu Loupovského naproti kolleji Karlově a jiného od J. Melantricha; 1584 vzveden na dům S. Levína Mělnického a na dům v Kuchynkách. Mimo to asi 1580 koupil statek Martinice u Březnice (ČČM. 1864). Touž dobou oženil se po druhé, a když 1583 ovdověl, 1584 potřetí; ale i třetí manželka jej předemřela, podlehši 1586 moru. Ze tří dcer přežila jej jediné Lidmila, vdavši se za Kašpara Blovského z Palatinu. Sám Koldín zemřel 10. ledna 1589, i pochován u sv. Mikuláše na St. M. (Peška v Právníku 1864). Přítel Kodicill zapěl mu epitaphium.

1. Práva městská království českého. V Pr. 1579, v Brně 1701 a v Pr. 1755 (IV. 930). Ded. cís. Rudolfovi II. Emler v Pr. Sitzb. 1867. II. 61.

2. Práva městská království českého v krátkau summu uvedená. V Pr. 1579 ded. Rudolfovi II. a 1582 ded. podkomořímu Burianovi Trčkovi z Lípy (IV. 933).

3. Práva a zřízení zemská království českého v krátkou summu uvedená. V Pr. 1583 (IV. 917). Ded. nejv. písaři M. Špaňovskému z Lisova.

Koldinský Ludvik Norbert, kněz katolický, 1753 v Praze vydal kázaní na den nalezení sv. Kříže (V. 1023).

Kolens Jakub, Plzňan, nar. 1566. Dokonav přípravní studie v jesuitské kolleji pražské, odebral se do Říma, kdež navštěvoval collegium romanum a jmenovitě čtení slavného theologa a pozdějšího kardinála Roberta Bellarmina. V Římě 1588 vstoupil do tovaryšstva Ježíšova. Navrátiv se do Čech, po dvacet let zastával úřad kazatelský u sv. Jakuba v Praze. Kázaní jeho mívala posluchačstvo z katolikův i podobojích složené, a výmluvnosti jeho podařilo se celé rodiny obrátiti ku katolictví. Od 1612 byl rektorem kolleje krumlovské, odkudž 1618 k rozkazu direktorův vystěhovati se musel. Po převratu žil v Praze, až tam 1. srpna 1623 život svůj dokonal. Většina spisův jeho vydána posmrtně (Pelcel Jesuiten).

1. Pinella Lukáše spis o povinnosti řeholní. V Pr. 1607 (IV. 593).

2. Téhož Rozjímání o sedmi ctnostech Krista. V Pr. (V. 1383).

3. Blozia Lud. Navedení těm, kdo dokonalosti jsou pilni. V Pr. (ib.).

4. Bellarmina Umění křesťanské (De arte bene moriendi). V Pr. 1630 (ib.). Ded. Petrovi Jiřímu Příchovskému.

5. Téhož Nebeský řebřík (De ascensione mentis). V Pr. 1630 (ib.).

6. Téhož Vzdychání holubice (De gemitu columbae). Dle zprávy Balbinovy (Boh. d. II. 406).

Koliander Frant. Rafael, křižovník s červeným srdcem, 1748 v Pr. vydal kázaní jubilejní (V. 1016).

Kolidius Václav z Prahy, „honestarum disciplinarum studiosus“, jakož se podepsal na chronostichu do makovice kostela sv. Jindřicha 1584 (Navrátil 98).

Knížka neb tabule, v kteréž se obsahuje, jakým spůsobem úroky vedle nového nařízení v tomto království českém spočísti se mohou. V Pr. 1580 u Nigrina (IV. 505). Jungmann dílo to mylně připisuje V. Petržílkovi. Živa 1864, 330.

Kollinus z Chotéřiny Matouš, Kouřiman, nar. 1516, po odbytých studiích přípravních poslán od matky své na universitu wittemberskou, kdež se pod F. Melanchthonem vzdělal důkladně v latině i v řečtině. Ačkoliv živnost z domova byla skrovná, vytrval tam několik let. Počátkem 1540 dostalo se mu podpory od raddy St. M. pražského, za kterouž se 18. dub. spolu s Václ. Arpinem a Janem Hanusem poděkoval pěkně psaným listem latinským (Proch. Comm. 272). Ozdoben mistrskou v svob. uměních hodností a opatřen listem odporučovacím od slavného učitele svého, vydal se počátkem října nazpět do Čech. Asi dva měsíce pobyl v Žatci ve společnosti učencův tamních, Rosina, Artemisia, Matěje Lounského. Zemřelému tehdá písaři žateckému, Valentinovi Mezřickému, složil epitaphium (Proch. Misc. 109). V Praze zvláštní se mu přízní naklonil místosudí Jan z Hodějova, opatřiv mu hojnou výživu tím, že jej schválil za učitele mladé šlechtě. L. 1541 po skvělé disputaci „o opravdové slávě“ přijat na akademii i svěřeno mu lektorství řeči a literatury řecké, zejmena aby četl o Homerovi, kteréž z odkazu Dr. Jana France z Královské Hory tou dobou bylo založeno, ačkoliv se pravidlům kolleje Karlovy podrobiti zdráhal (St. Un. 116 sld.). Působení jeho bylo skvělé; básnictví latinské utěšeně mezi žáky jeho vzkétalo, že obecným tehdejších básníkův pěstounem nazván. On sám nejplodnější byl mezi vrstevníky a učenníky, sodály a alumny. I nepřestával na působení universitním, nýbrž založil pro mládež školu o dvou třídách (classis donatistarum, classis suprema), jak se zdá, v andělské zahradě, kteryžto dům na N. M. od Hodějovského jemu byl darován. Erbem a přídomkem „z Chotéřiny“ obdařen asi 1550. Spisů jeho latinských statná jest řada: 1541 „Descriptio calamitatum ob incendium arcis pragensis“, 1545 „Sacri argumenti hymni aliquot“ ded. raddě staroměstské, 1546 „De coena Domini aliquot odae

exempli gratia propositae adolescentibus in academia Pragensi", ded. Sixtovi z Ottersdorfa, 1547 „Elegia consolatoria ad Ferdinandum I. post obitum reginae", 1550 „Liber de educatione puerorum", kdež zprávu dává o své škole, 1554 „De nuptiis Dr. Sigism. Geloi Pannonii", 1555 „Harmoniae univocae in odas Horatianas et in alia quaedam carminum genera collectae" (nápěvy), 1558 „Exceptio Ferdinandi I. Pragam" a „Descriptio pompae in honorem Ferdinandi I." (spolu s Kuthenem pracováno). L. 1561–2 s Mitisem vydal čtyry svazky básní vlastních, žákův a přátel svých: „Farragines poematum ab aliquot poetis bohemis scriptorum diversis temporibus" (Proch. Comm. 286). Kromě toho sepsal dramata o Josefu Egyptském a o Jobovi (ib. 297) a dvě učebné knihy. Sbírku lyrických plodův jeho posmrtně k pobudce humanisty Konr. Humberta asi 1576, ač jen v nemnoha vytiscích, vydal strassburský impressor Berger (Proch. Misc. 429). Důležitý jeho přehled české historie církevní: „Vera narratio de statu religionis in bohemica gente" co předmluva vytištěn teprv 1574 při latinském vydání konfessí podobojích. Vůbec však pracím jeho vytýkáno pstou nedbalost, a poněkud i úštěpnost. Peprnými epigrammaty jeho citedlnější povahy druhdy nepříjemně se urážely, tak nan u rektora Jindř. Dvorského z Helfenberka žaloval kn. Pavel Bydžovský. Podobný původ měla tuším i nesnáze s universitou 1560, následkem kteréž Kollinus professuře dal výhost. Od té doby milou mu zábavou bylo pěstování zahrady, z čehož se ani čestnému pozvání na školu pernštejnskou do Moravy vytrhnouti nedal. Zvláštní potěšení vzešlo mu příchodem Řeka Jakuba Palaeologa, s kterým se o oblíbeném svém Homeru dosyta pobaviti mohl. Přijalť jej pohostinu do domu svého, dokud se v Praze domácně neusadil. Leč nebylo Kollinovi přáno dlouho požívati učené prázdně. Dne 4. června 1566 zachladil se raním jitrem a během dne přistoupila k tomu mrtvice: oči upíraje na verše, jež pod obrazem Ukřižovaného byly napsány, dopracoval se posledního vzdechu. Na zejtří slavným pohřbem pochován v kapli betlemské (LD. II. 393 a St. Un. 168). Palaeolog, zpomínaje na dobrodiní, kteréž od něho vzal, žádal rektora a mistry, aby mu v čítárně kolleje Karlovy, kdež Kollinus učíval, dopustili postaviti památník mramorový s nápisem podle obyčeje, jakýž

se na vlaských akademiích zachovával. Mistři, ještě vždy pamětliví sporův s Kollinem, odepřeli mu toho, leč k přímluvě místodržících předce se oblomiti dali (M. Bydžovský v ČČM. 1831, 444 a Rozbor I. 29). Postavení památníku, kterýž podnes v Karolíně se chová, stalo se 1568. (Srov. Joan. Semler Animadversiones in monumentum sepulcrale M. Collino a Jac. Pal. erectum. Pragae 1756). Jeden rkp., rukou Kollinovou spůsobený, chová se v bibliothece strengnässké ve Švedsku; jest to latinský výklad kompaktát (Dudík Sch. R. 352 a 458).

1. Elementarius libellus pro novellis scholasticis. Knížka začátkův v jazyku latinském a českém pro nové žáčky. Cum cantiunculis sacris et legibus pro schola privata. V Pr. 1550.

2. De quatuor partibus grammatices praeceptiunculae compendiosae cum exemplis et significationibus bohemicis. Pragae 1563 a 1564 typis Mitis et Capri (IV. 13). Přidán výtah z tabule Š. Hájka o správném užívání příčestí v jazyku českém.

z Koloděj viz **Štefek T.**

z Kolovrat Anna, manželka Jana z Lobkovic na Zbiroze a Točníce, „horlivým milováním P. Boha a ustavičnou žádostí věcí nebeských vedena jsouci“ skrze B. Netolického 1562 vytisknouti dala starý překlad Rukověti sv. Augustina a předmluvou svou dedikovala knihu tu manželovi svému a dědicům jeho i svým. Veleslavina učiniv 1583 nové vydání, připsal je synu jejímu, Ladislavovi ml. z Lobkovic (III. 859).

z Kolovsi viz **Oks Šeb.**

Kolsinius Jiřík, po otci *Kavka**), mistr učení pražského, býval v Žatci konrektorem a v Litoměřicích rektorem školním. Tam se oženil, za manželku pojav nevlastní dceru Mr. Pavla Stránského, a přijal právo měšťanské. L. 1625, když město od vojska císařského bylo obsazeno, žalováno naň, že katolíkům strojil úklady a kostelního kantora že chtěl dáti zastřeliti. Rytmistr Lorenzo Medici, dav jej obeslati před soud vojenský, pohrozil mu smrtí i kazal jej na radnici uvěziti (Hist. pers. 344). Když vojsko odtrhlo, nabyl svobody, ale, nevida zbytí, odebral se 1627 spolu s Stránským, V. Nosidlem a j. do Perna (Pescheck Exul. 30). Odtud po 1632 obrátil se do

*) Kavka slove řecky *κολοιός*, což tuším Kolsinius, řečtě jméno své, úmyslem či pokléskem četl na *κωλοιός*.

Leána následkem mrzutosti s Martiniem, kterýž jej zvláště pro verše jeho, k Felinovu spisu připojené, ve svých Inducích 1638 jízlivě stihal. „Měl prý se K. rozpomenouti, jak jest onen čas v Čechách pro spisy a písničky hanlivé, proti vzácným a předním lidem naměřené, těžce se sviral, tuším i skrýval, běhal, pobíhal, vybíhal. Jakož i v zapomenuti není, proč jest v Pirné truhlu impressorky Paškovým klíčem otvírati a písniček svých jedovatých, slavným křesťanským vrchnostem a církvím evangelistským znamenitě, však nedůvodně lajicích, bez jména autora, jakoby jinde tam někde v Nydrlandu tisknuty byly, podvržených, v Pirně na zapřenou tlačených, hledati, tak je zastupovati a tutlati chtěl.“ Martinius tu naráží na písničky o Gustavu Adolfovi a Fridrichu Falckém. Latinské verše pochvalné psal Kolsinius ku Komenského Praxis pietatis 1631 a k Stránského Respublica Bohemiae 1634. Žil ještě 1638 v Leáně, tuším co učitel na tamním gymnasium.

1. Pláč církve evangelické nad smrtí JMsti Gustava Adolfa krále švédského a JMsti Fridricha krále českého, též nad vyvrácením města Magdeburku. V Pirné 1632 (Kleych 44) „tlačené a jakoby z Nydrlandu přišly, podvržené.“ Výňatky v Mart. Obraně 418 a v ČČM. 1874.

2. Metrum elegiacké k Mr. Martincovi Čechu česky psané, při Felinově „Rozebrání“, v Lešné 1637 (ČČM. 1855, 427), načež Brosius Accipiter Karmelo-Boleslaviensis v Mart. Inducích 1638 napsal pěkný epigramm, připojiv k tomu posměšný pentameter „Ad czechicum Kovandam“ s narážkou na jméno Kavka: *Kůň kopytem Kubu kop, klubla kavička Kubu.*

Koluber viz **Had** a **Kantor.**

Kolumella Josef, rodic z Stříbra, studoval v Praze, kdež 1605 dosáhl bakalářství (ČČM. 1848, I. 192), načež se stal předním správcem školy v Ronšperku. L. 1606 přejal touž správu v Budyni (ib. 1845, 632 a 639).

Historia o Isákovu ženění. V Pr. 1614 (IV. 1478).

Br. Komarovský Gabriel, jeden z těch, kteří 1457 byli při založení Jednoty; zdali pocházel z vládyk Komarovských z Komárova anebo z nižšího-li stavu byl, nevědomo. Jediná o něm zpráva zachována od Blahoslava (Hist. 103) a Br. Jaffeta (Hlas), že o schůzi ve Lhotě u Rychnova, když vykonána byla první volba starších losem, na památku složil píseň: „Radujme se všickni společně“. Tomu poněkud na odpor jest, že ve zprávě své o kancionálu Blahoslav původství té písně připisuje Br. Matěji Konvaldskému. Br. Jaffet Komarovského nazývá

„jedním z starších dávno zřízených k radě, mužem učeným a pobožným“ (l. c.).

Br. Komenský Jan Amos, lat. **Comenius,** z Nivnice, nar. 28. bř. 1592. Otec jeho Martin byl mlynářem, a záhy z Nivnice přestěhoval se do Uherského Brodu. Smrtí otcovou 1602 a brzo potom i matčinou osiřev, pobyl půl druhého roku na škole v Strážnici, kdež měl tetu. Leč teprv co mladík 16letý k tomu dospěl, aby se učiti mohl latině. Za dvě léta nesnáze pozdních studií tou měrou přemohl, že se v lednu 1610 mohl v průvodu mladého pána Jetřicha z Kunovic vypraviti do Herbornu. Učenci tamní v živém tehdá byli spojení s Jednotou. Starší tam tisknouti dávali latinské spisy své. L. 1613 obrátil se do Heidelberka. Ve dvou těchto městech Komenský nabyl prvních popudův k hlavním směrům potomní činnosti své. Jindřich Alstedius v Herbornu vštípil veň sílně schylnosti mystické, Wolfgang Ratichius v Heidelberce ponuknul jej k snahám didaktickým, sám pak Komenský ze sebe utvrdil se u vědomí, žeť povolán jest, aby mateřský svůj jazyk povznesl na vrchol dokonalosti. Jakož u něho vždy rychlý byl postup od myšlénky ke skutku, jal se hned v Herborně pracovati na základním díle k porovnání a slicování češtiny i latiny a brzo potom na spise vševědném, kterýmž by se Čechům nahradila celá knihovna. Podivným řízením dostal se mu v lednu 1614 do rukou původní rukopis světového díla Kopernikova „De revolutionibus orbium coelestium“, jejž v Heidelberce koupil od vdovy Christmannovy (Augsb. Allg. Zeitg. 1872, příl. 304). Z Heidelberka 1614 učinil výlet do Amsterdamu, a na podzim se odtamtud po přestálé nemoci pěšky dal do Prahy a dáleji do Moravy. Tu z počátku učiteloval na škole přerovské, až 1616 v Žeravicích zřízen byl na kněžství. Nedlouho potom odevzdána mu správa německého zboru ve Fulneku; zde, oženiv se, založil si první svou — pohříchu na krátce šťastnou — domácnost. Fulnek 1621 od vojska španělského popelem položen a Komenský, pozbyv majetku svého, musel hledati útočiště na Žerotinském panství v Brandýse nad Orlicí, kdež připraveno mu zátiší v chaloupce „na srubu“ pod vrchem Klopoty, ježto podle starého podání vystavena byla od Br. Řehoře, zakladatele Jednoty (Fiedler 219). Ale i tam sledovaly jej nehody. Mor 1622 zbavil jej

manželky, dětí i drahného počtu přátel. Pro štěstí bohatá mysl jeho i v útěchách i v útrapách hojné nalezala podněty k tvoření slovesnému, jemuž se oddal s horoucnou úsilovností, čerpaje z něho nejen sobě poklid mysli, ale poskýtaje posilnění i skli-čeným spolutrpitelům. Dne 3. září 1624 za druhou choť při-družil si dceru Br. Jana Cyrilla. Viděti z toho, že se vždy kojil nadějí v nějaký příznivější obrat věcí českých; ale klamal se. Obzor čím dále, tím hustěji se zatemňoval. Vyhošťující rozkazy, ježto v srpnu a v prosinci t. r. na kněžstvo nekato lické vydány, nutily i správce Jednoty, aby obmýšleli, kam od stoupiti. Rovněž naléhala potřeba opatřiti mládež školním učením. V obojí příčině Komenský, jsa tehdá již členem úzké raddy, prak-tickým svým smyslem nad jiné byl činnější. V březnu 1625 sjeli se kněží bratrští na statku Karla Bukovského blíže prame-nův labských, i snesli se na tom, aby útočiště hledali v Polsku a Uhrách. I hned několik z mladších kněží posláno na obě strany jednat o místa k přesídlení exulantům bratrským. Do Polska vy-praven Komenský s Br. Janem Chrysostomem. Po velikonoci obrátili se nejprvé k Zhořelci, kdež jej Gsellius, učitel mladého Žerotína tam na studiích jsoucího, upozornil na šprotavského jirchářе Krištofa Kottera a revelace jeho. Komenský dal se pohnouti k zajíždce do Šprotavy v knížectví hlohovském, kdež od pastora Mencelia ještě více u víře v zjevení Kotte-rova byl utvrzen a také s visionářem samým se setkal. Od-tud vydal se do Lešna, a když tam Br. M. Gratiana, biskupa polského, nezastal, opět se vrátil do Šprotavy, a šestnácte dní tam zůstav, vidění Kotterova na český jazyk přeložil. Potom znovu dal se do Polska. Zpáteční cestu vzal přes Berlín, Frankfurt nad Odrou a zase navštívil Šprotavu. Poselství Komenského se zdařilo. Vévoda bělský, Rafael hr. Leštinský, slíbil vystěhovalce uhostiti v Lešně, a co do školy ujednáno, aby se pro mládež bratrskou užilo luteranského ústavu v Bytoni (Beuthen), který tehdá nově založen byv, slynul čerstvými i čilými silami. Když se Komenský domů navrátil, revelace Kotterovy nemalé mezi Bratřími spůsobily pohnutí, až Kottera i do Čech pozvali. Ano sám Fridrich Falcký, v Hollandu meškaje, dosíci jich sobě žádal. I spůsoben jich pěkný přepis, a s tím, když Ladislav z Žerotína pro chorobu nemohl, Komenský z Berlína 1626 poslán do Haagu, aby jej

Fridrichovi osobně doručil. Komenského překlad mezitím mimo vědomí jeho vytištěn v Perně. Tehdá asi udála se první srážka mezi Bratřími a Evangelíky českými. Mr. Megander exulantům perenským o Kotterových proroctvích napsal dobré zdání, jež znělo dosti nepříznivě. Dotek se tu ovšem i Komenského, pobudil tohoto, že prý „prudkou, hrdou a neušetřenou naň censuru mezi ruce exulantův dodal". Jen prostřednictvím mužů rozvážnějších překaženo prý tehdá další rozpřádání sporu. Tak dle Martinia (Obr. 449). Naproti tomu Felin (Rozebr. 214) vypravuje, že spor veden *jen* mezi Komenským a Megandrem co osobami soukromými, kteří žádného jiného do toho nezapletli, aniž čeho vůbec tisknouti dali, a bylo prý hned zatím všecko pokojno jako i předtím. Komenský, vrátiv se z hollandské cesty, pobýval pod Krkonošemi na statcích pánův bratrských, Adama Zylvara, Václava Záruby a Jiříka Sadovského, ve Vlčicích, v Branné, v Třemešné a Sloupně. V létě 1627 prohlížeje s Br. Stadiem, učitelem mladých Sadovských, knihovnu vlčickou, udeřil na didaktiku Bodinovu a tím vzal podnět k sepsání podobného díla českého. Ano hned i pro Stadia sepsal některá pravidla, jakby u vychovávání a učení žákův svých postupovati měl. V list. t. r. byl na Branné přítomen viděním Kristiny Poňatovské. Brzo však vyrušen i z vrátkého toho bezpečí. Za tuhé zimy koncem ledna 1628 ubíral se s Jiřím Sadovským, náčelníkem vystěhovalců bratrských, Br. Cyrillem a jinými, veda s sebou i Kristinu, na 24 vozích přes Náchod do Polska. Dne 8. února dorazili do Lešna. Manželka Komenského, z Prahy přijevši, již od srpna 1627 tam dlela. V Lešně Komenský hned všecku prázdeň obrátil k oblíbenému svému učitelstvu, působě na škole bratrské, od 1555 stávající, a na gymnasium, čtyry léta před tím od hr. Leštinského založeném. Ostatních více než 30 kněží přiměl k tomu, aby, nemajíce jiného na ten čas zaměstnání, dali se v sestavování konkordancí biblických, jichž dodělání 1632 poručeno Br. Stadiovi. Nesnáze životní na vystěhovalce tehdá ještě vždy jen mírně naléhaly. Opatrní Starší užili doby nejisté, aby nastřádali aspoň poněkud prostředkův pro dni strastné. K tomu plynuly odkazy milosrdných duší, jako Estery z Vchynic Sadovské († 23. máje 1630), kutnohorského souseda Mikuláše Kocourovského a jiných. I z daleké Anglie

1630 bez proseb poslána do Lešna pomoc peněžitá. Nadto pak všecky vzpružovala naděje brzkého návratu do vlasti. Za vpádu saského 1631 Bratří zůstali obojetnými. Sledovali sice zrakem toužebným vše, co se ve vlasti dálo: ale od účastenství činného zdržoval je již příkře luteranský ráz krátké restaurace, která pod ochranou saskou a řízením Martiniovým v Praze provedena. Komenský jen snoval přípravy k zvelebení školstva českého a k obnovení Jednoty, kdyby se podařil návrat. Teprv když vpád saský za své vzal, jevily se účinky nezdaru i v Jednotě. Starší jali se pomýšleti na trvalejší zřízení na půdě cizinské. V srpnu 1632 předběžně sešli se v Lešně, a počátkem října odbývána tam první řádná synoda, i příčinou Komenského památná. Tam zajisté zvolen i zřízen k přední starosti a formálně mu odevzdána péče o studující mládež, jakož i o všecko, coby k budoucímu opatření a vyzdvižení škol náleželo. Dokončení do té doby spisové jeho „Synopsis persecutionum“ a „Haggaeus redivivus“ došli schválení; Jaffetova tuším historie o původu Jednoty k přehlédnutí a doplnění jemu svěřena. Ale i v oboru, kde mu nebylo třeba dožadovati se vůle Starších, mocně Komenský činil pokroky. Sepsáno po Didaktice „Informatorium školy materské“, pak „Astronomia ad lumen physicum reformata“ 1630 a „Physicae ad lumen divinum reformatae synopsis“ 1632. Nejvíce pak jméno jeho proslavila „Janua linguarum“ 1631 vydaná. Vzešlať spisem tím školám latinským doba nová, doba vybavení z trampot, s učením latině posaváde spojených, a uvedení snadné i přirozenější methody. Odevšad se Komenskému hrnula uznání. Přední tehdá didaktikové dávali se s ním v dopisy. Nejvřeleji se věci ujal Samuel Hartlieb, rodem Prušák, asi od 1630 v Anglii usedlý a tam co vychovatel na slovo vzatý. Za pomocníky v pracích didaktických Komenský přitovaryšil sobě dva bratry, snad z Fulneku vystěhovalé, theologie doktora Jiřího a filosofie doktora Davida Wechnera, švagry šprotavského pastora Mencelia, kteří zpočátku vyučovali v Bytoni, později pak se usadili v německé osadě lešenské. L. 1633 jal se zanášeti novým vydáním kancionálu a sám k tomu do 1640 dralně písní polských i německých přečeštil. Mezitím exulanty bratrské začala tlačiti nouze pořád citelněji, že nezbylo než domáhati se pomoci u souvěrců v cizině. S těžkým

srdcem odhodlali se k tomu Starší, i vypravili počátkem máje 1633 posly do Švýcar, Hollandu a Anglie. Co sebráno, rozděleno mezi Bratří v Polsku, v Slezsku a Uhrách usedlé. Pohříchu zdarem poslův bratrských roznícena nevrlost Evangelíkův perenských, jichž poslové potkali se s menší štědrotou. Tím zostřeny i dávnější nepohody mezi Bratřími a Evangelíky. Několik let spory tyto všelijak tutláno, až pak vypukly u veřejné záští. V září 1634 Komenský spolu s A. Hartmannem české zbory zastupoval na konvokací ve Vlodavě, kdež sjednocení českých a polských Bratří dotvrzeno i tím, že Komenský po žádosti Polákův ke shromáždění učinil řeč českou. Po všecken ten čas pracoval byl na Pansofii své a v únoru 1635 již tou měrou pokročil, že synodě oznámiti mohl, že připravuje „Pansophiam christianam“, k čemuž se mu dostalo nejen schválení, ale také šťastného zdaru povinšování. Účel pansofických snah jeho nebyl jiný, než aby vědomosti, po rozličných oborech rozptýlené, svedl v soubor přehledný, snadno postižitedlný, a tudíž vzdělancům vůbec přístupný; aby věda získala vně více pospolitosti, vnitř více spolehlivosti. K vůli snadnější výživě a lepší k pracím zvolnosti žádal v srpnu, aby mu povoleno bylo přestěhovati se do Skoků anebo do Ostroroga; ale sešlo s toho z příčin zevnějších a tušim i proto, že Bratřím výhodněji bylo držeti Komenského v Lešně, kam k vůli němu šlechta polská valem počínala posílati syny své. L. 1636 ulehčeno mu aspoň tou měrou, že zproštěn prací pastýřských. Měl působiti jen učením a kázáním, kdežto všecky ostatní starosti vloženy na správce zboru samotného. Téhož roku theolog anglický Jan Dury či Duraeus obrátil se k Starším o podporu v záměrech svých, aby mezi církvemi evangelickými zdviženy byly roztržky a pokoj zaveden. Nejupřímnějším v tom pomocníkem ukázal se mu Komenský, s kterým se již prostřednictvím Hartliebovým od vydání Januy, neřku-li dříve, byl seznámil. Ano Komenský, porozšířiv myšlénku Duraeovu, až do poslední chvíle pěstovati ji nepřestal. Ale jako na pamětnou, aby zakusil, jak nesnadno je úmysly sebe ušlechtilejší uvésti ve shodu se skutečností, hned tehdá sám se viděl nucena vystoupiti proti útoku, jejž Sam. Martinius pod barvou sjednocenosti církevní učinil na Bratří 1635 a 1636. Také proti socinianům Janu Schlich-

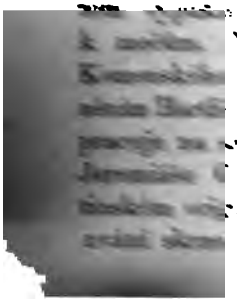

Rossignuolo jménem, Komenského vyzýval, aby pansofii svou dedikoval kardinálovi, tušim že Mazarinimu. Ale všecko to pustiv mimo sebe, z Londýna se konec července 1642 odebral do Švedska, kdež se mu z nenadání vyskytl štědrý mecaenas. Ludvík van Geer, bohatý Hollandan, jenž co továrník děl i zbraní výnosné obchody vedl v Švedsku, upozorněn byv na pansofické snahy Komenského správcem domu svého v Amsterdamě, Godefriedem Hottonem, nabídl mu podporu svou. Dne 19. srpna přistál Komenský k sídlu Geerovu v Norköpingu. V Švedsku dostalo se mu hojné příležitosti k výměně myšlének s osobami vynikajícími, jako zejména s učitelem královny Kristiny, Dr. Janem Mathiae, s kancléřem akademie upsalské Janem Skitem, zvláště pak s arcikancléřem říšským Axelem Oxenstiernou. Rozmluva, kterou měl s tímto, proň byla rozhodná. Bystrozraký státník větší váhu kladl na obnovení methody školní, jakožto na potřebu nejbližší, nežli na dalekosáhlé cíle pansofické, a Komenskému rada ta, s kterou i Geer souhlasil, tím byla závažnější, jelikož podle tehdejšího stavu věcí všecka naděje a důvěra exulantův českých soustředila se v Oxenstiernovi. K pracím společnou shodou obrán pruský Elbink, kamž se Komenský s rodinou i s knihami v listopadu přestěhoval. Leč nedařilo se vše bez obtíží. Komenský veliké dílo nemohl podstoupiti sám, než potřeboval pomocníkův, kteří by myšlénky jeho sami dovedli oditi v příslušnou podobu. Těch nesnadno bylo jednati; nevždy se zajisté vůle rovnala schopnosti*). Ale i při dobrých spoludělnících věc sama pro rozsáhlost svou vymáhala času. V obojím ohledu třeba bylo peněz s dostatek. I k Jednotě Komenský měl povinnosti, kteréž mu prázdně ubíraly, jako jmenovitě účastenství v synodách z Orle na Litvě 1644 a v Toruni 1645. Pohostinným Elbinským k vůli 1644 přijal mimořádnou professuru na tamním gymnasium, ač se skrovným, ale vždy závadným závazkem. Nadto duch jeho, bezděky hledaje obměnu, vždy vracel se k pansofii, zvláště k nejmilejší jemu částce její „o upravení věcí lidských“. Nedočkavý Geer na-

*) Mezi pomocníky Komenského jmenuje se též Olirius „Angličan“ prý, jenž studoval v Leydenu. V tom omyl. Olirius ten nepochybně byl syn Br. Václava Oliria ze Skutče rodilého, kterýž 1614 byl učitelem a pak kaplanem v Třebíči, a od 1617 správcem zboru v Jaroměřicích (Wolný II. 3).

[illegible] Br. Jan Felin
[illegible] Br. Jan Felin
[illegible] Br. Jan Felin

a zvláště Bohuslava Leštinského, že ukládáno přímo o jetí a bezživotí jeho. Když Poláci 29. dubna 1656 Lešno obsadili, vzplápolal dvoudenní požár nad nešťastným městem. Komenskému zmařen všecken statek (3000 tolarův v ceně), a což on výšeji kladl a do smrti želeti nepřestal, zničeny i rukopisy, jmenovitě sbírka kázaní, po 40 let konaných, všecky práce pansofické, z nichž nejvíce truchlil nad „Silvou pansophiae“, pak „Poklad jazyka českého“, na němž od 1612 pracovati neumdléval. Vyrumovány ze ssutin jen skrovné zbytky, ježto Komenský před útěkem v ložnici své byl zakopal. Ostatkové Bratří přenesli se nyní do Břehu. Komenský sám, ušed do Krosna, přijal pozvání Vavřince Geera a odebral se přes Frankfurt nad Odrou, Štětín a Hamburk v průvodu Br. Daniele Streyce do Amsterdamu. Tu mu konečně po tolikerých utrpeních dopřáno ztráviti několik let v poklidu a bezstarostnosti uprostřed přátel, kteří cenili zásluhy jeho a všemožně se přičinili, aby mohl dokonati záměry své životní. Hostitelům amsterdamským odvděčil se již 1657 vydáním sebraných děl svých didaktických „Opera didactica omnia“ ve čtyrech dílech. Bohužel, že téhož roku mystickou svou schylností dal se svésti k uveřejnění, ač bezejmenému, proroctví Kotterových, Poňatovské a Drabíkových, z čehož mu nejedna trpkost vzešla („Lux in tenebris“). Proti útokům bránil se zvláštním spisem: „Historia revelationum“, 1659 vydaným, složiv v něm vzácné zprávy životopisné. Ostatní svá léta trávil jednak almužnictvím, jelikož pomoci exulantům českým i polským do jeho rukou se scházely a z nich rozcházely, jednak spisováním náboženským, pansofickým, básnickým, polemickým atd. Psalt proti Socinianům, proti Španělovi Raimundovi z Sabaudu, proti františkánovi Valerianu Magni (pod pseudonymem *Huldrica Neufelda*) a j. L. 1661 v listu ku kněhkupci Petru Montanovi vypsal přehledně veškerou svou literární činnost. Kněhtiskaři amsterdamští závodili o čest býti jemu k službám. Stále pěstoval svazky s Anglií. Tehdá Cromwell ujímal se utiskovaných protestantův na pevnině, zejména i vypuzenců lešenských, pro něž od něho sbírky po Anglii vypisovány. Cromwellův tajemník Thurloe hnul myšlénkou, aby Waldenští z Savoje vypuzení a čeští vystěhovalci usadili se na půdě irské. Jednáno o to 1658 i s Komenským, ale zámysl zmařen neumornou na-

dějí exulantův, že by se jim vždy předce otevřela cesta do vlasti. Ani restaurace Stuartův nepřetrhla spojení toho s Anglií. L. 1660 připsal Komenský králi Karlovi II. dávno k tisku připravený latinský překlad Řádu Jednoty „Ratio disciplinae“, připojiv krátký přehled osudův církve slovanské. Mladší Br. Hartmann a Cyrill několikrát tam od něho poslání. I blouznivé Komenského spisy nalezaly milovníkův mezi Brity. Přitom vždy obracel starostlivé oko na Bratří v Polsku a Slezsku pozůstalé. L. 1662 podařilo se mu po dlouhém dopisování, že zřízeni dva biskupové, Mik. Gertichius pro Poláky a zeť jeho Petr Jablonský-Figuli pro Čechy. L. 1668 vyšel poslední jeho spis „Unum necessarium“, ve kterém jako v ohnisku sestředil všecky paprsky lidumilného snaženi svého. Zemřel 15. list. 1670 v Amsterdamě i pochován 22. list. v chrámě francouzské obce protestantské v Naardenu. Přežily jej třeti manželka, kterouž 1649 pojal v Toruni, syn Daniel († 1694) a dcera Alžběta Jablonská i manžel její, Petr, jenž 12. ledna 1671 co poslední biskup českého odvětví Bratří českých dokonal. (Palacký: Život J. A. Komenského v ČČM. a v Monatschrift der G. d. vaterl. Mus. 1829. K. Štorch: Komenského snahy pansofické ib. 1861 a Panegersie ib. 1861. Gindely: Uiber J. A. Comenius' Leben und Wirksamkeit in der Fremde ve W. Sitzb. 1855. Daniel Benham: Account of J. A. Comenius při School of infancy, London 1858. Květ: Leibnitz und Comenius 1857 v Pr. Abh., Jádro metafysiky Komenského v ČČM. 1859, Obrys filosofie přírodní Komenského vůbec a jeho anthropologie zvláště ib. 1860. Ferd. Schulz: Některé zprávy o životě a spisech J. A. Komenského v Českém Obzoru lit. 1868. J. J. Hanuš Kritické studie o Komenského listu k P. Montanovi v Pr. Sitzb. 1868 I. 73 a 103. Zoubek: Život J. A. Komenského, v Praze 1871. Týž v Osvětě 1871. J. Jireček: Literatura exulantův českých a Jaroslav Goll: Příspěvky, obé v ČČM. 1871). Podobizna Komenského od Václ. Holara z Prachně, udělaná 1642, potom napodobena od Glovera, i nově přidána ke spisu Benhamovu; druhá z staršího věku, v Čechách obyčejná, otištěná v Květech 1871, při Beránkově vydání Didaktiky a j.

1. Poklad jazyka českého, slovník a mluvnice, na kterém K. pracoval od 1612, zmařen 1656 v Lešně. Co zachováno, toho užil Rosa ve svém slovníku (Pr. Sitzb. 1868, I. 76).

2. Amphitheatrum universitatis rerum. Rkp. shořel v Lešně 1656.

3. Listové do nebe (Pauperum oppressorum clamores in coelum). V Olom. 1617 (IV. 721).

4. Mapa markrabství moravského. L. 1624 připsána Ladisl. Velenovi z Žerotína, vyd. 1627, 1664 v Amsterdamě, 1650 ve Frankfurtě.

5. Vidění a zjevení Krišt. Kottera Šprotavského, kteréž měl od 1616 až do l. 1625. Do češtiny přeložena 1625 v máji. V Perně asi 1626. Rkp. v kr. bibl. berlinské. ČČM. 1874, 263 (V. 1673, Klíč 91).

6. Starožitnosti moravské. Dva díly. (Pešina Mars Mor.). Ded. Karlovi z Žerotína. Ztraceno.

7. O původu a činech pánův z Žerotína (ib.). Ded. témuž. Ztraceno.

8. Retuňk duchovní věrným a mnohými pokušeními zemdleným křesťanům. L. 1620. Tiskem nevydán. Rkp. v univ. bibl. pražské (V. 368).

9. Časoměrný překlad žalmův. Seps. 1621—4. Tištěn v Kralicích, ale tisk po 4. archu přetržen. Výňatky v Rosově Čechořečnosti. Nový otisk ve Vídni 1861. Srov. ČČM. 1855.

10. Přemyšlování o dokonalosti křesťanské. V Pr. 1622, v Hali 1765 (V. 1372).

11. Nedobytedlný hrad jméno Hospodinovo. Tišť. 1622, v Hali 1765, v Pr. 1864 (ib.).

12. Labyrint světa a ráj srdce. Dopsán v Brandýse pod Klopoty 13. pros. 1623, tišť. v Lešně (Pirně?) 1631, v Amsterd. 1663, v Berl. 1757, v Pr. 1782, 1809, 1848, 1871, v Litomyšli 1862 (V. 487). Ded. Karlovi z Žerotína.

13. O sirobě, t. j. o potracování milých přátel, ochráncův a dobrodincův. Seps. 1623 a tišť. 1634 v Lešně (ib.).

14. Rozmlauvání duše s rozumem (Dialogi animae afflictae cum ratione). Seps. 1623. Toho druhý díl:

15. Truchlivý, t. j. smutné a truchlivé a tesklivé člověka křesť. nad žalostnými vlasti a církve bídami naříkání. Seps. 1624, dle Komenského tišť. v Pr.; Jungm. klade obou dílův vydání k 1622 (V. 364). L. 1651 přidán díl III. a 1660 IV. Srov. č. 41.

16. Centrum securitatis t. j. hlubina bezpečnosti. Seps. 1625, tišť. v Lešně 1633, v Amsterd. 1663 a 1667 (Rybai 15), v K. Hoře 1785, v Pr. 1864. Ded. Rafaelovi hrab. z Leštna (V. 1372).

17. Renuntiatio mundi t. j. výhost světu. V Lešně 1633 při č. 16, pak v Amsterd. 1663 atd. (ib. a Rybai 15).

18. Didaktika. Seps. 1628—1632. V Pr. 1849 péčí Chmelovou, 1871 u Kobra (otisk předešlého) a péčí Dr. J. Beránka (správně dle rkp.).

19. Kratké navržení o obnovení škol v království českém. V Pr. 1849 při Didaktice.

20. Informatorium školy mateřské. Seps. 1628—33. V Pr. 1858 péčí A. Gindelyho.

21. Škola národní, Schola vernacula, šest spiskův nadepsaných Violarium, Rosarium, Viridiarium, Labyrinthus, Balsametum, Paradisus. Ztracena.

22. Otázky některé o Jednotě Bratří českých. Rkp. asi z l. 1633 v Č. Museum.

23. Praxis pietatis, O cvičení se v pobožnosti. V Lešně 1630, 1640, 1641, v Amsterd. 1661 atd. (V. 1372).

24. Historie o umučení, smrti, pohřbu a vzkříšení P. Ježíše Krista ze čtyr evangelií sebraná. V Lešně 1631, v Amstrd. 1663, v Berlíně 1757, v Pr. 1832 (V. 1241).

25. Haggaeus redivivus. Seps. 1632, ale netištěn (Dekr. 279).

26. Zlatá brána jazykův otevřená (Janua linguarum). Česky v Lešně 1633, potom přečastokrát. Naposledy v Pr. 1805 péčí K. Tháma (V. 46).

27. Maudrost starých předkův za pravidlo vystavená potomkům. K upotřebení ve škole vedle Brány zpořízená sbírka přísloví. Tišť. při Didaktice v Pr. 1849.

28. Vestibulum januae latinitatis mělo se dle snešení 1635 pro mládež drobnou českou rozptýlenou vytisknouti česko-latinsky (Dekr. 291).

29. Na spis, proti Jednotě br. od S. Martinia z Dražova sepsaný, Ohlášení. V Lešně 1635 (V. 698). Srov. ČČM. 1874 o literatuře exulantův českých.

30. Kázaní o tajemstvích smrti, vzkříšení a nanebevstoupení Krista. Učiněno v Lešně 1636, tišť. 1663 v Amsterd. (V. 855).

31. Cesta pokoje, t. j. pravý neomylný jediný prostředek, kterýmž církev boží v pokoji, svornosti a lásce zachována býti může, za příčinau nepokojných spisův S. Martinia vyhledaná. V Lešně 1637 (ČČM. 1855 a 1874). Že to v podstatě dílo Komenského, svědčí on sám v listu k Montanovi. Ded. Rozptýleným pro evang. Kristovo věrným z národu českého.

32. Písně některé nábožné, potřebně z německých neb polských pod české rytmy uvedené a na naše některé předělané. S úvodem o způsobu, jak by kancionál nově vydán býti měl, na podzim 1633 sepsaným. Rkp. 1640 v Č. Museum.

33. Lasického historie o původu a činech Bratří českých kniha VIII. V Lešně 1649, v Amsterd. 1660, péčí Urbanovou 1763 a 1765 v Hali (V. 379).

34. Kšaft umírající matky, Jednoty bratrské. V Lešně 1650, v Berlíně 1757 atd. (ib.).

35. Umění kazatelské. Seps. 1651. Tišť. péčí Zieglerovou v Pr. 1823, pak 1873 (V. 71).

36. Orbis sensualium pictus. Seps. 1654. S textem českým poprvé tištěn 1685 v Levoči (V. 47). Srov. *J. Bubenka.*

37. Útočiště v saužení i nebezpečenství, aneb boj s Bohem modlitbami. V Lešně 1655, v Hali 1763, v Berl. 1765 (V. 1372).

38. Manuálník neb jádro celé biblí sv. V Amsterd. 1658 (V. 649).

39. Žalmové pod francouzské melodie složení. Ztracený spis.

40. Kancionál. V Amsterd. 1659, v Pr. 1786 (V. 96). Žeby v tom K. byl měl pomocníka Třanovského († 1639), jest omylná zpráva.

41. Smutný hlas zaplašeného hněvem božím pastýře k rozplašenému hynaucímu stádu. V Amsterd. 1660, v Berl. 1757 (V. 379).

42. Maudrého Katona mravná naučení. V Amsterd. 1662, v Pr. 1670 a při Čechořečnosti 1672 od Rosy, 1705, při gram. Doležalově 1746, v Pr. 1842, v Rozumově Stč. bibl. 1853 (V. 254).

43. Některé básně Ovidiovy a Virgiliovy. Překl. 1655. V ČČM. 1842. Překlady při Rosově Čechořečnosti nejsou od Komenského (ib.).

44. Sbírka kázaní. Shořela v Lešně 1656.

45. Poslední vůle Komenského. V Hali 1765 při č. 33. (Překl. z Unum necessarium.)

46. Boj Michala a angelův s drakem a angely jeho. V K. Hoře 1785 (V. 379).

47. Nábožné přemyšlování o večeři Páně. V Pr. 1784 (V. 723).

48. O vymítání němého a jakéhokoliv ďábelstva (ib., Klíč 76).

49. Každodenní modlitby křesťanské. V Prešp b. r. (V. 1557).

„Řád církve" a připojený k němu „Obojí církve základ" (V. 379) nejsou díla Komenského, jelikož již 1616 od synody žeravické vydána a v Lešně 1632 jen obnovena. „Katechismus", jehož vydání 1661 K. opatřil v Amsterdamě, určen byl pro rozptýlené Bratří z okolí fulneckého, a tudíž byl německý (Benham 127).

Komestora č. Manducatora Petra z Troyes, kancléře university pařížské († 1178), „historia scholastica super vetus et novum testamentum" za XIV. věku přeložena co rukověť pro školy tehdejší. Nejstarší rkp. 1404 v mor. zem. archivě, psaný rukou Valentina z Bechyňska. Jiný v Stockholmě, o kterém Dudik SchwR. 163. Překlad vyniká novomluvy, druhdy divně smyšlenými (II. 76).

Komínek Leonard, karmelitán, jenž žil v pol. XVII. věku.

1. Pravidla bratrstva Marie Panny z Hory Karmelu. V Pr. 1654 (V. 1128).

2. Navis institoris, Lodí kupecká (modlitby). V Pr. 1655 (V. 1556).

Kompator z Kumštatu Mikuláš v pol. XV. věku přeložil spis latinský „Lamentatio patrum in limbo".

Rkp. v un. bibl. pražské XVII. F. 17. Zač. Lament otcův svatých. Konec: A tu středu před sv. Duchem v XV. hodin ode mne M. K. z K. l. P. 1451. Tištěn od Straněnského 1572, 1574 a častěji; posléze 1776 v Jindř. Hradci (IV. 1922. Anthol. z lit. dob. střední).

Kompositor Václav, kněhtiskař, jenž 1567 umění své v Prostějově provozovati počal. České knihy jen z tohoto roku pod jménem jeho vydávány. I později sice, 1572 a 1610—11, tištěny v Prostějově dva spisy české, ale beze jména tiskařova. Podobá se, že tiskárna tamní, jednak již pro snahy katolizovací Vratislava z Pernšteina a vdovy jeho v činnosti své poněkud obmezená, netečností správcův svých s někdejší své výše po 1567 poklesla, živořic odtud jen co závod nepatrný.

Konáč z Hodíštkova Mikuláš, též **Konáček** řečený, lat. *Finitor*, za mladších let byl „písařem hor viničných okolo Prahy". Tak se psal ještě 1507, když s Moravanem Janem Wolfem spojil se k založení kněhtiskárny. První dva spisy jejich jsou překlady Beroaldova románu o Gwiskardu i Gis-

mundě a dvou rozmluv Lucianových. Potom po třech letech, 1510, následovala kronika česká Eneáše Sylvia. Závod svůj měli u Matky boží na Louži na Starém Městě (ad fortunam), odkudž náznak na knihách tam vydaných: „Nicolaus in lacu“. L. 1512 byl Wolf již oddělen, tiskna knihy o své ujmě co *Jan Moravus*. Hlavní, pokud se nyní souditi dá, činnost Konáčova co typografa počíná se teprv 1514. Knihy, jež tiskl, třeba od jiných byly složeny, obvykl opatřovati sapphickými slokami; tak kroniku českou 1510, životy mudrců 1514, smlouvu svatováclavskou 1517 (Výb. II. 1217) a j. L. 1515 vytištěny u něho první noviny české, překladem z lat. sepsání Jana Cuspiniana. Tou dobou zabral se i do náboženské polemiky, vydav dva traktáty proti Bratřím, čímž si od Blahoslava (Gram. XIX.) utržil příjmí „neuměle horlivého víry zastavatele“. K přímluvě mecaena svého, Jana z Hodějova, 1516 obdařen erbem i přídomkem, za kterýž narážkou na „Hodějov“ přijal „Hodíštkov“. Později přijat do stavu rytířského, jakož viděti z toho, že jej Hodějovští na vydání „Hořekování“ nazývají „urozeným pánem“. L. 1520 udála se v okolnostech jeho podstatná změna; byl ustanoven dvorským místosudím, kterýžto úřad pak až do 1542 zastával. Zároveň přenesl tiskárnu do nově koupeného domu „u bílého lva“ na ovocném trhu a přestal ji pode jménem svým vésti. Knihy, tam tištěné, prostě naznačeny jsou podle názvu domového. Při Vltavě vystavěl si tuskulum, jež *Skrovnětínem* pojmenoval. Jsa horlivý ctitel Mr. Husa, náležel k starověrným kališníkům, tudíž k rozhodným odpůrcům nejen Bratří, ale i novotného učení Lutherova. K novému roku 1522 sepsal traktát protiluterský, i králi jej poslal, proti kterémuž obranně vystoupil kn. Martin Žatecký. I jinak Konáč nepřestal literárně býti činným až do smrti. Zemřel 3. dubna 1546. Erb Konáčův ukazuje dva tiskařské balíky.

1. Lucina (sic) mudrce přeosvíceného Charon a Palinurus, řeč o rozličných stavích; Terpsion a Pluto o těch, kteří lidí starých smrti pro zboží žádají. Majori luculenti Pragenorum urbe Nic. de Lacu et Joan. Wolf impresserunt, anno aureum saeculum restituenti 1507 (III. 107, Hanslik 542). V Hlasateli 1806 znova otištěno.

2. Fil. Beroalda o nešťastné lásce dvau zamilovaných. V Pr. 1507 (III. 97).

3. Enea Sylvia Kronika česká. V Pr. 1510 (III. 126, Hanka č. 52). Výňatky ve Výb. II. Opraveným slohem od Veleslaviny 1585.

4. Životové a mravná naučenie mudrcuo přirozených a mužuov ctností osviecených, krátce vybraní. V Pr. 1514 (Hanka 64). Viz *Mudrcův skutky.*

5. Pamphila mládence rozprávka o Serciapelletovi, písaři obecném. V Pr. 1514 (III. 163, Hanka 65).

6. Dialogus, v kterémž Čech s Pikhartem rozmlúvá, že sú se Bratří waldenští všetečně a škodlivě od obú stran oddělili. V Pr. 1515 (III. 774, Hanka č. 70).

7. O klanění velebné svátosti oltářní, proti pikhardským bludóm z třetích kněh Stanislaidových vybránie. V Pr. 1515 (III. 775, Hanka č. 71).

8. Sjezd císařské Velebnosti v Vídni a najjasnějších tří králuo Jich Mstí. V Pr. 1515 (III. 127, Dobr. L. G. 321, Hanka č. 68).

9. Enea Sylvia poety o štěstí i divný i užitečný sen. V Pr. 1516 (III. 209). Ded. nejv. dvornímu sudí Václavovi z Kolovrat.

10. Snář, sedm planet, kterú hodinu která panuje atd. V Pr. 1516 (III. 238, Hanka č. 75).

11. Zrcadlo maudrosti sv. Crhy biskupa. V Pr. 1516 (Rozbor II. 18, Hanka č. 73). Ded. kn. Janovi Honsovi, faráři u Matky boží na Lúži.

12. List pro řád Pravdy z Časova a na Světlově poslán za dar nového léta králi JMsti (znám jen z odpovědi kn. Martina 1522. III. 786).

13. Mr. J. Husi Výkladové víry, desíti božích přikáz. atd. V Pr. 1520 (Hanka č. 82). Ded. Janovi Leskovcovi z Leskovce a na Kamenici.

14. Pravidlo lidského života, jinak podobenstvie starých mudrcuo (Kelilovy a Dimnovy knihy). V Pr. 1528 a 1600 (IV. 667, Hanka č. 180). Ded. Krištofovi z Šidlovce a na Šinělově a Vel. Opatova, vévodovi krakovskému a nejv. kancléři království polského.

15. Jana Lichtenbergera Proroctví na to slovo: A ty, laiku, dělaj. V Pr. b. r. (ČČM. 1862, 238).

16. Kniha o hořekování a naříkání Spravedlnosti, královny a paní všech ctností. V Pr. 1547 k pobudce Bohuslava z Hodějova vydána nákladem Jana z Hodějova, jemuž ji Konáč byl věnoval (IV. 667).

17. Komedia anebo hra rykmy a písněmi sepsaná Judit vdovy, z St. Z. vybraná (IV. 221). Při č. 16.

18. Rozmlauvání a hadrování tří osob, totiž Štěstí s Chudobau a Neštěstí. Od Bocaccia (ib.). Při č. 16.

19. Mravíštko, o němž Lupáč (in Coronide): Liber Mirmecia, cui boh. lingua titulum praefixit Mravíštko, kde prý hojné se uvozují z dějepisu příklady ctností a nectností (III. 215). Spis ztracený.

Br. Konečný Isaiáš knězem zřízen 1592 v Lipníku i zemřel ještě mlád v Třebíči 3. srp. 1598 (Fiedler 291).

Historická zpráva z božího slova o večeři Páně. 1591. Rkp. v Č. Museum (IV. 1337).

Br. Konečný Matouš, dle Horányiho rodem Slovák, nar. 1572, učedlníkem stal se 1587 v Strážnici, jáhnem 1592 v Žeravicích, knězem 1596 v Třebíči, do úzké raddy vzat 1604 v Žeravicích (Meč 155). Zdá se, že od Starších hlavně

obrácen k pracím literárním. První podle všelikě podobnosti spis jeho byl překlad Polanových „Rozdílů theologických“ 1598. Soudíme tak z veliké shody spisu toho s Konečného „Divadlem božím“, co se dotýče spůsobu rozumování i rozkladu myšlének. Později Starší na K. vzložili sepsání díla, ježto by v sobě obsahovalo důkladné vysvětlení náuk náboženských či katechismu, a kněžím i učitelům býti mohlo za rukověť při vyučování, což tehdá nazýváno „Loci communes theologici.“ Již na synodě lipnické 1592 přednešeny žádosti o locos communes od obecných kněží (ib. 259). Ale Konečný, ač pracovati začal, díla ku konci nepřivedl, i bylo po smrti jeho pokračování poručeno Br. Hartmannovi a Joramovi (ib. 279). L. 1608 povolán Konečný k úřadu biskupskému i vzal sídlo své v Boleslavi. Nemalé pohoršení spůsobil spis „Pravda vítězící“, z rozkazu Starších od něho sepsaný a 1614 v Kralicích vydaný, proto že v něm, ač proti katolickému traktátu naměřen byl, nehrubě uctivě mluveno o konfessi augspurské, její spisovatelích, artikulích a církvích. Naň naráží J. O. Šlik v listu 14. ún. 1616 k Budovcovi, jakožto na důkaz, že kněží bratrští u víře s luterány sjednoceni nejsou (Mart. Obr. 42). Dne 14. června 1620 světil Konečný kostel bratrský sv. Šimona a Judy na St. M. pražském (Pam. 1873, 894). Po bitvě bělohorské uchýlil se do Brandýsa nad Orlicí a tam 8. února 1622 život svůj dokonal. Konečný byl ženat a dcera jeho vdala se za Pavla Vetterina.

1. Amanda Polana Rozdílové theologičtí. V Kralicích 1598 (Dekr. 272). Rkp. v Č. Museum. Obsah vyložen od A. J. Vrťátka v ČČM. 1861.

2. Kniha o povinnostech křesťanských. Po prvé — ? Podruhé v Pr. 1612 (IV. 710).

3. Pravda vítězící. V Kralicích 1614 (IV. 1429).

4. Theatrum divinum, Divadlo boží. V Pr. 1616 (IV. 843 a 844).

5. Kazatel domovní. V Kr. Hradci 1618, 1625. v Brně 1783 (IV. 1564).

6. O svátostech. 1625 (V. 687).

Koniáš Antonín, potomek pražské rodiny kněhtiskařské, nar. v Praze 1691, studoval na školách jesuitských. L. 1708, když vstoupil do řádu toho, již byl mistrem filosofie. Z počátku po několik let vyučoval na školách nižších, potom osm let byl kazatelem, ostatek pak života svého ztrávil v missionářství. Od 1727 pobýval v Hradci, 1737 v Berouně co vrchní nad missionáři tam vyslanými (Lumír 1862, 473), 1744

v Opořanech, 1746 na Košumburce, od 1747 do 1753 v Kr. Hradci (ČČM. 1863, 81). Ze všech missionářů jesuitských nejčinnější byl v stihání a hubení kněh, ježto se mu viděly býti scestnými. V jich počet náležela ovšem celá skoro tištěná literatura česká XV. XVI. a poč. XVII. věku. Po vypovězení židů z Čech 1744 vymohl sobě patent od místodržitelův českých (19. led. 1745), aby mohl zásoby kněh u kněhkupcův prohlednouti a podezřelé i pohoršlivé aby mu za laciný peníz byly prodány (Pam. 1866, 227). Nejmenovaný Jesuita, popsavší život jeho, vypravuje, že od něho přes 60.000 kněh bylo spáleno: Eorum ultra sexaginta facile millia Vulcano dedit in praedam. Dokázáno sice, že zpráva tato upřílišena, avšak i zmírněna byvši, zobrazuje dostatečně hubivost Koniášovu. Měl prý zvláštní zručnost u vypátrávání tajných skrýší jejich; nedbav ani ran ani jiných otrap, kde mohl, vysliďoval je. I známý Fr. Ant. hr. Sporck, vydávav německým překladem díla slavných tehda spisovatelův francouzských, ač vše jen katolických, upadl u něho v podezření; původstvím Koniášovým celá mu veliká knihovna byla zabavena. Knihy, kde jen jednotlivá po různu místa Koniášovi byla závadná, svou rukou inkoustem zopravoval, přetrhav anebo zamazav celé průpovědi a strany, druhdy i listy vystřihav, když se to jinak odstraniti nedalo. Opatření toto ovšem namnoze bylo marným, jelikož čtenáři vytržená místa opět do kněh vpisovali, jakož sám na to Koniáš touží. Ač stále téměř churav, předce denně třikrát i pětkrát kázával, brzy česky, brzy německy, tak že často mdlobou sklesl a s kazatelny odnešen býti musel. Výmluvnost jeho uchvacovala posluchače, jichž usedavý pláč i kazatele k pozamlčení přinucoval. Nejhrůzněji dovedl líčiti věčná muka. Když kázati měl o soudném dnu, vstupoval na kazatelnu s těžkým na krku řetězem. Při tom všem vysokého věku dosáhl; zemřelť v Praze 27. října 1760 (Pelcel Jesuiten).

1. Cythara nového zákona aneb Písně celoroční. V Kr. Hradci 1727 (V. 123, Hanuš v ČČM. 1863, 207) a často potom tištěna, jmenovitě od Paroubka pod titulem: „Písně na evangelia nedělní celého roku“ v Pr. 1760 (V. 152).

2. Pflaumerova 1654 česky od J. B. Smolíka vydaná „Katolická rozmlauvání“ Koniáš rozšířiv vydal pod titulem: „Zlatá neomylně římské katolické pravdy dennice“. V Pr. 1728 (V. 774, 775 a 874, Hanuš l. c. 202). Ded. Fr. Jos. hr. Šlikovi a paní jeho Anně Josefě z Kolovrat.

3. Clavis haeresim claudens et aperiens, Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající, k vykořenění zamykající. V Kr. Hradci 1729 a 1749 (V. 814). Viz *Klíč.*

4. Jediná choti Beránkova — všeobecná římská církev. V Kr. Hradci 1733 (V. 774, Hanuš l. c. 204).

5. Postilla. V Kr. Hradci 1746, v Pr. 1750 a 1756 (V. 849 a 850. Hanuš l. c. 205). Přeložena i do němčiny 1747.

6. Pravá katolických rodičův mandrost, poprvé 1636 vydaná, od Koniáše byla rozšířena a 1753 po deváté k tisku připravena (V. 1394).

7. Spasitedlný týden. V Pr. 1754 (V. 1510).

Koniášové, rodina knčhtiskařská, v Praze usedlá. *Jan Nep.* činným byl mezi 1694—1704, *Vojtěch Jiří* co faktor v tiskárně u sv. Klimenta mezi 1695—1711, po němž 1712 tiskárnu spravovala vdova jeho *Kateřina Alžběta.*

Konrád mistr sedmera umění, původce českých gloss k zpěvům církevním: „Sequentionarius seu prosarum expositio Magistri Conradi, licentiati in septem artibus". Jsou to výklady slov i smyslu, k latinskému textu prós přistavené, druhdy dosti nesnadno srozumitedlné, v nářečí k polštině se chylícím; *c* m. *t*: procivník, cě (tě), tvarnosci, vícez. Mr. Konrád tento zdá se že totožný jest s *Konrádem Benešovským*, rodilým z Benešova slezského, jenž se 1370 stal bakalářem a 1382 mistrem (LD. I. 141, 203) na univ. pražské, a o jehož přijetí do kolleje Karlovy stalo se 1390 narovnání (Tomek Univ. pr. 112).

Rukopis Sequentionáře v bibliothece kapitoly pražské (O. LIX) psán od Václ. Bzeneckého. Tištěn od Hanky v Sbírce slovníkův (II. 4).

Konrád Matěj Václav, kněz katolický 1772 vydal káz. k osmistaleté slavnosti kostela sv. Matěje na Šárce (V. 1055).

Konstanc (Constantius) Jiří z Řepína u Mělníka, nar. 1607, v náboženství evangelickém vychován byl, ale dostav se po 1620 do škol jesuitských, obrátil se ku katolictví, až pak i do řádu učitelův svých 1628 vstoupil. Šest let vyučoval, 6 školy spravoval, 12 missionářoval a 12 zastával místo praefekta duchovního či spirituála. Kdykoli mu chvíle prázdná zbývala, vycházíval z města, aby lid sedlský, zvláště pak děti vyučoval náboženství. L. 1658 byl v Telči i sepsal příručnou knížku pro tamní bratrstvo. Když 1670 arcibiskup Mat. F. z Bilenberka ustanovil se na tom, aby pro lid katolický vydáno bylo písmo sv., nejprvé péče o úpravu textu biblického N. Z. vzložena společně se Šteyrem na Konstance. Leč u prostřed práce té zasáhla jej smrt 24. března 1673 v Praze

(Pelcel Jesuiten). Kromě devíti spisův latinských vydal drahně českých, většinou překladem z latiny.

1. Pomoz bídným! Děje sv. Hory. V Pr. 1652 (Pelcel).

2. Františka Saleského Philothea. Knížka zlatá. V Pr. 1657, 1780 (V. 1408).

3. Život Krista Pána. V Litomyšli 1662 (dle Balbina Boh. d. II. 393 spis český).

4. Bart. Salucia Zrcadlo duše. V Litomyšli 1662 (V. 1408).

5. Václ. Schwertfera Fructus belli. Pohromy hříchu smrtedlného. V Pr. 1664 (V. 730).

6. Alfonsa Rodrigueza Exercitium christ. perfectionis. Cvičení v dokonalostech a ctnostech křesť. V Pr. I. 1663, II. 1664, III. 1665 (V. 1408).

7. Mik. Lancicia o povinnosti bratří řeholních. V Pr. 1665, 1669 (V. 465).

8. Vinc. Caraffy Serafin neb škola sv. milování. V Pr. 1666 (V. 1408).

9. Lima linguae bohemicae, Brus jazyka českého, spis o poopravení a naostření řeči české. V Pr. 1667 (V. 22). Pravidla pravopisná otištěna v Jandytově Grammatice (V. 25).

10. Ludvíka de Ponte Rozjímání. Část I. a IV. v Pr. 1668—9 (V. 1421). Ostatní části přeložil Šteyr.

11. Ludv. Crasia Zrcadlo pašijové. V Pr. 1672 (V. 1408).

***Konstantinovic Michal,** Srb z Ostrovice, záhy vzat ke službě vojenské; nalezalť se již ve sboru pomocném, jejž despot Jiří Branković 1453 poslal sultanovi Mohammedovi v čas dobývání Cářihradu. Dvě léta potom upadl v zajetí turecké na Novém Brdě i vřaděn mezi janičary. L. 1456 pod Bělehradem byl v tureckém vojště. Taktéž účastnil se Mohammedových výprav na Moreu 1458—60, na Trapezunt a proti Uzen-Hassanovi 1461, i proti Drakulici Vladovi, valaskému vévodě, 1462. L. 1463 byl ve vojsku, kterým zničena samostatnost Bosny. Tehdá svěřena mu obrana tvrze Zvečeje. Leč ještě v prosinci t. r. musil se vzdáti Uhrům. Přišed takto opět mezi křesťany, putoval, co osoba za tehdejších běhův ovšem velmi zajímavá, po zemích uherských a českých, až se usadil v Polsku. Tu paměti své sepsal či sepsati dal jazykem polským, srbismy poněkud, ještě pak hojněji bohemismy proplétaným. Stalo se to za krále Jana Albrechta a za uherského již kralování Vladislavova, tedy mezi 1492 a 1501. V předmluvě zajisté dotýká se toho, že na trůně uherském a polském sedí bratří a mimo to mluví zejména o Janu Albrechtu (Rozpravy I., Zeissberg Poln. Geschichtschreibung im Mittelalter 1873, 419). Paměti jeho záhy přeloženy do češtiny, jakož se zachovaly v rkp. z poč. XVI. věku. Václ. Hájek

dobře jich byl povědom, vloživ některá z nich místa skut doslovně do kroniky své, jako o dobytí Smedereva (416), o vítězství u Sofry (418), o bitvě varnenské (421), o porážce Huňada na Kosovém poli (425), o smlouvě despota Jiřího s Mohammedem (427), o dobytí Cářihradu, o výpravě na Bělehrad, na Moreu, na Trapezunt, na Uzen-Hassana (430—40), o podmanění Bosny a vzetí Jajce i Zvečeje od Turků a Uhrů (446).

Polský text, známý pod nazvem „Pamiętniki Jańczara“ tištěn 1823 v Varšavě a 1857 v Sanoku. Český rkp. v Č. Museum (Děj. Musea 153, 154). Tiskem: „Historia neb kronika turecká, od nějakého Ráca neb Kozáka jménem M. K. z O., někdy od Turků zajatého a mezi Jenčaře daného, věrně a pravě sepsaná“ péčí Alexandra Aujezdského v Litomyšli 1565. a tatéž opět u Graudence 1581 (IV. 300). Ded. Václ. Haugwicovi z Biskupic a na Litomyšli. Srbský překlad od Dr. Janka Šafaříka vyšel 1865 v bělehradském Glasniku.

Br. Konwaldský, též **Žamberský Matěj**, dle Blahoslava (Hist. 104) řečen *Uhlíř*, dle Jaffeta (Hlas stráž.) *Mladý*, nar. 1442 ve vsi Konwaldě za Žamberkem na zboží litickém, kdež Rokycana mužům, kteří se pod vedením Br. Řehoře oddělit chtěli, na králi Jiřím zjednal místo v soukromí. Při první synodě ve Lhotě 1467 Br. Matěj spolu s Eliášem Chřenovským a Tůmou Přeloučským losem obrán k úřadu kněžskému a nedlouho potom od Br. Michala posvěcen za biskupa. Odstoupením svého světitele zaujal první v Jednotě místo, i přidána mu úzká radda, jejíž členové ve Lhotě vyvoleni byli. V nesnázích, které tehdá vzešly, sídlo vrchního řízení Jednoty 1470 ze Lhoty přeneseno do Lenešic u Lounu. Po smrti Rokycany a krále Jiřího 1471 nastaly Bratřím volnější doby, ale zároveň počaly se v Jednotě samé roztržky, jež ulahoditi Br. Matěj nejméně byl způsobilý. Strana pokročilých setkala se s staroprostými, což po krátkém těchto vítězství přivedlo k úplnému rozdvojení 1495 na stranu malou a velikou, na Boleslavské a Amosence č. Odtržence. Marný byl pokus o smluvení v Chlumci 1496, kdež nadto slaboch Br. Matěj podniknouti musil trpké výčitky Amosovy. Brzo potom jednáno s Amosenci před zborem boleslavským a na Moravě, zvláště v Hranicích a v Prostějově. Lepší z nich se navrátili, ostatní v způrnosti zůstali. Na to Bratří učinili zprávu psanou na hanění jejich, připojivše k tomu dva listy od Br. Matěje, napomínající a vystříhající (Luk. Odpis). Vážnost Matějova v těchto běžích

pořád více klesala. Jen opatrností mužův osvícenějších, kteří tyní v Jednotě vrch obdrželi, zachoval se mu stín auktority staré. Úřad sudího a prvotnost místa byly mu odňaty a Br. Prokopovi odevzdány, i ustanoveno, aby Br. Matěj jen ordinatorem s jinými byl a požehnání dával, ale s Br. Prokopem o všecko se radil. Umřel 23. ledna 1500 v Lipníku, zastižen byv těžkou nemocí, an strojil se k synodě přerovské. Tělo jeho vyprovozeno do Přerova i pochováno v kostelíku bratrském, na kopci znovu vystavením, v němž ještě žádný položen nebyl. Blahoslav líčí jej co člověka Bohu i lidem milého, jenž svědectví obcování výborného měl od svého dětinství. Jsou prý psaní některá jeho, aneb raději zběrkové, z nichž může známo býti, že byl člověk pobožný a jistě i opatrný. „Toho času", končí se úsudek Blahoslavův spůsobem neméně jemným, jako významným, „ještě Jednota byla *jako dítě, mluviti počínající*" (Fiedler 220). Na jiném místě (Gram. 287) praví Bl., že Br. Matěje čeština jest „prostá velmi."

1. V kancionále bratrském několik písní Br. Matějových: Chvalmež nyní Boha svého. Radostně Boha chvalme (Výb. II.). Raduj se každý člověk. Radujme se v Pánu Kristu. Radujme se v našem srdci. Velebmež Boha mocného. Z dobrých věcí Boha chvalme. Z té milosti nesmírné (Výb. II).

2. Historické některé zápisky. „Exstant et ipsius Mathiae, primi in ecclesia nostra episcopi, quaedam, pauca illa quidem, sed quae primi apud nos fuerant, chirographa" psal Blahoslav Lasickému (Quellen 326).

3. Listy dva k Odtržencům, otišt. v Br. Lukášově Odpise 1524 (Šaf.).

Kopecký Martin z Veselí byl učitelem nedaleko Hradce Králové. Co tajný Bratr časem zacházíval do Žitavy k českému kazateli Simonidesovi i prostředkoval přenášení Kleychovských kněh ze Žitavy do Čech. Nejednou v obchodu tom byl dostižen a knihy od Jesuitův spáleny, on pak sám pokutami a žalářem trestán. Nemoha příkoří těch déle snášeti, 1725 přesídlil se do Žitavy na stálo. Za tmavé noci vzal ženu a dítě, i ušel přes hranice. Když Liberda do Velkého Hennersdorfu byl povolán, a mezi utajenými Bratřími v Žitavě nastalo hnutí proti luteranismu, byl Kopecký jedním z předních mezi nespokojenci. O nesnázích, které exulantům českým z toho povstaly, sepsal velkou báseň o 200 slokách (tištěnou německým překladem ve weimarských Acta hist. eccl. XVII. l. 714, 1761).

Kopidlanský z Rosenfeldu Jan sezením na starém dvoře Veliši, 1643 za manželku pojav vdovu po jaroměřském primasu Charvátovi, žil po několik let v Jaroměři. L. 1646 koupil a 1649 prodal tam dvorec (Pam. 1873, 877). L. 1662 v Šenově (v Slezsku u Goldberka) vydal sbírku modliteb a písní na každý den v témdni pod titulem „Budič duchovní“ (V. 1564).

***Kopp z Raumenthalu Jan**, doktor sedmera umění i lékařství, přijat byl asi 1526 za životního lékaře císaře Ferdinandova. Tu vida, kterak lidé v Čechách „u větší nestřídmosti a zbytečnosti živi jsú, nežli jiní národové“, tak že nejedni dříve času žalostivě sešli, jal se 1533 z nejzkušenějších lékařův knih a učení sestavovati spis diaetetický „přirozeným svým jazykem německým“. Ješto však řeči české dostatečně a gruntovně nerozuměl, dal učiniti překlad skrze Hynka Krabici z Weitmile a nejmenovaného druhého, jimžto podle jich vší vůle nemalý a poctivý úplatek i přes svou možnost a ne prý bez svého obtížení učinil. Tím a snad i jinými příčinami uvedl se do dluhův. Když pak naň věřitelé doléhali a právem rozličným mu hrozili, slitovala se Anna Karlíková, měšťanka pražská, i přiměla svou matku, Elišku z Běšin Kutnauerovu, aby mu k vyplacení dluhu půjčila 500 na dům t. ř. rožmberský, jejž Kopp držel na Starém Městě pražském (1537). Puštěn tehdá hlas, že Kopp dům svůj paní Kutnauerové prodal a ve dcky vložil, a ihned se také dcera její druhá, Beatrix ze Svinař Kopidlanská, do toho domu přistěhovala. Kopp si nad úskokem tím stýskal velice a rukama lomil, že jej tak hanebně o statek připravili. Chtěl Kutnauerovu k soudu sice pohnati, ale poradiv se s právníky, pustil od půhonu. V domě nicméně zanechal své věci dílem pod klíčem jen, dílem i zapečetěné. Tu paní Beatrix přinutila sluhu jeho Nikla ze Chbu, aby ji klíče vydal, načež věci ven vynášela a prodávala. Knihy jmenovitě prodávala skrze svou dceru. Kopp, kterýž provázev císaře na cestách, se asi 1542 vrátil, shledal, jak s věcmi jeho bylo hospodařeno, i nemeškal, paní Beatrix pohnati. L. 1543 dosáhl rozsudku příznivého, že se mu stala dokonalá náhrada (ČČM. 1863, 410 a Lumír 1856, 999). Brzy potom koupil si dům na Novém Městě. L. 1544 narodil se mu syn, jejž v shromáždění mnoha lidí, pánův, paní, zemanův, měšťanův a měštek pokřtiti dal skrze Br. Jana Černého, podle

řádu Jednoty bratrské, osvědčiv se tím veřejně za posluchače jejího. Byla to událost prvé předtím neslýchaná, i nemeškali kn. Pavel Bydžovský s opatem Nožičkou žalovati to králi. Ferdinand I. obeslal purkmistra a radní novoměstské, i vytazoval se toho na nich. Oni jemu pověděli, že jest tak, že Dr. Kopp je Bratrem a proto dal knězi bratrskému křtíti, ale že co osoba stavu rytířského pod právo jejich nenáleží. Slyše to král, kynul nad tím hlavou: „Nu nechte, prý, o to pokoj, co se stalo; však oznamte jemu proto, ať toho více nebývá“. A tím se věc uklidila (Červenka hist. 308).

Gruntovní a dokonalý regiment neb zpráva zdraví. V Pr. 1536 u Jana Hada (IV. 878). Dedik. císaři Ferdinandovi I. Srov. ČČM. 1863, 301.

Korambus Matěj, též **Matěj z Charvat,** rodem byl z Třeboně. Studia svá konal na universitě pražské. Co bakalář obrátil se ku kněžství, i dostal se asi 1510 za faráře do Litoměřic. L. 1518 povýšen na hodnost mistrskou svob. umění, načež se k vůli zdokonalení v řečtině odebral do Vlach (Proch. Comm. 256, LD. II. 263). Podle svého přesvědčení náboženského náležel K. k starověrným utrakvistům. Když tedy 1513 administrator konsistoře podobojí, Mr. Pavel Žatecký, a jiní faráři pražští uhodili s kapitolou pražskou o kompaktáta, měli ve faráři litoměřickém dokonalého soumyslníka. Ku poselství za králem do Budína t. r. od nich vypravenému připojen i Korambus (St. let. 340). Touž dobou vydal dvanáctero kázaní proti Bratřím, kteří se jimi tak cítili dotčeni, že Br. Lukáš zvláštní napsal obranu. Po smrti Mr. Pavla 1517 vyhlášen Korambus od stavův podobojích za administratora (ib. 412). Rok potom, když stavové ještě na sněmu v Praze dleli, v postě svolal souvěrce své do kolleje Karlovy, kdež dlouhou řečí horlil proti hynutí podobojích a vzrůstání katolictva, veda stížnost na křivdy, kteréž se straně jejich dály (ib. 413). Jednání, z toho s stavy pod jednou vzešlé, nevedlo k žádoucímu cíli; brzo se však Korambus uchopil prostředku výdatnějšího, spojiv se s Paškem z Vratu, jehož v snahách o sjednocení měst pražských úsilovně podporoval. V srpnu 1518, když o to zastupci St. i N. města opět do kolleje Karlovy byli svoláni, jal se po Paškovi řečniti administrator, počav o trojici sv., že tři osoby jsouce, jeden jest Bůh; Bůh že nestvořil tří světův, ale jeden, a tudíž že i v

Praze sluší zavésti jednotu (ib. 418). Leč mezitím byl podobojím nastal odpor se strany zcela jiné. Učení Lutherovo začalo s netušenou mocí působiti v Praze, tak že zanedlouho starověrný Korambus nebyl již v souhlasu se směrem, na kterýž většina souvěrcův jeho udeřila, i nezbylo mu jiného, než svoliti k žádosti jemu předložené a vzdáti se administratorství 1520 (ib. 439). Po třech letech měl zakusiti ještě horšího osudu. Dne 23. července 1523 s několika faráři, kn. Jakubem, kn. Václavem a j., kteří brojili proti kněžím k luteranstvu se klonícím, jmenovitě proti Martinovi Betlemskému a proti Br. Matěji Pousteníku, povolán před raddu městskou, i vypovězeni sou z města (ib. 360, Bartoš 22), kamž se teprv po roce, když Paškovci vrch obdrželi, navrátiti mohli (Bartoš 79), ovšem s nemalým strany podlehlé rozhořčením. Jmenovitě Br. Matěj na Koramba nevřel, rozhlašuje, že, jako Cahera touží po biskupství, tak jemu se zachtívá po slovanském opatství (ib. 172). L. 1525 přidán byl Korambus k poselství, které příčinou kompaktát v květnu ku králi Ludvíkovi bylo vysláno (Bartoš 177). Téhož roku na podzim zvolen jest rektorem university. Rok potom (1526) dosáhl opatstva na Slovanech (Bor. I. 33). Zemřel 2. července 1536 (Balb. B. d. I. 64 *).

Sermones XII. in apologiam Waldensium facti. Pragae 1516 u Konáče. Ded. Petrovi měšťanu litoměřickému. O nich Blahoslav v Hist. 118, a proti nim Lukášův spis: Odpor a psaní proti XII kázaním, učiněným od kněze litoměřického, kterýž slaul Korambus 1517.

Koranda Václav, Wenceslaus de Nova Plzna, Wenc. Korandicus, z N. Plzně, nar. asi 1424. Studoval v Praze, kdež se 1454 stal bakalářem a 1458 mistrem svob. umění, načež na universitě učiti počal. Již 1459 žádal o přijeti do raddy fakultní, což mu, ač požadavkům statutárním nebyl ještě zadost učinil, pro okolnosti tehdejší povoleno (LD. II 49. 61. 67). Z jara 1460 vyvolen děkanem, což zavdalo podnět k některým nesnázím. L. 1458 učinili totiž mistři snešení ve

*) Jiří Písecký klade smrt Korambovu 1521, Paprocký 1525, což obé ukazuje se mylným. Balbinova zpráva shoduje se i s poznámkou v St. Un. 106, kde k l. 1536 řeč o sporu dvou služebníkův Korambových a o vyřízené jeho nedávno předtím pozůstalosti.

smyslu přijímání podobojí spůsobou, 1459 pak členové kolleje Karlovy do konce uzavřeli, aby nikdo, kdoby se nezavázal pod obojí přijímati, do tovaryšstva jejich nebyl připuštěn. Spory, které o to s zástupci katolictva, jmenovitě s Václ. Křižanovským nastaly, při volení Mr. Korandy jakožto nejhorlivějšího kališníka žárem na venek vypukly. Křižanovský s stoupenci svými proti volbě odpor položil a stížnosti své na krále vznesl, kterýž snešení o spůsob přijímání sice zastavil, ale Korandu v děkanství potvrdil (Tomek Un. G. 143). L. 1462 v březnu vypravil král Jiří poselství do Říma, aby vyjednalo potvrzení kompaktát při papeži Piu II., k němuž z university vedle Mr. Václ. Vrbenského přidán Koranda. O poselství tomto zůstavil podrobné popsání, jakož vůbec měl od mladých let obyčej, co se důležitého událo, zapisovati. Poslové, ač činili, seč byli, a jmenovitě Koranda nejen před kardinály, ale před samým papežem velmi výmluvně věc svou vedl, nejen že účelu svého nedosáhli, anobrž papež v přítomnosti jejich 31. bř. kompaktáta kázal prohlásiti za zrušena a odvolána. Dne 3. dubna odejeli z Říma a navrátili se koncem máje do Prahy (Palacký Děj. IV. 2, 190—208). Koranda činností svou v Římě nemálo se proslavil a universita pospíšila si dáti mu uznalost svou tím na jevo, že jej t. r. vyvolila na rektorství. Navrátiv se k povolání svému, neustal literárně zastávati náboženský svůj směr. L. 1465 vystoupil s prvním svým traktátem o svátosti oltářní, povzbuzen k tomu byv spisem Hilariovým „Argute, augur, quaeris“, k němuž pak 1471 a 1493 přidal spis druhý a třetí. L. 1471 podruhé universitu co rektor spravoval, zároveň pak 23. dubna od kněžstva vyvolen byl za nástupce Rokycanova v řízení konsistoře podobojí (St. l. 206). Mezitím zmáhal se nemálo vliv katolíkův, tak že se podobojí počínali obávati o posavadní své postavení. Snaha jejich vedla k tomu, aby se jednak u vnitru svém pevněji spořádali, jednak aby odstraněním rozdoru, zřízením Jednoty bratrské povstalého, nabyli síly a odolnosti. V usilování tomto Koranda byl nejčinnější. Jako již 1475 původcem byl psaní, které od mistrův proti Bratřím vůbec bylo vydáno, tak dovedl toho, že i světští strany podobojí náčelníci spolu s konsistoří rozepsali sjezd do kolleje Karlovy ke dni 10. srp. 1478. Účastenství bylo veliké, po-

rada ne bez výsledkův, jelikož konsistoři dána určitá organisace a přání podobojích formulována i králi přednešena. Zároveň nařízeno mistrům a kněžím, aby postarali se o důkladné poučení a vyvrácení bludův při Bratřích. Mistři nemeškali Bratří k přátelským o víře rozmluvám pozvati. Počátkem září předstoupili před Korandu co zástupci Jednoty Br. Michal, Jan Chelčický a Prokop z Jindř. Hradce. Rozpravy v kolleji Karlově Koranda vedl sám osobně, ale všeliká jeho výmluvnost neměla jiného účinku, než jako 1462 v Římě. Po několikadenním hádání viděli mistři, že marno všeliké úsilí o obrácení Bratří. Vyčetše jim bludy jejich, kázali, aby téhož dne ještě pod hrdla ztracením před západem slunce Prahy prázdni byli (ib. V. 1, 164—174). Koranda o celém průběhu ještě téhož měsíce širší zprávu podal Janovi Kostkovi ve dvojím psaní, pro veřejnost pak sepsal traktát, kterým vyčteno 10 artikulův, Bratřím za bludy položených. L. 1488 znova se při králi a stavích domáhal, aby s Bratřími, jichž moc očevidně se vzmáhala, spůsobeno bylo sročení, ale nenašel přitom žádoucí povolnosti, tak že na zápase literárním přestati musil, ve kterém mu ovšem i se stranou katolickou co činiti bylo. Téhož roku v září vítal řečí latinskou biskupa Jana Filipce bosáka, když v poselství krále Matyášově do Prahy přijel (ib. 284). Při obnovování konsistoře v pros. 1489 sejmuta mu tíže úřadu administratorského, jelikož stavové podobojí konsistoř biskupovi Augustinovi Lucianovi Sanctuarienskému ke správě poručili (Veleslav. Kalend. 201). Když 29. ledna 1502 Vladislav do Prahy přijel, vyslán od university Koranda, aby krále před městem ve jménu jejím uvítal (LD. II. 192). Ještě jednou 1505 potažen byl v rozpory náboženské. Rok předtím v červenci stavové podobojí svěřili řízení své konsistoře Filipovi, biskupu sidonienskému, ten pak, když v srpnu 1505 střídník týnský, kn. Martin, následkem pletichy nějaké byl uvězen, služby boží po Praze zastaviti kázal. Tu Koranda, Pavel z Žatce a Václav z Pacova s raddou staroměstskou vydali společné nařízení, aby rozkazu biskupova co do interdiktu nebylo posloucháno. L. 1513 Koranda po třetí co rektor řídil universitu, dávno již jsa stařec bělohřibý, jakož o něm již 1499 čteme, že byl „canitie jam venerabili magno cum decore florens.“ Zemřel

dne 9. února 1519 co stařec 95letý (LD. II. 61; dle St. l. 427 v úterý před hromnicemi*).

1. Poselství krále Jiřího do Říma k papeži 1462. Rkp. v Stockholmě. Tištěno ve Výb. l. stč. II. 663—714.

2. „Nenie ptáčníkóv, ač ty mne ptáčníkem nazýváš", traktát o svátosti oltářní, 1465 nebo před tím krátce vydaný z příčiny následující. Kdosi navrhl otázku: „Mistře pověz, kteří ptáci lepší jsau, zdali ti, kteří jedí a pijí, čili ti, kteří toliko jedí a nepijí?" Načež vyšel Hilariův lat. traktát: „Argute, augur (auceps), quaeris" etc., a tomu K. dotčeným traktátem odpověděl (III. 719). V man. 168—174 a v rkp. univ. b. pr. XI. C. 8 (Šaf.), 1465 od Kříže z Telče psaném.

3. Devatero příčin, že jest lépe přijímati pode dvojí než pod jednou. Traktát daný k jistému Nikodemovi 1471. Rkp. od Pavla ze Sedlčan psaný 1490 v Č. Mus. Rozb. II. 50. Podle slohu nepochybujeme, že jest to dílo Korandovo, a že to druhý ze tří jeho traktátův o svátosti oltářní (III. 706).

4. Psaní mistrův pražských proti Bratřím 1475 (III. 678. ABr. II. 136), načež tito hned odpověděli obšírně (Blah. hist. 105).

5. Kniha na deset artikulův, 1478 jménem mistrův pražských vydaná po bezúspěšném s Bratřími hádaní (III. 691), na kterou Bratří potom odpověd a zprávu obšírnou vydali (Blah. h. 106).

6. Listy dva, jež K. psal Janu Kostkovi o témž hádaní 1478 a 1479 (III. 680 a 681). Výňatky z nich u Palackého (Děj. V. 1, 171—3). V ABr. II. 69, v Manualníku 29—34. Arch. Č. VI. 173.

7. Listy dva ku králi a stavům, od 25. máje a 28. září 1488, aby spůsobena byla schůze a rozmluva s Bratřími (Pal. V. 1, 276; III. 684 a 685). V manuálníku 99. Arch. Č. VI. 213.

8. Spis obranný proti listu Jana Zajíce z Hazmburka k mistrům, 1489 sepsaný, ale teprv 1493 vydaný (III. 694 a 703). Výňatek u Palackého (l. c. 275). V man. l. 7—29.

9. Obrana viery proti Pikhartóm. Rkp. od Pavla ze Sedlčan 1491 psaný v Č. Museum a druhý z knihovny Mystopolovy od 1526 v archivu kap. pražské (III. 706). Popis a výňatky v Rozb. II. 43—50. Zajímavý spis tento z týchž, co č. 3, příčin Korandovi přičísti se neváháme.

10. Panu Bohuši Kostce, že Pikharti odpierají býti konšelé 1492. V man. 115—7.

11. O velebné a božské svátosti oltářní, kterak má přijímána býti od věrných křesťanův. V Pr. 1493 (III. 709 a 710. Hanka č. 38, kdež naznačen obsah a připojen snímek. Štelcar v ČČM. 1864, 281). Proti tomu psal mnich nějaký, jemuž Koranda odpověděl, dotýkaje se Bratří, tak že se Br. Lukáš viděl pohnuta k obraně.

12. Když proti mistrům Br. Jan Bosák vydal 1496 spisek polemický, jemuž převzděli „matrikát", napsal K. odpověd „apologia utraquistarum con-

*) Věk 95 let klade Balbin (Boh. d. I. 90); u něho co den úmrtní naznačen 7. únor.

tra monachum Sti Francisci". „Všemohúcí věčný Bože atd." (III. 718). V man. 38—81.

13. Manuálník Korandův, do něhož i sám vpisoval i vpisovati dával důležitější traktáty, řeči a psaní, jakož i zprávy o souvěkých událostech. Rukopis tento chová se v univ. bibliothece XVII. F. 2. i obsahuje ze svrchu uvedených spisův č. 2, 6, 7, 8, 10, 12. Mimo to drahně sepsání jiných, které též se zdají býti pracemi Korandovými, jako: Odpor proti pikhartským matlokám, Proti jinému Pikusovi, Některá naučení o přijímání v listech k p. Dubeckému a Hradeckému (III. 682, 683, 687).

14. Odpověd na 13 šprochův vajovských Jošta z Rožmberka, Klímovi z Prudovic připsaná (III. 201). V manuál. 182. Tišt. ve Výb. stč. I. II. 728 sld. Že to práce Korandova, ukázal Hanuš (Stzber. b. G. d. W. 1865. II. 20).

Korček Martin 1425 přepsal Nový zákon; rkp. v univ. bibl. pražské XVII. D. 30 (III. 543).

Korec František Vincenc, kněhtiskař v Kutné Hoře 1779—1805.

Kořínek Jan, Čáslavan, nar. 12. února 1626, vstoupil 1641 do řádu jesuitského, načež dostudovav filosofii v Praze, po pět let vyučoval v nižších třídách gymnasialních. L. 1645, když Švédové obléhali Brno, byl v kolleji tamní, a společně s Malobitským v čele studentův stoje, nepříteli odolávati pomáhal. Později v rozličných kollejích po 5 let učil filosofii a 7 let kazateloval. Pět let spravoval semináře. L. 1658 vydal v Olomouci spis o filosofii peripatetické a 1674 v Praze: „Quadruplex antidotum contra omne vitium" ve verších. Nejdelší čas ztrávil v Kutné Hoře. K pobudce Krugera a Balbina jal se zde sbírati paměti k vylíčení dějův slavného toho města hornického až po 1614. Aby pak práci svou v českém jazyku vzdělal, trojí prý jej příčina dohnala: „První, aby dokázal, že se za řeč mateřskou (jakž mnozí nepotatilí Čechové dělají) nestydí. Druhá, že ji k zalíbení a potěšení tehdejších Horníkův podnikl. Třetí, že by byl všech věcí, dle úmyslu svého, v jiné řeči vynésti a vyvésti nemohl. Nebo jednaje o horních pamětech, musil na mnoha místech po hornicku mluviti. A kdyby byl jinak učinil, byl by prý samých špiček a vidliček mezi haviři nazbíral a smích střápal." Dílo své podal u veřejnost 1675. Zajímavo jest, že v něm první pohnul myšlénkou o kutnohorském původu vynálezce knihotisku. „Z Hory Kutny prý pošel a jakouž takouž náhodou do Štraspurku se dostavši, tam to ze všech nejplatnější umění smyslil, potom pak v Mohuči na světlo vyvedl, a aby své

vlasti počestnost způsobil, ne Janem Faustem, ale Janem Kuttenbergerem, jakobys řekl kutnohorským rodicem, se psal a nazýval". Kořínek psával i básně české, jichž několik do knihy o Kutné Hoře vloženo, jmenovitě píseň ke sv. Barboře hornickým podřečím. Zvláštnost jsou tam jeho sonáty slavíčkové, jichžto pták tento ve zpěvu svém užívá. Za staršího věku byl K. po tři léta rektorem kolleje litoměřické, kdež si opatrným chováním a mírným rozepří a sporů narovnáváním takovou důvěru u lidu získal, že jej vůbec „andělem pokoje" nazývati uvykli. Několik let před smrtí přestal požívati masa a vína. Zemřel v kolleji klementinské v Praze 12. srpna 1680 (Balbin Boh. d. II. 413. Pelcel Jesuiten).

Staré paměti kutnohorské pod figurau dvacíti drahých rudních kamenů (handštánů). V Pr. 1675, 1831 péčí Devotýho (V. 321). Ded. rychtáři kutnohorskému Krišt. Ant. Bergmannovi z Lindenberku, primatorovi Dr. Václ. Krišt. Erythraci a všem šepmistrům. Ku konci připojen „rejstřík slov horničných".

Korka z Korkyně Pavel, syn Jana a Elišky z Kokořova, nar. 22. června 1522. Záhy dán byl na učení do Příbramě a na Karlštein. L. 1532 dostal se za panoše ke dvoru Ferdinanda I., kdež $3^1/_2$ léta pobyl a mnohých divných věcí při častých jízdách císařských spatřovati příležitost měl. Potom žil rok v domě Jana z Kunovic, odkudž se zase vrátil ke dvoru. L. 1536 vstoupil ve službu vojenskou a hned se účastnil výpravy do Uher. To se pak opakovalo častěji, 1542 a následujících let. Přitom vždy trval ve službě dvorské. Jmenovitě se přívětivým okem k němu nachýlil arcikníže Ferdinand, jejž i po odchodu z Čech navštěvovával v Tyrolích. Od 1556 držel Suchý Důl a Ostrov u Berouna i byl radou při komoře české. L. 1574 co hejtman na Dobříši byl komisařem při prodeji Zvíkova Krištofovi ze Švamberka (Pam. 1864, 88). L. 1586 a 1589 působil co kr. komisař nařízený v K. Hoře (Dačický v ČČM. 1828). Žil ještě 1606. Toho zajisté roku dům svůj, Myslíkovský, na široké ulici v Praze prodal Adamovi Skalovi, otci slavného dějepisce (Tieftrunk o Skalovi I. 9).

O příhodách svých psal deník, až do 1593 sahající, jejž po smrti jeho Ladislav Zejdlic z Šonfeldu v jedno sebral (ČČM. 1829 a 1830).

z Kornic Burian viz **Sobek z Kornic B.**

Korrektorium slulo za středověku praktické navedení

ke skládaní listův, institutio ad epistolas scribendas, sepsané obyčejně latině a materským jazykem. Jeden takový spis latinsko-český zachoval se v archivu knížat Sanguszkův v Gumnisku u Tarnova z XV. věku (Dudík Archive Galiziens 115).

Ukázka: Dávám to věděti Tvé Milosti — Notum sit Vestrae Reverentiae per praesentes, že jsem zdráv na životě — quod sanitatem corporalem gesto, atd.

Kosmus Kroměžířský, kněz katolický, jenž 1655 v Olom. vydal:

Thesaurus peregrinatoriae pietatis č. Pěkné pautnické písně (V. 94).

Kosořský z Kosoře Jan, snad syn Matyášův, kněhtiskař pražský, jenž od 1537 do 1562 (IV. 998 a 386) působil, vykonav díla opravdu výtečná, jako jsou Konáčovo „Hořekování" s přípojky 1547, „zřízení zemské" 1550 a Münsterova „Kosmografie" 1554. Zemřel 1580 i pochován u sv. Jindřicha v Praze (Navrátil 146).

Kosořský z Kosoře Matyáš písařem byl u Jana z Kunčího, i přeložil tehdá panu Tovačovskému († 1494) z latiny knihy Platonovy de republica (Gram. Blah. 285). Později přešel ve službu Viléma z Pernšteina, i připomíná se 1503 co úředník na Potštejně, 1510—27 co úředník v Pardubicích (Arch. Č. IV. 208, 215).

Kostanecký z Hossinu a Sulmova Jan Konstantin, kněz katolický, 1690 v Pr. vydal kázaní „Práh milostivého léta" (V. 896).

Kostelecký Laurentiades Jiří, katolický kněz, od 1587 byl farářem v Hulíně, od 1591 v Telči, při čemž zároveň zastával děkanství okresu bétovského. Tu ač žil na podacím katolického pána, Oldřicha Joachyma z Hradce, nesnáze měl s regentem panství o důchody farní, proti kterým jej sám biskup ničím nemohl ohraditi než potěšováním na lepší časy. L. 1592 uložil mu St. Pavlovský, aby přiměl ženaté faráře panství teleckého k odstranění svých žen. L. 1598 dopadl člověka, an se vydával za kněze katolického, jehož administratorům biskupství olomouckého poslal k potrestání (Wolný II. 3, 110). Zemřel po 1615.

Píseň na památku paní Anny M. Vencelíkové z Malovic († 1615) a kázaní (IV. 1908).

Košetický Evermod Jiří z Vlašimě, nar. 1630, vstoupil 1660 do kláštera strahovského a byv vysvěcen sloužil co kaplan zámecký u barona z Gerštorfu a hr. Lodrona. Později vedl duchovní správu postoupně v Popovicích, v Milevsku, v Dolanech a v Úhonicích. Vrátiv se 1680 na Strahov, zemřel tam 12. ledna 1700.

1. Kázaní na neděle a svátky. Vydány ve „Výboru starších kázaní českých" I. 1862.

2. Památní kniha, sepsaná pro Frant. Bollinga Ostrovského, vrchního hejtmana na panstvích Lobkovských (Lumír 1851, 643, kdež otištěn výňatek o hospodaření Švédův na Strahově 1648). Rkp. druhdy u Ferd. Mikovce.

3. Manuscriptum quodlibeticum v několika svazcích, obsahujících rozličné zápisky, hlavně dějepisné. Rkp. na Strahově.

Košina Ondřej Vojtěch, nar. 1640, kněz katolický, byl děkanem v Č. Brodě, od 1670 farářem u P. Marie na Lúži, od 1682 u sv. Jindřicha v Praze. Zároveň náležel co čestný kanovník ku kapitolám boleslavské a vyšehradské. L. 1682 ustanoven arcib. dozorcem nad kněhkupci pražskými. L. 1690 založil pohřební bratrstvo sv. Barbory v osadě své. Zemřel 27. června 1707 (Navrátil 177).

Vůdce k blahoslavené věčnosti — sv. Barbora. V Pr. 1691 (V. 1303). Seps. pro bratrstvo.

Košticius Jan, jesuita, 1657 v kolleji jičinské sepsal každodenní tamního tovaryšstva cvičení duchovní (V. 464).

Kotel P., jesuita, okolo 1691 sepsal mluvnici českou na sloupce rozdělenou, ve kteréž obsažena i prosodie. „Est opus eruditum", dí o ní Jandyt (Gram. 114).

Kotva z Freyfeldu Ctibor (Tiburtius), potomek rodiny litoměřické, ale rodem Plzňan. Otec jeho Job byl se totiž přesídlil do Plzně i náležel tam mezi přední měšťany. Vychován byv v jesuitském konviktě u sv. Bartoloměje v Praze, oddal se Ctibor na kněžství. Za Jaroslava Bořity z Martinic byl děkanem na Smečně 1615, maje pod sebou veškerý kraj slanský. Tehdá již usilovně, druhdy i mocí, pracoval o obrácení poddaných smečenských ku katolicismu. V odměnu za horlivost tuto obdržel kanovnictví v kapitole olomoucké (Wolný I. 1, 195). L. 1617 učiněn kanovníkem u sv. Víta. Když 23. máje 1618 Slavata i Martinic s okna kanceláře české svrženi, Kotva nedbaje nebezpečenství, do příkopu, kam oba páni

padli, pospíšil, aby je zaopatřil svátostmi umírajících. Toho ovšem potřeby nebylo. Za to Martinicovi mohl býti nápocen, aby se dostal do domu Polyxeny z Lobkovic. K útěku mu, pro nepoznání, uchystal starý svůj kočárek (Slav. Pam. I. 88—93). Po této katastrofě, kterou katolíci pražští pozbyli poslední své opory, Kotva s obvyklou svobodou v kostele sv. Jakuba kázati nepřestal, až jej pro některé ostřejší výroky uvězili na radnici staroměstské. Teprv po bitvě bělohorské nabyl svobody, od té pak doby působil co jeden z nejčinnějších jednatelův katolické reformace. Dne 7. srpna 1622 odevzdána mu správa fary týnské v Praze. Tu spolu s Jiřím Ferem za tmavé noci 17. ledna 1623 sňal s věže kalich a sochu krále Jiřího. Z kostela pak odstranil bezmála všecko, co by upomínalo na minulost utrakvistskou (Pam. 1854, 20 a 60). Ještě toho roku přidělen co commissarius in spiritualibus Albrechtovi z Waldšteina. Počátkem srpna přibyl do Friedlandu, zaváděje tam reformaci a vybíraje chlapce schopné, aby nákladem Waldšteinovým vychováváni byli na gymnasium jesuitském v Jičíně. V máji 1624 opět přijel na Friedland, i dovedl toho, aby všickni evangeličtí kněží, kteří ku katolictví přestoupiti se zdráhali, opustili krajinu tamní. V počtu jejich byl i Mr. Wolfgang Günther, jenž celou tu událost široce popsal (Pescheck Ggrf. II. 72). Mezitím vzložen 4. dubna nový na Kotvu úkol; byl totiž ustanoven do Rakovníku, aby tam provedl reformaci. V zaměstnání tom ztrávil čtyry léta. (Pam. 1872, 460). Po smrti Sixta z Lerchenfelsu uděleno mu proboštství litoměřické, na něž 18. list. 1629 installován (Lippert 514). Chystána proň ještě větší důstojnost. Když se 1630 jednalo o zřízení čtyr biskupství v Čechách, kancléř Slavata na litoměřické navrhoval Kotvu (Rozpr. I. 80). Ale ve válečných tísních tehdejších s celého úmyslu sešlo. I k biskupství, jehož založení Albrecht z Waldšteina zamýšlel v Jičíně, Kotva byl designován (Červ. Notitia conv. s. Bart. 120). Zemřel 29. září 1637 i pochován u sv. Michala v Praze.

Mumrej zbornické pravdy vymaškařený. 1615 (IV. 1433).

Kozel, lat. **Caper Jan,** kněhtiskař pražský, jenž od 1559 živnost svou sám provozoval, až 1563 na čas vstoupil ve spolek s Tomášem Mitisem z Limuz. Jmenovitě v domě jeho t. r. vytiskl Cestu Prefátovu. L. 1567 živnost vedla

vdova jeho *Marketa*, vytiskši Táborským vydané písně Mířinského.

z Kozlího Mikuláš, Nicolaus de Cosla, rodic ze slezského města Kozlí (Kosel). Až do 1414 žil v hořejším Hlohově a v Olomouci, načež vstoupil do kláštera františkanského v Čáslavi. Když pak 1421 klášter tento rozbořen od Husitů, odebral se do Krnova, i stal se tam sakristánem.

Od něho psán kodex kr. knihovny ve Vratislavi (I. 4°. 468), zavírající v sobě prarozličné kusy latině, německy i česky, jmenovitě písně na Husity, písně nábožné: Zdráva královno. Stala se jest věc divná. Den vzkříšenie. Narodil se Emanuel. Popsán od Hoffmanna v. Fallersleben Monatschrift von u. für Schlesien, Breslau 1829, 738, od Nebeského v ČČM. 1858, 392 sld., od Feifalika Wien. Sitzb. 1862, 638.

Kozlík Jan, urburní písař při minci kutnohorské, sepsal v druhé polovici XV. věku paměti o věcech, ježto se za něho udály.

Z rukopisu jeho posud uveřejněn jen jeden výňatek o sněmu kutnohorském po smrti krále Jiřího v ČČM. 1847. II. a ve Výb. ze stč. lit. II. Srov. Palackého Děj. V. 1, 24.

Kozmanecius, též **Kozmanides Václav František**, syn Daniele Kocmánka, jenž co vojín ve vojsku císařském bojoval proti Turkům a potom dílem na N. M. pražském, dílem v Čáslavi, kdež si 1616 koupil dům, byl usedlý. Václav narodil se 1607 v Čáslavi. Tam nabyl přípravního vzdělání, načež 1619 dán do Prahy a odtud spolu s bratrem do Uherského Brodu. Dobu 1621—1626 na školách brodských prožil, vyučiv se nejen latině, ale i hudbě. Studie jeho nepříjemným spůsobem přetrženy, když Betlen Gábor, vpadna do Moravy 1626, Brod opanoval a spolu spojencem svým Jiřím knížetem krnovským a pomocným sborem tureckým hlavní svůj tam rozbil stan. Mladému Václavovi nezbylo jiné pomoci, než aby zpěvem přede dveřma hodovací síně jakou takou výživu sobě jednal. Zvláště obdarován byl od knížete Jiřího. Nicméně v tísních tehdejších, ku kterým se přitovaryšil i mor, mnoho zakusil nouze a hladu. I bratr mu zemřel. Posléze se mohl vydati nazpět do rodiště svého, kdež matka jeho, mezitím ovdověvši, koupený otcem dům 1625 byla prodala (Sedláček Čáslav 170). L. 1627 přestoupil k církvi katolické, i vydal se k dokončení studií do Prahy. Dosáhnuv bakalářství svob. um., obrátil se k povolání učitelskému. L.

1635—7 působil na školách v Něm. Brodě, později v Ledči, odkudž se asi 1640 dostal do Prahy k sv. Petru. Tehdá tuším se oženil, za manželku pojav Alžbětu dceru měšťana Fialy, v jindřišské čtvrti osedlého, po kterém zdělili dům. Od 1644 byl rektorem latinského kůru u sv. Jindřicha, pak od 1650 u sv. Štěpána na N. M. pražském. Zásluhy, kterých si v úřadě tomto dobyl, odměněny propůjčením mu práva městského. Poslední léta ztrávil na odpočinutí, bavě se pracemi literárními (Weyrauch v Pr. Sitzb. 1860, I. 58 sld.). Zemřel z jara 1679, dům svůj odkázav ku kostelu sv. Jindřicha (Rybička v ČČM. 1872, 214). Spisy jeho zachovaly se rukopisem v bibliothece strahovské (Weyrauch l. c.).

1. Spis o pozdvižení v Praze 1618 a o odpravení vinníkův. Seps. po 1630.

2. Spis o naříkání stromův českých a jich oplakání pro nenadálost vyvrácení a to l. 1634 25. února (allegorie na smrt Albrechta z Waldšteina a jeho sstoupenců). Veršem.

3. Spis krátký o žalostném a nenadálém zahynutí sl. knížete Fridlandského z Waldšteina. Slož. 1636. Veršem ve způsobě samomluvy ducha Waldšteinova.

4. Spis v způsob písně uvedený proti mým dvaum utrhačům 1644.

5. Píseň o Tomášovi Dvořákovi na hradě Buchlově u vězení sedícím.

6. Verše, kteréž mendíčkové školy u sv. Štěpána v květnau neděli hlásali 1650.

7. Spis o hrozné válce, kteráž se 1618 v české zemi začala a v Praze k dokončení svému 1648 přišla. Přední část do 1645, z rkp. biskupské bibliotheky litoměřické, vydána Vinc. Zahradníkem v ČČM. 1833 (V. 278).

8. Relací, jak se jest při vzetí Menšího Města pražského a potom dále při obležení St. a N. Města dálo.

9. Spis žalostivé památky o zkažení skrze oheň veliký díl slavného N. M. pražského 1653.

10. Spis o povodni pražské 1655.

11. Breve colloqium facetosum bohemicum duorum amicorum Tristitiani et Hilariani.

12. Planctus facetosus ac ridiculosus cujusdam juvenis, qui erat a Venere captus.

13. Naříkání a pláč sprostých a ubohých sedlákův českých na lid vojenský.

14. De rudente chorago.

15. Spis o hrubé krádeži v domě Kozmaneciovy tchyně vykonané.

16. Actus pobožný o narození Syna božího.

17. Verše, kteréž přináležejí ad instrumenta passionis u velký pátek.

18. Intermedium několikeré: o sedláku chtějícím žákem býti, o sedláku k lékaři se utíkajícím, o nemravných chrapaunech, o ženě sedlské hladem

stonající a o muži jejím, o grobiánech o urozenost se nesnadících, o hloupém sedláku, jehožto manželka po své vůli měla, o dvou sedlácích žárlivých.

Kozuri František, též **Kosorius** zvaný. Drahně let byl spolupracovníkem při novinách Rosenmüllerovských. Po přestávce, 1776 u vydávání jejich nastalé, 1782 opět je obnovil a vedl dále až do 1785, kdež se v redakci jejich uvázal Kramerius (ČČM. 1846, 350). Zvláštnost Kozuriho byla, že každé číslo novin počínal veršem nějakým.

Výtah z rukopisného slovníka, jenž se nacházel v tiskárně Rosenmüllerovské (V. 56).

Kožený z Krbova Jakub, tuším že městský písař v Litoměřicích 1469—1480.

Od něho chovají se v Litoměřicích dva kodexy právnické. Jeden, 1469—70 psaný, obsahuje v sobě 1. abecední ukazadlo k právům městským, 2. právo magdeburské, podle něhož litoměřická kmetcí stolice soudila, tak řečený „donát", 3. jednotlivé rozsudky, 4. distinkcí, za XIV. věku někde v Mišni skládané. Druhý rkp. dopsaný 1479 jest podobného k tomu obsahu. Kromě těchto dvou, chová se v Litoměřicích ještě třetí kodex, psáti počatý 1485, jenž v sobě zavírá: 1. distinkcí, 2. právo brněnské rozmnožené a zpracované, č. liber sententiarum, 3. několik bullí, statutův a řádův, 4. dvojí překlad Zrcadla švábského, 5. majestas Carolina ve dvou recensích, 6. výklad Ondřeje z Dubé, 7. knihu rožmberskou atd. (Lippert 281).

Kožlanský Bartoloměj z Litoměřic, kněz podobojí počátkem XVII. věku.

1. Písně na sedm žalmův kajících. V Praze 1615 (IV. 138).

2. Památka o životu a smrti Tomáše z Proseče na Jirnách. Bez m. 1615 (IV. 1713).

3. Zlatá pravidla. 1622 (IV. 1918, V. 1371).

4. Dar zlaté ruky 1626 (V. 1371). Ded. Pražance Anně Treyterové.

Krabat (Crabath) František de Paula, nar. 14. září 1757, filosofie a theologie doktor, po vysvěcení dostal se kaplanem k teynské faře, odkudž povolán za faráře u sv. Jindřicha a 1814 k P. Marii před Týnem. Později vyvolen na čestné kanovnictví vyšehradské. Zemřel 19. ledna 1828 na své faře.

Káz. o ceně křesť. spravedlnosti. V Pr. 1798 u děd. Hrab. (VI. 2013).

Krabice z Weitmile Hynek, syn tuším Šebestiánův a bratrovec proslulého probošta vyšehradského Krištofa, od 1523 byl místopísařem desk zemských, kteryžto úřad 1528 složil. V době 1528—36 nezdá se, žeby se mu dobře bylo dařilo. Jalt se „za nemalý úplatek" sám druhý překládati Dr. Koppův Regiment zdraví, na jehož vydání 1536 výslovně překladatelem

i jmenován. L. 1537 opět dosazen byl v místopisařství. Za velkého ohně 1541, kterým zničeny desky zemské, zhynul i jeho dům, a v něm uhořel smyslem pominulý strýc jeho Lacek (Hájek o ohni tom). L. 1543 Litoměřickým prodal statek svůj Píšťany (Pam. 1867, 601). Dvě leta později opět zbaven místopisařství. Příčinu k tomu zavdalo domnění, že Hynek, an náležel k Jednotě, souvěrcům svým vyzradil potajemné vložení do desk majestátu Vladislavovského proti Bratřím, ačkoli veřejně jiné skutku toho důvody uvozovány (Červ. hist. 324). V hnutí 1547 byl jedním z předních vůdcův. V schůzi 18. března volen mezi osoby, od stavův k vedení odporu zřízené. Tolikéž volen do poselství, kteréž na Ferdinandovi I. mělo vymáhati zastavení války (26. dub.). Po bitvě mühlberské počten ovšem mezi přední vinníky. Dostaviv se k obsílce, vsazen u vězení. Ač 22. července králi se dal na milost i nemilost, nicméně 3. srpna tázán byl právem útrpným a odsouzen k smrti. K velikým přátel prosbám zůstaven však na životě (Tieftrunk Odp. st.).

1. Regiment zdraví. V Pr. 1536 (IV. 878).

2. O rodu Krabic z Weitmile. Rkp. v un. bibl. pražské (IV. 491).

Kracovský Ondřej z Jindřichova Hradce studoval v Praze. L. 1604 byl mezi alumny a 1605 stal se bakalářem (ČČM. 1848, 183 a 192), načež 1606 učiteloval v Rakovníku, pak v Klatovech (ib. 1845, 632 a 639). L. 1606 stal se mistrem svob. um. a brzo potom přijal kněžství. L. 1616 shledáváme jej děkanem v Domažlicích, kdež zůstal až do 1623. Tu vystěhovav se, žil v Sasku (Jacobaei Idea 46, Pescheck Ggrf. II. 65).

1. Opravdový kontrfekt boje . . . pod praporcem Krista Pána. V Pr. 1616 (IV. 1645).

2. Výkladové . . na sv. Jana kap. 1. V Pr. 1616 (ib.).

3. Kázaní pohřební, spis přes 400 str. obsahující (Klíč 119, IV. 1722).

Král Anton Filipp Jan, filosofie a mediciny doktor, fysik litoměřický, 1754 vydal spisek o léčivé lázni v Libochově (V. 559).

Kralická tiskárna prvotně založena asi 1562/3 Blahoslavem v Evančicích, nepochybně písmem a dělníky, kteří 1561 pod správou Alexandra Plzenského pracovali v Šamotulách. Tisky evančické poznati lze po náznaku „Ex horto“ neb „Ex insula hortensi“, což do nejnovější doby mylně vykládáno na

Ostrov u Strážnice v Hradištsku. První tisk evančický bylo nové vydání kancionálu v též úpravě, jako šamotulské (Hanuš Dod. III. 48, č. 10), načež následovalo vydání příručné téhož zpěvníka, Nový zákon Blahoslavův, Počet víry a učení křesťanského českým i německým textem, vše 1564. Dáleji známy jsou z tiskův tamních: 1566 Zpráva a naučení křesťanům věrným a Kancionál německý, 1567 opět Počet víry, 1568 druhé vydání N. Zákona, 1569 Blahoslavova Musika s přídavky. L. 1571 na čas pracovalo se v Náměšti, jakož o tom svědčí Blahoslavovy Pašije, a potom opět v Evančicích: 1572 příruční kancionál, 1574 Počet víry přehlédnutý, 1576 skvostný kancionál in folio (ČČM. 1862), 1577 příruční jeho vydání. Kdo tehdá tiskárnu spravoval, s jistotou povědomo není; nepochybně však tam činným byl Br. Zach. Solin, jehož jméno se monogrammem vyskytá v kancionále 1576. L. 1577 přistoupeno, vždy ještě v Evančicích, k překladu bible, ale dílo to odchodem Mr. Albrechta i smrtí Br. Štefanovou na čas přetrženo. „Teprv druhého roku 1578 k jaru zase v ruce vzato a vykladači *na Kralice i s impressí* obráceni“ (ABr. XII. 323). Mezi tisky kralickými vynikají: Žaltář v 8° a 12° 1579, 1581 a 1583, šestidílná biblí 1579—1593, malá 1596, Postilla Kapitova 1586, Žalmy Streycovy 1587, 1590, 1596 atd., téhož Instituce Kalvinovy 1617, Kancionál ve folio 1581, 1598 a 1618, v 4° několikrát, Nový Zákon 1601, Počet víry 1607, Agenda 1612, atd. (Srov. Br. Elam). Poslední známý tisk kralický po 1620 byly Žalmy Komenského, ježto však zůstaly nedokonány. — Tiskárnu po přenešení na Kralice spravoval Br. Zach. Solin. Pro neduživost jeho pomýšleno již 1592 o nástupce; starší na synodě lipnické snesli se, aby se někdo učeň na místo to hoditi mohl, i čeládka k tomu spůsobná aby pomalu strojena byla. K práci té ustanoveni Br. Václav Elam, Poláček a k sochoru Valenta (Dekr. 250). Po Solinově smrti 8. března 1596 správa tiskárny svěřena Br. Elamovi. Když pak 1622 Elam na Náměšti zemřel, stal se správcem Br. Matouš Theodor Krokočinský, kterýž tiskárnu, „tento prý klénot Jednoty“, přenesl do Lešna a tam ji dále vedl. Jemu v práci pomáhali synové jeho; i po skonání otcově 1632 přiděleni zůstali novému správci, Br. Danielu Streyci-Vetterovi. Po vypálení Lešna 1656 odebral se Br. D. Streyc s Komenským do

Amsterdamu a navrátiv se, sídlo vzal v Břehu, kdež zbytky tiskárny bratrské, z požáru lešenského zachráněné, opatřil, až je 1661 Br. Jan Paskovský a J. Theophil Kopidlanský převedli do Amsterdamu.

Kralodvorský rukopis jest zlomek 12 listův a 2 proužků z kodexu, kterýž koncem XIII. věku psán byl (ČČM. 1861, 197), obsahující osmero dějepravných zpěvů a šestero písní lyrických rázu prostonárodního. Václav Hanka za pobytu svého v Králové Dvoře nalezl jej dne 16. září 1817 v podvěžním sklepení tamního chrámu děkanského, kamž se v průvodu kaplana Pankracia Borče byl vydal, slyšev, že by tam byly starožitnosti. Hned nazejtří o nálezu svém psal Dobrovskému (ib. 1870, 220), pak příteli svému Václavovi A. Svobodovi, tehdá professoru na gymnasium jindřichohradeckém (ib. 1859, 399). Do veřejnosti první zprávu dal v předmluvě ke druhému svazku Starobylých Skládaní, 1. února 1818 datované, že „na podzim v Kr. Dvoře nad Labem převzácný nejstarší rukopis šťastně prachu a molům vychvátil.“ Připojil tam (str. X. sld.) výňatek z Výhoně. Věcnější návěští učiněno od samého Dobrovského ve přídavcích k dílu „Geschichte der böhmischen Sprache“ 1818 (str. 385—390) a od Svobody ve vídenském časopise „Erneuerte vaterländische Blätter“ 1818 (str. 52). Mimo to dotekl se nálezu J. H. Dambeck v Hesperu t. r. V Pražských Novinách oznámil jej Linda s ukázkou z Čestmíra 1818 (str. 115). Vydání celého rukopisu s předmluvou datovanou na první výročí nálezu a s německým překladem Svobodovým vyšlo teprv 1819. O tomto základním vydání Linda prosté učinil ohlášení ve Zvěstovateli (vycházevším od července 1820); šířeji o něm psali J. G. Meinert v Hormeyrově Archivu (I. Heft 1819) a J. Jungmann v Dobroslavu. Větší skoro než v Čechách dojem mělo objevení Hankovo v Rusích a v Polsku. Hned 1820 admirál Alexander Šiškov s převodem ruským obsah rukopisu otisknouti dal v Izvěstijách ross. akademii; Valentin Skorochod Majewski úvahu o něm uveřejnil v Pamiętniku warszawském (Sv. 5, 89—109), přiloučiv překlad Záboje. V Němcích k němu zřetel obrácen Fridrichem baronem De la Motte-Fouqué v „Reiseerinnerungen“ (Dresden 1823), v Anglii Johnem Bowringem ve Foreign Quarterly Review 1825. Ponenáhlu i v Čechách tichá radost nad „pokladem v pravdě

národním" počala ustupovati touze po hlubším proskumu. Leč uplynulo plné desetiletí, než Hanka a Svoboda dospěli k tomu, aby opatřili nové úpravnější vydání 1829, k němuž připojen dějepisný úvod Svobodův. Odtud Palacký vzal příčinu k sepsání obsáhlé úvahy ve vídenských „Jahrbücher der Literatur", a tím se rukopisu poprvé dostalo místnějšího ocenění. Göthe 1829 přeložil Kytici (Werke II. 341) a 1830 šířeji se o RKr. vyslovil v berlinských „Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik" (Werke XXXII. 407 a XXXIII. 321). F. G. Eichhof podal rozbor RKr. ve své „Histoire de la langue et de la literature des Slaves" (Paris 1839). Leč počaly se ozývati i nepříznivé hlasy. Bartoloměj Kopitar již k Palackého úvaze v Jahrb. d. Lit. 1829 přidal podezřivou poznámku, i pokračoval směrem tím v lipském „Repertorium der gesammten deutschen Literatur" 1837 a v dílci svém „Hesychii epiglossista Russus" 1839. Palacký neopominul se opříti proti nájezdům těmto, jakkoli planomluvným, a 1840 spojil se s Šafaříkem k důkladné obraně jiných památek staročeských, Kopitarem osočených. Mezitím hrabě Josef Matyáš Thun zabral se do nového německého překladu, i vydal jej 1845; Šafařík a Palacký úvodem a poznámkami věcnými, jakož i novou úpravou textu českého publikaci Thunovu ozdobili a učinili z ní velmi závažnou pomůcku k porozumění starobylým těm zpěvům. Další veliký krok v tom učiněn 1852 rozpravou Václava Nebeského „Kralodvorský rukopis". Opravdový boj proti RKr. rozpředl se 1857. Tehdá rozhostila se u některých osob ve vládních kruzích podivinská myšlénka, že by se dokázaním lichosti některých památek historických národnímu hnutí v Čechách i na Moravě citelná zasadila rána. I nalezlo se několik osob, které díl vědomě díl bezděky sloužiti se jali snahám těmto, podporovaným mimo to kriticismem, an zvláště vídeňskou školou dějezpytnou naproti podání historickému v zemích rakouských vůbec tu s menším tu s větším zdarem byl provozován. Mezi památky, které tím uchváceny býti měly, náležel i RKr. Se strany učenců českých ovšem nemlčeno, a nyní, kde zápas ukončen, jen s nelíčenou útěchou hleděti lze na ovoce jeho. Pravost rkpu osvědčila se býti ryzou, nad to pak útoky nemálo přispěly k důkladnému osvětlení rukopisu i v částech i v celku. První náraz dán Juliem Feifalikem v rozpravě o

Záviši z Falkenšteina 1857 (Sitzungsber. der m. schl. Ges. für Landeskunde). Na náraz Feifalikův odvětil Světozor Sl. Novin (č. 148) vybídnutím, at pochybnosti maně pronešené pořádně dolíčí. Feifalik mlčel; zato dostalo se mu mluvnějšího soudruha v Praze. Učenec, jehož jméno posud zastřeno polotmou, ve feuilletonu politického listu „Tagesbote aus Böhmen" v listopadu 1858 vydal článek: „Handschriftliche Lügen und palaeographische Wahrheiten", jímž spůsobeno nemalé pohnutí. Palacký nemeškal odpovědíti v Bohemii s důkladem vědeckým. Zároveň pak Hanka vznesl na soud žalobu na redaktora Tagesbotu, Davida Kuha, pro urážku na cti, jelikož v listu jeho viněn byl, že *on* sám rukopis zhotoviv, za starožitnou památku jej vydával. Krajinský i vrchní zemský soud pražský rozsudky, 27. srpna a 15. října 1859 vynešenými, Davida Kuha, jelikož byl odpovědnost na sebe převzal, odsoudili za vinného. D. Kuh domáhal se na vyšších místech, aby souhlasné a tudíž samo sebou v moci práva postavené rozsudky jej minuly. Nicméně trvalo delší čas, nežli žádosti jeho vyhověno. Ministerium práv 28. února 1860 vydalo nařízení, kterým nejvyšší soud i při souhlasném znění rozsudkův nižších zmocněn byl v jistých okolnostech věc z novu před se bráti, čímž ohromná spousta prací na nejv. soud uvalena, až konečně 1871 nařízení bylo zrušeno. Na základě tom žádost D. Kuha v nové uvážení vzata a v prospěch jeho vyřízena rozsudkem 12. dubna 1860. Nejvyšší soud vyslovil se v ten spůsob, že v nařknutí, jako by V. Hanka rukopis kralodvorský, památku tak vysoké ceny literární, byl složil, nic není obsaženo, ješto by se dotýkalo jeho cti. Co se tyto věci točily, zápas literární neustával. Max Büdinger, jeden z adeptův vídenské školy kritické, vytasil zbraň svou proti RKr. v Sybelově „Historische Zeitschrift" v Mnichově 1859. Jemu odpověděno ve Světozoru Sl. Novin, pak bezejmenou brožurou Dr. Josefa Alex. barona Helferta, v ČČM. od Václava Nebeského a v samém časopise Sybelově od Palackého. K rozhodnějším krokům odhodlali se odpůrci rukopisu teprv 1860. Mladý učenec, z historického semináře vídenského právě vystouplý, Eduard Josef Schwammel, ve spisech akademie vídenské prvotinou prací svých kritických jal se popírati porážku Mongolův u Olomouce 1241, odjímaje tím historický podklad básni Jaroslav, současně pak Feifalik

dokonal spis svůj o RKr. Pracoval na něm od 1858, odevšad sbíraje materiál. Tisk nedrahné té knížky trval nepoměrně dlouho, jelikož rozpravami čas po čase ve Světozoru Sl. N. uveřejňovanými Feifalik opět a opět nucena se viděl od náhledů svých upouštěti a tudíž osnovu svého díla měniti. Nedá se upříti, že Feifalik byl hlava velmi bystrá, vládnoucí nemalou známostí středověké literatury latinské i německé. Leč něco mu scházelo, něco ovšem velmi rozhodného, totiž známost staročeštiny a slovanského středověku v příčinách slovesných, společenských i dějinných vůbec. Přitom churavěl obecným vrstevníkův svých neduhem, velikou předpojatostí národní, kteráž mu nedopustila jasně prohlédati a usuzovati věci slovanské. Spis jeho uvítán od jeho stranníkův za rozhodující. Jedni, ano on sám, věštili, že mu Čechové budou odpovídati hrubostmi, jakož se toho ozvěna jeví i ve Wattenbachově kritice o spise bratří Jirečkův (Sybel Hist. Zeitschrift 1863); jiní, jako pražská Bohemie, předpovídali, že útok Feifalikův od Čechův bude umlčen. Ani jedno ani druhé se nezplnilo. V lednu 1862 vyšla obrana, sepsaná od bratří Josefa a Hermenegilda Jirečkův, jejíž vážný a přísně kritický postup uznání došel i v kruzích německých. Feifalik brzo potom, 30. června 1862, zemřel. Podivný byl pokus jeho, aby učencům dokázal, jak staré spisy padělati lze, aby se i oni dali tím oklamati. Složil totiž staroněmeckou ukolébavku, i vložil ji do jakéhos rukopisu vídenské dvorské bibliotheky. Když v něm objevena, nastaly rozpravy učené, ješto jedni uvěřili, jiní popírali, až pak po bedlivejším prohledání na rubu pergamenu nalezena poznámka drobným písmem hebrejským, kterým vše odhaleno a zámysl padělávky vysloven. Od té doby spor umlknul. Velice věci posloužilo i Vrťátkovo uveřejnění fotografického snímku celého rkp. 1862. Od té doby o rukopise mnohonásob psáno od J. B. Květa, od Dr. Legis-Glückseliga, od Dr. J. J. Hanuše, od Dr. Emila Komárka, od Antonína Jaroslava Vrťátka, od Karla Tieftrunka v ČČM., od L. Krummela, od J. Gebauera, od ruského akademika Kunika a nejnověji od N. Někrasova. RKr. přeložen do všech skoro řečí evropejských, do některých i několikráte. Padesátiletá památka objevení rukopisu hlučně slavena 1867 v Kralové Dvoře, kdež tehdá postavena socha

Záboje. Památka objevitelova oslavena tam vystavěním divadla, 1874 otevřeného.

Vydání:

1. Rukopis kralodvorský. Sebrání lyricko-epických zpěvův. Starobylých skládání díl zvláštní. Vydán od V. Hanky. V Pr. 1819 (editio princeps).

2. Alexandra Semenoviče Šiškova v Izvěstijách ross. akademie v Petrohradě 1820.

3. Kralodvorský rukopis, sbírka staročeských zpěvopravných básní. Nalezen a vydán od V. Hanky. V Pr. 1829.

4. Hankova příručná vydání v 12°. V Pr. 1835, 1836 (písmem cyrillským), 1843, 1847, 1851, 1852, 1853, 1861.

5. A. Sokolova v Učených zápiskách, izdavajemych pri kazaňskom universitetě 1845—1846.

6. Josef Mathias Graf v. Thun Gedichte aus Böhmens Vorzeit. Prag 1845. Český text tu nově upraven od Šafaříka a Palackého, zároveň pak otištěn i ve Výb. I.

7. Rukopis kralodvorský. Vydání fotografické. S úvodem Ant. J. Vrtátka V Pr. 1862.

8. Rukopis kralodvorský. Vydání školní od A. Kořínka. V Pr. 1864.

9. Краледворская рукопись. Трудъ Н. Некрасова. Ст. Петербургъ 1872. Úvaha o tomto díle od J. Jirečka v ČČM. 1873.

Rozbory:

1. Rukopis Kralodvorský. Od Josefa Jungmanna v III. díle Dobroslava (sv. 2, 27—39).

2. Historisch-kritische Einleitung zu der Ausgabe der Königinhofer Handschrift von V. A. Svoboda při vydání 1829 (č. 3).

3. Die Königinhofer Handschrift. Von Fr. Palacký. V Jahrbücher der Literatur 1829, 48. 4. Výňatky v Gedenkblätter 67 sld.

4. Die Königinhofer Handschrift. Einleitung zur Uibersetzung dieser Gedichte von Jos. M. Grafen v. Thun. Von P. J. Šafařík. Prag 1845 (při vydání č. 6).

5. Jan Pr. Koubek o RKr. v ČČM. 1838.

6. Kralodvorský rukopis. Příspěvek k české historii literatury. V ČČM. 1852 a 1853. Od V. Nebeského. Vydáno též o sobě.

7. Aesthetický význam básní Jaroslav a Záboj. V ČČM. 1854. Od J. E. Wocela.

8. Studie o rukopisu kralodvorském od J. a H. Jirečka v Světozoru Sl. N. 1858—1860.

9. Handschriftliche Lügen und palaeographische Wahrheiten. V Tagesbotu, Nov. 1858.

10. Handschriftliche Lügen und palaeographische Wahrheiten. Eine Entgegnung von Fr. Palacký. V Bohemii Nov. 1858 a v Gedenkblätter 214—231.

11. Die Königinhofer Handschrift und ihre Schwestern. Von Max Büdinger. V Sybelově Hist. Zeitschrift 1859.

12. Die altböhmischen Handschriften und ihre Kritik. Von Fr. Palacký. Tamtéž a v Gedenkblätter 231—259.

13. Na to: Entgegnung auf den Aufsatz des Herrn. Fr. Palacký. Von Max Büdinger. Tamtéž.

14. Max Büdinger und die Königinhofer Geschwister (od J. A. barona Helferta). Prag 1859.

15. Die Königinhofer Handschrift und ihr neuester Vertheidiger, eine Entgegnung von Max Büdinger. Wien 1859. Úvaha od A. v. Gutschmid v lipském Centralblatt 1859 č. 45.

16. Rukopis kralodvorský a pan Max Büdinger. Od V. Nebeského v ČČM. 1859.

17. Nová akta ve při o rukopis kralodvorský. Od V. Nebeského v ČČM. 1859.

18. O enklytickém *ž* a *t* co důkaze přesnosti rkp. kr. Od M. Hattaly. V ČČM. 1860.

19. Über die angebliche Mongolen-Niederlage bei Olmütz in der Nacht 24/25 Juni 1241. Von Ed. J. Schwammel. Wiener Sitzb. 1860.

20. Über die Königinhofer Handschrift. Von Julius Feifalik. Wien 1860 (na podzim).

21. Die Echtheit der Königinhofer Handschrift kritisch nachgewiesen von Jos. und Herm. Jireček. Prag 1862. Od Hermenegilda oddíl VII. Geschichtliches, vše ostatní od Josefa. Úvaha o tom od J. Sreznevského v Izvěstijách. ross. akad. 1862, od J. E. Wocela v Pr. Sitzb. a v ČČM. 1863. i četných jiných listech.

22. Aesthetický rozbor rukopisu kralodvorského. Od Dr. Fr. B. Květa. V Pr. 1861.

23. О подлинности суда Любуши и краледворской рукописи. Od A. Kunika v Zápiskách ross. akad. 1862 II. 1—18.

24. Königinhofer Handschrift. Offenes Sendschreiben zur endgiltigen Lösung der Echtheitsfrage. Von Dr. Legis-Glückselig. V Constitutionelle österreichische Zeitung 1864, č. 276—279.

25. Kralodvorský rukopis od Václ. Nebeského v Sl. N. IV. 1865.

26. Das Schriftwesen und Schriftthum der böhmisch-slovenischen Völkerstämme. Zur Feier der Grünberger u. Königinhofer Handschrift. Prag 1867.

27. Die Literatur der Königinhofer Handschrift od L. Krummela v Heidelberger Jahrbücher der Literatur 1868.

28. O rasurách v RKr. Od J. Gebaura. V Sborníku vědeckém II. 1870.

29. Hanka a Dobrovský v poměru k sobě a k rkp. kralodvorskému a zelenohorskému. Od A. J. Vrtátka. V ČČM. 1871.

Krasl Jan, kněz katolický, 1730 vydal v Pr. u Laboun. děd. kázaní o sv. Janu Nep. (V. 957).

z Krásné Hory viz **Zelotin Václav.**

Krásný Michal, původce kalendáře 1660 vydaného v Litomyšli a věnovaného pánu tamnímu Janu Fridr. hr. z Trautmannsdorfa (V. 533).

Krasonický, též **z Krasonic Vavřinec** (L. de Krasonic, quem papistae *Lorek* vocabant), potomek zemanské rodiny,

ježto se psala ode vsi Krasonic u Jemnice na Moravě, studoval v Praze spolu s Všehrdem, Janem Černým a j. i byl zároveň s nimi 1479 povýšen na bakalářství (LD. II. 141). Vychován byl v utrakvismu, ano podle zprávy Jaffetovy (Meč 143) přijal prý i svěcení na kněžství od biskupa římského. Později teprv odstoupil, o čemž sám vypravoval Henr. Institorisovi (Clyp. 84) tyto podrobnosti: Ego ex paterna traductione Pragae nutritus, diu quoque calixtinus permansi. Audiens autem, quod calixtini asserebant romanam ecclesiam esse meretricem apocalypticam, romanumque pontificem Antichristum, mente consternatus cogitare coepi: Si romana ecclesia est meretrix, romanusque pontifex Antichristus, certe nos omnes filii sumus meretricis et Antichristi . . . . Quare et mente turbatus ab eorum societate me sequestravi. V takovém rozviklání mysli podařilo se Br. Lukášovi Vavřince získati pro Jednotu asi 1482. On pak sám do Jednoty přivedl Mr. Havla z Žatce, kterýž „školu mezi Bratřími vyzdvihl" (Jaffet Hlas*). Ve sporech, ježto za Br. Matěje Konwaldského vznikly, náležel Vavřinec ovšem ke straně pokročilé; když pak 1494 na synodě rychnovské strana tato vrch obdržela, přijat byl do úzké raddy a připadl naň úkol, aby co první její písař o věci Jednoty pečoval a ostatním starším pomáhal (Meč 145). V poradách brandýské synody 1495, kde dobrý smysl o moci světa určen a k zamezení scestností spisové Br. Řehořovi prohlášeni byli za apocrypha, účastnil se rovně účinně jako v písemném boji proti Amosovi a Odtržencům. Po smrti Br. J. Táborského 1495 stal se správcem v Litomyšli, kdež osada bratrská pod ochranou Bohuše Kostky z Postupic a Marty z Boskovic, tou dobou v Litomyšli osedlé, ještě pak více dojemnou výmluvností Br. Vavřincovou velice se zmáhala. L. 1502 darovala mu Anna Šárova dům, kterýž obrácen ve zbor (Jelínek II. 68). Pokroky tyto byly neposledním podnětem k vypravení do Olomouce dominikána Henrika Institorise. Institoris brzo po příchodu svém Bratří vyzval k disputaci, ku kteréž se s Br. Tůmou Přeloučským Br. Vavřinec do Olomouce najíti dali. Schůze odbývána v klášteře sv. Michala.

*) Havel Žatecký bakalářem se stal 1454, mistrem 1458, načež na universitě působil do 1460. Br. Lukáš psal mu 1502 do Ústí n. L.

Učený řeholník nemálo překvapen byl osobností Vavřincovou, shledav v něm muže mravův bezúhonných a statečného vzdělání slovesného (moribus satis conspicuus, sufficientisque literaturae). Po rozmluvě psal mu list, nazývaje jej milým bratrem (dilecte frater) a předním, kéžby prý toho nebylo! obráncem Jednoty (praesidenti et defensori, utinam non! praecipuo). Ale vše nadarmo. L. 1501 do domu Vavřincova zavítali Michal Weysz a Jan Němec, hlásíce se k Jednotě i psali odtud listy, jimižto Br. Lukáš k tomu přiměn byl, že od přijetí „takových německých drábův" zrazoval (ABr. V. 349). K stání, jež k novému roku 1504 nařízeno bylo, od Bohuše Kostky vypraven Br. Vavřinec sám třetí pod ochranou Diviše Záruby z Hustiřan do Prahy. Ale rozjitřenost, která v Praze panovala, dříve než k jaké rozmluvě došlo, zhatila úmysly o obrácení bratrském. Krasonický s soudruhy svými dne 2. ledna raním jitrem opustil město a hrozící mu v něm nebezpečenství. L. 1509 opět obesláni byli kněží bratrští, a mezi nimi zejmena i Br. Vavřinec, do Prahy, ale tentokráte k cestě tam ani nepřišlo. L. 1511 byl Krasonický v Boleslavi při kázání kněze jakéhos o velebné svátosti a ostatcích, i dal se s ním v půtku písemnou. Podobá se, že to byl Jan Stanislaides z Domažlic, jenž ve spise svém „o klaněni velebné svátosti", z části v českém překladu od Konáče 1515 vydaném, Br. Vavřince (Lorka) uvozuje rozmlouvajícího s Ulixem (Dobr. LG. 322). Po dvou letech i s mistry pražskými v zápas literární se dal. Zajímavé jest, že zůstával v neustálém spojení s tajnými spoluvěrci pražskými, kterých se 1524, když Cahera vůli svou provozovati a k straně své vězením i katem puditi začal, rázným ozváním ujal. I Br. Matěje Pousteníka u vězení navštíviti chtěl a když se mu to nezdařilo, počátkem list. 1525 od něho list obdržel. L. 1528 vydal poslední své dva spisy, proti Novokřtěncům a Habrovanským. Při všech těch nemalých o Jednotu zásluhách hodnosti biskupské nedošel, nébrž zůstal co první v raddě po biskupích až do smrti, která jej 25. ledna 1532 v Litomyšli zasáhla. Blahoslav charakterisuje jej co „muže rozumného, člověka učeného, staré prostosti milovníka". Mnoho prý psal, ale již za doby Blahoslavovy málo zběrkův toho zůstávalo. Podle knihy úmrtní někdo na poč. XVII. věku zběrky ty s velikou pilností v jednu knihu shromáždil (Fiedler 227).

1. Psaní obšírné o Pánu Bohu a víře pravé křesťanské a modlářství 1492. První díl od Krason., druhý od Br. Prokopa (Blah. hist. 107; III. 707).

2. Spis neb psaní proti Odtržencóm, jináč proti Amosovi v artikuli o řízení, ustavení i potvrzování na kněžství. Asi 1496. Poč. „Já Vavř. Kr. viděl sem spis" atd. (III. 713). Časté o spise tomto zmínky činí Br. Jaffet v Hlasu.

3. O učených. I z toho Jaffet mnohé výňatky podává v Hlasu (III. 161). Není zjištěno, zdali č. 2. a 3. nejsou spis jeden. Aspoň výtah z nich obou uvozován od Jaffeta pod společným titulem *Parenthesis*.

4. Když Bratří u krále Vladislava osočeni byli psaním po p. Berkovci, Kr. o tom 1503 psaní učinil (Blah. Hist. 110).

5. Psaní obšírné a mistrné na otázku, proč by mezi Bratřími zůstával, 1503, nejisto zdali od Kras. či od Br. Prokopa anebo Br. Tůmy (ib.).

6. Psaní, v němž se očišťuje od nářku křivého, jímž narčen byl od Mik. Trčky u Marty z Boskovic, a jiné. psaní jakémus Br. Prokůpkovi v Litomyšli 1503 (ib., III. 741).

7. Sepsání o tom, co se událo v Praze 1504 (Blah. Hist. 111). Nejpodobněji od Krasonického.

8. Svolení o otevření zborův Br. M. Škodovi 1508—9 (ABr. V. 348).

9. Ohlášení, ježto se počíná: „Může-li kdo a směl by atd." (III. 713). Zmíněno u Jaffeta.

10. Knížka vysvětlující víru kněžstva kališného o svátosti těla a krve Páně. V Pr. 1511. Přepis v ABr. VI. 186. Bl. Hist. 116 (III. 767).

11. Život Ondř. Polívky, u K. Hory upáleného, vložen do Blahosl. Hist. br. 300—330.

12. Psaní mistrům pražským příčinou spisu jejich o bludích pikhartských 1513 (ib. 117).

13. Psaní proti víře administratora (Cahery) a mistrův pražských. 1524 (ib. 121). Jest to týž spis, co o něm dí Węgierski: MS. de coena Domini contra M. Gallum Czaheram, cui inseruit historica quaedam de ortu et successione Unitatis Fratrum (č. 17).

14. Psaní výstražné Čížkovi 1526, že roznáší učení Cvingliovo o klíči, o zpovědi atd. (ib. 123).

15. Psaní o tom, že Bratří pohrdají Novokřtěnci, společně s Br. Rohem učiněné Br. Matoušovi do Dačic 1528 (ib. 202).

16. Odpověď na spis Habrovanských o kusé víře 1528 (ib.).

17. Spis dějepravný o Jednotě, o kterém se zmiňuje Węgierski (MS. de fratribus boh. 324), že vložen do psaní proti Caherovi.

Krátký Matěj, kněz katolický, farář u sv. Štěpána v Praze, vydal 1730, 1735 a 1761 tři kázaní k poctě sv. Jana Nep. (V. 965).

Kratochvíle Adam, dominikán, 1718 vydal v Praze kázaní ke svátku plzenskému: „Nový koráb Noemový" (V. 924).

z Krausenberka viz **Krusius M. V.**

Kraus z Krausenthalu Martin, též **Karchesius** řečený, již 1564 do veřejných úřadů vstoupil. L. 1602 byl radním písařem St. M. pražského. Spisováním zanášeti se počal v podešlém věku. Zemřel po 1612.

1. Knížka obsahující stav městský. V Pr. 1602 (IV. 730). Překlad.

2. Arnošta Ford. Hessa Flagellum Judaeorum, Bič židovský, t. j. nové dokázaní, že Ježíš Kristus jest boží a blah. P. Marie syn. V Pr. 1604 (IV. 1372).

3. Historia o Dr. Janovi Faustovi čarodějníku. V Pr. 1611 (IV. 626).

Krčín z Jelčan a z Sedlčan Jakub, syn Jiříka K. a Kateřiny z Olbramovic, nar. 1535, od rodičů určen byl k učenému stavu, ale zanechav toho, 1559 vstoupil za úředníka hospodářského k proboštvi borovanskému kn. Matěji z Rynarce. L. 1561 službu tu opustil i jal se sloužiti Vilémovi z Rožmberka. Tu stal se podpurkrabím a 1562 purkrabím na Krumlově, i s takovým prospěchem o zvelebení panství a důchodův Rožmberských působil, že jej Vilém 1569 ustanovil za hlavního svého regenta. Václ. Březan podává popis nových staveb, pivovárů, dvorů, obor, stok, rybníků, mlýnů, od Krčína provedených, jenž celých pět listů (235—44) vyplňuje. Krčín hlavně obracel zřetel svůj k hospodářství rybničnému; od něho založeny jsou veliké rybníky na Rožmberských statcích, jmenovitě Počátek na Krumlovsku, Pomoc, Nahradil a Naděje na Netolicku, Mlaky na Libějovsku, Svět, Nevěrný, Pamatuj, na Lavičkách, Rožmberský (1584) na Třeboňsku, Potěšil, Skutek a Krvavý na Strážsku, Krčín na Borovansku. Co hospodář takového jména nabyl, že 1587 povolán na císařské panství poděbradské, aby tamní rybníky a zřízení hospodářská spravil a nové zakládal. V odměnu za činnost tak úspěšnou daroval Vilém Krčínovi 1569 statek Leptač, jejž když Krčín divným hospodářstvím a myslivostí pěkně zvelebil, vyměnil 1579 za Sedlčany. I koupěmi jmění své Krčín množil. Zemřel 1604 i pohřben v kostele svém podacím v Obděnicích. (Pam. 1860, 81).

Autobiografie veršovaná, jížto část až po 1572 sahající Březan do svého díla o Vil. z Rožm. přejal (192—199).

z Krčína Martin viz **Martin z K.**

Křenek Šimon, z Olešnice rodem, kněz luteránský, 1679 sepsal modlitby pod titulem:

Plást strdi z bylin a kvítků sebraný. Vydány od J. S. v exilium zů-

stávajícího, v Krosně 1723 tiskem J. Fr. Liskoviusa (V. 1580), pak péčí Mat. Semelia Přivizského (Příd. 138).

Křenovský Jakub, osoba jinak neznámá, sepsal „Katechismus o pravém náboženství křesťanském“ (J. Příd. 61).

Křesadlo Jakub, služebník právní v Lounu, 1613 vydal píseň jakousi (IV. 172).

z Křešic Jiří Hynek, potomek vládycké rodiny usedlé na arcibiskupské vsi Onomyšli, 1531 přepsal právo horničí (Hanka Rozb. I. 161).

Křinecký z Ronova Bohuslav, vlastní J. Albrechtův bratr, spolu s ním se po bitvě bělohorské ze země vystěhoval. Delší čas pobýval „v pohostinství“ ve Friedlandě svidnickém, pak v Sasích. Jako Albrecht, tak i on literárně byl činným. Volně zčeštil Historii království Kristova, od Fil. Nikolai faráře hamburského latině sepsanou a skrze Mr. Gotharda Artusa v Gdansku do německého přeloženou. O díle tom sám vypravuje, že „byl dožádán, aby službu svou v tom prokázal a je *obecnému lidu* k dobrému do české řeči z německé přeložil; což prý, ač se s počátku na rozmyšlení měl, jakožto jenž mdloby, nestatečnosti a nemožnosti své nepovědomý sobě není, však potom vidouce a považujíce, že tou a takovou prací mnohým lidem posloužiti může, nechtěl těm, kteří při něm toho vyhledávali, své chatrné služby odpovědíti a odepříti, vynasnaživše se, toliko ty nejpřednější věci přeložiti, jak totiž mnoho obecnému prostému lidu věděti náleží i zapotřebí jest, pro něž práce ta obzvláštně zhotovena“. Mr. Daniel Algin Bobrovský přidal ke spisu Bohuslavovu krátkou báseň latinskou.

Historie království Kristova. V impr. Mr. S. Martiniusa z Dražova 1632 (V. 378, Obrana Mart. 216).

Křinecký z Ronova Jan Albrecht*), syn pana Jana Albrechta staršího na Ronově a Rožďalovicích, jenž pro účastenství v běžích 1619—20 statků svých odsouzen a na zámku Katzenšteině život svůj dokonal**). J. Albrecht mladší studoval v cizině, dílem i na universitě pražské, kdežto 1615

*) Každý prvorozenec Křineckých slul Janem; leč obecně užíváno o něm jména druhého, tudíž i náš J. Albr. slul vůbec prostě Albrechtem.

**) J. Albrecht starší nákladem svým 1620 vydal Slováciovo „Vysvětlení biblí“ (IV. 1562).

co student v letním půlletí zastával úřad rektorský. L. 1620 za manželku pojal Beatu, dceru Adama Bohdaneckého z Hodkova. I on po bitvě bělohorské pohnán byl před soud, ale dokázav svou nevinu, dekretem knížete Liechtenšteina 3. října 1621 žaloby byl zproštěn. Od té doby žil na Katzensteině, kdež se mu 1625 narodil syn Jan Albrecht, zakladatel hraběcí rodiny z Ronova a Biberšteina. Prázdně své užil k tomu, aby do češtiny přeložil napomenutí, ježto 1625 od professorův akademie wittemberské vydáno bylo, dada je v Perně u Mr. S. Martinia 1632 vytisknouti. Zemřel na Katzensteině 1637.

Věrné a upřímné napomenutí, abychom se náboženství papeženského vystříhali, naproti tomu pak náb. luteryanského stále se přidrželi. V impr. Mr. S. Martiniusa z Dražova 1632 (V. 706, Mart. Obrana 222).

Křinecký z Ronova Zdislav, jenž žil okolo pol. XVI. věku, přepsal kn. Bohunkovu zprávu o štěpích. Rkp. v Roudnici (III. 256, Sternberg Pflanzenkunde in Böhmen I. 61). Bratr Zdislavův, Krištof, nalezá se mezi panstvem, které se o sněmě 1575 znalo k Jednotě (Gind. GBr. II. 154).

Krinitus z Hlavačova David, Nepomučan, nar. 10. srpna 1531. Záhy se u něho jevily zvláštní vlohy k básnění latinskému. Tím sobě získal přízeň Jana Hodějovského a přístup do kruhu básnického, kterýž pod aegidou jeho kvetl. Po dokonaných na universitě pražské studiích, on i jeho přátelé, Jan Malinovský a Prokop Lupáč, obdařeni byli erbem a přídomkem „z Hlavačova“ 1562. Brzo potom k přímluvě ochrance svého od Rakovnických přijat za písaře radního. V Rakovnice nalezl přívětivého přítele v Janu st. Gryllovi, jemuž se odvděčoval péčí o vychování synův jeho. L. 1570 se oženil, za manželku pojav Zuzanu Zajícovu ze Žatce, kteryžto sňatek oslaven básní Jiř. Ostracia Rakovnického „Chorus gratiarum“ (Pr. 1573). Práce jeho vystupovaly venkoncem skoro v rouše latinském. První báseň, která o sobě tiskem vyšla, byla elegie na smrt Ferdinanda I. (1565). Potom následovala řada skladeb, z nichž menší jsou rázu příležitostného, větší pak náboženstvo-didaktického. Z příležitostných zvláště připomenouti sluší těch několik, kterými se přátelské Krinitovy poměry označují: 1573 Ostraciovi, když s mladými Griespeky k vůli studiím odjížděl do Vlach, 1582 na smrt Jana Písecského, 1583 k svatbě Mr. Matyáše Grylla, 1584 k smrti Jana

Rosacia Žateckého, 1585 ke druhému sňatku Adama Hubera z Rysenpachu, odporučovací básně ke spisům přátel, jako Tomáše Mitise z Límuz a j. V českém skládání pokusil se jediné převodem svých básniček latinských na evangelia nedělní ve čtyrverších, pak několika písněmi školními (1577) a posmrtně vydaným překladem sedmi žalmův kajicných (1599). Život Krista Pána dle Avenariova spisu nejen zčeštil, ale také přeoděl u verše latinské (1583). Zemřel 1586 (Pelcel Abbild. I. 56).

1. Hortulus animae. Rythmy české a lat. na evangelia. 2 dílce. V Pr. 1577, 1598. K tomu přidány:

2. Pietatis puerilis initia, Pobožnosti dětinské začátkové (IV. 156).

3. J. Habermanna Život Krista Pána. V Pr. 1579, 1580, pak na Dobrovici 1614 (IV. 155 a 1785). Překlad ten dle Effig d. vir. I. 51 pochází od Krinita.

4. Davidis psalmi 7, qui poenitentiales nuncupantur, in odas precatorias latino-bohemicas redacti. Též žalm 118 přidán. V Pr. 1699 (IV. 112). Ded. Vostrovcovi z Kralovic.

Krinitus Zigmund ze Stříbra, kněz podobojí, jenž svěcení přijal ve Wittemberce 1592 (Obrana 331). Počátkem XVII. věku byl farářem u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském. Když E. Šud zemřel, připadla naň 16. června 1614 volba za administratora, v kterémžto úřadě setrval až do smrti. Mezitím faru u sv. Mikuláše směnil za svatomichalskou na St. M. Zemřel 1619 (Jacobaei Idea 31, 33). Vdova jeho s jinými souvěrci odešla do Žitavy, kdež také dcera Marie, provdaná za Pavla Čáslavského, 1658 život svůj dokonala (Pescheck Ggrf. II. 491).

1. Rozjímání žalmu 31. a 80. 1594 (IV. 1518).

2. Amuletum christianum proti moru 1595 (? IV. 1854).

3. Rada spasitedlná. V Pr. 1597, pak 1616 (ib.). Ded. Anně Vostrovcově a Žofii Šárovcově.

4. Spis kratičký o osobě Krista Pána, o křtu sv. a o večeři Páně. V Praze 1609 (IV. 1386). O spisu tomto zmiňuje se Martinius v Obraně (215).

5. Krátký spis o manželstvu, připojený k písničkám Henyka z Waldšteina. Na Dobrovici 1610 (IV. 128).

6. Spis o artikuli víry: Vstaupil do pekla. V Pr. 1613 (IV. 1415).

7. Diarium christianum, Křesťanské dílo denní. V Pr. 1613 (IV. 1854). Ded. Alžbětě, manž. Adama ml. z Waldšteina na Hrádku nad Sázavou.

8. Výklad na žalm 91. (IV. 1518).

9. Valedictorium christianum, jak by se křesťan měl s tímto světem rozžehnati, a

10. Diversorium christianum, opravdová hospoda křesťanům, ve kteréžto

s Kristem na věky zůstávati má. Tyto dva spisy Krinit 1613 (dle předml. k č. 7) vydati obmýšlel, ač neznámo, zdali se úmysl stal skutkem.

Kristian Joachym z Chotěšova, spisovatel kalendářů, u Labouna od 1703 vydávaných (V. 541).

Kristian Václav Aunhoštský z Únhoště, kněz evangelický, v době 1607—12 farářem byl v Bosni (bol.).

1. Káz. o narození Páně. 1617 a
2. O těžkosti dlauhé. V Pr. 1612 (IV. 1627).

Kristian z Koldína Pavel viz **Koldín.**

Krišpin, Třebovan, 1565 dosáhl stupně bakalářského (LD. II. 391). L. 1575 byl písařem, tuším ve službě obce pražské. Tehdá spolu s P. Pressiem sepsal první návrh „české konfessí“ (ABr. XI. 53).

Křišťan (Christannus) z Prachatic studoval v Praze i stal se 1388 bakalářem a 1389 mistrem svob. um. (LD. I. 259 a 266), načež po dvou letech na universitě působiti začal. L. 1403/4 zastával úřad děkana na fakultě filosofické a 1405 dosazen na faru u sv. Michala na St. M. pražském. Zároveň Mr. Husovi záhy se začal obírati spisy Wiklefovými a obapolná v náhledech shoda utužila přátelství dvou těchto mužův. Když 1411 vynešena kletba na Husa, odepřel Křišťan prohlásiti ji v kostele svém, čímž přízeň obecná takovou měrou k němu vzrostla, že na podzim 1412 vyvolen rektorem. L. 1414 jej spolu s arcib. Albíkem, proboštem Zdeňkem z Labouně a vyšehradským děkanem Jakubem zřídil král Václav k tomu, aby stůj co stůj strany náboženské uvedli v pokoj a svornost. Následkem výroku jejich Stanislav a Petr ze Znojma, Štěpán z Pálče a Jan Eliae byli s professur ssazeni a vypovězeni (Doc. Hus. 510). Když Mr. Hus v Kostnici uvězen, nemohl Křišťan odolati, aby přítele nenavštívil. Počátkem března 1415 z nenadání se zjevil v žaláři Husově, kterýž tak hluboce byl pohnut, až mu slze z očí vyhrkly (ib. 98). Ale přítomnost Křišťanovu nebylo lze utajiti. Michal de Causis dal jej zatknouti, a jen přímluvou krále Zigmundovou dosáhl svobody (ib. 541). Jakkoli Husovi byl oddán, brzo zastavil se na dráze novot, které po smrti mistrově v Čechách se provalovaly. Již 1416 přísně káral plzenského kazatele Václ. Korandu pro novotaření v náuce i obřadech (ib. 633). I s Pálčem opět se sbližoval, jakož viděti z dopisů, 1417 psaných (ib. 669). Nicméně vážnosti jeho u Pražanův neubývalo. V

tom ani rozmíšky proti němu 1421 od Jana z Želiva nastrojené neučinily než pomíjející proměnu. Faru svatomichalskou, ačkoli na chvíli kněz Vilém, Janův posobník, na ni byl uveden, udržel i nápotom. Když se 1426 pod záštitou Korybutovou strojilo smíření s Římem, stál Krištan s Příbramem, Prokopem Plzenským, Petrem z Mladenovic na straně knížecí, i byl tudíž po zdařeném pikli strany Rokycanovy 17. dub. 1427 spolu s přátely jat, na radnici vsazen a z Prahy vyobcován. Teprv po dvou letech mohl se navrátiti. L. 1434, jsa opět rektorem, účastnil se schůze chebské s legáty koncilia basilejského i byl tam do poslušenství církve přijat. Rovněž byl v červenci 1435 při sjezdu brněnském o přijmutí kompaktát. Rokycanovi na úkor 11. června 1437 vyvolen *prvním* administratorem in spiritualibus arcibiskupství pražského, v kterémžto úřadě 15. října 1438 i od cís. Albrechta potvrzen. Zemřel v Praze 5. září 1439 (St. let. 116). Zvláštní Krištana přátelství spojovalo s Albíkem, prvé arcibiskupem pražským od 1413 proboštem vyšehradským, kterýž jej ustanovil mezi své dědice (Všehrd 503). Literárně zaměstnával se hlavně mathematikou a hvězdářstvím. Přední jeho spisy latinské jsou Algorythmus a Computus cyrometricalis (Živa 1864). České práce vztahují se k přírodním náukám a k lékařství.

1. Lékařské knihy (obsahující i jiných spisovatelův nauky). Rkp. v univ. bibl. pražské, v Stockholmě, v Roudnici (Dobrovský LG. 282, III. 275). Výňatek ve Výb. II. Tištěny v Pr. 1544 u zlatého prstena, v Olom. 1553 a 1565 (IV. 883).

2. Herbář. Rkp. Cerronský 1416 psaný Matějem ze Zlína, v univ. bibl. pražské atd. (III. 261, Sternberg Gesch. d. Pflanzenkunde I. 55, II. 11 sld.). Poč.: Absynthum, končí: Zinziber.

3. Replika na pranostiku kohos jiného. Rkp. v bibl. křižovníkův pražských při kronice Pulkavově (III. 231).

4. Saličetova ranná lékařství. V Pr. 1867 péčí K. J. Erbena a Dr. V. Staňka (III. 286).

5. Rhasesovo ranné lékařství. V Pr. 1864 týchž prací (III. 285). Oba spisy, č. 4 a 5, Erben klade za díla Krištanova.

Krištof Jan Třeboňský, kapucín, přeložil Mart. Pruggerovu „Knihu naučení a příkladův“, ježto 1745 a 1758 byla tištěna (V. 796).

Krištof viz **Slanský Krištof.**

Kříž Oldřich z Telče (Crux de Telcz), nejpilnější z písařův XV. věku, jemuž vděčni sme za předpisy veledůležitých

památek literárních a historických. Rodem jsa z Telče, vzdělal se v latině bezpochyby na školách domácích. Od 1455 shledáváme jej pomocníkem při školách soběslavských, odkudž 1456 udělal krátký výlet do Telče spolu s Petrem z Kubína (de Gubina). Koncem listopadu 1457 přistěhoval se na Vyšehrad. I tu byl učitelem, a měl s vrstevníkem svým od sv. Štěpána spor o sbírání koledy na Podskalí. L. 1459 dal se na universitu, obdržev místo v kolleji krále Václavově. Dokonav studie, vysvěcen byl 1463 na kněžství a přízní Hilaria Litoměřického, kterémuž přepsal kázaní, stal se vikářem u sv. Víta a u všech svatých na hradě pražském. Před sv. Petrem a Pavlem t. r. povýšen k úřadu kazatelskému. Téhož roku pobyl některý čas v Týně Horšově. L. 1465 vyvolen kanovníkem vyšehradským (Ruffer Vyš. 219), načež se asi 1467 přesídlil do Plzně, kdež, přebývaje v domě kaplanův, 1472 učinil český výtah z několika spisův latinských pro Ondřeje z Plané, faráře a kanovníka boleslavského. L. 1476 a 1477 byl altaristou a kazatelem v Soběslavi. Odtud 1477 psal, jamníkův, celarianův či pikhardův se dotýkaje, Tobiášovi, faráři v Táboře (XI. C. 8). L. 1478 v únoru zajel do Horšova Týna, kdež u jakés paní Manchonové (Manchonissa) byl pohostinu. Koncem t. r. vstoupil do kláštera augustiniánského v Třeboni, kde žil až po 1502. Rukopisy Křížovy dílem se nacházejí v archivě třeboňském, dílem v univ. bibliothece pražské (Hanuš Qellenkunde der böhm. Literatur-Geschichte 29—33, Feifalik W. Sitzb. 1862, 630—634). Jest jich čacká řada. Od 1455 do 1495 málo bylo rokův, které by nějakým jeho rukopisem nebyly znamenány. Jmenovitě zachovaly se přepisem jeho Přísloví Flaškovy, Závišova píseň atd. atd. Sám prý podle svědectví archiváře Petra Světeckého zvláště se zanášel hvězdářstvím, a v druhé polovici XVIII. století ještě se několik děl jeho z oboru náuky této chránilo v bibliothece kláštera třeboňského (Vačkář Dějiny kanonie sv. Augustina v Třeboni 1867, 24). Co by z přepisův českých, rukou jeho učiněných, bylo skládáním Křížovým, dalo by se snad dolíčiti dokonalým probráním všech jeho rukopisův.

1. Hádání milosrdenství a spravedlnosti před Bohem v den súdný (rkp. univ. bibl. pražské I. E. 37).

2. Výpis pašije Krista Pána, učiněný dle Jordana Augustinenského l. 1472 v Plzni.

3. Glossy k t. ř. Textus Cornuti od Jana z Garlandie*) (rkp. univ. bibl. pr. XI. C. 1). Cornuta Kříž přetlumočil Roháčem. Počátek: Cespitat in phaleris hippus blattaque supinus = Cupá v déku kuoň v drahém, také hrdý člověk. Konec: Finit cornutus, non sit graphus tesqua solutus = Skonává se Mr. Roháč, nebuď písař rajského přiebytku zbaven (III. 7).

4. Písně tři v rkp. nyní univ. bibl. pražské XI. C. 8. Jedna z nich je latinská se vstavky českými: Cantio de haereticis in Bohemia; druhá a třetí jsou české i obsahují v sobě pobudky k setrvání u víře.

z Křižanova Stanislav 1503 k žádosti Buriana z Waldšteina na Brtnici přepsal Postillu Rokycanovu. Rkp. v Stockholmě (Pečírka v ČČM. 1851 III. 39, Dudík Schw. R. 145).

Křižanovský Matouš z Lipníka, farář podobojí v Dřevohosticích na Moravě, 1545 složil traktát, jehož suma se v tom zavírala, že Kristus Bůh a člověk pravý není, než pouhý člověk; i připsal jej Br. Matěji, správci zboru boskovického. Traktátu toho v září 1545 konsistoři podobojí podal kněz Jan Zahrádka, farář prostějovský († 1558. Wolný I. 2, 9). Spolu viněni byli kněz Bartoš z Bíliny, farář ve Veselí, a kněz Ondřej, farář v Znorově, že kn. Matoušovi dotčeného traktátu spisovati a skládati pomáhali. Čemuž tito, postavivše se před konsistoří podobojí dne 8. list. 1546, odepřeli a pravověrnost svou osvědčili. Kněz Matouš již o měsíc dříve, 27. září, zápisem vlastnoručním blud svůj byl odvolal, nad to pak odvolání své nejen v Praze v týnském kostele, ale i v Prostějově slavně před shromážděnou obcí přednesl (Bor. I. 201, 208, 209).

Křížek Václav 1540 byl městským písařem v Přerově i znal se prvotně k Jednotě. Ale prý již tehdá listy proti Br. Martinu Škodovi a jiným Bratřím psával, „o čemž se jemu líbilo“. Asi 1542 vydal proti Jednotě knížku pod titulem „Čech Waldenský“ současně se spisem kn. Václava Řezníka. Br. Adam Šturm, jenž oba ty spisy ve svém Dialogu na přetřes vzal, Křížka, naráže na titul knížky, nazývá „novým Čechem, prvé v tom smyslu neslýchaným“, jenž prý totéž co kn. Václav činí a Bratřím kacéřův spílá. „Svého prý nic gruntovnějšího nemaje, než jakousi rozprávku napsal, z své hlavy vytaženou, beze všeho gruntu a základu písma sv.“ Křížkovým

*) John of Garlande, básník a grammatik XI. věku, sepsal „Opus synonymorum sive multivocarum“, jenž později nazýván Textus Cornuti. Užil spisu toho i Rozkochaný.

v brojení proti Bratřím ve Přerově společníkem Šturm jmenuje Víta Zedníka, jenž nepochybně jest totožný s Mikulášencem Vítem Batelovským, o kterém zmínka u Miletického.

Křižovník nejmenovaný z kláštera pražského 1434 spůsobil si přepis kroniky Pulkavovy, života Karla IV., letopisů císařských a českých, jež od 1420 sám skládal. Rkp. v bibl. stockholmské (Dudík Schw. R. 167 a 389 sld., ČČM. 1851. III. 31 sld.).

Křižovník Kašpar přeložil Melanchthonovy Locos communes dle vzdělání Jana Špangenbergera, superintendenta eislebenského, kteryžto překlad nákladem Matěje Pražáka vydán pod titulem:

Otázky z katechismusu. V Prostěj. 1545 (IV. 1249).

Křižovský (Grižovský) Mikuláš, sektář, kteryž s jistým Strakou 1450 chodil po Čechách s traktátem (cum quadam matricatura), v němž dokazováno, že Kristus není bohem. Proto oba vsazeni na Poděbradech do vězení, kdež zároveň Biskupcovi dochován k smrti; Křižovský seděl prý tam devět let (Pal. Děj. IV. 1, 403. Korandův Manuálník při č. 5).

Krman Daniel starší, syn rektora školy v Přivizi. L. 1650 stal se knězem i ustanoven v církvi blešovské. Odtud přešel do Myjavy, ale už 1659 musel osadu tamní opustiti, poněvadž Fr. Nádaždi chrám evangelíkům odňal. L. 1661 dostal se do Boboty, později do Motěšic a 1663 do Sádku (nitr.). Zde nedlouho pobyl, musev se útěkem chrániti před Tatary. L. 1664 přejal duchovní správu v Tuří Louce, ale i odtud musel v čas pronásledování 1673, a teprv po desíti letech zas se pokojně navrátil. Zemřel 1687 (Tablic II.).

Od něho jedna píseň v Cyth. Třan.

Krman Daniel mladší, syn předešlého, nar. v Mšeně 1663, když rodiče jeho před Tatary utíkali. Učiti se začal v Subotišti, v Jilavě a v Trenčíně, až dalšímu vzdělávání náhlá přetržka pohrozila tím, že otec jeho 1673 musil do vyhnanství. Nicméně starala se příznivá mu šlechta, aby mladík nebyl zanedbán. V Obdokovicích (Nagy-Bodók) i v Divácích s dětmi rodin panských dostatečné našel opatření. L. 1677 vypravil se do Vratislavě, a odtud pak do Lipska a Wittemberka na studie. Po návratu 1683 postoupně spravoval školy jilavské a mošovské, až 1690 uvázal se v duchovní správu v

Myjavě. Pro svazky s Fr. Rákócim byl 1700 od Jiříka hr. Erdödyho jat a střežen na zámku čechtickém; leč padařilo se mu vyváznouti, načež obrátil se do Wittemberka. Odtud zajel do Berlina, podpory hledaje svým stranníkům. Teprv 1704, když Rákóci byl učinil branné provstání, odvážil se Krman do vlasti. L. 1705 došlo ho povolání na faru žilinskou, a 1706 v shromáždění ružemberském stavův evangelických proti vůli kněžstva vyvolen byl na superintendentství evangelíkův A. V. ve stolicích prešpurské, nitranské, trenčanské, liptovské a oravské. L. 1709 od Rákóciho poslán ku Karlovi XII., maje u něho jednati o pomoc povstalcům uherským. Karel XII., veda tehdá válku s Petrem Velkým, postupoval na Malou Rus, a Krman, připojiv se ku komonstvu jeho, došel až k Poltavě, kdež válečné štěstí nejen další pokroky švédského Alexandra, ale i všecky veň odjinad kladené naděje rázem přivedlo na zmar. Ještě 1711 Krman světil praporce kurucům Rákócovým, až pak smluvou satmárskou zemi navrácen pokoj. Od té doby Krman vedl život poklidný, úřadu a literatuře věnovaný, až 1731 příčinou jakéhos Václava Mlynáříka, Moravana, o kterém lid pravil, že by ďáblem byl posedlý, a jehož rozčilenou mysl Krman, modlívaje se s ním, utišiti se snažil, byl vržen do žaláře v Prešpurce. Tu bavě se spisováním a básněním skonal 17. září 1740 (Tablic Poezie II.).

1. Novoroční dar poetický, když p. Joh. Baltazar, někdy pražský, nyní drážďanský měštěnín, mydlář, . . . památku obojího jména sobě připomínal. Ve Wittemberce 1700 u J. Háka (V. 196). Jsou tu i verše rozměrem elegickým, jež Tablic l. c. otisknul. Vydání opatřil Kr. Pešek.

2. Nábožné arie. V B. Bystřici b. r. (V. 132).

3. Kniha života, pohřební kázaní nad Janem Dadanem. V Žilině 1704 v Dadanské tisk. (V. 1087).

4. Actus inaugurationis vexillorum, t. j. posvěcení zástav, když Urban Celder, p. Rákócy Ferenca jednoho regimentu oberšter, osm nových zástav do chrámu žilinského přinésti dal, v březnu 1707 učiněné. V Žilině 1707 (V. 273).

5. Předmluva ku kancionálu Kleychovu, v jehož redakci Krman hlavní měl účastenství 1717 (V. 112).

6. Anti-Dubnicay. Man-hu? Co jest to za manu skrytau, kterau Dubnicay, pleban teplanský, na světlo vydal. Bez m. 1718 (V. 762).

7. Biblí. V Hali magdeburské 1722. Na vydání tom Krman společně pracoval s Bélem (V. 653).

8. Agenda eccles. slavonica, t. j. práce duchovní. B. m. 1734, tištěna pod správou Jiřího Ambrozy, když Krman v žaláři dlel (V. 1117).

9. Dvojí katechismus učení křesťanského. B. m. 1738 (V. 785).

10. Rudimenta grammaticae slavonicae . . . in gratiam Slovaciorum, lingua slavico-bohemica utentium eandemque excolere volentium, concinnata. Rkp. u Bočka (V. 29).

11. Báseň časoměrná rozměrem elegickým při Michalovičově Světlonoši (V. 18), otištěna u Tablice.

12. Šest písní v Cyth. Třan.

Krman Matěj, rektor školy myjavské, snad Danielův syn, 1717 Václavovi Kleychovi na památku sepsal báseň „Wenceslaus Kleych per anagramma aneb přeložením liter: Silně ku slávě chce", otištěnou při Kleychově Kancionále 1727.

Krocinovský či **Krocín Matěj** z Chrudimě, nar. 1583. Byv 1612 od administratora Eliáše Šuda vysvěcen, vedl duchovní správu v Ml. Boleslavi a v Polné, načež se 1618 dostal na faru do Rychnova nad Kněžnou, kdež setrval až do 1623 (Toman v Pam. 1857, 196). Toho roku ještě manželce Kateřině a dětem svým koupil dům v Rychnově (Sedláček Rychnov 25). Potom uvázal se v děkanství nimburské, jež však již 1624 musil opustiti (Pam. 1859, 347). Odebrav se do Lužice, žil ve Zhořelci, požívaje podpory z tamního záduší (Pescheck Exul. 148). Odtud navrátil se potají do Čech i ukrýval se u souvěrců svých až do 1628, kdež podruhé do vyhnanství uchýliti se musil. Pobyv tu nějaký čas v Žitavě, stal se evangelickým farářem v městě Řehnově. Když 1631 Arnheim s vojskem saským do Čech vtrhnul, nacházel se mezi kněžstvem českým, jež se k'němu bylo připojilo, i také Krocín. V Praze při kostele týnském Martiniovi ku pomoci ustanoven za diakona i svěřeny mu klíče od kaple, kam lebky 1621 stat'ých byly uloženy (J. Čelakovský v Osvětě 1873, 175). Ale již v máji 1632 přešla Praha opět v moc Albrechta z Waldšteina. Krocín uvězen a do Sas odveden, kdež znova našel útočiště v Žitavě. Leč zanedlouho zase vrátil se na půdu českou i usadil se ve vsi Borku u Turnova. Tam pobyt jeho rolníkem M. Horákem z Branné vyzrazen děkanu turnovskému, kterýž jej v noci na 29. června 1636 jal a cís. komisaři Zdeňkovi z Kolovrat odevzdal. Pan Zdeněk se pokoušel, aby Krocína přemluvil k přestoupení ku katolicismu, když pak ničeho svésti nemohl, poslal jej s děkanem do Prahy. V Praze žalářován byl nejprvé v domě arcibiskupském, pak v radnici novoměstské. Pokusy o obrácení jeho obnovovány, až konečně, když se Krocín

zvrtkati nedal, propuštěn 15. srp. 1626, podepsav revers, že se nevrátí do Čech pod hrdla ztracením, leda co katolík. Z Prahy šel opět do Žitavy, a tam přebýval až do smrti. Zemřel dne 7. ledna 1648, knihovnu svou odkázav obci žitavské (Pescheck Gegenref. II. 479, Jos. Riss v ČČM. 1868).

1. Spis o večeři Paně. V Kr. Hradci 1618 (IV. 1453).

2. Káz. o dobrém skrze časnau smrt z světa vykročení. V Hradci 1618 (IV. 1649).

3. Výklad na modlitbu Páně 1620 (IV. 1545).

4. O důvodích přítomnosti J. Krista při sv. večeři (IV. 1453).

5. O opravdové potřebné Krista všemu stvoření přítomnosti (ib.).

6. Parva biblia, aneb kratičké rozebrání biblí. V Hradci 1621 (V. 648).

7. Píseň exulantův českých (V. 79).

8. Harmonia confessionum, t. j. světlé . . . . provedení, že konfessí česká jest pravá augšpurská. V Perně 1631 n Sam. Martinia (V. 711, Mart. Obrana str. 436). Přidána píseň o večeři Páně (V. 79).

9. Promluvení ku p. Mr. a kn. Samuelovi z Dražova. B. r. (V. 711).

10. Každodenní přemyšlování (ib.).

11. J. Jakobaea Církví evang. v Čechách nynější spůsob. L. 1632. Z lat. přel. Rkp. v bibl. žitavské (Riss v ČČM. 1868, 106).

12. Speculum exulum Christi aneb . . . předestření o bídném . . . vypověděných losu. Rkp. tamtéž (ib.).

13. Sumovní předložení o umučení J. Kr. 1639 (V. 720).

14. Carceres Crociniani, hoc est, narratio, quibus modis M. Crotinum causa confessionis in carceribus 1636 tractarunt. 1644.

Kroh či **Groh Jan** z Valdic, nar. 1730, jesuita. Po zrušení řádu missionářoval, jako k. p. 1775 v Litomyšli (Jel. II. 281). Zemřel 1786.

1. Veliký život Krist Ježíše. V Pr. 1779 v děd. sv. Václava (VI. 2158).

2. Všeobecná knížka, katol. modlitby, učení a písně v sobě obsahující. V Pr. 1780 (VI. 2282).

Br. Krokočinský Matouš Theodor z Krokočína u Náměští, učedlníkem stal se 1592 v Žeravicích, později i knězem. Po smrti Elamově 1622 svěřeno mu řízení tiskárny kralické. L. 1606 oženil se v Brandýse n. O., kdež od té doby častěji pobýval. Jmenovitě byl tam 1624 při svatbě Komenského (Pam. 1873, 888). L. 1627 nalezal se v Náměští (Wolný II. 3, 358), načež teprv se odebral do Lešna, veda také tam tiskárnu bratrskou. L. 1629 odkazem jej a děti jeho obmyslila Estera Sadovská. Když 1632 zemřel, odevzdáno řízení tiskárny Br. D. Streycovi a jemu za pomocníky zanechání synové Krokočinského.

Zlatý spasení řetěz. Rkp. od Krok. psaný v Herrnhutě (IV. 1370).

Tištěn 1612 (v Kralicích), v Pr. 1618, v K. Hradci 1620 u Arnolta Lehnického (IV. 1404 a 1916, Klíč 84).

Krombholz Jan ze Středy Nitranské, syn kněze evangelického. Zanechav škol, stal se jáhnem Eliáše Láního superintendenta a 1667 správcem duchovním na Kokavě. L. 1672 vyvolen byl od bratrstva malohontského za konseniora. V nesnázích, na evangelíky uherské tou dobou vzešlých, dovedl se opatrností svou uchovati vší pohromy. Zemřel 1683 (Tablic Poezie I.).

Píseň „Ježíš jest má věže pevná" v Cyth. Třanovského s akrostichem na jeho jméno. Mimo to vydal 1666 Kegeliovo Přemyšlování (V. 1419).

z Kronenfeldu viz **Coelestin a Hanus.**

Kropf František, jesuita, 1753 vydal slovář podle materií sestavený slov latinských s českým a něm. výkladem (V. 67).

Krtský viz **Melissaeus.**

Krudi Daniel ze Zvoleně školního vzdělání nabyl v Ožďanech a Prešpurku, načež se 1756 odebral do Němec na akademii altorfskou a jenenskou. Navrátiv se 1759 byl A. V. kazatelem v Cerově (hont.), odkudž 1763 povolán za kazatele něm. a slovenského do B. Bystřice. L. 1782 stal se kazatelem v Prešpurce a 1803 superintendentem církví předdunajských. Zemřel v Prešpurce po dlouhé nemoci 18. pros. 1815. Krudi hlavně zanášel se církevním právem evangelíkův obojího vyznání v Uhrách, k němuž osm obšírných svazkův materialií snesl. Pro čtení svá učinil výtahy, jeden obsáhlejší, druhý stručnější, ale vše zůstalo rukopisem. I českých prací drahně zůstavil, ale ani z těch nevyšlo, jediné:

Řeč pohřební ke cti Mich. Institorisa. V Prešp. 1803 v sbírce: Justa viro, dum vixit, admodum reverendo (VI. 2081).

Krum Fr. Matouš, farář na Křemešníku v Táboršté, vydal tři kázaní 1712, 1722 a 1723 (V. 912).

z Krupé Vít (Vitus de Crupa) studoval v Praze, kdež 1444 dosáhl bakalářství (LD. II. 22). Stav se knězem, zastával již před 1476 děkanství kralohradecké. Toho zajisté roku přišel do Hradce pověstný Jan Ležka, sladovnický tovaryš, a tam, jako už před tím v Ml. Boleslavi, učinil vyznání smyšlené o Bratřích, plné lží a osočování, jež kn. Vít sepsal do psaní, aby to Ležka nosil a ukazoval (Blah. Hist. 106, Gind. BrG. I. 56). Vůbec velikým byl Vít protivníkem Jednoty. Jaffet o něm poznamenal (Hlas 140), že prý „netoliko nešle-

chetné věci na Bratří sčítal, ale i k tomu ponoukal lidu, aby Bratří mezi sebou netrpěli, mluvě i to, že lépe jest města popáliti na popel, nežli je trpěti.“ K l. 1481—85 několikráte zmínka se děje v městských zápisech, kterak kn. Vít stával před raddou a za usvědčení listin světicích kněžím podřízeným žádal. Zemřel konec masopustu 1496, i dán mu na hrob v kostele sv. Ducha tento nápis: „Pater Vitus venerandus, de Kruppaque propagandus, phani hujus praesidens, vitam ducens gratam Christo, mundo migravit ab isto, hoc tectus sarcophago“ (Švenda Ž. Obr. I. 242).

List osvědčující vyznání Ležkovo o Bratřích. Datum: první čtvrtek v postě 1476 (III. 689). Srov. Bydžovský P. č. 14 a Drachovský č. 1.

Krupčhorský, německy **Troplperger, Mikuláš**, rodem z Č. Budějovic, kněz evangelický, před Hanzliniem farářem byl v Chyších 1612.

1. Knížka o pokání, co jest za příčinu, že větší počet lidu pokání nečiní a čím by se k tomu vzbuditi mohlo. V Pr. 1590 u Nigrina (IV. 1334, Dudík Schw. R. 389).

2. O jménu božím 1590 (ib.).

3. Kterak se člověk má k smrti strojiti (ib., Klíč 110).

4. Mik. Selnekera O velebné svátosti oltářní rozmlauvání Philologa a Timothea 1592 (ib.).

5. Knížka o saudném dni v šesti dílech. V Pr. 1612 (IV. 1407 a 1893). Ded. purkmistru a ví obci města Chyš.

Krupius, Cruppius, Krupský Pavel, rodic z Pacova, studoval v Praze, kdež se 1615 stal bakalářem a později mistrem svob. umění. Spravovav po několik let školy, jmenovité v Praze, stal se knězem i byl v duchovní správě při některém z kostelův (tuším co kaplan u sv. Jindřicha) na N. M. pražském. L. 1623 musel se odebrati u vyhnanství. Když však na cestě do Žitavy v okolí turnovském se pozdržel a souvěrcům svým potají kázal, byl jat a po některý čas vězen. Konečně k přímluvě vlády saské dána mu svoboda. Osadiv se v Žitavě, u tamních exulantův zastával úřad kazatelský. L. 1631 při vpádu saském navrátil se do Čech i byl přítomen synodě, kterou hned po příchodu Martinius odbýval v kolleji Karlově. Dne 1. února 1632 uveden na faru u sv. Jindřicha, zároveň pak vyvolen assessorem při obnovené konsistoři pod obojí (Osvěta 1873, 175). Ale brzo bylo mu opustiti vlast navždy. Uchýlil se opět do Žitavy, přejav tam předešlý svůj úřad. Čechové žitavští k službám božím scházeli se v sále

soukromého domu. L. 1654 podali žádost o postoupení některého z tamních kostelův, ale nadarmo. Rovně marná byla prosba jejich 1665 a 1668. Teprv 1691 přání jejich vyplněno (Pescheck Zittau I. 117 a 229). L. 1657 se Krupius oženil, za manželku pojav Alžbětu, osiřelou dceru kn. Matyáše Kociána, jenž drahně let chléb vyhnanecký byla zakoušela (Pescheck Ggr. II. 461). Ve sporech s Bratřími stál Krupius při Mr. Martiniovi, jehož Obranu 1636 lat. básní, po smrti pak památku 1639 řečí pohřební proslavil. Nicméně byl 1654 přinucen, aby pravověrnost svou luteranskou zřejmě před konsistoří drážďanskou dotvrdil (Pescheck Exul. 35, 72). Zemřel 1667, četnou svou sbírku kněh českých odkázav městské bibliothece v Žitavě.

1. Katechismus menší Dr. M. Luthera pro mládež mnohými otázkami porozšířený. V Perně 1630 (V. 703, Mart. Obrana, 435, kde se uvozuje co „Katechismus" Dr. M. L. rozšířený od Mr. P. Kr.).

2. Induciae Martinianae in postremo luctu. Kázaní nad Mr. Martiniem. V Perně 1639 (V. 1071).

3. Zpěvy, jež Jan Milesius 1668 vydal v Žitavě, co do textu přehlednuty byly od Krupia, jehož i některé písně do sbírky té vloženy (Pescheck Exul. 68, Kleych 45).

Krupius Jan z Pacova napsal elegii na smrt Hendricha Straky z Nedabylic (V. 198). Srov. *Falco.*

Krupský Jakub z Německého Brodu studoval v Praze, kdež se od 1604 připomíná mezi alumny a 1605 bakalářem učiněn (ČČM. 1848 I. 182 a 191); na to jal se působiti co učitel první třídy na škole při kolleji Karlově, ale již 1607 byl rektorem školy ve svém rodišti, i vydal spis „De vera nobilitate" (Pr. 1607). L. 1608 stal se mistrem, i převzal přední správu škol v Slaném. L. 1609 vydal „Biothanatographii" a přeložil spis Plutarchův *περὶ παιδῶν ἀγωγῆς*, ve kterém užil slova „samcoložnictví". Jakkoli slovo to nikterak nebylo nové, neřku-li od Krupského vymyšlené, vzešlo pro ně u defensorův, kterým dílo bylo připsáno, veliké pohoršení, a již se jednalo o to, aby všecky výtisky byly spáleny. To se professorům podařilo odvrátiti, ale Krupský musil krátkým vězením v kolleji neopatrnost svou odseděti (ČČM. 1847. II.).

(Plutarchův spis) O vychování dítek. V Pr. 1609. Jungmann (IV. 280) uvozuje starší vydání b. m. 1569, jehož prý se ex. choval u Cerroniho; ale to více než pochybno.

Br. Krusius Martin, z Bakova rodem, několik let uči-

teloval v Čechách, až se 1628 vystěhoval do Lešna. L. 1629 ustanoven co učitel třetí třídy na tamním gymnasium, zároveň pak měl zastávati kantorství ve škole a v kostele, žáky tříd vyšších cvičiti v řečtině a přihlédati k exercitiím slohovým českých žákův (Dekr. 296). V postavení tomto pobyl devět let, načež se odebral do Bardyjova, přijal na se kněžství a ustanoven správcem zborův ve třech vesnicích u Prešova. Později vedl duchovní správu v Kakašovcích a v Kelemeši (Tablic Poezie II.).

Báseň odporučovací, připojená k Webrově Amuletum 1645 tištěnému (V. 574).

Krusius z Krausenberka Michal Vojtěch, kněz katolický v druhé pol. XVII. věku, bratr primasa novoměstského Jana Františka († 1721).

1. Horlivé předložení a užitečné cvičení (t. j. čtvero o věčnosti přemýšlení a výklady mystické o rajské rozkoši). V Pr. 1672 (V. 1425).

2. Pobožné vítání k hrobu sv. Václava. V Pr. 1678 (V. 1178).

Kubeš z Žepův (Ziepuov) Ondřej, knihtiskař pražský, který z počátku ve spojení s mladším Severinem (jmenovitě o kroniku Hájkovu 1541), od 1543 pak sám živnost svou provozoval v domě Špetlově na St. M. Poslední česká, od Kubeše tištěná kniha nese letočet 1547 (IV. 1135*).

Kubík, mlynář v Štěkni u Strakonic, tovaryš Amosův, hlava jako on nepokojná. Když 1489 příčinou jejich nastaly půtky mezi Bratřími kraje prachenského, tuť oba, proti slibu v noci ušli ze Štěkně, pročež psaním z Jednoty byli vyloučeni. Když 1492 strana rozumnější, dopustivši, aby snešení o moci a přísaze na čas bylo odročeno, od vlády poodstoupila, Kubík s Amosem a jinými stejnomyslníky v ní zasedl. Po obratu na synodě rychnovské 1494 nepoddavše se, nepřestali odpor činiti s haněním a potupováním Bratří. I A. Rendl z Aušavy žaloval na jakés výtržnosti Kubíkovy u Br. Matěje (Pal. D. V. 1, 386). Po rozmluvě chlumecké 1496 opět nepovolili, ale z řečí převráceně slyšených spis učinivše sepsali, co se jim zdálo, hanlivě, křivě a potupně. Konečně po opětovaných marně pokusích Kubík i Amos vyloučeni od bratr-

*) Jaffet v Hlasu strážného uvozuje *Kybera* Davida, skladatele kompendia Stipaciem zčeštěného (IV. 290), což u Jungm. (Příd. 63) chybně čteno na Kubeše.

ství a duchovního kněžství, potom ze zboru, a naposledy od Jednoty vší společně s jinými (Lukáš Odpis). Od té doby postupovali o své ujmě, zavrženi jsouce od Bratří, kteří jim účastenství v rotě milovné a jiné viny vyčítali, nicméně nejen v Prachensku a v Klatovsku, ale i na Moravě v okolí Letovic, Prostějova a Kroměžíře se udržujíc, až v jiných sektách potonuli.

Kubik František, kněz katolický, 1785, jsa kaplanem v Křinči, vydal v Praze spis: „Úzká cesta do nebe" (VI. 2215).

Kubín Václav 1634 sepsal elegii na smrt H. Straky z Nedabylic (V. 198). Srov. *Falco.*

Kubovič Antonín, expaulán, proti spisu Fandliho „Důvěrná rozmluva medzi mnichom a djablom" beze jména vydal spis:

Anti-Fandli, aneb důverné zmlúvání medzi Theodulusem a Jurem Fandli. V Hali (?) 1789 (Sl. Pohl. I. 2).

Kukul Marek, písař bible královny Kristiny, jež se nyní ve vatikánské bibliothece v Římě chová (Dudík Iter romanum I. 218); jméno Kukulovo připsáno tam při žalmu 109.

Kulík František Václav Hynek, kněz katolický, 1687, jsa farářem v Jezné u Stříbra, vydal řeč, o svátku plzenském 1687 drženou (V. 895).

* **Kulman Linhart** z Kreylsheimu, theolog německý, jehož dva spisy v českém překladu vydány.

1. O připravení k kříži a smrti. V Prostěj. 1552 (IV. 1804).
2. Instrukcí o hříších otcovských, synů i cizích. V Prostěj. 1558 (IV. 1266).

Kultrarius Matěj z Žatce, kněz evangelický, 1616—1619 farářem byl v Rokycanech.

1. Píseň v truchlivosti ducha složená Václavovi Kovanovi Rakovnickému. V Pr. 1616 (IV. 144).
2. Kázaní proti kostnicím a reliquiím papežským. V Pr. 1619 (IV. 1654).

Kuna z Kunstátu Vilém, čtvrtý syn Bočka na Vizovicích († 1498), držel Kyjov co statek zástavný. S Janem Dubčanským žil v poměrech přátelských i měl dosti činné účastenství ve sporech jeho. Jmenovitě 1535, když zjednána rozmluva mezi Habrovanskými a staršími Bratří, obrán ke schůzi Kyjov a pan Kuna přejal úkol prostředníka. Sám sporná mínění sestavil v 10 kusích, o kterých pak pod jeho předsedstvím rokováno 28. února a násl. dní, ač ovšem bez výsledku (Blah. Hist. 207). L. 1536 Kyjov prodal i koupil

Hrádek. L. 1540 literárně vystoupil, uveřejniv překlad dvou spiskův Kaspara Schwenkfelda, původce sekty Schwenkfeldianův, zvláště v okolí Goldberka ve Slezsku rozšířených († 1561).

1. Kašp. Šwenkfelda o vzdělání svědomí dobrého. V Olom. 1540 (IV. 1802). Ded. bratrům překladatelovým, Janovi na Lukově, hejtmanu markrabství moravského, pak Smilovi, Zigmundovi a Jindřichovi *).

2. Téhož Potěšení jednoho, kterýž pod křížem stoji, aby se smrti, ďábla a pekla nebál (ib.).

Kunas z Machovic Adam Chval, syn Jana, po kterém zdělil Chřenovice, i držel je již od 1601. Později byl „nařízeným nad hospodářstvím v knížectví fridlandském". Tehdá, 1638 úřednictvu vydal instrukci t. ř. fridlandskou o všelijakých k hospodářství náležitých věcech (V. 617).

z Kunčího či **Kunšího Jan na Zaječicích,** odkudž slul i *Zaječický*, syn Viktorinův, jenž držel Svidnici, Kunčí, Zaječice a jiné statky v Chrudimsku. Již 1480 přijal jej otec v spoludržení; měli zajisté t. r. ze spolka rozepři o vodu s Chrudimany, která 1484 narovnáním vyřízena. Po smrti otcově 1490 sám zbožím tím vládl. I byl pro učenost neméně jako pro rozšafnost na slovo brán u všech sousedův, obcí i pánův. Ve sporech svých volali jej za rozvadce, u věcech nesporných za radce, smluvce a svědka. Mezi těmi, kteří se takto k němu uchylovali, dočítáme se i Viléma z Pernšteina, Jindřicha z Waldšteina a j. Učené svazky měl s Všehrdem, Tovačovským a j. Sám byl i literárně činný; přeložilt Matěje z Janova knihu o Antikristu, dosti prý, podle úsudku Blahoslavova, dobře a vlastně (Gram. 285). Překlad ten jeden a týž jest se spisem „O ohavnosti", ku kterému se Br. Jaffet táhne v Hlasu strážného (II. 83). Za manželku měl Annu dceru Markvarta Špiny z Jenišovic (Všehrd 233). L. 1518 byl v Litomyšli svědkem, když Vilém Kostka postupoval bratřím svým statky své, spolu s Burianem Špetli, Divišem Zárubou z Hustiřan a jinými pány bratrskými, z čehož důvodně souditi lze, že i sám náležel k Jednotě. L. 1521 Jan, přirozených dědicův nemaje, jmění své odkázal strýci svému

*) Tento Jindřich 1512 v Lipště nákladem svým vydal „Jacobi Ziegler Bavari Landaviensis Contra Waldenses libri quinque" (Voigt II. 444).

Viktorinu Vojslavovi, a brzy potom bezpochyby i zemřel (Rybička Pam. 1857, 257, a v ČČM. 1864).

Kunwaldský (Kunewald) Jakub z Kunwaldu moravského, nar. 1528, obrátil se k učení Lutherovu, jemuž v končinách severovýchodní Moravy vedle Philadelpha Zámrského předním byl pěstovatelem. Již před 1572 působil co „zprávce a učitel církevní v St. Jičíně“ na podacím Karla staršího z Žerotína a k pobudce jeho jal se sestavovati kancionál, všecky skoro písně sám skládaje. Zvláštní zálibu měl v písních „na jména“. Takovým spůsobem oslavil nejen patrona svého a manželku i děti jeho, ale i příznivce své v moravské, slezské a slovenské šlechtě. I souvěrných kněží několik tak jmenováno. Jinak o Kunwaldském jen vědomo, že mnohými těžkými nemocmi byl stihán, jakož jej i podobizna, ku kancionálu přidaná, očitě představuje co churavce. Často pobýval k vůli léčení v lázních kunwaldských (J. Beck Neutitschein 130). Ve St. Jičíně byl do 1578, kterého roku bezpochyby i zemřel (ČMM. 1874).

1. Písně chval božských, k slavnostem a památkám veyročním i nedělním přináležející. Druhý díl pod titulem:

2. Písně na některé historie St. i N. zákona. V Olom. 1572 u Fridr. Milichthalera, 1576 u J. Olivetského (IV. 66). Ded. Karlovi st. z Žerotína na Starém Jitčíně a Goltštayně, jehož tu i podobizna (1572 v roce 33).

3. Při druhém vydání připojeny sou: Nešpory z žalmů sv. Davida (ib.). Ded. Jindřichovi z Kojkovic. Kleych Kanc. 40.

Kunwaldský Matěj viz **Konwaldský**.

Kupec z Bilenberka Kašpar Jan, syn Jana Kupce a Bílkové z Bilenberka, nar. asi 1655. Vystudovav, byl několik let vychovatelem v domech šlechtických. Na cestách s chovanci svými seznámil se zvláště s jazykem francouzským a s literaturou jeho. Po návratu usadil se na St. M. v Praze. S manželkou svou, dcerou bohatého měšťana Adama Keila z Šternberka, dosáhl tolik majetku, že si koupil dům a jiné grunty šosovní. L. 1683 ustanoven byl registratorem a 1688 českým sekretářem při soudu nad appellacími. V úřadě tomto vstoupil v bližší svazky s Václ. Rosou, kterémuž nápomocen byl ve vyšetřování francouzského žhářství. Později měl značný podíl v soudním řízení příčinou smrti Šimona Abelese, an ex odio fidei christianae od vlastního otce zavražděn (1693). V uznání zásluh, touto měrou nabytých, udělen Kupcovi titul čestného

rady a 1698 erb i matčino přijmi „z Bilenberka“. Nového řádu práva útrpného a hrdelního, ježto 1707 byl vydán, Kupec zpořídil překlad český, jakož i na sestavování původního textu byl pracoval, i dáno mu privilegium, aby zákon tento česky i německy vydati a po 10 let výhradně prodávati směl. Privilegium to 1718 na další dobu rozšířeno. Zemřel 13. října 1725 (Rybička v ČČM. 1863, Auersberg Appell. G. II. 157).

JMsti Řím. císaře, uherského a českého krále Josefa I. nové právo útrpné a hrdelní pro král. české, m. moravské a kn. slezské. V Pr. 1708 u J. K. Jeřábka (V. 606). Přehled a ukázky v ČČM. 1863, 402.

Kupšina Václav, farář v Kruhu u Jilemnice, 1734 vydal kázaní o sv. kříži (V. 977).

Kuteč (Kutsch) Krištof, kněhtiskař v Olomouci od 1600 do 1620 činný.

Kuten Jiří z Kutné Hory, kněz podobojí, jsa děkanem jaroměřským, v Pr. 1570 vydal výklad „na ten div a zázrak nad H. Kutnau na obloze ukázaný na oktáv tří králův“ (IV. 807).

Kuthen, Cuthenus ze Sprimsberka či **Springsberka Martin**, Kutnohořan, studoval v Praze i dosáhl tam, ač nezaznamenáno kdy, hodnosti bakalářské. Potom živil se vychovatelstvím v rodinách panských, zejména u Zdeňka Lva z Rožmitálu. S chovanci svými navštívil akademie i krajiny italské, franské i německé. Vrátiv se do Prahy, začal se škorpiti s mistry, stihaje jich napřed úštěpačnými vtipy, později rozepřemi závažnějšího spůsobu. První takový případ udál se 1534, kde ve svárech Mr. Zahrádky s Šimonem Načeradským o pranostiku mistry dráždil epigrammy, beze jména na vrata kollejní lépanými. L. 1542 vedl nepříjemné, ač jinak neznámé spory se správci kolleje národu českého (LD. II. 313 a 327). Konečně dal se s universitou v soudy o pozůstalost po michelském sedláku M. Chalupě. Ten značné jmění, praveno že 2000 kop gr., pozůstavil, které podle tehdejšího práva jakožto majetek poddaného na universitu co vrchnost připadlo. Kuthen spojil se s vdovou Chalupovou, ale Mr. Antoch jej předešel. Odnes 1542 peníze pozůstalé a uchrániv je do kolleje, vychvátil je tím „z jícnu M. Kutena a jiných prý vlkův.“ (St. Un. 130 a 141, Pam. 1864, 98). Již z těchto případů viděti, že Kuthen byl povahy dosti zádraplivé, i dobře pocho-

, že strana katolická a starokališnická mohla se lekati o úmyslu jeho, jakoby chtěl jí na úkor psáti historii . Skutek ovšem obavy této nikterak nedotvrdil. Kuthen své neurvalosti k mistrům byl dvořan, naproti nepřízni nikterak necitedlný. Kronika jeho, 1539 vyšlá, je dílo ale politicky docela obojetné. Totéž platí ovšem o la- n „Catalogus ducum regumque Bohemiae“ 1540 vydaném. 41 Kuthen spolu s přítelem Rabínem obdařen erbem a kem „ze Sprimsberka“. Co člen družstva básnického odějovským skládal latinská carmina. I Catalogus vy- ván distichy. Větší část skladeb jeho obcházela však kopisně. Nejvíce prosluly nápisy jeho na erb staroměstský hrob Karla IV. Musa jeho latinská především sloužila im dvorským, jakož se i později úředně připomínaly , kteréž jest králi a zeměsprávci arciknížeti Ferdinan- při spisování mnohých a rozličných veršův činil“. Tak ydány od něho „Ejaculationes aliquot panegyricae ad principem Maximilianum Bohemiae regem“. L. 1558 z u vyššího společně s Kollinem popsal slavný příjezd anda I. do Prahy po vyvolení na císařství; popis ten latině, německy, česky a vlasky. Arcikníže Ferdinand ou daroval mu kapitál, který po Dorotě Kašové co ne- ý statek právem odúmrtním na krále připadl, o čež elší vzešla rozepře mezi Kuthenem a manželem Doro- (Právník 1863, 315). Takovýmto těžením z výhodných tostí, ženitbou a šetrným hospodařením zjednal sobě jmění. L. 1542 psal se již měštěnínem staroměstským. asi přijal úřad ingrossatora kněh městských. Na sklonku jal se provozovati obchod plátenický. K tomu koupil řevěné krámy na konském trhu, i vymohl si král. pri- m 1562, aby je směl rozšířiti a od kamene vystavěti. l 29. března 1564 i pochován v kostele sv. Benedikta . M. (Palacký Würdigg. 269, Rybička v ČČM. 1860, 82). jeho *velmi* nešťastně se vdala za řeckého dobrodruha a *Palaeologa* a po jeho odvezení do Říma po Moravě se *bědovala*“ (ABr. XIII. 311).

Kronika o *složení* země české a prvních obyvatelích, tudíž knížatech i jejich *skutcích* a příbězích, velmi krátce z mnohých kronikářův V P. (IV. 416). Po druhé 1585 od Veleslavíny a po třetí vydaná.

2. Apolinář Alexandrinského [illegible] Chorvatích [illegible] jiř překladě [illegible] Kutnou v Kr[illegible] [illegible] [illegible] IV. 276.

3. [illegible] Ferdinanda 1556 a [illegible] Čechy v [illegible] [illegible] v Anthologii II. 1862.

4. [illegible] Janovi Žižkovi [illegible] 1564 a Výb. II. IV. 428.

Kutnohorsky Bart. viz **Bartolomeus Jiří.**

Kvapil Mikuláš z Vel. P[illegible] Heilendorf u [illegible] [illegible] co alumnus v semináři brněnském spolu s Pernsteiner a j. účastnil se v překládání spisu [illegible] denní pořád[illegible] VI. 2294. Byv 1781 vysvěcen, stal se ředitelem škol v k[illegible] [illegible] [illegible] pak se 1784 navrátil na Moravu co ka[illegible] [illegible]. Z Brna přešel 1812 do Pozořic. L. 1813 se [illegible] [illegible] arcikněžstvím letovick[illegible] a [illegible] [illegible] brněnským. Zemřel v Pozoři[illegible] 20. července 1828. Wurzb. II. S. 485.

Kvintik Jiří od Hory. kněz [illegible] vydal 1567 [illegible] Kristu ve svátosti a [illegible] [illegible] Blah. [illegible] 114; III. 749. L. 1571 [illegible] se farářem [illegible] Kutné H[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] Vavř. Krasonický [illegible]

Kr[illegible]s Josef Jan. [illegible] 1758 [illegible] novicem, později [illegible] kapituly [illegible]. L. [illegible] vydal řeč k [illegible] [illegible] pražských [illegible] Petra [illegible]. IV. [illegible]. Zemřel 17[illegible].

Kyba Frant. Václav. kněz [illegible] kaplan [illegible] Václava v Praze 17[illegible] [illegible] Schola[illegible]sky v [illegible] [illegible]

Kyrmezer či **Kyrmezerský Pavel,** rodem ze Štávnice, ladší věk ve školách co učitel ztrávil; jmenovitě po několik t rektorem byl na škole strážnické, až se tam 1566 stal sařem městským. Tu se přiženil k jakési vdově, jejíž první už slul Zřídil, a on po ženě také tak jmenován byl, dokud Strážnici zůstával a šeňkoval; nebo, nabyv sňatkem několik et, již nechtěl písařem býti. Potom ten statek všechen utra-l, tak že se ledva měl nač z Strážnice vystěhovati, i ušed ně do Krakova, dal se tam vysvětiti na kněžství, ale po ávratu více než čtvrt léta s tím se tajil. Teprv když mu na zemřela, obrátil se do Těšína za faráře. Potom farářoval Černé Hoře za Albrechta z Boskovic, jehož 1572 i pocho-al a kázaní nad ním učinil. Z Černé Hory dostal se na faru Ostrova a 1575 z jara do Uherského Brodu (ABr. XI. 281). de sobě plnou měrou dovedl získati pána, Jetřicha z Kuno-c, i oba syny jeho Arkleba i Jana na Hranicích. Jetřich, tanoviv jej děkanem, podřídil mu všecky faráře na svém nství. Téhož dosáhl při Janovi co do far na panství hra-ckém. I jal se hned kněžstvo své organisovati, vydav pro řád kázně církevní (1576). Spomocníka v tom měl Davida eisse, muže rodu zemanského z Vratislavě, kterýžto, byv ceptorem u mladých pánův z Kunovic, zůstal pak v Brodě b. 301). Ač před světem se zastíral konfessí augspurskou, ak ctižádost pudila jej k tomu, aby se stal hlavou všech katolíkův moravských. V sousedním Broumovsku týmž něrem věci náboženské vedl kn. Jakub Sofian. Jednota ezeřická, 1576 pod aegidou Aleny Mezeřické i Hanuše Fri-richa z Hardeka a na Kunštátě utvořená, jakož i snahy Phila-elpha Zámrského a J. Kunwaldského na západní a severový-hodní Moravě zdály se cestu k tomu připravovati. Největší řekážkou byli Bratří, ale Kyrmezer oddával se naději, že i ě přivede pod svou berlu. Z počátku se k nim měl přívětivě, a přítulně, ale když mu nechtěli býti po vůli, začal na ně útku nesmiřitedlnou, neostýchaje se prostředkův nejošemetnějších. První k tomu příčinu zavdala následující událost. Jistý iga do češtiny přeložil Melanchthonův Corpus doctrinae, i brátil se o vytištění k panu Jetřichovi. Pán obratmo chtěl ratří přivésti k tomu, aby oni dílo na svůj náklad vytiskli, vyslal o to do Evančic v červnu 1577 Kyrmezera s Reissem,

opatřiv je listem věřicím k Br. Štefanovi a k Rudingerovi. Leč nezastihli Štefana, an se tehdá léčil v Teplicích losyňských, Br. Cibulka pak nechtěl nic s tím míti činiti, však pro nezbytnost vždy něco o to s nimi promluvil a odbyl jich jak mohl (ib. 301). Kyrmezer nemálo se tím rozmrzel a brzy ucítil Bratří celou tíhotu nepřátelství jeho. Nejvíce od něho trpěti bylo Br. Aquinovi, správci zboru brodského, jehož všelijak stihal a listy brzo lichotnými, nazývaje ho svým „bátíčkem“, brzy hrozebnými sobě podkasati jej hleděl. Když zámysl ten opatrnou statečností Aquinovou byl zmařen, počal listy svými nepokojiti Rudingera, hroze Bratří očerniti ve Wittemberce i v Genevě. L. 1578 vystoupil veřejně se spisem proti zastávanému od Bratří bezženství kněží: „Spongia exigua et mollis ad detergendas aspergines, quas sacro conjugio ministrorum ecclesiae illuerunt in ista assertione Waldensici socii“, nestoudně se jich v tom dotýkaje. Avšak útok ten minul se s úspěchem; Bratří přestali na tom, že skrze Dr. Kratona dali Kyrmezera vylíčiti Bezovi, jaký jest štěkavec, buřič, utrhač a podněcovač rozmíšek (ib. 434). Mezi sebou převzděli mu *Schwermezer* (ib. 310). Vida je mlčící, udeřil Kyrmezer opět na Br. Aquina. Vedle toho pokračoval v duchovenské organisaci. L. 1579 způsobil, že se v Brodě stalo snešení o svěcení svátkův (ib. 385), a t. r. vydal katechismus pro své kněžstvo. Když se 1580 Arkleb ženil s Alžbětou z Šternberka, připravil K. hru divadelní o Tobiášovi, kteráž před shromážděným panstvem na zámku provozována, ačkoli přítomný tam ujec Arklebův, známý dobrodružením náboženským Jeroným Šlik, nejedny od dívání odvedl (ib. XIII. 76). Roku příštího vypustil K. proti Bratřím hlavní své dílo. Sebrav všecky listy své proti nim a z dopisův jejich jen ta místa, která se mu hodila, připojiv, zavřel nadávkami nejhrubšího zrna: „Acta concordiae inter P. Kyrmeczerum et vulgo Waldenses“ bez m. u Valentina Farinoly 1580. Jak mile spis byl hotov, hned jal se výtisky rozesílati. Br. Aquinovi dodal jeden se zvláštním listem. Skrze pana Jetřicha dostala se kniha starším bratrským do Evančic, Fridrichovi z Žerotína a jiným pánům. Ale úsilí toto opačný mělo účinek. Rozhořčenost obrátila se ne proti Bratřím, nýbrž proti jich soku. „Nacházím Kyrmezerovu knihu plnou lži a rouhání, a nemohu se dosti jeho nestydatosti nadiviti, ano i

panu z Kunovic, že jest jemu ji vydati dopustil. Pan z Kunovic jest toho kněze mancipium pro nemoci a věk svůj starý; soud zdravý při takových věcech spoly s léty jemu schází". Tak psal Fridrich z Žerotína (ib. XI. 436), a když na podzim se sešel soud zemský v Brně, všecko panstvo udeřilo na p. Jetřicha, kterýž si nevěděl jiné rady, nežli že Kyrmezera od sv. Jiří 1581 z Brodu přesadil do Nové Vsi, nařídiv mu mimo to, aby všecku zásobu závadné knihy (500 ex.) potlačil. I z luterské strany ozval se proti Aktám kn. Jan Adelf spisem i písní. K porážce této přidružily se Kyrmezerovi nesnáze domácí. L. 1581 shořel mu dvůr v Brodě (ib. XII. 106). Žena jeho, viníc jej z všelikých neplech, jako prý bachantka na náměstí vyběhla a lidem, ať na kázaní jeho nechodí, zrazovala (Dr. Jordan ib. XI. 441). Když pak se přestěhoval do Nové Vsi, dlouho za ním jíti se vzpěčovala. Chasa brodská tehdá hned hotova byla s posměšnou naň písničkou. On zas na Bratří složil hanlivé verše. Mimo to sepsal apologii i vydati ji zamýšleje, odeslal ji do Prahy Dr. Hájkovi a Mr. Kodicillovi. I v bližším okolí svém ukazoval ji Dr. Pressiovi a Jeronýmu Šlikovi. Žádný mu k vydání jí neradil, než každý za zlé měl. O sv. Matouši poslal ji v přepise Čeňkovi z Lipé, Janu, Fridrichovi i Bernardovi z Žerotína (ib. 443). I do nekalé literatury se zabral, udělav knížku prý přehanebnou; „dosti prý toho, aby ji primator v rathauze sodomském dělal" (ib. 442). Asi 1582 postoupil faru v Nové Vsi „vyběhlému mnichovi" Bonifaciovi Beninkaze, a sám se přenesl na faru do Derfle. Také pověstný Jakub Palaeolog našel u něho útočiště. Koncem 1581 Arklebovi z Kunovic, jenž mezitím po Jetřichově smrti panství byl nastoupil, vydán král. rozkaz, aby Kyrmezera, Beninkazu i Palaeologa potají vyzdvihl a biskupovi olomouckému vydal. Stalo prý se to ponuknutím bratra Kyrmezerova, kterýž v Brně byl knězem katolickým a později proboštem v Kladsku (Pam. 1872, 530). Kdežto uvěznění a do Kroměžíře odvezení dobrodružného Řeka bez nesnáze vykonáno, zdráhal se Arkleb podle svobod zemských vydati ostatní dva pleticháře z panství svého (ABr. XIII. 311). Kyrmezer nicméně zbaven i fary v Derfli, načež se obrátil k Bernartovi z Žerotína, prose, aby jej přijal za písaře latinského a německého (ABr. XI. 446). Teprv když mu i tato naděje selhala, ustranil se do Uher, a

usadil se v Holejči. Za pobytu tamního jal se polemisovati s Novokřtěnci a Sociniány, vydav na ně 1584 v Hlohovci spis latinský: „Confessio fidei de vera aeterna deitate Jesu Christi contra Anabaptistas et Antitrinitarios. Galgocii apud Valent. Mantschovit“ (D'Elvert Nachtr. 256). Po některém čase vrátil se zas na Moravu. Když mu však pan Arkleb na panství svém fary dáti nechtěl, zůstával ve svém domě v Brodě i živil se, odevšad jsa opuštěn, vyučováním děvčat (ABr. XIII. 311). Tu se nad starcem slitovali Bratří, jež nyní odprosil, „že tak neuměle proti nim horlil“. Od nich dochován byl k smrti (Ohláš. 100), kteráž jej 19. března 1589 zasáhla v Brodě, načež pochován u nich v klášteře (ABr. XI. 455, Wolný I. 3, 302).

1. Komedia česká o bohatci a Lazarovi, kratičce sebraná z evang. sv. Lukáše skrze P. Kyrmezerského z Štábnice (sic), písaře radního a obyvatele města Strážnice. V Pr. 1566 (IV. 227).

2. Komedia nová o vdově, kterúž Pán Buoh předivným spůsobem skrze Elizea proroka od věřitele jejího vysvobodil. V Litomyšli 1573 (ib.).

3. Práva a nařízení řádu a kázně církevní, 1578. Lat. text 1576: Leges ecclesiasticae ad disciplinam et censuram vitae. ABr. XI. 283—8 lat., 289—297 česky (Rozbor II. 17).

4. Kázaní 1578. ABr. XI. 323 (ib.).

5. Malá biblí, to jest, vyučování mládeže i lidí sprostných pobožnosti křesťanské. V Olom. 1579 nákladem Jetřicha z Kunovic, v Pr. 1604 (IV. 1298).

6. Tobiáš, hra v pěti aktech. V Olom. 1581 (IV. 227).

7. Rozmlauvání mezi Tořilem a Slabým o náboženství ženském. 1581. Netištěno; viz ABr. XI. 441. Tořil = ophrys.

8. Písnička o sektě waldenské: „Všickni, jenž ste do sekt zavedeni“. Vytištěna 1581 (ib.).

Kyselý Matěj, katolický farář v Horních Zelenicích ku konci XVIII. věku, psal po slovensku.

1. Důverné a spasitedlné rozjímání. V Trnavě 1795 (Sl. Pohl. I. 2).

2. Obecná křížová cesta. Rkp. (ib.).

3. Rozmlúvání medzi kňazom Franč. Grandmayerom a ctih. manželom reformatou. V Trnavě 1795 (ČČM. 1862, XLIII).

L.

Labaun Jiřík, kněhtiskař pražský, od 1689 (V. 1588) v tištění knch českých velmi činný. Od 1702 měl privilegium

na vydávání titulárního kalendáře, kteréž 1713 po smrti jeho přenešeno na syna, též *Jiří* nazvaného. Jiří ml. poněkud i literárně pracoval. Když ok. 1723 zemřel, tu více než po deset let tiskárna vedena na účet dědicův jeho, dokud jí nepřejal syn, opět *Jiří* Laboun. Ten asi 1758 s životem se rozžehnal, zůstaviv závod svůj vdově *Kateřině*, kteráž jej vedla až do 1769, kde, provdavši se za jakéhos pekaře, tiskařské právo pustila (V. 541).

Pašije s notami. V Praze 1721 (V. 120).

Labe Jindřich z Turnova, vstoupiv do řádu sv. Františka, drahně let ztrávil v klášteřích bechyňském, dašickém, olomouckém a j., načež co guardian spravoval kláštery v Jindřichově Hradci (1679), ve Voticích (1683), v Turnově (1685) a v Praze (1689). L. 1690 stal se definitorem provincie české. Zemřel 4. července 1693. Labe byl z přátel Balbinových, kteří k pracem historickým od něho i podnět brali, i na vzájem jemu sbíráním materialií se odvděčovali. Psal tři spisy latinské (1680—89) a dva české (Rybička ve Sl. N. IV.).

1. Hájek svatý (hist. P. Marie lauretanské v Hájku za Bílou horou). V Pr. 1690 (V. 1188).

2. Historie o třech sv. obrazích u Františkánů v Bechyni. V Pr. 1685, 1746 (ib.).

Labe Šebestián z Rokycan, nar. 26. února 1635, vstoupil do řádu jesuitského 1653. Pět let učil náukám humanitním, načež 15 let ztrávil dílem v Praze, dílem po jiných místech českých. Konečně přejal úřad missionáře v Oseku, zastávaje zároveň zámecké kaplanství u rodiny Malovecké. Poslední doby života ztrpčeny mu dnavými bolestmi, až jej z nich smrt vysvobodila. Zemřelt v Klatovech 21. února 1710 (Pelcel Jesuiten). Labe skládal latinská epigrammata, jejichž důvtipnost svou dobou velikou nalezala oblibu, tak že od 1682 do 1701 několikráte byly vydány: „Sales epigrammatici".

Písně o utrpení Páně, několikráte vydané (Balbin B. d. II. 2124).

Lacino Jiřík, na jehož jméno složená píseň: „Jáť skládám v Bohu všecku naději" v Kleych. Kanc. 550.

Lačný (Latsny) Martin, kněz evang., farář a senior v Nitransku, 1797 vydal řeč, kterou měl při posvěcování chrámu v Uh. Skalici (VI. 2012).

Laetus Jan z Čáslavě, nar. 1545, na kněžství zřízen ve Wittemberce 1572, načež se stal kazatelem v Pacově. Odtud

úzké měl spojení s známým odpůrcem Jednoty, jihlavským kazatelem Dr. Hederikem (Gind. GBr. II. 267—296), kterýž Laeta patrně užíval, pokud v akcí své potřeboval českého péra. Pochopitedlno tudíž, že Bratří nehrubě přívětivě hleděli na tohoto, nazývajíce jej svým opačným přítelem, nožířem jihlavským, neučeným oslem (Is est iste iglaviensis machaeropoeus, indoctus asinus. ABr. XIII. 220). L. 1581 vydal Laetus knížku o smyslu při večeři Páně, připsav ji raddě pelhřimovské, latině a česky, o kteréž Bratří nepochybovali, že to vlastně práce Hederikova (ib.). Starší, jakkoli jim spis ten byl proti mysli, neustoupili však od mlčení, v celé té srážce s Hederikem zachovávaného. I v krátce se jim dostalo dostiučinění spůsobem neočekávaným. Laetus 1582 postižen v hrubém poklesku mravním, z čehož takové vzešlo pohoršení, že jej patron jeho, Mich. Španovský z Lisova, na místě vyhostil. „A tak Pán Bůh za nás počíná jim skutkem platiti“, psal Br. Kapita, „a ta nová jich sekta se roztrhla a rozlezla. Dílo těch paboukův roztrháno a na nic přišlo, abychom vždy viděli pravost toho Pána promluvení: In silentio et spe erit fortitudo vestra“ (ib. 250). Laetus uchýlil se do Jihlavy k ochránci svému i [illegible] později 1585 [illegible] na tamního měšťana Weidhofera, když [illegible] za [illegible] Eneasova schůzi bratrskou v domě svém [illegible] (ib. [illegible]). Od 1585 byl kazatelem v K[illegible], v D[illegible] Rosenthal a v Starnově, až se 1[illegible] dostal do Třebíče, kdež 15[illegible] život svůj dokonal. (W[illegible] II. S. 188. D'Elvert [illegible] [illegible].)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Laetus Lukáš [illegible]

pituly olomoucké a brněnské. L. 1592—4 administroval klášter žďárský. Když biskup Stanislav Pavlovský 2. června 1598 zemřel, kapitola Laeta vyvolila samotřetího za administratora. L. 1585, jsa děkanem bětovským, k žádosti Štěpána Vratislava z Mitrovic na Drachově učinil ze Šturmova „Srovnání víry" krátký výtah, kterýž ještě 1613, když po druhé vydán byl, takový mezi Bratřími dojem učinil, že uložili Br. Jaffetovi, aby sepsal obranu. Laetus zemřel v Olomouci 3. ledna 1603 (Wolný I. 1. a 2., II. 1. 2. a 3.; D'Elvert Nachtr. 239).

Krátkey spis o Jednotě Bratří Waldenských, jestliže z Boha jest, sebraný z knihy V. Šturma. V Pr. 1585 a 1613 (IV. 1316).

Lagonides Jiřík Adalbert písař na hradě Bětově ve službě Hynka Jankovského z Vlašimě, jehož Apatéku koňskou 1651 přepsal (IV. 911).

Laho Jan, Slovák z Radvaně, 15 let byl kazatelem A. V. v Berzeku, až pak po vydání tolerančního patentu co první svého vyznání kněz do Čech povolán. Koncem máje uvázal se v duchovní správu v Krucemburku, kdež služby boží vykonávány z počátku ve stodole. Jelikož osadníci po otcích svých byli smýšlení bratrského, měl Laho s nejedněmi nesnázemi se potýkati, až se i osada sázavská (u Žďáru), s krucemburskou spojená, od této zcela odtrhla. Laho vida, že nelze zniknouti, konečně aspoň co do lámání chleba osadě učinil po vůli. L. 1784 jmenován prvním superintendentem A. V. v Čechách (Tardy 147, 150, 185, 236), ale nemoha touze po domovu odolati, složil 1786 hodnost tu a vrátil se do Uher.

Výtah některých otázek a odp. z učení křest. V Pr. 1784 (VI. 1778).

Laches Jiří, rodic z Nepomuka, písař, od něhož psán graduál bratrstva literáckého v Litomyšli (Jelínek Litomyšle III. 24).

Landerer z Tiskutu Jan Michal, kněhtiskař, jenž 1754—1790 tiskl knihy české v Prešpurku, později také v Budíně.

Landskrounský viz **Hanus Jiří.**

Láni Eliáš, nar. v Slovenském Pravně 1570, po odbytých studiích byl rektorem škol jelšavských, potom duchovním správcem v Mošovcích, odkudž 1609 přesídlil se do Bitče. L. 1610 na církevním shromáždění v Žilině vedle Isáka Abrahamidesa a Samuela Melika vyvolen za superintendenta desíti předdunajských stolic. Úřad tento, mocí kteréhož mu připadl

nadzor v stolicích liptovské, trenčanské a oravské, za dosti těžkých okolností, tísněn jsa jednak od strany kalvinské, jednak úsilím Pázmányovým, se cti zastával, zvláštní požívaje přízně palatina Jiříka Thurza († 19. ún. 1617), při jehož pohřbu Láni kázal, leč ještě 5. listopadu téhož roku po svém příznivci sám se na věčnost odebral (Poezie B. Tablice I., Slov. Pohl. I. 2).

1. Katechismus Dr. M. Luthera (spolu s Abrahamidesem a Melikem). V Levoči 1612, 1634 (IV. 1406). Ded. palatinovi J. Thurzovi a manželce jeho Alžbětě Coborové.

2. Řeč na pohřbu Jiřího hr. Thurza. V Pr. 1617 (IV. 1721).

3. Osm písní v Cytaře Třanovského, též v Kleychově kancionále otištěných.

Láni Michal z Uherské Skalice, syn faráře bolešovského, studoval v Tubinkách, načež byl rektorem školy skalické 1668. Po dvou letech uvázal se v faru ve Vrbovcích. L. 1672 odebral se u vyhnanství do Němec. Přestáv uvěznění ve Würzburku, přijal 1675 povolání na kazatelství k exulantům českým v Gebhardsdorfě. Tam zůstal až asi do 1683, načež vedl úřad kazatelský při české osadě v Žitavě. L. 1686 vrátil se do Vrbovec, kdež 1708 zemřel (Pescheck Exul. 156, Tablic Poezie II.).

Jana Eichhorna Duchovní zbraně i pokladův večných pokojík. V Žitavě 1682, 1718, v Hali 1744 péčí E. Milce, v Prešp. 1780 (V. 1583 a VI. 2278).

Laštovka Tomáš Frant. Xav., Slezan z Hlučína, 1720 stal se farářem v Rudikově, odkudž se 1726 přenesl nad faru a děkanství v Uherském Hradišti. L. 1746 učinil směnu za faru jaroměřickou, ale, jeda tam, na cestě roznemohl se a zemřel v Brně 14. února 1747 (Wolný I. 2, 214 a II. 3, 168 a 209).

Wilh. Stanihursta S. J. Čtvrtý článek víry. V Trnavě 1748 (V. 830, 880 a 1018).

Lauček Martin, syn notáře a rychtáře v turčanském sv. Martině, nar. 19. máje 1732. Školy navštěvoval v Necpalech, v Prešpurku, v Šařišském Potoku a v Kežmarku. L. 1754 stal se učitelem v Berzetíně, pak farářem A. V. 1750 v Kunové Teplici, 1761 v Horní Slané a 1783 v Uherské Skalici. Zde zemřel 9. února 1802. Sepeši nad ním učinil pohřební kázaní (VI. 2083). Krom jedné knihy uherské, psal jen slovensky (Tablic Poezie II).

1. Zlatá báně, nábožné modlitby a písně. V Prešp. 1776 (VI. 2277).

2. Slzy učedlníkův od Ježíše utřené. Kázaní na příchodnou do Skalice. V Skal. 1783 (VI. 1991).

3. Radostné prozpěvování v den posvěcení chrámu v Skalici. V Skal. 1797 (VI. 223).

4. Slovárně neb konkordancí biblická. V Prešp. 1791 (VI. 1797).

Launský Matěj (M. de Luna, Lunaeus, Lunensis), rodic z Louna, studoval v Praze, kdež 1521 učiněn bakalářem (LD. II. 270). Potom, obrátiv se ke stavu kněžskému, byl děkanem v Žatci, s Bratřími tamními mnoho nesnází mívaje. Adam Šturm viní jej, že Daniele Krajčího a j. vypudil z města (Dial.). Z Žatce přešel 1542 do Nymburka, kdež děkanství ssazením nepořádného kn. Lahvičky bylo uprázdněno, i zůstal tam až do skončení svého. V jednáních náboženských 1542—3 kn. Matěj vedle Mystopola přední měl účastenství (Červ. Hist. 191). L. 1562 kynula mu naděje, aby přišel do Prahy. Tehdá totiž stavové, obnovujíce konsistoř, jeho vyvolili administratorem, ale volba od Ferdinanda I. pro luterské smýšení vyvolencovo potvrzena nebyla. (ČČM. 1848. I. 456). Zemřel 26. září 1567. Lupáč na úmrtí jeho složil eteostichon. Jan Rosin napsal o něm (1582), že vynikaje zbožností a důmyslem, drahně složil řečí duchovních, z kterých kazatelé čeští vzdělání své brali (Proch. Misc. 110 a 449). I vně vlasti jméno jeho proslulo, jakož jeho ve spisech svých dotýká se Jiří kníže Anhaltský (Proch. Comm. 277).

Kázaní na celý rok 1542 (Přid. č. 71 a IV. 1571).

Laurentiades Jiří viz **Kostelecký Jiří.**

Laurič Josef, nar. 1686 v Praze, 1701 vstoupil do řádu jesuitského. Po 12 let vyučoval v menších školách, 6 let řídil missie, potom byl rektorem kolleje v Hradišti a konečně ministrem kolleje v Jičíně, kdež 1754 život svůj dokonal (Pelcel Jesuiten). Latině sepsal historii jubilejní „divae ruthenicae imaginis Mariae, quae Giczinii altero jam saeculo colitur“ (Reg. Hrad. 1741), a po dvou letech vydal ji v českém překladu:

První věk rodičky boží rusanské. V Kr. Hradci 1743 (V. 1225).

Br. Laurin či **Lorek,** jáhen bratrský, pod jehož jménem vydán spis proti pamfletu Dr. Václava Mitmánka asi 1543. Rukopis byl u V. Hanky (Gind. Br.G. I. 508, pozn. 39; Červenka hist. 218).

Lazar Burian, měštěnín pražský, spolu s Hlavsou a Sovou vedl náklad na bibli benátskou 1506.

Leb Jan z Klatov, kněz katolický, 1609 farář v Janovicích.

O vel. svátosti devět otázek. V Pr. 1609 u Sessia (IV. 1383).

Lebeda z Bedrštorfu Václav, rodem z Nového Města pražského, písařem byl při dskách zemských i vydal 1610 k užitku komorníkům abecední přehled měst, zámků, hradův, tvrzí i jiných sídel v Čechách s naznačením jejich od Prahy vzdálenosti, kterážto kniha skoro dvě stě let dobré služby konala co jediná tehdá rukověť topografická. Později vstoupil Lebeda jako laik do řádu jesuitského, kdež naň vzloženo opatřování potřeb životních. Maje úhledné písmo, všecken, co mu od pravidelného zaměstnání zbýval, čas věnoval na přepisování duchovních kněh, jichž Balbin, když se 1636 stal Jesuitou, v knihovnách řádových v Brně, v Praze a jinde drahně nalezl (Balb. Boh. d. II. 428).

Knížka, obsahující v sobě kratičké poznamenání měst, zámků, hradův, tvrzí i jiných sídel v tomto slavném království ležících. V Pr. 1610 u V. Stříbrského, pak 1622, 1681 od komorníkův při dskách, 1682 od M. Šteyra, 1687 od Fidelisa Waibla, 1692, 1709 u K. Rosenmüllera, 1778 od Táborského (IV. 662).

Led Jan, soused velvarský, 1580 vydal píseň o hromobitné bouři a zapálení makovice na věži kostelní ve Velvarech (IV. 167).

Ledecký Jan viz **Vodička**.

Lednický Jeremiáš, jeden z radních pánův města Levoče, zemřel 1685 (Tablic Poezie II.).

23 písní, z nichž 14 původních, v Cyth. Třan. a v Kleychově kanc.

Legendy první sepsány jsou veršem; později teprv řečí nevázanou.

Veršované čtverého jsou rázu podle věku a slohu (II. 31—34, 40—43).

I. Nejstarší, pochodící z konce XIII. věku, vztahují se k životu Spasitelovu a k životu apoštolův. Zachovaly se jen zlomečně: 1. Zlomek kapitulní o sv. Joachimovi a Anně (ČČM. 1855, 529. Feifalik Studien II.). 2. Kynského zlomek o umučení Páně (Dobr. LG. 113, Výb. I. 1147), úplněji v homiliích Štítného (Výb. I. 754). 3. Zlomek o seslání Ducha sv. (ČČM. 1829, Výb. I. 178).

Apoštolské legendy 1. v zlomku Durichově (Dobr. LG. 103, Výb. I. 1143), 2. v zlomku Šafaříkově (ČČM. 1847. I. 296, Výb. II. 1). Srov. Feifalik Studien VII.

II. Legendy o Jidáši a o Pilátovi (ČČM. 1829 a Výb. I. 169 sld.), jinak pode jménem „Epických zlomkův" známé, sepsány počátkem XIV. věku, jakož viděti z narážky na smrt Václava III. — Legenda o sv. Alexiovi z též doby (ČČM. 1851. Fejfalik Studien VII. 37).

III. Z pol. XIV. věku pocházejí: 1. Legenda o 10.000 rytířův v passionálu 1395, v klášteře kremsmünsterském a v univ. bibl. lvovské (ČČM. 1840, Výb. II. 5). 2. Legenda o sv. Dorotě v rkp. kapituly pražské (St. Sklad. III. 121) a univ. bibl. pražské (ČČM. 1848 II. 261, Výb. II. 17). 3. Legenda o sv. Kateřině v rkp. bibl. stockholmské, objevená Jos. Pečírkou a vydaná v Pr. 1860 Erbenem (Dr. Bohd. Jedlička v Pr. Sitzb. 1873 I.).

IV. Z též asi doby, ale z jiné školy: 1. Legenda o sv. Prokopu v rkp. hradeckém (St. Skl. I, Výb. I. 184 sld., Fontes rerum bohemicarum I.). 2. Legenda o sv. Dorotě v rkp. univ. bibl. lvovské (ČČM. 1859, 21 sld. Srov. Fejfalik Studien IV. 22). 3. Pašije z rkp. hradeckého (St. Skl. III. 27 sld.). 4. Máří Magdalena z téhož rkp. (ib. II. 1 sld.). 5. Sv. Jan Apoštol (ib. 49). 6. Summa o utrpení Páně v rkp. bibliotheky roudnické.

V. Pozdější viz u Jungm. IV. 155—161, V. 171—173.

Legendy *prosaické* sebrány v Passionale, v Životě Otcův egyptských, v rkp. bibl. pražské 1410 a olomoucké 1421 o sv. Františku z Asissi (Výb. II. 907) a j. Viz Jungm. III. 913—926, IV. 1782—1798, 1921, V. 1239—1369. Legendy o svatých českých v I. díle Fontes rerum bohemicarum.

Lehnický (chybně Lehenštein) viz **Arnolt Jan.**

Lehocký Jan Ondřej, kněz evangelický A. V., spravoval osady od 1782 v Rusavě a od 1785 v Hodslavicích, odkudž se 1789 přenesl na faru do Visly v Těšinsku (Wolný I. 3, 153 a 294).

Pořádek prac a modlitch (agenda evangelická), vytištěn 1788 (Wolný l. c.).

Lehocký Daniel, Slovák, kněz evang. A. V., jenž spravoval církev v Horním Mičínč.

Kniha o maudrém křest. vychování. V Prešp. 1786 (VI. 1250).

Leonhard Václav z Úterého v Plzensku, nar. 24 září 1746, stal se jesuitou 1761 i dosáhl doktorství filosofického. Po tři léta působil co professor humanitní. Z zaměstnání toho vytržen zrušením řádu, načež 1773 uvázal se v katechetství při normální škole v Praze. Vyznamenán byl titulem dvorského kaplana a jmenován kanovníkem u všech svatých. L. 1790 povolán za scholastika do kapitoly svatovitské (Pelcel Jesuiten). Na 1807/8 vyvolen rektorem university pražské, ale před uplynutím roku 9. června 1808 s světem se rozžehnal.

Uvedení, jak školní katechetové postilly Scipionovy při vykládání evangelium užívati mohau. V Pr. 1779 (VI. 1891).

Lenk Jakub Jan, kněz katolický, 1706, jsa farářem v Plzenci či Staré Plzni, vydal „Bašty zbrojné bratrstva marian ského a svatováclavského", jež byl v osadě své založil (V. 1138).

z Leonperka viz **Fabricius Leopold.**

Leopold Tobiáš, kněhtiskař pražský, jenž koupiv 1616 tiskárnu dědicův šumanských, činným byl až do 1622. Tiskl výhradně knihy směru katolického.

z Lerchenfelsu viz **Sixt Jan.**

Lešák Jiří, učitel na Slovensku, 1775 v Prešp. vydal „Umění počtu“ (ČČM. 1862, XXXIX.).

Leška Štěpán, Moravan ze vsi Kuželova, nar. 21. října 1757, vychován byl ve Vrbovcích (trenč.), kamž se otec jeho přestěhoval. Nemaje chuti k řemeslu, na něž rodiče jej určili, ušel do Přítrže a tam co mendík studovati počal. L. 1774 přešel do Modré, pak do Ivančiné (turč.), do Gemera a do Prešpurku. V Prešpurce zastával službu varhaníka, kantora a korrektora slovenských kněh. Poněvadž cís. Josefem II. theologům evangelickým návštěva německých universit zakázána, nezbylo Leškovi jiné rady, než aby se při Institorisovi dovzdělal k povolání kněžskému. Od 1783 vedl Noviny Tallayovy, jichž redakce po něm přešla na J. Vyskydenského. L. 1785 přijal pozvání na evang. faru v Bukovině (hrad.), která se později přenesla do Černilova. Po roce přešel do Křižlic, 1791 do Krabšic á 1794 do Prahy. L. 1786 učiněn superintendentem českých evang. obcí A. V. L. 1798 vrátil se do Uher, uvázav se v duchovní správu církve egyházské (žolt.). L. 1810 Egyház vyměnil za Malý Kereš, kdež 21. ledna 1818 zemřel (Tablic Poczie IV.).

1. Básně příležitostné, zejména k svatbě O. Škultetyho 1781, Jana Vyskydenského 1785, K. Vojtěchovského souseda novostrážnického („Jiskra lásky“) 1797; tato nově otištěna ve Veselém čtení 1860 (VI. 356, 386).

2. Vděčný protestant naproti svému snášelivému mocnáři. Bez m. 1782 (VI. 1108).

3. Prešpurské noviny s milostivým c. kr. povolením. V Prešp. 1783—4 (VI. 1087). Viz Světozor Sl. N. 1861, 257.

4. Rozmlauvání jednoho helv. vyslance s evangelickým A. V. Čechem. V Jindř. Hradci 1784 (VI. 1767).

5. Nová loterie pro hospodáře a hospodyně. V Pr. 1792 (VI. 1179).

6. Poklad národu. V Pr. 1796 nákl. J. Beránka (VI. 1184).

7. Nová kniha zpěvův křesťanských. V Pr. 1796 (VI. 222).

8. Počáteční cvičení v náboženství. V Pr. 1797 (VI. 1801).

9. Suma zákona božího. V Pr. 1798 (VI. 1010).

10. Superintendenta J. Fokka Uvedení k gruntovnímu poznání křesťanského náboženství. V Pr. 1798 (VI. 1803).

11. Epigrammata v III. díle Puchmajerových Nových básní. V Pr. 1807.

Letopisy českým jazykem počato psáti teprv za XIV. věku. Vyskýtají se buď porůznu, buď v sbírkách, ve kterých dílem starší zápisy přepisovány, doplňovány a opravovány, dílem pak zprávy souvěké samostatně skládány.

Značnější jsou: 1. 1338—1432 v II. díle Script. rerum bohem. 2. Kronika v rkp. Jana Pinvičky nyní v Č. Museum, obsahující dobu 893—1458, pak 1378—1461. 3. Bartoše z Drahynic přídavky k latinské kronice 1310—1464, vlastně od něho jen do 1445. 4. Prodloužení kroniky Beneše z Hořovic 1378—1440. 5. Rukopisy dva děčinské, někdy Pelcelovy. 6. Rkp. křižovnický 1312—1509, psaný asi 1515 (Hanuš M. Výbor 9—14), snad od Jiřího z Písku. 7. Jana z Janštorfu 1525, též u křižovníkův. 8. Rkp. Brazidinův v Děčíně. 9. Rkp. od Karla Münsterberského 1607 darovaný Adamovi z Waldšteina, nyní v dvor. bibl. vídenské. 10. Rkp. univ. bibl. krakovské (Pam. 1859, 237). 11. Rkp. kapituly vyšehradské 1207—1524 (Rozb. I. 174), kterýž tuším patříval písaři Prokopovi. 12. Kronika vyšehradská z dob Maximiliana II. a Rudolfa II. (Rozb. II. 28). 13. Historické spisování Slavatovo, co se dotýče věcí českých 1526—1588 mnoho zpráv letopisných v sobě zavírá. 14. Letopisy Mik. a Ondř. z Prachňan, Marka Bydžovského, Mik. Dačického z Heslova a j. Obsah letopisův 1—11 v jedno sebrán v třetím díle Script. rerum boh., 1829 od Fr. Palackého vydaném co „Staří letopisové čeští".

Lettinger Jan, kněz katolický, katecheta školy normální tuším v Olomouci.

Život P. Ježíše pro dítky. V Olom. 1790 (VI. 2160).

Leuconeus Filip, 1608 farář v Soběchlebích.

Sedmerý spůsob zpívání letanie. V Pr. 1590, 1591, 1608 (IV. 103).

Leukopetrus Caesareus Mikuláš, mistr svob. umění, v polovici XVI. věku byl učitelem na škole v Litoměřicích, kde při žácích svých v mathematice takových dosáhl úspěchův, že mu městská radda 1558 ke zdaru tomu štěstí přála a o své ujmě plat jeho o dvě kopy grošů rozmnožila (Lippert 464).

Vyznamenání a zjevení pravého vlévání nebeského, totiž zatmění, kteréž v těchto sedmi letech zběhnauti se mají. V Olom. 1559 u J. Günthera, v Pr. 1563 (IV. 754).

Leva z Brozánek Zigmund, potomek schudlé rodiny vládycké, vystupuje ponejprv 1619, kdež vydal přivítání Fridrichovi Falckému. Oplétání, ve kteréž proto upadl, přimělo jej, že stal se katolikem. Oddal se na umění knihtiskařské. Od 1629 spravoval impressi akademickou (V. 516). Poslední kniha, která nám s jménem jeho známa, jest od 1645 (V. 490). I v pozdějších svých letech literárně byl činným; jmenovitě knihy, které u něho tištěny, uvykl opatřovati předmluvami.

1. Vítání neb vinš k šťastnému příjezdu Fridricha falckraběte do měst pražských 31. října 1619. V Pr. 1619 u děd. Dačického (V. 462.

2. Dedikací při Coelestinově Zodiaku 1636 (V. 1499.

3. Duchovní zbrojnice. V Pr. 1548 (V. 1548.

4. První křesťanského člověka starost. V Pr. 1644 (V. 1399.

5. Communis vitae urbanitas. Šlechetnost neb mravnost v společném s lidmi obcování. V Pr. 1545 (V. 490.

6. Paut k boží krvi. Podruhé 1716 (V. 1606.

Br. Levinský Daniel, zřízen na kněžství 1632 v Lešně (Dekr. 277).

Píseň exulantův českých v Lešné. Složená pod smutnou melodii žalmu XXII. Kochanovského. Tišt. při Komenského manuálníku. V Amsterd. 1658 (Pr. Stzb. 1868, I. 82).

Lhenický Pavel 1608 na zámku Třeboni přepsal několik pojednání Budovcových pro pana Petra Voka z Rožmberka. Rukopis nyní v kr. bibliothece stockholmské (Pečírka ČČM. 1851 III. 35, Dudík Schw. R. 151).

Liberda Jan, nar. 1701 v slezském Těšíně, studia svá konal v Hali, načež se stal učitelem ve svém rodišti. L. 1725 vydal první svůj spis „Klíč Davidův", knihu to obsahu mysticko-polemického, kterou mezi lidem českým, zvláště v Hradecku, Opočensku a Smiricku, takové hnutí způsobeno, že úřadové viděli potřebu násilného zakročení proti „pietismu", valnou část lidu sedlského uvrhše u vězení (Rybička ve Světoz. 1871, 459). Brzy po prvním vydání Klíče (9. října) povolán Liberda od Henriky Sofie z Gersdorfu za duchovního správce do Velkého Hennersdorfu. Nastoupiv úřad ten 1726, takovou zjednal si oblibu, že Češi nejen z okolních vesnic, ale i z Žitavy ku kázaním jeho valem se hrnuli. Byliť větším dílem u vnitru duše své přívrženci učení bratrského a jen z potřeby se k luterstvu přiznávali. Jak mile tedy Liberda služby po bratrsku konati počal, opouštěli luterská kázaní kazatelův svých Jarého a Vodičky a neděli co neděli raním jitrem putovali do Hennersdorfu. Hlavním jejich v tom vůdcem byl Martin Kopecký. Hennersdorfská osada tím pořád více vzrůstala, že již povstal zvláštní zásedlek, Schönbrunn zvaný, jen od českých exulantův obydlený. Liberda, zdarem takovým uchvácen, počínal sahati za meze práva svého, za „posluchače" přijímaje osoby z exulantův gebhardsdorfských, drážďanských a žitavských. Vzrůst tento byl trnem v oku nejen faráři hennersdorfskému, ale i městské radě žitavské, již proto, že v Bratrstvu spatřo-

vali kalvinství. I s vrchností hennersdorfskou nastaly nedohodnutí. Protimyslnosti tyto pohnuly přívržence Liberdovy, aby sobě jiného obytu hledali. Uslyševše, žeby král pruský Fridrich Vilém, an právě o rozšíření Berlína pracovati se jal, ochoten byl přijmouti české exulanty, k návrhu Liberdovu pozdvihli se v září 1732 z Hennersdorfu, Gerlachsheimu a Žitavy počtem 500 duší i obrátili se k hlavnímu městu pruskému. Ale v Chocebuzi stihla je nemilá zvěst, že od pruské vlády konečného ještě povolení nedáno. Někteří se vrátili nazpět, jiní pak po různu postupovali dále, až posléze do Berlína dorazili. Král vykázal jim 38 stavenišť v ulici Wilhelmstrasse a dal jim ve Friedrichstrasse vystavěti kostel (1735—37), kterýž upomínkou na Husův Betlem nazvali betlemským. Liberdu, jenž měl býti duchovním správcem nové osady, mezitím potkala zlá nehoda. Vraceje se z cesty do Švéd a Berlína, byl v Hennersdorfě 1732 uvězen a pod obviněním, jakoby v Čechách a v Sasku plodil rozbroje, do Drážďan i potom na Königstein, odtud pak do káznice v Waldheimu odvezen. Marné byly přímluvy vyslance pruského o jeho propuštění. Teprv 1737 podařilo se mu z Waldheimu uteci. Osada berlinská, kdež od 1734 na místě Liberdy působil Petrmann, příchodem nových přistěhovalců z Gerlachsheimu, 1737 v Rixdorfě osazených, značného nabyla rozšíření, leč zároveň v ní přibylo podnětův k různicím, jež ani oblíbený Liberda ulahoditi nezdolal. Čtyry léta po osvobození z vazby zastihla jej smrt. Zemřel 9. srpna 1742 (Pescheck Ggrf. II. 498, 556; Exul. 85, 152, 157). Liberda po Kleychovi nejodvážnější byl rozšiřovatel kněh náboženských po Čechách. Na cestách, k vůli tomu podnikaných, upadl v nejednu svízel, ale vždy se mu podařilo vyváznouti, tak že se o něm záhy vypravovalo množství dobrodružných událostí.

1. *Α και Ω.* Klíč Davidův k otevření pokladův království božího, v tajemství skrytých. V Loubně 1725, 1727, 1729, 1731, v Berlíně 1737 (V. 127).

2. Harfa nová na hoře Sion (překl. z něm.). V Loubně 1732, 1735 (V. 131).

3. Nový zákon a žalmy, jejž 1730 v Loubně vytisknouti dal (V. 658) podle textu bratrského. Srov. Novotný 88.

Libertin Jan Ignác, bakalář sv. Písma, 1722 byl tuším kaplanem v Plzni, 1730 farářem v městysi Mýtě, i vydal patero kázaní o sv. Ludmile, sv. Ignaciovi, jehož po Dlouho-

veského příkladu nazývá Hynkem, o sv. Mikuláši a Janu N. od 1718—1730 (V. 923).

Libertin Jan z Rakovníka, nar. 8. list. 1654, stal se jesuitou 1669. Čtyry léta učil grammatice a 16 let co kazatel působil. L. 1718 byl správcem tiskárny klementinské. Když rozličné tiskárny knihy dědictvím svatováclavským vydávané začaly patiskovati, obrátil se tehdá k české kanceláři s prosbou o ochranu (Rozpr. I. 24). Zemřel asi 1724 (Pelcel Jesuiten).

1. Memento mori, O srovnání vůle naší s vůlí boží. V Pr. 1710 (V. 1463).
2. Mravné a správné jednání o mládeře (sic) cvičení a vychováni. V Pr. 1715, 1753 (V. 498). Ded. raddě města Rakovníka.
3. Papršlek svatosti, t. j. výtah z podivného života Jana Františka Regia. V Pr. 1716 (V. 1315).
4. Mali corvi malum ovum, vyvrácení knížky jistého odpadlíka jménem Havrana (nomine Coracis). V Pr. 1717 (V. 761).
5. Desítka apoštolská sv. Xaveria. V Pr. 1723 (V. 1463).
6. Jakuba Boymana Den lásky boží (V. 1463).
7. Kázaní o sv. Janu N., o sv. Bernardu (Pelcel).

Libertin Jiří Jan 1720 byl děkanem v Rakovníce a 1724 kanovníkem na hradě pražském. Od 1713 do 1729 vydal šestero kázaní, čtyry o sv. Bernardu, jedno k jubilejní professi praemonstrátky Petronilly Vratislavovny z Mitrovic a jedno o sv. Janu N. (V. 914), pak jednu knížku bratrskou (V. 1141).

Libocký viz **Smichaeus Tobiáš.**

z Liboslavě viz **Hlavsa** a **Sova.**

z Ličska viz **Brikcí.**

Lichtensteyn Petr z Kolína „na Rayně", kněhtiskař v Benátkách, 1506 tam vytiskl biblí českou s pomoci Jindřišského a Molka.

z Limuz viz **Mitis Tomáš.**

Linteo Petr, jinak **Litoměřický z Pilsenburka,** Plzňan i chovanec jesuitského konviktu sv. Bartoloměje, na kněžství asi 1580 vysvěcený, počátkem XVII. století farářem byl v Staré Plzni. L. 1610 z jara jej kapitula vyšehradská, které i předtím byl kanovníkem, vyvolila na děkanství. I nastoupil úřad ten v čase nehrubě šťastném. Luza pražská, rozkacená vpádem pasovským, v únoru 1611 vtrhla na Vyšehrad, vyloupila kostel a děkanský dům takovou měrou vytloukla, že v něm jediném za 2000 kop škody naděláno. Linteona před smrtí

zachránila jen „řeč jeho česká a výmluvnost přirozená, hlava šedivá a tvář velebně skromná“. Nicméně výbojníci „tyranství svého mnohem delší památku na něm, nežli na jiných v kusy rozsekaných, sau nechali.“ Byl zajisté od nich tak silně zbit a ztlučen, „že málokdy z lůžka vstáti, ba ani z místa se hnouti nemohl.“ (Sixt z Lerchenfelsu u Ruffra 292). Jakkoli sklíčen, jal se ubohý stareček opravovati dům s velikým nákladem z toho, co mu po vyloupení z nachovaného jinde důlohu pozůstalo. „Co sem bezděk vydal, kdo to sečte? kdo to zaplatí?“ povzdechl sobě, konče prvoroční své účty. Spolu s proboštem Arseniem horlivě pečoval o obnovení starých výsad i církevního v kapitule života. Obec vyšehradská 15. září 1611 opatřena zřízením zvláštním, a v kapitule samé 1612 zaveden přísnější řád. Tím ústav tento, od sta a více let vinou duchovenstva zapuštěný, okřívati počal. Leč Linteo se ovoce snah svých nedočkal. Následkem ubití z l. 1611 tělesné síly jeho tak klesly, že se vzdal děkanského úřadu a brzo nato 1613, jak Sixt dí, „za jinšími mučedlníky prostředkem smrti se odebral“ (Ruffer 272—292).

1. Jistá a patrná církve sv. znamení. V Litomyšli 1593, v Pr. 1725 (IV. 1341).

2. Lukáše Pinella o dokonalosti zákonní knihy čtvery. V Pr. 1607. (IV. 1881).

3. Krátká zpráva o přijímání velebné svátosti pod jednau spůsobau. V Pr. 1613 (IV. 1408).

Lipenský farář Jan 1513 psal list Václavovi z Brtnice na potupu Bratří. Poč.: Bratře milý, jakož jsi mi dodal spisu proti Bratřím. Vtěleno v tom psaní dvoje *a*) zkřesťanilému p. Václavovi z Brtnice kněz Jan dat. z Lipníka 1503, *b*) psaní satyrické, jakoby složeno bylo od Br. Michala Žamberského, Br. Vavř. Krasonického a Br. Lukáše 1513. Na obé Br. Lukáš odpověd sepsal (ABr. II. 192).

Lipenský Tobiáš a **Václav** viz **Závorka**.

Lipenský Tomáš, farář podobojí v Bělé 1507—1522 (Pam. 1864, 146), známý sporem svým se správcem tamního zboru bratrského, Br. Šimonem. List od kn. Lipenského psaný byl tištěn (Blah. Hist. 114), leč ani exemplář se nezachoval.

Lipnický Jindřich, kněz podobojí, poč. XVI. věku žil na Moravě i sepsal odpověd jistému knězi katolickému, jenž prý Čechy a Moravany, pod obojí spůsobou přijímající, haněl a

kaceřoval. V pamfletu tom naráží se na události v Praze a v Tovačově. Rkp. v biskupské bibliothece v Litoměřicích.

Lipský Jan, lékař, 1623 v Praze vydal spis Alberta Velkého o tajnostech ženských (V. 590).

List v Galatan s nebe spadlý viz **Apokryfy biblické.**

Listiny české nejstarší jsou: zápis Tómy z Štítného 1373, práva soukenníkův rychnovských 1378, zápis Jana z Wartemberka 1380 atd. Seznam jich v ČČM. 1861, 347. Sbírka největší v Archivu Českém, jehož šest dílův 1840—1873 vydal Fr. Palacký. Srov. též Jos. Schöna listář historický v ČČM. 1832, 1833 a 1834.

Lišovinus Samuel, kazatel německé a slovenské církve A. V. v B. Bystřici, 1767 vydal popsání tamního požáru s kázaním (V. 1045).

Lišovský Joachim viz **Nicolaides.**

Litoměřický viz **Linteo** a **Petr z Zásadí.**

Litoměřický Matyáš, rodem z Litoměřic, studoval na universitě pražské, načež učiteloval po městech českých. Jmenovitě působil v Praze na škole u sv. Jindřicha a v Hradci Králové. Opustiv školu osadil se tu za měšťana, konaje povinnosti správce sboru literátského a zanášeje se skládáním církevních zpěvův i psaním kancionálův. V Hradci chovají se podnes dva foliové díly graduálu, jenž na pergaméně od Matyáše 1586 napsán a od chrudimského malíře Radouše miniaturami ozdoben (Rybička v Pam. 1856, 184). Matouš zemřel 18. srpna 1599 morem, v stáří ctihodném. Mr. J. Campanus básní latinskou jej oslavil:

Mathias Lidomirzicius, venerabilis annis,
insignis facie, voce canora obit!
Quantum templa viro, quantum schola, curia quantum
debeat, ampla locis urbs Hradecena refert.

Ještě 1602 konvent literátský Anně vdově jeho od psaní a notování graduálu doplácel (Švenda Ž. Obr. V. 46, 78).

Litoměřický kněz podobojí neznámého jména, jenž žil po 1471, zůstavil rukopisný svazek kázaní latinských, českými vstavky hustě proplétaných. Rkp. v univ. bibl. pražské. Širší zpráva s výňatky v ČČM. 1861, 111 sld. Výňatky v Hanušově M. Výboru 31 sld.

Br. Litomil Jan, kněz bratrský, již 1626 odebral se do

Hollandu i pobýval tuším co pěstoun šlechticů bratrských v Leydenu. S D. Streycem 1630 začali vydávati knihy české skrze tiskárnu Brekefeldovu v Haagu. Počátek učiněn s žalmy J. Streyce. Potom vyšly: Kající modlitby, ku kterým připojena Blahoslavova píseň o pokušení světa a těla „Patř každý, jak na světě“ (Mart. Obr. 436), pak Summa katechismu bratrského s žalmy a písničkami duchovními z kancionálu vzatými (Ohláš. 153) v maličkém prý modum, na jejíž rozšířenost v Perně Martinius sobě stěžuje (Obr. 417). Nejvíce k žalobám příčiny daly mu však Modlitby Avenariovy 1632, kdež vydavatelé slova v artikuli o večeři Páně z smyslu luteránského obrátili na smysl bratrský. Martinius přímo proto Starší vinil z „falše a podvodu hrozného“ (Dův. XXVIII.), načež mu tito ovšem neodmlčeli (Ohl. 136).

Litomyšlský Šimon, kněz podobojí, svěcení přijal v Benátkách 1552, načež na čtyry léta dán kaplanem kn. Matouši Hradeckému, faráři u kostela sv. Barbory v Kutné Hoře (Bor. I. 306). Později stal se děkanem v Poličce, kdež vystavěl kostelík sv. Michala (Eiselt Policzka 1833). Zemřel 1585, zůstaviv vdovu Lidmilu a syna Absolona, jenž se též oddal na kněžství (Pam. 1873, 811).

Píseň náboženská v kancionálu poličském. Otištěna od Dr. Klem. Čermáka v Pam. (l. c.).

Litovanský viz **z Waldšteina Henyk.**

Liturgus z Turska Jan studoval na universitě pražské, kdež 1548 dosáhl stupně bakalářského (LD. II. 346). Od té doby obíral se knihami lékařskými a soukromým vyučováním. L. 1556 udělil mu cís. Ferdinand I. erb a přídomek „z Turska“. Usadiv se v Praze, stal se písařem při král. komoře. Veliké na něho hoře dostoupilo 1576, ano mu tři nadějní synové v jednom měsíci morem byli zachváceni. On sám zemřel o několik let později před r. 1589 (A. Rybička v Sl. N. IV.).

1. Lékařství proti mornímu nakažení. Z něm. přel. V Pr. 1557 (IV. 894).

2. Liturgia sacra, lékařství duchovní tohoto času morního potřebné s písničkami a modlitbami. V Pr. 1582 (IV. 1957).

Litvín z Hlinné Fridrich, kr. dvorské kanceláře české koncipista a translator, poč. XVII. věku.

Akta a kopie některých psaní mezi Rudolfem II. a Matyášem II. v příčině vpádu pasovského. Překl. z něm. V Pr. 1611 (IV. 449).

z Lobkovic na Hasišteině Jan, nar. 1450, nejstarší syn Mikuláše, zakladatele linie hasišteinské, a Ofky z Žerotína. Když mu bylo dvanácte let, osiřel smrtí otcovou (1462). V následujících již letech potřeboval poručníka, aby jej zastupoval před soudem zemským příčinou sporův po otci pozůstalých, 1463 o nezpravu s Přechem z Zahrádky, jenž od pana Mikuláše vsi Hřměnín a Vačice byl koupil, a 1465 o dluh Bořivojův z Lochovic, za kterýž rodině hasišteinské potom připadlo Obříství (Arch. Č. III. 345 a 360). V nesnázích za krále Jiřího Jan, ač byl katolík, nejen k jednotě panské nepřistoupil, anobrž králi činně sloužiti nepřestal. Když 1468 křižáci z Mišně zradou kaplana, jenž Janovi byl utekl a k nim se přidal, obsadili městečko Přísečnici, sebral se Jan s panem Weitminarem a s Žateckými, i táhli branně proti nájezdníkům. Ti však jich nevyčkali, než zvěděvše o příchodu jejich ku Kadani, pobravše něco dobytka, ze země ven utekli. Jan a spojenci jeho, přirazivše do Přísečnice, nenašli tam než jediného křižáka, kterémuž kříž červený s suknice kázali sníti (St. let. 194). Po smrti Jiříkově stál Jan mezi odpůrci Matyáše Uherského, jehož zřejmě vinil, že „svými penězi v Čechách nadělal zrádcův". Živě se účastnil jednání o nového krále. Byltě nejen na sněmě v Kutné Hoře v máji 1471, ale spolu s jinými zaručil se i Albrechtovi Saskému za náklad, jejž tento vydal na vojsko, ježto k vůli společné obraně od něho posláno do Čech (Pal. Děj. V. 1, 22). Leč od té doby odstoupil s veřejného dějiště, ačkoli nepřestal plniti povinnosti svých co soudce zemský a co sněmovník. Úřadu zemského nikdy nezastával, živ jsa zcela hospodářství svému. L. 1473 měl nesnáze nějaké o dluh, jímž nějací jemu poručení sirotci byli povinni. Zachoval se list Janův od 30. července t. r., kterým jednajícího v tom zaň Beneše Libšteinského z Kolovrat žádá, aby věc vedl, jakž se mu nejlépe zdáti bude. „Mát jest k tomu dobrá vůle, abychom jedno vyvazeni byli, aby nám tak šeredně neláli; neb sem se toho, jak sem živ, varoval, že mi pro mé neláli, než teď pro jiné". Charakteristická to slova z péra mladíka 23letého! Z téhož listu dovídáme se, že Jan jeti měl s králem do Opavy, a že pro některé své pilné potřeby jízdy té zanechal (Arch. Č. IV. 233 a V. 349). L. 1475 měl dvě soudní pře s sousedem svým Fridrichem

Šumberkem o pozemky nějaké, pak s knížaty saskými o nějakého provazníka či zélera (ib. IV. 299 a 303). L. 1590 rozdělili se bratří o dědictví otcovské, přičemž na Jana připadlo Obříství a několik vesnic k statku hasišteinskému patřících, kdežto Mikuláš obdržel Údlici a Přísečnici, Bohuslav Březno a Kralupy (ib. V. 542). Po příkladu bratra Bohuslava, vydal se 1493 Jan na cestu do Palestiny společně s Jetřichem z Gutšteina. Po velkonoci z Kadaně vyjel i bral se přes Chyše, Plzeň, Deggendorf, Ötting, Schwaz a Innsbruck do Benátek. V Benátkách přijati velmi přívětivě od dožete Augustina Barbariga. Teprv po sv. Duchu sedli na loď, i plavili se k Dubrovníku, kdež poč. června se poohlídli, odtud pak okolo ostrovů ionických k sv. zemi. Koncem září pan Jan již na návratní cestě byl v Zadru, a v říjnu domů dorazil. Za půjčky, kteréž Jan a bratří jeho Vladislavovi II. činili, zapsán jim již 1481 hrad kadaňský a 1499 připsány jim životy na městě Kadani (ib. VI. 576); 1500 lhůta k splacení dluhu královského prodloužena na 25 let (ib. 584). Ačkoli se páni již pro dávní sousedství rodinného sídla Hasišteina ku Kadaňským dosti přívětivě měli, vymohše jim k. p. 1501 obnovení „práva na míli“ proti sedlákům, kteří v okolí vinice dělati a vína šeňkovati počínali (ib. 587): brzo nicméně přízeň ustoupila neshodě. Zpoura Šlikův a spolek jejich s knížaty saskými 1505 příčinou byly nejen k vypsání hotovosti zemské, ale i k rozkazu, aby Jan hrad kadaňský dostavěl a upevnil, načež mu od země povolena pomoc 600 kop. Opatření toto, jakkoli bylo nutné, u měšťanův zbudilo nedůvěru; počalit se obávati, aby jich nepotkal týž osud, jako nedávno předtím Loketské od Šlikův. L. 1506 rozpor opět byl utišen (Vinařický Boh. z Lobk. LVI), leč 1511 nový dán k němu podnět. Před vánocemi poslal pán sadit raddu Kadaňským, a tu „vzav jim klíče a pečeť, podal jim nějakých artikulův nepříjemných, i nechtěl jim jich zase vrátiti.“ Město obrátilo se o pomoc k vládařům zemským, kteříž, pánovi za právo nedavše, sami raddu dosadili a soudní řízení zavedli, při kterém Kadaňští vyhráli (St. let. 331). Podobný spor měl Jan s panenským klášterem v Týnci. L. 1516 vyslal syna svého Jaroslava s služebníkem L. Štampachem do Týnce žádat, aby obyvatelé tamní člověčenství jemu slíbili, poněvadž prý mu po dědu

Jaroslavu Plichtě z Žerotína náleží fundatorství nad klášterem. Ale i tuto při propadl (Rel. tabul. I. 240 sld.). Z toho viděti, že Jan nedovedl se ubrániti snaze panstva tehdejšího o pokoření stavu městského, i vysvětluje se narážka naň v souvěké písni z l. 1512, kladoucí jej mezi pány, kteří prý by také rádi „hráli flusa“ (St. let. 520). Zemřel 8. srpna 1517 i pochován v klášteře bosáckém (františkánském), jejž otec jeho v Kadani byl založil, zůstaviv jediného syna Jaroslava.

1. Zpráva a naučení synu Jaroslavovi v tom, co činiti a co nechati. Sepsa. 1504. Rkp. z téhož roku v Roudnici. Tiskem vydána 1796 v Pr. „Pravdivý český mentor“, pak podle rkp. roudnického 1851 od Fr. B. Květa. Spis tento za starších dob častěji od otcův synům opisován. Jeden takový opis nalezá se v t. ř. bibli tetovské, jakoby pocházel od Baltazara z Tetova (o němž viz), odkudž jej Fr. Sušil vydal v Moravanu (III. 226).

2. Putování l. P. 1493 k božímu hrobu vykonané. Seps. asi 1505. Rkp. 1515 v pražské un. bibl. Obnoveným pravopisem otištěno Čelakovským v České Včele 1834; výňatek podle prvotního textu ve Výb. II. (III. 199).

z Lobkovic Popel Jan, syn Ladislava na Vysokém Chlumci, nar. 1490, za mladu nabyl vzdělání velmi pečlivého a hned téměř „u věku dětinském práce poctivé a lidem prospěšné vykonávati přivykl“. Činnost jeho veřejná počíná se 1538, kdež se stal sudím dvorským. L. 1539 sám třetí zřízen byl ku „korrigování“ kroniky Hájkovy. Taktéž nařízen sám čtvrtý censorem nad Kosmografií Münsterovou, 1554 vydanou. L. 1541 povýšen na úřad nejv. sudího, podle kteréhož řídil i věci náboženské. V poradách 1543 vedl k tomu, aby luteranismus byl potlačen, kdežto ostatní nejvyšší úředníci od všelikého vměšování vládního do náboženství zrazovali. I proti Bratřím pokládal přísnost za nejvydatnější prostředek. V hnutí stavovském 1547 stál při králi a nejednou tím na sněmích uveden do postavení nehrubě příjemného. Po bitvě mühlberské vypraven co král. komisař do několika odpořilých měst, aby provedl odevzdání zbraně a vyšetřil stav privilegií, mýt i cel jejich. L. 1550 sepsal jakés domu Lobkovického spořádání (IV. 492). L. 1554 stal se nejv. hofmistrem. Veliký jsa ctitel předka svého Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic, Tomáše Mitise z Limuz opatřil nákladem k vydání děl jeho. Tudíž vyšly 1563 „Lucubrationes oratoriae“. V pozdních letech svých sám se chopil péra. I manželka jeho, Anna z Kolovrat, byla milovnice kněh českých a 1562 vydala sv. Augustina

Rukověť, choti svému ji zvláštním listem připsavši. Pan Jan byl opatrný hospodář. L. 1539 neměl než Zbiroh, a než zemřel, byl v držení Točníka s Žebrákem 1556 koupeného, Hažmburka a Libochovic. Skonal na zámku libochovickém 14. června 1569, i pochován v chrámě sv. Víta na hradě pražském, zůstaviv osm synův.

1. Kniha Erasma Rotterodamského, v kteréž člověka naučení i napomenutí dává, jak by se k smrti hotoviti měl. V Pr. 1563 a 1564. Vydavatelé J. Melantrich a Sixt z Ottersdorfa dedikovali ji překladateli samému. Podruhé 1786 péčí Faust. Procházky (IV. 1815). Přitom:

2. Napomenutí ke všem lidem, aby jsouce na světě, na věci budoucí se rozpomínali, z učitelův písem sv. vybrané.

Locika Jan z Domažlic, kněz podobojí a do 1618 farář u sv. Mikuláše na St. M. pražském, tudíž předchůdce Vrbenského. Po bitvě bělohorské se arcibiskupovi zakázal, že se jím jakožto vrchností svou duchovní ve všem všudyž spravovati a všech řádův církve římské při službách církevních užívati chce. Následkem osvědčení toho uveden poč. 1622 po odsazení Jiřího Dikasta na faru matky boží před Týnem. Jelikož se o něm roznášelo, žeby lid obecný na kázaních k nedověrnosti nějaké a k rozbroji proti straně pod jednou ponoukati měl, ustanoven od arcibiskupa jiný kněz na faru týnskou. Locika vzpíral se postoupiti mu fary, i nařídil tedy arcibiskup rychtáři císařskému, aby nového faráře mocí do kostela uvedl. Dne 10. dubna 1622 v neděli, když právě Locika služby boží v přítomnosti velikého zástupu lidu vykonával, rychtář do kostela přišel, maje při sobě drahně mušketýrův s lunty rozsvícenými. Lid se ovšem tohoto komonstva vojenského, ano se přímo k sakristii bralo, nemálo ulekl, i počali všickni úprkem z kostela utíkati. Tím se roznesl pokřik i po jiných kostelích pražských, jakoby prý katolíci kostel týnský ztéci a nad stranou podobojí „nějakou lázeň“ provésti sobě chtěli. Druhá pak strana začala se obávati nového pozdvižení lidu pražského a podle toho své opatření učinila. Ponenáhlu se nedorozumění ovšem vyjasnilo, ale arcibiskup, vinu toho sčítaje na kn. Lociku, kázal jej rychtářem z fary vyzdvihnouti. Rychtář raním jitrem 13. dubna Lociku, on ještě na loži byl, přejal a do vězení arcibiskupského na Hradčany dodal. Odtud potom odvezli ho na Křivoklát a tam prý hlavu mu stíti rozkázali (Skala V. 212).

1. Kázaní o utrpení Krista P. 1618 a
2. O posledním soudu 1618 (IV. 1652).

z Löwenbrucku viz **Zatočil Jan Norb.**

Lochmann Jan, evang. kněz a kazatel v Německé Lipči, 1637 učinil kázaní pohřební nad J. Tranovským, kteréž spolu kázaním Somptnikovým t. r. v Trenčíně bylo vydáno (V. 1068).

Lokatella Josef Bartoloměj z Klatov, kněz katolický. Farářoval v Sukdole. 1791 stal se kanovníkem na hradě pražském. Zemřel 1800.

Láska a milost k Panně Marii Klatovské (káz.). V Pr. 1786 (VI. 2142).

Lomnický z Budče Šimon z rožmberské Lomnice, nar. 1552. Rodinné přijmení *Žebrák* pořečtil v *Ptochaeus*; tak se v akrostichu psal již 1580. Od prvního mládí zakusil přátelské náchylnosti od Jana Dekara, souseda lomnického, a rodiny jeho (č. 29). Maje zpěvný hlas a k učení dosti šťastné vlohy, přijat byl za štipendistu rožmberského na školu třeboňskou a později na krumlovskou (č. 1). Asi 1570 dostal se k vyššímu učení na jesuitskou školu v Jindř. Hradci, maje i tam opatřeni „prebendou a oděvem“ z milosti panské. Dokončiv studia, dán 1574 za správce školního do Kardašovy Řečice pod patronátem Adama z Hradce. Tam sedm let pořád zběhlých působil (č. 9), až vydání Písní 1580 v postavení jeho učinilo obrat. Vilém z Rožmberka, jemuž je byl připsal, od té chvíle velice se k němu naklonil, žeť prý „ne jako dědičný pán, ale jako otec o jeho dobré se starati, jeho vždy v milostivé ochraně míti, též i živnosti služnou opatřiti ráčil“. Stalť se Lomnický písařem v službě rožmberské, a hned 1581 odevzdán správě jeho pivovár v Lomnici (č. 3). Představeným jeho tehdá byl hejtman třeboňský, Jiří Homut z Harasova. Ale již po čtyřech letech stal se majetníkem dvorce v Ševětíně, jakož nejpodobnější jest, přiženěním, i jal se „pracně svou oekonomii se obírati“ (č. 7). V zařízení hospodářském nápomocni mu byli Vilém z Rožmberka a Adam z Hradce. Vilémovým, ač z služby vlastní vystoupil, služebníkem považovati se nepřestal. Když pán v letech 1586, jeda do Prahy, v Ševětíně se nočlehem zastavil (Březan 266), není pochyby, že za vděk přijal pod přístřeším Lomnického. Pan Adam, počátkem 1589 pobývaje na Hluboké, jej „také na novosedli k jeho chudému stavení některými potřebami fedrovati poručil“ (č. 9).

Domácnost spůsobenou měl jako menší šlechta tehdejší, s kterou v okolí přátelské svazky pěstovati nepřestával. Již v Písních jmenuje za své známé Jindřicha Vencelíka z Vrchovišť na Včelnici, Jana Růta na Dirném, Buriana Vrchotického z Loutkova na Vřesni, Jana Vrchotického na Pluhově Žďáře, Tasa Mezřického na Jemnici, Jiříka Kamenohorského z Kamené Horky, hradeckého hejtmana Jana Zelendra z Prošovic, Štěpána Vratislava z Mitrovic, Václava Petříka z Benešova. Nejvíce pak štědrosti, vlídnosti a lásky užil na Bechyni od Adama z Šternberka. Neméně přátelil se s kněžstvem katolickým, jako s Matyášem prelátem sobéslavským a opatem milivským, s Divišem Nepomuckým, děkanem v Chýnově, s Šeb. Beránkem, farářem ve Volenicích, s Vavřincem Černohorským, prelátem v Třeboni, s Mr. Martinem Hostovinem, farářem v Ševětíně. Co veselý druh a zábavný společník rád býval vidín při dvořích šlechtických i v domech duchovenských. Péči o hospodářství zůstavoval své ženě. Přitom na dráze, na které sobě tak prospěšně počal, postupovati nepřestal; nebylo téměř roku, aby nějakou knihu nevydal. „Poeta český“, „počta czechicus“, „českých písní skladatel“ byly názvy, kterých s oblibou užíval. L. 1594 dal si vyryti podobiznu, kterou nejprvé kancionál, potom i jiné knihy (1605 a 1614 nápis obnoviv) ozdoboval. Konečně podařilo se mu dostoupiti hlavního cíle tehdejší měšťanské ctižádosti. K přímluvě známých svých v panstvu udělen mu 21. bř. 1594 erb i přídomek „z Budče“, začež císaři Rudolfovi II. opětovně vděčnost osvědčoval veršemi. Rovnou měrou měl se k dobrodincům svým mezi panstvem. Když 1604 Joachim Oldř. z Hradce zemřel, složil naň píseň a sám ji při pohřbu rozdával účastníkům smuteční slavnosti (č. 21). I při pohřbu Petra Voka z Rožmberka 1612, jda za márami, píseň zpíval s pláčem a tak dojímavě, že mnozí z smutečníkův se rozplakali (ČČM. 1858, 368). L. 1607 některý čas žil v Sušici, i navštívil jej tam strýc jeho, soused v Bzenci, Tomáš Zelenka Lomnický (č. 28). Také v Písku a v Prachaticích býval, maje tam přátele. Z poklidného tohoto života vytržen rokem 1618. V dubnu t. r. vyhořel mu dvorec, přičemž rázem o celé jmění přišel, tak že se viděl nucena, pomoci se doprošovati u okolních přátel. Jeden list takový, psaný k Jindřichohradeckým z poč. máje 1618, podnes se za-

choval (Květy 1842 č. 5). Ale místo, co by se byl jal z nova dvorec stavěti, obrátil se do Prahy, doufaje, že tam snadnější najde obživu. Tu pak se vrhl v proud politického hnutí, verše své dav ve službu povstalým stavům. Ale sotva na Bílé Hoře nastalo rozhodnutí, již obrátil plášť po novém větru, velebě ty, jež před nedávnem nazýval zrádci, a hyzdě poražené své včerejší přátele. „Byv z toho dvojitého srdce i jazyka od Pavla Michny příkře pokárán, že směl a smí z jedněch ust i dobrořečení a chvály i zase zlořečenství a hany vylévati, vymlouval se mu tím, že jest musil se časem spravovati a, kam vítr vál, tam také plášť svůj pouštěti.“ Lomnický žil odtud i dále bez příkoří v Praze (Skala V. 148). Pověst o baštonádě a žebrání jeho na mostě pražském náleží do oboru bájek*). L. 1621 přebýval na N. M. pražském v domě Jana Sferina (č. 38). Nouze a bída doléhala těžce na 70letého starce; jedinou úlevou mu bylo, že v tom manželku svou měl za společnici. Přes Ševětín po požáru 1618 vzplanula pochodeň války: grunty zpustly a porostly trním, stavení spálena, sousedé pomordováni (č. 36). Skrovným mu pramenem výživy bylo spisovatelství, jež podle výhodných příležitostí provozovati nepřestal. Poslední jeho skládání jsou z l. 1622, kdež bezpochyby i zemřel. Syny měl dva, Jana a Antonína Zbyhněva. Jan oddal se na hospodářství i našel obživu u Adama z Šternberka a Karla Mrackého z Dubé. Antonín Zbyhněv nabyl učeného vzdělání; latinské jeho básně 1604 a 1605 přidány k spisům otcovým (č. 19 a 22). Později sloužil u Vil. Slavaty, v jehož domě pražském 1615 pobýval (Gesch. der Stadt Neuhaus 1850, 61); 1630. ševětinský dvorec za 300

*) Nejstarší zpráva o tom nalezá se v rkpse. univ. bibl. pražské XVII. H. 25 od l. 1707, kdež Sedlské vítání opsáno a potom tato poznámka přidána: „Pro skládaní této písničky on Š. L. z B. u velikou nemilost Ferdinandovi II. jest upadl, statky mu odňaty a on na hrad pražský veden. Když se ho JCM. ráčil ptáti, proč jest byl rebellantem, poněvadž veliké milosti a obdarování od jeho předků králů, jmenovitě od Rudolfa II. jest dosáhl, odpověděl: Pane můj, chtěl-li sem s vlky beyti, musil sem s nimi veyti. A na tu odpověď dostal jest sto ran, tak že ho z paláce na nosidlách snésti musili, a on napotom ubohý po Praze a nejvíce na mostě pražském žebrati musil, mluvě k mimojdoucím tato slova: Dejte almužny Šimonovi Lomnickému! A tak byvše prvé možný a bohatý, život u veliké chudobě bídně dokonal“.

kop gr. prodal. Vrátká byla povaha Lomnického. Báže po životní rozkošnickém, všecko tomu obětoval. Při tom se u něho jeví prostosrdečnost až přebytečná. V „Kupidově střele“ přiznává se býti libé Venuše milovníkem. *Šimoniti* znamená u něho tolik, co lehkovážně a jiným na oko k libosti jednati. V „Kancionále“ dí, že mu utrhači vytýkají, jako by prý tu *přešimonil* a kravou zajíce honil; v „Novině pravdivé“ učí, že nevždycky mudrovat sluší; časem prý člověk ustoupiti musí i také *zašimoniti* a v liščí čubě choditi. Jindy zase vzpomíná na smrt, jako 1605, kdež „hříšný Šimon, stroje se na máry,“ volá k Matce boží. Co do náboženství byl katolík, ačkoli v pohnuté době 1618 silně zabočil mezi vládnoucí tehdá evangelíky. Zvláštním mu ctitelem byl Ad. Muldavus z Greyffenfelsu, od něhož se latinská encomia nalezají při mnohých spisech Lomnického (Pelcel Abbild. I. Lumír 1852, 1854, 1856, 1857. Jos. Svátek v ČČM. 1860. Pozor 1862 č. 74 sld. J. Riss v ČČM. 1863).

1. Písně nové na evangelia sv. nedělní. V Pr. 1580 (IV. 77). Ded. Vilémovi z Rožmberka. Četné písně na jména osob v Lomnici, Milivsku, Chýnově, Volenicích, Kard. Řečici, Jemnici, Jindř. Hradci, Počátkách atd.

2. Píseň o důstojenství sv. stavu manželského k svatebnímu veselí Petra z Rožmberka. V Pr. 1580 (IV. 183).

3. Triumf neb komedie o vzkříšení Páně, Marie o navštívení hrobu Krista Pána, Processí česká. V Pr. 1582 a 1617 (IV. 228). Ded. Vilémovi z Rožmberka. Šířeji v Pr. Sitzb. 1862 a v ČČM. 1864.

4. Dvě písně nové: Kdo nemá peněz dosti, nic neváží svými ctnostmi a Že neváží žádný statek, kdo nemá cti etc. V Pr. 1584, 1588 (IV. 169 a 207).

5. Kronika a historie Trojana císaře. Veršem. V Pr. b. r. (IV. 169). Ded. Janovi Makovskému z Makova.

6. Knížka o sedmi hrozných ďábelských řetězích. V Pr. 1586, 1606 (IV. 689). Ded. Vilémovi z Rožmberka.

7. Instrukcí mladému hospodáři. V Pr. 1586, rozšířeněji 1597 (IV. 207) s užitím Řečí hlub. mudrcův. První vydání ded. služebníkům a písařům Viléma z Rožmberka, druhé Janu Štef. z Denína, hejtmanu při úřadu nejv. purkrabství. Novější vydání: 1688 v Olom., 1794 a 1796 (jedna píseň žákům a mladým hospodářům fary líbeznické) péčí V. M. Krameria, 1861 péčí Dr. J. A. Gabriele.

8. Hádaní neb rozepře mezi knězem a zemanem o moci a panování jak správcův církevních tak i potentátův světských. V Pr. 1588. Veršem. (IV. 207). Ded. Jiříkovi Homutovi z Harasova, hejtmanu a nejv. regentu Petra Voka z Rožmberka na Bechyni.

9. Postní zvyk. V Pr. 1589 (IV. 1741). Ded. Vilémovi z Rožmberka a Adamovi z Hradce na Hradci a Hluboké.

10. Lamentatio t. j. píseň o křivdě a umučení J. Krista. Složená ke cti Vavřince Černohorského, preláta třeboňského. V Pr. 1590 (IV. 77).

11. Kupidova střela. V Pr. 1590 a 1606 (IV. 689). Ded. Vilémovi z Rožmberka.

12. Filosofský život, též: Knížka o životu a dobrém chování filosofův pohanských. V Pr. 1591 a 1595 (IV. 619). Ded. Vilémovi z Rožmberka.

13. Píseň nová o jedné římské císařovně. V Pr. 1593 (IV. 159).

14. Kancionál aneb písně nové historické na dni obzvláštní sváteční. V Pr. 1595, 1642, 1808 péčí Tomsovou (IV. 77). Ded. arcibiskupovi pražskému Zbyňkovi Berkovi z Dubé a z Lipého.

15. Tanec anebo traktát skrovný o tanci, bujného těla pachtování. V Pr. 1597 (IV. 689). Ded. Petrovi Vokovi z Rožmberka.

16. Pád světa. V Pr. 1597 (IV. 1857).

17. Utrhačů jazyk aneb knížka krátká a prosté sepsání o škodlivém a tajném jedni druhých utrhání. V Pr. 1598 (IV. 689). Ded. Oldř. Felixovi z Lobkovic na Bílině a Kosti.

18. Věno manželské, píseň k sňatku Joach. Oldřicha z Hradce. V Pr. 1598 (IV. 183).

19. (Pia II.). List posélací tureckému císaři aneb traktát, v kterém se víra naše proti Turku obhajuje. V Pr. 1604 (IV. 560 a 1371). Ded. Petrovi Vokovi z Rožmberka.

20. Pohřební píseň o Joach. Oldřichovi z Hradce († 24. led. 1604).

21. Výklad prostý na nejsv. modlitbu Pánem Kristem vydanou. V Pr. 1605 (IV. 1527). Ded. Adamovi z Šternberka na Bechyni, Želči a Sedlci.

22. Pohřeb Krista P. aneb rozjímání o nevinném umučení. V Pr. 1605 (IV. 1857). Podle lat. Biga salutis „před 100 léty v Peštu“ vydané. Ded. Karlovi Mrackému z Dubé na Pyšelích a Zaječicích.

23. Rozmlauvání P. Krista s křesťanem. (ib.).

24. Růženec, obsahující tajemství Krista P. a Marie (ib.).

25. O dítkách křesťanských. V Pr. 1609 (IV. 738).

26. O JMC. pohřební píseň, totiž o smrti a pohřbu nejj. pána Rudolfa II. V Pr. 1612 (IV. 173). Ded. nejv. kancléři Zdeňkovi Adalb. Popelovi z Lobkovic na Chlumci, Jistebnici a Roudnici.

27. (Eusebiův) Kšaft sv. Jeronýma. V Pr. 1613 (IV. 1778).

28. Tobolka zlatá proti hříchu lakomství. V Pr. 1615 (V. 689). Ded. Tomáši Zelenkovi, měšťanu města Bzence. Po druhé Fr. Tomsou v Pr. 1791.

29. Peycha života aneb pobožná knížka proti všelijaké nádhernosti a peyše. V Pr. 1615 (ib.). Ded. Matěji Dekarovi z Rozenétu, služebníku Jana Jiřího z Švamberka, rodilému z Lomnice.

30. Vítězství víry proti kacířství. V Pr. 1616 (IV. 1439).

31. O zrádcích vlasti (Slavatě, Martinicovi atd.). V Pr. 1619 (IV. 173).

32. Sedlské vítání aneb prostá a kratičká písnička o Fridrichovi, voleném králi českém. V Pr. 1619 (ib.).

33. Písnička o šťastném příjezdu i korunování na království české Fridricha, voleného a již korunovaného krále českého. V Pr. 1610 (ib.) obsah: Píseň o příjezdu a korunování, Rozmlauvání lva českého s kr. Fridrichem jakožto lvem říšským, Modlitba horlivá za šťastné panování.

34. O Jitčíně aneb o převelmi smutné a žalostivé příhodě, která se stala od zapáleného prachu v Jitčíně nad Cidlinau. V Pr. 1620 (ib.). Srov. Skala III. 442.

35. Píseň o divu, jenž se stal den sv. Havla 1620, že na vinici K. Slivenské nalezeny čtyři hroznové vína vlasatí aneb bradatí (Skala IV. 433).

36. Novina pravdivá aneb píseň taužebná o zkáze a zplundrování země české a o slavném, vlastním božím řízením vykonaném vítězství a porážce u Prahy bauřlivého a proneviřilého lidu proti Pánu Bohu a JM. císaři, králi a pánu nejj. Ferdinandovi II. V Praze l. P. v nově šťastně nastalého 1621 (IV. 173 a V. 206).

37. Exekucí aneb vykonání veypovědi a ortele spravedlivého a hroznéhо nad rebelly. V Pr. 1621 (V. 205). Vydána sice beze jména, ale po Skalovu svědectví, jenž ji přijal do díla svého (V. 142 sld.), složena Lomnickým.

38. Cesta do nebe. Modlitební knížka. V Pr. 1621 (V. 1370). Ded. Vilémovi Slavatě.

39. Mrtvé památka aneb píseň krátká o Kat. Pruškové z Mšen. V Pr. 1621 (V. 197).

40. Píseň nová o táboru. V Pr. 1621 (V. 206).

41. Naučení manželské, rytmy o sv. manželství k svatebnímu veselí Zikmunda Kropáče z Krimlova a na Letkách. V Pr. 1622 (V. 188).

42. Píseň o pokoji uherském, kterak jest s Uhry stálý pokoj učiněn. V Pr. 1622 (V. 206).

Longolius Michal z Kralovic, kněz podobojí, 1605 vedle kn. Ant. Hofmanna Žateckého zastával správu duchovní v Teplici. Zanášeje se hvězdářstvím, sobě o něm dopisoval s Mr. Bacháčkem (Pam. 1872, 653). Později dostal se na faru v Bořislavi (litm.), odkudž se 1624 odebral u vyhnanství do Geysingu nedaleko Teplice. Tam zemřel 1628, i pochován v kostele tamním v slavném průvodu všeho duchovenstva z Geysingu a Altenberka (Pescheck Ggrf. I. 526).

1. Jana Arndta (Anatomia et labor veri christiani) čtvery knihy o pravém křesťanství spasitedlného pokání. V Pr. 1617 (IV. 1262, 1445). Žeby první vydání 1557 bylo vyšlo, jak Jungmann z Klíče (str. 103) přejal, omyl jest; Arndt zajisté 1555 se narodil, knihy své „de vero christianismo" 1605 vydávati počal a 1621 zemřel. Druhé vydání s připojením páté knihy Arndtovy vyšlo 1715, třetí péčí Institorisovou 1783 v Prešpurku.

2. Complementum astronomiae, t. j. důvod a vysvětlení pětileté pranostiky, l. 1619 v Hali vytištěné skrze Pavla Nagelia Lipského. V Pr. 1620 (IV. 790). Ded. Matěji Milinskému z Milína.

Loquis viz **Húska Martin.**

Lorek viz **Krasonický Vavř.** a **Laurin.**

Lossy (Lossius) Vojtěch, Polák, kněz řádu cisterckého. Od 1649 do 1668 děkanem byl ve Dvoře Králové, kdež založil bratrstvo božího těla, i sepsal pro ně knížku:

Sacrificium laudis, t. j. obět chvály při službách obzvláštních bratrstva

těla božího. V Kr. Hradci (opětné vydaná) 1729 u Václ. J. Tibelly (Visk Děj. Kr. Dvora 160 a 163).

z Losu Otta Zdeněček, sezením na Hlažovicích, 1601 vydal spis pod titulem:

Antikristův saud (IV. 1362).

Lovčáni Jan, nar. 1678, syn Jiřího kněze střihovského, pak lipčenského. L. 1705 stal se knězem církve tomašovské. Později přejal duchovní správu v Lešti, na kteréžto faře zůstal až do l. 1755, dav se pro sešlost věku na odpočinutí. Zemřel 1756.

Dvě písně v Cyth. Třanovského.

Lstiborský Havel jinak z **Železné**, kněz podoboji v druhé polovici XVI. věku.

Quatuor novissimorum. Knížka srdečná o čtyřech budaucích věcech. V Pr. 1592 (IV. 1845).

Lucidář, vlastně **Elucidarius**, přeložená z latiny knížka výkladův o stvoření všech věcí, o zemi, o nebi, o planetách, o spůsobech národův, o náboženství a pod.

Rkp. při Dalimilu Fürstenberském. První tisk v Plzni 1498, pak 1567 atd. (Dobrovský LG. 179, II. 80, Hanka č. 10).

Lucinus Helikoniades z Helikonic Pavel, syn Matyáše, radního písaře táborského, studoval v Praze i stal se 1546 bakalářem. Odbyv povinnost učitelskou, usadil se v rodišti svém, kterémuž 1551—1559 sloužil co konšel. Za manželku měl Magdalenu Smrčkovou z Mnichu, dceru tehdejšího držitele Hrobu a Radenína. L. 1565 měl rozepři s Martinem Helmem z Vorlova pro nárek poctivosti. Brzo potom z Tábora se přestěhoval do Jindřichova Hradce. *Helikoniadem z Helikonic* poprvé se psal 1583, udělením nepochybně některého z hrabat palácových (comes palatinus), kteříž měli právo nobilitování. Mimo české spisy skládal i verše latinské (Proch. Misc. 408 a 420). Zemřel 1595 tuším v Jindř. Hradci, kdež synové jeho Theophil, Gamaliel a Zachariáš tou dobou byli usedlí (z archivu táborského zprávy A. Rybičky).

1. Rozmlauvání Boha s Evau, z epištoly F. Melanchthona vypsané. V Pr. 1562 (IV. 1274).

2. Přerozkošná zahrádka lidem v zármutcích postavenýn. Přel. ze spisu Linh. Jakobi, faráře northausského. V Pr. 1563 (IV. 1816). Ded. Janu Čabelickému z Sautic na Týně Vltavském.

3. Kniha o nestálém štěstí. V Pr. 1579 (IV. 426 a 682). Ded. Adamovi z Hradce.

4. Knížka druhá obsahující v sobě některá léta říšského císařství spravování cís. Karla IV. V Pr. 1579 při č. 3. (ib.). Ded. Jindř. Vencelikovi

z Vrchovišť. Překlad z Lapáče. Nový otisk při Hankově vydání Lupáčova Karla IV. Srov. Ungar. in Balb. II. 304.

5. Výklad na agnus Dei, spolu hádaní člověka hříšného s pokušením a o moru zpráva 1583 (IV. 1504).

6. Kniha o rozdílu a povinnosti starého i nového zákona (IV. 1279).

7. O zmrtvých vstání Krista (ib.).

De Luck Štěpán, Slovák, 1780 byl kazatelem A. V. v Ivančiné (turč.).

1. Grunt učení o článcích víry. V Prešp. 1781 (VI. 1752).

2. Spolusebrání některých mravných věcí k vychováni dítek. V Prešp. 1793 (VI. 1285).

z Lučska viz **Pistorius.**

Br. Lukáš Pražský, nar. v Praze asi 1460, oddal se na studia a mnoho let na školách žákem byl. Vychován byv pod náboženstvím podobojích, nepochybně měl úmysl, obrátiti se k duchovenství. Co přivrženec kněze Michala Poláka, uvězením jeho 1480 takou měrou byl dojat, že s přítelem Janem Sněhem na čas opustil Prahu (Gind. GBr. I. 63). Ale brzo se zase navrátiv, dokončil studia a 2. října 1481 přijal bakalářství (LD. II. 144) Vzdělal se důkladně nejen v dialektice a rhetorice, ale záhy se zabral do spisův bohoslovných, čítaje pilně knihy starých církve učitelův, Augustina, Jeronýma, Cypriana a jiných. Rovněž seznámil se s theology novějšími, zvláště si oblíbiv v Skotistech a Thomistech. I dekretův povědom byl (Blah. Gram. 177 a ČČM. 1861 375). Ale ve všem tom tvrdá mysl jeho nemohla nalezti ukojení, i živoucně uchopil se spisů bratrských, ježto mu od učeného kollegiata Vojtěcha byly naskytnuty. Vojtěch ten náležel k prvním účastníkům Jednoty. Jméno jeho nalezáme mezi členy první úzké raddy (Meč 131 sld.); zemřel 1519 v Brandýse n. O. (Fiedler 223). Čtením spisův bratrských se Lukáš dobral toho po čem duše jeho toužila: Udeřil na spolek, ve kterém nade vše pěstováno účinné křesťanství a bezúhonná přísnost mravův. Zanedlouho sám se stal Bratrem, přiveda s sebou i staršího bratra svého Jana přijmím Černého a mladého šlechtice, Vavřince z Krasonic. Stalo se to asi 1482. V pěti letech přijal pak „všech pět stupňův nebo hřiven úřadu“ (ib. 224). Již 1490 nalezáme jej člena úzké raddy. Tehdá bytně se účastnil rozporu staroprostých se stranou pokročilou, sám ovšem k této náležeje spolu s Br. Krasonickým, Prokopem, Klenovským a j.

Spolu se soudruhy na čas poustoupil od řízení Jednoty. Když pak tou dobou a snad právě příčinou neshod těch obživla mezi Bratřími domněnka, žeby někde na Východě žili křestané v prvobytné čistotě mravův i učení a k vyhledání jich vypraveno několik mužův, byl mezi nimi i Lukáš, na něhož připadl úkol, aby procestoval země od Řekův a Bulharův obydlené. V březnu 1491 vybrali se přes Krakov a Lvov do Sučavy, kdež se jedoucí do Rus zeman Mareš Kokovec od ostatních odtrhl. V Cařihradě rozdělili se ostatní: Kašpar s Marek dal se do krajin podbalkanských, Kabátník do Malé Asie a Lukáš na přímoří aegejské. O příhodách na pouti této pohříchu Lukáš ani kdo druhý zpráv žádných nezanechal. Domnívati se lze, že se zastavil na hoře athonské, že obcoval s pravoslavnými Bulhary i s Bohumily; ale Utopie, k vůli které byl vyslán, se nedohledal. Doma se mezitím stav věci nikterak nezměnil, a když Lukáš po roce do vlasti zavítal, nemohl působiti leda literárně. Napsal tehdá první svůj spis „Bárku“, církev v něm porovnávaje s lodí. Mezi jiným tvrdil, že „jakož bez jedné dsky bárky nestane, tak bez plnosti pravdy spasení.“ Tvrzení toto k odporu vybudilo Br. Prokopa, kterýž se s Lukášem o to v další dal dopisování, i dosáhl toho, že se Lukáš k mínění jeho přispůsobil. Brzy potom vystoupil poprvé polemicky proti Mr. Korandovi. Vláda staroprostých v Jednotě nepřetrvala ani pětiletí; již 1494 neviděli jiného zbytí, než aby složili břímě, jehož nésti nezdolali. Lukáš s soudruhy svými opět dosazen do raddy a při novém rozdělení práce uloženo mu, aby v Ml. Boleslavi i v nedalekých Vinařicích kázal a ten kraj spravoval (Meč 145). Hned pak s Br. Matějem vypraven do Prachenska, aby se předešlo pobouření bratří tamních skrze Amosa a Kubíka Štěkenského. Usadivše se takto v moci, přistoupili noví správcové Jednoty k rozhodným činům. Jelikož spisové zakladatele Jednoty Br. Řehoře ukazovali se pramenem a původem rozstrku, prohlášeny na synodě rychnovské 1495 za nezávazné (Dekr. 2). O udržení odtržencův rok na to učiněn poslední, ač marný pokus v Chlumci, kdež se rozmluv s nimi i Lukáš účastnil, byv s Br. Prokopem přidán k Br. Matějovi. Nyní již mohla Jednota jednomyslně přistoupiti k vnitřnímu spořádání svému. Tu nad jiné vynikal Lukáš. Chtíce obnoviti starší svazky s

Waldenskými, vypravili jej starší v průvodu Br. Tůmy Landskrounského příjmím Němce († 1522) k osadám jejich do Italie a jižní Francie. Vraceje se přes Florencii, svědkem byl upálení Savanarolova 23. máje 1498. Od Waldenských přinesl čtvero listův, jeden ku králi Vladislavovi, druhý od jakéhos Antonia k Mr. Jiříkovi Kouřimskému v Praze, kterýž ve studiích Lukášovi byl soudruhem a 1492—1502 na universitě působil, třetí od Římana Stambia, čtvrtý Bratřím (Bl. hist. 109). Totě soubor zpráv, o poslání tom zachovaných! L. 1500 skonal slaboch Br. Matěj Konwaldský a synoda rychnovská, ustanovivši, aby čtvero bylo biskupův, Lukáše s Br. Ambrožem povolala k přední starosti. Rok potom oba noví biskupové vydali se do Prachenska, jehož správa Ambrožovi odevzdána. Tu odbývala se synoda toho kraje v Štěkni hlavně k utvrzení těch, kteří po odtržení Amosově věrně stáli při Jednotě (Dekr. 43). Sotva se Lukáš dostal k biskupství, hned jal se uváděti přísnější do zborův pořádky. Nařízeno určitě evangelií a epištol čítání, časův, postův i svátkův ostříhání, pravidelné písní zpívání. Služby kostelní zvelebovány, pěkné nádoby a ubrusy uvozovány, svíce hojně rozsvěcovány. Novoty takové nejedněm byly proti myslí, i Lukáš nucena se viděl na nejednu stranu zastávati potřebu poslušnosti pod snešení synodální. L. 1501 o to psal Sautorovi do Brandýsa n. O., 1502 Mr. Havlovi Žateckému, prvnímu zakladateli školstva bratrského, jenž byt měl v Austí n. L. a odtud Br. Isaiáše († 1526) poslal k Lukášovi. Rovněž se o to rozešel s Br. Janem Pousteníkem, tehdá písařem v Turnově a také mu psal (ib. 151), ale jmenovitě rozdvojil se s sudím Jednoty, horlivým prostosti milovníkem, Br. Tůmou Přeloučským (Fiedl. 223). Přes to vše moc jeho neustávala vzrůstati, i pravdiva jsou slova Blahoslavova, že Lukáš „jako meč vybroušený do Jednoty přiveden". Rozuměje povahám lidským, působil jednak tím, že stoické přísnosti Řehořovy umírnil, jednak že obrazotvornosti lidu dovedl vyhověti. Učení bratrské začalo se šířiti i mezi šlechtou a měšťanstvem. Přitom vždy byl ochoten odpovídati ku každé žádosti o poučení. Boleslav co sídlo jeho bezděky stávala se střediště Jednoty. I strana podobojí a katolická uvykla pokládati jej za předního repraesentanta Bratrstva. Bosák Wolfgang přímo jej nazývá „antipapežem". Ještě větší činnost

nastala mu, když 1503 král Vladislav s panstvem i kněžstvem počal jednati o uvedení shody náboženské a Jednota co překážka srovnalosti učiněna terčí krutých útokův. Rozpisováno o Bratřích, jako by „horší byli židův a pohanův, ano rovní pekelníkům". Odpovědmi Bratří jen oleje do ohně přilévano. Tu sněmem uzavřeno ustanoviti kommissí, ježto by Bratří měla slyšeti a souditi. Ze světských voleni do ní Petr Bydžovský z Wartemberka, Jindřich Šťastný z Waldšteina a Jan Špetle na Žlebích; z duchovních měl hádaní kněží a mistrův s zástupci bratrskými říditi administrator Mr. Pavel Žatecký. Před novým rokem 1504 dostavili se do Prahy Krasonický a Lukáš. Ochrana tohoto od Jana z Šellenberka na Boleslavi svěřena Markvartovi Cetenskému. Leč k hádání nedošlo. Lukáše ujal se statečný válečník Mikuláš Libák z Radovesic, jenž jej přivedl před pány a k Mr. Pavlovi, potom pak jako prý Lota z Sodomy před nebezpečnou zvědavostí chátry pražské ven z města vyprovodil. Lukáš, nepřijav pohostinného pozvání Rendlova do Roztok, obrátil se přímo do Boleslavě. Odtud psal děkuje Pražanům, zároveň pak dal se v dopisy s mistry, kteříž jej po velkonoci k novému zvali hádání. Po vzájemných výčitkách velmi peprné příchuti Lukáš přijíti odepřel. Tehdá od Bratří vůbec ke všechněm obyvatelům Čech a Moravy vydán list k ospravedlnění a osvědčení, jenž jen v přepisech rozšiřován a teprv 1542 s předmluvou Starších tiskem vydán (IV. 1240). Zároveň i králi psáno a konfessí s apologii mu poslána. Všecko bez úspěchu. Bratřím nezbylo než na čas poustoupiti z veřejnosti. Lukáš však pracovati nepřestal. L. 1505 vydán katechismus pod názvem „Dětinských otázek" a zpořízen první tištěný kancionál. Katechismem zapletl se Br. Lukáš ve spor s dotčeným již Wolfgangem bosákem, jehož spisy proti Lukášovi 1505 a 1510 v Plzni tištěny. L. 1507 z nova Bratří konfessí podali králi a znova voláni do Prahy, ale ani Lukáš ani kdo jiný z předních najíti se nedal. Roku příštího nastalo ještě větši hoře. Vydán zajisté sněmovně majestát královský k potlačení Jednoty v Čechách i na Moravě. Tu Bratří ještě jednou se pokusili o milost královskou. Na Lukáše vzloženo, aby sepsal spis prosebný. Přímluvou panstva utiskovaným příznivého vyjednáno nové povolání Bratří do Prahy, aby prý přijali poučení. Tentokráte přímo tam obe-

sláni Lukáš, Jan Černý a Krasonický; ale nevidělo se jim bezpečno poslechnouti, a místo nich postaveno několik osob prostých, s kterými mistři ničeho nemohli říditi. Leč tíseň tím neustala, anobrž pořád silněji svírala, a Lukášovi bylo napínati všecku důraznost ducha svého, aby lid nezmalomyslněl. V napomínání, povzbuzování, potěšování byl neunavný. V úkrytu tištěny listy pastýřské ku kněžím a zborům. I Odtrženci myslili, že jim nastala příhodná doba. L. 1510, když vydán byl v krátkosti spis o pokání, jali se o tom pletichařiti, až jim odpověděno krátkou zprávou (Zprávy kněž. 203). Tu Lukáš připadl na myšlénku, zdali by Jednotě neprospělo uznání od některé z tehdejších velkých autorit náboženských. Tím úmyslem s konfessí a apologií k Erasmovi Rotterdamskému 1511 vypravil Klaudyána a Vavřince Votického: ale zklamal se v nadějích svých. Teprv 1514 nastala obleva, spůsobená nepochybně Rendlem a knížetem Bartolomějem. Co se vlastně událo, není postaveno na jisto. Blahoslav vypravuje, že král, vyšetřiv spravedlivě, rozhodnul pro Bratří a starý majestát novým příznivým umořil a v nic obrátil (hist. 116). Jiné, posud známé prameny o tom mlčí. Tolik jen jisto, že Starší 1515 měli již tolik odvahy, aby slavili synodu v Přerově (Dekr. 139). Tam Lukáš podal „spis imprimovaný o modlitbách při úřadu kněžském“ a rukopis „spisu obnoveného o zpravách úřadu kněžského“ (Zprávy kněž. 191). Na podzim vypravil se do Prachenska. Ze Štěkně, kde tehdá vládl bratrský pán Mikuláš Kavka z Říčan, v průvodu dvou kněží, totiž staršího Br. Pavla († 1521) a Br. Matěje, vydal se na visitací zborův i přišel 8. září také do Janovic. Petr Suda z Řeneč, měv se k nim napřed přívětivě, náhle obrátil, uvězil je v okovách a všelijak je týral. Násilník tento, jenž svou dobou nenazýván jinak než zlodějův mistr a kníže, až 1520 od měst za výtržnosti své krutě byl pokárán, patrně ukládal o vydření co nejvíce peněz, a snad si dělal i naději, žeby na ubohých vězních vytrýznil nějaké seznání, kterého by lze bylo užiti na škodu pánům bratrským. Konečně 1. listopadu věznové pod těžkým rukojemstvím a závazkem, aby se postavili k sv. Jiří 1516 před konsistoří podobojí, propuštěni sou, i odebrali se do Klatov. Prvé však nežli lhůta k stání vypršela, úmrtím Vladislava krále velký nastal převrat

Za Ludvíka zapomenuto na mandáty proti Bratřím. L. 1516 svolána první zase synoda v Čechách, do Brandeysa i upuštěno od posavadního tajení. Jako v útrapách a trampotách, tak i za zvůle Lukáš, jenž se 1517 po smrti Br. Tůmy Přeloučského byl stal sudím Jednoty, pracovati neumdlel. L. 1518 pod opaterou jeho Klaudyán vydal Nový Zákon, a touž asi dobou přistoupil Lukáš sám k nové redakci bratrskeho kancionálu. Přitom měl nepříjemnost s Br. Janem Pousteníkem. Ten mu poslal kancionál svych písní se vzkázaním, aby jej, ničeho neměně, celkem přijal. Toť ovšem Lukáš, beztoho na Br. Jana odedávna rozmrzelý, spůsobem příkrým odmítl (Blah. de cant.). L. 1519 stalo se vytištění v Litomyšli, ač nehrubě správné, jelikož některé písně proti vůli a vědomí Starších vypuštěny, jiné zpřejinačeny. Lukáš, nemile byv tím dojat, začal písně opravovati a znovu dělati, ale nedokonal toho. Exemplář nové jeho úpravy ještě 1561 chován byl v bratrské bibliothece na Karmeli (ib.). L. 1520 vystoupením Lutherovým nastal nový děj, kterýž i Lukáše zaměstnával nemálo a přes jeho vůli velice působil na Jednotu. První spis Lukášův proti Lutherovi byl rozbor odpovědi, již reformator wittemberský dal na otázky Optátovy 1522. Shovívavostí, kterou Luther v případě tomto jevil, dal se Lukáš navésti, aby s ním vešel v bližší spojení. Ještě téhož léta poslal k němu Br. Roha s překladem „Otázek dětinských“, „konfessí“, „apologie“, a spisu o pravdě vítězné, vyzývaje jej, aby úsudek svůj o spisech těchto vynesl. Luther neotálel s odpovědí svým „milým pánům a přátelům, Bratřím jmenovaným Waldenským v Čechách i Moravě“, vykládaje, co se mu při nich zdá za pravé a co za pochybné. Spis Lutherův v českém překladu 1522 vydán a hned nato vyšla naň odpověd Lukášova, tvrdá a drsná, ve kteréž se obořil proti námitkám Lutherovým, vykládaje odpory své příčinou svátostí, coelibátu, ospravedlnění, eucharistie a školního vzdělávání. Zároveň jal se ráz na ráz vydávati spisy, ježto podle mínění jeho měly opatřiti a upevniti Jednotu ve všech těch směrech, kde se obávati bylo vlivu luterského. Nicméně dal se ještě jednou pohnouti, aby vypravil posly k Lutherovi. Br. Roh a Weysz měli se ve Wittemberce očitě předsvědčiti o stavu mravnosti a zbožnosti tamní. Ale zprávy, jež odtud přinesli, nevedly než k úplnému rozdvoji. S rovnou

příkrostí zamítal Lukáš učení Zwingliovo, Čížkem rozšiřované. L. 1525 opatřil Lukáš sám vydání N. Zákona v Boleslavi (Bl. Gram. 57, 177 a j.). Mezitím bylo mu bojovati s Odtrženci pod vedením Kalencovým, a 1526 přibylo mu starostí založením Jednoty habrovanské. L. 1526 shromáždila se u něho v Boleslavi synoda, kdež uzavřeno, aby kněžím oznámeny byly potřebné jim znáti snešení a úsudky synodní (Zprávy kněž. 196). Po usnešení tomto Lukáš, přistoupil k nejdůležitějšímu snad spisu svému, k tak řečeným „Zprávám kněžským", jimiž šířeji vyměřen jednak soubor učení bratrského, jednak vyloženy povinnosti kněžím náležité, všude pak připojeny i agendy služeb církevních. K tomu přidán výběr ze synod bratrských od nejstarších dob do 1526. Předvídaje konec svůj, obeslal k sobě 1528 všecko kněžstvo, i učiniv jim kázaní, potom ode všech počtu požádal, jak stojí každý z nich při svém vlastním svědomí, při svých úřadech a při vykonávání jich. Z toho pak vzal si příčinu, aby spisem „o skutcích Kristových neb o třech letech" vyložil jim „sumu pravd spasení Bohem zřízeného, k snadnějšímu jeho pochopení myslem a pamětem lidským". Byl to spis jeho poslední. Stářím počínal klesati. Roznemoh se, dlouhý čas ležel, až se po sv. Martině odhodlal sepsati poslední svou vůli (Fiedler 224). V pátek před sv. Lucií, 11. pros. 1528, skonal; Br. Michalec stál při smrtedlném loži jeho. Blahoslav nazývá jej mužem mocným v slovu i v skutku, věrným, pilným, učeným a nedadoucím se přemoci, jakéhož sic nikda v Jednotě nebylo. Lépe prý je nic o něm nepraviti, než aby příliš málo pověděl. Povahy byl pevné a překážkami neoblomné. On byl vlastní ustanovitel a zákonodárce Jednoty. Vymaniv ji z pošmournych, těsných a nevlídných počátkův, vdechnul jí, šetře vždy základův mravní čistoty, ducha přívětivějšího a k životu schopného. V Jednotě samé mnoho měl co bojovati; byliť i lidé, kteří se báli, že on „zase do Říma a k doktorům povede". Zvláště prostota bratrská těžké mu ukládala otěže, že musil, chtěje ku předu, věci tak vésti, aby, vládě jeho se poddávajíce, domnívali sami se vládnouti. „Čehož prý tu u pomyjové tuňky nabyl", ne bez velikého sebe zapření psáti nucen býval, ač nechtěl-li proti sobě popouzeti. V tom smyslu jen bráti třeba výroky jeho, že „v Jednotě vše našel a odtud bral" anebo že

„ničeho bez vůle bratrské a smyslu Jednoty“ nevydal (ČČM. 1861 374 sld.).

Spisové jeho poprvé sestaveni od A. Gindelyho (ib.); číslo seznamu tamního klademe tuto s písmenem *G*. Ani v seznamu našem vyčerpány nejsou; mnoho zajisté vydáno beze jména, kdež původství zahaleno temnotou. Listy a úřední spisy sme mimo sebe pustili.

1. Spis Bárka 1492. L. 1512 opraven, předělán a vydán (G. 1 a 33). Ztracen. Srovnej *Prokop* č. 6.

2. Spis o večeři Páně 1493 příčinou sporu mnicha bosáka s Korandou (G. 2 a 3). ABr. XI H. Srov. *Koranda* č. 11.

3. Spis o Panně Marii 1498 (G. 4, III. 726). Ztracen.

4. Psaní o přísaze 1500 (G. 5, III. 729). ABr. VI. Srov. č. 23 a 51.

5. O požívání těla a krve Páně. Mikulášovi Kavkovi z Říčan na Štěkni 1501 (G. 6, III. 729 a 761). ABr. V.

6. Výklad na zjevení sv. Jana 1501 (G. 9). Ztracen. Nicméně viz rkp. univ. bibl. pražské III. 818 a IV. 1513, posud nepropátrané.

7. Výklad na evangelium sv. Jana a na epištolu sv. Pavla ku Korintským 1504 (G. 13—18). Ztracen.

8. Spis proti artikulům mistrův pražských příčinou stání 1504 (G. 20). ABr. VI.

9. Počet víry králi Vladislavovi v dvojím spůsobu, nejprvé v krátkosti na sexternu; potom obšírněji. Obé tištěno 1504 v Normberce (G. 80, Bl. hist. 110, H. 160).

10. Písně chval božích, jež Blahoslav v Gram. nazývá Písněmi starými, 1505 snad v Boleslavi (III. 48). Ex. v Č. Museum.

11. Otázky dětinské 1505 (III. 746). Opět otištěny při č. 55, 1522 a 1523. L. 1522 učiněn i překlad německý pro Luthera.

12. Odpověd na traktát plzenského impressora (vlastně bosáka Wolfganga), 1505 příčinou Otázek dětinských vydaný (III. 746, G. 21). Kratší a širší. ABr. VI.

13. Psaní, proč se Syn boží Duchem sv. vtělil. 1505. ABr. V. 48. (G. 22, III. 673 a 743).

14. Výklad žaltáře, sepsán nepochybně pro Johanku Krajířovou 1505 (G. 23). Ztracen.

15. Spis dosti činící z víry. V Normberce 1507, v Bolesl. 1517 (G. 82, H. 161).

16. Knížky tyto slovú příprava k smrti. V Litomyšli 1507. Podruhé pod titulem: Dialog t. j. rozmlauvánie ducha s duší. Tam též 1520 a vícekrát (III. 886, G. 24 i 50, H. 130 a 144).

17. Spis o manželství. Souzen od Br. starších 1509, tišt. v Ml. Boleslavi 1523 (G. 59, III. 799, H. 123).

18. Spis o obnovení církve sv. a důvodové slaužící k dověrnosti, že se jest v Jednotě bratrské stalo. Slove též: Spis o dověrnosti a dvanácti letech. 1510. (Jaffetův Hlas. G. 29 a 77, III. 761 a 893). Rkp. v univ. bibl. pražské.

19. Spis o pokušení. Sepsán 1510, tištěn v Boleslavi 1521 (H. 115). Lukášův podle ABr. VI.

20. Spis o pokání, v krátkost uvedený 1510. Na sočení Odtrženců v ině̊na zpráva krátká (Zprávy kněž. 205).

21. Naučení pravé modlitby s výkladem na modlitbu Páua Ježíše. V Litomyšli 1512 (G. 34, III. 827 a 889, H. 141). Srov. č. 41.

22. Spis o spravedlnosti. Učiněn 1510, než velmi prý oblaužný podle důvodů písem sv., tištěn však, což býti mohlo, ukrácenejší v Boleslavi 1523 G. 62, III. 885, H. 127). Ex. v Olom.

23. Psaní o přísaze, sepsané 1500 (č. 4), pak o moci světské. Zpraveno a korrigováno 1513 (Bl. hist. 117). Srov. č. 4 a 51.

24. Spis o naději 1513 (G. 35, III. 761). Rkp. v Č. Museum.

25. Počet z naděje, z čehož ji každý má. 1513 (G. 36). V témž rkp.

26. Odpověd na psaní Jana faráře Lipenského 1513 (G. 37). ABr. II.

27. Odpověd na deset kusů Mr. Jeronýma Dungeshama z Oxfordu proti apologii bratrské. 1514 (G. 38). Ztracena.

28. Odpověd na spis, kterýž učiněn jest a vytiskován v Praze proti Bratřím (t. j. na spis Mr. Martina z Počátek) V Litomyšli 1514 (G. 39, III. 772, H. 142). Ex. v mor. archivu.

29. Paměť o vazbě janovické, kteroužto poněkud zkrácenou Blahoslav položil do své historie. 1515 (Hist. 118).

30. Počet víry, proč Br. Lukáš nezůstal při straně podobojí. Sepsán ve vazbě janovické 1515 (G. 40, III. 776). Ztracen.

31. Spis imprimovaný o modlitbách při úřadu kněžském, o kterémž Starší na synodách 1515 a 1518 na tom zůstali, aby dán byl každému knězi k správě (Zprávy kněž. 191 a 206). Později tuším vtažen do Zpráv kněžských.

32. Odpověd na spis nějakého kněze, kterýž, proti Bratřím psaní čině, brał některé věci z traktátu Chelčického proti Táborům i to všecko ku potupě obracel na Bratří. Zkrátka slove „spis proti Chelčickému“. 1516 (G. 43 a 73). Ztracena.

33. Odpověď na spis Dr. Zoubka ze Zdětína, kanovníka olomouckého, kterýž odeslal Janovi z Žerotína proti Bratřím 1517 (G. 44, III. 776). ABr. VI.

34. O šesti příčinách bludů obecných. 1517 (G. 45). Rkp. v Č. Museum.

35. O naději a svědomí. 1517 (G. 46). Ztracen.

36. Odpor a psaní proti 12 kázaním od kněze litoměřického, kterýž slaul Corambus (G. 47, III. 776). Ztracen.

37. Odpověd na druhý traktát Jana kněze Lipenského 1518 (G. 48). Ztracena.

38. Zpráva člověku věrnému, pracujícímu k smrti, jedné paní poslaná. Boleslavi 1518 (G. 49, III. 893, H. 112).

39. Kniha zpěvů a chval božských. V Litomyšli 1519 (Blah. Gr. 24, e cant., III. 48). Srov. ČČM. 1862.

40. Drahně písní, jež před 1519 a po roce tomto skládal. Do kancionálu smotulského vnešeno jich: 102 původních, 11. jenž z latiny, a 4, jenž ze starších sou vzdělány. Ve Výb. II. otištěny: Kristus příklad pokory a Umučenie našeho (Blah. de cant.).

41. Výklad na modlitbu Páně. V Litomyšli 1520 (G. 83, III. 827, H. 15). Jest to obšírnější vydání č. 21.

42. Sepsánie duovodno o klanění a klekání před svátostí těla a krve božie. V Bělé 1520 (G. 51, III. 781, H. 154). Krátce řečeno „o pokloně".

43. Spis dosti činící otázce protivníkuov Jednoty bratrské, proč křest po službenosti kněze římského svěcení stále v nie se opakuje. V Bělé 1521, v Litomyšli 1521 (G. 53, III. 784, H. 146, V. Šturm v Odpovědi o kancionálu 71). Krátce slove „O opětování křtu".

44. Spis o pokání. Sepsán 1521, vydán na Podolci 1523 (G. 58, III. 797, H. 122). Srov. č. 20.

45. Odpověd na spis od kn. Mikuláše Pelhřimovského, faráře u sv. Petra na Poříčí v Praze 1522 vydaný. V Boleslavi 1522 (G. 54 a 74, III. 787, H. 96 a 116). Dle Jaffetova Hlasu dotýká se listu Rokycanova 1468.

46. Odpověd Br. Vavř. Krasonickému na artikule a závírky Čechův (t. j. podobojích), sčítajících na Bratří jedenáctero bludův. 1522 (G. 55). ABr. XI H.

47. O puovodu cierkve sv. v pravdě svatosti jejie, a též o puovodu cierkve zlostníkuov. V Boleslavi 1522, v Královci 1761 skrze Jana Šlerku (G. 78, III. 154, H. 118). Toť spis krátce řečený „o církvi". Srov. Červenkovo Ohlášení 117.

48. Spis o puovodu i o pravdě kněžstvie trojieho. V Boleslavi 1522 (III. 788, H. 117). Krátce slove „o kněžství". Že Lukášův, svědčí Blahoslav (Gram. 294).

49. Odpověď na spis M. Luthera o čtyrech otázkách Beneše Optáta. 1522 (G. 56). ABr. XI H.

50. Spis o pravdě vítězné, jejž Lukáš 1522 po Br. Rohovi poslal Lutherovi. Srov. Lutherovu odpověd 1522 (H. 147).

51. Spis, jenž jest počtu vydánie najprv o moci světa, o puovodu i o příčinách zřízenie jejieho i o pravdě jejie. Potom též o přísaze. Na Podolci 1523 (G. 84, III. 795, H. 121). Zkrátka slove „o moci světa". Srov. č. 4 a 23.

52. Odpověd na spis Kalencuo. V Litomyšli 1523 (G. 57, III. 796, H. 150). Ex. v Č. Museum.

53. Spis o stavu svobodném. V Litomyšli 1523 (G. 59, III. 799, H. 149). Zkrátka slove „o panenství". Srov. č. 17 o manželství. Ex. v Č. Museum.

54. Spis ku poznání zákona milosti ze dvojí částky, z spravedlnosti povinné a z milosti Kristovy při nie. 1523. Rkp. stud. bibl. olomoucké z téhož roku. Srov. ČČM. 1861, 276 a 376 (III. 214).

55. Spis otázek trojích, první jako počínajících (Otázky dětinské), druhý prospievajících, třetie dokonalejších, totiž dětí, mladencuo i zmužilých. V Bolesl. 1523 a 1524 (G. 60, III. 794, H. 120). Srov. č. 11. Ex. v Č. Museum.

56. Odpověď Bratřie na spis Mart. Luthera, coby se mu při Bratřích vidělo za pravé. V Litomyšli 1523 (G. 61, III. 793, H. 148). Ex. v Č. Museum a v Olomouci.

57. Spis o lásce. Sepsán 1523 (prvotně kázaní bylo), i vytištěn 1524 v Boleslavi (G. 63, III. 885, H. 127). Zároveň vydán se spisem o spravedlnosti č. 22. Ex. v Olom.

58. Odpis proti Odtržencuom. Na Podolci 1524 (G. 66, III. 802, H. 126). Při tom výňatky některé ze starších synod. Ex. v Č. Museum.

59. Trialogus, v němž strana Rokycanova první se pokládá, druhá kněží táborských, třetí zákona víry. Jest to zpráva o kutnohorském Rokycanově hádaní s posudkem Lukášovým, vše ve formě dialogické. 1524 (G. 64). ABr. II.

60. Spis o potřebných věcech křesťanských, kterýž jest od některých kněží pražských vydán proti vystavování svátosti těla Kristova v monstranci atd. V Boleslavi 1524 (G. 65, III. 800, H. 125).

61. Nový zákon. V Boleslavi 1525 (III. 572, H. 128). Srov. Blah. Gram. 57 a j.

62. Odpis na spis Oldř. Zwinglia o svátosti dobré milosti, Čížkem rozšiřovaný. 1526 (G. 67, ČČM. 1861, 374).

63. Zprávy při službách úřadu kněžského v Jednotě bratrské, anebo (ku konci) Služby kněžské v slovu i v svátostech. Druhý díl nadepsán: Počíná se zpráva a naučenie stavuov věkuov, řáduov a povah (snešení synod, otištěné z části též při č. 58, s některými pak proměnami v Gindelyho Dekretech bratrských, str. 90—141). Srov. č. 31, s kterým zároveň rkp. zpráv kněžských podán na synodách 1515 a 1518. V Boleslavi 1527. Na tituli též osoba s letočtem 1523 co na spise o pokání č. 44 (G. 69, IV. 1730). Ex. zem. archivu moravském. Zkratka: „Zprávy kněžské“, „Kniha kněžská“, mylně též „Dekret“. Srov. Červenkovo Ohlášení 152.

64. Spis o skutcích Kristových, též spis o třech letech. 1528 (G. 76). Podle obsahu soudíc, není pochyby, že jest to jeden a týž spis, kterýž po 10 letech tuším v Prostějově vytištěn pod titulem: Spis o pravdě a pravé jistotě božího spasení i připravení a spuosobení jeho dostatečného v skutcích P. Jesu Krista atd.“ (G. 85, IV. 1450). Ex. v Olomouci.

65. O původu Jednoty bratrské, v odpověď na bludné a zpletené psaní odtržencův některých (G. 70). ABr. IV.

66. Dialog Kleofáše s Lukášem (G. 71), neznámý.

67. Postilly t. j. kázaní na čtení a epištoly na celý rok, česky i latině. V 1561 uzavřeno, aby prostřední postilla Lukášova tištěna byla. Zdá se, že jsou to „Výkladové řečí božích“, ježto 1575 ve dvou dílech vydány byly v Kralicích (G. 72, IV. 1551).

68. Spis o vyvolení, známý jediné ze zprávy Blahoslavovy (Gram. 293), dež jej výslovně klade za Lukášův. I Blahoslav psal dílo téhož nadpisu (v. 27).

Lukavský Burian a Antonín, měšťanc v Solnici, 1689—1740, sepsali paměti o starších a souvěkých událostech svého rodiště (Ehrenberger v ČČM. 1848. I. 78.).

Lukavec či z **Lukavic Jan**, přepisovač Mikulášovy z Welhřimova kroniky táborské, jenž omylem vzat za skladatele jejího. Srov. Palacký Gesch. des Hussitismus und Prof. C. Höfler (Pr. 1864, 51).

Lupáč Martin z Újezdce za počátkův husitského hnutí byl studentem v Praze. L. 1412 účastnil se posměšného na odpustky průvodu, o němž i latinský popis zůstavil (v Korand.

manualníku 125). Tehdá spolu s Rokycanou přilnul co
ník k Mr. Jakoubkovi. Učeného gradu nedošed, stal se
zem a ihned přidružil se k nejpokročilejším horlivcům.
stupy Hynka Krušiny 1420 táhl do Boleslavska na l
mnichovo-hradištský, roku pak následujícího byl ve
Žižkově, když Táboři a Pražané vzali Chrudim. Není
dobné, že tehdá již, seznámiv se s kališníky chrudim
od nich přijat za faráře (Rybička v Sl. N.). To ovše
nevadilo, že i dále zůstaval při Žižkovi, čili jak původce
sko-české písně de haereticis in Bohemia praví, že ch
bubencem". L. 1426 přebýval v Praze a Jakoubkovi
kycaně pomáhal proti Korybutovi a Příbramovi snovati
kteréž se 17. dub. 1427 zkončily zajetím knížete i souv
s ním mistrův (Výb. II. 311). Tímto skutkem dostatečně
značeno tehdejší náboženské smýšlení Lupáčovo. Nále
těm, kteří vždy ještě stáli při náuce Wiklefově, rozhod
porujíce snahám mírnějších kališníkův o sblížení se s K
Tím se vysvětluje Táborův k němu důvěra, za jejichž
pence byl pokládán, ač ovšem nepřijímal výstředního
Biskupcova a soudruhův jeho. V jednání s basilejskými
rem hned z počátku měl popřední účastenství. Již 14
mezi posly, kteří se s legáty sborovými setkali v Cheb
sboru samému třikrát posloval: v lednu a v srpnu 14
únoru 1434. V srpnu 1434 byl v Řezně a 1435 na
brněnském. Když se jednalo o zpořízení hierarchie čes
stalo se mu té cti, že jej sněm svatomatoušský 21. října
vedle Václava Bílého z Vysokého Mýta, vyvolil za pod
Rokycanova. Volba tato, ač ji císař Zikmund schválil,
nikdy ovšem potvrzení nedošla. Dne 5. července 14
Lupáč v Jihlavě při slavném prohlášení kompaktát, a k
Táboři smířili s císařem, vzat v listop. mezi rozsudí,
věcech mezi nimi a Rokycanou spornými měli vynésti k
rozsudek. Ale brzo nastaly nové rozstrky. Zikmund
se ujistil panstvím v zemi, jal se pracovati o obnovení
stavu náboženského, a netrvalo dlouho, již se Roky
Praze necítil jistým i odhodlal se k odchodu na Kun
Horu. L. 1437 vypuzen i Lupáč z Chrudimě (Vale
proti Rokyc.). Tehdá tuším útočiště nalezl v Žatci,
Václ. Koranda starší na čas byl musil odstoupiti (Coll

narratio a Jacobaei Idea 12). Že by byl býval na sboru kněžském v Kutné Hoře, nepodobá se. Žatecké tam již opět zastupoval Koranda a za Klatovany mluvil správce tamní Václ. Rájovec. Z toho se vidí, že Lupáč ve faru klatovskou neuvázal se leč po tomto roce teprv. Z Klatov 1452 písemnou hádku vedl s kardinálem Mikulášem z Kusy. Téhož roku měl opět býti rozsudím mezi Rokycanou a Tábory, ale pádem Tábora nedošlo k tomu. V Klatovech, blízek jsa Chelčického, dal se s ním v rozmluvy a dopisy. „Kn. Martin", jemuž o povinnostech pastýřův duchovních Petr široký list napsal, nezdá se býti nikdo jiný nežli Lupáč. Jak důsažný byl naň vliv zvláštního onoho muže, zřejmě viděti v listu, jejž Lupáč 1456 z Klatov k lidu českému učinil o večeři Páně. Zde zcela ve smyslu Chelčického učil, ať prý lid sprostně a bez hloubání věří slovům Kristovým. Lupáč tuším sám se dal mezi „šeré kněží" a vstoupil v bližší spojení i s zakladateli Jednoty bratrské. Br. Řehoř a soudruzi jeho mívali s ním schůzky v Chotěboři. Tam zajisté a v nedaleké Běstvině Lupáč, ač za posledních dob svých pravidelný svůj obyt měl v Praze, častěji pohostinu býval u kn. Martina Němce. Bratří mnoho s ním mluvívali, radíce se s ním a vyznávajíce mu zejména, kterak věří o svátosti oltářní, a on prý nepohyzdil toho, aniž je vinil, by o čem zle věřili (ABr. I. 374 sld., II. 1 a 44). Přitom až do posledka neutuchla v něm zakořeněná nenávist k Římu, v čemž se ovšem ani od Chelčického nedělil. Zrušení kompaktát skrze Pia II. pohnulo jej k ostrému polemickému spisu, datovanému 1462 z Běstviny (rkp. v dvorské vídenské a v mikulovské bibl.). Téhož ducha plni jsou i ostatní spisové jeho. I moru 1464 užil k útržkám proti Římu. Rovněž v boji s Hilariem péru svému zaháleti nedal. Zemřel u vysokém věku 20. dubna 1468 (Pal. Děj. IV. 1, 393).

1. Píseň: „Buď Bohu chvála čest" v kancionále bratrském (Blah. de cant.).

2. List, jímž víru svou o svátosti oltářní vyznává, „dán v Klatovech rukú Martinovú l. 1456 v svátek rozeslání apošt.". Rkp. v Mikulově (Dudík 54, III. 629).

3. List o kropáči, latině i česky, v Korandově manualníku (III. 688).

4. Traktát proti Hilariovu Lučišti pekelnému, k němuž se Bratří často ve spisích svých táhnou (III. 638).

5. Opravený text N. Zákona, kterýž obsažen v rkp. dvorské bibl. vídeňské Cod. Theol. 2128 (Dobr. LG. 220, III. 564).

6. Výpisků ze spisův Lupáčových celý jeden rkp. v bibl. Gersdorfské v Budišíně (Pal. Děj. IV. l. c.).

7. List z Chotěboře 1466 o božím těle. ABr. I. 236.

Lupáč z Hlavačova Prokop z Prahy, syn měšťana Jana, v domě otcovském pečlivého nabyl vychování, učitelem maje proslulého později professova Matěje Dvorského čili Curia z Hájku a užívaje pobudného tovaryšstva Kodicillův, Mitise, Kollina a j. L. 1557 stal se bakalářem a 1560 mistrem svob. um. (LD. II. 367 a 372). Pobyv pak některou dobu co rektor školní v Nymburce, jal se na universitě čísti. L. 1566/7 a 1567/8 zastával úřad děkanský na fakultě filosofické. Lupáč byl jedním z činných účastníkův básnického družstva pod Janem z Hodějova, jenž jemu, Janu Malinovskému a Davidovi Krinitovi 1562 vymohl erb a přídomek „z Hlavačova“ (Rybička v Sl. N.). L. 1568 došlo ho povolání na radní písařství do Domažlic, načež v červnu od university vzal odpuštění. L. 1573 oženil se Theodorou vdovou Budichiovou. Nabyv s ní hojného jmění, složil písařství a od té doby co radní sloužil obci. Veda vzorný pořádek v řízení úředním, založil knihu obecních snešení, kteráž podnes jest důležitým pramenem dějin městských (Lumír 1859, 1242). Pobuzen historickým kalendářem wittemberského professora P. Ebera, jal se sestavovati podobný spis z dějin českých. Ukázka, 1578 v Normberce vydaná, odevšad uvítána co nejpřívětivěji. L. 1584 vytištěno celé dílo v Praze s dedikací Vilémovi z Rožmberka pod titulem: „Rerum bohemicarum ephemeris seu calendarium historicum, ex reconditis veterum annalium documentis erutum“. Spolu s Zikou z Puchova začal spisovati obšírnou kroniku českou, ale nedospěli k ukončení. Úlomek snad z díla toho, jest život Karla IV., jehož dějinami se Lupáč s zvláštní zálibou obíral. Též sepsal několik spisův latinských obsahu náboženského. Zemřel 5. dubna 1587 i pochován v děkanském chrámě. Náhrobek spatřoval se až do 1708, kdež při opravování chrámu vyvržen. Památku jeho epitaphiem opěl Kodicill (Kalina Nachrichten III.).

1. Historie o císaři Karlovi IV. V Pr. 1584 a péčí Hankovou 1848 (IV. 428).

2. Modlitby na každý den o umučení Páně (Klíč 131).

Lupius Krištof z Prahy, nar. 24. září 1635. Vstoupiv do tovaryšstva Ježíšova, po některém čase dal mu výhost, ale zanedlouho se do něho 1675 zase navrátil. Zastával v něm

prokuratorství české provincie, potom po tři léta missionářoval, posléze byl zpovědlníkem na sv. Hoře, kdež zemřel 6. srpna 1680, morem byv zachvácen (Pelcel Jesuiten).

1. Mik. Lancicia Život Marie Bonaventury (z lat. přel.). V Pr. 1673 (V. 1287).
2. Drexeliovo Divadlo božího řízení. V Praze 1673, 1679 atd. (V. 817).
3. Drexeliův život sv. Joba. V Pr. 1679 (Balb. Boh. d. 389).

z Lužnice Matěj, potomek vládycké rodiny, po hradu Lužnici u Tábora nazvané, bojoval ve vojsku proti Turku a účastnil se nešťastného boje před Budínem 1541, o němž spolu s Jiříkem z Waldšteina napsal list t. r. tiskem uveřejněný (IV. 294).

Lužský Melichar, rodic z Luže u Vys. Mýta, farář v Cetorazi, 1604 vydal kázaní nad Jindř. Kunrátem Vencelíkem z Vrchovišť konané (V Pr. 1604, IV. 1678).

Lykaon Jan z Klatov, učitel, asi 1656 co stařec 82letý obžalován od kn. Augustina Hájka ve vsi Železné (rak.), že by falešným učitelem proti víře katolické byl a toliko dvěma svátostem učil, načež „soldáty vzat a do vězení těžkého přiveden". Proti násilí tomu prosebně se obrátil k arcibiskupovi pražskému. Jemu Fr. Dvorský připisuje rkp. v Sobotce nalezený, jenž v sobě obsahuje:

Mravy ctnostné mládeži potřebné, Otázky pro dítky o náboženství, Školu dětinskou. Otišt. v Besedě učitelské 1874, č. 34 a 35.

Lykaon Pavel z Kostelce studoval na universitě pražské. Dosáh stupně bakalářského, učiteloval 1604—5 na školách pražských u sv. Michala na St. M. a v Opatovicích (ČČM. 1845, 628 sld.), načež se nepochybně bohatě přiženil a co měšťan na St. M. osadil. V bouřích stavovských měl značnější účastenství, jelikož hned po bitvě bělohorské ušel, načež 1634 dům jeho konfiskován a za 400 kop gr. prodán židům (Pam. 1873, 856).

Padesatero duchovní přemyšlování (z lat. Jana Gerharda). V Pr. 1615 a 1619, pak někde na Slovensku 1614 (IV. 1905).

Br. Lyknovský Jiří co skladatel písně „Ej nuž my dítky spolu křtem" v Klecbově rejstříku a podle něho u Jungmanna omylem položen místo *Ciklovského Jiřího*, jenž dle Blahoslava (De cant.) písně té původcem jest.

Lynk Matěj, kněz katolický, farář u sv. Vojtěcha v Praze, 1730 a 1734 vydal kázaní jedno ke cti sv. Jana, druhé při jubileu čtyrstoletém kláštera sedleckého (V. 954).

Výklad zkratkův.

Cifra římská a arabská, ježto při titulu knihy v závorce bez dalšího náznaku položena, k. p. III. 80, znamená dobu a číslo v druhém vydání Jungmannovy „Historie literatury české“ 1849.

Bibliotheční signatury (k. p. XVIII. C. 28), při kterých nic jiného přidáno není, vztahují se k náznakům universitní knihovny pražské.

Abh. b. GW. = Abhandlungen der königl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften.

ABr. = Archiv bratrský. Přistavená římská cifra znamená číslo foliantu. Folianty chovány jsou v Herrnhutě; v Museum Českém nachází se jeden (G. 2. 10), jejž naznačujeme = *ABr. XI.* Pro rozdíl znamenán od nás XI. foliant herrnhutský = *ABr. XI H.*

Arch. Č. nebo prostě *Arch.* = Archiv český, vydaný v šesti dílech od Fr. Palackého. V Praze 1842—73.

Auersberg App. G. = Geschichte des böhmischen Appellationsgerichtes von J. E. Grafen v. Auersberg. Prag 1805.

A. V. = augspurské vyznání.

B. m. = bez místa, *B. r.* = bez roku.

Balbin Boh. d. = Balbini Bohemia docta dle vydání Ungarova.

Bart. = Bartoše písaře kronika, vydání Erbenovo.

Beck Neutitsch. = Dr. Jos. Beck Geschichte von Neutitschein. Neutitschein 1854.

Benham = Daniel Benham's Account of J. A. Comenius. London 1858.

bibl. olom. = studijní bibliotheka v Olomouci.

Bl. n. *Blah. Gr.* = Blahoslavova Grammatika česká (č. 23).

Blah. de Cant. = Blahoslav de novo cantionali bohemico (č. 13).

Blahověst = časopis katolicko-církevní, vydávaný od V. S. Štulce 1847-1861.

Boček = Sbírka kněh a rukopisův archiváře Bočka, jest nyní majetkem moravského archivu zemského.

Bor. = Jednání konsistoře katolické a utrakvistické. Vydal Dr. Klement Borový. V Praze I. 1868, II. 1869.

Bor. Brus = Antonín Brus z Mohelnice, arcibiskup pražský. Sepsal Dr. Kl. Borový. V Praze 1873.

Bor. Utraq. = Die Utraquisten in Böhmen. Quellenmässig dargestellt von Dr. Cl. Borový. Wien 1866.

Březan V. z Rožm. = Březanův život Viléma z Rožmberka (č. 4).

Brus = *Bor. Brus.*

Claudius Gesch. v. Neuh. = Geschichten der Stadt Neuhaus. Neuhaus 1850.

Claudius Herrn v. Neuh. = Die Herrn von Neuhaus. Neuhaus 1851.

Codex j. boh. = Codex juris bohemici. Edidit Dr. Herm. Jireček. Pragae 1867, 1870.

Collin Vera narr. = Matthaei Collini Vera narratio de statu religionis in bohemica gente (Při latinském vydání konfessí podobojích). Pragae 1574.

Cosm. = Cosmae Chronicon Bohemorum. Vydání Dobrovského a Pelcelovo v I. díle: Scriptores rerum bohemicarum. Pragae 1783.

Cosm. cont. = Cosmae continuatores. Tamtéž.

Cyth. Třan. = J. Třanovského Cythara sanctorum, zpěvník evangelický poprvé 1635, potom s mnohými přímnožky přečasto vydávaný.

ČČM. = Časopis Českého Museum, od 1827 vydávaný.

ČKD. = Časopis pro katolické duchovenstvo, vydávaný 1828—1851 pak od 1860.

ČMM. = Časopis Matice Moravské, od 1869 vydávaný.

Červ. hist. = Br. M. Červenky Poznamenání některých skutků božích (č. 3).

Červenka Osvědč. = Osvědčení se Jednoty bratrské (č. 2).

Červenka Not. conv. B. = Venceslai Červenka de Wiežnow Notitia collegii convictorum S. J. od S. Bartholomaeum. Pragae 1674.

Č. Mus. = Museum království českého.

Dačický = Paměti M. Dačického z Heslova.

Dal. = Kronika Dalimilova.

D. dvor. = Desky dvorské království českého.

De cant. = *Blah. de cant.*

Děje Mus. = Dějiny Musea království českého. Sestavil V. Nebeský. V Praze 1868.

Dekr. = Dekrety Jednoty bratrské. Vydal Antonín Gindely. V Praze 1865.

D'Elvert LG. = Historische Literaturgeschichte von Mähren und Österr. Schlesien. Brünn 1850.

D'Elvert Beitr. = Beiträge zur Geschichte und Statistik Mährens und Österr. Schlesiens. I. Band. Brünn 1854.

D'Elvert Nachtr. = Nachträge zur historischen Literaturgeschichte im vorstehenden Werke.

D'Elvert Ref. = Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation, des 30jährigen Krieges und der Neugestaltung Mährens in 17. Jahrhunderte. Brünn 1867.

Dial. = Dialog t. j. dvau formanuo rozmlauvání. Peterky s Valauchem (Od Br. Adama Šturma). V Prostějově 1542.

Dlabač prostě anebo *Dlabač Campan.* = Biographie des Mr. Joh. Campanus Wodňanus von G. J. Dlabač. Prag 1819.

Dlabač Chorin. = Johann Chorinnus von G. J. Dlabač. Prag. 1821.

Dobrovský BLit. = Böhmische Literatur auf das J. 1779. Prag, 1779. — Böhmische und mährische Literatur auf das J. 1780. Prag 1780—1784.

Dobrovský LG. = Geschichte der böhmischen Sprache und älteren Literatur. Prag. 1818.

Dobrovský LG. 1792 = Geschichte der böhmischen Literatur. Prag 1792.

Dobrovský LMag. = Literarisches Magazin von Böhmen und Mähren. Prag I. u. II. 1786, III. 1787.

Dobrovský Reise in Schw. = Literarische Nachrichten von einer im J. 1792 unternommenen Reise nach Schweden. Prag 1795.

Dobrovský Slavin = Slavin, Botschaft aus Böhmen an alle slawischen Völker. Prag 1806, vydání Hankovo 1824.

Dobrovský Slovanka = Slovanka. Zur Kenntniss der alten und neuen slawischen Literatur. Prag I. 1814, II. 1815.

Dobroslav = časopis po svazcích vydávaný od J. L. Zieglera 1820—1823.

Doc. = Documenta Mr. J. Hus vitam, doctrinam, causam illustrantia. Edidit Franc. Palacký. Pragae 1869.

Dudík Dietr. B. = Handschriften der F. Dietrichstein'schen Bibliothek in Nikolsburg. Wien 1868.

Dudík Iter R. = Iter Romanum. Zwei Bände. Wien 1855.

Dudík MGQ. = Mährens Geschichtsquellen. I. Cerroni's Handschriften-Sammlung. Brünn 1850.

Dudík Schw. R. = Forschungen in Schweden für Mährens Geschichte. Brünn 1852.

dvorská bibl. víd. = cís. dvorská bibliotheka ve Vidni.

Erben Reg. = Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pragae 1855.

Erben Prim. = Die Primatoren der k. Altstadt Prag. Prag 1858.

Farragines = Farragines poematum, ab aliquot poetis bohemicis scriptorum diversis temporibus. Pragae 1561—1562. Čtyry díly.

Feifalik Studien I—VII = Studien zur Geschichte der altböhmischen Literatur. Wien 1859—1862 (aus den Sitzungsberichten der k. Akademie der Wissenschaften).

Fiedler = Todtenbuch der Geistlichkeit der böhmischen Brüder. Wien 1863 (V. Band I. Serie der Fontes rerum austriacarum).

Fontes rerum boh. = Prameny dějin českých, vydávané z nadání Palackého. V Praze I. 1873. II. 1875.

Gram. = *Blah. Gr.*

Gindely GBr. = Dr. Anton Gindely Geschichte der böhmischen Brüder. Prag I. 857, II. 1858.

Gind. Quellen = Téhož Quellen zur Geschichte der böhmischen Brüder. Wien 1859 (XIX. Band IIer Serie der Fontes rerum austriacarum).

H. = *Hanka* = České prvotisky. Od Václava Hanky. V Praze 1852 (z Čas. Českého Mus.). Připojená cifra značí číslo Hankovo.

Hanka Sbírka nejd. sl. = Hankova Sbírka nejdávnějších slovníkův. V Praze 1833.

Hanslik = Geschichte und Beschreibung der Prager Universitätsbibliothek. Von Joseph A. Hanslik. Prag 1851.

Hanuš Dod. = Dodavky a doplňky k Jungmannově historii literatury české. V Praze I. 1869, II. 1871.

Hanuš MVýb. = Malý Výbor ze staročeské literatury. V Praze 1863.

Hanuš Quellenkunde = Quellenkunde und Bibliographie der böhmisch-slovenischen Literaturgeschichte. Prag 1868.

Hanuš Zusätze zu Hanslik = Zusätze und Inhaltsverzeichniss zu Hanslik's Gesch. der Pr. Un. Bibl. Prag 1863.

Herrn v. Neuhaus = *Claudius.*

Hist. pers. = Historia persecutionum ecclesiae bohemicae. (Amsterodami 1648).

Horányi Mem. = A. Horányi Memoria Hungarorum et provincialium, scriptis editis notorum. Viennae 1775—1777. — Memoria nova. Pestini 1792.

hr. = hrabě, hraběnka.

Hus Doc. = *Doc.*

H. V. = helvetské vyznání.

Index = Index librorum prohibitorum. Pragae 1767.

Jacobaei Idea = Idea mutationum bohemico-evangelicarum ecclesiarum in florentissimo regno Bohemiae e traditionibus humanis Pragae reformatarum, opera Mr. Jacobi Jacobaei Guttenbergeni. Amsterodami s. a. (1624).

Jaffet Hlas = Br. J. Jaffeta Hlas strážného (č. 3).

Jahrb. d. Lit. = Jahrbücher der Literatur, ježto pod záštitou státní kanceláře do 1848 ve Vídni vydávány.

Jandera Miletin = Uiber Miletin in Böhmen. Von Jos. Ladislaus Jandera. Prag 1830.

Jandyt = Grammatica linguae bohemicae. Přídavky literárně-historické při ní.

Jelínek = Historie města Litomyšle. V Litomyšli 1838—1845.

Jgm. = Jungmannova historie literatury české 1849. Kde mínéno vydání první, tam dodán letočet 1825.

Jungm. Přid. = Přídavky ve vydání 1849 na str. 522—526.

Kal. = *Velesl. kal.*

Kalina Nachr. = Nachrichten über böhmische Schriftsteller und Gelehrte Von Dr. Mathias Kalina v. Jätenstein. Prag I. 1818, II. 1819, III. 1827.

Káz. = kázaní. *Káz. pohř.* = kázaní pohřební.

Kleych = Historie o vydání kancionálů v národu českém. Při Kleychově kancionále 1727 (č. 3).

Klíč = Klíč Koniášův, viz str. 354.

kn. = kněz.

Korandův manual. = Manuálník Mr. V. Korandy (č. 13).

Krok = Krok. Listy vědecké. V Praze I. 1865, II. 1866.

Lányi Cat. clerus érd. = Magyar catholicus clerus érdemeinek történeti igazolta emléke. Irta Dr. Lányi Károly. Posonyban 1848.

LD. = Liber decanorum facultatis philos. Dva to díly „Monument universitatis pragensis" Pragae 1830—1841. Pátý svazek sborníku tohoto, obsahující v sobě listiny 1411—1650, str. 176, do 1848 byl vytištěn, ale pak celý náklad až na dva výtisky (u pp. Palackého a Tomka) zmařen.

L. don. nupt. = Liber donationum nuptialium v městském archivě Vysokého Mýta.

Lippert = Geschichte von Leitmeritz. Prag 1870.

B. z Lobkovic věk = Pana Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic věk a spisy sebrané. Od K. Vinařického. V Praze 1836.

Br. Lukáš Odpis = Odpis proti odtržencuom (č. 58). O obnovení (č. 18).

Lumír = Lumír, týdenník belletristický a archiv pro dějepis, vydávaný od F. Mikovce od 1851 do 1862.

Lupáč = Rerum Bohemicarum ephemeris. Pragae 1584.

Lupáč Ž. Karla = Historie o císaři Karlovi IV. (č. 1).

M. Strana = Malá Strana pražská.

Martin. Důvody = XXXV důvodův Mr. S. Martinia 1635 (č. 13).

Martin. Inducie = Induciae Martinianae aneb zpráva atd. 1638 (č. 15).

Martin. Obrana = Obrana Martiniova 1636 (č. 14).

Meč = Br. Jana Jaffeta Meč Goliášův v ČČM. 1861, str. 139—158.

Miklošič Sl. Bibl. = Slavische Bibliothek oder Beiträge zur slav. Philologie u. Geschichte von Fr. Miklosich und J. Fiedler. Wien I. 1851, II. 1858.

N. M. = Nové Město pražské.

Navrátil = Děje kostelův pražských u sv. Haštala a sv. Jindřicha od Karla Navrátila. V Praze 1861 a 1869.

Novotný = Bibliotheka českých biblí. Vydal Frant. Novotný z Luže. V Praze 1810.

N. Sl. = Slovník Náučný.

Obrana = *Martin. Obr.*

Obzor = Český obzor literarní, vydávaný od 1867 pod redakcí Ferd. Šulce.

Odpis = *Lukáš Odpis.*

Ohláš. = Na spis, proti Jednotě bratrské od Martinia sepsaný, ohlášení. V Lešně 1635 (Komenský č. 29).

Ol. nebo *Olom.* = Olomouc.

Op. = Opava.

Ostersp. = Die lateinisch-böhmischen Osterspiele des 14.—15. Jahrhunderts. Von Dr. J. J. Hanuš. Prag. 1863.

Osvěta = Osvěta, listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Vydávaná od 1871 pod redakcí Václava Vlčka.

Otavan = časopis vydávaný v Písku od 1863.

p. o. = pod obojí spůsobou.

P. z V. Č. = Posel z Východních Čech, vydávaný J. Benonim v Chrudimi od 1872.

Palacký Děj. = Palackého Dějiny národu českého.

Palacký Hussit. u. Hofler = Die Geschichte des Hussitenthums und Prof. Const. Hofler. Kritische Studien von Fr. Palacký. Prag 1868.

Palacký Ital. Reise = Literarische Reise nach Italien im J. 1837 zur Aufsuchung von Quellen der böhm.-mährischen Geschichte. Prag 1841.

Palacký Přehled = Palackého Přehled současný nejvyšších důstojníků a auředníků zemských i dvorských ve království českém. V Praze 1832.

Palacký Würdigung = Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber. Prag 1830.

Pam. = Památky archaeologické a místopisné, vydávané od 1854.

Pelcel Abbild. = Abbildungen der böhmischen und mährischen Gelehrten und Künstler. Vier Theile. Prag 1773—1782.

Pelcel Jesuiten = Böhmische, mährische und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten. Prag 1786.

Pescheck Exul. = Die böhmischen Exulanten in Sachsen. Von Christian Adolf Pescheck. Leipzig 1857.

Pescheck Ggrf. = Geschichte der Gegenformation in Böhmen. Dresden 1844. 2 Bände.

Pescheck Zittau = Handbuch der Geschichte von Zittau. Zittau I. 1834. II. 1837.

Pešina Phosph. = Phosphorus septicornis, h. e. metropolitanae divi Viti ecclesiae majestas et gloria. Pragae 1673.

Pešina Mars mor. = Mars Moravicus. I. Pragae 1677.

Pr. = Praha, *Prešp.* = Prešpurk, *Prostěj.* = Prostějov.

Pr. Abh. = *Abh. b. GW.*

Pr. Sitzb. = Sitzungsberichte der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften. Od 1840 při Abhandlungen, od 1859 o sobě.

Právník = Právník, časopis věnovaný vědě právnické. V Praze od 1861 vydávaný.

Přád. = *Jungm. Přád.*

Procházka Comm. = Faustini Procházka de saecularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis commentarius. Pragae 1782.

Procházka Misc. = Miscellaneen der böhmischen und mährischen Literatur. 3 Bände. Prag 1784—1785.

Quell. = *Gindely Quellen.*

Regenv. = Systema historico-chronologicum ecclesiarum slavonicarum. Opera Adriani Regenvolscii (Węgierski). Trajecti ad Rhenum 1652.

Rel. Tab. = Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae. Edidit Dr. J. Emler. Pragae I. 1870.

Řičák Děj. Přeš. = E. V. Řičáka Dějepis města Přeštic. V Praze 1864.

rkp. = rukopis.

Rozb. nebo *Rozb. stč. lit.* = Rozbor staročeské literatury. V Praze I. 1842, II. 1845.

Rozebr. = Br. J. Felina Rozebr. Obrany Martiniovy (č. 1).

Rozm. star. Č. = Rozmlauvání mládence rytíře se starým Čechem. 1604. Rkp.

Rozpr. = Rozpravy z oboru historie, filologie a literatury. I. Vyd. J. a H. Jireček. Ve Vídni 1860.

Rozum Stč. bibl. = Jana Václ. Rozuma staročeská. Šest dílců. V Praze 1853—1856.

Ruda = Jos. Rudy Mr. Jan Černý a jeho herbář z r. 1517. V Živě č. IV. V Praze 1872.

Ruffer = Vojtěcha Ruffera Historie vyšehradská. V Praze 1863.

Ryb. = Antonín Rybička.

Rybay Katal. = Jos. Šálka katalog antiquárský spisův z pozůstalosti Jiřího Rybaye. V Praze 1857.

Sborník = Sborník vědecký musea království českého. Vydávaný od 1868.

Schmidl hist. S. J. = Joannis Schmidl Historia societatis Jesu provinciae bohemicae. Pragae 1747.

Schaller Piar. = Lebensbeschreibung gelehrter Männer aus dem Orden der frommen Schulen. Von Jaroslav Schaller. Prag 1799.

Sedláček Čásl. = Aug. Sedláčka Děje města Čáslavě. V Praze 1874.

Sedláček Rychn. = Téhož Rychnov nad Kněžnou. V Praze 1871.

Sitzb. d. b. GW. = *Pr. Sitzb.*

Sitzb. W. Ak. = *W. Sitzb.*

Skala = Pavla Skaly ze Zhoře Historie česká 1602—1623. Pět dílů, vydání K. Tieftrunka. V Praze 1865—1870.

Sl. N. = Slovník náučný Riegerův.

Slav. Pam. = Paměti Viléma hr. Slavaty od l. 1608 do 1619. Dva díly, vydal Jos. Jireček. V Praze I. 1866, II. 1868.

Slovanka = *Dobrovský Slovanka.*

Sl. Pohl. = Slovenskje pohladi na vedi, umeňja a literatúru. Vyd. od M. J. Hurbana. V Skalici 1846—1851.

Spirk Pr. Un. B. = Geschichte und Beschreibung der k. k. Universitäts-Bibliothek zu Prag. Von Dr. Ant. Spirk. Wien 1844.

stč. = staročeský.

St. l. = *St. let.* = Staří letopisové čeští 1378—1527. Vydal Fr. Palacký co třetí díl Scriptores rerum bohemicarum. V Praze 1829.

St. M. = Staré Město pražské.

St. Un. = Statuta universitatis Pragensis, t, j. třetí díl Monumenta Univ. Pragensis. Pragae 1841.

St. skl. = *St. Skládd.* = Starobylá skládanie, vydávaná od V. Hanky. Pět dílcův 1820—1823.

Sternberg = Abhandlung über die Pflanzenkunde in Böhmen von Grafen Kaspar Sternberg. Prag I. 1817, II. 1818.

sv. = svatý.

Světozor = Světozor Slovenských Novin, pod redakcí Dr. Herm. Jirečka vydávaný napřed co feuilleton Slov. Novin, 1858—1861 o sobě.

svob. um. = svobodná umění.

Šaf. = rukopisné výpisy P. J. Šafaříka k dějinám literatury české.

Šaf. LG. = P. J. Šafařík Geschichte der slawischen Literatur und Sprache. Ofen 1826, Prag 1869.

Šaf. Mluv. stč. = Počátkové staročeské mluvnice. Od P. J. Šafaříka. Při Výb. I.

Šaf. a Pal. Denkm. = Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache. kritisch beleuchtet von P. J. Šafařík und Fr. Palacký. Prag 1840.

Šembera Děj. lit. = A. V. Šembery Dějiny řeči a literatury české. Ve Vídni 1869.

Šembera V. Mýto = Vysoké Mýto. Popsal A. V. Šembera. V Holomouci 1845.

Šturm Dial. = *Dial.*

Šturm Rozs. = Václava Šturma Rozsauzení kancionálu bratrského. V Pr. 1588.

Šturm Ozvání = Téhož Krátké Ozvání. V Praze 1584.

Švenda = Obrazy města Kr. Hradce: zlatý a stříbrný, železný, měděný, hliněný. V Kr. Hradci 1799—1818. Patnáct dílců.

Tablic Poezie = Bohuslava Tablice Poezie s životy starých slovenských spisovatelův. Čtyry díly. Ve Vácově 1806—1812.

Tablic Verš. = Slovenští Veršovci. V Uherské Skalici 1805, ve Vácově 1809.

Tardy = Památka roku slavnostního 1863. Vydali J. Janata, V. Šubert a Heřm. z Tardy. V Praze 1864.

Tieftrunk = Odpor stavův českých 1847. Sepsal K. Tieftrunk. V Praze 1872.

Tomek Děj. Un. = Děje university pražské. Díl I. V Praze 1849.

Tomek Pr. Un. = Geschichte der Prager Universität. Von W. W. Tomek. Prag 1849.

Tomek Reg. dec. pap. = Registra desátků papežských z dioecezí pražské. V Praze 1873.

Tomek Zákl. = Základy starého místopisu pražského. V Praze 1865—1872.

Tomsa Chrest. = Über die Veränderungen der čechischen Sprache nebst einer čechischen Chrestomathie. Von Fr. Tomsa. Prag 1805.

un. bibl. pr. = universitní bibliotheka pražská.

Ungar in Balb. = poznámky Ungarovy při II. dílu Balbinovy Bohemia docta.

W. Sitzb. = Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften in Wien.

V. z Rožm. = *Březan V. z Rožm.*

Valečovský = traktát Vaňka Valečovského učiněný proti Rokycanovi a jeho kněžím.

Velesl. Kal. = Kalendář historický Veleslavinův. V Praze 1578 a 1590.

Veselé čtení = Sbírka veselého čtení ze spisův českých starověkých i novověkých od Dr. Herm. Jirečka. V Olomouci 1860 a 1861.

Weyrauch = Geschichte und Beschreibungen der K. Stift Strahöwer Bibliothek. Von Ervin Weyrauch. Prag 1858.

Viták Děj. Kr. Dv. = Děje Králové Dvora. Sepsal Ant. Konst. Viták. V Praze 1867.

Voigt Acta = Acta literaria Bohemiae et Moraviae. Pragae 1774—1783.

Wolný = Gregor Wolný Kirchliche Topographie von Mähren. I. Olmützer Diöcese. II. Brünner Diöcese. Brünn 1855—1866.

Výb. = Výbor z literatury české. V Praze I. 1845, II. 1868.

Zel. Jungm. = Václava Zeleného Život Jos. Jungmanna. V Praze 1873.

Zimmerm. Ferd. = Příběhové království českého za panování Ferdinanda I. V Praze I. 1820, II. 1821.

Zoubek = Život J. A. Komenského. Sepsal Fr. J. Zoubek. V Praze 1871.

Zprávy kn. = Br. Lukáše Zprávy při službách úřadu kněžského. V Boleslavi 1527 (č. 63).

Zywalda = Jindř. V. Zywaldy Deym města Kouřimě. V Praze 1665.

Žerot. listy = Listové psaní jazykem českým. Ve spisech K. st. z Žerotína. Svazek 1—3. V Brně 1870, 1871, 1873.

Živ. Aug. = Život Jana Augusty od Bílka a Blahoslava (č. 5).

O p r a v y.

Str.	31	ř.	20	zh.	místo *1556* čti *1557.*
„	37	„	8	„	čti *Aupický Jan.*
„	38	„	24	„	místo *Mr. Mach* čti *Br. Mach.*
„	47	„	7	zd.	čti Karla z *Lamberka.*
„	79	„	4	zh.	místo 1564 čti 1565.
„	91	„	5	„	přidej: *V Pr. 1619.*
„	129	„	13	„	místo *1635* čti *1634.*
„	181	„	12	„	čti *Elsenwanger Antonín* (české kalendáře tiskl od 1771).
„	246	„	14	„	„ 1839, 192 a 1840, 493.
„	276	„	9 a 10	zd.	čti: od vánoc 1412 do konce dubna 1413 (ib. II. 206), pak po velkonoci ke dni svátostí a počátkem . . .
„	303	„	11	zh.	místo *z Turova* čti *z Turové.*
„	306	„	2	„	„ *L. 1618* čti *1607.*
„	306	„	3	„	„ *vyt.* „ *vyt. 1608.*
„	414	„	23	„	„ *ABr. VI.* čti *ABr. V.*
„	452	„	20	„	„ *1720* čti *1713 do 1724.*

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

Stanford University Libraries
3 6105 015 418 325
Z
2138
L5J5
V.1

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.